МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІМЕНІ В. К. МАМУТОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»

ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ при СНУ ім. В. ДАЛЯ

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СНУ ім. В. ДАЛЯ

ГО «ФУНДАЦІЯ «ПРОСТІР»

ГО «ІМПАКТ ЦЕНТР СХІД.ЮА»

ЛУГАНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

VIII Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих вчених

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
проблеми і можливості досягнення в Україні та світі

23-24 жовтня 2024
Київ

УДК 304:332:338

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі: матеріали VIII Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених, 23-24 жовтня 2024 р., м. Київ. – Київ : [Східноукр. нац. ун-т ім.В. Даля], 2024. – 376 с.

Видається за рішенням Вченої ради факультету економіки та управління Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, протокол № 2 від 22 жовтня 2024 р.

Редакційна колегія:

Семененко І. М.	голова організаційного комітету конференції, керівник Ресурсного центру зі сталого розвитку при СНУ ім. В. Даля, д.е.н., професор, професор кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Целіщев О. Б.	співголова організаційного комітету конференції, д.т.н., професор, проректор з наукової роботи СНУ ім. В. Даля
Десятнюк О. М.	співголова організаційного комітету, д.е.н., професор, ректор ЗУНУ
Заблодська І. В.	співголова організаційного комітету конференції, д.е.н., професор, директор Луганської філії ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В. Мамутова НАН України»
Куцмус Н. М.	співголова організаційного комітету конференції, д.е.н., професор, завідувач науково-дослідної частини, професор кафедри міжнародних економічних відносин та європейської інтеграції Поліського національного університету
Дивак М. П.	д.т.н., професор, проректор з наукової роботи ЗУНУ
Островерхов В. М.	к.е.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ЗУНУ
Крисоватий А. І.	д.е.н., професор, голова вченої ради ЗУНУ, завідувач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ЗУНУ
Івченко Є. А.	д.е.н., професор, декан факультету економіки та управління СНУ ім. В. Даля
Коцур А. С.	к.е.н., доцент, декан факультету економіки і управління ЗУНУ
Кізима А. Я.	к.е.н., доцент, декан факультету фінансів та обліку ЗУНУ
Ольшанський О. В.	д.н. з держ. упр., професор, завідувач кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Кириленко О. П.	д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ
Собко О. М.	д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва і торгівлі ЗУНУ
Птащенко О. В.	д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва і торгівлі ЗУНУ
Бурко Я. В.	к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Маслош О. В.	к.х.н., доцент, керівник аналітичного центру СНУ ім. В. Даля, доцент кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Швець Н. В.	відповідальний секретар конференції, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля

Відповідальність за зміст і редакцію матеріалів несуть автори та наукові керівники.

© СНУ ім. В. Даля, 2024
© Колектив авторів, 2024

Зміст

Тематичний напрям 1. Відновлення економіки України на засадах сталого розвитку....13

ЦІЛЬОВІ ПРОЄКТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НЕКРИТИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ

Бородіна О. А. ***.....13***

ФІНАНСОВІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Височин А. Ю., Височин Д. Ю., Щербак І. О. ***.....16***

СТРАТЕГІЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Давиденко М. С. ***.....21***

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Дмитрів В. І. ***.....23***

ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПРІОРИТЕТІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

Дімчогло А. І., Джемела І. В. ***.....26***

ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-НВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПОСТКОНФЛІКТНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Івченко Ю. А. ***.....28***

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Келюхова Ю. В. ***.....30***

РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Коваль Н. В. ***.....34***

ПРОПОЗИЦІЯ ЩОДО МЕТОДИЧНОГО ПОРЯДКУ УСЕРЕДНЕННЯ ЗНАЧЕНЬ У МНОЖИНАХ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК ПАРНИХ ПОРІВНЯНЬ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Кушнір Ю. Л. ***.....36***

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Ліньов Б. Р. ***.....40***

ВПЛИВ ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ НА МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Ляшенко П. А. ***.....43***

НАПРЯМИ ВИБОРУ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Піменов В. С., Корінний В. В. ***.....46***

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЗРУЙНОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Сердюкова О. Є., Загрійчук І. В. ***.....48***

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Стаценко А. ***.....50***

МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Троценко К. О. ***.....52***

ЦИФРОВА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК НОВА ФІЛОСОФІЯ СТАЛОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Фільковський С. О., Гречана С. І. ***.....54***

ВНУТРІШНІ СТАНДАРТИ ВІДДАНОСТІ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
Шишкова Д. С. ***58***
SOME ASPECTS OF INNOVATIVE TRANSFORMATION OF REGIONAL ENTERPRISES
Wang Fei, Koshel Roman ***63***

Тематичний напрям 2. Вирішення екологічних проблем у контексті сталого розвитку…… 65

МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ПРИ ЕЛЕКТРОЛІЗІ МІДІ
Алексійченко В. В. ***65***
ВПЛИВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАБРУДНЕННЯ ҐРУНТІВ
Безрукова О. І. ***66***
ЗОВНІШНІ ЕФЕКТИ ЗЕЛЕНОГО ПОПИТУ
Бєрвінова В. В. ***67***
ПОТЕНЦІАЛ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Гуць В. О. ***70***
ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
Дотіашвілі Є. М. ***72***
ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАН УКРАЇНСЬКИХ ГРУНТІВ
Зеленський М. М. ***75***
ВПЛИВ ЗМІНИ КЛІМАТУ НА БІОРІЗНОМАНІТТЯ ДОНБАСУ
Кейлян С. С. ***77***
ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРЕРОБКИ ВУГЛЕВОДНІВ В КАВІТАЦІЙНОМУ РЕАКТОРІ
Керн Є. А. ***79***
ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ СИСТЕМ РОЗПІЗНАВАННЯ ОБРАЗІВ В КОНТЕКСТІ ОБРОБКИ ВІЗУАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ
Крохмаль А. В. ***82***
ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Макаренко А. В., Швець О. І. ***84***
ДОСЛІДЖЕННЯ УМОВ ВИРОБНИЦТВА АМІАЧНОЇ СЕЛІТРИ
Макаров В. Д. ***87***
ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗМІРНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТА МАГНІТНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НАНОЧАСТИНОК МАГНЕТИТУ (FE_3O_4)
Меркуленко А. Д. ***89***
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ ТА БЕЗБЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У ВІДДІЛЕННІ КАЛЬЦИНАЦІЇ У ВИРОБНИЦТВІ КАЛЬЦІНОВАНОЇ СОДИ
Невмирич З. Д. ***90***
ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ «ЗЕЛЕНОЇ ПОВІСТКИ» В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Прінц І. В. ***91***
ПЕРЕРОБКА МІДЬВМІСНИХ ВІДХОДІВ ГАЛЬВАНІЧНИХ ВИРОБНИЦТВ
Підреза В. П. ***94***

ПЕРЕРОБКА СУЛЬФАТУ ЗАЛІЗА ЯК КОМПЛЕКСНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПИТАНЬ ТА ПИТАНЬ РЕЦИКЛІНГУ РЕСУРСІВ
Статієнко М. Л. ***.....95***

Тематичний напрям 3. Сталий розвиток бізнесу: проблеми і можливості ***.....98***

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ
Бабік К. В. ***.....98***

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ ФІТНЕС-КЛУБІВ
Бедик О. М., Волощук Д. М. ***.....101***

ПРОСТОРОВИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Безсмертний С. О. ***.....103***

ІНСТРУМЕНТИ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ К УМОВАМ НЕВИЗНАЧЕННОСТІ: ВИКОРИСТАННЯ CRM-СИСТЕМ ТА МАРКЕТПЛЕЙСІВ
Богданов С. О. ***.....105***

СТАЛИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ
Бондаренко А. Ю. ***.....107***

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ ВІДНОСИН В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
Боровик Я. В. ***.....111***

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ У МОТИВАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ
Булгакова Ю. Ю. ***.....113***

РОЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ
Бушков І. Ю. ***.....115***

СУТНІСТЬ РИЗИКІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ
Бєкєтов О. В. ***.....116***

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЮ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Варення О. Г. ***.....120***

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ТА ВИТРАТАМИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
Велитченко О. А. ***.....123***

ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Величко Ю. В. ***.....126***

АВТОМАТИЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК ШЛЯХ ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
Вертаєв Є. Є. ***.....129***

ВАЖЛИВІСТЬ АВТОМАТИЗАЦІЇ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ У МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСІ
Вертелецький О. Б. ***.....131***

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ
Волошина А. М. ***.....133***

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ
Волощук Д. М., Бедик О. М. ***.....135***
РОЗВИТОК DIGITAL SKILLS ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
Воронюк Є. В. ***.....137***
РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИЙ ЯКОСТЕЙ ЯК ЕЛЕМЕНТ УСПІШНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
Вінницький Ю. ***.....139***
РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
Гайворонський М. В. ***.....141***
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЯХ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Галгаш М. Р. ***.....144***
РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ
Гречишкін С. А. ***.....146***
ГЛОБАЛЬНА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Гріга Д. Т. ***.....149***
РОЛЬ АУТСОРСИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ УКРАЇНСЬКИХ ІТ-КОМПАНІЙ
Давиденко М. С. ***.....150***
ІНКЛЮЗІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ
Десятнюк О. М., Пташенко О. В. ***.....152***
ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОГРАФІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ: МОЖЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ДІЄВОСТІ ТА ДЕРИВАТНІ ПОГРОЗИ
Довбня І. А. ***.....156***
НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ГОЛОВНА ПРОБЛЕМА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ
Зеленко О. В. ***.....158***
МАРКЕТИНГ ВІДНОСИН ЯК СТРАТЕГІЯ ДОВГОСТРОКОВОЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПЕРЕВАГИ
Йовченко О. В. ***.....160***
ІННОВАЦІЙНА ЕКОСИСТЕМА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Карпик Я. М. ***.....162***
ПОТРЕБИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ РОБОЧОЮ СИЛОЮ
Кобцева Д. А., Хандій О. О. ***.....164***
СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЕННОГО СТАНУ
Коваленко М. І. ***.....169***
СТАЛИЙ РОЗВИТОК БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ТРИВАЮЧОЇ ВІЙНИ
Ковальчук Є. О., Гречана С. І. ***.....172***

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРИЙНЯТТЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ: УЗАГАЛЬНЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ
Ковтуненко Є. І. ***.....176***
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Коцур А. С. ***.....178***
СУТНІСТЬ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Красніков Д. О. ***.....180***
ІННОВАЦІЙНІ ПАРКИ ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ РЕГІОНУ
Крисоватий І. А. ***.....182***
РОЗВИТОК БРЕНДИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Кудрявцев М. О. ***.....185***
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Курінна Ю. Ю. ***.....187***
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Курцев О. Ю. ***.....189***
ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР НА ЗАСАДАХ СТАЛОСТІ
Кушнірук А. С. ***.....192***
INTELLECTUAL CAPITAL AS AN INSTITUTION FOR THE FORMATION OF INNOVATION SYSTEMS
Liu Yang, Siedashov M. ***.....194***
МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ТЕНДЕНЦІЇ
Ліщишина А. В. ***.....196***
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ДРАЙВЕРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ СФЕР ЕКОНОМІКИ
Ліщишина А. В. ***.....199***
ІНДУСТРІЯ НАПІВПРОВІДНИКІВ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Макарчева К. О. ***.....203***
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ
Невмержицький Д. С. ***.....206***
MECHANISMS FOR MEASURING CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY
Nizhnikov I., Buzyniuk M. ***.....208***
ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА
Ніжніков О. М., Д'ячук С. Д. ***.....210***
ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Островерхов В. М. ***.....212***
АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙНОГО РІВНЯ СПІВРОБІТНИКІВ
Параніч Е. В. ***.....214***

ОЦІНКА ЗМІН ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СПІВРОБІТНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПІСЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ МОТИВАЦІЇ
Педоренко А. О. ***.....217***
СТАЛИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ І МОЖЛИВОСТІ
Пецух О. Я. ***.....219***
УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Подкуйко В. М. ***.....220***
НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Подкуйко М. Ю. ***.....221***
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Польова О. О. ***.....223***
РОЛЬ ЗЕЛЕНИХ ОБЛІГАЦІЙ ТА СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ
Прокопів О. В. ***.....225***
МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ
Пурєй Є. Ю. ***.....227***
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Розумний О. М. ***.....229***
ПАБЛІК РИЛЕЙШНЗ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
Сбітнєва К. І. ***.....231***
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Сердюков К. С. ***.....232***
СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРА ЗА ДОСВІДОМ КОМПАНІЇ КЕРНЕЛ: ЧИННИКИ РИЗИКУ ЧИ СТИМУЛИ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
Сибіна В. О. ***.....234***
РЕФОРМУВАННЯ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНИ
Тищенко В. В. ***.....237***
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ У БІЗНЕС-СФЕРІ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Тесля М. С. ***.....241***
РОЛЬ SMM ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ
Толстов О. О. ***.....245***
РОЗВИТОК АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ
Фаєрчук А. В. ***.....248***
ЕФЕКТИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ У ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ ЯК ДЖЕРЕЛО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ
Христенко Л. М. ***.....250***
РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА
Цвик О. С. ***.....252***

ЗМІНИ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
Чечевиця В. О., Тен Д. Р. ***.....255***
РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ
Чуванова Л. М., Яценко В. І. ***.....258***
THE IMPORTANCE OF FORMING AN EFFECTIVE STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE IN THE FACE OF RAPID CHANGES IN THE MARKET ENVIRONMENT, GLOBAL COMPETITION AND TECHNOLOGICAL PROGRESS
Qian Wu ***.....260***
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ
Шагоян С. М., Шишкова Д. С. ***.....261***
СТАЛИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ: ІННОВАЦІЙНІ СТАРТАПИ УКРАЇНИ
Шевченко І. О. ***.....265***
SOME ASPECTS OF REGULATION OF INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES
Shi Guangming, Ilchenko I. ***.....267***
МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ БРЕНДУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
Шухманн В. А. ***.....269***
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
Юрченко О. С. ***.....272***

Тематичний напрям 4. Забезпечення миру та безпеки як пріоритет сталого розвитку: соціально-правові аспекти ***.....275***

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ: РОЛЬ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ПРОГРАМ І ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ
Артюх Ю. Л. ***.....275***
МОТИВАЦІЙНІ ТЕОРІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ
Булгаков А. Р. ***.....276***
СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ В УКРАЇНІ
Гарбузова В. В. ***.....278***
СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ
Гримашевич Ю. В., Сучков І. О. ***.....279***
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ
Діденко В. І. ***.....283***
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ
Задорожний М.Е. ***.....285***
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІДЕРСТВА ТА МОТИВАЦІЇ В КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Іванова С. О. ***.....286***
ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТУДЕНТІВ: СУТНІСНО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ
Кириленко О. В. ***.....288***

ЦИФРОВА ДЕТОКСИКАЦІЯ ЯК ЧАСТИНА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
Лопатко В. Е. ***.....291***
КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
Мироник Б. М. ***.....293***
ВПРОВАДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
Омельченко Н. В. ***.....295***
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ
Павленко М. М. ***.....297***
ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ
Павленко М. М. ***.....299***
СУЧАСНІ ЧИННИКИ ОСВІТНЬОЇ НЕРІВНОСТІ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ
Панчишин І. М. ***.....302***
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ
Романов О. Д. ***.....304***
ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНІКИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ
Скрипка Т. П. ***.....306***
РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ У РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
Толстов О. О. ***.....307***
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ
Шиладзе Р. Ш. ***.....309***

Тематичний напрям 5. Досвід та перспективи країн світу у досягненні цілей сталого розвитку…… 312

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНИХ У МОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙ
Алієв Е. Ш. ***.....312***
ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ
Арутюнян О. Г. ***.....314***
ТОРГІВЕЛЬНІ АЛГОРИТМИ ФОНДОВИХ РИНКІВ: ПРОБЛЕМИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ
Гайда Т. Ю. ***.....317***
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ
Гарак В. ***.....320***
THE EMBODIMENT OF QUALITY MANAGEMENT SYSTEM IN THE NEW ENERGY INDUSTRY
Не Ке ***.....322***
ДОСВІД ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ У РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ УКРАЇНИ
Давиденко М. С. ***.....324***

БЕЗГОТІВКОВІ ТРАНЗАКЦІЇ: КРИПТОВАЛЮТА ТА КІБЕРБЕЗПЕКА ЕЛЕКТРОННОГО ГАМАНЦЯ
Дорош М. І. ***.....327***
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ
Задорожний М.Е. ***.....329***
НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
Іващенко О. А. ***.....332***
ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРОСФЕРІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
Ізоткін В. ***.....334***
ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Кидалюк Д. П.,Сакалюк В. Я. ***.....337***
СКЛАДОВІ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
Кириленко С. В. ***.....339***
РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Козлов А. С. ***.....341***
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ: ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ТА КРИПТОВАЛЮТА
Корецька Л. В. ***.....343***
НОВІТНІ ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
Корсунова К. Ю. ***.....346***
ФАКТОР ТЕМПЕРАМЕНТУ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
Кривуля Ю. П. ***.....348***
ЦИФРОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ
Крисоватий А. І., Пташенко О. В. ***.....351***
РОЗВИТОК СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ПРОМИСЛОВИХ АЛЬЯНСІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
Малинка І. Л. ***.....354***
ВПРОВАДЖЕННЯ 4-ДЕННОГО РОБОЧОГО ТИЖНЯ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Мельничук М. В. ***.....356***
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ТРИГЕР ЗАГОСТРЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ
Олійник К. Д. ***.....359***
СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
Пташенко Л. В. ***.....361***
ПОШИРЕННЯ ФІНАНСОВИХ МАНІПУЛЯЦІЙ ЯК ЗАГРОЗА ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ
Сохацький О. Ю. ***.....363***

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
Стула Д. ***.....365***
ІННОВАЦІЙНЕ ЕКОПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
Шершенюк О. М. ***.....367***
ПОКАЗНИКИ ІМІДЖУ ДЕРЖАВ У СВІТОВОМУ ГЕОЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРІ
Шухманн В. А. ***.....369***
THE LEGAL BASIS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY
Mingyang Yu ***.....371***

ЦІЛЬОВІ ПРОЄКТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НЕКРИТИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ

Бородіна О. А.,
к.н.з держ.упр, с.н.с.
Інститут економіки промисловості НАН України

Два з половиною роки повномасштабного вторгнення росії позначилися для українських громад катастрофічними масштабами руйнування місцевої інфраструктури. Об'єктивними є складнощі із коректним оцінюванням загальної кількості збитків з огляду на продовження бойових дій та той факт, що певна кількість населених пунктів перебуває під окупацією. Найбільших збитків зазнали окуповані регіони та регіони, де наразі ведуться активні бойові дії – Донецька, Луганська, Харківська, Запорізька, Херсонська області.

Тож, у якості мети вважається проведення аналізу, деталізації та систематизацію теоретико-методичних підходів до оцінки стану та розвитку соціально-економічної інфраструктури некритичного значення на регіональному рівні для подальшої методичної допомоги громадам у організації процесу воєнно-повоєнного відновлення.

Реалізація поставленої мети буде потребувати виконання наступних завдань:

- проведення аналізу та узагальнення теоретичних і методичних підходів до оцінки стану та розвитку соціально-економічної інфраструктури на регіональному та місцевому рівнях;
- систематизація показників впливу соціально-економічної інфраструктури некритичного характеру на місцевий економічний розвиток у кореляції з процесом її відновлення та реконструктивного розвитку.

В актуальних умовах економічного розвитку слід констатувати, що показники, які відбивають вплив соціально-економічної інфраструктури на місцевий економічний розвиток, як єдиний загальноприйнятий набір не є унормованими.

Частіше за все використовуються показники, які в умовах тотального браку інформації, можна отримати у офіційних джерелах, як правило, Державного комітету статистики, регіональних джерелах. Отже, спектр показників, що характеризують рівень розвитку соціально-економічної інфраструктури некритичного значення, є розгалуженим у актуальних дослідженнях вітчизняних науковців [1].

Практична ж площина досліджуваного питання демонструє наступне. За даними порталу DREAM Аналітика [2], загальна кількість проєктів, що реалізуються у громадах, на даний час складає 7542. У розрізі регіоні, першу трійку складають Київська, Харківська та Кіровоградська області відповідно, причому питома вага кількості проєктів, що реалізуються у Київській області, становить майже 20% від їх загальної кількості. Луганська та Донецька області – у складі аутсайдерів списку.

Джерелами фінансування (у порядку спадання обсягу фінансування) наведених проєктів є державний бюджет, місцеві бюджети, кошти країн, міжнародних організацій, благодійні фонди, донорські фонди тощо). Повністю профінансованими є 602 актуальних проєкти (8% від загальної кількості), частково профінансованими є

1617 проєктів (21%). При цьому сектори реалізації цільових проектів у громадах розподілилися так (рис.1) :

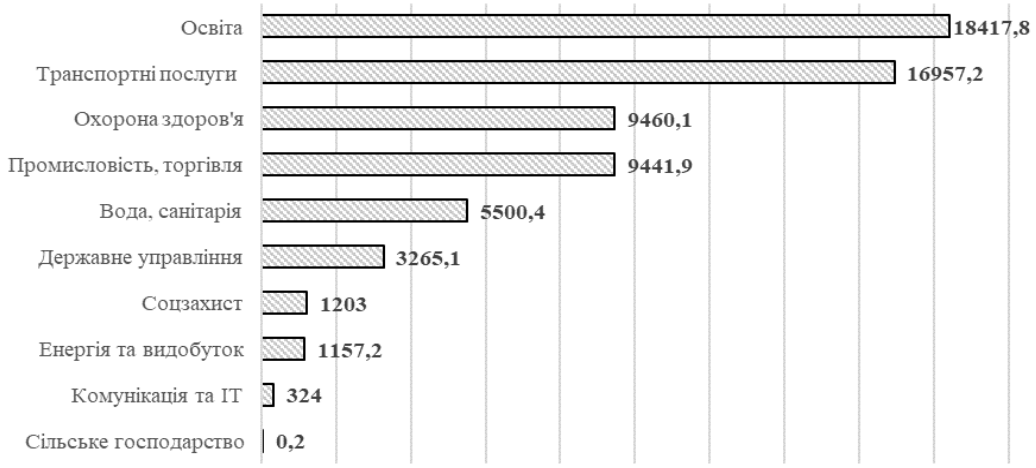

Рис.1. Наявне фінансування актуальних цільових проєктів, що реалізують громади у 2024 році, за секторами реалізації, млн.грн.

Джерело: складено автором на базі даних порталу DREAM Аналітика [2]

Детальний розгляд цільових проєктів, що реалізують громади у Луганській, Донецькій, Запорізькій та Херсонській областях та його секторальна версія (табл. 1), які складені за тими цільовими проєктами, що повністю або частково профінансовані та знаходяться у стадії реалізації, демонструє наступні показники:

Таблиця 1

Розподіл цільових проєктів, що реалізуються громадами (повністю або частково профінансовані) у 2024 році за секторальним розподілом

Сектор	Загальний бюджет, ₴	Наявне фінансування, ₴	Фінансове покриття
1	2	3	4
Луганська область			
Охорона здоров'я	285 533 602	285 533 602	100,0%
Всього по Луганській області	285 533 602	285 533 602	100,0%
Донецька область			
Вода, санітарія та управління відходами	338 541 427	181 966 831	53,8%
Освіта	713 065 965	16 570 952	2,3%
Охорона здоров'я	38 860 286	38 209 592	98,3%
Промисловість, торгівля та послуги	166 947 217	35 278 678	21,1%
Соціальний захист	35 015 953	35 015 953	100,0%
Транспортні послуги	8 254 204	8 254 204	100,0%
Всього по Донецькій області	1 300 685 052	315 296 210	24,2%
Запорізька область			
Вода, санітарія та управління відходами	911 350 070	758 995 270	83,3%
Державне управління	100 376 001	31 197 203	31,1%
Комунікації та ІТ	260 927 602	30 120 000	11,5%

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Освіта	1 178 726 491	681 612 568	57,8%
Охорона здоров'я	417 604 487	407 419 538	97,6%
Промисловість, торгівля та послуги	1 469 283 714	1 256 209 252	85,5%
Всього по Запорізькій області	4 338 268 365	3 165 553 831	73,0%
Херсонська область			
Вода, санітарія та управління відходами	937 375 404	243 794 772	26,0%
Державне управління	141 597 857	141 597 857	100,0%
Енергія та видобуток	14 178 854	13 658 514	96,3%
Комунікації та ІТ	3 567 527	1 016 187	28,5%
Освіта	1 639 993 558	619 421 331	37,8%
Охорона здоров'я	287 676 422	287 676 422	100,0%
Промисловість, торгівля та послуги	395 785 758	94 354 079	23,8%
Соціальний захист	22 373 004	10 373 004	46,4%
Транспортні послуги	1 326 232 766	457 191 724	3 447,3%
Всього по Херсонській області	4 768 781 150	1 869 083 890	39,2%
УСЬОГО	10 693 268 169	5 635 467 533	52,7%

Джерело: складено автором на базі даних порталу DREAM Аналітика [2]

Інфографіка з наявного фінансування цільових проєктів, що реалізуються у чотирьох досліджених областях виглядає наступним чином (рис.2):

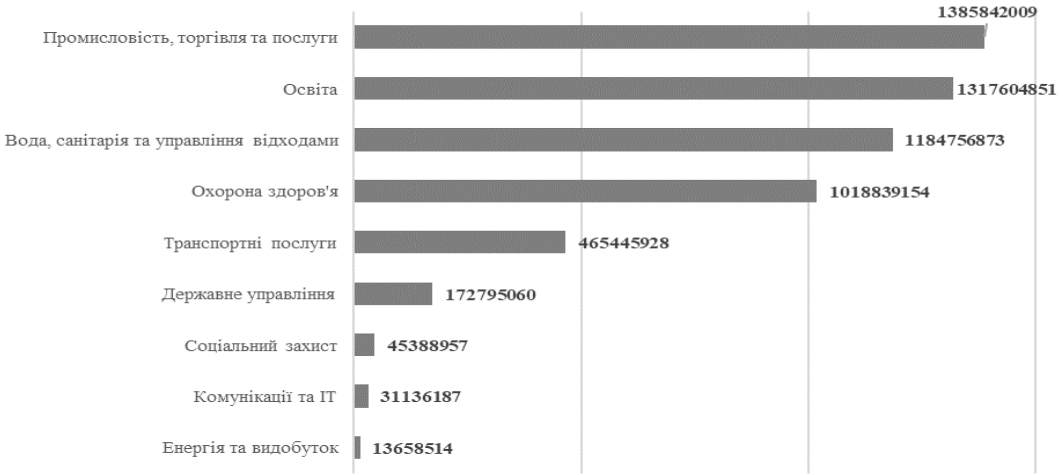

Рис.2. Наявне фінансування актуальних цільових проєктів, що реалізують громади Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської областей у 2024 році, за секторами реалізації, млн.грн.

Джерело: складено автором на базі даних порталу DREAM Аналітика [2]

У порівнянні з рис.1, наявний розподіл коштів у чотирьох старопромислових областях (а відповідно і реальне спрямування коштів на реалізацію проєктів) слабо корелює із загальнонаціональним розподілом, але цілком відбиває соціально-економічну ситуацію, що склалася на даних територіях відновлення. Адже, потребує відновлення вкрай значна кількість промислових об’єктів, що були зруйновані

військовими діями, це обумовлює першу (верхню) лінійку діаграми (промисловість, торгівля та послуги), на другому місці – освіта і вона також, нажаль, складається майже виключно з проєктів відбудови або капітального ремонту закладів освіти. Комунальні проєкти, що традиційно є у списку лідерів для індустріальних регіонів, замикають трійку. Транспортні послуги, з огляду на зруйновану та таку, що продовжує руйнуватися внаслідок бойових дій, дорожню інфраструктуру у цих регіонах лише на п'ятому місці. Проєкти з сільського господарства, вірогідно, з причин щільного замінування територій, майже не представлено, тим більше для виділення та освоєння коштів [3].

У якості висновку можна зазначити, що для оцінки впливу соціально-економічної інфраструктури на місцевий економічний розвиток використовується різноманітний інструментарій, але відсутнім у методиках є орієнтації на встановлення певних залежностей розвитку системи. Це обумовлено, в першу чергу, економічною дестабілізацією, значною диференціацією у розвитку та перспективах відновлення у регіонах та громадах. Така ситуація визначає необхідність обгрунтування комплексу показників для оцінки впливу відновлення соціально-економічної інфраструктури на місцевий економічний розвиток у контексті воєнно-повоєнної економіки з урахуванням регіональної та місцевої специфіки.

Джерела

1. Гречана С. І., Бузько І.Р., Ахромкін Є. М. Методичний інструментарій оцінювання ефективності розбудови територій, що відновлюються. Часопис економічних реформ. 2024. № 1 (53).С.6–15.

2. Портал DREAM Аналітика. URL: https://bi.dream.gov.ua/?select=_Language/[UK]/#/ (дата звернення 01.10.2024).

3. Бородіна О.А. Використання міжнародного досвіду фінансової допомоги для повоєнного відновлення України // Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації: матеріали ІІІ Міжнар. наук.-практ. конференції (20 червня 2024, м. Херсон-Хмельницький). – Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2024. – с. 276-279.

ФІНАНСОВІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Височин А. Ю., Височин Д. Ю., Щербак І. О., аспіранти
Науковий керівник: д.е.н., професор Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В умовах повоєнного відновлення України особливої актуальності набуде розроблення та впровадження фінансових стратегій територіальних громад, орієнтованих на принципи сталого розвитку. Ефективне управління фінансовими ресурсами є ключовим інструментом для подолання економічних втрат, відновлення соціальної інфраструктури та забезпечення стійкого економічного зростання. Важливим аспектом у цьому контексті є досягнення збалансованості між економічними, екологічними та соціальними складниками, що потребує розроблення відповідних фінансових механізмів. Такі стратегії мають ураховувати складнощі, пов'язані з децентралізацією, зокрема у формуванні бюджетів громад, ефективності

фінансового управління та залучення інвестицій. Дослідження фінансових стратегій у процесі відновлення дозволить не лише побудувати ефективні фінансові моделі, але й сприятиме закладенню основ для сталого розвитку територій, підвищення рівня життя населення та покращення умов для економічної діяльності. Це завдання є складним, адже потребує злагодженої співпраці наукової спільноти, органів державного управління та бізнес-сектора, а також адаптації міжнародного досвіду до специфічних умов України.

Метою дослідження є визначення ключових підходів до розроблення фінансових стратегій територіальних громад України в умовах повоєнного відновлення на основі принципів сталого розвитку.

Сучасні фінансові стратегії розвитку територіальних громад в Україні ґрунтуються на принципах децентралізації та орієнтації на сталий розвиток, що дозволяє місцевим громадам ефективніше використовувати доступні ресурси для економічного та соціального зростання. Одним із ключових елементів фінансової стратегії є зміна механізмів формування місцевих бюджетів [1-2].

Крім того, у фінансовій стратегії сучасних громад значну роль відіграє залучення міжнародної технічної допомоги та грантових ресурсів. Наприклад, чимало українських громад успішно співпрацюють з міжнародними організаціями, як-от Європейський Союз, ПРООН та USAID, які фінансують проєкти з відновлення інфраструктури, розвитку соціальної сфери та підтримки малого бізнесу. Завдяки таким програмам громади мають можливість не тільки залучати додаткові фінансові ресурси, але й застосовувати найкращі практики управління і стратегічного планування. Так, у Львівській області декілька громад реалізували проєкти з енергоефективності, залучивши кошти міжнародних донорів для модернізації теплопостачальних систем у школах та лікарнях, що зменшило витрати на енергоресурси та покращило екологічну ситуацію.

Ще однією складовою частиною фінансових стратегій є розвиток інструментів державно-приватного партнерства [3], які дозволяють залучати приватний капітал для реалізації соціально значущих проєктів. Це стає важливим способом фінансування, зокрема в проєктах відбудови критичної інфраструктури. Наприклад, в Івано-Франківській області громади співпрацюють з місцевим бізнесом у сфері перероблення відходів, що не тільки сприяє підвищенню екологічної безпеки, але й створює нові робочі місця та збільшує доходи громади.

Крім основних джерел фінансування, громади активно використовують механізми соціального інвестування. Цей підхід базується на підтримці проєктів, які мають соціальний та екологічний ефект, що також відповідає принципам сталого розвитку. У Хмельницькій області, наприклад, громади розвивають інфраструктуру для зеленого туризму, залучаючи соціальних інвесторів, зацікавлених у збереженні місцевої культурної спадщини та природного середовища.

Значну роль у фінансових стратегіях також відіграє оптимізація власних доходів громад шляхом підвищення ефективності місцевих податкових та комунальних зборів. Використання цифрових технологій у процесах адміністрування податків та зборів сприяє прозорості фінансових потоків та полегшує контроль за надходженнями. Наприклад, у деяких громадах упроваджено електронні системи для реєстрації та адміністрування місцевих податків, що дозволяє значно скоротити витрати на їх управління та підвищити якість фінансового контролю.

Сучасні фінансові стратегії розвитку територіальних громад в Україні демонструють щораз більший потенціал для підвищення фінансової незалежності та стійкості. Вони інтегрують нові методи фінансування та управління, які дозволяють громадам реагувати на локальні потреби, залучаючи різноманітні фінансові джерела та активно взаємодіючи з міжнародними партнерами. Основні складники фінансових стратегій розвитку територіальних громад представлено на рис. 1.

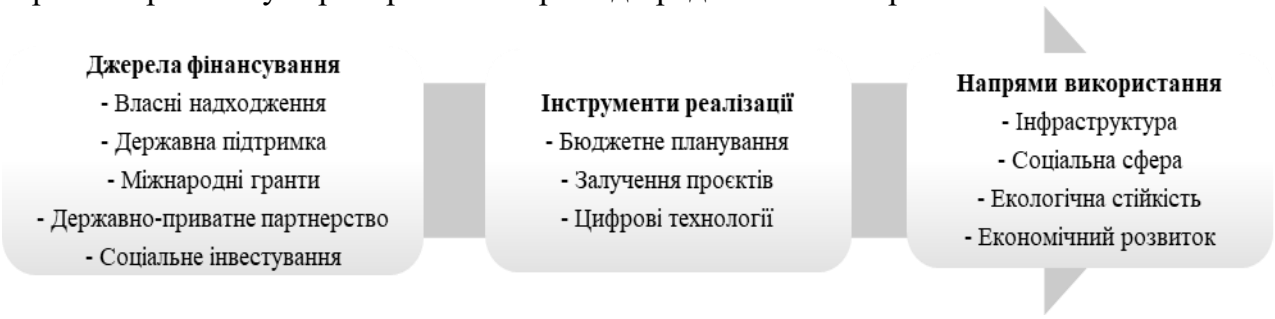

Рис.1. Основні складники фінансових стратегій розвитку територіальних громад

На рис. 1. проілюстровано комплексну структуру фінансових стратегій для розвитку територіальних громад. Вона об'єднує різноманітні джерела фінансування з інструментами, що сприяють ефективному плануванню та управлінню ресурсами. Усе це спрямоване на цільові напрями: поліпшення інфраструктури та екологічного стану, соціальну підтримку та економічне зростання, що забезпечує стійкий розвиток громад.

Ефективне використання фінансових ресурсів територіальних громад в Україні в контексті сталого розвитку зіштовхується з низкою серйозних проблем, які заважають реалізації стратегій і програм. Недостатня фінансова самостійність територіальних громад залишається критично важливим питанням, адже значна частина їхніх доходів формується за рахунок державних трансфертів, що обмежує можливості для самостійного фінансування визначних проєктів. Багато громад не в змозі генерувати достатньо власних доходів, що негативно впливає на їх здатність до інвестування в соціальну та економічну інфраструктуру.

Не менш помітною є непрозорість у фінансових операціях, що значно знижує ефективність використання бюджетних коштів. Відсутність механізмів контролю і підзвітності призводить до ризику корупції, підриваючи довіру громадян до органів місцевої влади. Це у свою чергу зменшує участь населення в бюджетному процесі, що є важливим елементом для успішного фінансового управління.

Брак кваліфікованих кадрів у сфері фінансового менеджменту є ще однією серйозною перешкодою. Часто спеціалісти, які працюють в органах місцевого самоврядування, не мають достатньої підготовки в галузі фінансового планування, що обмежує можливості для ефективного управління бюджетами і реалізації проєктів розвитку.

Обмежений доступ до зовнішніх джерел фінансування створює чималі складнощі для більшості територіальних громад в Україні, що значно стримує інвестиції у важливі проєкти розвитку. Так, наприклад, Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) пропонує можливість додаткового фінансування, але вимагає проходження конкурсу та обов'язкового співфінансування з боку громад. У 2021 році 96,5% виділених коштів із ДФРР було ефективно використано для реалізації понад 300 проєктів, переважно соціальних. Однак зосередженість на

соціальних програмах часто призводить до недофінансування економічних ініціатив, що знижує потенціал стратегічного розвитку громад на довготривалу перспективу [4].

Нестабільність законодавчої бази ускладнює фінансове планування. Постійні зміни в податковій політиці та правовому регулюванні створюють невизначеність для місцевих бюджетів, ускладнюючи реалізацію соціально важливих проєктів і програм.

Неадекватність системи оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів також потребує уваги. Сучасні індикатори часто не враховують специфіку територіальних громад, що призводить до неточностей у визначенні результативності їх діяльності.

Для оцінювання можливостей залучення інвестицій та міжнародної допомоги у відновлення територіальних громад України необхідно враховувати як особливості інвестиційного клімату, так і ключові критерії ефективності, за якими міжнародні донори приймають рішення щодо надання підтримки. У післявоєнному контексті стратегічний підхід до залучення інвестицій має базуватися на гнучкому поєднанні національних і міжнародних ресурсів, а також на визначенні пріоритетів відновлювальних заходів, які будуть відповідати критеріям сталого розвитку.

Насамперед для залучення іноземних інвестицій потрібна стабілізація законодавчого та податкового середовища. Оскільки одним із ключових факторів для інвесторів є зниження регуляторних ризиків, то спрощення процедур реєстрації бізнесу та забезпечення прозорості дозвільної системи можуть значно підвищити конкурентоспроможність територіальних громад. У цьому аспекті міжнародні партнери можуть надавати допомогу через спеціальні програми технічної допомоги, спрямовані на розроблення правових реформ, підвищення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, а також підтримку малого й середнього бізнесу.

Інструменти міжнародного соціального інвестування, як-от Impact Investing, є ще одним перспективним напрямом фінансування, який може бути застосований для розвитку інфраструктури з високим соціальним ефектом. Зокрема, інвестори зацікавлені в таких проєктах, які мають вимірювані показники соціального або екологічного впливу, що можуть бути представлені у вигляді зниження викидів, підвищення енергоефективності об’єктів або покращення умов життя в громадах.

Крім того, відновлення громад може бути підтримане через партнерства з міжнародними фінансовими установами (МФІ), як-от Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), а також спеціалізовані фонди, зокрема Фонд зелених технологій. Такі організації можуть надавати низьковідсоткові кредити або гранти на проєкти, пов’язані з відновленням інфраструктури, реконструкцією соціальних об’єктів, упровадженням екологічно дружніх технологій та розвитком місцевої економіки.

Оптимізація бюджетного процесу для територіальних громад вимагає впровадження структурованих підходів до забезпечення прозорості та ефективного управління фінансами. Важливо, щоб місцеві бюджети базувалися на прогнозованих даних щодо доходів і витрат, що сприяє стійкому фінансовому плануванню і зниженню ризиків дефіциту коштів. Прозорість можна забезпечити через цифровізацію бюджетного процесу, завдяки якій дані про надходження і витрати стають доступними для громадян та контрольних органів у режимі реального часу. Зокрема, цифрові платформи для участі населення у формуванні та обговоренні

бюджету дозволяють громадянам краще розуміти напрямки використання фінансів, підвищуючи рівень довіри до місцевої влади.

Щодо інноваційних фінансових інструментів, то їх роль у розвитку громад полягає в підтримці багатосторонніх джерел фінансування, орієнтованих на економічний, екологічний та соціальний розвиток. Наприклад, «зелені» облігації надають можливість залучати інвестиції для екологічно спрямованих проєктів, як-от модернізація систем теплопостачання та відновлювальна енергетика, що може зменшити залежність від зовнішніх енергетичних ресурсів. Соціальні облігації дозволяють фінансувати проєкти, що покращують інфраструктуру та соціальні послуги, водночас залучаючи приватних інвесторів. Партнерство із приватним сектором також може стати ключовим фактором у розвитку громад, де місцева влада взаємодіє з бізнесом, зокрема для створення робочих місць і покращення життєвих умов, стимулюючи економічне зростання та розвиток місцевої інфраструктури.

Загалом, такі заходи створюють передумови для фінансової стійкості громад, надаючи їм можливість краще адаптуватися до сучасних викликів та ефективно використовувати доступні ресурси на користь довготривалого сталого розвитку.

Фінансові стратегії розвитку територіальних громад України в контексті післявоєнної відбудови є фундаментальними для подолання економічних втрат, відновлення інфраструктури та сталого економічного зростання. Зокрема, інтеграція економічних, екологічних і соціальних елементів у системи управління громадами забезпечує стійкість їх розвитку. Проте основними проблемами залишаються обмежена фінансова незалежність громад, відсутність прозорості у фінансових операціях, брак кваліфікованих кадрів у фінансовому менеджменті та обмежений доступ до зовнішнього фінансування. Важливими напрямами для вдосконалення є підвищення частки місцевих податків, залучення міжнародної допомоги та розвиток державно-приватного партнерства. Впровадження інноваційних фінансових інструментів і стабілізація податкового середовища сприятимуть створенню належних умов для інвестицій та розвитку громад у довгостроковій перспективі.

Джерела

1. Щур Р., Плець І., Урбанович М. Фінансові інструменти розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Науковий вісник Полісся*. 2024. № 1 (28). С. 187–207. URL: https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1(28)-187-207 (дата звернення: 25.10.2024).

2. Orlova N., et al. Financial capacity of territorial communities: European experience and Ukrainian case. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2019. No. 4 (31). P. 516-526. URL: https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2857 (date of access: 25.10.2024).

3. Шулюк Б. Розвиток фінансового механізму державно-приватного партнерства в Україні: монографія. Тернопіль: ЗУНУ. 2023. 434 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48107/1/Shuluk.pdf (дата звернення: 25.10.2024).

4. Марценюк О., Деньдобра Т., Гуменна О. Фінансові механізми державної підтримки розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 52. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-4 (дата звернення: 25.10.2024).

СТРАТЕГІЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Давиденко М. С.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доцент Бурко Я. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Військова агресія РФ проти України призвела до масштабних руйнувань критичної енергетичної інфраструктури, що суттєво ослабило національний енергетичний комплекс. За офіційними даними, зруйновано понад 40% генераційних потужностей, включно з теплоелектростанціями, атомними електростанціями та системами передачі електроенергії [1-2]. Зруйновані й пошкоджені електричні мережі призвели до перебоїв з енергопостачанням як у промислових регіонах, так і в житлових зонах. Значна частина електроенергії, що виробляється, не може бути доставлена до споживачів через пошкоджені лінії електропередач. Це особливо актуально в зимовий період, коли попит на енергію зростає, і забезпечення стабільного постачання стає критично важливим.

Окрім фізичних руйнувань інфраструктури, енергетичний сектор України страждає від економічних наслідків війни. Втрата доходів від експорту електроенергії, високі витрати на ремонт та відновлення, а також необхідність закупівлі додаткових обсягів енергоносіїв створюють значний тиск на державний бюджет. До війни Україна експортувала електроенергію до країн ЄС, зокрема до Польщі та Угорщини, що приносило суттєві валютні надходження. Проте після пошкоджень інфраструктури ці поставки припинилися, що призвело до втрати важливих джерел доходу для держави [1].

Незважаючи на серйозні виклики, енергетична система України залишається стійкою завдяки роботі атомних електростанцій, що забезпечують понад половину всієї електроенергії країни. Проте їхня робота також зазнає ризиків через близькість до зон бойових дій, що підвищує загрозу аварій і техногенних катастроф. Крім того, знищення енергетичних об'єктів у східних та південних регіонах України призвело до масової міграції населення та скорочення попиту на електроенергію у цих регіонах, що негативно впливає на внутрішню економіку [3].

Основним шляхом подолання енергетичної кризи в Україні є відновлення зруйнованої інфраструктури за допомогою міжнародної підтримки. ЄС та інші міжнародні партнери вже надали Україні значні кошти для відновлення енергетичних об'єктів, зокрема, на ремонт та модернізацію електростанцій і ліній електропередач [1]. Важливою складовою стратегії є впровадження сучасних технологій у процес відновлення: Україна може використовувати передовий досвід у сфері енергозбереження та модернізації інфраструктури, щоб не лише повернути втрачені потужності, але й підвищити їхню ефективність.

Одним із ключових напрямів відновлення є диверсифікація джерел енергії. Війна показала вразливість України до зруйнування об'єктів централізованої генерації, тому розвиток відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) є критично важливим. Розвиток вітрових, сонячних та біоенергетичних проектів дозволить не лише компенсувати втрати потужностей, але й знизити залежність від імпорту енергоносіїв [2]. Також підвищити енергоефективність у промисловості та житловому секторі шляхом впровадження нових стандартів споживання та модернізації старих енергосистем буде доцільним кроком.

Ще одним важливим напрямом є інтеграція української енергосистеми з європейською мережею ENTSO-E. Це дозволить Україні швидше відновити постачання електроенергії та підвищити надійність енергосистеми за рахунок доступу до резервних потужностей країн ЄС. Крім того, відновлення та модернізація атомних електростанцій, таких як Запорізька АЕС, є критично важливим завданням для стабілізації енергопостачання [1].

Для подолання енергетичної кризи та відновлення енергетичного комплексу України необхідно діяти комплексно, залучаючи різноманітні джерела фінансування та міжнародних партнерів. Одним із пріоритетів має бути створення стабільної законодавчої бази для залучення інвестицій у відновлювальну енергетику та енергетичну інфраструктуру. Україна повинна розробити довгострокову стратегію розвитку відновлюваних джерел енергії, які зможуть забезпечити надійне постачання електроенергії в умовах кризи. Також необхідно створити умови для залучення приватного капіталу, наприклад, через механізми державно-приватного партнерства, які будуть сприяти розвитку нових енергетичних проектів.

Не менш важливим є питання підвищення енергоефективності. В умовах обмеженості ресурсів для швидкого відновлення традиційних джерел енергії, Україна повинна зосередитися на зменшенні енергоспоживання шляхом модернізації промислових підприємств, будівель та транспортної інфраструктури. Впровадження систем енергетичного менеджменту на підприємствах допоможе знизити витрати на енергоресурси та підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції [4].

На завершення, можна сказати що подальше дослідження доцільно вести з урахуванням наведених даних про руйнування понад 40% генераційних потужностей України, включаючи теплоелектростанції, атомні електростанції та системи передачі електроенергії. По-друге, у досліджені потрібно проаналізувати економічні наслідки війни для енергетичного сектору, включаючи втрату доходів від експорту електроенергії та високі витрати на відновлення. Також треба врахувати роль атомних електростанцій у забезпеченні стабільності енергосистеми, незважаючи на ризики, пов’язані з близькістю до зон бойових дій. Необхідно мати на увазі міжнародну підтримку у відновленні енергетичної інфраструктури України. Важливо підкреслити необхідність розвитку відновлюваних джерел енергії для зниження залежності від імпорту енергоносіїв, та інтеграцію української енергосистеми з європейською мережею ENTSO-E як шлях до підвищення надійності енергопостачання. Також важлива модернізація промислових підприємств, будівель та транспортної інфраструктури для зниження витрат на енергоресурси. Ці аспекти підкреслюють унікальність та актуальність дослідження впливу війни на енергетичну інфраструктуру України та можливі шляхи її відновлення.

Стратегія відновлення енергетичного комплексу України повинна поєднувати короткострокові заходи з довгостроковою трансформацією енергетичної системи. Відновлення критичної інфраструктури є пріоритетним завданням на період післявоєнного відновлення, але необхідно також закласти фундамент для сталого розвитку. Використання передових технологій, розвиток відновлюваних джерел енергії та інтеграція з європейськими енергетичними системами дозволять Україні побудувати більш стійку та екологічно чисту енергетику в майбутньому.

Джерела
1. Войтович Л., Федик М. Стратегія повоєнного відновлення економіки України в умовах євроінтеграції. Економіка та суспільство. 2024. № 65. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4493/4432.
2. Красностанова Н. Е., Яроміч С. А., Яценко О. В. Шляхи впровадження енергетичного менеджменту на підприємствах України. Київський економічний науковий журнал. 2024. № 6. С. 70-77. URL: https://journals.kymu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/160/158.
3. Метеленко Н., Попова А., Афонов Р., Скидін П. Трансформація потенціалу промислового розвитку в контексті пріоритетів промислової політики відновлення України. Humanities Studies. 2024. № 19 (96), С. 168-176. URL: http://humstudies.com.ua/article/view/307092/298451.
4. Тернущак М. М., Постоєнко Т. А. Стратегія відновлення України після війни: теоретико-правовий вимір. П 68 Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез VII, 2024. № 233. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/pravovi_zasady_organizaciyi_ta_zdiysnennya_publichnoyi_vlady_2024.pdf#page=234.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Дмитрів В. І., к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет

Економіка сучасного типу складається із трьох основних секторів. Перший, або первинний, – це видобуток корисних копалин і сільське господарство. Другий сектор – виробничий. Третій – сфера послуг, наука, освіта та медицина. У найрозвиненіших творчих економіках нині формуються четвертий (високорозвинені фінансові, інформаційні, корпоративно-юридичні сегменти тощо) і п'ятий (та сама сфера послуг, але на базі більш кваліфікованого персоналу із включенням елементів штучного інтелекту та технологій цифрової економіки) сектори.

В Україні ж до війни була сформована класична трисекторна економіка постіндустріального типу. У своїй праці «Умови економічного прогресу» Колін Кларк дійшов таких висновків. У міру зростання доходу на душу населення відносний попит (як частка від загальних витрат) на продукцію первинного сектора, насамперед на продукти сільського господарства, починає зменшуватися [1].

Щодо промислової продукції залежність не така лінійна, а параболічна: що більший дохід на душу населення, то вищий попит на промислові товари, але потім починається зниження. Стосовно послуг знову лінійний взаємозв'язок, але якщо із сільськогосподарською продукцією він зворотний, то у випадку з послугами – прямий: що більший дохід населення, то вищий попит на послуги, і він тільки зростає.

Таким чином, ключове завдання будь-яких урядів у постіндустріальному укладі економіки – це спробувати ув'язати стратегію зростання споживчих витрат населення із зміною економічної структури, простими словами, запустити двигун третього-п’ятого секторів економіки на базі першого-другого.

Однак напередодні війни українські уряди спрямовували всі дотаційні стимули на збільшення аграрного (першого) сектора економіки. Як наслідок, відбувалася

деіндустріалізація (скорочення другого сектора) та млявий розвиток сектора послуг (третій сектор).

У такій економічній парадигмі будь-яке стимулювання платоспроможного попиту провокувало лише збільшення обсягу імпортних товарів, а аграрна продукція знаходила ринки збуту за кордоном, оскільки внутрішній ринок був недостатньо містким. І це лише посилювало залежність країни від зовнішньої цінової кон'юнктури та її вразливість від впливу глобальних криз і війни.

Кожна економіка у своєму розвитку проходить через кілька етапів, коли домінує первинний сектор (доіндустріальний тип), вторинний (індустріальний) і третинний (постіндустріальний).

Жан Фурастьє у книзі «Велика надія XX століття» сформулював цей перехід залежно від структури зайнятості штатних працівників [2]. У доіндустріальному типі економіки у третинному секторі зайнято лише 10% працівників, в індустріальному укладі у третьому секторі вже 20% зайнятих і, нарешті, у постіндустріальному укладі в секторі послуг – більш як 70%.

Якщо розподілити ВВП України за трьома секторами, то ми перебуваємо саме в постіндустріальній фазі, адже на третій сектор припадає найбільше – 63,4%ВВП. Проаналізувавши рівень зайнятості в українській економіці до війни (станом на 2021 рік), можна побачити таке: 63,5% населення працювали в третинному секторі економіки (торгівля та послуги), 19,2% – у вторинному (промисловість і будівництво) та 17,2% – у первинному (сільське господарство).

Це в принципі стандартна постіндустріальна структура економіки, але з певною атрофацію та одночасно гіпертрофованим розвитком певних секторів. Наприклад, третинний сектор недорозвинений для формату постіндустріального укладу – має бути 70%, а по факту 63,5%. Суттєво стиснутий вторинний сектор економіки – промисловість: має бути 25%, а по факту 19,2%. І гіпертрофований первинний сектор (сільське господарство) – 17,2%, а мало би бути не більш як 5% [3].

Тобто відбулися певні секторальні зміни, а саме: людські та інвестиційні ресурси перекочовували в аграрний сектор, де можна було отримати високий дохід, і це відбулося саме за рахунок ресурсів двох інших секторів економіки.

Необхідно згадати, що відбувалося з економікою різних країн під час Другої світової війни. Адже, тоді майже всі країни-учасниці перебували саме на індустріальній фазі розвитку, тобто мали потужні промислові ядра, які генерували більшу частину ВВП і забезпечували основну зайнятість населення.

Якщо взяти для прикладу США. Ця країна перебувала в індустріальній фазі розвитку. Тобто третинний сектор економіки становив десь 30%. А решта 70% – це промисловість, видобуток природних ресурсів і сільське господарство. Але на першому місці – саме промисловість, індустріальне ядро. В такій моделі байдуже, яку продукцію виробляти – цивільну чи військову. Коли починається війна, ти просто переставляєш промислові виробництва з мирних рейок на воєнні: більша частина ВВП і зайнятості населення як формувалась в індустріальному ядрі, так і надалі там генерувалася. Але для цього були всі складові: кадри, промислові потужності, досвід організації виробничих процесів і відповідні компетенції населення та політичних еліт.

Натомість постіндустріальна економіка позбавлена таких можливостей: більша частина населення зайнята в секторі послуг, там же генерується основна частина ВВП і сплачуються найбільші обсяги податків. Переставити такий формат економіки на

воєнні рейки – означає її знищити. Тобто одночасно зруйнувати третинний сектор і не побудувати вторинного (промисловості). Бо для цього немає ані кадрів, ані готових промислових потужностей, ані компетенцій політичних і бізнесових еліт в організації домінуючих над іншими видами діяльності виробничих процесів.

Зі зрозумілих причин, перед подібною дилемою на початку війни стояла і рф. Але тодішні російські еліти вважали, що для формату воєнної економіки потрібен військовий формат суспільства. А в умовах постмодерну та формату суспільства споживання подібні суспільні трансформації будуть руйнівними для політичної стабільності держави. Адже військовий формат суспільства – це примусова праця «за пайок» і величезний апарат примусу.

Саме тому в рф запрацювала умовно двоконтурна, бінарна, модель економіки: з одного боку, цивільна економічна система, яка забезпечує зайнятість, генерує ВВП і податки, а з іншого – сектор ВПК, що фінансується за рахунок доходів саме цивільної економіки. Зокрема, відбувається величезний перетік нафтогазових доходів (які до війни перераховувались у західні активи у вигляді відпливу капіталу за кордон) у військово-промисловий комплекс.

Тобто ключове завдання – забезпечити кореляцію між доходами цивільної економіки та інвестиціями у сектор ВПК (сформувати перетік капіталу, як у сполучених посудинах). В цих умовах що більше профіту генерує цивільний сектор економіки, то більше інвестицій йде у військовий сектор (не тільки у ВПК, а й на утримання армії та грошові виплати за контрактом).

Проблема України полягає у тому, що у нас наразі не було сформовано зазначеного перетоку профіту цивільної економіки у сектор ОПК. Майже всі сировинні доходи через різні схеми у нас «витікають» за кордон. За даними НБУ, лише станом на 2023 рік було зафіксовано неповернення валютної виручки в Україну з боку зернових трейдерів на суму понад 8 млрд. дол. Ба більше, з 12 липня 2024 року в Україні збільшено з 90 до 120 днів граничні строки розрахунків за операціями з експорту деяких видів аграрної продукції [4]. Водночас обсяг поверненої валютної виручки в рф 2023 року в середньому коливався на рівні більш як 90% від загального обсягу.

Таким чином, замість розмов про «воєнну економіку» українському уряду необхідно працювати у напрямі побудови ефективного цивільного сектора, прибутки якого мають працювати на сектор оборони та інвестуватись у розвиток другого економічного контуру – підприємств оборонно-промислового комплексу. Для цього потрібно задіяний новий фіскальний інструментарій щодо трансформації частини сировинних доходів країни в пакет інвестицій у сектор оборони та оборонну промисловість.

Джерела

1. Колін Грант Кларк. Умови економічного прогресу, 1940.
2. Жан Фурастьє. La Grande Métamorphose du XXe siècle. Essais sur quelques problèmes de l'humanité d'aujourd'hui. Paris, Presses universitaires de France, 1961, 224 p.
3. Олексій К. Воєнної економіки в Україні досі не створено. Може, це на краще? URL: https://zn.ua/ukr/macroeconomics/vojennoji-ekonomiki-v-ukrajini-dosi-ne-stvoreno-mozhe-tse-na-krashche.html
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/

ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПРІОРИТЕТІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

Дімчогло А. І., аспірант,
Джемела І. В., здобувач бакалавріату
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Для того щоб промислові підприємства були успішними на ринку, кожен підрозділ повинен працювати належним чином на досягнення як короткострокових, так і довгострокових цілей, тим самим визнаючи, що кожна людина і кожна діяльність впливають одне на одного. Це означає, що фокусування на короткострокових та довгострокових цілях підвищує цінність бізнес-процесів. У то ж час керівництво повинне розробити комплексну політику в області якості та ефективно її реалізувати [3]. Розробка політики в області якості повинна відбивати місію промислових підприємств, включаючи корпоративні цінності, очікування і спрямованість. Для цього потрібно наступне:

– врахування різних джерел інформації при розробці політики в області максимальної відповідності якості. Це включає в себе інформацію від клієнтів, працівників, постачальників, конкурентів, товариства та акціонерів;

– перетворення місії в її критичні фактори успіху для примусу та просування вперед. Тобто необхідно розробити цілі і методи їх досягнення;

– визначення ключових показників ефективності, що піддаються кількісній оцінці показників успіху.

Важливим фактором є інтеграція різних методів управління технологічними процесами та їх удосконалення, тобто здатність процесу задовольняти високим кінцевим виробничим вимогам. Технологічна можливість у значній ступені залежить від специфікації, яка розробляється для кожного процесу. Важливо визначити ці можливості як основні для встановлення стандартів контролю (за контрольними точками). Дослідження технологічних можливостей забезпечує основу для економічної підтримки. Вдосконалення процесів має взаємний зв'язок з безперервним удосконаленням.

Поліпшення процесу називають статистичними методами або статистичним контролем процесу (за контрольними точками), оскільки вимірювання та аналіз даних дуже важливі для покращення процесу. Точні дані важливі як для працівників, так і для керівництва, щоб приймати оптимальні рішення в відношенні просування виробничої стратегії промислових підприємств. Крім того, промислові підприємства повинні проектувати свій процес, щоб бути надійними, вміти зводити до мінімуму ймовірність помилок працівників.

Кореляція між дванадцятьма пунктами конкурентних пріоритетів здійснюється наступним чином:

– всі конкурентні пріоритети, крім індивідуалізації продукту, зміни асортименту продукції і нового продукту, суттєво корелюють з іншими конкурентними пріоритетами;

– конкурентні пріоритети, які суттєво не корелюють, відносяться до категорії гнучкості;

– кореляції свідчать, що промислові підприємства роблять сильний акцент на ці конкурентні пріоритети. Це вказує на високий рівень внутрішньої узгодженості між пунктами конкурентних пріоритетів.

Враховуючи всі конкурентні пріоритети, промислові підприємства велике значення надають все-таки (у порядку спадання): витратам; якості; постачанню; гнучкості.

Різні дослідники емпірично перевірили цю теорію в Японії, Європі і США і виявили сильну підтримку теорії конкурентної прогресії в частини вартості продукту і його якості.

Вітчизняні промислові підприємства майже йдуть аналогічним шляхом – від вартості до якості, від постачання до гнучкості. Тому можна сказати, що промислові підприємства хоча і почали пізно, але рухаються практично в том ж напряму, що і їх колеги у інших країнах.

Вдосконалення виробничої стратегії залежить від значень конкурентних пріоритетів:

– передових виробничих технологій;
– інтегрованих інформаційних систем;
– інноваційних виробничих систем.

Конкурентні пріоритети розраховуються виходячи з нормативів по розвитку галузей і видам економічної діяльності.

Передові виробничі технології складаються з десяти окремих видів діяльності. Число видів діяльності, включених до інтегрованих інформаційних систем і інноваційні виробничі системи, складає чотири і дев'ять відповідно.

Виходячи з цього, зазначимо, що загалом промислові підприємства інвестують більше в інноваційні виробничі системи, і найменш кращою діяльністю по покращенню є передові виробничі технології.

Промислові підприємства розпочали реструктуризацію, щоб йти в ногу із глобальною конкуренцією. Це видно з того, що середні значення передових виробничих технологій, інтегрованих інформаційних систем та інноваційних виробничих систем для промисловості вище у порівнянні з двома іншими секторами – хімічним виробництвом і чорною металургією.

Передові виробничі технології – це група інтегрованих апаратних і програмних технологій. Передові виробничі технології мають десять вимірювань, які пов'язані з інноваційними виробничими системами. Цими вимірами є:

– комп'ютерне проектування виробництва;
– комп'ютерне проектування;
– комп'ютерне планування процесів;
– комп'ютерні верстати з числовим програмним управлінням;
– машини з прямим числовим програмним управлінням;
– робототехніка;
– гнучка виробнича система;
– автоматизована система обробки матеріалів;
– автоматизовані керовані транспортні засоби.

Інтегровані інформаційні системи інтегрують різні бізнес-функції через інформаційні системи. Інтегровані інформаційні системи мають чотири вимірювання:

– планування матеріальних потреб;
– планування виробничих ресурсів;
– планування корпоративних ресурсів;
– калькуляція витрат на основі діяльності.

Зазначимо, що планування ресурсів промислових підприємств є найкращим видом діяльності. Але воно може змінюватись в залежності від конкретних потреб промисловості, оскільки планування ресурсів на промислових підприємствах є найбільш кращим для чорної металургії, має достатньо висока середня значення. Планування ресурсів промислових підприємств – це перший крок в інтеграції різних інженерних підрозділів. Планування корпоративних ресурсів і планування матеріальних потреб є найбільш важливими в управлінні ланцюжками постачання.

Джерела

1. Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с.

2. Калиновська Н. Л., Григор'єв О. Ю. Ризики інноваційної діяльності підприємств. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 19-21 травня 2011 р.). Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 272 – 273.

3. Shalneva M. S., Zaitseva K. A., & Chernysheva M. A. Features of Corporate Innovation Risk Management. In S. I. Ashmarina, V. V. Mantulenko, M. I. Inozemtsev, & E. L. Sidorenko (Eds.), Global Challenges and Prospects of the Modern Economic Development. 2021. Vol. 106. P. 1363-1372. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences European Publisher. DOI: https://doi.org/10.15405/epsbs.2021.04.02.162.

ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-НВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПОСТКОНФЛІКТНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Івченко Ю. А., доктор філософії
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Оцінювання інноваційно–інвестиційного потенціалу підприємства є одним із важливих економічних завдань. Від обраного підходу до оцінювання інноваційно–інвестиційного потенціалу підприємства залежить результативність цієї діяльності: вибір інноваційно-інвестиційних проєктів, залучення інвесторів, оптимізація діяльності тощо.

В умовах постконфліктної трансформації при оцінюванні інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства, крім ресурсів, необхідно враховувати ризики, можливості і здатність здійснювати таку діяльність. Тому до застосування наявних методичних підходів до оцінювання потенціалу підприємства необхідно підійти творчо і внести в них певні вдосконалення.

За результатами дослідження наукових джерел [1, 3] визначено, що оцінювання інноваційно–інвестиційного потенціалу підприємства ґрунтувалась на урахуванні суто економічних показників. Але це обмежує горизонт аналізу і не ілюструє повну картину відповідно до рівня розвитку як самого підприємства, так і оточуючого середовища.

Тому оцінювання інноваційно–інвестиційного потенціалу підприємства в умовах постконфліктної трансформації повинно складатися з етапів, які передбачають оцінки ресурсів, здатності, можливостей та ризиків, рівня інноваційно-інвестиційного потенціалу, що надає можливість більш точно оцінити потенціал.

На першому етапі необхідно провести ресурсний аналіз (ці показники відзначають всі науковці), який включає всі види ресурсів підприємства, які можуть бути задіяними у його інноваційно-інвестиційній діяльності.

На другому етапі слід проаналізувати здатність підприємства здійснювати інноваційно-інвестиційну діяльність.

Третім етапом є аналіз і оцінка можливостей здійснювати інноваційно-інвестиційну діяльність. В роботі [2] зазначається, що можливості необхідно поділяти на зовнішні і внутрішні:

- внутрішні можливості формуються ефективністю управління;
- зовнішні можливості формуються рівнем привабливості.

На нашу думку існуючі теоретико-методичні підходи до оцінювання інноваційно–інвестиційного потенціалу підприємства шляхом розширення етапів - доповнення їх етапом «Оцінка ризиків». Тому на четвертому етапі аналізуються і оцінюються ризики.

На п’ятому етапі визначається рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу, який є основою для прийняття подальших управлінських рішень. З цього приводу науковець Тисько М. М. [4] зазначає, що високий рівень інноваційного потенціалу підприємства може бути забезпечений, якщо на підприємстві:

– розроблена система мотивації до організаційних змін;
– регулярно здійснюється моніторинг якості управління;
– дослідження мають пріоритетну функцію;
– постійно здійснюється пошук та відбувається інтелектуальний розвиток.

Таким чином, теоретико-методичний підхід до оцінювання інноваційно–інвестиційного потенціалу підприємства в умовах постконфліктної трансформації складається з п’яти етапів, які передбачають оцінки ресурсів, здатності, можливостей та ризиків, рівня інноваційно-інвестиційного потенціалу (рис. 1.).

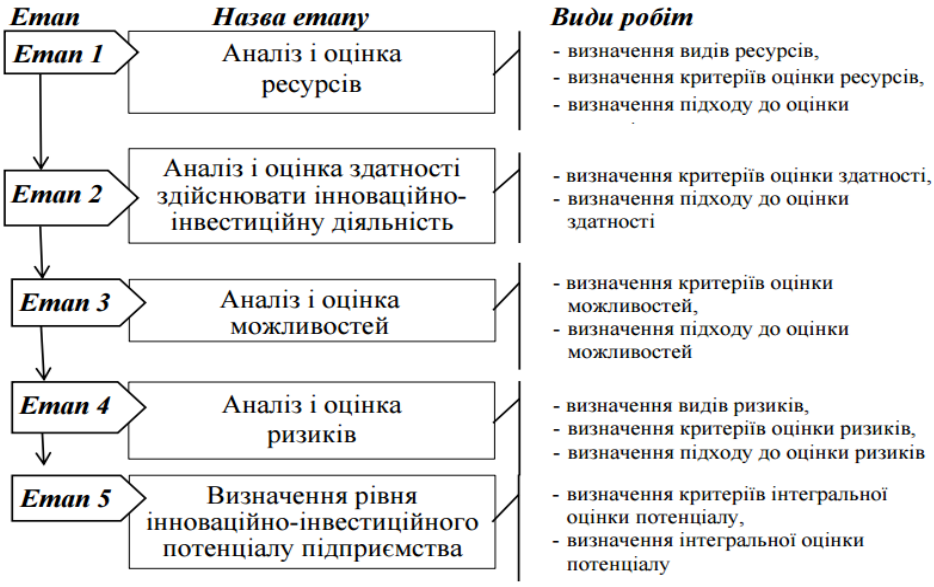

Рис. 1. Теоретико-методичний підхід до оцінювання інноваційно–інвестиційного потенціалу підприємства в умовах постконфліктної трансформації

Таким чином, запропонований теоретико-методичний підхід до оцінювання інноваційно–інвестиційного потенціалу підприємства в умовах постконфліктної трансформації, крім оцінки ресурсів, оцінки здатностей, можливостей та ризиків,

дозволяє більш точно оцінити потенціал та сформулювати пропозиції щодо його використання.

Джерела

1. Горлачук В. В. , Яненкова І. Г. Економіка підприємства : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 344 с.

2. Здреник В. С. Інвестиційний потенціал: сутність поняття та проблеми оцінки. Науковий вісник Ужгородського університету, 2016. Серія Економіка. Випуск 1 (47). .1. С.363-367. URL : http://www.visnyk-ekonold.uzhnu.edu.ua/images/pubs/47/1/47_59.pdf

3. Зудова І. Ю., Щиголєва А. В. Особливості формування чинників інвестиційного потенціалу підприємства. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. Економіка та управління підприємствами, 2018. Вип. 19. С. 403-408. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/61.pdf.

4. Тисько М.М. Інноваційний потенціал підприємства як роснова його розвитку. Приазовський економічний вісник, 2017. Вип. 3(03). С. 54-58. URL : http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/3_03_uk/14.pdf.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Келюхова Ю. В.,
здобувач 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доцент Тищенко В. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Військова агресія створила унікальну ситуацію, коли традиційні методи банківського обслуговування виявились неефективними або неможливими для реалізації. Масова міграція населення, пошкодження банківської інфраструктури, ризики кібератак та необхідність забезпечення доступу до фінансових послуг в умовах повітряних тривог і блекаутів змусили банківський сектор України здійснити стрімку цифрову трансформацію.

Особливої актуальності набуває дослідження інноваційних рішень, впроваджених українськими банками, зокрема розвиток мобільного банкінгу, впровадження нових методів ідентифікації клієнтів, розширення функціоналу цифрових платформ та забезпечення кібернетичної безпеки в умовах підвищених загроз. Український досвід цифрової трансформації банківських послуг в умовах війни стає унікальним кейсом для світової банківської спільноти щодо забезпечення стійкості фінансової системи в екстремальних умовах.

Важливим аспектом актуальності є те, що цифрова трансформація банківського сектору не лише забезпечила безперервність надання фінансових послуг під час війни, але й створила фундамент для подальшого розвитку та модернізації банківської системи України. Впроваджені інновації сприяють підвищенню ефективності, доступності та безпеки банківських послуг, що є критично важливим для відновлення економіки країни та її подальшого сталого розвитку.

Дослідження даної теми також актуальне з точки зору вивчення нових моделей взаємодії банків з клієнтами, які формуються в умовах діджиталізації. Зміна

споживацьких звичок, зростання попиту на дистанційні послуги та необхідність забезпечення безпеки фінансових операцій створюють нові виклики та можливості для розвитку банківського сектору.

Актуальність підсилюється необхідністю вивчення та систематизації досвіду цифрової трансформації українських банків для формування рекомендацій щодо розвитку фінансового сектору в умовах кризових ситуацій. Такий досвід може бути корисним не лише для України, але й для інших країн, які стикаються з необхідністю швидкої адаптації банківських послуг до надзвичайних ситуацій.

Крім того, тема набуває особливої значущості в контексті післявоєнного відновлення України, де цифрова трансформація банківського сектору стане одним із ключових факторів забезпечення ефективної відбудови економіки та її інтеграції у глобальний фінансовий простір. Впроваджені під час війни цифрові інновації створюють основу для подальшої модернізації фінансової системи країни відповідно до сучасних світових стандартів.

Однією з головних цілей цифрової трансформації економіки в Україні в 2024 році є збільшення частки інформаційних технологій у ВВП країни (до 10%). За підсумками 2023 року у сфері цифрової трансформації України вагомими досягненнями стали результати роботи фандрайзингової компанії UNITED24 (понад пів мільярда дол. США зібраних коштів). Також в Україні на порталі та в застосунку «Дія» реалізовано 39 нових електронних послуг, з кількістю користувачів 19,9 млн громадян [1].

Цифровізація банківського сектору створює суттєві економічні переваги як для самих банківських установ, так і для їхніх клієнтів. Впровадження цифрових технологій дозволяє суттєво знизити вартість банківських послуг (на 40-60%), що робить їх більш доступними для більш широкого кола користувачів. Особливо важливим є те, що цифровізація основних банківських процесів сприяє підвищенню швидкості та зручності обслуговування клієнтів [2].

В умовах воєнного стану перехід більшості банківських операцій у онлайн-формат став критично важливим для забезпечення безперервності банківського обслуговування, особливо в умовах обмеженої мобільності користувачів.

Основні переваги цифрової трансформації банківського сектора можна систематизувати за трьома ключовими напрямами, які представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Основні переваги цифрової трансформації банківського сектору

Переваги цифрової трансформації банківського сектора	Можливість оптимізації більшості банківських процесів
	Формування персоналізованої та привабливої інфраструктури обслуговування для користувачів банківських послуг
	Можливість пошуку банківськими установами нових джерел доходів

Аналіз даних таблиці демонструє, що цифрова трансформація забезпечує комплексний позитивний вплив на діяльність банків. Збільшення доходів досягається через розширення клієнтської бази та впровадження нових продуктів, в той час як оптимізація витрат реалізується через автоматизацію процесів та оптимізацію мережі відділень. Особливо важливим є поліпшення якості послуг, що досягається через

підвищення швидкості обслуговування та забезпечення цілодобового доступу до сервісів.

В умовах воєнного часу банківський сектор України демонструє активний розвиток цифрових технологій та впровадження інноваційних рішень.

Основні тенденції такої трансформації представлені в табл. 2.

Наведені в таблиці 2 тенденції відображають комплексний підхід банківського сектору до цифрової трансформації. Розвиток цифрового банкінгу та інновації в платіжних сервісах забезпечують зручність та доступність послуг для клієнтів. Впровадження відкритого банкінгу створює нові можливості для інтеграції фінансових послуг з іншими сервісами. При цьому особлива увага приділяється управлінню даними та посиленню кібернетичної безпеки, що є критично важливим в умовах зростання кількості кібернетичних загроз під час війни.

Важливо відзначити, що всі ці тенденції не лише відповідають на поточні виклики воєнного часу, але й створюють міцний фундамент для подальшого розвитку банківського сектору України в післявоєнний період. Впровадження сучасних цифрових технологій дозволяє банкам підвищувати ефективність своєї діяльності, забезпечувати високий рівень безпеки операцій та покращувати якість обслуговування клієнтів.

Таблиця 2

Найважливіші тенденції цифрової трансформації банківських послуг

Напрям	Опис
Розвиток цифрового банкінгу	Банк без відділень. Сфокусований на дистанційному обслуговуванні клієнтів, що дозволяє не лише підвищити якість та швидкість роботи з клієнтами, а й заощадити час та витрати, підвищити безпеку особистих даних.
Формування оновлених електронних платіжних систем	Вид платіжних систем, який дозволяє здійснювати розрахунки через мережу або платіжні чіпи та токенізовні платіжні картки.
Швидке онлайн кредитування	Послуга, яку надають банки своїм клієнтам за допомогою дистанційного обслуговування на сайті або в додатку
Віддалена ідентифікація	Механізм, який дозволяє підтвердити особу клієнта дистанційно за допомогою біометричних персональних даних (зображення особи та голосу), з метою надання фінансових послуг онлайн.
Використання Big Date	Технологія, що дозволяє банкам аналізувати великий масив даних
Впровадження робоедвайзингу	Програма-робот, який збирає інвесторам портфель інвестицій, надає допомогу у керуванні даним портфелем, тобто замінює фінансового консультанта.

Ключовими інноваційними технологіями, що допомагають банкам адаптуватися до роботи в умовах воєнного стану, є [3]:

Штучний інтелект. Його впровадження дозволило суттєво знизити операційні витрати на робочу силу завдяки автоматизації рутинних процесів. Значно

підвищилась швидкість обробки даних та проведення банківських операцій, що особливо важливо в умовах зростаючого навантаження на банківські системи. Використання штучного інтелекту також забезпечило істотне зниження ризиків помилок та шахрайських дій через впровадження автоматизованих систем верифікації та контролю. Крім того, банки отримали можливість забезпечити високий рівень персоналізації фінансових послуг, адаптуючи пропозиції під індивідуальні потреби кожного клієнта.

Впровадження блокчейн-технологій значно посилило безпеку банківських операцій завдяки використанню розподіленої структури зберігання даних. Криптографічний захист, що є невід'ємною частиною блокчейну, забезпечує надійний захист інформації та унеможливлює її несанкціоноване змінення. Розподілена структура бази даних гарантує збереження інформації навіть у випадку пошкодження окремих вузлів системи, що особливо актуально в умовах воєнного часу. Важливою перевагою блокчейн-технологій є забезпечення повної прозорості фінансових операцій при одночасному збереженні конфіденційності даних користувачів.

Розвиток мобільних технологій та банківських додатків став визначальним фактором у забезпеченні безперервності банківського обслуговування під час війни. Суттєво підвищилась доступність банківських послуг для всіх категорій населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб. Банки змогли оптимізувати свої витрати через скорочення кількості фізичних відділень, направляючи ресурси на розвиток цифрових каналів обслуговування. Клієнти отримали можливість цілодобового доступу до банківських операцій, що особливо важливо в умовах комендантської години та інших обмежень воєнного часу. Можливість здійснення операцій з будь-якої локації забезпечила безперервність доступу до фінансових послуг навіть у районах, наближених до зони бойових дій.

Особлива увага в умовах воєнного стану приділяється питанням кібернетичної безпеки. Банки впровадили комплексні системи захисту від кібератак, які стали більш частими та складними під час війни. Забезпечено високий рівень безпеки всіх цифрових каналів обслуговування, включаючи інтернет-банкінг та системи дистанційного обслуговування. Посилено захист мобільних додатків, через які здійснюється все більше банківських операцій. Впроваджено системи постійного моніторингу та попередження шахрайських дій, що дозволяє оперативно реагувати на потенційні загрози та запобігати несанкціонованому доступу до клієнтських даних та коштів.

Впровадження цих технологічних інновацій дозволило банківському сектору України не лише зберегти свою функціональність в умовах воєнного стану, але й забезпечити подальший розвиток та вдосконалення фінансових послуг відповідно до сучасних вимог цифрової економіки.

В умовах воєнного стану банки демонструють здатність швидко адаптуватися до змін, оптимізувати ресурси та переорієнтовуватися на нові потреби клієнтів. Впровадження інноваційних технологій дозволяє не лише мінімізувати витрати, але й зберігати конкурентоспроможність та забезпечувати безперервність надання фінансових послуг населенню.

Таким чином, цифрова трансформація банківського сектору України в умовах воєнного часу створює потужний фундамент для подальшої модернізації фінансової системи та її успішної інтеграції у глобальний цифровий простір. Впроваджені

інновації не лише вирішують поточні виклики, але й формують основу для післявоєнного відновлення та розвитку економіки країни.

Джерела

1. Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. Національний інститут стратегічних досліджень : інтернет сайт. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-sichen-2024

2. Береславська О. Трансформація банківських послуг в умовах цифровізації. Економіка та суспільство : інформаційне інтернет-видання. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/3649-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3563-1-10-20240404.pdf

3. Владика Ю. Інноваційні технології в банкінгу як спосіб підвищення ефективності використання ресурсів банківської установи. Економіка та суспільство : інформаційне інтернет-видання. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2979/2897

4. Дистанційна ідентифікація та верифікація клієнта. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Vymogy_u_sferi_PVK_FT_pr_work_meeting-09-08-2023.pdf?v=6

РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Коваль Н. В.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к. е. н., доцент Плотнікова М. Ф.
Поліський національний університет

В умовах війни та руйнувань, які зазнала Україна, відновлення економіки є одним з найактуальніших завдань. І саме підприємництво, як рушійна сила економічного зростання, відіграє в цьому процесі ключову роль. Однак, відновлення має бути не просто поверненням до довоєнного стану, а переходом до нової моделі розвитку, заснованої на принципах сталого розвитку. Підприємництво є каталізатором змін [1–3]. Підприємці, завдяки своїй гнучкості, інноваційності та здатності швидко адаптуватися до нових умов, є першими, хто починає відновлювати виробництво, створювати нові робочі місця та залучати інвестиції. Вони можуть швидко оцінити потреби ринку, розробити нові продукти та послуги, знайти нестандартні рішення для вирішення проблем. За таких умов сталий розвиток є основа відновлення країни. Сталий розвиток передбачає поєднання економічного зростання, соціальної справедливості та охорони довкілля, що для України це означає відновлення інфраструктури, будівництво сучасної транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури з використанням екологічно чистих технологій, розвиток зеленої економіки, стимулювання розвитку відновлюваних джерел енергії, енергоефективних технологій, екологічно чистого виробництва, підтримка малого та середнього бізнесу, створення сприятливих умов для розвитку малих і середніх підприємств, які є

рушійною силою інновацій та створення нових робочих місць, соціальна відповідальність бізнесу, залучення бізнесу до вирішення соціальних проблем, таких як забезпечення житлом, освітою, медичним обслуговуванням.

Наразі підприємництво сприяє сталому розвитку через інновації (підприємці можуть розробляти нові продукти та послуги, які відповідають вимогам сталого розвитку, наприклад, екологічно чисті будівельні матеріали, енергоефективні прилади), створення нових робочих місць (розвиток підприємництва створює нові робочі місця, що сприяє зниженню рівня безробіття та підвищенню добробуту населення), залучення інвестицій (підприємці залучають інвестиції в економіку України, що сприяє її зростанню та розвитку), соціальну відповідальність (бізнес бере участь у соціальних проектах, підтримувати громади та сприяти розвитку освіти). Незважаючи на величезний потенціал підприємництва, існують певні перешкоди для його розвитку, зокрема такі: нестабільність економічної ситуації (війна, інфляція, девальвація гривні створюють невизначеність для бізнесу), недостатнє фінансування (багато підприємців стикаються з труднощами у отриманні кредитів та інвестицій), корупція (перешкоджає розвитку бізнесу та знижує інвестиційну привабливість країни), недостатня кваліфікація кадрів або їх практична відсутність, зокрема висококваліфікованих кадрів, є однією з основних проблем для розвитку бізнесу в Україні [2, с. 137]. Сталий розвиток, що враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти, є основою для довгострокового процвітання країни. У цьому контексті підприємництво стає рушійною силою для створення нових робочих місць, інновацій та економічного зростання та відновленні економіки України в цілому.

1. Створення робочих місць. Малий та середній бізнес є основним джерелом нових робочих місць. Підтримка підприємництва сприяє зменшенню безробіття та підвищенню рівня життя населення. Особливо важливою є підтримка підприємництва в регіонах, що постраждали від конфліктів та економічних криз, де створення нових робочих місць сприятиме стабілізації ситуації та соціальній згуртованості.

2. Інновації та технологічний розвиток. Підприємництво є джерелом інновацій та технологічного прогресу. Стартапи та інноваційні компанії впроваджують нові технології та рішення, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності економіки, зокрема, розвиток IT-сектору в Україні є важливим фактором експорту та економічного зростання.

3. Підтримка локальної економіки та зменшення залежності від зовнішніх факторів через забезпечення потреб населення, створення доданої вартості на місцевому рівні сприяє збереженню регіонального бюджету та підвищенню економічної стійкості громад.

4. Сталий розвиток передбачає врахування соціальних аспектів. Підприємства відіграють важливу роль у підтримці соціальної відповідальності та інклюзії, що сприяє створенню робочих місць для вразливих груп населення, підтримку соціальних проектів та розвиток корпоративної соціальної відповідальності. Соціально відповідальні підприємства підвищують якість життя та соціальну згуртованість.

5. Екологічна стійкість. Підприємництво може сприяти екологічній стійкості через впровадження зелених технологій та екологічно чистих практик. Це може включати розвиток відновлюваних джерел енергії, зменшення викидів парникових газів та впровадження програм з переробки відходів. Екологічно відповідальні підприємства сприяють збереженню природних ресурсів та покращенню екологічної ситуації.

6. Підтримка держави та міжнародне співробітництво. Для успішного розвитку підприємництва необхідна підтримка з боку держави та міжнародних партнерів. Це може включати надання грантів, пільгових кредитів, консультацій та навчання для підприємців. Міжнародне співробітництво сприяє обміну досвідом та впровадженню найкращих практик, що підвищує ефективність підприємницької діяльності [2].

Отже, підприємництво є ключовим фактором відновлення економіки України. Однак, для того, щоб це відновлення було сталим, необхідно створити сприятливі умови для розвитку бізнесу, заохочувати інновації та соціальну відповідальність. Держава повинна забезпечити стабільність економічної ситуації, боротися з корупцією, інвестувати в освіту та інфраструктуру. Тільки за таких умов Україна зможе відбудуватися і стати процвітаючою країною. Підприємництво є важливим інструментом для відновлення економіки України на засадах сталого розвитку. Воно сприяє створенню робочих місць, інноваціям, підтримці місцевої економіки, соціальній відповідальності та екологічній стійкості. Підтримка підприємництва з боку держави та міжнародних партнерів є ключовим фактором для досягнення сталого розвитку та процвітання країни..

Джерела

1. Присяжнюк О. Ф., Плотнікова М. Ф., Булуй О. Г. Управління проєктами. Навч. посіб. Житомир: Видавець-виготівник: ФОП Гембарський О. П. (видавництво «НОВОград»), 2024. – 312 с.

2. Плотнікова М. Ф. Багатофункціональний розвиток сільських територій в умовах децентралізації: теоретико-методологічні підходи: монограф. Житомир: Поліський університет, 2022. – 388 с.

3. Ходаківський Є. І., Богояґвленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління. 6-те вид. перероб та доп. Підручник К.: Центр учбової літератури, 2021. 684 с.

ПРОПОЗИЦІЯ ЩОДО МЕТОДИЧНОГО ПОРЯДКУ УСЕРЕДНЕННЯ ЗНАЧЕНЬ У МНОЖИНАХ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК ПАРНИХ ПОРІВНЯНЬ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Кушнір Ю. Л.,
здобувачка 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доцент Бурко Я. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У ряді робот, які були присвячено визначенню методом парних порівнянь відносної значущості цілей сталого розвитку (такі як [1-6]) було запропоновано матрицю парних порівнянь та проаналізовано її якості за різними аспектами аналітичної роботи. Оцінки в таких матрицях парних порівнянь мають базуватися на експертних знаннях та аналізі кожної з 17-ти цілей сталого розвитку. Але неможливо спиратися на думки одного експерта, тож слід вважати, що робота з групою експертів має надавати множину таких матриць парних порівнянь, та усереднення значень таких порівнянь має надавати також вад аналітичній роботі з консолідації результатів визначення відносного значення цілей сталого розвитку. Саме щодо такого усереднення значень у множинах експертних оцінок парних порівнянь цілей сталого

розвитку ставимо задачу зробити пропозицію методичного плану, яка має надати можливість запобігати помилок у обробці експертних оцінок.

Для аргументації оцінок потрібно враховувати такі фактори: а) важливість кожної цілі (наприклад, якщо одна ціль має більший вплив на сталий розвиток, ніж інша, вона отримає вищу оцінку); б) взаємозв'язок між цілями (деякі цілі можуть бути взаємопов'язані, і досягнення однієї може сприяти досягненню іншої); в) ресурси та можливості (оцінки можуть також враховувати наявність ресурсів та можливостей для досягнення кожної цілі). Побудова такої конкретної матриці з обґрунтованими оцінками потребує залучення декількох експертів, які хоча й можуть бути експертами у галузі сталого розвитку, але кожен з них буде свою первинну спеціалізацію, свій власний досвід, уподобання та акцентуації. Крім того порівняння елементів множини «цілі сталого розвитку» потребує проведення детального аналізу та оцінки кожної цілі, що потребує залучення фахівців саме у цьому спрямуванні цілепокладання, але кожен з таких експертів не є або може не бути фахівцем у іншому цільовому напрямку – описи цілей, виконані різними фахівцями є природною ситуацією у цьому випадку, але також ускладнює порівняння цілей.

Всі такі тези стосуються змісту експертної роботи, але ж слід враховувати й специфіку самого методичного засобу – матриці парних порівнянь, яка використовує певну шкалу та за результатами роботи експертів має утворювати кососиметричну матрицю. Приклад таких парних порівнянь у вигляді кососиметричної матриці надано у табл. 1 (взято матрицю розміром менш ніж 17 на 17, бо ця матриця є лише прикладом та демонстрацією характерних для такої матриці властивостей). Звернемо увагу на деякі особливості наданого прикладу: по-перше, значення не мають нецілих значень, якщо ці значення більше одиниці; по-друге, значення, що розташовані на основній діагоналі мають приймати значення тільки 1; по-третє, значення у комірках, що розташовані симетрично відносно основної діагоналі приймають зворотні значення (ці особливості відповідають поняттю кососиметричної матриці та умовам використання певної шкали парних порівнянь, яку й використано у роботах [1-6]).

Таблиця 1

Приклад звичайної матриці парних порівнянь для восьми об'єктів порівняння

	Об'єкт 1	Об'єкт 2	Об'єкт 3	Об'єкт 4	Об'єкт 5	Об'єкт 6	Об'єкт 7	Об'єкт 8
Об'єкт 1	1.00	2.00	0.33	0.50	0.25	3.00	0.20	4.00
Об'єкт 2	0.50	1.00	0.25	0.33	0.20	2.00	0.17	3.00
Об'єкт 3	3.00	4.00	1.00	2.00	0.50	5.00	0.33	6.00
Об'єкт 4	2.00	3.00	0.50	1.00	0.33	4.00	0.25	5.00
Об'єкт 5	4.00	5.00	2.00	3.00	1.00	6.00	0.50	7.00
Об'єкт 6	0.33	0.50	0.20	0.25	0.17	1.00	0.14	2.00
Об'єкт 7	5.00	6.00	3.00	4.00	2.00	7.00	1.00	8.00
Об'єкт 8	0.25	0.33	0.17	0.20	0.14	0.50	0.13	1.00

У наведених у літературних джерелах роботах саме такі матриці й використано, але обробка таких матриць різних експертів проводили автори окремо, не утворюючі усереднену матрицю. Можливо це через те, що усереднення таких матриць приводить до того, що матриці перестають бути кососиметричними, а автори звертали увагу більшою мірою саме на коректність аналітичної роботи, а не на предмет аналізу –

визначення значущості цілей талого розвитку. Але вважаємо, що таку коректну усереднену матриця можна отримати та запобігти подальших помилок, які виявлено у роботах [1-6].

Для збереження властивостей кососиметричної матриці не потрібно збереження цілих значень (які, звісно неможна зберегти під час усереднення), та одиниці головної діагоналі будуть збережені, – то ж головним параметром, на який маємо звернути увагу стає забезпечення зворотності значень у комірка, що симетричні відносно головної діагоналі.

Пропонуємо усереднювати лише тільки значення, що перевищують одиницю, а ті значення, що менше одиниці, – ті знаходити вже за отриманими значеннями, що більше одиниці. Але слід зазначити, що навіть отримана у такий спосіб матриця може бути неузгодженою. Але якщо усереднювати всі значення, то вона напевно буде неузгодженою, бо значення навіть не будуть відповідати умовам використання традиційної шкали для вирішення таких завдань парного порівняння.

Наприклад два експерти надають такі оцінки порівняння у парі об’єктів A та B: один експерт визначає оцінку як 5, а другий як 7. Середнє значення – 6. Ніякої очевидної методичної помилковості у такому усередненні немає, тобто значення можна використовувати у наступних етапах обробки парних порівнянь. Однак зворотні оцінки для 5 та 7 – це 1/5 та 1/7, для яких середнє значення становить 0,171429, у той час як для оцінки 6 зворотна оцінка – 0,166667. Тож бачимо методичну невідповідність, яка виникає з умовності багатьох складових цієї аналітичної процедури парних порівнянь. Тож слід умовності уточнювати, щоб загальні математичні якості процедури не перетворились на математичне безглуздя. Також слід забезпечити такими умовностями можливість використання інструменту перевірки узгодженості усередненої матриці парних порівнянь. Саме такими аргументами обґрунтовуємо пропозицію усереднювати лише значення, що більше одиниці, а значення що менше одиниці – розраховувати за вже отриманими середніми значеннями.

Якщо дотримуватися такої пропозиції, то матриця парних порівнянь отримає зовсім нові властивості – приклад такої матриці наведено у табл. 2.

Обробка такої матриці, яку подано у табл. 2, не призведе до усереднення значень оцінок значущості, тобто вважаємо, що використання такої матриці є запобіганням встановлених проблем розбіжності усереднених значень оцінок значущості. Але така пропозиція не обов’язково забезпечує узгодженості матриці – цей параметр усередненої матриці парних оцінок слід перевіряти аналітику так само, як він перевіряє узгодженість окремих експертних матриць до усереднення їхніх значень. Використання коефіцієнтів узгодженості не змінює порядку та рекомендованих порогів значень, але усереднення узгоджених матриць може гіпотетично надавати неузгоджену матрицю. Крім того, невирішеною зостається ситуація, коли різні експерти мають діаметрально протилежні думки щодо парних оцінок – у цьому випадку незрозумілим є у якій клітині таблиці визначати значення як середнє, а у якій як похідне зворотне. Такі питання слід розглянути на експериментальному матеріалі та розробити пропозиції щодо усунення чинників перекручення результатів аналітичної роботи у консолідації експертних оцінок. Значущість всього комплексу цілей сталого розвитку дуже значна, тому перекручення у тлумаченні їхніх відносних значень може бути суттєвим у вирішенні завдань забезпечення сталого розвитку всього людства та окремих його страт у регіонах, країнах, галузях, тощо.

Таблиця 2

Приклад пропонованої матриці парних порівнянь для 17 об’єктів порівняння (цілі сталого розвитку), яка містить усереднені значення оцінок експертів для випадків коли оцінки перевищують значення 1 та зворотні значення у інших випадках для збереження кососиметричної матриці

1	2.267994	3.949857	1.328201	1.271607	4.854703	7.96706	1.361004	3.319081	5.069755	3.990742	8.834979	6.108459	4.319104	5.455753	3.878293	6.057283
0.440918	1	8.876722	5.007899	4.124504	8.957349	5.190411	4.77811	8.741498	8.310642	3.144713	4.862562	1.281643	1.439222	6.834654	2.421351	1.689108
0.253174	0.112654	1	3.854541	4.960496	2.341293	3.775416	7.192987	4.613723	5.014188	8.374839	8.42764	1.53553	4.783752	6.11993	5.264654	3.394637
0.752898	0.199685	0.259434	1	2.581804	6.495845	7.99562	7.844252	1.230665	3.86833	6.557613	8.594281	2.060577	5.986675	2.809166	1.349658	4.334595
0.786407	0.242453	0.201593	0.387326	1	1.331658	5.06074	5.170377	4.010625	4.945874	4.841269	5.84398	8.711496	5.323368	2.486017	1.192113	4.819442
0.205986	0.11164	0.427114	0.153945	0.750944	1	8.351706	3.32804	5.045025	2.814289	8.444658	1.551531	2.672639	7.55491	1.445813	1.330895	1.876957
0.125517	0.192663	0.264872	0.125068	0.1976	0.119736	1	4.732608	6.333837	2.179023	4.183854	7.449567	2.459353	7.816005	5.539079	1.852227	4.790593
0.734752	0.209288	0.139024	0.127482	0.19341	0.300477	0.2113	1	2.237298	2.677415	7.751699	7.364654	5.146814	7.309253	5.249911	8.861447	8.726225
0.301288	0.114397	0.216745	0.812569	0.249338	0.198215	0.157882	0.446968	1	4.080725	5.220617	2.449032	8.55629	7.87263	4.991982	1.914387	2.051332
0.197248	0.120328	0.199434	0.25851	0.202189	0.35533	0.458921	0.373495	0.245054	1	1.911272	4.399704	2.974305	1.15623	4.972584	1.326226	6.846951
0.25058	0.317994	0.119405	0.152495	0.206557	0.118418	0.239014	0.129004	0.191548	0.523212	1	4.464136	8.908801	8.185901	1.773215	2.766234	3.625977
0.113186	0.205653	0.118657	0.116356	0.171116	0.644525	0.134236	0.135784	0.408325	0.227288	0.224008	1	4.001018	8.194654	6.987938	8.930675	8.793556
0.163707	0.780249	0.651241	0.485301	0.114791	0.374162	0.406611	0.194295	0.116873	0.336213	0.112249	0.249936	1	2.492662	5.106055	6.345298	7.493695
0.231529	0.69482	0.209041	0.167038	0.187851	0.132364	0.127943	0.136813	0.127022	0.86488	0.122161	0.122031	0.401178	1	7.130591	2.829242	4.491547
0.183293	0.146313	0.163401	0.355978	0.40225	0.691652	0.180535	0.190479	0.200321	0.201103	0.563948	0.143104	0.195846	0.140241	1	1.954862	6.023095
0.257845	0.412993	0.189946	0.740929	0.838846	0.751374	0.539891	0.112848	0.522361	0.754019	0.361502	0.111974	0.157597	0.353452	0.511545	1	6.117147
0.165091	0.592028	0.294582	0.230702	0.207493	0.532777	0.208742	0.114597	0.487488	0.14605	0.275788	0.11372	0.133446	0.22264	0.166028	0.163475	1

Джерела

1. Кобцева Д. А., Кривуля П. В. Використання бутстреп-методу для оцінювання впевненості у результатах оцінювання відносної значущості за шкалою Сааті. *Південноукраїнські наукові студії* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених. 19 груд. 2019 р. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. С. 28-31.

2. Кобцева Д. А., Кривуля П. В. Визначення методом парних порівнянь відносної значущості цілей керованого впливу на соціум на прикладі декларованих ООН цілей сталого розвитку. *Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених. 12 листопада 2019 р., Харків: ХНУБА, 2019. Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері. С. 133-138.

3. Кривуля П. В., Кобцева Д. А. Альтернативні порядки усереднення оцінок відносної значущості об’єктів порівняння за шкалою Сааті як джерело консолідаційно-наведених ризиків. *Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум–2019»* : труди XV-ої міжн. наук.-практ. конф., 4-6 грудня 2019 р., Харків: НТУ «ХПІ», 2019 р. С. 148-153.

4. Кривуля П. В., Кобцева Д. А. Когнітивні ризики у оцінюванні відносної значущості складових комплекса цілей мегапроектів: аберaційний ризик інтуїтивних переваг та консолідаційно-наведений ризик довільних порядків згортки [Електронний ресурс]. *Наукові Вісті Далівського університету*, 2019. № 17. DOI: 10.33216/2222-3428-2019-17-12.

5. Кривуля П. В., Кобцева Д. А. Цілі економічних акторів як неповною мірою досліджений об’єкт економічного аналізу. *Актуальні питання сучасної економічної науки*: зб. матеріалів II всеукр. наук.-практ. конф., Полтава: ПДАА, 2019. С. 387-390.

6. Кривуля П. В., Паничок М. Ю. Щодо семантичної розбіжності понять «Х-ефективність» та «оптимальна ефективність» за умов оцінювання використання економічного потенціалу регіону. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами* : матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Частина 1. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2019. С. 40-42.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Ліньов Б. Р.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к. е. н., доцент Довженко В. А.
Поліський національний університет

Сучасний світ переживає період швидких змін, які вимагають від територіальних громад гнучкості, адаптивності та інноваційності. Особливо гостро ці виклики відчуваються в умовах економічного відновлення після криз, таких як війна. Відновлення є не лише поверненням до попереднього стану, а можливість для переосмислення, трансформації та побудови більш стійкого і процвітаючого майбутнього. Інновації виступають рушієм сучасного розвитку. Інновації в контексті соціально-економічного планування – це нові ідеї, методи, технології та підходи, які спрямовані на покращення якості життя громади, підвищення її конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку. Інновації можуть стосуватися різних сфер життя: економіки, соціальної сфери, екології, управління тощо. Ключовими пріоритетами сучасного зростання стали цифрова трансформація,

сталий розвиток [1], соціальні інновації, партисипативне управління, інтеграція різних сфер суспільного буття, зокрема таких як економічна, соціальна та екологічна. Цифрова трансформація передбачає впровадження електронного урядування та цифрових сервісів для підвищення прозорості та ефективності управління, створення цифрових платформ для взаємодії громадян з владою та між собою, розвиток цифрової інфраструктури та забезпечення доступу до інтернету для всіх верств населення. Сталий розвиток, як правило, включає такі напрями діяльності громад як перехід до «зеленої» економіки, розвиток відновлюваних джерел енергії, енергоефективність, впровадження екологічно чистих технологій у виробництві та споживанні, збереження природних ресурсів та біорізноманіття, а соціальні інновації – розвиток соціального підприємництва та кооперативів, підтримку громадських ініціатив та волонтерства [2, с. 147], забезпечення доступності якісних соціальних послуг для всіх верств населення. Партиципативне планування охоплює питання залучення громадян до процесу прийняття рішень на всіх рівнях, створення платформ для обговорення та співпраці, проведення громадських слухань та опитувань, інтеграція різних сфер життя – поєднання економічних, соціальних та екологічних аспектів розвитку, створення синергії між різними галузями та секторами.

У сучасних умовах економічного відновлення після кризових явищ, таких як пандемія COVID-19 та військові конфлікти, питання сталого розвитку територіальних громад набуває особливої актуальності [3]. Соціально-економічне планування відіграє ключову роль у забезпеченні збалансованого розвитку, що враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти. Інноваційні підходи до цього процесу можуть значно підвищити ефективність та стійкість розвитку громад. До них ми відносимо такі:

1. Використання цифрових технологій. Цифровізація є одним з найважливіших інструментів сучасного планування. Використання великих даних (Big Data), штучного інтелекту (AI) та Інтернету речей (IoT) дозволяє більш точно аналізувати потреби громад, прогнозувати розвиток та оптимізувати ресурси. Наприклад, платформи для моніторингу екологічного стану допомагає вчасно виявляти проблеми та приймати необхідні заходи.

2. Партнерство між державним та приватним секторами. Інноваційні підходи передбачають активну співпрацю між державними органами, бізнесом та громадськими організаціями. Публічно-приватне партнерство стає ефективним механізмом реалізації інфраструктурних проєктів, розвитку соціальних послуг, підтримки малого та середнього бізнесу, що сприяє залученню додаткових інвестицій та підвищенню якості послуг.

3. Залучення громади до процесу планування є важливим елементом сталого розвитку. Використання методів партисипативного планування дозволяє враховувати думки та потреби різних груп населення, що сприяє більшій соціальній згуртованості та довірі до влади. Громадські слухання, опитування та онлайн-платформи для зворотного зв'язку можуть стати ефективними інструментами для цього.

4. Екологічна стійкість. Сталий розвиток неможливий без врахування екологічних аспектів, що включають впровадження зелених технологій, розвиток відновлюваних джерел енергії та зменшення викидів парникових газів. Наприклад, створення зелених зон, розвиток громадського транспорту та впровадження

енергоефективних рішень у будівництві можуть значно покращити екологічну ситуацію в громадах.

5. Освіта та підвищення кваліфікації. Інноваційні підходи до соціально-економічного планування також включають інвестиції в освіту та підвищення кваліфікації населення, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність робочої сили, сприяє розвитку інноваційного потенціалу громад. Програми професійного навчання, підтримка стартапів та розвиток науково-дослідних центрів є важливими елементами цього процесу.

6. Інтеграція смарт-технологій. Смарт-технології, такі як розумні міста (smart cities), можуть значно покращити якість життя в громадах. Впровадження смарт-інфраструктури, наприклад, інтелектуальних систем управління трафіком, розумного електропостачання та систем моніторингу навколишнього середовища, сприяє ефективному використанню ресурсів та зменшенню негативного впливу на довкілля.

7. Соціальна інклюзія. Забезпечення рівних можливостей для всіх груп населення є важливим аспектом сталого розвитку. Інноваційні підходи можуть включати програми підтримки для вразливих груп, таких як люди з інвалідністю, літні люди та молодь. Це може включати створення доступної інфраструктури, розвиток соціальних послуг та підтримку підприємництва серед цих груп.

8. Розвиток місцевої економіки. Підтримка місцевого бізнесу та підприємництва є ключовим фактором економічного відновлення. Інноваційні підходи можуть включати створення бізнес-інкубаторів, надання грантів та пільгових кредитів для стартапів, а також розвиток кластерів та індустріальних парків. Це сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню економічної стійкості громад.

9. Культурний розвиток. Культура є важливим елементом соціально-економічного розвитку. Інноваційні підходи можуть включати підтримку культурних ініціатив, розвиток туризму та збереження культурної спадщини. Це не тільки сприяє збереженню ідентичності громад, але й може стати джерелом додаткових доходів.

10. Міжнародне співробітництво, співпраця з міжнародними організаціями та партнерами додає ресурсів та знань для розвитку громад, що включає участь у міжнародних проєктах, обмін досвідом та залучення іноземних інвестицій. Міжнародне співробітництво сприяє впровадженню найкращих практик та інноваційних рішень.

11. Використання блокчейн-технологій. Блокчейн може забезпечити прозорість та безпеку в управлінні громадськими ресурсами, наприклад, з метою управління земельними ресурсами, реєстрації прав власності та контролю за витратами бюджету, що сприяє зменшенню корупції та підвищенню довіри до влади.

12. Розвиток зеленої економіки. Зелена економіка передбачає впровадження екологічно чистих технологій та практик у виробництво та споживання, що включає розвиток відновлюваних джерел енергії, підтримку екологічно чистого сільського господарства та впровадження програм з переробки відходів. Такий підхід сприяє збереженню природних ресурсів та покращенню якості життя.

13. Інноваційні фінансові інструменти, зокрема, таких як зелені облігації, соціальні облігації та краудфандинг, може забезпечити додаткові ресурси для розвитку громад. Ці інструменти дозволяють залучати інвестиції для реалізації екологічних та соціальних проєктів, що сприяє сталому розвитку.

14. Підтримка інновацій та стартапів. Створення сприятливих умов для розвитку інновацій та стартапів може стати важливим фактором економічного зростання. Це може включати надання грантів, створення бізнес-інкубаторів та

акселераторів, а також підтримку науково-дослідних проєктів. Інноваційні підприємства можуть стати джерелом нових робочих місць та підвищити конкурентоспроможність громади.

15. Соціальне підприємництво. Соціальне підприємництво спрямоване на вирішення соціальних проблем за допомогою бізнес-методів. Підтримка соціальних підприємств може сприяти розвитку соціальних послуг, створенню робочих місць для вразливих груп населення та підвищенню соціальної згуртованості. Це може включати надання пільгових кредитів, консультацій та навчання для соціальних підприємців [2].

Отже, інновації – це не лише модний тренд, а необхідність для виживання в сучасному світі. Ті громади, які зможуть ефективно використовувати інновації, будуть мати значні конкурентні переваги та забезпечать своїм мешканцям більш щасливе і процвітаюче майбутнє. Такі виклики та можливості як реалізація інноваційних підходів до планування розвитку територіальних громад пов'язана з низкою викликів, зокрема нестача фінансування, відсутність необхідних компетенцій у місцевих органах влади, опір змін з боку частини населення потребують напрямів подолання наявних бар’єрів розвитку. У зв’язку з цим інновації відкривають перед громадами нові можливості, зокрема такі як прискорення економічного зростання, покращення якості життя населення, підвищення конкурентоспроможності, зміцнення громадянського суспільства. Тому інноваційні підходи до соціально-економічного планування є ключовим фактором успішного відновлення та розвитку територіальних громад. Для досягнення цієї мети необхідно створити сприятливе середовище для інновацій, підвищити рівень цифрової грамотності населення, залучати інвестиції в інноваційні проєкти, розвивати партнерство між державою, бізнесом та громадськими організаціями.

Джерела

1. Першко Л. О. Напрями підвищення ефективності формування місцевих бюджетів України за умов фінансової децентралізації. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 2(18). С. 91–101.

2. Литвинчук І., Іванюк О. Проєктно-орієнтоване управління розвитком територіальних громад. *Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад*: монографія. За ред. проф. Т. О. Зінчук. К.: ЦУЛ, 2019. С.131–150.

3. Якобчук В. П. Сталий розвиток сільських територій монографія / за ред. проф. Т. Зінчук, проф. Ю. Раманаускаса. Клайпеда: вид-во Клайпедського університету; Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 421 с.

ВПЛИВ ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ НА МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Ляшенко П. А.,
к.е.н., науковий співробітник
відділу проблем міжрегіонального співробітництва
ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України»

Дослідження впливу відновлення інфраструктури деокупованих територій на місцевий економічний розвиток є актуальною темою, що потребує уваги з боку науковців і практиків. Вплив відновлення інфраструктури деокупованих територій на місцевий економічний розвиток простежується у таких площинах:

відновлення інфраструктури, такої як дороги, мости та комунікації, сприяє поліпшенню логістики, що веде до збільшення торговельних можливостей і зростання місцевої економіки; покращення якості життя, доступ до освіти, медичних послуг та соціальної інфраструктури позитивно впливають на населення; важливість інтегрованого підходу до відновлення, який враховує не лише економічні, але й соціальні та екологічні аспекти; співпраця між державними установами, місцевими громадами та міжнародними організаціями.

Адже відновлення інфраструктури на деокупованих територіях України передбачає відновлення не лише фізичних об’єктів, але й сприяє соціально-економічній реабілітації, покращенню якості життя населення та активізації економічної діяльності.

В Україні дослідження відновлення інфраструктури деокупованих територій та місцевого економічного розвитку активно проводять кілька науковців та дослідницькі групи, зокрема: В. Бурега досліджує позитивні та негативні аспекти децентралізації влади в Україні, акцентуючи увагу на її впливі на місцевий економічний розвиток. А. Круглашов фокусується на аналізі результатів децентралізації, вивчаючи, як зміни у владі впливають на економічну ситуацію в об'єднаних територіальних громадах. Я. Жаліло досліджує результати першого етапу децентралізації в Україні та визначає подальші перспективи розвитку місцевих громад. С. Лубенець, О. Троян, В. Загурська-Антонюк аналізують різноманітні аспекти місцевого економічного розвитку, включаючи інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність територій. Центр економічного зростання LRHub розробив моделі регулювання для підтримки місцевого економічного розвитку, зокрема в умовах війни, що включає адаптацію правил ведення бізнесу та дерегуляцію. Дослідження в рамках проєкту "REcovery" спрямовані на розробку регуляторних інструментів для економічної відбудови, які можуть бути адаптовані під потреби конкретних громад [1, с.12].

На рис. 1 подано систематизацію напрямів впливу відновлення інфраструктури деокупованих територій на місцевий економічний розвиток. Отже, відновлення інфраструктури має комплексний вплив на місцевий економічний розвиток, сприяючи не лише відновленню економіки, але й покращенню соціальних умов життя населення.

Таким чином, відновлення інфраструктури деокупованих територій має важливе значення для місцевого економічного розвитку. Участь у дослідженнях та практиках, описаних в наукових статтях, допоможе зрозуміти, як максимізувати позитивний вплив цих процесів на громади.

*Рекомендується продовжувати дослідження в цій галузі, щоб розробити ефективні стратегії відновлення.

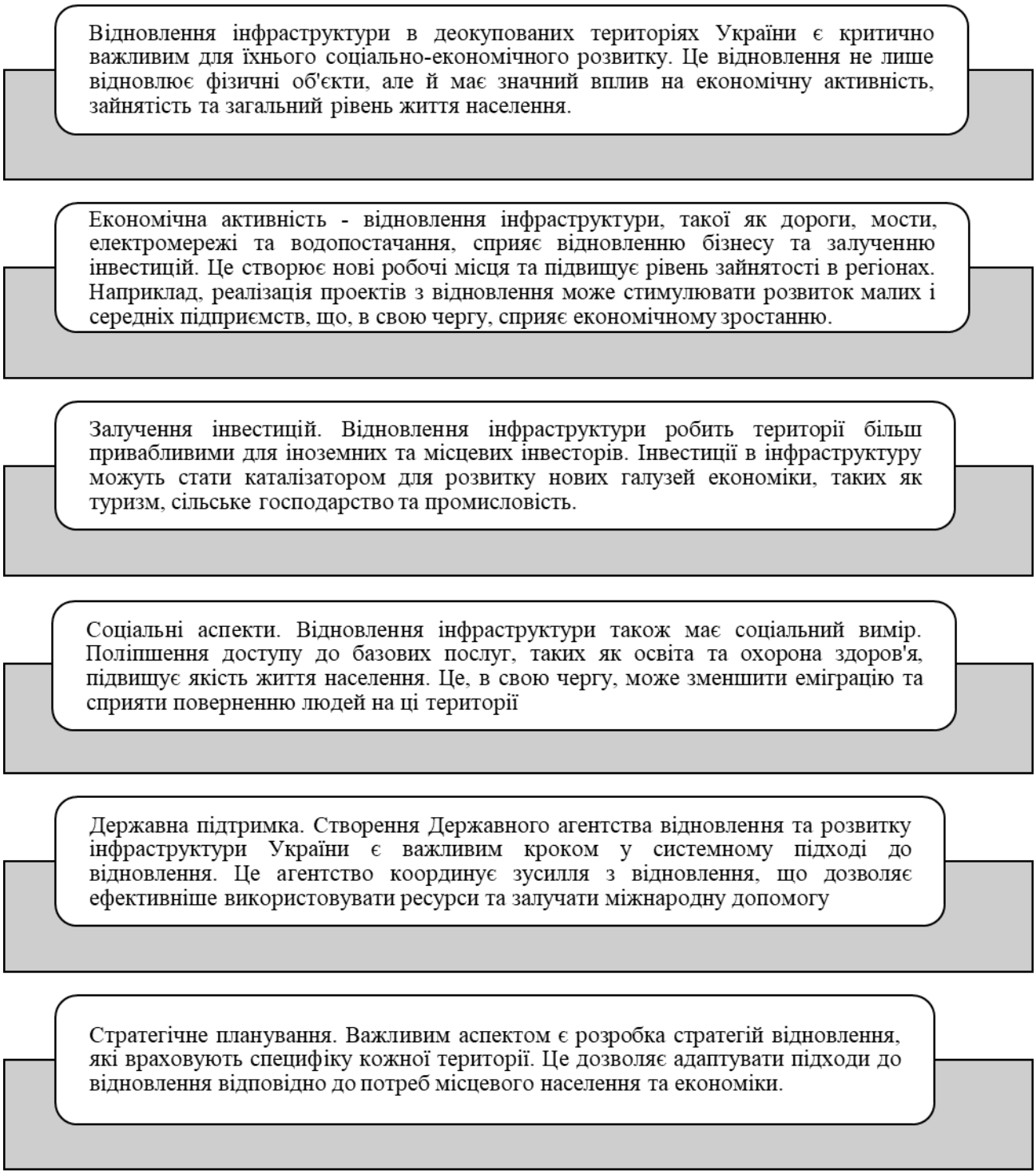

Рис. 1. Систематизація напрямів впливу відновлення інфраструктури деокупованих територій на місцевий економічний розвиток

Джерела

1. Посібник «Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики» розроблено в межах Програми USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» Київ. 2024. С. 24.

НАПРЯМИ ВИБОРУ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Піменов В. С., Корінний В. В., аспіранти
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Вибір підприємством певної інноваційної стратегії залежить від багатьох факторів, серед яких: умови і фактори зовнішнього середовища, сфера діяльності підприємства, номенклатура та асортимент його продукції, тривалість життєвого циклу товарів, її можливість здійснювати моніторинг науково-технічної інформації щодо ринку новацій, рівень науково-технічного та технологічного потенціалу тощо. Обґрунтовуючи вибір інноваційної стратегії, керівники повинні враховувати її відповідність загальній стратегії розвитку підприємства, прийнятність її за рівнем ризику, готовність ринку до сприйняття новинки.

Напрями вибору інноваційної стратегії подані у вигляді матриці на рис. 1.

		Зовнішні фактори	
		Сприятливі умови	Несприятливі умови
Внутрішнє середовище	Сильний інноваційний потенціал	Активні НДДКР, диференціація, лідерство за витратами, поглинання фірм-інноваторів, придбання повних ліцензій	Диверсифікація, вертикальна інтеграція, спільні підприємства
	Слабкий інноваційний потенціал	Залучення інвестицій зі сторони, злиття з іншими фірмами, використання франчайзингу, придбання ліцензій	Ліквідація неперспективного бізнесу

Рис. 1. Матриця вибору інноваційної стратегії

Інструментом вибору інноваційної стратегії може бути також матриця альтернативних варіантів, складена за аналогією до матриці SWOT (рис. 2).

*Ринкова позиція	Сильна	Придбання іншої фірми (венчурної) Стратегія наступу чи «ніші»	Імітаційна стратегія («вслід за лідерами»)	Технологічне лідерство, інтенсивні НДПКР Наступальна стратегія
	Сприятлива	Захисна стратегія (раціоналізація)	ВИБІР	Пошук вигідних сфер застосування технологій Імітаційна стратегія, стратегія «за нагодою»
	Слабка	Ліквідація бізнесу	Захисна або залежна стратегія (раціоналізація)	Наступальна стратегія (організація «ризикового» проекту), стратегія «ніші»
		Інноваційні можливості		
		Слабкі	Сприятливі	Сильні

Рис. 2. Матриця альтернативних варіантів інноваційних стратегій

За сприятливих умов і наявності сильного інноваційного потенціалу підприємство може використати одну з найпривабливіших стратегій – стратегію

лідера, У такому разі реалізація інновацій стає можливою завдяки активним науковим дослідженням, що здійснюються працівниками самого підприємства. Підприємство агресивне у своєму бажанні зайняти більшу частку ринку, тому прагне до лідерства за витратами, постійно вдосконалюючи технологію.

Для такого підприємства важливо не лише виявити потреби споживачів, а й сформувати їх, послуговуючись різноманітними інструментами маркетингу. Для цього воно може скористатися науковими розробками інших фірм, які не мають коштів для виведення свого товару на ринок. Це може бути поглинання підприємств-інноваторів за взаємної згоди або придбання у венчурних фірм повної ліцензії на випуск новинок [2].

Сильний інноваційний потенціал підприємства дає йому змогу використовувати різні інноваційні стратегії і за несприятливих умов (зміни у чинному законодавстві, активізація конкурентів на обраному сегменті ринку тощо). За необхідності воно може увійти в інший бізнес (йдеться про диверсифікацію) або утворити спільне підприємство в іншій галузі із партнерами, що мають певні напрацювати у цьому напрямі, підсилюючи у такий спосіб позиції обох учасників, або ж об'єднатися зі своїми постачальниками чи збутовиками шляхом вертикальної інтеграції, що зробить його менш залежним від коливання цін на ринку.

Сприятливі умови дають змогу підприємству навіть при слабкому інноваційному потенціалі поліпшити свої ринкові позиції. Для цього можна залучати інвестиції (якщо новинка була сприйнята ринком і очікується зростання попиту на неї, а фірма не має достатньо власних коштів для нарощення обсягів виробництва самостійно).

Злиття з іншими підприємствами можливе за принципом утворення стабільної мережі: підприємство укладає тривалу угоду з материнською компанією на випуск комплектуючих чи напівфабрикату. Якщо ринок новинки не сприйняв, то підприємство ділитиме ризик разом з материнською фірмою.

Прийнятною альтернативою може бути також використання системи франчайзингу. У такому разі інноваційна стратегія передбачає тиражування вдалої новинки, що перебуває у сфері обслуговування. Щодо нової продукції доцільним є придбання ліцензії на виготовлення продукції, що має широкий попит. Однак якщо багато ліцензіарів придбало дану ліцензію, то можливе надмірне ущільнення ринкового сегмента.

Несприятливі умови при слабкому інноваційному потенціалі передбачають негайну ліквідацію неперспективного бізнесу, оскільки підприємство не здатне здійснювати інноваційну діяльність [3].

Управління інноваційними процесами на підприємствах регіону не обмежується лише вибором інноваційної стратегії. Необхідно оцінити всі, передусім ресурсні, можливості підприємства щодо її реалізації. Так, створення базисної інновації і реалізація закладеного у ній потенціалу потребують належного матеріально-технічного забезпечення та науково-технічних працівників високої кваліфікації. Крім того, віддача від інновації зростає за умов її швидкого виведення на ринок, що потребує значних коштів на етапі її комерціалізації. Тому наступальну стратегію, як правило, здатні реалізувати лише потужні підприємства. Водночас поліпшувальні інновації можуть створюватися і за менш сприятливих умов, що обумовлює значне поширення тих інноваційних стратегій, в основі яких лежить дифузія інновації – імітаційна, залежна, «за нагодою» тощо. Отже, обираючи інноваційну стратегію, необхідно передусім оцінити ресурсні можливості підприємств.

Джерела

1. Chandler A. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise. Massachusetts Institution of Technology: The Mit Press. 1962, 1990. 465 p.

2. Porter M. E. Competitive strategy. Techniques for analyzing industries and competitor. First Free Press Edition, 1980. 397 p.

3. Пуцентейло П. Р., Завитій О. П. Особливості формування стратегії управління економічним розвитком регіону. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2017. Вип. 27. С. 298–308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZnpPdatu_2017_27_40.

4. Коритько Т. Ю. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіону. Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. 2012. С. 152–160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2012_2012_14.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЗРУЙНОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Сердюкова О. Є., к.держ.упр.,
Загрійчук І. В.,
здобувач 2 курсу магістратури
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У вересні 2015 року Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята резолюція щодо перетворення сучасного світу в контексті сталого розвитку на період до 2030 року. Світові лідери взяли на себе відповідальність «щодо побудови більш затишного, стійкого і рівноправного світу» [2]. В 2019 році Указом Президента України від 30.09.2019 року № 722/2019 в Україні було підтримано досягнення цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України [1]. З цього моменту державна політика України орієнтується на досягнення цілей сталого розвитку.

Так, однією з цілей сталого розвитку, до якого прагне Україна, є забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів. Не зважаючи на бойові дії, які охопили її територію, Україна підтримує сталий та безпечний розвиток населених пунктів, та намагається максимально швидко їх відновлювати там, де це виявляється можливим та безпечним.

Життя в умовах війни вимагає від українських посадовців оперативно реагувати на потреби населення в житлі та задоволенні основних життєзабезпечуючих послуг. Відновлення українських територій, її критичної інфраструктури та житлового фонду стає одним з найважливіших завдань української влади, критерієм її спроможності та дієздатності.

Прагнення української влади в умовах війни це робити та орієнтація державної політики на відновлення населених пунктів, свідчить про відповідність взятим на себе зобов’язанням щодо реалізації Глобальних цілей сталого розвитку в Україні.

З початку повномасштабного російського військового вторгнення станом на січень 2024 року загальна сума прямих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі, транспортним засобам та товарним запасам перевищила $157 млрд (за вартістю заміщення). Найбільша частка у загальному обсязі прямих збитків завдана житловим будівлям, а саме 37,5% або $58,9 млрд та інфраструктурі - 23,4% або $36,8 млрд. Втрати активів підприємств та промисловості становлять мінімум $13,1 млрд і продовжують зростати. Ще $10,3 млрд складають прямі втрати аграрного сектору та земельних ресурсів внаслідок війни. В свою чергу, також стрімко

зростають втрати енергетичного сектору, які зараз вже становлять $9,0 млрд. Сукупні прямі збитки від руйнувань та пошкоджень об'єктів громадського сектору (соціальні об'єкти та установи, заклади освіти, науки та охорони здоров'я, культурні споруди, спортивні об'єкти, адміністративні будівлі тощо) складають близько $13,7 млрд. [1, с. 3].

Такі цифри свідчать про колосальні збитки, які Україна має вже на початок 2024 року, і вони продовжують зростати через продовження бойових дій та постійні обстріли усієї території України. Для можливості існувати українській державі необхідно проводити процеси відновлення постійно, не відкладаючи на майбутнє, не зважаючи на ризики повторних руйнувань та не чекаючи завершення військових дій.

На наш погляд, корисним для України в сфері відновлення є вивчення досвіду розбудови зруйнованих територій, який мали країни Балканського конфлікту в 90-х роках ХХ століття, а також країни Європи в період після Другої світової війни. Кожна з них мала свої умови та свій шлях розбудови, реалізовуючи різні способи та інструменти відновлення, а також свої невдачі та досягнення в цьому напрямку. Проте, вже сьогодні досліджуючи досвід закордонних країн, можна констатувати відмінності, що унеможливлюють реалізацію певних складових такого відновлення в Україні сьогодні, або потребують вдосконалення для пристосування до українських реалій інших.

До основних особливостей процесів відновлення українських територій можна віднести наступні:

1) Значний розмір територій, де ведуться бойові дії або які сьогодні є тимчасово окупованими територіями, що унеможливлює оперативне проведення процесів відновлення територій;
2) Великий масштаб руйнувань, у тому числі об'єктів критичної інфраструктури, що забезпечують першочергові життєві функції;
3) Тривалість часу на відновлення об'єктів та складність технологічних процесів відновлення;
4) Неможливість прорахувати точний обсяг шкоди та збитків, завданих територіям, де ведуться бойові дії або які знаходяться в тимчасовій окупації;
5) Неможливість отримати компенсацію за пошкоджене/зруйноване майно через неврегульованість чинним законодавством;
6) Великий обсяг коштів, необхідних для відновлення зруйнованих територій та відсутність таких коштів в державному та місцевому бюджетах;
7) Брак кваліфікованих кадрів для безпосереднього здійснення відновлення зруйнованих територій;
8) Невеликий обсяг залучених коштів міжнародних донорів, враховуючи ризики для інвесторів щодо інвестицій в процеси відновлення до закінчення військових дій та деокупації українських територій.

Таким чином, прагнучи сталого розвитку своєї країни разом з усією світовою спільнотою, відновлення українських територій, постраждалих від військової агресії, повинно здійснюватися з урахуванням зазначених особливостей, використовуючи закордонний досвід інших країн, які проходили цю процедуру в різні часи, та спрямовуючи на його здійснення всі можливі ресурси, які є сьогодні в країні, залучаючи міжнародних партнерів та їх можливості.

Джерела
1. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Київ, 2024. 58 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text
3. Цілі розвитку тисячоліття: доклад ООН за 2015 рік, Нью-Йорк, 2015. URL: https://web.archive.org/web/20170712121312/http://www.un.org/ru/millenniumgoals/mdgreport2015.pdf

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Стаценко А.,
здобувачка магістратури
Науковий керівник: к.е.н.,доцент Грищенко О.
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Європейська інтеграція України включає безліч реформ для досягнення цілей сталого розвитку, серед яких відповідальне споживання і виробництво[1, с.18]. Завдання зниження ресурсоємності виробництва може бути досягнуте шляхом впровадження реформ системи енергоефективності та енергозбереження. Амбітна мета знизити індикатор питомої ваги природних ресурсів в одиниці ВВП України до 60% до 2030 року може здатися нереальною, так як до повномасштабної війни енергоємність ВВП України була однією з найвищих у світі. Звісно, марнотратство енергії є вкрай небезпечним і призводить до втрати позицій на ринку та залежності від імпортованих енергоносіїв, що суперечить умовам сталого розвитку.

Метою роботи є привернути увагу суспільства до необхідності раціонального використання енергетичних ресурсів планети.

Завданням - узагальнення сучасних тенденцій формування у громадськості свідомості до відповідального споживання ресурсів, енергозбереження та об’єднання у дотриманні цілей сталого розвитку країни.

Наразі забезпечення стабільності і консолідованості суспільства значною мірою залежить від формування сталих відносин окремої особистості з навколишнім середовищем. Шлях до відповідального споживання і виробництва пролягає виключно через глибоку трансформацію законів та свідомості громадян.

Забезпечення сталого розвитку нашої держави значною мірою залежить від завершення військової агресії російської федерації, настання миру та досягнення надважливої цілі сталого розвитку – мир, справедливість та соціальні інститути. Незважаючи на те, що ворог зосереджує удари по енергетичній системі нашої держави, що суперечить законам ведення війни, Україна продовжує вести політику змін у досягненні цілей сталого розвитку та приймає виклики нового часу – зміцнення соціальної стійкості, досягнення миру та громадської безпеки. Сьогодення для України важке, проте вимагає чітких та скерованих дій просто зараз, оскільки альтернативні енергоресурси такі як нафта чи газ, стають, на жаль, не нашою зброєю.

Донедавна серед причин низької енергоефективності населення можна було спостерігати відсутність у:

- населення свідомого розуміння необхідності пошуків шляхів економії енергоресурсів;
- держави важелів впливу та мотиваційних інструментів відповідального споживання енергоресурсів.

Водночас аналіз ефективності енергоспоживання, особливо в секторі житлових будівель, вказує на дуже великий потенціал зниження витрат(10-20%) навіть за порівняно незначних капіталовкладень. А отже, може з'явитися джерело коштів вже в рамках того, що витрачається на енергоносії [2].

Як стверджує Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, пересічний громадянин для покращення власного побуту та заощадливого ставлення до енергетичних ресурсів країни може здійснити наступні заходи за напрямками:

1. Заощадження ресурсів: води, газу, тепла тощо. Для цього потрібно просто відкоригувати побутові звички та здійснити прості заходи, наприклад, налагодити крани та встановити тепловідбивні екрани за радіаторами.
2. Утеплення приміщення. Наприклад, заміна чи заклеювання вікон, проведення теплоізоляції даху, модернізація системи вентиляції тощо.
3. Встановлення приладів обліку. Це дозволить платити лише за спожиті ресурси.
4. Перехід на більш сучасні, енергозберігаючі та альтернативні джерела енергії та системи комунікацій. Наприклад, заміна газового котла твердопаливним, встановлення вітрогенераторів тощо [3].

За рахунок експансії досвіду та напрацювань від впровадження енергоефективності у житлових будинках на суміжний сегмент бюджетних споруд очікувано можна досягнути швидких результатів.

Разом з тим реформа енергоефективності промисловості, транспорту, постачання енергії та інших галузей економіки знаходиться досі на початковому етапі, а подекуди і «відкинута» наслідками довготривалої війни на десятиліття назад. Результатом запровадження реформування системи енергоспоживання держави має стати ефективний механізм інституцій та інструментів енергоефективності розроблений комплексною та скоординованими діями Уряду і міжнародних партнерів[4].

Фактор енергозбереження є одним із визначальних для енергетичної стратегії України. Звісно шлях до енергетичної незалежності держави пролягає виключно через глибоку трансформацію законів та свідомості громадськості. Війна вимушено навчить кожного з нас бути енергосвідомими - чітке розуміння значущості впровадження відповідального споживання та виробництва енергоресурсів в Українського суспільства напрацювалося за більш ніж 960 днів активної фази війни. Разом з тим збалансоване врегулювання проблеми потребує виважених і довготривалих механізмів заохочення населення та бізнесу до раціонального споживання. Адже відповідальне споживання – це не крайня відмова від благ, це лише про свідомість і раціональність.

Джерела

1. Цілі сталого розвитку : Україна. Завдання та індикатори. URL : https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/SDG-leaflet-ukr_F.pdf/ (дата звернення 12.10.2024 р.).

2. Литвин В. Де Україні взяти гроші на зменшення залежності від імпортних енергоносіїв. Економічна правда : веб-сайт. 09.06.2023 р. URL : https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/9/700997/(дата звернення 13.10.2024 р.).

3. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України : веб-сайт. URL : https://saee.gov.ua/consumers (дата звернення 14.10.2024 р.).

4. Політика енергоефективності та енергозбереження як чинник національної консолідації : проблеми формування та реалізації : Монографія / Є.В. Перегуда та ін. Київ -Тернопіль : «Бескиди», 2018. 203 с.

МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Троценко К. О.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: д. е. н., професор Литвинчук І. Л.
Поліський національний університет

Децентралізація в Україні, попри її значний потенціал, зіткнулася з серйозними випробуваннями через повномасштабну війну. Російське вторгнення посилило дисбаланси у фінансуванні територіальних громад, вимагаючи термінової адаптації методів управління фінансами [1, с. 94]. Дослідження ілюструє, що для успішного подолання цих викликів необхідно впроваджувати гнучкі фінансові інструменти, такі як динамічне прогнозування та сценарне планування [2, с. 145]. Крім того, посилення фінансового контролю та активна взаємодія з громадськістю є ключовими для ефективного використання ресурсів і запобігання зловживанням.

Повномасштабна війна стала каталізатором змін у системі фінансування територіальних громад України. Для забезпечення сталого розвитку в умовах війни та післявоєнної відбудови необхідно переосмислити підходи до управління фінансами. Дослідження підтверджує важливість інтеграції сучасних технологій, таких як штучний інтелект і великі дані, у фінансове планування. Це дозволить підвищити точність прогнозів і приймати більш обґрунтовані рішення.

Фінансова децентралізація в Україні стала одним із ключових елементів реформування державного управління, спрямованого на розширення повноважень та збільшення фінансових ресурсів територіальних громад. Місцевий бюджет, як основний інструмент фінансового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, набув особливої ваги у забезпеченні сталого розвитку громад [3, с. 315]. Передача значної частини повноважень і фінансових ресурсів з центрального рівня на місцевий призвела до кардинальних змін у процесах бюджетування. Наразі саме громади визначають пріоритети розвитку, розробляють місцеві програми та проєкти, а також здійснюють контроль за їх реалізацією. Це сприяє підвищенню відповідальності місцевої влади перед громадою, оскільки ефективність використання бюджетних коштів безпосередньо впливає на якість життя людей.

Роль місцевого бюджету у сталому розвитку громад полягає у такому: 1) охорона довкілля (місцеві бюджети використовуються для фінансування заходів щодо охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів та енергоефективності, що уможливлює збереження природного середовища для майбутніх поколінь); 2) стимулювання економічного розвитку (коштом місцевих бюджетів фінансуються проєкти, спрямовані на розвиток малого та середнього бізнесу, створення нових робочих місць, залучення інвестицій, що сприяє зростанню

доходів населення та підвищенню якості життя); 3) забезпечення базових потреб громадян (місцеві бюджети спрямовуються на фінансування соціальної сфери – освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, комунального господарства, інфраструктури та інших галузей, необхідних для забезпечення гідних умов життя населення); 4) розвиток громадянського суспільства (місцеві бюджети використовують з метою підтримки громадських організацій, проведення громадських слухань та інших заходів, спрямованих на залучення громадян до процесу прийняття рішень).

Попри позитивні зміни, фінансова децентралізація в Україні стикається з низкою викликів, до яких ми віднесли такі: 1) нерівномірність розвитку територій (існують значні відмінності у фінансових можливостях різних громад, що ускладнює забезпечення рівного доступу до якісних публічних послуг); 2) недостатня фінансова спроможність (громади відчувають дефіцит коштів, що обмежує їхні можливості для реалізації масштабних проєктів); 3) корупція (зловживання бюджетними коштами залишається актуальною проблемою, що підриває довіру громадян до місцевої влади). Подолання вказаних викликів є у площині вдосконалення системи міжбюджетних відносин, розробки справедливих механізмів розподілу податкових надходжень та міжбюджетних трансфертів, підвищенні рівня фінансової грамотності, проведенні навчання місцевих депутатів, посадових осіб та громадськості основам фінансового менеджменту, забезпеченні прозорості та підзвітності, впровадженні електронних систем управління фінансами, забезпечувати публічний доступ до бюджетної інформації та заохочувати громадський контроль, підтримці співпраці між громадами, сприянні обміну досвідом, спільним проєктам та формуванню міжмуніципальних асоціацій. Додатковими аспектами розвитку місцевого бюджету в умовах фінансової децентралізації є формат громадського бюджету (залучення громадян до бюджетного процесу, коли громадські бюджети можуть підвищити прозорість та ефективність використання коштів), пряма демократія (механізми участі громадян у прийнятті рішень щодо розподілу бюджетних коштів), краудфандинг (залучення додаткових коштів на місцеві проекти за допомогою колективного фінансування). До інновацій у бюджетуванні можна віднести блокчейн (можливості застосування технології блокчейн для забезпечення прозорості та безпеки бюджетних процесів), штучний інтелект (штучний інтелект може оптимізувати бюджетні процеси, прогнозувати доходи та витрати), відкриті дані (використання відкритих даних для аналізу бюджетних показників та розробки ефективних стратегій розвитку).

Отже, місцевий бюджет є потужним інструментом для забезпечення сталого розвитку громад. Однак його ефективність залежить від багатьох факторів, включаючи рівень фінансової дисципліни, прозорості та підзвітності місцевої влади, а також від активної участі громадян у процесі бюджетування. Подальше вдосконалення системи місцевого фінансування є одним з ключових завдань для забезпечення добробуту українських громад. Місцевий бюджет є ключовим інструментом для забезпечення сталого розвитку громад та підвищення якості життя населення. Залучення громадян до бюджетного процесу є необхідною умовою для підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Інноваційні технології можуть значно покращити управління місцевими бюджетами та зробити їх більш прозорими та ефективними.

Джерела

1. Першко Л. О. Напрями підвищення ефективності формування місцевих бюджетів України за умов фінансової децентралізації. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 2(18). С. 91–101.

2. Литвинчук І., Іванюк О. Проєктно-орієнтоване управління розвитком територіальних громад. *Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад*: монографія. За ред. проф. Т. О. Зінчук. К.: ЦУЛ, 2019. С.131–150.

3. Якобчук В. П. Сталий розвиток сільських територій монографія / за ред. проф. Т. Зінчук, проф. Ю. Раманаускаса. Клайпеда: вид-во Клайпедського університету; Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 421 с.

ЦИФРОВА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК НОВА ФІЛОСОФІЯ СТАЛОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Фільковський С. О., аспірант
Інститут економіки промисловості НАН України
Гречана С. І., к.е.н, доцент
ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України»

Виклики сталого розвитку, особливо в період глобальної невизначеності, включаючи екологічні катастрофи, пандемію чи війну, стимулюють всі зацікавлені сторони приймати рішення щодо забезпечення життя майбутніх поколінь. Так у 2022 р. після початку повномасштабного вторгнення наукова спільнота зосередила свої зусилля на фаховій допомозі Україні у вирішенні її нагальних проблем, в першу чергу, у гуманітарній сфері, повоєнному відновленні, оцінюванні впливів війни на всі сфери життя населення. Визнані лідери в царині пропагування, захисту та планування життя у гармонії з природою – Всесвітній фонд природи (WWF) та Бостонська консалтингова група (BCG) – одними з перших запропонували Україні застосування принципу сталості відновлення.

«Відновлення України має відповідати нагальним гуманітарним та економічним потребам українців. Мета має полягати в тому, щоб створити сильнішу, більш стійку та сталу економіку України» [1, с. 7-8]. Саме сталість має стати трансформаційним механізмом для стимулювання позитивних соціальних, економічних та екологічних змін. І на цьому шляху технології й цифрові рішення можуть стати вагомим чинником цих змін та створення кращого управління. Водночас запровадження цих рішень без дотримання цифрової безпеки на всіх рівнях функціонування держави може нанести непоправної шкоди. Тому, можна стверджувати, що цифрова безпека сьогодні підтримує економічний розвиток і соціальну згуртованість, органічно пов’язана з усіма ключовими аспектами сталого відновлення, що робить її основою для забезпечення довготривалого стійкого зростання громад.

Метою представлених тез дослідження є визначення ролі цифрової безпеки у процесі сталого відновлення та стану її запровадження на рівні територіальних громад.

Повномасштабне вторгнення поставило перед територіальними громадами складні виклики. Це і руйнування, ускладнення доступу до базових послуг, зниження якості життя громадян, економічні втрати, міграція, демографічні зміни, психологічні наслідки, зменшення ресурсів. Проте вони відкривають можливості для переосмислення підходів до сталого відновлення, які допоможуть їм не лише вижити,

але й відновитися у майбутньому [2]. Саме в цьому контексті під час війни відбуваються реформи регіонального розвитку та децентралізації. Вони спрямовані на сприяння стійкості органів місцевого самоврядування через підвищення цифрової, фіскальної, адміністративної та кадрової спроможності [3, с. 404].

Створення цифрової держави є метою однієї з програм плану відновлення України. Цифрова трансформація громад сьогодні визначена одним з пріоритетів уряду. Тому під час війни продовжується перенесення державних послуг в онлайн і діджиталізація процесів, що передбачено в Угоді про Асоціацію між Україною та ЄС, Державній стратегії регіонального розвитку, Економічній стратегії та планах міністерств. Усі системні зусилля обіцяють значно полегшити комунікацію між громадянами, державою та бізнесом [4].

Задля забезпечення прозорості та ефективності процесів відбудови країни та її територій Міністерство розвитку громад та територій України впроваджує новітні ключові цифрові інструменти, серед яких слід особливо виділити екосистему DREAM. Вона сприятиме відновленню зруйнованих і пошкоджених об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури внаслідок російської агресії. Екосистема DREAM покликана допомогти з якісним плануванням, підготовкою до реалізації, залученням та координацією фінансування проєктів відновлення та розвитку.

Однак, найбільш цікавим з точки зору даного дослідження є введення у використання нового для українського наукового простору поняття «стале відновлення». Стале відновлення (sustainable recovery) на платформі DREAM означає відновлення з акцентом на довготривалу стійкість відбудови та розвитку громад, постраждалих від збройного конфлікту [5]. Підхід до сталого відновлення ґрунтується на принципах:

1. Прозорість і підзвітність – публікація та оновлення відкритих даних в режимі реального часу, які дозволяють інвесторам і громадам контролювати етапи відбудови.

2. Інклюзивний підхід – залучення широкого кола місцевих та міжнародних стейкхолдерів, що допомагає забезпечити не тільки фізичне відновлення, а й соціальну стабільність.

3. Довготривала стійкість – розробка проектів, що відповідають європейським стандартам, включно з екологічними нормами та вимогами «build-back-better», які забезпечують більш стійкі та адаптивні інфраструктури в майбутньому.

Результатом такого відновлення мають бути сталі територіальні громади – спільне місце або простір, що об'єднує людей на основі екологічної рівноваги, згуртованості громади та залученості [6, с. 58]. За іншого тлумачення «стало відновлена громада – це сукупність місцезнаходження, людей, природних ресурсів, систем й інфраструктури, які задовольняють потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу доступність ресурсів для майбутніх поколінь [7].

Тобто, поняття «стале відновлення» інтегрує принципи сталого розвитку, але адаптоване до умов і викликів відбудови, які стоять перед Україною. Це підкреслює, що відновлення не просто фокусується на поверненні до довоєнного стану, а прагне до якісного покращення, щоб запобігти можливим майбутнім кризам та сприяти тривалому розвитку.

Отже інтеграція цифрових рішень у різних секторах, узгоджених зі стандартами ЄС з точки зору цифрової стійкості, може прискорити сталий розвиток, сприятиме поширенню практик циркулярної економіки та стимулюватиме економічне зростання, а також сприятиме інклюзивності та забезпеченню рівного доступу до

цифрових можливостей. На рівні громад широка автоматизація процесів управління забезпечить пришвидшення обміну інформацією між відомствами та громадянами, покращить інформаційне забезпечення органів місцевого самоврядування та прискорить моніторинг, сприятиме відкритості управління та розширенню переліку адміністративних послуг, що надаються, прозорості та обґрунтованості прийняття рішень щодо відновлення/розвитку громади, тощо.

Тобто територіальні громади володіють значними масивами ексклюзивних даних щодо життєдіяльності громади, об'єктів соціальної та критичної інфраструктури, персональної інформації і таке інше. При цьому накопичення та використання цих даних передбачається із застосуванням комп'ютерної техніки, інформаційних систем, мереж, ресурсів та ІКТ, а обмін інформацією стає все більш актуальним та важливим для життя громади. За такої сфери відповідальності місцева влада має дбати про безпеку даних та об'єктів цифрової інфраструктури. Отже цифровий захист стає надзвичайно важливим для забезпечення безпеки та ефективності функціонування адміністративних та інших процесів [8, с. 173].

З кожним роком кіберзагрози стають усе складнішими та тільки збільшуються. У 2021 р. кількість виявлених кібератак складала 1347, у 2022 р. вже 2194, а у 2023 р – 2544. З 2022 року Україна стала найбільш атакованою країною світу [9, с. 10]. Об'єктами кібератак виступали органи державної влади, фінансові установи, компанії у сфері критичної інфраструктури, логістики та енергетичного сектору тощо. Їх головною метою зазвичай були шпіонаж, отримання даних про громадян, системи, логістику переміщення всередині країни, знищення критичної інфраструктури та інформаційно-психологічні заходи впливу. Так само, зацікавленість кіберзлочинців викликають місцеві дані. Все частіше об'єктами їх атак стають органи місцевого самоврядування. Злочинні дії спрямовані на викрадення чутливої інформації, паралізацію муніципальних служб або навіть шантажу.

Ігнорування таких загроз може призвести не лише до фінансових втрат та серйозних репутаційних ризиків, але й до паралічу роботи органів місцевого самоврядування, а отже й гальмування відновлення/розвитку та припинення їх сталості. Тож логічним і актуальним є формування ланцюга зв'язку між цифровою безпекою громад та їх сталим відновленням:

1. Цифрова безпека сприяє економічній стабільності, оскільки захищає дані та інфраструктуру від кіберзагроз, які можуть призвести до значних збитків: знищення цінних даних, призупинення роботи, зниження довіри. Тому забезпечення кібербезпеки є ключовим для залучення інвестицій в умовах відбудови та нових технологій, які сприяють сталому розвитку.

2. Цифрова безпека також підтримує прозорість і підзвітність, що є важливими компонентами сталого відновлення. DREAM та подібні платформи використовують цифрові системи, які допомагають громадянам і міжнародним донорам бачити, як витрачаються кошти на відновлення. Це забезпечує громадський контроль і підтримує довіру до процесу відновлення, що також є необхідною умовою для економічного розвитку та інвестицій.

3. Цифрова безпека сприяє соціальній стабільності громади. Якщо жителі громади мають захищений доступ до інформації та послуг, це підвищує рівень їх залученості та знижує ризик соціальної нестабільності (наприклад, через дезінформацію чи виток особистих даних).

Щоб мінімізувати вплив кібератак і продовжувати стале відновлення важливо не лише впроваджувати сучасні технології захисту, але й регулярно проводити

навчання співробітників, підвищуючи їх обізнаність щодо кібербезпеки. Наразі в Україна доволі непоганими темпами розвивається реагування на кіберінциденти, але структурні інвестиції, що дадуть можливість розвивати власні можливості кібербезпеки в довгостроковій перспективі, відсутні.

Такі ж тенденції спостерігаються на рівні територіальних громад. Через брак певних наказів чи рішень центральної влади органи місцевого самоврядування недостатньо ґрунтовно опікуються цим питанням. Так, зараз відбувається масова актуалізація та розробка нових стратегій розвитку територіальних громад на період до 2027 р. Але переважна частина розробників не врахувала в своїх планах застосування заходів з підвищення чи впровадження систем цифрової безпеки громади. Навіть затверджені внутрішні розпорядчі документи щодо зберігання та обробки персональних даних є у досить невеликого кола громад. Так само, офіційні методичні рекомендації чи нормативні роз'яснення дій органів місцевого самоврядування щодо захисту персональних даних відсутні, а статус документів, розроблених за підтримки міжнародних донорів, не визначено.

Отже, впровадження та посилення цифрової безпеки на рівні територіальних громад є критично важливим як з погляду безпеки громадян, так і забезпечення сталого відновлення. Будувати зручну цифрову державу без регіональної цифрової трансформації неможливо, тому громади знаходяться в самому центрі цих процесів.Натомість, визнаючи визначальну роль громад у сталому відновлення, держава не дбає про їх кібербезпеку. Громади визначаються відповідальними виконавцями у сфері збору та аналізу даних, але не забезпечуються певними засобами її захисту. За таких умов, формується нагальна потреба у запроваджені комплексного підходу до вирішення означених проблем у цифровій безпеці громад, заснованого на дворівневій відповідальності та цифровій спроможності громад. Саме його розробці буде присвячено подальші дослідження авторів.

Джерела

1. Україна: стале економічне відновлення для людей і природи. Звіт WWF Центральної та східної Європи і WWF-Україна спільно з Boston Consulting Group (BCG). 2022 рік. URL: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_bcg_report_on_sustainable_recovery_september_2022_ukrainian.pdf

2. Іскаемов І. Сталий розвиток громад в умовах сьогодення. Інститут соціокультурного менеджменту. URL: https://www.lac.org.ua/сталий-розвиток-громад-в-умовах-сього/

3. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи: міжнародна колективна монографія. За ред. В.В. Небрат. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2023. 571 с.

4. Білик Ю. Потенціал цифрової трансформації у громадах України. URL: https://voxukraine.org/potentsial-tsyfrovoyi-transformatsiyi-u-gromadah-ukrayiny

5. Стале відновлення. Екосистема DREAM: офіційний сайт. URL: https://dream.gov.ua/ua/special/sustainabilityrestoration

6. Roseland M. Toward sustainable communities: Solutions for citizens and their governments. Vol. 6. New Society Publishers, 2012.

7. Стале відновлення регіонів і громад в Україні. BDO Україна. URL: https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/sustainable-development-for-regions-and-municipalities

8. Горбаченко С.А., Соколов А.В., Клєвцєвич Н.А. Технології як фактор економічного зростання. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2024. №29. С. 169-176.

9. Кібербезпека в інформаційному суспільстві. Інформаційно-аналітичний дайджест. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/2024-6.pdf

ВНУТРІШНІ СТАНДАРТИ ВІДДАНОСТІ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Шишкова Д. С.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доцент Шишкова Н. Л.
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Метою дослідження є узагальнення принципів, що є основою для прийняття рішень у сфері екологічної, соціальної та економічної відповідальності бізнесу, аналіз практичних підходів до створення ефективних внутрішніх політик і стандартів для підтримки сталого розвитку на всіх рівнях організації.

Завданнями дослідження є забезпечення ефективної інтеграції сталого розвитку в стратегічне планування, розробка системи моніторингу та звітності для регулярного контролю за дотриманням внутрішніх стандартів із застосуванням відповідних показників для оцінки результатів і внесення коректив, впровадження інноваційних технологій для стимулювання використання екологічно чистих технологій, які сприяють скороченню впливу на довкілля та підвищенню ефективності ресурсокористування.

Методику проведення дослідження склали: аналіз – дозволив розділити досліджувані явища (стратегічне планування, моніторинг, впровадження технологій) на окремі елементи для детального вивчення кожного аспекту; індукція – на основі вивчення окремих випадків (дослідження практик різних підприємств) зробити загальні висновки щодо ефективних підходів до інтеграції сталого розвитку; конкретизація – для переходу від загальних теоретичних концепцій до детальних рекомендацій щодо впровадження внутрішніх стандартів на конкретних підприємствах.

Науково-практична значущість отриманих результатів полягає в розробці ефективних внутрішніх стандартів для інтеграції сталого розвитку в стратегічне планування суб'єктів господарювання, створенні системи моніторингу та звітності для оцінки впливу на екологічні, соціальні та економічні аспекти діяльності підприємства, а також у впровадженні інноваційних екологічно чистих технологій, що сприятимуть підвищенню ресурсоефективності та мінімізації негативного впливу на довкілля, що дозволить підвищити конкурентоспроможність і репутацію підприємств на ринку.

Українські суб'єкти господарювання на шляху до ЄС, для ефективної відбудови після воєнної агресії, мають накопичити досвід реалізації проектів декарбонізації для зниження або податкових канікул на податки інших видів. Натомість вони ризикують сплачувати значні суми екологічного податку. На локальному рівні для ефективної відбудови та післявоєнної модернізації суб'єкти господарювання мають відповідати вимогам клієнтів, регуляторів та інвесторів, підвищувати якість управління екологічними та соціальними ризиками, робити управління більш прозорим. Тому на рівні суб'єктів господарювання пропонується

розробити внутрішні стандарти відданості сталому розвитку, що відповідають і нормативним вимогам в частині декарбонізації на рівні держави, і стануть дієвим продовженням інструментів управління декарбонізацією [1, С.110]. В таблиці 1 узагальнено перелік зовнішніх стандартів, які можуть вимагати або стимулювати розробку внутрішніх стандартів для підтримки відданості сталому розвитку суб'єктів господарювання [2-7]. Ці стандарти допомагають підприємствам узгоджувати свої внутрішні політики зі світовими вимогами щодо сталого розвитку, соціальної відповідальності та ефективного використання ресурсів.

Таблиця 1

Зовнішні стандарти відданості сталому розвитку суб'єкта господарювання

	Назва	Джерело	Зміст
1.	ISO 14001: Система екологічного менеджменту	Міжнародна організація зі стандартизації (ISO)	Встановлює вимоги до системи екологічного менеджменту для зниження впливу на навколишнє середовище та підвищення екологічної ефективності підприємства.
2.	ISO 26000: Соціальна відповідальність	ISO	Надає керівні принципи для організацій щодо соціальної відповідальності, включаючи економічні, соціальні та екологічні аспекти їхньої діяльності.
3.	GRI Standards (Глобальна ініціатива звітності)	Global Reporting Initiative	Надають інструкції для підготовки звітів щодо сталого розвитку та соціальної відповідальності, охоплюючи економічні, екологічні та соціальні показники.
4.	ISO 50001: Система енергетичного менеджменту	ISO	Допомагає підприємствам підвищити енергоефективність шляхом розробки систем управління енергією, знижуючи витрати та екологічний вплив.
5.	SA8000: Стандарт соціальної відповідальності	SAI (Social Accountability International)	Встановлює вимоги до умов праці, дотримання прав працівників і створення етичних робочих умов.
6.	ISO 9001: Система управління якістю	ISO	Визначає вимоги до системи управління якістю для підвищення задоволеності клієнтів і ефективності процесів на підприємстві, що може включати екологічні та соціальні аспекти.
7.	AA1000: Стандарти підзвітності	Account Ability	Зосереджені на управлінні та звітності, орієнтовані на залучення зацікавлених сторін і забезпечення прозорості дій організації щодо сталого розвитку.
8.	ISO 37001: Система управління протидією корупції	ISO	Вимагає розробки політик та процедур для запобігання корупції та підвищення прозорості діяльності, що сприяє соціальній відповідальності.
9.	Sustainability Accounting Standards (SASB)	SASB	Рамка стандартів для звітності компаній щодо сталого розвитку, фокусуючись на фінансово значущих екологічних, соціальних і управлінських питаннях для інвесторів.
10.	CDP (Carbon Disclosure Project)	CDP	Глобальна система звітності для підприємств щодо впливу на зміну клімату, водні ресурси та ліси, яка сприяє розвитку внутрішніх політик з управління вуглецевими викидами.

Внутрішні стандарти відданості сталому розвитку суб’єкта господарювання створять правову і організаційну основу для ефективного управління сталим розвитком у рамках діяльності підприємства і можуть включати наступні складові:

1) Політика сталого розвитку – базовий документ, що визначає стратегічні напрями та принципи сталого розвитку підприємства, який має охоплювати екологічні, соціальні та економічні аспекти діяльності, а також зобов'язання компанії щодо мінімізації впливу на довкілля та підтримки соціальної відповідальності.

2) Кодекс корпоративної соціальної відповідальності – регулює етичні норми та принципи ведення бізнесу, які сприяють сталому розвитку, та включає зобов'язання підприємства щодо працівників, суспільства, екології та партнерів.

3) Екологічна політика – деталізує заходи з охорони довкілля, раціонального використання ресурсів, зниження викидів та відходів, впровадження екологічно чистих технологій.

4) План дій зі сталого розвитку – містить конкретні цілі, завдання та заходи, які підприємство планує реалізувати для досягнення сталого розвитку. План повинен бути орієнтований на коротко- та довгострокові перспективи і включати показники для оцінки прогресу.

5) Система моніторингу та звітності зі сталого розвитку – включає розробку процедур і документів для регулярного збору та аналізу даних щодо екологічних, соціальних і економічних показників. Це можуть бути звіти про соціальну відповідальність, екологічні звіти, оцінки впливу на довкілля та інші документи.

6) Керівництво з екологічно чистих технологій та енергоефективності – визначає вимоги до використання екологічно чистих технологій і енергоефективних рішень у виробничих процесах та інфраструктурі підприємства.

7) Інструкція з навчання персоналу – окреслює навчальні програми та заходи для підвищення кваліфікації працівників у сфері сталого розвитку, тренінги, семінари та інформаційні матеріали.

8) Стратегія управління ризиками сталого розвитку – аналізує потенційні ризики для сталого розвитку підприємства, зокрема екологічні, соціальні та економічні загрози, і пропонує стратегії їх мінімізації.

9) Кодекс етичної взаємодії з постачальниками та партнерами – визначає вимоги до постачальників і партнерів щодо дотримання принципів сталого розвитку та корпоративної відповідальності.

10) План зв'язку із зацікавленими сторонами – описує процедури взаємодії з зацікавленими сторонами (працівниками, інвесторами, громадськістю) для врахування їхніх інтересів і підтримки прозорості діяльності підприємства.

Пропонується розробити наступні складові Кодексу корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) для промислового підприємства:

1. Вступна частина: місія та цінності підприємства – опис стратегічної мети компанії у сфері соціальної відповідальності, прив'язаність до принципів сталого розвитку та етичної поведінки; зобов'язання керівництва – запевнення керівництва щодо підтримки та сприяння впровадженню КСВ у всіх сферах діяльності підприємства.

2. Екологічна відповідальність:

- раціональне використання ресурсів – опис політики підприємства щодо зменшення споживання ресурсів (енергії, води, сировини) та перехід до енергоефективних технологій;

- управління відходами – заходи з переробки, утилізації відходів і мінімізації їх обсягів;

- зниження викидів – стратегії зниження викидів парникових газів та інших забруднюючих речовин відповідно до міжнародних стандартів;

- екологічно чисті технології – підтримка та впровадження інноваційних екологічних рішень у виробничі процеси.

3. Відповідальність перед працівниками:

- дотримання трудових прав – зобов'язання підприємства дотримуватися національних та міжнародних норм у сфері трудових прав, включаючи рівність, недискримінацію, права на працю та гідні умови праці;

- охорона праці та безпека умов праці, розробка програм з охорони праці, регулярне навчання та інструктажі;

- професійний розвиток і навчання – створення можливостей для розвитку працівників, їхньої перепідготовки, професійного зростання та підтримки талановитих кадрів;

- соціальні гарантії – підтримка працівників у сфері охорони здоров’я, забезпечення медичної допомоги, страхування та інші соціальні пільги.

4. Етична відповідальність:

- боротьба з корупцією та хабарництвом – політика протидії корупції та недобросовісним практикам, дотримання стандартів ISO 37001 (таблиця 1);

- прозорість та відкритість фінансової та нефінансової звітності, залучення зацікавлених сторін до обговорення ключових аспектів діяльності;

- етичні бізнес-практики, дотримання етичних стандартів ведення бізнесу як у відносинах із партнерами, так і з клієнтами.

5. Відповідальність перед суспільством:

- підтримка місцевих громад, участь у соціальних проектах, які підтримують розвиток місцевих громад, покращують їхню інфраструктуру, сприяють зайнятості;

- благодійність та волонтерство через стимулювання співробітників до участі в благодійних і волонтерських заходах;

- підтримка освіти та науки, співпраця з освітніми та науковими установами для розвитку інноваційних технологій, екологічних рішень та підвищення кваліфікації працівників.

6. Відповідальність перед споживачами:

- безпека та якість продукції відповідно до міжнародних стандартів (ISO 9001), дотримання норм екологічної сертифікації (таблиця 1);

- прозорість інформації, забезпечення клієнтів точною та правдивою інформацією про продукцію, включаючи її екологічні та соціальні аспекти;

- орієнтація на споживача, постійне вдосконалення продукції відповідно до вимог споживачів і тенденцій ринку.

7. Відповідальність перед постачальниками та партнерами:

- етичні принципи співпраці, в т.ч. вимоги до постачальників і партнерів щодо дотримання стандартів сталого розвитку, соціальної відповідальності, безпеки праці та екологічних норм;

- аудит постачальників через впровадження системи перевірки партнерів і постачальників на відповідність етичним та екологічним стандартам.

8. Моніторинг та звітність:

- оцінка впливу через регулярний моніторинг виконання заходів із КСВ, оцінка впливу підприємства на екологію, суспільство та економіку;

- публічна звітність, підготовка нефінансових звітів про результати діяльності у сфері сталого розвитку (звітність за стандартами GRI або SASB).

9. Залучення зацікавлених сторін:

- діалог із зацікавленими сторонами;

- створення механізмів взаємодії з працівниками, партнерами, споживачами, громадськими організаціями для спільного вирішення питань, що стосуються соціальної відповідальності.

Кодекс дозволить підприємству інтегрувати принципи сталого розвитку в усі аспекти діяльності та сприятиме підвищенню його конкурентоспроможності й репутації. Але він має бути інтегрований з іншими внутрішніми стандартами. Так, стратегія управління ризиками сталого розвитку для великого промислового підприємства може бути побудована з деталізацією по підрозділах, виконавцях і напрямках діяльності, включати елементи: інвестиції в екологічні ініціативи – підприємству необхідно виділяти ресурси на модернізацію виробництва та навчання персоналу; підвищення енергоефективності – постійний контроль за використанням енергії та води; соціальна відповідальність – розробка чіткої політики, підтримка громад і забезпечення безпеки працівників; регулярні звіти та оцінки ефективності заходів із залученням усіх відповідальних підрозділів.

Таким чином, інтеграція сталого розвитку в стратегічне планування є критичним фактором для довгострокової стійкості підприємства. Ефективна інтеграція сприяє не лише зменшенню екологічних ризиків, але й підвищує конкурентоспроможність завдяки дотриманню міжнародних стандартів і задоволенню вимог стейкхолдерів.

Розробка стратегії сталого розвитку має бути системною, з урахуванням специфіки діяльності підприємства, його екологічного впливу та соціальної відповідальності. Залучення керівництва на ранніх етапах розробки стратегії забезпечить її ефективне впровадження на всіх рівнях управління. В свою чергу, система моніторингу та звітності є необхідним інструментом для забезпечення прозорості та регулярного контролю за дотриманням стандартів сталого розвитку. Постійний моніторинг дозволяє ідентифікувати слабкі місця в процесах та оперативно реагувати на виникаючі ризики. Оцінка впливу заходів сталого розвитку на бізнес-результати повинна здійснюватися як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі. Звітність про досягнення у сфері сталого розвитку має включати як фінансові, так і нефінансові показники, що дозволить краще зрозуміти загальний вплив стратегії.

Отже, внутрішні стандарти сталого розвитку повинні бути узгоджені з міжнародними екологічними та соціальними нормами та враховувати специфіку національного законодавства, що підвищить репутацію підприємства серед інвесторів та партнерів. Кожен працівник повинен бути обізнаний щодо внутрішніх стандартів сталого розвитку, про свою роль у досягненні цілей сталого розвитку.

Джерела

1. Makurin, A. A.; Usatenko, O. V.; Shyshkova, N. L. Current tools to control decarbonization in Ukraine both governmentally and locally. *Natsional'nyi Hirnychyi Universytet. Naukovyi Visnyk,* 2024, 3. С.108-115.

2. Міжнародна організація зі стандартизації (ISO). ISO 14001: Environmental management systems. URL: https://www.iso.org/iso-14001-environmental-management.html (дата звернення 01.10.2024).

3. Global Reporting Initiative. GRI Standards. URL: https://www.globalreporting.org/standards/ (дата звернення 01.10.2024).
4. Social Accountability International (SAI). SA8000: Social Accountability Standard. URL: https://sa-intl.org/programs/sa8000/ (дата звернення 01.10.2024).
5. AccountAbility. AA1000 Standards. URL: https://www.accountability.org/standards/aa1000-accountability-principles/ (дата звернення 01.10.2024).
6. Sustainability Accounting Standards Board (SASB). URL: https://www.sasb.org/standards/ (дата звернення 01.10.2024).
7. Carbon Disclosure Project (CDP). URL: https://www.cdp.net/en (дата звернення 01.10.2024).

SOME ASPECTS OF INNOVATIVE TRANSFORMATION OF REGIONAL ENTERPRISES

Wang Fei, postgraduate,
Koshel Roman, undergraduate student
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Structural changes are undoubtedly transformative in nature. In the context of innovation activity, this leads to the fact that, as a result, unmanaged structural changes may not lead to further intensification of innovation development, but, on the contrary, may lead to its attenuation or curtailment due to the emergence of strong disturbing effects that reduce the effectiveness of innovation.

In this regard, it is possible to identify the general features of structural changes that are the impetus for further innovative development, where they acquire certain specifics:

1. Comprehensiveness or involvement of changes in all elements of a given production system, and the changes that take place should generally increase the innovative potential of the system, creating a basis for further innovative development.

2. Scale, which means that the consequences of the shift will spread over time beyond the boundaries of the system in question, restructuring higher-level systems, giving them the character of innovation and changing the innovation sustainability and, as a result, the effectiveness of innovation activities of both individual economic systems that initiate the shift and the entire national system as a whole.

3. Transformational nature of changes, which shows that structural shifts occur in the process of system development, leading to a change in its structure, emergence of new elements and/or new laws of their interrelations. In this case, the change in structure forms a new approach to the organisation of innovation processes, the formation of an innovative culture of economic systems and channels for the distribution of innovative products and technologies, which contribute to the growth of innovation receptivity and increase the innovation activity of systems.

4. The quality of the changes is determined by the presence of new systemic integral qualities (innovation sustainability, resilience) arising in the process of transformation of the system structure, which should lead to a two-level increase in the innovation susceptibility of the studied production system: as a result of the structural change itself and due to the overall increase in the innovation susceptibility of higher-level systems.

Thus, structural shifts in innovation activity can be of different directions, so they require management interventions to improve the efficiency of innovation activity of economic systems by increasing the sustainability and security of development in the long

term. In the long run, when such management is created and their efficiency growth rates are maintained, structural processes allow for the formation of a self-developing innovative economic system.

Structural shifts can be classified into innovative, neutral and regressive according to the nature of their consequences. Neutral structural changes are those changes in the internal structure and quality of the system that lead to the preservation of the existing level of its innovative stability. Regressive ones, in their turn, lead to the loss of existing results of innovation activity and the curtailment of the system's innovation potential.

The category of innovative structural shifts includes such changes in the internal structure of economic systems of different levels that are a transformation of the existing laws of interrelationships between its elements and lead to the emergence of qualitatively new integrated system qualities (including innovation sustainability), increase the pace and efficiency of innovative development of the system. In this regard, innovative structural shifts acquire the following specific features: irreversibility, evolutionary nature, and outstripping development. In the process of innovation activity, an irreversible transformation of systems takes place, which is consolidated and ends with a change in structure, the emergence of systems of a new qualitative level. Changes in the innovation potential of the system and its further development on the basis of structural changes form the evolutionary nature of the shifts, and the ability to create an impetus for further innovative development of the system determines its leading character.

Thus, the structural changes initiated by innovations have an innovative character at their inception, which can lead the economic system to a new level of innovation sustainability.

References

1. Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с.

2. Калиновська Н. Л., Григор’єв О. Ю. Ризики інноваційної діяльності підприємств. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 19-21 травня 2011 р.). Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 272 – 273.

3. Shalneva M. S., Zaitseva K. A., & Chernysheva M. A. Features of Corporate Innovation Risk Management. In S. I. Ashmarina, V. V. Mantulenko, M. I. Inozemtsev, & E. L. Sidorenko (Eds.), Global Challenges and Prospects of the Modern Economic Development. 2021. Vol. 106. P. 1363-1372. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences European Publisher. DOI: https://doi.org/10.15405/epsbs.2021.04.02.162.

МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ПРИ ЕЛЕКТРОЛІЗІ МІДІ

Алексійченко В. В., аспірант
Науковий керівник: к.т.н. доцент Кудрявцев С. О.
Східноукраїнський університет імені Володимира Даля

Електроліз міді є важливим процесом у металургії, який дозволяє отримувати чисту мідь з руд або вторинної сировини. При цьому, використання саме вторинної сировини дає можливість переробити вже накопичені відходи або забезпечити їх переробку в місці утворення. Також зменшується потреба у викопній сировині, що має позитивний вплив на екологію.

Як відомо електроліз – надзвичайно енергоємний процес і частка енергії в структурі витрат зазвичай більша 80%. Це спонукає виробників та науковців шукати способи зменшення використання енергії або збільшення ефективності її використання. Одним з простих способів підвищення заощадження енергії може бути використання альтернативних чи відновлювальних джерел енергії. А враховуючи виклики військового часу та відсутність стабільності поставок енергії використання інших джерел дозволить зменшити залежність від електричної мережі та забезпечити стабільність або підтримку процесів.

Одним з рішень може бути використання саме сонячної енергії, що базується на тому, що електрична енергія від сонця має такі особливості:

- простота експлуатації, не високі експлуатаційні витрати. При використанні якісного обладнання, правильного монтажу і налаштування систем сонячна генерація забезпечить роки стабільної енергонезалежності;
- відсутній вплив на довкілля в місці виробництва енергії;
- як і будь-яке обладнання потребує капітальних вкладень, але знижує операційні витрати та дозволяє забезпечити проходження виробничих процесів під час планових чи аварійних, тривалих чи коротких відключень зовнішнього постачання енергії.

Зі сторони екології сонячна енергія є відновлюваним джерелом енергії, що зменшує викиди парникових газів та інші шкідливі впливи на довкілля порівняно з традиційними джерелами енергії. Це робить процес електролізу міді більш екологічно чистим і сприяє збереженню природних ресурсів. Крім того, використання сонячної енергії допомагає зменшити залежність від викопного палива, що є важливим кроком у боротьбі зі зміною клімату. В даній доповіді не розглядається вплив на довкілля, що виникає при виробництві, транспортуванні та утилізації відпрацьованих модулів перетворення сонячної енергії.

Використання сонячної енергії може значно знизити витрати на електроенергію, особливо в південніших регіонах країни, де вища сонячна активність. Це робить процес електролізу більш економічно вигідним, оскільки зменшується залежність від традиційних джерел енергії та коливань цін на них. Довгострокові інвестиції в сонячні панелі можуть окупитися завдяки зниженню витрат на електроенергію. Беручи до уваги значний дефіцит електричної енергії в Україні внаслідок ворожих обстрілів підприємства мусять вкладатися в резервні або альтернативні джерела живлення, щоб досягти безперервності технологічних

процесів. Сонячна енергія може забезпечити відносно стабільне джерело електроенергії для електролізу, що важливо для підтримання постійного струму та ефективного розділення міді від домішок. Це дозволить досягти високої якості кінцевого продукту. Але маємо враховувати певну не стабільність освітленості протягом дня, наявність пасмурних чи взагалі дощових днів і не можливість працювати в нічний час. Якщо ж сонячні панелі підприємства запрацюють в нічний час, то співробітникам та керівництву вже варто бути на Щекавиці.

Використання сонячної енергії для електролізу вимагає високоефективних сонячних панелей та систем керування і накопичення енергії. Наявність останніх суттєво підвищить капітальні вкладення. При цьому можливо як використання систем зберігання енергії, щоб забезпечити стабільне постачання електроенергії протягом усього процесу, так і оптимізація самого процесу відповідно до особливостей джерела енергії. Можливо комбінування першого та другого варіантів, в залежності від типу вихідного продукту, вимог до чистоти та хімічного складу. В таблиці 1 приклад порівняння питомих витрат на одиницю потужності панелі. Оптимальним може бути панель з меншою вартістю одного Вт потужності. Але додатково треба враховувати доступну площу під встановлення панелей та перетворювачі до яких підключаються панелі.

Таблиця 1

Порівняння сонячних панелей

№	Виробник	Номінальна потужність, Вт	Орієнтовна ціна, грн	Вартість одного кВт потужності, грн
1	Jinko Solar	445	7826	17,59
2	Jinko Solar	545	9362	17,17
3	Sola	545	8813	16,17
4	Sola	660	10513	15,92
5	Ja Solar	540	8959	16,59

Таким чином використання сонячної енергії для електролізу міді є перспективним напрямком, що поєднує екологічні та економічні переваги. Незважаючи на технологічні виклики, цей підхід може забезпечити значне зниження впливу на довкілля та зменшення витрат на виробництво міді. Інтеграція сонячної енергії з іншими джерелами енергії дасть стабільне та ефективне енергопостачання, що забезпечить якісний технологічний процес.

ВПЛИВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАБРУДНЕННЯ ҐРУНТІВ

Безрукова О. І.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.пед.н, доцент Золотарьова О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У зв’язку з інтенсивним освоєнням територій промисловою та міською забудовою, розширюються масштаби прояву негативного впливу процесів та явищ, а також об’єм нанесеної шкоди ґрунтам внаслідок забруднення. У результаті виникає проблема вивчення процесів впливу та змін, що виникають на територіях для розроблення захисних мір з максимальним врахуванням різновиду природних та техногенних факторів.

Основними джерелами техногенного забруднення навколишнього середовища шкідливими речовинами є перш за все промислові та інші підприємства, де використовують технології з хімічними процесами. Хімічне забруднення є найбільш небезпечним і пов'язано з тим, що розчинені хімічні речовини в водяному потоку можуть розповсюджуватись з водою по ґрунтовому профілю. З усіх наслідків дії шкідливих речовин, які потрапляють у навколишнє середовище, найбільша шкода завдається ґрунтам, що, у свою чергу, призводить до зміни складу природних вод (під впливом фільтраційних процесів). Якість води і стан різних водних об'єктів визначається різними гідрохімічними, гідробіологічними та гідрофізичними показниками.

Властивості ґрунтового шару, зокрема, механізми перенесення рідини всередині ґрунту, впливають та створюють передумови для оцінки антропогенного впливу на якість та стан ґрунтів і ґрунтових вод. При оцінці впливу промислового об'єкта на стан ґрунтів та ґрунтових вод одним із проблемних місць є оцінювання впливу типу ґрунту та відповідного типу механізму перенесення рідини всередині ґрунтового шару на загальний результат фільтраційних процесів. З метою врахування ґрунтового шару при оцінці впливу промислового підприємства на стан ґрунтів використано класифікацію ґрунтів з точки зору процесів фільтрації, які в них відбуваються. Для різних типів ґрунтів встановлені вагові коефіцієнти впливу окремих процесів, що обумовлюють геофільтрацію в ґрунтовому шарі. В якості оцінки результатів фільтраційного процесу запропоновано відношення поточної концентрації забруднювача до гранично допустимої концентрації. Антропогенна діяльність нерозривно пов'язана зі збільшенням техногенного навантаження від викидів у атмосферу та скидів у гідросферу забруднюючих речовин, що в подальшому призводить до забруднення ґрунтів природно-техногенних геосистем «промислове підприємство – навколишнє середовище». Високий ступінь забруднення приземного шару атмосферного повітря і поверхневих та ґрунтових вод призводить до накопичення забруднюючих речовин в ґрунтовому шарі. Причому це спостерігається і при нормальному режимі роботи підприємств особливо хімічної промисловості.

Отже, для об'єктивного оцінювання можливості зниження техногенного навантаження необхідно заздалегідь оцінювати характеристики розподілу забруднювачів в ґрунтах кількісно. Високий ступінь забруднення атмосферного повітря і води призводить до накопичення забруднюючих речовин в ґрунтовому шарі, що спостерігається і при нормальному режимі роботи підприємств. Забезпечення екологічної безпеки територій потребує методів прогнозування рівня розподілу забруднювача в ґрунтах кількісно, що допоможе обґрунтовано прийняти рішення щодо зниження техногенного навантаження за рахунок заздалегідь оціненого рівня розподілу забруднювачів в ґрунтах.

ЗОВНІШНІ ЕФЕКТИ ЗЕЛЕНОГО ПОПИТУ

Бєрвінова В. В.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доцент Швець Н. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Загострення проблем екологічної безпеки актуалізує теоретичні, емпіричні дослідження зеленого попиту, який охоплює товари і послуги, виробництво та

споживання яких мінімізує негативний вплив на довкілля [1]. Взаємодія економічних суб'єктів при формуванні і задоволенні такого попиту породжує не лише внутрішні, але й зовнішні до конкретного ринку ефекти. Останні, згідно з теорією екстерналій, можуть мати суттєві наслідки для добробуту суспільства, функціонування ринкового механізму, ефективного розміщення ресурсів і ринкової рівноваги [2]. Тому важливим науково-практичним питанням, що на сьогодні залишається недостатньо вивченим, є якісне і кількісне оцінювання зовнішніх ефектів зеленого попиту. Це й визначило мету нашого дослідження.

Науковці [3-4] під зовнішніми ефектами розуміють, перш за все, економічні наслідки, які виникають, коли діяльність одного агента впливає на добробут інших без належної компенсації. Такі ефекти можуть бути як позитивними, створюючи додаткову вигоду для третіх осіб, так і негативними, завдаючи шкоди іншим суб'єктам. Позитивні зовнішні ефекти виникають у випадках, коли діяльність одного економічного агента приносить непряму вигоду іншим. Наприклад, через отримання користі від додаткового ресурсу для діяльності без додаткових витрат. Негативні ж зовнішні ефекти, навпаки, можуть проявлятися у погіршенні умов для інших суб’єктів, завдаючи їм збитків.

Розуміння зовнішніх ефектів зеленого попиту потребує врахування як короткострокових, так і довгострокових наслідків. Короткострокові відповідно проявляються швидко, зокрема через адаптацію ринку або можуть мати вираз соціального конфлікту, зниження якості життя. Довгострокові ж наслідки є складнішими і часто впливають на фундаментальні зміни в структурі економіки та суспільства [3]. Саме тому такі ефекти мають прогнозуватися і передбачати політичні втручання, особливо у разі негативного їх прояву. Подібний підхід дає змогу краще усвідомити потенційні ризики і можливості для суспільства, що виникають через зовнішні ефекти. Так, посилення економічної нерівності або регресійні трансформації в екосистемах вимагатимуть адекватного корегування економічної політики держави.

Задля сталого розвитку країни обов’язковим є врахування соціального та екологічного аспектів зовнішніх ефектів зеленого попиту. Фахівці [5] звертають увагу на те, що в умовах швидких технологічних змін інновації можуть як створювати нові екстерналії, так і змінювати характер існуючих. Звісно, нові технології можуть покращувати якість життя, але водночас провокувати соціальні проблеми, створювати нові ризики для довкілля. З огляду на це, інновації потребують ретельного аналізу та регулювання, щоб уникнути негативних наслідків для екологічної ситуації і соціального добробуту.

Ще одним проявом зовнішніх ефектів може бути створення агломерацій, які впливають на розвиток міст і мають ураховуватися у міському плануванні [6]. Агломерації міст забезпечують доступ до більшого ринку праці, зменшують витрати на транспортування та сприяють інноваціям через тіснішу співпрацю між підприємствами і різними фахівцями, що веде до підвищення продуктивності. Водночас, агломерації можуть викликати супутні проблеми, такі як забруднення довкілля, перевантаження інфраструктури, які потребують ефективного управління з боку держави та місцевих органів влади.

У контексті зазначеної мети цього дослідження цікавим є розгляд так званих «нових зовнішніх ефектів», пов’язаних зі змінами поведінки людей. Зокрема науковці [6-7] фокусуються на соціальних наслідках бурхливого розвитку цифрових технологій. Підкреслюється важливість виявлення таких ефектів, тому що вони несуть як нові вигоди, так і втрати. Звісно, що технологічні інновації, що підпитують

зелений попит також створюють нові форми зовнішніх ефектів, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку та суспільство.

За результатами проведеного дослідження пропонується такий перелік екстерналій зеленого попиту. Серед них можна виокремити як позитивні, так і негативні ефекти, які супроводжують зростання такого попиту в економіці.

Позитивні ефекти включають зменшення викидів парникових газів завдяки екологічно чистим технологіям, що сприятиме уповільненню кліматичних змін, а також покращенню здоров'я населення та стану навколишнього середовища; підтримку біорізноманіття через сталі сільськогосподарські практики; стимулювання економічного розвитку завдяки створенню робочих місць у нових галузях, пов'язаних із зеленою економікою; зменшення соціальної нерівності через доступ до екологічно безпечних товарів і послуг; зниження витрат на охорону здоров'я завдяки зменшенню екологічних ризиків; підтримку місцевих економік, оскільки попит на екологічні товари сприятиме зростанню нового бізнесу; а також підвищення екологічної обізнаності через освітні програми та просування екологічних товарів.

Втім, зростання зеленого попиту також може супроводжуватися певними *негативними зовнішніми ефектами*. Зокрема, такі товари та послуги частіше матиме вищу собівартість виробництва, що може призводити до підвищення цін і відповідно створює перепони для низькодоходних груп населення. Також випуск деяких екологічно чистих продуктів може вимагати збільшення споживання певних ресурсів. Так, нові технологій відновлюваної енергетики потребують рідкісноземельних металів. Це у свою чергу може викликати проблеми з екологічною ситуацією через виснаження природного середовища та негативний вплив на екосистеми у країнах/регіонах, в яких такі ресурси видобуваються.

Крім того, швидке зростання зеленої промисловості може призводити до надмірної експлуатації певних регіонів, що може викликати соціально-економічні проблеми у місцевих громадах. На нашу думку, несправедливе та переважне стимулювання зеленого попиту потенційно буде загрожувати традиційним виробництвам, зокрема малим підприємствам, які не зможуть швидко адаптуватися до нових реалій, а це призведе до втрати доходів і робочих місць у певних секторах економіки або/і громадах.

Підсумовуючи зазначимо. Урахування визначених позитивних і потенційно негативних ефектів зеленого попиту є важливим для формування збалансованої та адаптивної економічної політики, яка зменшуватиме негативний вплив і сприятиме сталому розвитку регіонів і країни в цілому. Подальші дослідження будуть присвячені емпіричному аналізу зовнішніх ефектів, використовуючи фактичні результати наявного зеленого попиту.

Джерела

1. Бєрвінова В. В. Зелений сукупний попит як чинник успішної євроінтеграції України. ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі: матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених, м. Київ. 27 жовтня 2023 р. К., 2023. С. 19-21.

2. Amitrajeet B. The Theory of Externalities. MPRA. 2023. URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/119233.

3. Chavas JP. Economics of Externalities: An Overview. Handbook of Production Economics. Springer, Singapore. 2022. P. 925-949. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-10-3455-8_13.

4. Поняття про зовнішні ефекти. Studfile URL: https://studfile.net/preview/7357130/page:3/.

5. Baz J. El, Tiwari S.l, Akenroye T., Cherrafi A., Derrouiche R.. A framework of sustainability drivers and externalities for Industry 4.0 technologies using the Best-Worst Method. Journal of Cleaner Production. 2022. Vol. 344. 130909. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.130909.

6. Huang Yi., Hong T., Ma T., Urban network externalities, agglomeration economies and urban economic growth. Cities. 2020. Vol. 107. 102882. DOI: https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102882.

7. Khandii O. Social threats in the digitalization of economy and society. SHS Web of Conferences 67. 2019. DOI: https://doi.org/10.1051/shsconf /20196706023.

ПОТЕНЦІАЛ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Гуць В. О.,
здобувачка 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н., професор Резнікова Н. В.
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У 2015 році Організація Об’єднаних Націй прийняла Цілі сталого розвитку (ЦСР), які також називаються Глобальними цілями, що стали універсальним закликом до дій. Прийняття ЦСР було зумовлене необхідністю створення цілісної, інклюзивної та універсальної системи для розв’язання найгостріших світових проблем сучасності. Завданням ЦСР є створення плану більш сталого та справедливого майбутнього, в якому економічне зростання, соціальний розвиток та захист довкілля йдуть пліч-о-пліч. Встановлюючи чіткі, вимірювані цілі та сприяючи глобальному партнерству, ЦСР мають на меті трансформувати світ і гарантувати мир і процвітання для всіх людей до 2030 року [1, с. 5].

І саме екологічний аспект лежить в основі сталого розвитку, оскільки від стану навколишнього середовища залежить забезпечення людства необхідними ресурсами, які підтримують життєдіяльність людини та продуктивну спроможність держав [2-4]. Без здорового та функціонального навколишнього середовища неможливо було б досягти сталого розвитку. Основу так званої “піраміди” цілей сталого розвитку ООН складають цілі, спрямовані на боротьбу зі зміною клімату і її наслідками та захист довкілля, зокрема це цілі 6, 13, 14 та 15.

Також окремої уваги в цьому контексті заслуговує ціль 7, яка має на меті забезпечити доступ до недорогої, надійної, сталої та сучасної енергії для кожного [1, с. 21], адже без енергетичного сектору неможливо уявити діяльність будь-якого сектору економіки, а перебої в енергопостачанні можуть мати каскадний вплив на промисловість, торгівлю та сферу послуг. Тому надійна, доступна та стійка енергетична система є незамінною для підтримки та прискорення економічного зростання.

Принцип Європейського Союзу "Енергоефективність передусім" (EE1st) є наріжним каменем його енергетичної політики, підкреслюючи пріоритетність енергоефективності у прийнятті рішень щодо збільшення інвестування. Цей принцип є не лише важливою частиною стратегії ЄС щодо досягнення кліматичних та енергетичних цілей, але й ілюстративним прикладом фінансового регулювання, спрямованого на сприяння сталому розвитку. Завдяки тому, що енергоефективність є

першочерговим фактором при прийнятті політичних та інвестиційних рішень, EE1st підтримує прогрес у досягненні низки ЦСР, зокрема, щодо чистої енергії, кліматичних дій, сталого розвитку міст та відповідального споживання.

Принцип EE1st має на меті усунути ринкові та регуляторні бар'єри на шляху до енергоефективності, щоб забезпечити можливість конкуренції між ресурсами з боку попиту та пропозиції на рівних засадах; він також формує засади для належного планування інфраструктури на підтримку енергетичного переходу.

Хоча EE1st вже був закріплений у Регламенті про управління Енергетичним Союзом та кліматичні дії (EU/2018/1999) [2, с. 11], і в Директиві з енергоефективності (EU/2018/2002) [6, с.1], переглянута директива (EU/2023/1791), що набрала чинності у жовтні 2023 року, забезпечує сильнішу та ширшу правову основу для застосування цього принципу. Стаття 3 встановлює зобов'язання для країн ЄС забезпечити, щоб рішення з енергоефективності враховувалися при плануванні, прийнятті політичних та інвестиційних рішень як в енергетичному, так і в неенергетичному секторах [7, с. 32].

Регуляторний характер EE1st проявляється у його інтеграції до Європейського зеленого курсу та Кліматичної та енергетичної рамкової програми ЄС, де він відіграє ключову роль у досягненні кліматичних та енергетичних цілей ЄС на період до 2030 року. Шляхом інтеграції енергоефективності у фінансові та регуляторні механізми ЄС прагне забезпечити відповідність інвестицій державного та приватного секторів кліматичним цілям та сталому розвитку. EE1st можна розглядати як регуляторне втручання, яке спрямовує потік капіталу на енергоощадні проєкти, такі як модернізація будівель, вдосконалення виробничих технологій та сприяння розвитку ефективних транспортних систем. Ці дії зменшують потребу в енергоресурсах і знижують викиди парникових газів, безпосередньо сприяючи боротьбі зі зміною клімату та реалізації цілей сталого розвитку.

EE1st є необхідним інструментом прийняття рішень для забезпечення економічно ефективної декарбонізації економіки, в тому числі для забезпечення переходу до енергетичного майбутнього, що базується на відновлюваних джерелах енергії. Результатом є більш економічно ефективний розподіл ресурсів в енергетичних системах, у тому числі у багатьох нових можливостях для залучення споживачів.

Принцип «Енергоефективність передусім» забезпечує те, чого не вистачало для повної реалізації двох інших керівних принципів кліматичної та енергетичної політики: економічна ефективність і захист прав споживачів. На практиці «Енергоефективність передусім» означає надання енергоефективності належного значення в моделях та оцінках впливу, які використовують політики для прийняття рішень, вдосконалення законодавчих актів, які вже спрямовані на підвищення енергоефективності, а також інтеграцію енергоефективності в усі інші політики Енергетичного Союзу.

EE1st є невід'ємною частиною ЦСР 7, оскільки сприяє підвищенню енергоефективності як найбільш економічно ефективного способу скорочення попиту на енергоресурси при одночасному розширенні доступу до екологічно чистої енергії. Надаючи пріоритет ефективності, енергетичні системи можуть забезпечувати більше послуг з меншими витратами енергії, знижуючи таким чином витрати і підвищуючи доступність екологічно чистої енергії для споживачів.

Енергоефективність є одним з найефективніших способів скорочення викидів парникових газів та пом'якшення наслідків зміни клімату, що є центральним для ЦСР 13. Зменшуючи попит на енергетичні ресурси, цей принцип допомагає ЄС досягти своїх

кліматичних цілей відповідно до Паризької угоди, одночасно роблячи свій внесок у глобальні зусилля щодо боротьби зі зміною клімату. Європейська Комісія також офіційно визнала, що енергоефективність є ключовим фактором для досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Принцип EE1st забезпечує оптимізацію споживання енергії, що відповідає меті ЦСР 12 - сприяти сталому виробництву та споживанню. Цей принцип зменшує загальний вплив енергоспоживання на довкілля та заохочує промисловість до впровадження чистіших та більш ефективних технологій.

Джерела

1. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf (дата звернення: 18.10.2024).

2. Резнікова, Н. В., 2017. *Глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин*. К.: ТОВ «Видавництво «Консультант».

3. Reznikova, N. Global problems in the focus of EU regulatory force: challenges for coordination of concepts and assessment of existing and potential threats. *Journal of European and Comparative Law*. 2020. № 12 (1/2), pp. 35-40.

4. Reznikova N. Transnationalization as an aggravator of the nature use problem: challenges on the way to sustainable development. *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки»*. 2016. №7. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/issue/view/163

5. Regulation (EU) 2018/1999. Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ:L:2018:328:TOC&uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0001.01.ENG (дата звернення: 12.10.2024).

6. Directive (EU) 2018/2002. Directive (EU) 2018/2002 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 amending Directive 2012/27/EU on energy efficiency. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/2002/oj (дата звернення: 12.10.2024).

7. Directive (EU) 2023/1791. Directive (EU) 2023/1791 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2023 on energy efficiency and amending Regulation (EU) 2023/955 (recast). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOL_2023_231_R_0001 (дата звернення: 12.10.2024).

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Дотіашвілі Є. М.,
здобувачка 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н., професор Резнікова Н. В.
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Зелена економіка є концепцією, що об’єднує економічний розвиток і екологічну стійкість, спрямовану на досягнення сталого зростання, яке не шкодить навколишньому середовищу. Вона ґрунтується на використанні природних ресурсів з мінімальним негативним впливом на екосистеми та вимагає радикальної трансформації існуючих економічних моделей. Основною метою зеленої економіки є

перехід від моделі «економіки споживання», що базується на вичерпанні ресурсів і деградації довкілля, до моделі, яка підтримує баланс між економічними і екологічними цілями. Такий підхід сприяє досягненню не лише економічної стабільності, але й забезпеченню високої якості життя населення через зменшення забруднення та створення нових «зелених» робочих місць у сферах відновлюваної енергетики та екологічно чистих технологій [1].

Інтеграція екологічних процесів в економічну систему передбачає кардинальну зміну підходів до використання природних ресурсів і впливу на екосистеми. Це вимагає нових моделей виробництва та споживання, які зменшують залежність від викопних видів палива, сприяють збереженню біорізноманіття та захисту водних ресурсів. Важливим аспектом є впровадження технологій з низьким вуглецевим слідом, що дозволяє зменшити викиди парникових газів та вплив на зміну клімату [1]. Сучасні економічні моделі повинні враховувати не тільки прямі економічні показники, але й зовнішні екологічні витрати, такі як деградація земель, втрати біорізноманіття та зниження якості водних ресурсів [6]. Це включає екологічну оцінку кожного етапу економічної діяльності та створення таких умов, коли відновлення природних ресурсів стає частиною економічного процесу.

Соціально-економічна парадигма сягає своїм корінням у техніко-наукову парадигму, а концепція прогресу полягає в ефективному зростанні, яке має забезпечувати зменшення бідності й злиденності за рахунок більш справедливого розподілу доходів у процесі розбудови інклюзивних інститутів. Екологічні аспекти економічної теорії, яка зосереджується навколо поняття ресурсних обмежень, забезпечують теоретичну основу для дослідження екологічної стійкості не за рахунок зменшення добробуту [2-5]. Екологічна стійкість є найбільш відчутним компонентом у дослідженнях сталого розвитку та зеленої економіки, але розглядати її поза рештою складових – соціальної та управлінської – не є виправданим. При цьому екологічна стійкість характеризується різними і іноді суперечливими теоріями. У перші роки дев'яностих років «екологічна стійкість» визначалася як покращення добробуту людей і забезпечення того, щоб кількість відходів не перевищувала максимально допустиму для поглинання. У цьому визначенні зв'язок з економікою є прямим, якщо розглядати екологічні проблеми використання відновлюваних і невідновлюваних ресурсів, а також утворення забруднення та відходів. Крім того, екологічна стійкість стосується захисту біосфери та збереження біорізноманіття та біогеохімічної цілісності шляхом відповідального використання землі, повітря та води. Загалом, основні висновки, які можна зробити з досліджень сталого розвитку навколишнього середовища, полягають у тому, що люди повинні навчитися як жити та виживати у світі, який має біофізичні обмеження та як підвищити стійкість і здатність щоб їхня економіка могла адаптуватися до змін [3-5].

Переваги зеленої економіки можна розглядати через призму зростання кількості робочих місць у сферах, пов'язаних із відновлюваними джерелами енергії, енергоефективністю та екологічно чистими технологіями. Дослідження показують, що інвестиції в зелені технології можуть значно перевищувати за економічним ефектом традиційні галузі, наприклад, нафтогазову промисловість. Зокрема, розвиток сектору відновлюваних джерел енергії сприяє не тільки енергетичній незалежності країн, але й створює нові індустрії, орієнтовані на збереження довкілля [7]. Це може стимулювати локальне виробництво та знизити залежність від імпортних енергоносіїв, що в кінцевому результаті підвищує економічну стабільність країн.

Для забезпечення ефективного переходу до зеленої економіки необхідно, щоб інституції та державна політика підтримували екологічно орієнтовані інновації. Важливу роль відіграють міжнародні організації, такі як ООН, які забезпечують міжнародну координацію зусиль у сфері захисту навколишнього середовища. На національному рівні уряди повинні впроваджувати політики, спрямовані на стимулювання приватних інвестицій у зелені технології, через податкові пільги, субсидії та фінансування наукових досліджень. Важливим елементом є також створення екологічних стандартів і законодавства, яке регулюватиме впровадження екологічних технологій та забезпечить відповідальність за забруднення довкілля.

Технологічні інновації відіграють ключову роль у процесі переходу до зеленої економіки. Одним із основних викликів є потреба у збільшенні ефективності використання енергії та ресурсів. Інновації у сфері відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, стають важливими драйверами економічного зростання та зменшення залежності від викопного палива. Інші напрями інновацій включають розвиток технологій замкнутого циклу, що сприяють мінімізації відходів через повторне використання матеріалів і продуктів [7]. Усі ці технологічні розробки потребують підтримки через наукові дослідження та інвестування у новітні наукові проєкти.

Впровадження зелених технологій у традиційні промислові сектори є ключовим для скорочення негативного впливу на навколишнє середовище. Транспорт, енергетика та будівництво – це лише декілька галузей, де зелена модернізація може принести значні результати. Впровадження енергоефективних будівель, що використовують відновлювані джерела енергії, може зменшити викиди парникових газів і забезпечити економію ресурсів [6]. Промисловість також повинна адаптувати свої виробничі процеси, щоб зменшити використання сировини, підвищити ефективність та перейти до циркулярної економіки, яка базується на принципах повторного використання та утилізації відходів.

Хоча зелена економіка пропонує численні переваги, вона також стикається з низкою глобальних викликів. По-перше, це нерівномірний доступ до технологій і ресурсів, особливо в країнах, що розвиваються. Багато держав ще не мають належної інфраструктури та фінансових можливостей для повного переходу до зеленої економіки [5]. По-друге, глобальні політичні та економічні кризи, як-от кліматичні катастрофи або конфлікти, можуть зупинити або уповільнити цей перехід. Однак, міжнародне співробітництво та підтримка екологічних програм можуть допомогти вирішити ці проблеми і відкрити нові можливості для економічного розвитку на основі зелених технологій.

Зелена економіка є важливою стратегічною ціллю для сучасного світу, адже вона поєднує економічне зростання та екологічну відповідальність. Інтеграція екологічних та економічних процесів дозволяє зберігати природні ресурси, водночас забезпечуючи економічну стабільність. У довгостроковій перспективі це сприяє не лише покращенню якості життя, але й формуванню економіки, яка базується на принципах сталого розвитку, що є критичним для майбутніх поколінь [6].

Джерела

1. Jacobs, M. The Green Economy: Environment, Sustainable Development, and the Politics of the Future. Pluto Press, 1991. 256 c.

2. Melnyk T., Reznikova N., Ivashchenko O. Problems of statistical study of "green economics" and green growth potentials in the sustainable development context. *Baltic*

Journal of Economic Studies. 2020. Vol. 6 (3). P. 87-98. https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-87-98

3. Reznikova N., Panchenko V., Karp V., Grod M., Stakhurska S. The Relationship between the Green and Digital Economy in the Concept of Sustainable Development. *Economic Affairs*, Vol. 69 (Special Issue), pp. 389-399, February 2024. URL: DOI: 10.46852/0424-2513.1.2024.41

4. Карп В., Резнікова Н., Іващенко О. Сталий розвиток зеленого маркетингу: екологічний і безпековий імператив міжнародного бізнесу як складова глобальної кліматичної адженди. *Агросвіт.* № 17. С. 3-21. 2023. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.17.3

5. Карп В., Резнікова Н., Іващенко О. Імперативізація ідей сталого розвитку в зеленому маркетингу: міжнародний бізнес в координатах етичного споживання і справедливої торгівлі. *Інвестиції: практика та досвід*. № 18. С.18-25. 2023. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.18.18

6. Daly, H. E. Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development. Beacon Press, 1996. 253 с.

7. Barbier, E. B. A Global Green New Deal: Rethinking the Economic Recovery. Cambridge University Press, 2010. 352 с.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАН УКРАЇНСЬКИХ ГРУНТІВ

Зеленський М. М.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.пед.н, доцент Золотарьова О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Війна Росії проти України з 2014 року разюче порушила ґрунтове середовище і спричинила широкомасштабну та довготривалу деградацію довкілля. Повномасштабне вторгнення з 24 лютого 2022 року ще більше загострило проблему деградації ґрунтів, а висока інтенсивність бойових дій на окремих ділянках поставила під сумнів безпечність використання земель, що безпосередньо постраждали від військового впливу.

Використання артилерії, ракет і вибухових речовин, таких як тротил, гексоген і інші вибухові матеріали, залишає в ґрунті токсичні хімічні речовини. Вибухові речовини часто містять важкі метали (свинець, мідь, цинк) і хімічні сполуки, які погіршують хімічний склад ґрунтів.

Забруднення ґрунтів важкими металами з часом може поширюватися на водні системи через стічні води, що загрожує якості питної води та забруднює річки й озера.

Військові операції призводять до прямого руйнування верхнього родючого шару ґрунту. Танки та інша важка військова техніка ущільнюють ґрунт, що погіршує його структуру та знижує аерацію. Це впливає на здатність ґрунтів утримувати вологу, зменшує їх родючість та знижує врожайність.

Утворення воронок після вибухів знищує природні шари ґрунту, створюючи осередки ерозії. Ці ділянки важко відновити, а ерозія з часом поширюється на прилеглі території.

Порушення ґрунтів спричиняють важкі соціально-економічні наслідки, як і на місцях, так і на національному рівні.

Великі площі сільськогосподарських земель залишаються небезпечними через мінування. За оцінками, після війни розмінування може зайняти десятиліття. Це значно знижує можливість відновлення аграрної діяльності на цих територіях.

Разом із викидами органічних забруднювачів військова діяльність тісно пов'язана з забрудненням ґрунтів важкими металами. Викиди забруднювальних речовин, пов'язаних із військовою діяльністю, можуть свідчити про безпосередній вплив на середовище існування та відігравати значну роль у стані здоров'я цивільного населення. Доведено, що вплив забруднювальних речовин воєнно-техногенного походження спричиняє негативні наслідки для здоров'я, пов'язані з серцево-судинними, метаболічними, неврологічними та онкологічними захворюваннями. Низка досліджень окремо свідчить про несприятливі наслідки воєнно-техногенного впливу для здоров'я дітей, які проживають на територіях бойових дій. Потрапляння забруднювальних речовин в організм людини є фактором ризику розвитку різноманітних патологій. Багато мікроелементів, включно з необхідними для живих організмів, в аномально високих концентраціях є токсичними для людини.

Наслідки воєнних дій для ґрунтового середовища часто недооцінюються, якщо співставляти з втратою людських життів та об'єктів інфраструктури, однак погіршення якісних властивостей ґрунту є довготривалим, що суттєво знижує його продуктивні функції. Все ж ґрунти можуть відновлювати свої функціональні властивості та нарощувати продуктивність взаємозалежну в часі від типу ґрунту, типу воєнно-техногенного впливу та ландшафтних умов території.

Також бойові дії впливають на екосистеми через вирубку лісів, руйнування природних заповідників та степів. Ліси відіграють важливу роль у збереженні ґрунтів від ерозії, регулюванні мікроклімату та підтриманні водного балансу.

Знищення рослинного покриву погіршує структуру ґрунту, що призводить до втрати родючого шару. Без природного покриву ґрунт стає більш вразливим до ерозії, особливо у вітряних та дощових районах.

Руйнування іригаційних систем у багатьох регіонах України, особливо на півдні та сході, призводить до висихання ґрунтів або, навпаки, їх засолення через неправильно організовану або неконтрольовану іригацію. Без належного зрошування ґрунти стають менш продуктивними.

Засоленість особливо критична для чорноземів, що є основним ґрунтовим ресурсом України. Втрата контролю за рівнем солей у ґрунті може призвести до його деградації, а відновлення таких земель потребує великих зусиль і ресурсів.

Відновлення еродованих земель є важким процесом, і без додаткових заходів, таких як лісонасадження, використання спеціальних технологій для укріплення ґрунтів, ці землі можуть бути втрачені для сільського господарства на десятиліття.

Сільськогосподарські роботи в зонах бойових дій стають неможливими. Внаслідок цього велика частина родючих земель залишається необробленою, що впливає на загальну продовольчу безпеку як країни, так і світу, враховуючи експортний потенціал українського зерна.

Втрата регулярних циклів обробітку земель призводить до погіршення їхнього стану. Без належного догляду ґрунти швидко втрачають свою родючість, а їх відновлення вимагає значних зусиль і коштів.

Деградація ґрунтів впливає на аграрний сектор економіки України. Скорочення оброблюваних земель та зниження продуктивності ґрунтів веде до падіння виробництва сільськогосподарських продуктів, що безпосередньо відбивається на доходах фермерів і аграрних компаній.

Відновлення ґрунтів після війни є складним і тривалим процесом, але є низка заходів, які можна здійснити для мінімізації негативних наслідків та поступового відновлення родючості українських земель.

Використання рослин, які можуть поглинати важкі метали та токсичні речовини з ґрунту, таких як соняшник або гірчиця. Це допоможе поступово очищати ґрунт від забруднювачів.

Внесення спеціальних хімічних речовин (сорбентів), що зв'язують або нейтралізують забруднювачі, може прискорити очищення ґрунту від токсичних речовин.

Потрібна висадка дерев, кущів або трав для запобігання ерозії, закріплення ґрунтів та відновлення природної рослинності.

Потрібно відновлення або створення нових лісосмуг вздовж полів допоможе зменшити вітрову та водну ерозію, а також покращить мікроклімат навколо сільськогосподарських угідь.

Покриття ґрунту органічними матеріалами, такими як солома чи компост, допоможе зберегти вологу та зменшити ерозію.

Відновлення дамб, водозаборів та каналів для зрошування допоможе підтримати нормальний водний баланс у південних та східних регіонах, де ризик засолення ґрунтів найбільший.

Використання крапельного зрошення та інших ефективних методів водозабезпечення може зменшити втрати води та покращити продуктивність ґрунтів.

Відновлення природних заповідних територій і лісів допоможе підтримати біорізноманіття та сприятиме природній регенерації ґрунтів.

Співпраця з організаціями, такими як Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO), Європейська комісія та інші, може забезпечити доступ до передових технологій, фінансових ресурсів та досвіду у відновленні земель.

Важливо розробити державні та міжнародні програми фінансової підтримки фермерів для відновлення сільськогосподарського виробництва, купівлі сучасної техніки та впровадження нових агротехнологій.

Освіта агрономів, екологів і технічних фахівців, які зможуть впроваджувати нові технології та методи відновлення ґрунтів, є критично важливою.

Отже, для відновлення українських ґрунтів після війни потребує комплексного підходу, що поєднує як екологічні, так і технологічні рішення. Важливим аспектом є не лише боротьба з наслідками війни, але й розробка стратегії сталого використання ґрунтів у майбутньому. Спільні зусилля уряду, міжнародних організацій, науковців та фермерів допоможуть зберегти родючість українських земель і забезпечити продовольчу безпеку країни.

ВПЛИВ ЗМІНИ КЛІМАТУ НА БІОРІЗНОМАНІТТЯ ДОНБАСУ

Кейлян С. С.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.пед.н, доцент Золотарьова О. В.
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля

Зміни клімату є глобальною проблемою, яка суттєво впливає на природні екосистеми, зокрема, на біорізноманіття регіонів з активною промисловою діяльністю, таких як Донбас. Метою даного дослідження є аналіз впливу кліматичних

змін на флору та фауну Донбасу, вивчення адаптаційних можливостей видів, що мешкають у регіоні, та розробка рекомендацій щодо збереження біорізноманіття.

Завдання дослідження:

1. Оцінка температурних і кліматичних змін у регіоні за останні 50 років.
2. Вивчення змін ареалів проживання основних видів тварин і рослин внаслідок кліматичних змін.
3. Виявлення основних загроз для біорізноманіття та прогнозування можливих сценаріїв розвитку екосистем у майбутньому.
4. Розробка заходів щодо збереження біорізноманіття Донбасу.

Методика дослідження:

Дослідження проводилося шляхом аналізу кліматичних даних, отриманих від метеорологічних станцій Донбасу, а також польових досліджень стану біорізноманіття у ключових природних зонах регіону. Було застосовано моделювання майбутніх кліматичних сценаріїв із використанням сучасних кліматичних моделей. Крім того, використовувалися літературні джерела для оцінки антропогенного впливу на екосистеми.

Основні результати дослідження:

1. **Зміна температурного режиму**. В результаті досліджень встановлено, що за останні десятиліття середньорічна температура в Донбасі підвищилася на 1,5-2°C, що сприяє більш частим і тривалим посухам. Вологість ґрунту зменшується, що негативно впливає на рослинні угруповання та популяції тварин, залежних від вологих середовищ.
2. **Зміщення ареалів проживання видів**. Встановлено, що внаслідок змін клімату деякі види рослин і тварин почали мігрувати в північніші райони або на більші висоти. Зокрема, деякі види комах і рослин, які раніше були притаманні лише південним областям, зараз зустрічаються і на Донбасі. Це призводить до конкуренції з місцевими видами та потенційної втрати біорізноманіття.
3. **Втрата вразливих видів**. Рослини та тварини, які не можуть адаптуватися до нових умов, опиняються під загрозою зникнення. Наприклад, зменшення кількості вологолюбних рослин і мешканців водно-болотних угідь є серйозною екологічною проблемою для Донбасу.
4. **Зниження якості ґрунтів і водних ресурсів**. Посухи та високі температури сприяють висиханню водойм і підвищенню солоності ґрунтів, що ще більше ускладнює виживання рослин і тварин. Забруднення водних ресурсів промисловими відходами також посилюється внаслідок кліматичних змін, що впливає на популяції риб і водоплавних птахів.

Заходи з адаптації та збереження біорізноманіття:

Для збереження біорізноманіття Донбасу в умовах кліматичних змін необхідно впроваджувати такі заходи:

- **Відновлення деградованих екосистем**. Це включає лісовідновлення, створення штучних водойм для підтримки водних угруповань та управління пасовищами.
- **Створення охоронних зон**. Важливо створювати природоохоронні території для захисту рідкісних та вразливих видів рослин і тварин.
- **Сталий розвиток водних ресурсів**. Раціональне використання водних ресурсів, зокрема для зрошення, повинно враховувати екологічні потреби регіону.

• **Освіта та просвітництво населення**. Підвищення обізнаності місцевого населення про важливість збереження біорізноманіття і зміни клімату є критично важливим для успіху будь-яких екологічних програм.

Отже, зміни клімату значною мірою впливають на біорізноманіття Донбасу, і їх наслідки можуть мати довготривалі та незворотні впливи на екосистеми регіону. Необхідно вживати комплексні заходи для адаптації екосистем до нових кліматичних умов та збереження їх біорізноманіття. Впровадження ефективних стратегій управління природними ресурсами, а також охоронних заходів може допомогти зберегти екологічну стабільність регіону.

ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРЕРОБКИ ВУГЛЕВОДНІВ В КАВІТАЦІЙНОМУ РЕАКТОРІ

Керн Є. А., аспірант
Науковий керівник: к.т.н., доцент Кудрявцев С. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність теми даного наукового дослідження обґрунтовується сучасними вимогами до підвищення ефективності, економічності та екологічної безпеки процесів переробки вуглеводневих ресурсів. Технології, що включають кавітаційні процеси, відкривають нові можливості для вдосконалення традиційних методів переробки нафти, газу, біомаси та інших органічних матеріалів за рахунок більш інтенсивного впливу на сировину, що підвищує якість і вихід продуктів.

Ключові причини актуальності:

1. **Потреба в екологічно чистих технологіях**: Кавітаційні реактори дозволяють скоротити обсяг використання агресивних хімічних реагентів, що сприяє зменшенню забруднення довкілля.

2. **Підвищення ефективності процесів**: Використання кавітаційних явищ може збільшити швидкість і глибину переробки, а також підвищити вихід корисних компонентів з вихідної сировини.

3. **Енергозбереження**: Кавітаційні технології здатні знизити енергоспоживання, оскільки для здійснення обробки сировини не потрібно підтримувати високі температури або тиск, що характерно для традиційних методів переробки.

4. **Актуальність для нафтохімічної та біоенергетичної промисловості**: Кавітаційні реактори можуть бути застосовані для обробки нафти, природного газу, біомаси та вторинних ресурсів, сприяючи розвитку більш гнучких і комплексних технологій переробки.

5. **Сучасні виклики енергетичної незалежності та стійкості**: В умовах глобальної енергетичної кризи і переходу до низьковуглецевої економіки необхідні нові технології, які підвищать рентабельність альтернативних видів палива та вторинної сировини.

Враховуючи вищевикладене, дослідження в області кавітаційної переробки вуглеводнів може мати значний вплив на розвиток інноваційних технологій в енергетиці, сприяючи зменшенню екологічного навантаження та підвищенню енергоефективності вуглеводневої промисловості.

Мета дослідження: Розробити теоретичні та технологічні основи переробки вуглеводневих сполук у кавітаційному реакторі, що забезпечить підвищення ефективності, економічності та екологічної безпеки процесів обробки вуглеводнів.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз існуючих технологій переробки вуглеводнів з акцентом на використання кавітаційних ефектів та оцінити їх переваги й недоліки.
2. Розробити модель кавітаційного процесу для визначення ключових факторів, що впливають на інтенсивність обробки вуглеводнів.
3. Визначити оптимальні умови (тиск, температуру, склад сировини, тривалість обробки) для здійснення процесу переробки вуглеводнів в кавітаційному реакторі.
4. Дослідити вплив параметрів кавітації на перетворення різних типів вуглеводнів з метою підвищення виходу цільових продуктів і зменшення побічних утворень.
5. Розробити рекомендації щодо промислового застосування технології кавітаційної переробки для підвищення ефективності та екологічної безпеки виробництва.
6. Провести експериментальні дослідження для верифікації запропонованих моделей та технологічних рекомендацій, зокрема для різних видів сировини.
7. Оцінити економічну доцільність і потенційний вплив впровадження кавітаційної технології на нафтохімічну промисловість, а також екологічні переваги цього методу.

Ці завдання спрямовані на створення науково обґрунтованої основи для впровадження кавітаційних технологій у процеси переробки вуглеводнів, що сприятиме підвищенню ефективності й екологічності виробництва.

Методика проведення наукових досліджень при виконні дисертаційного дослідження включає наступні етапи:

1. Теоретичний аналіз і обґрунтування вибору кавітаційної технології

Здійснюється постійний огляд сучасних підходів до кавітаційної обробки вуглеводнів та оцінюється вплив кавітації на хімічні процеси, що відбуваються в вуглеводневих середовищах. Розробляються теоретичні моделі кавітаційного процесу з урахуванням фізико-хімічних характеристик вуглеводнів і процесу утворення кавітаційних бульбашок, їхнього розпаду та впливу на молекули вуглеводнів.

2. Розробка експериментальної установки

В процесі здійсненні знаходиться проектування лабораторної моделі кавітаційного реактора з можливістю регулювання параметрів (тиску, температури, частоти кавітаційних бульбашок тощо). Вже обрано матеріали та обладнання для установки з урахуванням стійкості до хімічного впливу вуглеводнів та впливу кавітаційних хвиль.

3. Вибір і підготовка сировини

Будуть проведені дослідження з різними типами вуглеводневих сполук для аналізу впливу кавітаційного процесу, зокрема сирої нафти, біомаси, природного газу тощо. Здійснюватиметься попередня підготовка зразків для забезпечення стандартизованих умов експерименту (очищення, подрібнення, розведення тощо).

4. Проведення експериментальних досліджень

В умовах лабораторії планується вивчити вплив різних параметрів кавітації (частота, тиск, температура, об'єм середовища) на структуру та перетворення вуглеводнів. Також буде досліджено кінетику перетворень вуглеводневих молекул у кавітаційному реакторі та здійснено порівняльний аналіз із традиційними термічними та термокаталітичними методами. Лабораторна установка дозволить виміряти основні показники ефективності переробки: вихід цільових продуктів, енерговитрати, концентрацію побічних продуктів тощо.

5. Хімічний аналіз продуктів реакції

Хімічний аналіз продуктів переробки буде здійснено з використанням методів газової та рідинної хроматографії, мас-спектрометрії та інфрачервоної спектроскопії. Також буде проаналізовано склад і властивості отриманих продуктів, зокрема частку цільових продуктів і наявність небажаних компонентів.

6. Статистична обробка та аналіз результатів

По завершенню експериментального циклу буде здійснено статистичну обробку експериментальних даних для оцінки значущості параметрів, які впливають на ефективність процесу. Планується проаналізувати кореляцію між параметрами кавітаційного процесу та ефективністю перетворення вуглеводнів.

7. Оптимізація умов переробки

На основі експериментальних даних планується оптимізувати параметри процесу для максимального виходу цільових продуктів при мінімальних енерговитратах. Будуть розроблені рекомендації щодо промислового використання технології та розраховано економічну доцільність впровадження.

8. Синтез отриманих результатів і підготовка до впровадження

В разі успішного досягнення мети та задач дослідження буде підготовлено технічні рекомендації для масштабування технології до промислових масштабів. Для цього необхідно буде визначити економічні та екологічні аспекти застосування кавітаційної технології у вуглеводневій промисловості.

Ця методика дозволяє всебічно дослідити процес переробки вуглеводнів в кавітаційному реакторі та забезпечити наукову основу для його вдосконалення і промислового впровадження.

Отримані результати дозволяють оптимізувати умови кавітаційного процесу для переробки вуглеводнів, підвищуючи вихід цільових продуктів, таких як легкі вуглеводні та альтернативні види палива. Це відкриває можливості для створення технологій, які є більш енергоефективними та потребують менше реагентів порівняно з традиційними методами. Дослідження показують, що кавітаційний процес дозволяє знизити використання токсичних реагентів і небезпечних відходів у процесах переробки. Це сприяє покращенню екологічної ситуації у вуглеводневій промисловості та зменшенню впливу на довкілля, особливо при переробці важкої нафти та вторинних вуглеводневих ресурсів. Завдяки можливості адаптувати кавітаційний процес для обробки різних видів сировини, таких як біомаса чи вторинна сировина, результати дослідження сприяють розвитку альтернативних видів палива та переробки біоресурсів. Це особливо актуально в умовах пошуку замінників традиційних викопних ресурсів.

Кавітаційна технологія, що потребує менших енерговитрат порівняно з високотемпературними та високотисковими процесами, може бути впроваджена для зменшення енергоспоживання у вуглеводневій галузі. Це забезпечує значну економію ресурсів та зниження витрат у промислових масштабах, що є ключовим для підвищення рентабельності підприємств. Наукові рекомендації щодо побудови та оптимізації кавітаційних реакторів можуть стати основою для промислового впровадження. Це сприятиме створенню ефективних установок для обробки різних видів вуглеводневої сировини, а також застосуванню технології на нафтопереробних і нафтохімічних підприємствах. Зниження собівартості переробки вуглеводнів та підвищення виходу цінних продуктів робить технологію привабливою з економічної точки зору. Промислове використання цієї технології може призвести до значних

економічних вигод, як для окремих підприємств, так і для національної економіки, зменшуючи залежність від імпортних технологій і сировини.

Джерела

1. Tselishchev, A., Loriya, M., Boychenko, S., Kudryavtsev, S., & Laneckij, V. (2020). Research of change in fraction composition of vehicle gasoline in the modification of its biodethanol in the cavitation field. eureka: Physics and Engineering, (5), 12-20. https://doi.org/10.21303/2461-4262.2020.001399

2. Kudryavtsev, S., Tselishchev, A., Loriya, M., Bura, Y., & Tselishcheva, M. (2021). Modification of Gas Condensate Gasoline by Single Atomic Alcohols With the Use of Cavitation. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 5(6), 113.

ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ СИСТЕМ РОЗПІЗНАВАННЯ ОБРАЗІВ В КОНТЕКСТІ ОБРОБКИ ВІЗУАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Крохмаль А. В.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: д.т.н., професор Захожай О. І.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Системи розпізнавання образів (СРО) широко застосовуються для вирішення задач класифікації, ідентифікації різноманітних комплексів та систем, що використовуються в сучасному світі. Апарат розпізнавання образів дозволяє отримувати класифікаційні рішення на основі аналізу різноформатних форм і представлень даних. Це відкриває широкий спектр можливостей для використання систем розпізнавання образів у різних галузях індустрії та науки. Важливість розпізнавання образів для технічних наук очевидна, оскільки цей підхід допомагає створити системи, що можуть моделювати процеси розпізнавання, які мають місце в природі та суспільстві.

Серед різноманіття форм інформації в таких системах особлива увага приділяється візуальним даним [1, 2]. Це пов’язано, в першу чергу, з тим, що переважна більшість інформації, яка отримується людиною про оточуюче середовище, це є само візуальна інформація (до 80 % усієї інформації приходиться саме на візуальну) [2]. З іншого боку, значний прогрес у створенні систем реєстрації візуальної інформації створило сприятливі умови до їх використання в широкому діапазоні технічних та технологічних систем. Системи розпізнавання візуальної інформації дозволяють автоматично обробляти та інтерпретувати візуальну інформацію, таку як фотографії, відео, зображення з камер спостереження, супутникові знімки та інші форми візуальних даних. Вони знаходять застосування в найрізноманітніших областях, в тому числі в екології задля вирішення різних завдань моніторингу, аналізу та управління природними ресурсами і екосистемами. Насамперед, системи розпізнавання візуальної інформації можуть бути використані для моніторингу дикої природи, ідентифікації рослин та біорізноманіття, моніторингу забруднення навколишнього середовища, оцінки стану лісів і земель, моніторингу змін клімату, океанографії та моніторингу водних ресурсів. Це є одним із ключових аспектів забезпечення сталого розвитку, де екологічна стабільність та економічний прогрес взаємодіють гармонійно. Тому дослідження та аналіз підходів до побудови систем розпізнавання візуальної інформації є актуальною науково-технічною задачею.

У найбільш широкому сенсі, розпізнавання образів це класифікаційна задача, в якій на основі деякої скінченої множини параметрів стану досліджуваного об’єкта, процесу, чи явища робиться висновок про його приналежність до певного класу [1, 2]. Математичні моделі та алгоритми розпізнавання образів грають важливу роль у розв'язанні цих завдань. Загалом можна виділити три основні підходи до вирішення класифікаційних задач [3]:

1) на основі детермінованої математичної моделі;

2) з використанням апарату штучних нейронних мереж (ШНМ);

3) на основі співставлення з репрезентативними ознаками кожного з класів (порівняння з шаблоном).

Математичний аналіз параметрів застосовується щодо об’єктів, для яких однозначно можна виділити певні закономірності меж, у яких знаходиться кожен параметр окремо, і відповідних класів цих об’єктів [3]. Тобто, у випадку наявності чітко детермінованого алгоритму класифікації, який однозначно визначає клас приналежності об’єкта. Отже, для даного способу, клас системи може буди визначений як деяка функція від цих параметрів. Ця функція має бути такою, що може бути записана математично:

$$C = f(p_1, p_2, ..., p_n), \quad (1)$$

де C – клас приналежності об’єкту; $p_1, p_2, ..., p_n$ – ознаки, що характеризують об’єкт розпізнавання. Такий повністю детермінований алгоритм класифікації однозначно визначає клас приналежності об’єкта. Цей метод має найбільшу швидкість роботи серед зазначених методів. Точність даного методу може бути досить високою при правильно підібраній математичній моделі системи.

Для розпізнавання растрових зображень перший підхід мало застосований. Як вже згадувалося вище, для таких об’єктів розпізнавання дуже складно здійснити повну формалізацію, а іноді така формалізація зовсім не можлива. Таким чином, отримати математичну модель або взагалі неможливо, або надмірна її складність унеможливлює практичне застосування для вирішення задач розпізнавання, особливо за умови наявності обмежень на час виконання відповідних операції та отримання класифікаційного рішення. В контексті розпізнавання візуальної інформації, як правило, застосовуються другий та третій підхід, які більшою мірою засновані на методах інтелектуального аналізу даних, використання евристик та інших рішень, які дозволяють отримувати класифікаційне рішення за умови часткової невизначеності та не повної формалізації об’єкта розпізнавання [2].

Підхід з використанням штучних нейронних мереж застосовується для класифікації об’єктів, що являють собою складні системи. В даному контексті складною системою [2] вважається така, стан чи клас якої не може бути функцією, та не підлягає повній математичній формалізації. Відмінність даного підходу від попереднього полягає у відсутності чітко детермінованого алгоритму класифікації. Це вимагає виконання ітераційних процесів обробки даних. Цей метод може мати досить низьку швидкодію та потребувати значних обчислювальних ресурсів, особливо якщо використовується глибоке навчання з багатошаровими нейронними мережами. Це може бути проблемою для деяких прикладних задач в умовах обмежених ресурсів. Також цей підхід потребує великого набору зображень для тренування нейронної мережі та є найбільш складним у реалізації. Іншим недоліком є те, що результати класифікації за допомогою нейронних мереж є складними для інтерпретації, оскільки вони одержуються в результаті обчислень всередині «чорної скриньки», що ускладнює пояснення результатів. Однак, саме цей метод є найбільш стійким до

наявності афінних та неригідних трансформацій, фонового шуму та змін освітлення, тому має високу ефективність у вирішенні найбільш складних задач розпізнавання.

Метод перебору та пошуку співпадінь основується на переборі великої кількості варіантів множин зразків (еталонів), що відповідають різним класам, та співставлення з ними множини ознак досліджуваного об’єкта. Результат визначається наявністю співпадінь з репрезентативними ознаками, що однозначно характеризують алфавіт класів, або мінімальними відстанями один від одного (у випадку здійснення кластеризації). Даний підхід також можна використовувати для класифікації складних систем, так як він полягає у відмові до прагнення створення вичерпної математичної моделі досліджуваного об'єкта [3]. Цей підхід залишається досить поширеним та широко застосовуваним у системах розпізнавання візуальної інформації. Він забезпечує досить високу точність у випадках, коли спостерігається високий ступінь схожості зображення з еталонним, тобто при наявності досить обширної бази зразків та за відсутності значних викривлень зображення та фонового шуму. Але й, саме цей метод передбачає наявність найбільш об’ємного набору еталонів, і може потребувати певних покращень, спрямованих на зменшення даного обсягу.

Отже, системи розпізнавання візуальної інформації є потужним інструментом для ефективної автоматизації процесів моніторингу та управління екосистемами, що сприяє вирішенню багатьох екологічних проблем. При побудові таких систем зазвичай використовуються два підходи: з використанням штучних нейронних мереж та співставлення з еталоном. Обидва мають свою специфіку застосування, що пов’язана з їх перевагами і недоліками. Перший підхід дозволяє забезпечити більшу стійкість до зовнішніх викривлень, тоді як метод пошуку співпадінь вимагає значно менших ресурсів та дає високу точність за відповідних умов.

Джерела

1. Захожай О. І. Інформаційна технологія розпізнавання образів в задачах автоматизованої обробки інформації й управління складними системами. Журнал «Проблеми інформаційних технологій» //– Х.: ХНТУ. – 2013. – № 01 (013). – с. 61-68.

2. Рябенький В. М., Захожай О. І. Комбіновані системи розпізнавання образів. Вісник Херсонського державного технічного університету //– Х.: ХНТУ. – 2011. – № 01 (009). – с. 156-160.

3. Аналіз систем розпізнавання образів структури композитів: монографія / Добротвор І.Г., Стухляк П.Д., Микитишин А.Г., Митник М.М. – Тернопіль : Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2018. – 224 с.

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Макаренко А. В., Швець О. І.,
здобувачі магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сучасні екологічні проблеми стають однією з найбільших загроз для стабільного розвитку світової спільноти. Серед них варто виділити зміни клімату, зростання рівня забруднення атмосфери, водних ресурсів та ґрунтів, а також виснаження природних ресурсів, зокрема лісів, прісної води та енергетичних джерел.

Ці процеси мають руйнівний вплив на екосистеми, здоров'я людей і загалом на економічну стабільність багатьох країн, включаючи Україну.

Метою цього дослідження є вивчення ролі екологічної освіти як інструменту для забезпечення сталого розвитку в Україні.

Поняття «екологічна освіта» та «екологічне виховання» є скоріше педагогічними процесами, що спрямовані на формування екологічної культури особистості та суспільства в цілому. Вони виступають певними регуляторами практичної діяльності особистості стосовно навколишнього середовища, згідно з науковими вимогами раціонального природокористування, а в спрощеному виді є показниками свідомого і відповідального ставлення до природи [1].

У контексті викликів XXI століття екологічна освіта стає не просто необхідним, а й стратегічним інструментом для розв’язання цих проблем. Вона допомагає формувати екологічну свідомість та культуру, що, своєю чергою, спонукає до впровадження екологічно відповідальних рішень на рівні індивідуума, громад і держави. Особливе значення має екологічна освіта для молоді, оскільки саме це покоління буде нести відповідальність за впровадження сталого розвитку в майбутньому.

Роль екологічної освіти полягає не лише в поширенні знань про стан навколишнього середовища, але й у формуванні відповідального ставлення до природи. Вона сприяє розвитку екологічної культури, яка охоплює критичне мислення, вміння аналізувати екологічні виклики та розробляти ефективні стратегії їх подолання. Це також інструмент для підвищення свідомості щодо Цілей сталого розвитку (ЦСР), проголошених ООН, які включають збереження екосистем, раціональне використання природних ресурсів і боротьбу зі зміною клімату.

Особливо актуальною екологічна освіта є в Україні, де екологічні проблеми загострюються внаслідок збройного конфлікту, промислового забруднення та недостатнього рівня екологічного контролю. В умовах постійних викликів, екологічна освіта має стати основою для формування екологічно свідомих громадян, здатних впроваджувати рішення, які сприятимуть сталому розвитку на національному рівні.

Методи формування екологічної освіти. Згідно з концепцією екологічної освіти України, екологічна освіта, як цілісне культурологічне явище, що включає процеси навчання, виховання, розвитку особистості, повинна спрямовуватися на формування екологічної культури, як частини системи національного і громадського виховання всіх верств населення України (у тому числі через екологічне просвітництво за допомогою громадських екологічних організацій), екологізацію навчальних дисциплін та програм підготовки, а також на професійну екологічну підготовку через базову екологічну освіту [2].

Ключові методи, які можуть бути використані для формування екологічної освіти на різних рівнях.

1. Інтерактивні методи навчання

Дискусії та дебати: Цей метод стимулює критичне мислення та активне обговорення екологічних проблем. Організація дебатів на теми, пов'язані з охороною довкілля, дозволяє здобувачам висловлювати свої думки, слухати інших і аналізувати різні погляди. Це сприяє розвитку навичок аргументації та здатності працювати в команді.

Групові проєкти: Робота в групах над екологічними проєктами дозволяє здобувачам вивчати реальні проблеми навколишнього середовища. Наприклад, група може працювати над проєктом, спрямованим на покращення екологічного стану свого

району або навчального закладу, що стимулює активну участь і соціальну відповідальність.

2. Практичні методи навчання

Польові дослідження та екскурсії: Виїзні заняття до природних заповідників, національних парків або екологічних організацій допомагають здобувачам безпосередньо спостерігати за екосистемами і природними процесами. Цей метод дає змогу учням зрозуміти важливість охорони природи через практичний досвід.

Екологічні акції та волонтерські програми: Організація акцій з прибирання, висадки дерев, захисту тварин або інших екологічних заходів сприяє залученню молоді до активних дій на благо довкілля. Це допомагає формувати свідомість і відповідальність за екологічний стан регіону.

3. Технологічні методи

Використання інформаційних технологій: Сучасні технології, такі як інтерактивні навчальні платформи, онлайн-курси та вебінари, забезпечують доступ до знань про екологію для широкого кола осіб. Використання віртуальних симуляцій та освітніх ігор може значно підвищити зацікавленість учнів.

Соціальні мережі та блоги: Створення освітніх платформ у соціальних мережах та блогах дає змогу обмінюватися інформацією про екологічні проблеми, новини та ініціативи. Це сприяє формуванню спільнот, які активно обговорюють екологічні питання.

4. Інтегративні методи

Міждисциплінарний підхід: Екологічну освіту слід інтегрувати в інші предмети, такі як біологія, географія, хімія та соціальні науки. Це дозволяє учням розуміти, як екологічні проблеми взаємопов'язані з економічними, соціальними та культурними аспектами.

Проєктне навчання: Цей метод передбачає виконання здобувачами проєктів, які потребують дослідження та аналізу екологічних проблем. Проєктне навчання заохочує самостійність, креативність та практичне застосування знань.

5. Методологічні підходи

Проблемно-орієнтоване навчання: Цей підхід зосереджується на розв’язанні екологічних проблем, що виникають у суспільстві. Здобувачі повинні досліджувати проблеми, аналізувати можливі рішення і пропонувати інноваційні ідеї, що стимулює їх активність і відповідальність.

Кейс-метод: Вивчення конкретних випадків екологічних проблем дає можливість здобувачам глибше зрозуміти складність екологічних викликів і виробити навички критичного мислення та прийняття рішень.

Екологічна освіта повинна бути динамічною, інтерактивною та адаптованою до потреб сучасного суспільства. Використання різних методів формування екологічної освіти сприятиме розвитку екологічної свідомості, активної громадянської позиції та відповідального ставлення до навколишнього середовища. Залучення учнів до практичних дій, активного обговорення та використання новітніх технологій є важливими складниками формування ефективної екологічної освіти, що своєю чергою сприятиме сталому розвитку суспільства.

Джерела

1. Папп Д.Д. Сучасний стан екологічної свідомості та екологічної культури населення Закарпаття та напрямки їх формування. Сталий розвиток економіки. –2019.

– №1. – С.164 – С.171. URL: https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/69.

2. Колегія Міністерства освіти і науки України. Рішення «Про концепцію екологічної освіти в Україні» № 13/6-19 від 20.12.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text.

ДОСЛІДЖЕННЯ УМОВ ВИРОБНИЦТВА АМІАЧНОЇ СЕЛІТРИ

Макаров В. Д.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.пед.н, доцент Золотарьова О. В.
Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля

Аміачна селітра (нітрат амонію, NH_4NO_3) є одним з найважливіших мінеральних добрив, що широко використовується в сільському господарстві для забезпечення рослин азотом. В Україні розвиток виробництва та використання аміачної селітри має значне економічне та аграрне значення, враховуючи країну як одного з провідних світових виробників сільськогосподарської продукції.

Виробництво аміачної селітри в Україні має довгу історію. Після здобуття незалежності у 1991 році українська агропромисловість пройшла через період трансформації, модернізації та інтеграції до світових ринків. Виробництво мінеральних добрив, включаючи аміачну селітру, зазнало значних змін у відповідь на змінні економічні умови та глобальні вимоги до екологічності.

На сьогоднішній день в Україні існує кілька підприємств, які спеціалізуються на виробництві аміачної селітри. Основними регіонами виробництва є східні та центральні області, де знаходяться основні хімічні комплекси та доступ до сировини, такої як природний газ, необхідний для виробництва аміаку – ключового компоненту аміачної селітри.

Виробництво аміачної селітри в Україні здійснюється кількома провідними підприємствами, які мають значний досвід та сучасні виробничі потужності:

ПП «Азот»**:**

- Місцезнаходження: Дніпропетровська область.
- Потужність: Один з найбільших виробників азотних добрив в Україні.
- Технології**:** Використовує сучасні методи синтезу аміаку та нітративальної реакції з високою ефективністю та мінімальними витратами енергії.

ПП «Київхім»**:**

- Місцезнаходження**:** Київська область.
- Потужність**:** Виробляє широкий асортимент мінеральних добрив, включаючи аміачну селітру.
- Технології**:** Інвестує у модернізацію виробничих ліній та впровадження екологічно чистих технологій.

ПП «Харківхім»:

- Місцезнаходження: Харківська область.
- Потужність: Відомий виробник добрив для різних сільськогосподарських культур.
- Технології**:** Використовує сучасні автоматизовані системи управління процесами виробництва.

Процес виробництва аміачної селітри включає кілька основних етапів:

Синтез аміаку**:**

- Процес Габера-Боша: Найбільш поширений метод синтезу аміаку, де азот з повітря реагує з воднем (отриманим з природного газу) при високому тиску та температурі у присутності каталізатора.
- Енергоефективність: Висока споживаність енергії є одним з основних викликів цього етапу. Українські підприємства працюють над підвищенням енергоефективності шляхом модернізації обладнання та оптимізації процесів.

Загальна виробнича потужність України у сфері аміачної селітри становить кілька мільйонів тонн на рік. Основні виробники здатні забезпечити як внутрішній попит, так і експортувати продукцію на міжнародні ринки. Проте, виробничі обсяги залежать від цін на сировину, енергетичні витрати та глобальні ринкові умови.

Виробництво аміачної селітри пов'язане з певними екологічними ризиками, такими як викиди парникових газів, споживання великої кількості енергії та можливі забруднення водних ресурсів. Українські підприємства впроваджують наступні заходи для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище:

- впровадження енергоефективних технологій. Зменшення споживання енергії шляхом модернізації обладнання та оптимізації виробничих процесів.
- очищення відходів. Використання систем очищення стоків та газових викидів для зменшення забруднення.
- системи управління екологічними ризиками. Впровадження стандартів ISO 14001 для управління екологічними аспектами виробництва.

Виробництво аміачної селітри в Україні стикається з кількома основними викликами:

- залежність від імпорту сировини. Велика частина природного газу, необхідного для синтезу аміаку, імпортується, що робить виробництво залежним від зовнішніх факторів.
- енергетичні витрати. Високі ціни на енергію можуть суттєво впливати на витрати виробництва та конкурентоспроможність продукції.
- екологічні вимоги. Зростання вимог до екологічної безпеки вимагає додаткових інвестицій у модернізацію обладнання та впровадження чистих технологій.
- конкуренція на світовому ринку. Висока конкуренція з боку інших виробників аміачної селітри, особливо з країн з нижчими виробничими витратами.

Незважаючи на виклики, виробництво аміачної селітри в Україні має значний потенціал для розвитку:

- Інвестиції в інфраструктуру. Розвиток власних джерел природного газу або альтернативних джерел енергії може зменшити залежність від імпорту.
- Модернізація виробничих потужностей**.** Впровадження новітніх технологій дозволить підвищити ефективність виробництва та знизити екологічний вплив.
- Розширення експортних можливостей. Вихід на нові міжнародні ринки та укладання вигідних торговельних угод може збільшити обсяги експорту.
- Державна підтримка. Урядові програми, спрямовані на підтримку агропромислового комплексу та виробництва добрив, можуть стимулювати розвиток галузі.

- Інновації та наукові дослідження. Інвестиції у наукові дослідження та розвиток нових технологій сприятимуть створенню більш ефективних та екологічно чистих методів виробництва.

Виробництво аміачної селітри в Україні є стратегічно важливим сектором агропромислового комплексу, який забезпечує необхідні добрива для сільськогосподарських культур як на внутрішньому ринку, так і для експорту. Для подальшого розвитку галузі необхідно зосередитися на модернізації виробничих потужностей, зниженні енергетичних витрат, впровадженні екологічно чистих технологій та розширенні експортних можливостей. Завдяки цим заходам Україна має потенціал стати конкурентоспроможним гравцем на світовому ринку мінеральних добрив.

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗМІРНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТА МАГНІТНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НАНОЧАСТИНОК МАГНЕТИТУ (FE_3O_4).

Меркуленко А. Д.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.пед.н, доцент Золотарьова О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Комплекс фізико-хімічних властивостей магніточутливих наноматеріалів обумовлює унікальність та перспективність їх застосування як сенсорів, каталізаторів, магнітодіелектриків, а також у медичних матеріалах. Враховуючи значну увагу до функціоналізації наночастинок для стабілізації їхніх властивостей, дослідження розмірних характеристик магнетиту є важливим для розробки матеріалів із заданими параметрами.

Визначення розмірних характеристик ансамблю наночастинок магнетиту (Fe_3O_4) та оцінка впливу поверхневої функціоналізації на їх магнітні властивості.

Синтез наночастинок здійснювався шляхом конденсації з водних розчинів солей Fe^{2+} та Fe^{3+} при температурі 75°C в лужному середовищі, використовуючи метод хімічного осадження. Для аналізу розмірних характеристик наночастинок були застосовані методи магнітної гранулометрії та електронної мікроскопії.

- Визначено, що середній діаметр частинок становить 27,1 нм, а середнє квадратичне відхилення – 10,8 нм.
- Магнітні властивості залежать від розподілу розмірів частинок: більші частинки мають кращі магнітні характеристики, але схильні до окиснення.
- Функціоналізація поверхні магнетиту призводить до покращення стабільності частинок, запобігаючи агломерації та зниженню магнітних властивостей.
- Наукова новизна**:** Запропоновано метод оптимізації розмірів наночастинок магнетиту шляхом хімічного осадження та контролю поверхневої модифікації, що дозволяє знизити ризик окиснення частинок і покращити їхні магнітні властивості для практичного використання в біомедицині та електроніці.
- Біомедицина**:**

1. Цільова доставка лікарських засобів**:** Завдяки здатності наночастинок Fe_3O_4 реагувати на зовнішнє магнітне поле, вони можуть використовуватися для транспортування ліків до певних ділянок організму.
2. Гіпертермія**:** Наночастинки можна застосовувати для локального нагрівання ракових клітин, що призводить до їх загибелі при температурі 41-45°C без пошкодження здорових тканин.

3. Візуалізація за допомогою МРТ**:** Fe_3O_4 демонструє високу чутливість у візуалізації, що покращує контрастність зображення.

• Сенсорика та електроніка**:**

1. Магнітні наночастинки можуть бути використані у складі високочутливих сенсорних елементів для виявлення хімічних та біологічних речовин.

2. Властивості магнетиту дозволяють застосовувати його в мікроелектроніці як компонент для створення нових типів магнітних запам'ятовувальних пристроїв.

• Каталіз**:** Наночастинки магнетиту можуть бути ефективними каталізаторами для окисно-відновних реакцій у хімічній промисловості, що сприяє пришвидшенню процесів та зменшенню енергетичних витрат.

Отримані результати підтверджують, що магнітні властивості Fe_3O_4 суттєво залежать від їх розмірних характеристик, а поверхнева функціоналізація може бути ефективним методом для покращення стабільності та функціональних можливостей наночастинок. Оптимізація синтезу і детальний контроль над параметрами наноматеріалів є важливими для створення магнітних нанокомпозитів із заданими властивостями.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ ТА БЕЗБЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У ВІДДІЛЕННІ КАЛЬЦИНАЦІЇ У ВИРОБНИЦТВІ КАЛЬЦІНОВАНОЇ СОДИ

Невмирич З. Д.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.пед.н, доцент Золотарьова О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Управління відходами тісно пов'язане з безпекою життєдіяльності. Правильна обробка та утилізація відходів знижують вплив небезпечних речовин: токсичних газів, пилу і залишків хімікатів, на працівників і навколишнє населення. Ефективне поводження з відходами запобігає нещасним випадкам, таким як розливи хімікатів, пожежі або викиди токсичних речовин, що можуть загрожувати здоров'ю та безпеці працівників. Контролюючи ці ризики за допомогою ефективних методів управління відходами, промислові підприємства створюють безпечніше робоче середовище, дотримуються стандартів безпеки та захищають здоров'я людей і екосистему.

Процес кальцинації у виробництві кальцинованої соди включає нагрівання сирого гідрокарбонату натрію ($NaHCO_3$) у содовій печі для його розкладання. Сировина змішується з ретурною содою, після чого подається в обертову піч, де при температурі 800–900°C відбувається розкладання NaHCO3. Готовий продукт охолоджується і подається на сортування, а частина повертається в процес. Газові викиди, що містять CO_2, аміак і пил, очищаються циклоном і промивними системами, після чого газ використовується в подальшому процесі карбонізації.

Відділення кальцинації у виробництві кальцинованої соди має вентиляційні викиди шкідливих речовин у повітряний басейн. Основними такими речовинами є аміак, оксид вуглецю, діоксин вуглецю. Тому для контролю шкідливих речовин встановлені граничнодопустимі концентрації (ГДК), перевищення яких не припустиме.

У відділені кальцинації рідкі стоки відсутні, відпрацьовані топкові гази перед викидом до атмосфери очищуються від содового пилу у циклонах, потім

промиваються у колекторі газу содових печей. Промивні води – слабкі рідини направляються на дистиляцію, газ содових печей – на карбонізацію. Таким чином, забруднення навколишнього середовища відсутнє.

У відділенні зосереджена велика кількість механізмів і апаратів, що обертаються і рухаються. Наявність у відділенні содового пилу вимагає установки потужної припливно-витяжній вентиляції і герметизації апаратури, наявність високих температур – ретельній теплоізоляції апаратів.

Для забезпечення нормальних умов праці у виробництві повинно бути передбачено:

– виробничі приміщення обладнати припливно-витяжною вентиляцією, що забезпечує необхідний обмін повітря;

– всі рухомі механізми, виступаючі деталі обладнання, а також майданчики для обслуговування апаратури, що розташовані вище за рівень підлоги, огороджувати;

– щоб уникнути виділення в виробничі приміщення газів, парів і пилу апаратуру і комунікації ретельно герметизувати.

Робочі місця мають бути укомплектовані протигазами, протипожежним устаткуванням.

Дотримання заходів безпеки на підприємстві критично важливе для захисту здоров'я працівників, запобігання аваріям та екологічним катастрофам, а ефективне управління відходами, оптимізація технологічних процесів і застосування сучасних методів очищення можуть значно знизити негативний вплив на навколишнє середовище і підвищити безпеку робітників.

ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ «ЗЕЛЕНОЇ ПОВІСТКИ» В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Прінц І. В.,
здобувач 2 курсу аспірантури
Науковий керівник: д.е.н., професор Куцмус Н. М.
Поліський національний університет

Протягом останніх років можна спостерігати зростаючу увагу до перспектив екологізації економіки. Наразі існує чимало екологічних проблем, спричинених саме господарською діяльністю, тому країни світу переходять до використання парадигми «сталої економіки», яка передбачає досягнення екологічних, економічних та соціальних цілей водночас, на відміну від надання переваги економічним цілям над двома іншими. Насамперед, перехід на сталу економіку є характерним для високорозвинених країн світу, які, дотримуючись політики «зеленої повістки», розвивають відновлювальну енергетику, запроваджують більш екологічні технології виробництва, витрачаючи при цьому на модернізацію економіки великі фінансові ресурси. У такому випадку спостерігається розрив між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, саме за рахунок високої вартості переходу на сталу економіку. Як наслідок, виникають суттєві проблеми у контексті політики озеленення економіки.

Мета дослідження: провести аналіз сучасних проблем політики «зеленої повістки» в економіці.

Розвиток сталої економіки та запровадження політики «зеленої повістки» є характерним для багатьох країн світу. Передбачається екологізація практично усієї економіки та усього соціально-економічного розвитку. Або ж застосовується вузький

підхід, згідно з яким передбачається розвиток лише тих галузей та видів господарської діяльності, які сприяють екологізації економіки, забезпечують розвиток «зелених» ринків на глобальному та національному рівнях. Політика «зеленої повістки» та розвиток сталої економіки передбачають перехід на «зелені» технології. У даному контексті має місце раціональне та ефективне використання природних ресурсів, збереження та примноження природного капіталу, зменшення викидів від господарської діяльності, низький вуглецевий слід, зменшення втрат біорізноманіття. Тобто, має місце скорочення викидів вуглецевих сполук, ефективне використання природних ресурсів та відповідність інтересам людства [1; 2].

Можна виділити такі основні напрями розвитку сталої економіки у контексті політики «зеленої повістки» [2]:

- Використання відновлювальних джерел енергії;
- Вдосконалення систем управління відходами та водними ресурсами;
- Розвиток «зеленого» транспорту;
- Органічне сільське господарство;
- Збереження та ефективне управління екосистемами та ін.

Крім того, саме «зелена» економіка наразі має забезпечити досягнення глобальних цілей сталого розвитку ООН. У даному контексті запроваджено також Глобальний зелений курс, згідно з яким держави розробляють національні «зелені» політики [3].

Як можна побачити, найбільш поширеним прикладом озеленення економіки є перехід на «зелену» енергетику – використання відновлювальних джерел енергії. Розвинені країни світу мають усі необхідні ресурси для того, аби перейти на «зелену» економіку, тому саме вони і є авторами «зеленої» повістки, розробляючи усе нові підходи до вдосконалення концепту сталого розвитку. Подібну практику вони намагаються запровадити і у країнах, що розвиваються. Саме тут розміщені основні виробничі потужності країн світу, тому обсяги виробництва різноманітних товарів сягають величезних масштабів. Велика кількість жителів та робітників на підприємствах стають однією з перепон у розвитку «зеленої» економіки. Це – одна з основних проблем політики «зеленої повістки», оскільки країни не мають достатньо фінансових ресурсів для зеленого переходу.

Варто звернутись також до ще однієї, можливо, менш очевидної проблеми. Китай – країна з високими темпами розвитку економіки, країна, яка дуже залежить від високорозвинених країн Європи та Північної Америки, оскільки їх виробничі потужності сконцентровані переважно у Китаї. Тож для того, аби надалі відповідати принципам політики «зеленої повістки» цих країн, Китай насамперед розвиває відновлювальну енергетику. Потужність «зеленої» електроенергії в країні постійно зростає: споруджуються нові станції морської вітроенергетики, мають місце найбільші у світі сонячні електростанції, велика кількість транспорту в країні працює саме на відновлювальній енергії. Фактично сьогодні Китай став монополістом у питаннях реалізації «зеленої повістки», а високі темпи розвитку «зеленої» енергетики роблять його дуже привабливим для високорозвинених країн. Водночас, у Китаї і досі активно виробляється електроенергія на теплових електростанціях, а вугілля видобувають у величезних масштабах, що дає можливість визнати Китай «кліматичним лиходієм» [4].

«Лиходійство» Китаю у контексті політики «зеленої повістки» можна простежити також і у характері його співпраці з іншими країнами. Так як у самому Китаї запроваджується стала економіка, тож обсяги видобутку природних ресурсів

мають бути зменшені, враховуючи раціональний видобуток, Китай експлуатує потенціал менш розвинених країн Африки та Південної Америки, які мають необхідні природні ресурси. Наприклад, протягом останніх 30ти років активізувалась співпраця Китаю з країнами Африки, мета якої полягає у видобутку нафти, газу, деревини, залізної руди, золота, міді, урану, кобальту, літію, діамантів тощо. Також Китай є лідером за імпортом корисних копалин з Африки. Раціоналізуючи видобуток корисних копалин з власних шахт, Китай деструктивно впливає на довкілля африканських країн, перетворюючи їх на власні колонії, у яких видобуває усі необхідні природні ресурси [5]. Окрім цього, Китай активно видобуває такий стратегічно важливий метал, як літій, саме в країнах Африки та Південної Америки, наприклад, у Чилі, де є величезні літієві озера. Літій використовується для виробництва акумуляторів електроавтомобілів, тому для Китаю ця копалина є стратегічно важливою, адже так він може зберігати свої лідерські позиції на ринку. Тож, видобуваючи літій в інших країнах, Китай створює там усі умови для екологічної катастрофи: унікальні екосистеми руйнуються, спостерігається дефіцит водних ресурсів, забруднюється довкілля.

Таким чином, політика «зеленої повістки» сьогодні, яка стала основою для розвитку сталої економіки, створює чимало проблем для країн світу. Високорозвинені держави переміщують своє виробництво до країн, що розвиваються, аби зменшити викиди на своїх територіях. Країни, що розвиваються, не можуть запроваджувати принципи «зеленої» економіки через її високу вартість. Китай, натомість, як країна, у якій сконцентрована велика частка світового виробництва, зокрема з високорозвинених країн світу, стає монополістом у розвитку «зеленої» економіки: розвиває «зелену» енергетику, зберігаючи роботу ТЕС, виробляє акумулятори для електроавтомобілів, видобуваючи літій в інших країнах, створюючи там екологічну катастрофу, виснажує природні ресурси африканських країн, деструктивно впливаючи на стан довкілля в Африці тощо.

Усе це є свідченням того, що прагнення країн світу перейти на принципи «зеленої» економіки є нічим іншим, як утопією. Тому, звертаючись до сучасного світу, можна переконатись у тому, що поки ідея залишити наступним поколінням можливість користуватися природними ресурсами не спрацьовує. Людство і надалі продовжує виснажувати довкілля, навіть під виглядом «зеленої» економіки.

Джерела

1. Гончаренко М. Ф., Пархоменко Н. М., Лучин О. М. «Зелена» економіка як напрям досягнення стійкого еколого-економічного розвитку регіону. Актуальні проблеми економіки. 2020. №6 (228). С. 6-15

2. Боровик Ю. Т., Єлагін Ю. В., Полякова О. М. «Зелена економіка»: сутність, принципи, перспективи для України. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. №69

3. Дригола К. В., Хлівіцька А. В. Зелена економіка як основа досягнення глобальних цілей сталого розвитку. 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/355796304_Zelena_ekonomika_ak_osnova_dosagnenna_globalnih_cilej_stalogo_rozvitku

4. Китай - кліматичний герой чи лиходій на викопному паливі? URL: https://www.dw.com/uk/kitaj-klimaticnij-geroj-ci-lihodij-na-vikopnomu-palivi/a-67640316

5. Китайський континент: як Пекін посилюється в Африці. URL: https://lb.ua/world/2023/06/15/560567_kitayskiy_kontinent_yak_pekin.html

ПЕРЕРОБКА МІДЬВМІСНИХ ВІДХОДІВ ГАЛЬВАНІЧНИХ ВИРОБНИЦТВ

Підреза В. П., аспірант
Науковий керівник: к.т.н., доцент Кудрявцев С. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Накопичення відходів гальванічних виробництв є вагомою проблемою для України, так як вони являються джерелами вторинного екологічного забруднення проникаючи у поверхневі води та ґрунт [1]. Значна їх частина формується в результаті нейтралізації відпрацьованих розчинів вапном і в подальшому ця маса зберігається на полігонах та відстійниках. Об'єми накопичення гальванічних шламів на території України можна порівнювати із корисними копалинами [2]. В свою чергу продукти отримані в результаті їх переробки являються цінною сировиною для багатьох виробництв.

Метою дослідження є розробка методів переробки мідьвмісних шламів, для зниження їх негативного впливу на екологію та отримання цінних продуктів для металургії, електротехніки, зварювальної промисловості.

Для переробки даних шламів використовувалися такі методи: реагентне осадження та контактне заміщення (цементація). Для визначення хімічного складу вхідної сировини та отриманих продуктів використовували ренгенофлуорисцентний аналізатор Expert 4L. Вміст компонентів у рідкій фазі визначали з допомогою оптико-емісійного спектрометра з індуктивно зв'язаною плазмою Optima 2000 DV.

Вхідний продукт розчиняли у реакторі з постійним перемішуванням при температурі 20-25 °С, поступово дозуючи азотну кислоту до pH = 1. Після стабілізації pH на цьому значенні розчин подавався на фільтрацію через фільтрпрес, отриманий залишок промивався висушувався та відправлявся на аналіз хімічного складу, результати аналізів наведено в (таб. 1). В отриманому розчині виміряли вміст металів (таб. 2). Кальцій з розчину осаджували внесенням сірчаної кислоти в стехіометричному розрахунку, в результаті чого отримали гіпс хімічний склад наведено в (таб. 1). Розчин після осадження гіпсу повертали на розчинення нового шламу до досягнення більш значних концентрацій міді та заліза. При досягнення концентрації міді -75 г/л розчин відправили на цементацію не проводячи осадження гіпсу – для запобігання розчиненню міді вільною азотною кислотою.

Таблиця 1

Хімічний склад сировини, залишку та отриманих продуктів.

Елемент	Вміст у перерахунку на оксид, %			
	Вхідний шлам	Кінцевий шлам	Гіпс	Мідь
Cu	27.58	6.26	-	91,61
Si	6.37	41.54	0.19	-
Fe	7.58	13.32	-	2.13
Ca	45.31	6.57	47.83	-
P	2.76	10.01	-	-
S	2.34	2.83	51.88	-
Cl	3.98	0.93	-	5.47
Cr	1.97	11.37	-	-
Sn	0.92	4.87	-	0,79
Інші	1.24	2.21	-	-

Процес проводили з використанням залізного пилу в результаті чого отримали металеву мідь та розчин з високою концентрацією заліза який після вилучення кальцію служить сировиною для коагулянту на основі сульфату заліза (III).

Таблиця 2

Концентрація металів у розчині

Метал	Концентрація г/л		
	Перший етап	Другий етап	Третій етап
Cu	26.31	50.27	75.18
Fe	5.93	11.34	17.89
Ca	48.56	50.21	53.46

Мідь отриману після цементації піддали термообробці при температурі 450 °С для зниження вмісту хлору та її окислення з метою наступного розчинення в сірчаній кислоті та кристалізації [3] чистого мідного купоросу. Гази з вентиляції печі пропускали через водяний скрубер для абсорбції газоподібного хлору, в результаті чого утворюється соляна кислота.

Результати проведених дослідів значно знижують об’єми гальванічних шламів, та дають можливість використати отриману мідь у повторному виробництві. Іншими продуктами переробки є хімічно осаджений гіпс високої чистоти, та соляна кислота.

Джерела

1. Larin V., Datsenko V. Egorova, L.; Hraivoronska, I.; Herasymchuk, T. Physical and chemical properties of copper-zinc galvanic sludge in the process of thermal treatment. French Ukrainian J. of Chem, 2020, 8(1), pp. 66–75. (ISSN: 2312-3222).

2. Кутий О.І. Гальванотехніка: Навч. посібник. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2004. – 236 с.

3. Даценко, В.В.; Хоботова, Э.Б.; Ларин, В.И. Регенерация отработанных технологических растворов травления альфа-латуней // Наукові праці ДонНТУ. – 2011. – Вип. 17. – № 187. – С. 149–156.

ПЕРЕРОБКА СУЛЬФАТУ ЗАЛІЗА ЯК КОМПЛЕКСНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПИТАНЬ ТА ПИТАНЬ РЕЦИКЛІНГУ РЕСУРСІВ

Статієнко М. Л., аспірант
Науковий керівник: д.т.н., професор Целіщев О. Б.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
ТОВ ПлазмаТек

Найбільш розповсюдженим видом обробки металів є прокатне виробництво. Важливим етапом в прокатному виробництві являється очищення металопрокату від твердих забруднень, які утворюються при обробці металів тиском. Основним металовмісним відходом при виробництві металопрокату є окалина (шар окислів). Видалення окалини здійснюється в основному фізичними та хімічними способами. Одним із хімічних способів очищення металопрокату від забруднення є травлення в розчинах сірчаної, соляної кислоти або в лугах. Відповідно найбільша кількість відходів які утворюються в результаті виробництва є окалина та відпрацьовані травильні розчини.

Проблема переробки травильних розчинів залишається актуальною і в наш час та є важливим питанням для вирішення екологічних проблем. В даній статі буде

розглянутий спосіб регенерації відпрацьованого травильного розчину як спосіб уникнення накопичення шкідливих відходів та отримання з відходів виробництва сировини для рециклінгу її у виробничий процес.

Дослідження проводилося з травильними розчинами які містять в собі 20% сірчаної кислоти. Під час травлення виробів з металу сірчаною кислотою основним продуктом хімічної реакції є сірчанокисле залізо. Травильний розчин стає непридатним для використання у виробництві коли концентрація заліза в розчині досягає значення 260-320 г/л солі заліза і малу кількість вільної сірчаної кислоти – 30-80 г/л. Такі концентрації речовин погіршують та уповільнюють процес травлення. Метою дослідження регенерації відпрацьованого травильного розчину є отримання моногідрату сульфату заліза $FeSO_4 \cdot H_2O$ через висолювання розчину. Для досліду використали відпрацьований травильний розчин з концентрацією сірчаної кислоти - 80 г/л та концентрацією Fe^{2+} - 35 г/л. Висолювання моногідрату сульфату заліза $FeSO_4 \cdot H_2O$ здійснювали додаванням сірчаної кислоти в стехіометрично розрахованій кількості до відпрацьованого травильного розчину. В результаті проходження реакції спостерігалося виділення тепла та інтенсивне утворення осаду. На рис. 1. зображено утворення осаду.

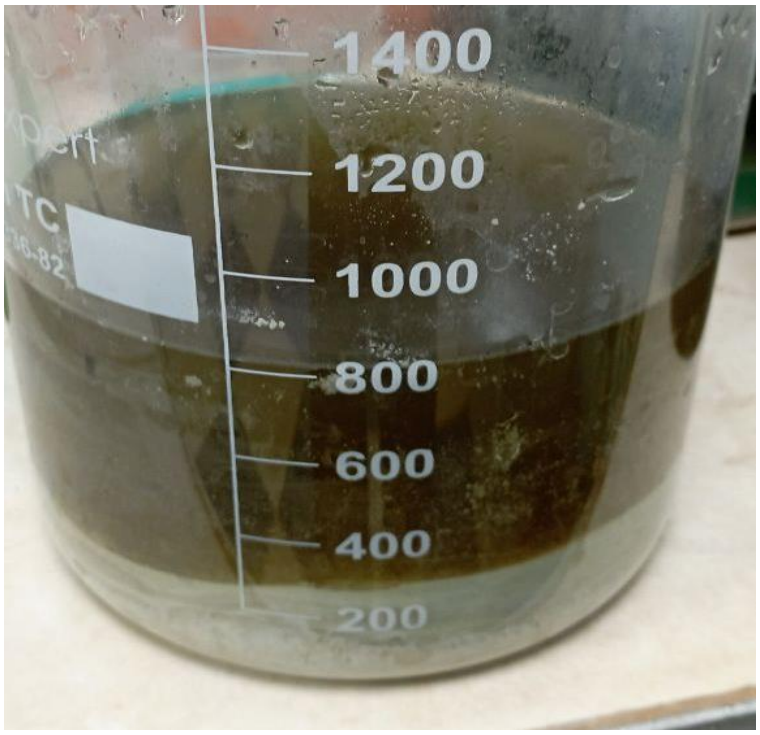

Рис. 1. Утворення осаду

Розчин залишили при кімнатній температурі до закінчення реакції. Після закінчення реакції осад відфільтрували. Відфільтрований осад зображений на рис. 2.

По результатам дослідження розчину після реакції концентрація Fe^{2+} становила 2,3 г/л, а сірчаної кислоти – 745 г/л. Такий розчин можна використовувати для приготування нових травильних розчинів. Моногідрат сульфату заліза $FeSO_4 \cdot H_2O$ який утворився в результаті реакції є сировиною для хімічної та металургійної промисловості.

Рис. 2. Відфільтрований осад

В результаті проведеного дослідження вдалося регенерувати відпрацьований травильний розчин та додатково отримати моногідрат сульфату заліза $FeSO_4 \cdot H_2O$ як сировинний компонент для різних галузей промисловості, що підтверджує рециклінг пр процесу переробки.

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Бабік К. В.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: PhD, доцент Білоус Я. Ю.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Міжнародні організації відіграють важливу роль у створенні умов для бізнесу в різних країнах світу, зокрема й в Україні. В умовах глобалізації, участь у міжнародних організаціях дозволяє державам і бізнесам адаптуватися до сучасних викликів світової економіки та підтримувати економічний розвиток.

Актуальність цього питання полягає в тому, що сучасні економічні та політичні виклики, з якими стикається Україна, вимагають нового підходу до розвитку бізнес-середовища. А міжнародні організації якраз і здатні впливати на створення сприятливих умов для бізнесу. Їхня підтримка є критично важливою для економічної стабільності, технологічного розвитку, інвестиційного клімату, соціальної стабільності в країні та можливості післявоєнного відновлення економіки. Все це, так чи інакше, допомагає долати бар'єри у веденні бізнесу на глобальному рівні, а також покращує загальний добробут населення.

Війна в Україні суттєво вплинула на міжнародний бізнес. В умовах воєнного стану підприємства стикаються з численними викликами, які потребують нових підходів і рішень [1]. З початком військових дій, обсяги експорту та імпорту України значно зменшилися. Однією з причин є той факт, що логістичні маршрути зазнали серйозних порушень, а пошкодження транспортної інфраструктури через обстріли призвели до затримок у доставленні товарів. Тому підприємства змушені шукати альтернативні логістичні рішення, наприклад, через сусідні країни. Це збільшує витрати, ускладнює терміни постачання і, як наслідок, призводить до зростання цін. Саме через це українські підприємства мають адаптуватися до нових умов, активно шукаючи альтернативні ринки. Це, в свою чергу, дає можливість зміцнити зв'язки із країнами ЄС, а також з новими можливими партнерами в Азії та Африці. Більш того, зміна ринкових умов може стати стимулом для впровадження нових технологій, пошуку інноваційних рішень та зміцнення міжнародних зв'язків, оскільки в кожній кризі є і можливості, які можуть допомогти українським підприємствам вийти на новий рівень.

Окрім впливу військових дій на український бізнес, швидкі зміни та глобалізація також мають значний ефект. Тому критичним є адаптація до нових умов і забезпечення сталого росту бізнесу. Але як міжнародна діяльність може допомогти українським підприємствам? По-перше, підприємства, що працюють на глобальному рівні, змушені постійно впроваджувати інновації, щоб залишатися конкурентоспроможними. Це не лише стосується нових технологій, але й змін у виробничих процесах, що дозволяє швидко реагувати на вимоги споживачів. Це все значно підвищує гнучкість бізнесу. По-друге, вихід на іноземні ринки сприяє збільшенню обсягів продажу і прибутку, а також розширенню клієнтської бази. Співпраця з іноземними партнерами надає доступ до нових технологій і досвіду, що, в свою чергу, потенційно може призвести до поліпшення продукції та послуг. Крім того, активна міжнародна діяльність безпосередньо впливає на економічне зростання

України. Збільшення обсягів експорту призводить до підвищення валютних надходжень, що позитивно впливає на платіжний баланс країни. Для українських підприємств важливо напрацьовувати напрямки міжнародної діяльності, оскільки це дозволяє адаптуватися до нових умов та відкриває нові «горизонти» для росту.

Проте, не тільки міжнародна діяльність самих підприємств відіграє ключову роль у розвитку та стабільності, але, як вже було зазначено, й міжнародні організації. Тим паче, це актуально сьогодні, коли ми живемо в умовах глобалізації та інтеграції світової економіки. В Україні, зокрема, їхня діяльність має суттєвий вплив на різні аспекти економічного розвитку.

Світова організація торгівлі (СОТ) є правовою та інституціональною основою міжнародних торгівельних відносин. Її основні функції включають нагляд за виконанням домовленостей, вирішення торгівельних суперечок, оцінка торгівельного потенціалу, співпраця з міжнародними організаціями та технічна допомога країнам, що розвиваються. Саме СОТ формує правила глобальної торгівлі та впливає на економічне співробітництво в регіонах. Членство в СОТ було умовою для України, щоб розпочати переговори щодо зони вільної торгівлі з ЄС, а також базовим критерієм відповідності її економіки міжнародним стандартам. Переваги членства включають покращення умов торгівлі з понад 150 країнами, зменшення тарифних і нетарифних обмежень, захист інтересів українських виробників, офіційний статус у переговорах зі створення зони вільної торгівлі з ЄС, доступ до дешевої сировини та устаткування та недискримінаційний транзит товарів та послуг. Проте є й ризики, такі як загострення конкуренції на внутрішньому ринку та необхідність впровадження нових стандартів безпеки і якості продукції [2].

Міжнародна торгова палата (МТП) – це міжнародна організація, яка має на меті підтримку й розвиток міжнародної торгівлі й глобалізації. Членами цієї організації є країни, до яких МТП має доступ через свої національні комітети. Основні напрями діяльності – розроблення правил, міжнародний арбітраж, взаємодія та обмін досвідом між палатами й вираження позицій бізнесу. Компанії, що входять до складу МТП, є безпосередніми учасниками міжнародного бізнесу [3].

Україна виграє від співпраці з Міжнародною торговою палатою завдяки кільком ключовим аспектам, які сприяють економічному розвитку, інтеграції у світову економіку та покращенню бізнес-клімату. Ось кілька основних переваг:

- Покращення бізнес-клімату та інвестиційної привабливості;
- Доступ до міжнародних ринків;
- Вирішення міжнародних комерційних спорів;
- Підвищення кваліфікації та навчання;
- Розробка та впровадження міжнародних стандартів;
- Підтримка малого та середнього бізнесу;
- Залучення до глобальних економічних ініціатив.

Всесвітня митна організація (ВМО) є єдиною глобальною міжурядовою структурою, що займається вирішенням питань у сфері митної справи. До її складу входять 72 країни, включаючи Україну, через що ВМО іноді називають Організацією Об’єднаних Націй з митних питань. Місія організації полягає у створенні справедливого, прозорого та прогнозованого митного середовища, яке сприяє розвитку національних економік і підвищенню соціального добробуту країн-членів. Сильна національна економіка, у свою чергу, стає більш привабливою для світових ринків, що позитивно впливає на міжнародну торгівлю. З моменту свого заснування, ВМО працює над гармонізацією та уніфікацією митних систем, удосконаленням

законодавства в цій сфері та розвитком міжнародного співробітництва. Організація має значні повноваження для забезпечення високого рівня узгодженості та стандартизації митних систем, а також для вивчення питань, що виникають при вдосконаленні митних технологій і законодавства.

Завдяки підтримці ВМО, Україна стала активним учасником міжнародних митних відносин і приєдналася до таких важливих конвенцій, як Міжнародна конвенція про узгодження умов контролю вантажів на кордонах, Міжнародна конвенція про гармонізовану систему опису і кодування товарів та Міжнародна конвенція про спрощення й гармонізацію митних процедур [4].

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) створений у 1991, штаб-квартира – в Лондоні. Акціонерами Банку є 72 держави, Європейська комісія та Європейський інвестиційний банк. Капітал складає 30 млрд євро, фінансує 29 країн. В Україні ЄБРР має дипломатичний статус і статус привілейованого кредитора. Свою діяльність Банк будує за стратегією керованого зростання, на основі жорсткого дотримання здорових банківських принципів [5].

На 2024 рік ЄБРР продовжує відігравати ключову роль у підтримці бізнесу в Україні. Вони надають фінансування, консультації та інвестують у приватний і державний сектори країни, сприяють відновленню та розвитку української економіки, особливо після впливу війни з росією. На поточний момент, його діяльність охоплює кілька важливих напрямків для українського бізнесу – фінансування реконструкції та відбудови інфраструктури, інвестиції у приватний сектор, підтримка відновлюваної енергетики та зеленої економіки, підтримка експорту та міжнародної торгівлі, консультаційна підтримка та впровадження міжнародних стандартів

Таким чином, співпраця з міжнародними організаціями надає українським підприємствам доступ до важливих ресурсів і відкриває нові можливості для розвитку. По-перше, це доступ до фінансування. Міжнародні організації, такі як ЄБРР, надають кредити та гранти. Завдяки цьому, підприємства мають змогу модернізувати виробничі потужності, впроваджувати інновації та розширювати свою присутність на нових ринках. По-друге, бізнеси можуть отримати доступ до експертної підтримки, тренінгів та консалтингу, що автоматично поліпшує їхні внутрішні процеси та підвищує ефективність.

Міжнародні організації, зокрема СОТ і МТП, сприяють інтеграції українського бізнесу у світову економіку – вони допомагають подолати торгові бар’єри та забезпечити дотримання міжнародних стандартів. І завдяки цьому, українські компанії можуть без проблем експортувати свої товари на глобальні ринки та брати участь у різноманітних міжнародних проєктах, що також є вигідним.

Проте, щоб покращити умови для українського бізнесу, важливо вжити низку заходів, які спрямовані на підтримку експортної діяльності, модернізацію інфраструктури та спрощення регуляторних бар'єрів. По-перше, необхідно впроваджувати державні програми підтримки експорту, які допоможуть підприємствам розширювати свою присутність на міжнародних ринках. Наприклад, це може включати надання експортних кредитів, страхування ризиків та спрощення митних процедур. По-друге, критично важливим є відновлення транспортної інфраструктури, зокрема портової та залізничної, яка зазнала значних пошкоджень унаслідок війни. По-третє, важливо підтримувати малі та середні підприємства через створення умов для їхнього зростання та розвитку. На сьогодні, ключовим моментом буде спростити податкові та регуляторні норми, щоб підприємці могли зосередитися на тому, що дійсно має значення – інновації та розширення ринків збуту.

Серед найбільш перспективних секторів для розвитку в Україні варто виділити агропромисловий сектор, інформаційні технології та енергетику. Агропромисловість, зокрема, має величезний потенціал через глобальну продовольчу кризу та високий попит на українську сільськогосподарську продукцію. Всі знають, що Україна є одним із провідних експортерів зернових і це робить цю галузь стратегічно важливою для економіки. Якщо говорити про ІТ сферу, то вона все ще демонструє швидке зростання завдяки висококваліфікованим фахівцям та, взагалі, конкурентоспроможності української ІТ-індустрії на міжнародному ринку. Енергетичний сектор, зокрема відновлювальні джерела енергії, також є важливим напрямом розвитку. Перехід на екологічно чисті джерела енергії дозволить зменшити залежність від імпортних енергоносіїв та покращити енергетичну безпеку країни.

Отже співпраця з міжнародними організаціями є надзвичайно важливою для українського бізнесу, оскільки вона відкриває доступ до фінансових ресурсів, міжнародних ринків та експертної підтримки. Однак для максимального використання цих можливостей необхідно впроваджувати державні програми підтримки експорту, модернізувати інфраструктуру та підтримувати малі та середні підприємства.

Джерела

1. Тішаков. П.Ю. Інноваційні адаптивні стратегії в управлінні малими підприємствами харчової промисловості. Електронний ресурс. - URL: https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/109/86 (дата звернення: 16.10.2024)

2. Радіо Свобода. Вступ до СОТ – це не свято, а постійний переговорний процес. Електронний ресурс. - URL: https://www.radiosvoboda.org/a/24984675.html (дата звернення: 16.10.2024).

3. Національний університет водного господарства та природокористування. Міжнародні організації. Електронний ресурс. - URL: https://nuwm.edu.ua/mizhnarodna-diialnist/mizhnarodni-orhanizatsii (дата звернення: 16.10.2024).

4. Панов І.О. Роль всесвітньої митної організації в організації Управління митною справою в Україні. Електронний ресурс. - URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d49e1602-8c82-4c1f-808d-bc19d8123c49/content (дата звернення: 16.10.2024).

5. Європейський банк реконструкції та розвитку. Електронний ресурс. - URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA_%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97_%D1%82%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83 (дата звернення: 16.10.2024).

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ ФІТНЕС-КЛУБІВ

Бедик О. М., Волощук Д. М., здубувачі магістратури
Поліський національний університет

У сучасних умовах ведення бізнесу ефективність підприємства залежить від правильної організації бізнес-моделі, яка є відображенням основних механізмів діяльності компанії. Бізнес-модель дозволяє зрозуміти, яким чином підприємство

створює цінність для споживачів та забезпечує отримання прибутку. Особливо актуальними в Житомирській області є моделі у сфері надання послуг, де фітнес-клуби стають затребуваними через підвищений інтерес населення до здорового способу життя.

Фітнес-клуби пропонують не лише фізичні тренування, але й консультування та розробку індивідуальних програм, що дозволяє клієнтам досягати своїх цілей у зручний та ефективний спосіб. Успішна бізнес-модель у цій сфері має зосереджуватися на створенні цінності для споживача. Це може бути реалізовано через індивідуальний підхід до кожного клієнта, гнучкі програми тренувань, якісне обладнання, а також професійні консультації та підтримку.

Ключовим елементом є здатність фітнес-клубу пропонувати послуги, які сприяють зростанню лояльності клієнтів і формують постійний потік відвідувачів. Гнучкі ціни та можливість індивідуальних програм також забезпечують доступність цих послуг для ширшого кола споживачів.

Ефективна бізнес-модель фітнес-клубу в Житомирській області допомагає не лише задовольнити попит, але й сформувати стійкий прибутковий бізнес за рахунок повторних відвідувань та рекомендацій задоволених клієнтів. З огляду на зростаючу популярність здорового способу життя, фітнес-клуби можуть стати перспективними осередками розвитку малого бізнесу в регіоні, що сприятиме не лише економічному розвитку, але й підвищенню якості життя населення.

Одним із найважливіших компонентів будь-якої бізнес-моделі є цільова аудиторія.

Цільова аудиторія – це не випадковий набір людей. Це група потенційних покупців, яким потрібен наш товар або послуги. Якщо грамотно створити портрет ЦА, то можна краще зрозуміти свого клієнта і зробити йому пропозицію, від якої він не зможе відмовитись (рис.1.).

Також рекомендується час від часу проводити аналіз свого ринку і ретельно корегувати зміни в цільових групах.

Рис.1 Портрет цільової аудиторії

Однією з найпопулярніших методик це метод «5W» (п’яти питань, що починаються на літеру W). Розробив її М.Шеррінгтон, засновник компанії Added Value (таблиця 1).

Таблиця 1

Метод «5W»

	ГРУПА 1	ГРУПА 2
Wtho? Хто придбає?	Молоді матусі від 20 до 35 років, котрі недавно народили дитину	Жінки та дівчата, переважно від 18 до 30 років
What? Що?	Заняття фітнесом для зменшення ваги і підтяжки тіла	Заняття фітнесом для зменшення ваги і підтяжки тіла
Where? Де придбає?	В спільнотах, на форумах та в групах для молодих мам, в магазинах дитячого одягу	В спільнотах і на форумах про красу, фітнес та моду. В салонах краси, соляріях, торгових центрах
When? Коли придбає?	Увесь рік	З березня по травень, ближче до літа
Why? Чому?	Відновлення фігури після пологів, позбавлення зайвої ваги, підтяжка грудей та живота	Бажання мати красиву і підтягнуту фігуру та подобатися чоловікам

Отже, цінність будь-якого продукту чи послуги – це можливість задовольнити пріоритети споживачів, а здатність компанії створювати необхідний рівень цінності – є головною характеристикою її бізнес-моделі. Якщо ця цінність вже сьогодні втілена у продуктах чи послугах підприємства, це означає, що воно запропонувало кращу альтернативу покупцям, ніж конкуренти.

Джерела

1. Бортнік А.М. Цифрова трансформація бізнес-моделі підприємства. Стратегія економічного розвитку України. 2020. Т.47. С.16-31.

2. Волощук Ю.О., Волощук В.Р. Формування інноваційної бізнес-моделі підприємств. Інфраструктура ринку. 2020. Вип.46. С.23-30.

3. Галатов Б.М. Формування бізнес-моделі підприємства на основі концепції створення спільної цінності. Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств. 2022.

4. Гринько П.Л. Цифрова трансформація бізнесу в умовах розвитку інноваційних процесів в Україні. Бізнес Інформ 2020. Вип. 3. С.53-58.

ПРОСТОРОВИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Безсмертний С. О., аспірант
Поліський національний університет

Електроенергетика є однією з ключових галузей економіки України, яка забезпечує не лише енергетичну безпеку, а й значною мірою впливає на соціально-економічний розвиток та безпеку країни. Електроенергетика є критично важливою для функціонування всіх секторів економіки в умовах воєнного стану. Вона забезпечує: енергетичну безпеку (стабільне постачання електроенергії є основою для розвитку промисловості та бізнесу), інвестиційний потенціал (галузь приваблює

інвестиції, що сприяє модернізації та впровадженню нових технологій), екологічну відповідальність (перехід до відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) та зменшує негативний вплив на навколишнє середовище. Просторовий вимір цього розвитку включає аналіз регіональних особливостей, інфраструктурних можливостей та екологічних проблем, які взаємодіють у контексті енергетичної політики країни. Просторовий вимір економічного зростання підприємств електроенергетики в Україні в контексті сталого розвитку у повоєнний час можна структурувати за кількома основними аспектами.

1. Структурні характеристики електроенергетичної галузі

1.1. Географічне розташування підприємств.

Електроенергетичні підприємства розподілені по всій території України, проте основні потужності зосереджені в промислових регіонах, таких як Дніпропетровщина, Запоріжжя, Львівщина та Київ. Ці регіони мають потужну інфраструктуру і близькість до основних споживачів електроенергії.

1.2. Типи підприємств.

В Україні функціонують як державні, так і приватні підприємства, які займаються генерацією, передачею та розподілом електричної енергії. Різноманіття форм власності впливає на стратегічні напрямки розвитку, інвестиції та технологічні інновації.

2. Економічні аспекти розвитку.

2.1. Інвестиції в інфраструктуру.

Інвестиції в електроенергетичну інфраструктуру є ключовим фактором економічного розвитку. Сучасні тенденції свідчать про необхідність оновлення застарілих енергетичних систем, впровадження нових технологій та відновлювальних джерел енергії.

2.2. Економічна ефективність.

Економічна ефективність підприємств електроенергетики вимірюється через показники продуктивності, витрат, доходів і прибутку. Зростання економічної ефективності безпосередньо пов'язане зі зменшенням екологічного впливу, впровадженням нових технологій та енергоефективних рішень.

3. Екологічний аспект.

3.1. Вплив на навколишнє середовище.

Електроенергетика в Україні, зокрема, характеризується високими викидами CO2 та іншими забруднюючими речовинами, особливо від теплових електростанцій. Для сталого розвитку необхідно переходити на менш забруднюючі технології та джерела енергії.

3.2. Відновлювальні джерела енергії.

Зростання інвестицій у відновлювальні джерела енергії (Сонячна, Вітрова, Гідроенергетика) сприяє зменшенню екологічного впливу та забезпечує енергетичну незалежність. В Україні вже реалізовані численні проєкти в цій сфері, але потреби в подальших інвестиціях залишаються.

4. Соціальний аспект.

4.1. Створення робочих місць.

Розвиток електроенергетичної галузі має значний вплив на ринок праці. Впровадження нових технологій і розширення інфраструктури створює нові робочі місця, але також вимагає підвищення кваліфікації працівників.

4.2. Соціальна відповідальність.

Компанії в електроенергетиці все більше акцентують увагу на соціальних програмах, підтримці місцевих громад і забезпеченні їхніх потреб. Соціальна відповідальність стає важливим компонентом стратегій сталого розвитку.

5. Інституційний аспект.

5.1. Регулювання та політика.

Система регулювання електроенергетичної галузі в Україні переживає зміни, спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності, енергоефективності та сталого розвитку. Державна політика в цій сфері повинна підтримувати інновації та зменшувати бар'єри для інвестицій.

5.2. Міжнародні зобов'язання.

Україна зобов'язалася до виконання міжнародних угод щодо зміни клімату та сталого розвитку, що впливає на стратегії розвитку електроенергетики [1,2].

Серед основних викликів, які стоять перед галуззю, можна виділити: необхідність модернізації обладнання для забезпечення енергоефективності, залучення інвестицій для реалізації проєктів у сфері ВДЕ, політична стабільність. Військові конфлікти і політична нестабільність негативно впливають на інвестиційний клімат.

Просторовий вимір економічного зростання підприємств галузі електроенергетики в Україні в контексті сталого розвитку є багатогранним і складним. Підприємства повинні адаптуватися до нових економічних, екологічних та соціальних викликів, що потребують інтеграції сучасних технологій, управлінських практик та інвестицій у відновлювальні джерела енергії в умовах воєнного стану. Для досягнення сталого розвитку важливо забезпечити баланс між економічною ефективністю, екологічною відповідальністю та соціальною справедливістю у повоєнний час.

Джерела

1.Стале відновлення та розвиток енергетики України можливе за умови єдиного стратегічного підходу. Режим доступу: https://renewables.dtek.com/media-center/press/sustainable-recovery-and-development-of-the-energy-sector-of-ukraine-is-possible-under-the-condition-of-a-single-strategic-approach/#:~:text=Політика%20держави%20щодо%20відновлення, період%20потребує%20єдиного%20стратегічного

2. Уряд схвалив законопроєкт про сталий розвиток енергетичної інфраструктури. Режим доступу: https://ua-energy.org/uk/posts/uriad-skhvalyv-zakonoproiekt-pro-stalyi-rozvytok-enerhetychnoi-infrastruktury#:~:text=Ухвалення%20цього%20документа%20дозволить,заявив%20прем%27єр-міністр%20України%20

ІНСТРУМЕНТИ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ К УМОВАМ НЕВИЗНАЧЕННОСТІ: ВИКОРИСТАННЯ CRM-СИСТЕМ ТА МАРКЕТПЛЕЙСІВ

Богданов С. О., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Костирко Л. А.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В умовах невизначеності в Україні, коли країна зазнає значних економічних потрясінь через війну з рф, багато підприємств опинилися в критичному становищі. Власники бізнесів, які зосереджувалися переважно на офлайн-продажах, відчули суттєве скорочення прибутків, що призвело до закриття окремих точок продажу,

скорочення персоналу та навіть закриття бізнесу. У цих умовах перехід на онлайн-маркетплейси стає одним із найбільш ефективних рішень для збереження бізнесу і навіть його подальшого розвитку.

Офлайн-бізнеси в Україні є дуже різноманітні – від роздрібних магазинів та ресторанів до виробництва товарів і надання послуг. Але для всіх них є одна спільна проблема: через воєнні дії їхній доступ до клієнтів став обмеженим, що впливає на продажі та стабільність. Частина регіонів знаходиться в окупації, частина зруйнована і це змусило багатьох підприємців зі сходу і півдня країни або змінити локацію, або взагалі призупинити свою діяльність. Інші бізнеси зіткнулися з перебоями у постачанні продукції, зростанням цін на сировину та логістику, що також ускладнило їх функціонування.

В таких умовах перехід на онлайн-продажі через маркетплейси є стратегічним кроком, який може надати певним бізнесам можливість залучення нових клієнтів, у тому числі за межами України, і підтримувати свою діяльність, незважаючи на перешкоди.

Онлайн-маркетплейси пропонують значні переваги, такі як широка аудиторія, простота запуску та готові рішення для продажів і логістики. Завдяки такій платформі підприємці можуть зосередитися на виробництві та маркетингу, залишивши управління логістикою та оплатою на маркетплейсі. Крім того, маркетплейси мають високий рівень довіри серед клієнтів, що підвищує шанси на успіх продажів.

Рис. 1. Кількість онлайн-покупців згідно Асоціації ритейлерів України (https://rau.ua/)

Одним із найбільших маркетплейсів в Україні є Prom.ua. Ця платформа дозволяє українським підприємцям створювати онлайн-магазини, розміщувати товари, встановлювати цінову політику і керувати замовленнями. Prom.ua підтримує інтеграцію з популярними службами доставки і надає можливість легко масштабувати продажі, навіть якщо у вас не було досвіду онлайн-торгівлі раніше. Присутність на цьому маркетплейсі дозволяє українським компаніям залишатися доступними для покупців усередині країни та отримувати прибуток навіть у часи нестабільності.

Окрім звичайних продажів в Україні, офлайн підприємцям є сенс замислитись і над міжнародними маркетплейсами таких як Amazon що є одним із найбільших міжнародних маркетплейсів, на якому зареєстровані продавці з усього світу. Ця платформа дає доступ до великої кількості клієнтів із різних країн, що особливо важливо для українських бізнесів, які прагнуть вийти на міжнародний ринок. Amazon також пропонує послуги, як-от «Fulfillment by Amazon» (FBA), завдяки якій

підприємці можуть відправляти товари до складів Amazon, а платформа займається логістикою, зберіганням та обслуговуванням замовлень. Це рішення ідеально підходить для підприємств, які хочуть зосередитися на виробництві і маркетингу, залишивши логістику та управління запасами професіоналам.

Для ефективного управління продажами, особливо коли бізнес виходить на міжнародний ринок, важливо мати надійну CRM-систему. Microsoft Dynamics 365 CRM є одним із найкращих варіантів, оскільки ця система забезпечує повний спектр інструментів для управління відносинами з клієнтами, автоматизації продажів, аналітики і маркетингу. Ця система допоможе відслідковувати замовлення, підтримувати клієнтів, керувати запасами та надавати аналітичні звіти щодо ефективності продажів.

Крім того, Microsoft Dynamics 365 CRM легко інтегрується з більшістю сучасних маркетплейсів, таких як Amazon, що дозволяє синхронізувати замовлення, обробляти платежі, відстежувати доставку та залишати відгуки. Це значно спрощує операційні процеси для українських компаній, які вирішили працювати через міжнародні платформи.

Переходячи на онлайн-маркетплейси, українські бізнеси мають можливість не тільки зберегти свої позиції, але й отримати доступ до нових ринків і клієнтів. Завдяки платформам як Prom.ua та Amazon, а також інструментам для управління клієнтами, як-от Microsoft Dynamics 365 CRM, підприємці можуть успішно адаптуватися до умов війни та невизначеності, зберігаючи життєздатність свого бізнесу і навіть виходячи на нові горизонти.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ

Бондаренко А. Ю.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доцент Шишкова Н. Л.
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Метою дослідження є аналіз різних підходів до визначення суттєвості, запропонованих міжнародними та європейськими стандартами сталого розвитку, з акцентом на виявлення їх специфічних характеристик.

Завданнями дослідження є огляд сучасних тенденцій у звітності щодо сталого розвитку, що дозволяє організаціям більш точно і відповідально оцінювати свій вплив на соціальне, економічне та екологічне середовище; висвітлення переваг та викликів застосування цих стандартів з якими стикаються компанії при їх застосуванні, і способи адаптації підходів до сучасних реалій бізнесу.

Методику проведення дослідження склали методи та прийоми: критичного аналізу наукової і методичної літератури (для узагальнення проблем і тенденцій сталого розвитку та впровадження МСФЗ); абстрагування – для визначення місця сталого розвитку в багатоступінчастому процесу звітування суб'єктів господарювання.

Науково-практична значущість отриманих результатів полягає в напрацюванні конкретних напрямів імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності щодо сталого розвитку суб'єктів господарювання для ефективної їх відбудови, забезпечення прозорості та об'єктивної звітності у сфері сталого розвитку компаній.

Останні десятиліття відзначаються погіршенням впливу діяльності підприємств на довкілля і суспільство в багатьох країнах. Ця проблема набула глобального

масштабу, що почала спонукати уряди і міжнародні організації до активної співпраці з метою пошуку ефективних рішень. Як результат, було встановлено пріоритети сталого розвитку, яких повинні дотримуватись підприємства при веденні своєї господарської діяльності. Впровадження таких ініціатив стало важливою складовою для досягнення довгострокової екологічної та соціальної стабільності, що в свою чергу, підвищує відповідальність бізнесу перед суспільством і планетою.

Водночас, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) забезпечують стандартизований підхід до звітності, що допомагає інтегрувати принципи сталого розвитку в управлінські процеси, одночасно сприяючи залученню інвестицій та зменшенню ризиків. Дослідження відкриває можливості для аналізу як викликів впровадження МСФЗ, так і потенційних переваг для сталого розвитку бізнесу.

Проблеми і тенденції складання звітності про сталий розвиток знаходяться в полі зору багатьох вітчизняних дослідників, а саме: Солодовнік О, Майданник О, Лежненко Л, Кругла М, Барановська Т., Дикий А., Баришнікова О., Будько О. [1-4]. Оскільки питання звітування підприємствами про сталий розвиток відповідно до міжнародних та європейських стандартів є відносно новими, тема оцінки суттєвості поки залишається недостатньо дослідженою та не повністю висвітленою. Багато компаній стикаються з труднощами в інтеграції цих стандартів у свою діяльність, що зумовлює необхідність подальших досліджень і удосконалення підходів до оцінки та звітування про суттєві аспекти сталого розвитку.

Сталий розвиток - це концепція, що спрямована на задоволення сучасних потреб людства, не шкодячи можливостям майбутніх поколінь. Він поєднує економічне зростання, соціальну справедливість та захист довкілля, створюючи баланс між розвитком і збереженням ресурсів планети.

В економіці та бухгалтерському обліку сталий розвиток спрямований на створення балансу між економічним зростанням, соціальним прогресом і збереженням навколишнього середовища. В сучасних умовах, підприємства повинні не лише прагнути до прибутковості але й враховувати екологічні та соціальні фактори. В контексті бухгалтерського обліку це означає впровадження нових стандартів звітності, які дозволять вимірювати вплив бізнесу на природні ресурси, ефективність їх використання та соціальну відповідальність. Також, необхідно вводити складання нефінансової звітності, врахування екологічних витрат та впроваджувати практики, спрямовані на мінімізацію відходів. Такий підхід сприяє прозорості, довірі з боку інвесторів та забезпечує довготривале зростання бізнесу, не шкодячи майбутнім поколінням.

На сьогодні найбільш поширеними у світі стандартами складання звітності про сталий розвиток є Стандарти GRI (The Global Reporting Initiative), але у найближчій перспективі широке глобальне охоплення матимуть стандарти МСФЗ S1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової інформації, пов’язаної зі сталий розвитком» та Європейські стандарти звітності про сталий розвиток (ESRS), згідно з якими компанії вперше звітуватимуть у 2025 році [1].

У червні 2023 року Радою з міжнародних стандартів звітності у сфері сталого розвитку (International Sustainability Standards Board, ISSB) було презентовано перші два стандарти розкриття ESG-даних, які в майбутньому стануть ґрунтовним знанням для гармонізації нефінансової звітності. Ці стандарти набули чинності з 1 січня 2024 року, їх впровадження плануються на поступовій основі.

МСФЗ S1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі сталим розвитком» встановлює вимоги до розкриття даних, що стосуються

екологічних, соціальних та управлінських (ESG) даних. Представлений стандарт розроблений з метою забезпечити прозорість і порівнюваність фінансових звітів компаній у сфері сталого розвитку. Він вимагає, щоб організації розкривали інформацію про вплив своєї діяльності на стале зростання, а також ризики й можливості, пов'язані з цим. Застосування МСФЗ S1 допоможе інвесторам краще оцінювати довгострокові перспективи компаній і їхній внесок у сталість економіки. Цей стандарт можуть застосовувати компанії незалежно від того, чи їх фінансова звітність підготовлена відповідно до МСФЗ або інших загальноприйнятих принципів чи практики бухгалтерського обліку (GAAP) [1]. В МСФЗ S2 «Розкриття інформації, пов'язаної зі зміною клімату» встановлюються вимоги до розкриття інформації у звітності сталого розвитку стосовно клімату [2]. МСФЗ S2 призначений для використання разом з МСФЗ S1, серед ключових вимог цього стандарту є розкриття ризиків і можливостей, пов'язаних із кліматичними змінами, а також оцінка потенційних фінансових наслідків для компаній.

Міжнародний стандарт фінансової звітності щодо сталого розвитку є важливим інструментом для забезпечення прозорості та звітності у сфері сталого розвитку компаній. Проаналізувавши складову використання МСФЗ S1, хотілось би додати особисті пропозиції, які можна представити у декількох ключових напрямках, а саме:

1. Адаптація стандарту для різних галузей господарювання, бо різні сектори господарювання мають різні екологічні та соціальні впливи на навколишнє середовище. Тому важливо, щоб стандарт мав гнучку структуру, яка дозволяє адаптувати його вимоги для конкретних галузей, наприклад, сільського господарства, транспорту, енергетики чи ІТ.

2. Врахування локальних регуляторних вимог. МСФЗ S1 є глобальним стандартом, варто враховувати національні вимоги до звітності, особливо в країнах, де регуляторна база щодо сталого розвитку є більш жорсткою або специфічною, що дозволить компаніям відповідати і міжнародним, і національним вимогам, не створюючи зайвих бар'єрів.

3. Технологічна інтеграція. Для підвищення ефективності та зменшення витрат компаній на виконання вимог МСФЗ S1, варто стимулювати розробку та використання програмних рішень для автоматизації збору, аналізу та звітності даних (наприклад, таких як блокчейн або штучний інтелект).

4. Залучення зацікавлених сторін. Важливо активно залучати різні зацікавлені сторони, такі як інвестори, аудитори, бухгалтери та компанії. Все це повинно робитися для збору зворотного зв’язку щодо практичних труднощів в процесі застосуванні МСФЗ S1, що надає можливості для вдосконалення стандарту.

5. Регулярний моніторинг і оновлення стандарту. Оскільки екологічні та соціальні вимоги постійно змінюються, МСФЗ S1 має бути підлягати регулярному перегляду та оновленню. Це забезпечить актуальність стандарту і його відповідність сучасним викликам та умовам.

Міжнародні стандарти фінансової звітності, зокрема стандарти сталого розвитку, відкривають нові можливості для України в контексті інтеграції в глобальні фінансові ринки. Їх мета - забезпечити прозорість щодо впливу бізнесу на навколишнє середовище, соціум та управління (ESG). Ці стандарти дають змогу українським компаніям адаптуватися до глобальних вимог, підвищуючи інвестиційну привабливість. Унікальність полягає в тому, що вони забезпечують єдині підходи до розкриття ESG-даних, що спрощує аналіз інвесторам і сприяє інтеграції України в

глобальні ринки. Впровадження цього стандарту несе в собі як виклики, так і можливості.

Одним з основних викликів є недостатня готовність підприємств до адаптації нових вимог. Багато компаній все ще мають традиційний підхід до фінансової звітності, що може ускладнити впровадження сталих практик. Крім того, відсутність належної інфраструктури та ресурсів для збору і обробки даних може стати суттєвим бар'єром. Також, не останню роль відіграє недостатня підтримка з боку держави. Держава не завжди забезпечує необхідну підтримку для переходу до МСФЗ, що може призвести до відставання підприємств у впровадженні сталих практик.

Українські компанії, впроваджуючи МСФЗ S1 та S2, можуть отримати доступ до нових ринків капіталу та покращити свої позиції на світовій арені, а також сприяти сталому розвитку в умовах екологічних викликів. Впровадження стандарту може підвищити прозорість фінансової звітності, що у свою чергу, сприятиме залученню інвестицій. Суспільство все більше звертає увагу на відповідальність компаній, тому підприємства, які впроваджують принципи сталого розвитку, можуть отримати конкурентні переваги. Крім того, МСФЗ S1 може слугувати основою для розвитку нових фінансових інструментів, орієнтованих на інвестиції в екологічні та соціальні проекти.

Таким чином, міжнародні стандарти фінансової звітності S1 акцентують увагу на важливості сталого розвитку бізнесу, що включає економічні, екологічні та соціальні (ESG) аспекти. В Україні реалізація цих стандартів стикається з численними викликами, але також відкриває нові можливості для зростання та розвитку. Компанії, які впроваджують МСФЗ, можуть не лише підвищити свою конкурентоспроможність, але й сприяти загальному покращенню бізнес-середовища в країні. Успішне впровадження стандартів вимагатиме зусиль з боку бізнесу, держави та професійної спільноти, щоб подолати існуючі бар'єри та реалізувати потенціал сталого розвитку в Україні.

Джерела

1. Солодовнік О.; Майданник О. Підходи до оцінки суттєвості у звітності про сталий розвиток згідно з міжнародними та європейськими стандартами. Економіка та суспільство, 2024, С.63.

2. Лежненко Л. І., Кругла, М. М. Історичні аспекти впровадження МСФЗ (IFRS) у світі і в Україні. Підприємництво і торгівля, 2024, 41.С. 54-60.

3. Барановська Т. В., Дикий А. П., Баришнікова О.М. Ідентифікація об’єктів соціальної складової звітності сталого розвитку. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2017. No 1. С. 3–14. URL: http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/1019863.

4. Будько О. В. Принципи підготовки звітності зі сталого розвитку. Збірник наукових праць ЧДТУ. 2020. Вип. 57. С. 27–34. URL: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1644/1/5.pdf

5. International Financial Reporting Standards: IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information. URL:https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s1-general-requirements

6. International Financial Reporting Standards: IFRS S2 Climate-related Disclosures. URL:https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s2-climate-related-disclosures/

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ ВІДНОСИН В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Боровик Я. В.,
здобувачка 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к. е. н., доцент Сафронська І. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Значущість вивчення ролі маркетингу відносин у діяльності підприємств зростає на фоні високої конкуренції та стрімких змін на ринку. Створення конкурентоспроможної маркетингової стратегії потребує значної уваги до розвитку взаємин з потенційними покупцями та постійними клієнтами, що сприяє підвищенню лояльності, розширенню ринкової частки та збільшенню прибутків. Перехід від традиційного підходу до клієнтоорієнтованого маркетингу акцентує увагу на важливості формування довготривалих та взаємовигідних партнерських відносин, які є ключовим фактором для успішного пристосування підприємств до умов сучасного бізнес-середовища [1].

На сучасному етапі розвитку економічних відносин маркетинг розширює свої завдання, що сприяє формуванню постійних взаємозв'язків з клієнтами. Саме тому концепція маркетингу відносин є найбільш сучасним та прогресивним підходом в управлінні маркетинговою діяльністю підприємств, адже в її основі лежить управління відносинами з покупцями. Єдиним способом зберегти клієнта є індивідуалізація взаємодії з ним, що стає можливим через розвиток довготривалих партнерських відносин.

Відповідальність за побудову і розвиток довгострокових взаємовигідних відносин між підприємством і клієнтами лежить на управлінському апараті. Наразі відносини є одним із найцінніших ресурсів підприємства (поряд із матеріальними, фінансовими, інформаційними та іншими активами) і відіграють ключову роль у забезпеченні його стабільності та тривалого успіху [2].

Дослідження у сфері маркетингу відносин і їхнього впливу на діяльність підприємств тривають уже кілька десятиліть, оскільки вони мають важливе значення для розвитку сучасного бізнесу. Основні складові цієї концепції досліджувалися багатьма відомими науковцями, серед яких особливу увагу варто приділити працям Ф. Котлера, Ж.-Ж. Ламбена, М. Дж. Бейкера, Х. Грабера та Т. Левітта. Їхні наукові розробки дозволили досягти ґрунтовного розуміння значущості маркетингових відносин, що є основою для подальших досліджень. Результати аналізу показують, що різні підходи до тлумачення маркетингу відносин є обґрунтованими та залишаються актуальними. Водночас потреба у вивченні та глибшому обґрунтуванні ролі маркетингу відносин у забезпеченні стабільної та ефективної діяльності підприємств продовжує залишатися нагальною, оскільки саме цей аспект допомагає підвищувати конкурентоспроможність і довготривалу прибутковість компаній у мінливих ринкових умовах [3].

Управління відносинами з клієнтами передбачає повну клієнтоорієнтованість компанії та розробку персоналізованого підходу в обслуговуванні. Необхідність побудови тривалих взаємозв'язків між підприємством і покупцем, а саме впровадження клієнтоорієнтованих стратегій у рамках маркетингу відносин, обґрунтовується рядом переваг, таких, як: збільшенням кількості повторних покупок, зменшенням втрат клієнтів через незадоволеність, залученням нових споживачів, підвищенням продуктивності, прискоренням запуску нових продуктів та зниженням ризиків. Таким чином, ефективно побудована маркетингова система

взаємодії з клієнтами є результатом, здатним вирішити питання конкурентних переваг компанії, підвищуючи ефективність ринкових транзакцій у маркетинговому середовищі.

Ефективне управління маркетинговою діяльністю підприємства із застосуванням маркетингу відносин дозволяє досягти таких результатів, як:

- спрямування ринкової діяльності на визначений сегмент і задоволення потреб як суспільства в цілому, так і окремих клієнтів;
- комплексного підходу, що охоплює весь технологічний процес – від розробки товару до його споживання;
- оптимального узгодження асортименту продукції з актуальними ринковими потребами і умовами споживання;
- проведення аналізу ринку, включаючи вивчення потенціалу, місткості, кон'юнктури, попиту, споживчої поведінки, можливостей підприємства та конкурентного середовища;
- контролю та аналізу результатів реалізації маркетингових заходів.

Сучасні підходи до маркетингу відносин спираються на інноваційні технології та аналітичні інструменти, що дозволяє більш точно визначати запити та вподобання клієнтів. Це відкриває для підприємств можливість обробляти великий обсяг даних, формуючи персоналізовані пропозиції, що покращує обслуговування і підвищує рівень задоволеності споживачів. Одним із ключових аспектів маркетингу відносин є встановлення двостороннього діалогу з клієнтами, що залучає їх до процесу створення продуктів і послуг, які максимально відповідають їхнім очікуванням. Такий підхід сприяє зростанню лояльності клієнтів і формуванню додаткової цінності для споживачів.

Впровадження маркетингу відносин вимагає глибоких змін у внутрішній культурі підприємства, орієнтуючи всі підрозділи на задоволення потреб клієнтів. Ключовим аспектом цього процесу є створення інтегрованих CRM-систем для управління відносинами з клієнтами, які забезпечують контроль над кожним етапом взаємодії, дозволяючи оперативно реагувати на запити клієнтів та вирішувати проблемні ситуації. Такі системи накопичують і використовують дані для покращення продуктів і послуг, водночас підвищуючи ефективність маркетингової діяльності підприємства.

Маркетинг відносин допомагає підприємствам зменшити витрати на залучення нових клієнтів, оскільки задоволені постійні клієнти стають джерелом позитивних рекомендацій, що підвищує репутацію підприємства і сприяє притоку нових покупців. Таким чином, ефективне управління маркетингом відносин дозволяє підприємствам не лише підвищувати конкурентоспроможність, але й досягати стабільного фінансового зростання за рахунок створення довгострокових партнерських відносин.

Отже, маркетинг відносин є стратегічним напрямом, який дає підприємствам значні конкурентні переваги у вигляді зміцнення довіри та лояльності клієнтів, зниження витрат на залучення нових покупців та створення стабільних джерел доходу. Завдяки інтеграції CRM-систем, персоналізації підходів до обслуговування та залученню клієнтів до процесу створення цінності, підприємства можуть забезпечити довготривалу прибутковість і адаптацію до динамічних умов ринку.

Джерела

1. Пронько Л. М., Токар К.С. Маркетинг відносин як інструмент конкурентоспроможної маркетингової стратегії. Агросвіт, №11. 2023. С. 44-51. URL: https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/1624/1636(дата звернення: 20.10.24)

2. Посилкіна О.В., Чередниченко І.М. Актуальність впровадження маркетингу відносин в діяльність вітчизняних закладів охорони здоров'я. URL: https://mmf.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2024/03/zbirnik-konferencii-21.03.2024_10.04.pdf(дата звернення: 21.10.24)

3. Чаплінський Ю.Б., Арич К.І. Теоретичні аспекти маркетингу відносин. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2009_2_27 (дата звернення: 20.10.24)

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ У МОТИВАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

Булгакова Ю. Ю.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Мотиваційний процес є однією з ключових складників ефективної діяльності будь-якої організації або особистості.

Психологічні методи відіграють важливу роль у цьому процесі, оскільки вони допомагають зрозуміти внутрішні потреби, інтереси та цінності індивіда, а також стимулювати його до досягнення поставлених цілей. Використання психологічних методів у мотивації дозволяє враховувати особливості особистості, розробляти індивідуальні стратегії стимулювання, а також сприяє підвищенню задоволеності роботою та ефективності [1].

Одним з основних психологічних методів, що застосовуються у мотиваційному процесі, є метод позитивного підкріплення.

Він передбачає заохочення бажаної поведінки шляхом надання різних видів винагород, таких як похвала, матеріальні заохочення або інші форми визнання [2]. Це сприяє підвищенню мотивації та формуванню позитивного ставлення до виконання завдань. Позитивне підкріплення дозволяє закріпити потрібну поведінку та створює умови для подальшого розвитку та зростання. У наукових дослідженнях неодноразово доведено, що використання винагороди є ефективним способом стимулювання працівників до досягнення високих результатів [2].

Іншим важливим методом є когнітивне моделювання, яке базується на використанні прикладів для навчання та мотивації. Цей метод дозволяє індивідам спостерігати за поведінкою інших, вивчати її наслідки та застосовувати отримані знання для власної мотивації. Когнітивне моделювання ефективно використовується для розвитку нових навичок, зміни поведінки та формування мотиваційних стратегій. Наприклад, у спортивній психології цей метод дозволяє спортсменам підвищувати свою мотивацію шляхом спостереження за успіхами інших атлетів [4].

Застосування психологічних методів у мотиваційному процесі також включає використання методів саморегуляції, які дозволяють індивіду керувати своїми емоціями, поведінкою та думками для досягнення поставлених цілей. До таких методів відносяться техніки аутотренінгу, медитації та самонавіювання, які сприяють підвищенню стійкості до стресу та підтриманню високого рівня мотивації. Відомо, що

люди, які володіють навичками саморегуляції, демонструють вищі результати в умовах стресу та здатні ефективніше долати труднощі [2].

Крім того, варто зазначити значення методів соціального впливу, таких як групова динаміка та соціальне підкріплення, які допомагають формувати мотиваційне середовище в колективі. Спільні цілі, командна робота та підтримка з боку колег сприяють підвищенню мотивації та продуктивності [1].

Дослідження показують, що працівники, які працюють у колективі з мотиваційним середовищем, схильні демонструвати вищий рівень залученості та задоволеності.

Роль керівника у використанні психологічних методів також є важливою. Керівники, які розуміють психологічні потреби своїх підлеглих, здатні використовувати різні підходи для підвищення мотивації. Вони можуть застосовувати методи коучингу, наставництва та зворотного зв'язку, щоб підтримати працівників у досягненні їхніх цілей. Важливо також забезпечити прозорість у системі заохочень, щоб кожен працівник знав, яким чином його досягнення будуть визнані [2].

Таким чином, психологічні методи відіграють важливу роль у мотиваційному процесі, забезпечуючи ефективне стимулювання та сприяючи особистісному і професійному розвитку. Їх використання дозволяє враховувати індивідуальні особливості, створювати умови для саморозвитку та досягнення успіху [5].

Психологічні методи також відіграють ключову роль у формуванні культури сталого розвитку в організації. Вони допомагають керівникам створювати умови, де мотивація співробітників базується не лише на досягненні короткострокових результатів, але й на розумінні довгострокових перспектив. Підтримка стійкої мотивації сприяє розвитку працівників як відповідальних і залучених членів команди, що веде до підвищення їхньої професійної майстерності та особистісного зростання [3]. Це, у свою чергу, забезпечує стабільність і успішність компанії, допомагаючи їй адаптуватися до викликів, зберігати конкурентоспроможність і підтримувати баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку. Комплексне застосування різних психологічних підходів до мотивації є важливим інструментом для керівників, які прагнуть забезпечити високу продуктивність та задоволеність роботою в своїх колективах. Урахування психологічних факторів підвищує ефективність мотиваційного процесу та сприяє формуванню довготривалих мотивів до успіху.

Джерела

1. Заставнюк Л. І. Проблематика системи мотивації персоналу в сучасному менеджменті підприємства / Л. І. Заставнюк, Т. Р. Липовецька // Приазовський економічний вісник. – 2019 . – №3. – С.166-172.

2. Колот А. М. Мотивація персоналу : підручник / А. М. Колот, С. О. Цимбалюк. – К. : КНЕУ, 2011. – 397 с.

3. Лук’янченко Н. Д. Мотивація персоналу: Навчальний посібник. / Н. Д. Лук’янченко, Л. Л. Бунтовська– Донецьк, ДонНУ, 2004. – 302 с.

4. Маслова С.О. Мотивація як фактор ефективності праці / С.О. Маслова, К.Є. Кононюк // Вісник ЖДТУ. – 2018. - №2. – С.85-89.

5. Назарова Г. В. Концептуальна модель мотивованого навчання персоналу / Г. В. Назарова, І. О. Мартиненко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – №4. – С.106-111.

РОЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Бушков І. Ю.,
здобувач 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник к.т.н, доцент Скачкова І. А.
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

Сучасний бізнес все більше орієнтується на принципи сталого розвитку як на ключовий аспект стратегічного зростання. Сталий розвиток стає важливим елементом сучасних бізнес-стратегій, оскільки передбачає збалансоване поєднання економічного зростання, соціальної відповідальності та екологічної стійкості. Все більше компаній у світі впроваджують принципи ESG (екологічні, соціальні та управлінські аспекти), що сприяють довготривалій стійкості та конкурентоспроможності. Врахування цих принципів допомагає зменшити негативний вплив на довкілля, поліпшити соціальні умови та підвищити прозорість і ефективність управління.

Сталий розвиток стає ключовим фактором у формуванні конкурентних переваг бізнесу як в Україні, так і у світі. Компанії, що інтегрують принципи сталого розвитку, підвищують свою репутацію, зміцнюють довіру клієнтів і партнерів, а також залучають інвестиції. За дослідженнями, споживачі все більше надають перевагу компаніям, які дотримуються етичних та екологічних стандартів.

Компанії, що інвестують у сталий розвиток, здобувають низку конкурентних переваг:

– підвищення репутації та довіри серед споживачів, які стають дедалі свідомішими у виборі екологічно та соціально відповідальних брендів;

– оптимізація ресурсів та зниження витрат через впровадження енергоефективних рішень;

– приваблення інвесторів, які орієнтуються на сталий бізнес, що дає доступ до нових джерел фінансування.

У світі спостерігається зростання попиту на продукцію та послуги, що відповідають принципам сталого розвитку. Міжнародні компанії, такі як Unilever, Patagonia, і Tesla, використовують екологічні ініціативи та соціальні проекти як ключовий елемент своєї бізнес-стратегії, що допомагає їм досягати конкурентних переваг на глобальному ринку.

Успішний бізнес враховує не лише економічні показники, але й соціальний вплив. Соціальна відповідальність стає важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності, оскільки підтримка місцевих громад, добробут працівників та етичне ведення бізнесу підвищують довіру до компаній і створюють додаткові переваги.

Світові організації та уряди відіграють важливу роль у стимулюванні сталого розвитку бізнесу через екологічні стандарти, інвестиційні програми та регуляторні рамки. Міжнародні ініціативи, такі як Цілі сталого розвитку ООН (SDGs), створюють загальну основу для підприємств, допомагаючи їм адаптувати свої стратегії до глобальних викликів.

В Україні сталий розвиток лише починає набувати популярності, проте вже є приклади успішного впровадження таких практик у різних галузях, зокрема в агропромисловому секторі та ІТ. Основними викликами для українського бізнесу залишаються відсутність державної підтримки та недостатні інвестиції в екологічні

інновації. Водночас зростає попит на продукти з еко-брендуванням, що відкриває нові можливості для підприємств.

Українські компанії, які активно працюють у сфері сталого розвитку, мають можливість:

– підвищити свою конкурентоспроможність на міжнародних ринках;

– отримати доступ до «зеленого» фінансування та інвестицій;

– створити позитивний імідж та зміцнити лояльність споживачів;

– знизити витрати на енергоресурси через впровадження енергоефективних технологій.

Варто відзначити компанії, які вже досягли успіху завдяки сталому розвитку. Наприклад, українські аграрні підприємства, що впроваджують органічне землеробство, здобувають нові ринки в ЄС та США завдяки відповідності екологічним стандартам. Компанії з IT-сектору також впроваджують соціально відповідальні проекти та підтримують гендерну рівність, що підвищує їх репутацію на світовій арені.

Таким чином, сталий розвиток є стратегічним напрямом, який формує конкурентні переваги для бізнесу як в Україні, так і в усьому світі. Впровадження ESG-принципів дозволяє підвищити ефективність компаній, покращити їхню взаємодію з суспільством і довкіллям, а також зміцнити позиції на ринку. Українським компаніям варто приділяти більше уваги цьому підходу, щоб використовувати наявні можливості та досягати успіху в умовах глобальної конкуренції.

Джерела

1. Редько К., Мірошниченко В. Дослідження сталого розвитку в Україні: оцінка стану виконання цілей. Підприємництво та інновації. 2022. № 22. С. 5–13.

2. Beckerman Wilfred A Poverty of Reason: Sustainable Development and Economic Growth. Independent Institute. (2015). 137 p.

3. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серп. 2019 р. № 686-р. – Офіц. сайт Верх. Ради України

СУТНІСТЬ РИЗИКІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Бєкєтов О. В., аспірант

Науковий керівник: д.е.н., професор Панасюк В. М.,

Західноукраїнський національний університет

Сьогодні сталий розвиток та цифровізація є основними стратегічними напрямами, які сприяють економічному зростанню, соціальному благополуччю та екологічній стабільності. Однак, попри значні переваги, вони супроводжуються різноманітними ризиками, що можуть впливати на ефективність, безпеку та довгострокову стабільність цих процесів. З одного боку, сталий розвиток передбачає зниження екологічних і соціальних ризиків, але, з іншого, виникають нові ризики, пов’язані з нестабільністю економічних систем, кліматичними змінами та потребою адаптації до нових умов. Паралельно, цифровізація створює ризики для кібербезпеки, приватності даних, збереження робочих місць та потенційного збільшення нерівності.

Зважаючи на швидкість трансформацій, питання управління ризиками стає ключовим для забезпечення стабільного та відповідального розвитку. Розуміння

сутності ризиків в умовах сталого розвитку та цифровізації дозволяє не лише ідентифікувати потенційні загрози, але й розробити ефективні стратегії їхнього попередження та мінімізації, що є важливим кроком до створення безпечного та сталого майбутнього.

Спираючись на теоретичні дослідження вчених [4, 7, 9, 10] надалі під поняттям «ризик» будемо розуміти: ймовірність виникнення події або ситуації, що може призвести до небажаних наслідків чи втрат, впливаючи на досягнення поставлених цілей.

Сам по собі ризик характеризується як невизначеність щодо результату і може включати як загрози, так і можливості, що впливають на економічні, соціальні, екологічні або технологічні аспекти діяльності. Управління ризиками передбачає процес їхнього ідентифікації, оцінки, контролю та мінімізації для зменшення негативного впливу на організацію чи суспільство в цілому.

Існує кілька класифікацій ризиків залежно від сфери діяльності та їхнього впливу. Основні види ризиків представимо в таблиці 1.

Таблиця 1

Види ризиків

Вид	Опис
Фінансові ризики	пов'язані з можливістю втрати капіталу або зменшення доходів. До них належать кредитні ризики, валютні ризики, ринкові ризики та ризики ліквідності
Операційні ризики	виникають через несправності внутрішніх процесів, систем, технічного обладнання чи людські помилки. Операційні ризики часто включають збої в IT-системах, помилки персоналу, ризики шахрайства тощо
Стратегічні ризики	стосуються невідповідності стратегії компанії змінам на ринку, що може призвести до втрати конкурентоспроможності або ринкових позицій. Це можуть бути ризики пов'язані зі змінами в ринкових трендах, регуляторній політиці чи технологіях
Юридичні ризики	пов’язані з можливістю порушення правових норм, що може призвести до штрафів, санкцій або втрати ліцензій. Це включає дотримання законодавства, нормативних вимог, контрактів та регулювань
Репутаційні ризики	загроза втрати довіри або погіршення іміджу компанії в очах громадськості, що може негативно вплинути на стосунки з клієнтами, партнерами та інвесторами
Технологічні ризики	пов'язані з швидкими змінами в технологіях або їхнім недостатнім розвитком. Це включає ризики кібератак, втрати даних, відмови систем, а також загрози, пов’язані з впровадженням нових технологій
Екологічні ризики	виникають через можливий негативний вплив діяльності організацій на навколишнє середовище. Це можуть бути ризики забруднення, стихійних лих, зміни клімату або інших екологічних факторів
Політичні ризики	стосуються впливу державних рішень, законодавчих змін та політичної нестабільності на бізнес або проєкти. Включають ризики націоналізації, політичних конфліктів, санкцій і зміни регулювання
Соціальні ризики	виникають через зміни в суспільстві, демографії чи культурі, що можуть впливати на ринок праці, споживчі переваги або поведінку клієнтів
Ризики сталого розвитку	включають загрози для досягнення сталого розвитку, такі як недотримання екологічних стандартів, зниження біорізноманіття, кліматичні ризики, що можуть негативно впливати на економічну, соціальну та екологічну стабільність

Джерело: складено автором на основі [1, 2, 4, 7, 9, 10]

Для розуміння ризику в умовах цифровізації визначимо поняття «цифровий ризик» на основі теоретичних досліджень [1,2, 3, 5, 6, 8] та надалі під цим поняттям будемо розуміти – загрозу, що пов'язана з використанням цифрових технологій, яка може вплинути на безпеку, конфіденційність, цілісність та доступність інформаційних активів компанії чи окремої особи.

Цифрові ризики виникають через підвищену залежність від цифрових систем, що охоплюють інформаційні технології, Інтернет, штучний інтелект, хмарні обчислення та інші новітні технології, які стали основою багатьох процесів у сучасному суспільстві.

Основні аспекти цифрового ризику представимо в таблиці 2.

Таблиця 2

Аспекти цифрового ризику

Аспект	Характеристика
Кібербезпека	загрози хакерських атак, вірусів, шкідливого програмного забезпечення, фішингу та інших кіберзагроз, що можуть порушити роботу систем або призвести до втрати даних
Конфіденційність	ризики, пов'язані з витоком або неправомірним доступом до персональних даних, що можуть порушити закони про захист конфіденційності (наприклад, GDPR) і негативно вплинути на репутацію організації
Надійність та доступність систем	ризики відмови або збоїв в роботі цифрових інфраструктур, що може призвести до фінансових збитків, втрати даних або перерв у наданні послуг
Ризики автоматизації	потенційні помилки в автоматизованих процесах, особливо в системах штучного інтелекту та автоматизації, які можуть призвести до неправильних рішень або неточних результатів
Регуляторні та правові ризики	пов'язані з дотриманням вимог щодо безпеки та прозорості роботи цифрових систем, особливо в контексті захисту персональних даних і кібербезпеки

Джерело: складено автором на основі [1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10]

Сутність цифрового ризику полягає в тому, що він є невід'ємною частиною цифровізації та пов'язаний із потенційними негативними наслідками для бізнесу, державних структур і громадян через зростаючу інтеграцію цифрових технологій. Управління цифровими ризиками вимагає системного підходу, що включає впровадження технологій кібербезпеки, моніторинг загроз, контроль за захистом даних та дотримання нормативних вимог.

Отже, у контексті сталого розвитку та цифровізації ризики набувають нових форм і значущості, оскільки зміни у сфері технологій, економіки та екології створюють як нові можливості, так і потенційні загрози. Сталий розвиток передбачає системний підхід до управління ризиками, що враховує соціальні, екологічні та економічні аспекти для забезпечення довгострокової стабільності. Водночас цифровізація посилює важливість управління ризиками, пов'язаними з кібербезпекою, захистом даних, нерівністю та етичними питаннями. Успішне функціонування сучасних систем вимагає усвідомлення сутності цих ризиків, що дозволяє заздалегідь розробляти механізми запобігання та адаптації. Таким чином, у сучасних умовах

ефективне управління ризиками є ключем до збереження стабільності, інноваційності та конкурентоспроможності, що створює основу для стійкого і відповідального розвитку суспільства.

Джерела

1. Desyatnyuk, O., Krysovatyy, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Financial Security in the Conditions of Globalization: Strategies and Mechanisms for the Protection of National Interests. Econ. Aff., 69(Special Issue): 261-268, URL: https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf

2. Desyatnyuk, O., Krysovatyy, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Enhancing financial inclusivity and accessibility of financial services through digital technologies. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. pp. 65-69. ISSN 1804-7890 URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140142/papers/A_13.pdf

3. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

4. Горсул В. А., Усова М. О. Ризик: сутність, причини виникнення та основні види. Економічний простір. 2021. № 176. С. 58–64. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/176-9

5. Десятнюк О., Крисоватий А., Пташенко О. Розвиток фінансового інструментарію бізнесу в умовах цифрової інклюзії. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 6(17), 2023. - С.28-37, URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2024/03/6-2023-3.pdf

6. Десятнюк О.М., Пташенко О.В. Digital transformations: financial and social security Збірник наукових праць за матеріалами VII міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» (25 квітня 2024 року, м. Київ). [Електронне видання]. – Київ: [Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля], 2024. – 320 с. (С. 120-122)

7. Клапків Ю. М. Формування ринку страхових послуг в Україні : концептуальні засади теорії та практики : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 510 с.

8. Панасюк В., Пташенко О., Клак О., Трубіцина О. Експортно-імпортні операції: реалії обліку і оподаткування в умовах воєнного стану. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(12), 2023. - С. 25-34. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/07/1-2023-3.pdf

9. Скопенко Н.С., Федулова І.В., Мазник Л.В., Кириченко О.М., Удворгелі Л.І. Економічні ризики: методи вимірювання та управління: Навчальний посібник. за заг. ред. Скопенко Н.С. К. : НУХТ, 2021. 344 с.

10. Яковенко О.І. Управління проектами та ризиками : Навчальний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 196 с.

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЮ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Варення О. Г., аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Швець Н. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Війна в Україні продовжує виснажувати її економічний потенціал та загострювати соціально-економічні проблеми у державі. На тлі широкого кола оперативних завдань, що постають перед нашою країною, не можна уникати прийняття рішень стратегічного характеру. Такі рішення мають визначати прогресивні зміни, впровадження яких забезпечить впевнений розвиток національної економіки у повоєнному періоді.

Українські науковці [1-3] наголошують на важливості створення вже сьогодні підґрунтя для структурної модернізації та переходу на високо технологічний рівень української економіки. Вибір та цілеспрямований рух у такому напрямі стане запорукою підвищення конкурентоспроможності, економічної безпеки та сталого розвитку нашої країни.

У стратегічному сенсі українська економіка потребує інноваційної трансформації підприємницького сектору, що передбачає «…перехід від традиційних, застарілих до сучасних, передових технологій, форм організації діяльності, методів маркетингу…, створення нових можливостей для розвитку бізнесу» [4, с. 67]. Передумовою такої трансформації є підвищення інноваційної активність підприємницького сектору. Як цього досягнути, що задля цього потребується – це актуальні науково-практичні питання, пошук відповідей на які входить у перелік завдань нашого дослідження.

З 24 лютого 2022 року суб'єкти підприємницької діяльності України проходять іспит на міцність та адаптивність до нових реалій. Так, за даними Centre for Economic Recovery та Advanter Group, які зібрано у рамках проєкту United Nations Development Programme "Support to Ukraine" [5] на початку 2022 року 64% МСП тимчасово призупинили роботу або закрились. Однак вже через пів року більшість з них відновили свою діяльність. Український бізнес достатньо швидко адаптувався до кризових умов воєнного стану і продемонстрував стійкість до викликів війни. Проте економічні втрати спричинені війною є очевидними (рис. 1).

Зниження ВВП у 2022 році на 19% змінилося його зростанням на 10% у 2023 році. Проте обсяг валового продукту не досягнув рівня 2021 року. Водночас стійка від'ємна динаміка спостерігається за експортними надходженнями, як від продажу товарів, так і надання послуг.

Що стосується науково-дослідної діяльності, то результати аналізу витрат на НДР і кількості зайнятих в цій сфері демонструють відносну стабілізацію ситуації (рис. 2). Однак це, нажаль, не дає підґрунтя для оптимістичних настроїв щодо інноваційного підйому економіки України.

За висновками І. Ю. Підоричевої [4], що зроблені за результатами дослідження статистичних даних до 2022 року, для підприємницького сектору у довоєнному періоді були характерні сповільнення інноваційних процесів та суттєві диспропорції за галузями з різною технологічністю в рівнях інноваційної активності та ефективності. Суттєве відставання було зафіксовано у сферах середньо-низькотехнологічного та низькотехнологічного виробництва, а також у секторі високотехнологічних наукомістких послуг. Така негативна тенденція насторожувала

до війни і особливо загрозливою є для повоєнного відновлення та розвитку України. Тому для забезпечення прискореного економічного зростання вкрай важливим є вдосконалення промислової та інноваційної політики держави із застосуванням дієвих інструментів стимулювання інновацій в економіці.

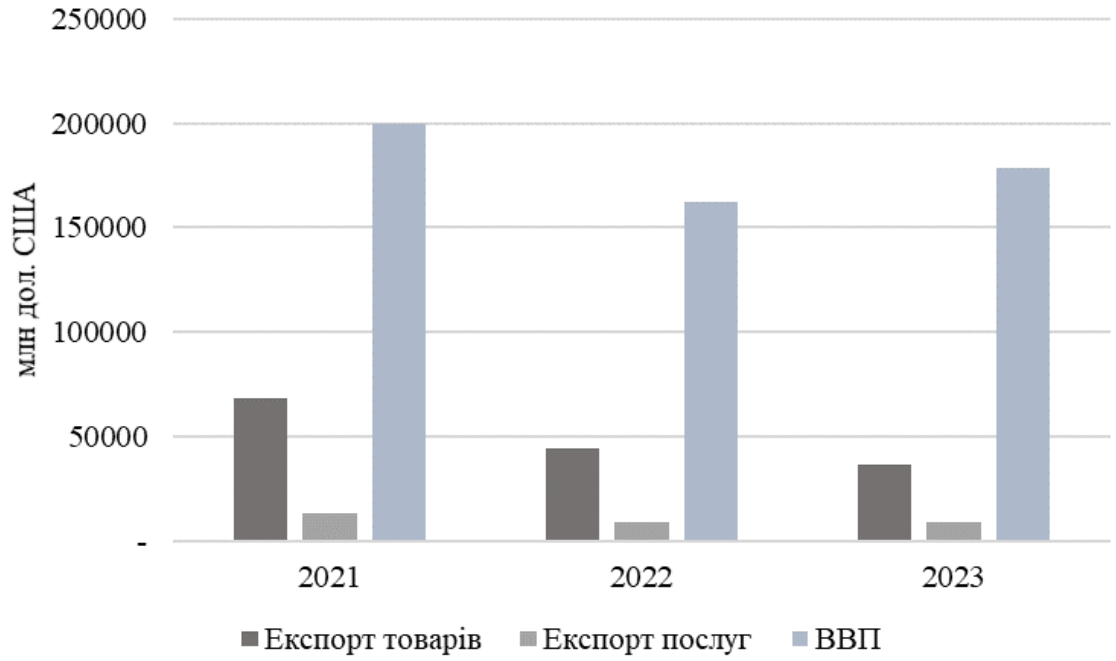

Рис. 1. Динаміка ВВП та експортних надходжень

Побудовано автором за даними Державної служби статистики України

Рис. 2. Динаміка показників науково-дослідної діяльності

Побудовано автором за даними Державної служби статистики України

Інноваційний розвиток бізнесу має два важливі протилежні аспекти, які треба враховувати у державній політиці. По-перше, інновації та їх поширення у підприємницькому середовищі мають суттєвий вплив на національну економіку, забезпечуючи конкурентоспроможність та сталий розвиток. По-друге, цей процес не дає швидких масштабних позитивних результатів. Пояснюється це тим, що крім потреби в інвестиціях, інноваційна діяльність потребує часу для наукових пошуків (які можуть супроводжуватися помилковими рішеннями), а також трансферу інновацій. Виходячи з цього, для прискорення прогресивних змін в економіці необхідно шукати можливості скорочення тривалості інноваційних процесів. І такі можливості надає інтернаціоналізація.

У сучасному розумінні інтернаціоналізація бізнесу охоплює діяльність в галузі науки і технологій [5]. Розширення транскордонної співпраці між країнами задля розроблення і впровадження інноваційних рішень дозволяє використовувати зовнішні ресурси глобального простору, збільшувати притік інвестицій, прискорювати передачу технологій та розвивати людський капітал.

Поступова інтеграція України в європейській простір розкриває нові можливості для вітчизняного бізнесу посилити інноваційну діяльність. Вже сьогодні українські підприємці отримали доступ до різних програм Європейського Союзу. Однією з них є Horizon Europe.

Це ключова програма ЄС, що фінансує дослідження та інновації. Її прийнято на період 2021-2027 рр. з індикативним обсягом фінансування 93,5 млрд євро. У колі інтересів Horizon Europe пошук інноваційних рішень задля боротьби зі зміною клімату, досягнення Цілей сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності і зростання ЄС. Програма сприяє співпраці і підтримує створення, розповсюдження передових знань та технологій.

За даними платформи EU Funding & Tender [6] на жовтень 2024 року з метою отримання доступу до фінансування ЄС та пошуку конкурсних пропозицій і партнерів на порталі зареєстровано 7998 українських організацій, у тому числі 2742 приватні суб'єкти підприємницької діяльності. За інформацією керівника «Офісу Горизонт Європа в Україні» Ігора Торанова [7] станом на 15.10.2024 р. з 2021 року до програми Horizon Europe загалом подано 1853 заявки і підписано 192 грантові угоди, за якими 185 українських організацій отримали фінансування на суму 54,17 млн євро. Звісно, відносно загальної кількості бізнес-одиниць в Україні (за даними Державної служби статистики у 2023 році 1913193 суб'єкти), це дуже мало. Проте певний прогрес відстежується. Якщо у попередній програмі Horizon 2020 відсоток успішних заявок був на рівні 9,23%, то на поточному етапі програми Horizon Europe цей показник становить 14,89%.

Отже, інтернаціоналізація інноваційної діяльності – це один з важливих напрямів розвитку бізнесу в Україні, для якого характерні конкретні переваги, а само пришвидшення технологічного оновлення економіки через отримання додаткових ресурсів, трансфер технологій і об'єднання знань. Водночас треба розуміти, що рух у цьому напрямі супроводжуватиметься зростаючою конкуренцією за участь у інноваційних проєктах та у пошуках потенційних партнерів. Це в свою чергу вимагає від українського бізнесу ретельно працювати над підсиленням своїх конкурентних переваг та розвивати культуру співпраці. Роль держави при цьому бачиться у стимулюванні підприємницьких структур інтернаціоналізувати свою інноваційну діяльність та підтримці її розвитку.

Джерела

1. Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 2. С. 101-117. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2022.02.101.

2. Саліхова О. Б., Крехівський О. В. Держава у повоєнній розбудові індустрії та відновленні економіки: історичні паралелі та рекомендації для України. Економіка і прогнозування. 2022. № 4. С. 7-424. DOI: https://doi.org/10.15407/eip2022.04.007.

3. Швець Н. В., Шевцова Г. З. Роль промисловості у забезпеченні сталого розвитку: досвід смартпріоритизації країн Центральної та Східної Європи. Економічний вісник Донбасу. 2022. № 2 (68). С. 131-141. DOI: https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-131-141.

4. Підоричева І. Ю. Оцінка галузевих диспропорцій, пов'язаних із потребами інноваційної трансформації підприємницького сектору України. Економіка промисловості. 2023. № 3 (103). С. 64-91. DOI: http://doi.org/10.15407/econindustry 2023.03.064.

5. Швець Н. В., Варення О. Г. Інтернаціоналізація бізнесу як стратегічний механізм формування нової економіки України. Економіка країни в умовах глобальних викликів: наукові підходи та практика реалізації: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 6 вересня 2024 р.). Львів-Торунь : Liha-Pres. 2024. С. 76-78 с. DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-17.

6. Find a registered organisation. EU Funding & Tenders Portal. URL: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/how-to-participate/participant-register-search?isExactMatch=true&type=ORGANISATION&order=DESC&pageNumber=1&pageSize=10&sortBy=lastModified.

7. Матеріали вебінару «Участь у проєктах Програми «Горизонт Європа» (17.10.2024). Агенція Європейських Інновацій. URL: https://aei.org.ua/materiali-vebinaru-uchast-u-proiektah-programi-gorizont-ievropa-z-akcentom-na-konkursi-u-sferi-zdorov-ya-bioekonomiki-ta-agrarnogo-sektoru.

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ТА ВИТРАТАМИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Велитченко О. А., аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Христенко Л. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У непередбачуваних соціально-політичних та економічних умовах, які відповідають періодам воєнному стану та повоєнного відновлення, і, як правило, характеризуються економічною нестабільністю, підвищеним рівнем ризиків та загроз, обмеженістю ресурсів, зменшенням або втратою виробничих потужностей, значним коливанням кон'юнктури ринків товарів і послуг тощо, запровадження ефективних механізмів управління ресурсами та витратами стає критично важливим для забезпечення економічної стійкості та сталого розвитку промислових підприємств.

Актуальність розвитку питань щодо управління ресурсами та витратами у воєнний та повоєнний періоди дещо відрізняється. Так у воєнний період значно обмежується доступ до сировини та матеріалів, енерго- та трудових ресурсів, виникають проблеми у питаннях фінансування, що призводить до необхідності оптимізації витрат і пошуку альтернативних варіантів. Тож контроль над витратами та ефективне використання доступних ресурсів є необхідними для збереження можливостей ведення операційної діяльності, отримання фінансових результатів, збереження бажаного рівня стійкості та платоспроможності.

Воєнний конфлікт значно позначився на руйнації логістичних ланцюгів і призвів до виникнення додаткових ризиків та загроз у постачанні, що вимагає адаптивного підходу до управління ресурсами. Тож оптимальне запровадження ефективних інструментів управління закупівлями та запасами підприємства стає вирішальним для збереження виробничих потужностей і запобігання перебоям у діяльності.

В умовах воєнного стану відповідальне відношення до управління ресурсами та контроль над витратами дозволяє зберегти всі важливі операційні процеси, запобігти зниженню якості продукції, задовольнити потреби споживачів, зберегти прийнятні соціально-економічні умови для роботи персоналу, розвивати заощадливі технології та підтримувати екологічні норми та стандарти.

Не менш важливим є питання управління ресурсами та витратами у період повоєнного відновлення, коли має відбуватися активна фаза відновлення фінансово-економічної стійкості та стабільності функціонування підприємств. Ефективне управління ресурсами та оптимізація витрат допоможе вивільнити фінансові й матеріальні ресурси, які будуть спрямовані на розвиток операційного процесу та отримання додаткової фінансово-економічної вигоди, яка може бути спрямована у фінансування рішень та проєктів сталого розвитку підприємства. Так, наприклад, ефективне управління ресурсами та витратами може мати значний вплив на зниження вартості відновлення (відбудови) пошкоджених або зруйнованих майнових об’єктів та виробничих площ..

Повоєнний період часто відкриває можливості для модернізації виробництва та впровадження інновацій, що є важливими для конкурентоспроможності. Оптимізоване управління ресурсами та витратами дозволяє спрямувати зекономлені ресурси на інновації, що забезпечує ефективність і підвищує стійкість підприємства у довгостроковій перспективі.

У повоєнний період ефективне управління ресурсами та витратами дозволяє забезпечити оптимальне співвідношення економічної вигоди та відповідальності перед суспільством, що зміцнює репутацію підприємства та сприяє залученню інвесторів. Тож, виникає можливість запровадження стратегії сталого розвитку, які враховують не лише економічні, але й соціальні та екологічні аспекти.

Управління ресурсами та витратами є складною системою, яка включає комплекс методів, інструментів та процесів, спрямованих на планування, контроль, оптимізацію і розподіл ресурсів (фінансових, матеріальних, трудових, інформаційних) для забезпечення ефективного функціонування підприємства. Ця система дозволяє раціонально використовувати наявні ресурси, мінімізувати витрати й максимізувати результативність діяльності, що є основою для досягнення стратегічних цілей та підтримки економічної стійкості підприємства.

Запровадження ефективної системи управління ресурсами та витратами позитивно вплине на: фінансову стійкість підприємства за допомогою раціонального

використання ресурсів та контролю над витратами; конкурентоспроможність шляхом отримання додаткових конкурентних переваг шляхом регулювання собівартості продукції та цін на неї; економічну безпеку підприємства шляхом зниження залежності від зовнішніх чинників та підвищення гнучкість його діяльності у нестабільних умовах. Означені переваги в цілому дозволяють отримувати додаткові ресурси для запровадження принципів сталого розвитку на підприємстві.

При вивченні управління ресурсами та витратами шляхом розмежування двох об'єктів управління виділяються дві основні підсистеми: підсистема управління ресурсами та підсистема управління витратами.

Підсистема управління ресурсами, яка включає процеси, пов’язані з плануванням, контролем, розподілом і оптимізацією використання всіх типів ресурсів, необхідних для ефективної діяльності підприємства. До основних ресурсів належать фінансові, матеріальні, трудові та інформаційні ресурси. Цілями такої підсистеми є: забезпечення ресурсами у прогнозованих обсягах і в потрібний час; підвищення ефективності використання ресурсів; зниження залежності від вимог зовнішніх постачальників ресурсів за допомогою оптимального планування і контролю запасів; забезпечення безперервності операційних процесів. До основних функцій, які реалізуються в управлінні ресурсами підприємства, відносять: 1) планування ресурсів (визначення потреб у ресурсах та складання планів їх залучення й використання); 2) моніторинг ресурсів (контроль за наявністю і доступністю ресурсів); 3) оптимізація використання (пошук шляхів підвищення ефективності використання ресурсів та зменшення втрат); 4) регулювання обсягів запасів сировини та матеріалів з уникнення дефіциту або надлишку.

Підсистема управління витратами фокусується на плануванні, обліку, контролі та оптимізації витрат, пов’язаних з усіма видами діяльності підприємства. Метою є забезпечення контролю за витратами для підвищення рентабельності та фінансової стабільності підприємства. Цілями підсистеми є: оптимізація структури та обсягів витрати підприємства без зниження якості продукції; підвищення економічної ефективності діяльності підприємства; оптимізація структуру витрат для підвищення рентабельності; підтримка фінансово-економічної стабільності та підвищення рівня конкурентоспроможності. Основними функціями в управлінні витратами є: прогнозування та планування витрат, яке (визначення розмірів необхідних витрат для реалізації операційної діяльності підприємства на поточну та довгострокову за допомогою системи планів та бюджетів); 2) аналіз витрат (оцінювання обґрунтованості витрат за видами, структурою та розмірами, визначення динаміки та ефективності витрат для виявлення можливостей оптимізації та підвищення рентабельності діяльності підприємства); 3) контроль витрат (перевірка фактичних витрат, які виникли під час перебігу операційної діяльності, та їхнє порівняння із запланованими (нормативними) значенням з метою встановлення відхилень для запровадження коригувальних заходів з метою оптимізації витрат і забезпечення ефективності використання ресурсів); 4) оптимізація витрат (зниження, оптимізація чи раціоналізація витрат без зниження якості продукції з метою підвищення рентабельності та фінансово-економічної стійкості підприємства).

А отже, управління ресурсами та витратами у діяльності промислових підприємств у воєнний та повоєнний періоди є важливим чинником економічної безпеки, стабільності та довгострокового сталого розвитку. Під час воєнного періоду ефективне використання ресурсів та оптимізація витрат допомагають зберегти безперебійність виробничих процесів, забезпечити стабільність

функціонування підприємства на можливо допустимому рівні, зменшувати технологічні та фінансові втрати від системного впливу ризиків та загроз, що дозволяє підприємству адаптуватися до умов ведення бізнесу у кризовий період та забезпечити виконання ключових операційних процесів відповідно до мети діяльності підприємства. Вдосконалення управління ресурсами та посилення контролю над витратами дозволяє сформувати фінансові джерела на пріоритетні напрями діяльності та сприяє відновленню і зміцненню позицій підприємства під час воєнних дій та у подальшому повоєнному періоді. У повоєнний період управління ресурсами та витратами має бути зосередженим на активному відновленні та економічному розвитку підприємства шляхом збільшення виробничих потужностей, оптимізації процесів та спрямуванні ресурсів на модернізацію й інновації, що сприяє забезпеченню його довгострокової фінансово-економічної стійкості, підвищенню конкурентоспроможності та адаптації підприємства до нових умов товарних ринків, формуючи можливості для сталого розвитку в умовах відновлення економіки країни в цілому. Тож, подальшого розвитку потребує формування чіткого методологічного забезпечення у відношенні до механізмів реалізації управління ресурсами та витратами у такі складні, але геть відмінні періоди, як то період воєнного стану та період повоєнного відновлення.

ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Величко Ю. В.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н., професор Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

В умовах глобалізації та швидкого розвитку цифрових технологій підприємства стикаються з новими викликами та можливостями, що вимагає від них адаптації до сучасних реалій. Підвищення інноваційної активності підприємницької діяльності стає ключовим фактором успіху в умовах цифрової економіки, яка характеризується високою конкуренцією, швидкими змінами ринкових умов і постійною еволюцією споживчих потреб. Інновації не лише допомагають підприємствам залишатися конкурентоспроможними, але й сприяють створенню нових продуктів, послуг і бізнес-моделей, що відповідають вимогам сталого розвитку.

Сталий розвиток, у свою чергу, акцентує увагу на необхідності збереження ресурсів, захисту навколишнього середовища та соціальної відповідальності бізнесу. Поєднання інноваційних підходів із принципами сталого розвитку дозволяє підприємствам не лише досягати економічних цілей, але й сприяти соціальному благополуччю та екологічній стабільності. У цьому контексті цифрові технології стають важливим інструментом для реалізації інноваційних стратегій, оскільки вони забезпечують доступ до нових ринків, покращують ефективність виробництва і дозволяють швидше реагувати на зміни в потребах споживачів.

Складові інноваційної активності підприємств в умовах цифрової економіки можна поділити на кілька ключових компонентів, що представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Складові інноваційної активності підприємств

Складова	Характеристика
Технологічні інновації	
Розробка нових продуктів і послуг	Впровадження нових або вдосконалених товарів, що задовольняють потреби споживачів
Удосконалення виробничих процесів	Використання сучасних технологій, автоматизація та оптимізація процесів для підвищення ефективності та зниження витрат
Організаційні інновації	
Зміна бізнес-моделей	Впровадження нових способів створення, доставки та отримання вартості, включаючи переходи до цифрових платформ
Розвиток гнучких організаційних структур	Запровадження Agile-методів управління, які дозволяють швидше адаптуватися до змін у ринковому середовищі
Інформаційні технології	
Використання великих даних	Збір та аналіз великих обсягів даних для прийняття обґрунтованих рішень і прогнозування тенденцій
Інтеграція штучного інтелекту	Використання штучного інтелекту для автоматизації процесів, покращення обслуговування клієнтів та аналізу даних
Кадровий потенціал	
Розвиток компетенцій та навичок	Підвищення кваліфікації працівників, адаптація до нових технологій і методів роботи
Стимулювання інноваційної культури	Створення середовища, що заохочує творчість, експерименти та ризик, щоб спонукати співробітників до генерування нових ідей
Співпраця і партнерства	
Інноваційні екосистеми	Участь у партнерствах з університетами, науковими установами, стартапами та іншими підприємствами для обміну знаннями та технологіями
Взаємодія з клієнтами	Залучення споживачів до процесу розробки продуктів, що дозволяє краще розуміти їхні потреби та покращувати пропозиції
Фінансування інновацій	
Інвестиції в дослідження та розробки	Витрати на нові технології, експерименти та розробки, що допомагають підприємствам залишатися конкурентоспроможними
Залучення зовнішнього фінансування	Співпраця з венчурними фондами, інвесторами та державними програмами підтримки інновацій
Регуляторне середовище	
Відповідність нормативним вимогам	Адаптація до змін у законодавстві та регулюваннях, що стосуються інновацій, захисту даних, екології тощо
Підтримка держави	Використання програм, пільг і ініціатив, що сприяють розвитку інновацій у підприємствах

Джерело: складено автором на основі джерел [1-7]

Дані складові взаємодіють одна з одною і формують цілісну інноваційну активність підприємств, що дозволяє їм ефективно функціонувати в умовах цифрової економіки та забезпечувати сталий розвиток.

Отже, підвищення інноваційної активності підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки та сталого розвитку є критично важливим для

забезпечення конкурентоспроможності та довгострокової стабільності підприємств. Інновації не лише відкривають нові можливості для створення продукції та послуг, але й сприяють оптимізації бізнес-процесів, підвищенню ефективності та адаптації до швидко змінюваного ринкового середовища.

Цифрові технології відіграють важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи підприємствам доступ до новітніх інструментів для автоматизації, аналітики даних та комунікації. Вони створюють умови для розвитку нових бізнес-моделей, які відповідають принципам сталого розвитку, акцентуючи увагу на екологічній та соціальній відповідальності. Таким чином, інноваційна діяльність стає не лише інструментом для досягнення економічних цілей, але й важливим аспектом соціальної відповідальності бізнесу.

Також для успішного впровадження інновацій необхідно враховувати зовнішні та внутрішні чинники, такі як державна політика, підтримка інфраструктури, наукові дослідження, а також корпоративна культура, яка заохочує творчість і ризик. Підприємствам варто зосередитися на формуванні партнерств з науковими установами, інвесторами та іншими підприємствами для створення сприятливого інноваційного середовища.

Джерела

1. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172, URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346

2. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

3. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

4. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.]; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

5. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

6. Крисоватий І. А. Особливості урбаністики в умовах цифрової економіки. Бізнес Інформ. 2024. №2. С. 105–110. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-2_0-pages-105_110.pdf

7. Крисоватий І.А. Розвиток інноваційних парків: фінансовий і цифровий аспекти. Світ фінансів. №2. 2024. С. 89-98 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=4#issues

АВТОМАТИЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК ШЛЯХ ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Вертаєв Є. Є.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: доцент Дюбанов О. С.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Протягом останніх п’яти років український бізнес був вимушений протистояти безлічі перешкод та викликів. Пандемія Covid-19 стала першим фактором, який неабияк порушив стабільність та функціонування бізнесу, що стало стимулом до цифрової трансформації та діджиталізації. Повномасштабне вторгнення російських військ завдало наступного удару, посиливши економічну та політичну нестабільність, змінивши вимоги ринку та змусивши бізнес адаптуватися в дуже короткі терміни, шляхом запровадження автоматизації бізнес-процесів, як одного зі способів збереження конкурентоспроможності на ринку. Найбільш важливим фактором, на який варто звернути увагу, є дефіцит кваліфікованої робочої сили, з причин міграції українців та воєнної мобілізації, помітною є також низка інших чинників, таких як внутрішнє переміщення фахівців у більш безпечні регіони, урізання інвестицій у професійну підготовку спеціалістів, ускладнена логістика, посилення регулювання законодавства, руйнування підприємств у результаті бойових дій тощо. Під впливом перелічених умов потреба автоматизації бізнес-процесів набула ще більшої актуальності.

За результатами дослідження «стану потреб МСБ в Україні за оцінкою територіальних громад та ОВА» власники бізнесу роблять акцент на ті чинники, які можна віднести до умов невизначеності: дефіцит платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку, порушення ланцюгів постачання, непередбачуваність перебігу ситуації в Україні та на внутрішньому ринку, неочікувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу, відсутність достатнього капіталу, високі податки та збори, відсутність необхідної підтримки бізнесу [1]. Названі умови невизначеності ускладнюють процеси прийняття рішень та управління бізнесом, змушуючи підприємства продумувати стратегії для адаптації та збереження конкурентоспроможності, а іноді просто виживання.

Перед власниками бізнесу постають виклики щодо збереження бізнесу в умовах війни та слідування світовим тенденціям, тому автоматизація може стати одним з найдієвіших кроків для вирішення завдань збереження і розвитку.

Важливо розуміти різницю між поняттями автоматизація та цифровізація, яка криється в складності другої концепції та відмінності в цілях і основній спрямованості процесів (табл. 1).

Таблиця 1

Відмінність між «автоматизація» та «цифровізація»

Автоматизація	Цифровізація
Оптимізує існуючі процеси	Створює нові процеси під бізнес
Фокус на оптимізації та ефективності	Фокус на перспективних технологіях
Можлива частково	Зачіпає всю операційну модель
Заміна ручної роботи технологіями	Інтеграція цифрових рішень

Впровадження автоматизації сприяє підвищенню продуктивності бізнесу, дозволяє оптимізувати витрати, скорочує час виконання регулярних та рутинних процесів, зменшує вірогідність помилок, знижує ризики впливу людського фактору або відсутності фахівців, що є актуальним на сьогодні. [2, с. 165]

Одними з ключових та вагомих інструментів автоматизації бізнес-процесів є інтеграція CRM (Customer Relationship Management) систем або ERP (Enterprise resource planning) систем, що дозволяє автоматизувати комунікаційні, продажні, маркетингові, управлінські та аналітичні процеси. За даними брендових запитів з України в Google за грудень 2022 року та грудень 2023 року попит на CRM-системи вагомо зріс, що підкреслює попит на вітчизняні продукти в галузі інформаційних технологій.

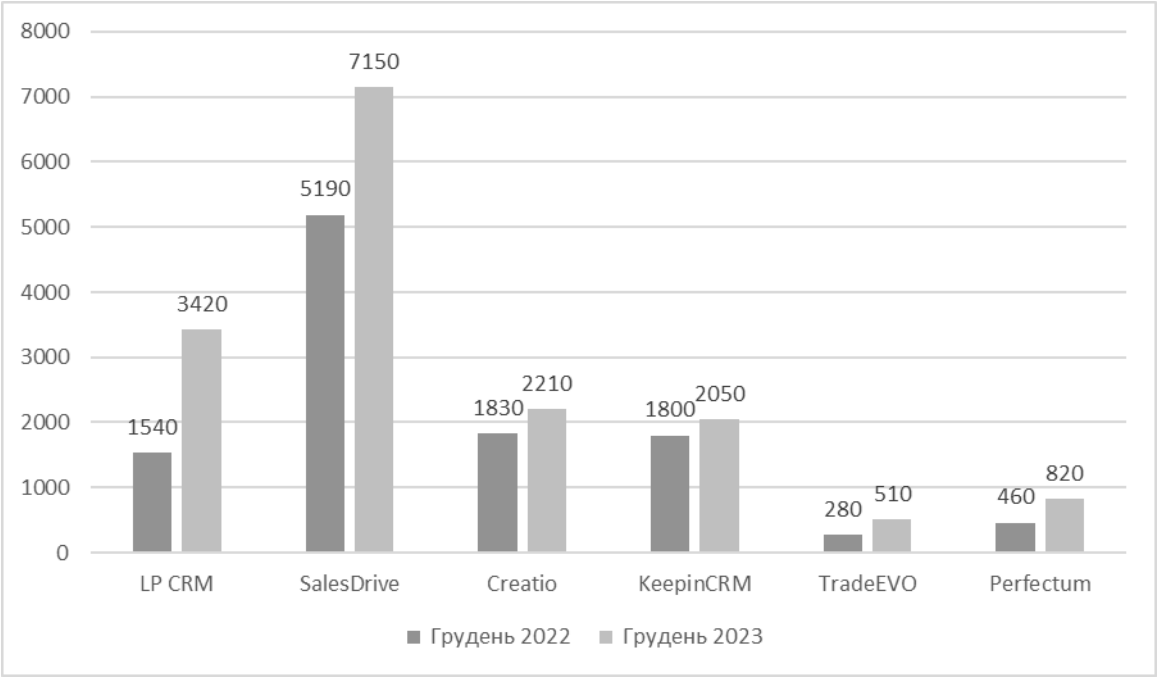

Рис. 1. Попит на CRM-системи

Джерело: [3]

В умовах невизначеності основним аспектом для збереження конкурентоспроможності бізнесу є швидка адаптація до змін в ринкових умовах, ефективне управління ресурсами та збільшення ефективності на кожному етапі бізнес-процесу. Сучасні методи автоматизації надають істотної переваги бізнесу на ринку та дозволяють швидко переформовуватись до змін без суттєвих витрат та перебудов. Обравши автоматизацію як ключову стратегію, а також задіявши комплексний підхід з використанням низки технологій або комплексних рішень – таких як системи управління запасами, інформаційні системи, хмарні технології, системи автоматизації маркетингу, системи управління відносинами з клієнтами – одержимо перспективу створити стійку та успішну бізнес-стратегію, що посприяє подоланню викликів, які постали перед бізнесом

Інтеграція ERP-системи на базі SAP S/4HANA, що включає автоматизацію та налагодження процесів логістики, обробки товарів, фінансове управління, бухгалтерський облік – стала стратегічним рішенням для INTERTOP Україна. Впровадження системи відкрило нові перспективи в розширенні аналітичних можливостей, раціональному управлінні фінансами, оптимізації логістичних етапів, точному бухгалтерському обліку, що стало основою для збереження та підвищення

ефективності, конкурентоспроможності та забезпечення комфортних умови подальшого розвитку. [4, с. 56]

Подібна система була інтегрована і в компанії «Нова Пошта», що обумовило зменшення часу зберігання вантажів та посилок в депо на 30%, скорочення тривалості доставки посилок клієнтам на 20%, оптимізацію витрат на ведення та управління логістики на 15%. [4, с. 58]

Отже, застосування передових технологій для автоматизації бізнесу та стійкого підвищення ефективності операцій стає важливим кроком до збереження конкурентоспроможності в умовах невизначеності та дає змогу автоматизувати за різними оцінками 45-70% бізнес-процесів, і водночас підвищити доходи на 15-30%, а інколи й більше [4, с. 58]. Інвестиції в технології можуть істотно збільшити ефективність бізнесу та полегшити його адаптацію до нових умов на ринку, а також полегшити працівникам виконання рутинної роботи.

Джерела

1. Дослідження стану та потреб МСБ в Україні за оцінкою територіальних громад та ОВА // Дія бізнес URL: https:// business.diia.gov.ua/ analytics/ research/ doslidzhennia-stanu-ta-potreb-msb-v-ukraini-za-otsinkoiu-terytorialnykh-hromad-ta-ova

2. Гарафонова О.І., Жосан Г.В. Діджиталізація та автоматизація бізнес-процесів: відмінність дефініцій та місце в менеджменті підприємства. Економіка. Таврійський науковий вісник. 2023. №15. С. 161-166.

3. Як змінився рейтинг CRM в Україні за 2023 рік під час війни. 2024. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/8/709519

4. Мельник Л.Г., Карінцева О.І., Калініченко Л.Л., Харченко М.О., Тарасенко С.В. Цифрова трансформація бізнес-процесів в Україні: кращі практики вітчизняного бізнесу та сучасні виклики. 2024. №2. С. 54-60.

ВАЖЛИВІСТЬ АВТОМАТИЗАЦІЇ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ У МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСІ

Вертелецький О. Б., аспірант
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У сучасному бізнес-середовищі, де швидкість і точність прийняття рішень є вирішальними для успіху, автоматизація бізнес-процесів відіграє центральну роль. В сфері бізнесу панує думка, що «в майбутньому залишиться тільки два види компаній – швидкі та мертві» [1]. Враховуючи глобалізацію сучасного світу, малий та середній бізнес конкурує на ринку не з іншими підприємствами малого та середнього бізнесу, а з транснаціональними корпораціями, на кшталт Microsoft, Auchan, IKEA, Adidas та інші. Малі та середні підприємства, які часто обмежені у ресурсах, порівняно з великими корпораціями, мають ключову відмінність від них – вони мають коротший ланцюжок прийняття рішень і є більш мобільними. Але іноді мобільність перетворюється на втрату можливостей, через відсутність системності та велику кількості помилок, переважно через людський фактор.

Автоматизація процесів бізнесу спрямована на впровадження технологій і програмних систем, які виконують рутинні операції. «Основна мета полягає в підвищенні ефективності та скороченні витрат, шляхом зменшення часу, необхідного для виконання стандартних завдань, а також зниження кількості людських помилок. Таке рішення дозволить зменшити навантаження персоналу та може охоплювати різні

аспекти бізнесу: від управління замовленнями й обробки платежів до маркетингових кампаній і кадрових процесів» [2]. За даними останніх досліджень, автоматизація здатна скоротити до 20% операційних витрат і прискорити виконання завдань до 50%. Це дозволяє компаніям зосередитися на стратегічних завданнях, а не на рутинних операціях.

Однією з найбільших переваг автоматизації є мінімізація людських помилок, підвищення ефективності прийнятих рішень та більш висока швидкість обрахунку запитів різного типу [3-4]. Стратегія автоматизації допомогла Т. Петерфі пройти шлях від дрібного брокера до людини із списку першої сотні Форбс [5]. За різними оцінками, близько 70% невдач в операційній діяльності спричинені саме людським фактором. Впровадження автоматизованих систем обліку, CRM [6] (систем управління взаємовідносинами з клієнтами) або ERP [7] (систем планування ресурсів підприємства) дозволяє забезпечити безперервне відстеження всіх операцій та уникнення помилок, пов'язаних із людськими рішеннями. Вкрай важко досягти того, щоб майстер по обслуговуванню техніки самостійно вів базу даних клієнтів, з помітками коли і у кого підходить плановий огляд обладнання. В той же час, навіть найпростіша CRM система завчасно нагадає майстру про потреби клієнта та повідомить керівника, якщо майстер не виконав відповідне завдання.

Ще однією суттєвою перевагою автоматизації є можливість масштабування бізнесу без пропорційного збільшення операційних витрат. Для представників бізнесу в Україні це є дуже актуальною можливістю, адже через поточні військові та економічні ризики залучати кредитні ресурси для масштабування бізнесу є досить важкою і витратною задачею. Автоматизація дає змогу виконувати більше завдань за менший час і з меншими затратами, що особливо актуально для підприємств, які прагнуть швидко зрости та розширити свою частку на ринку. Для підприємств які прагнуть помірного росту, але більших прибутків це також є актуальною можливістю, адже зменшує змінні витрати підприємства [8], саме це дає змогу підприємству збільшувати дохід від реалізації товарів чи послуг. Крім того, автоматизація сприяє більшій прозорості та контрольованості процесів. Наприклад, використання автоматизованих систем управління фінансами дозволяє підприємствам точно контролювати грошові потоки, покращуючи можливості коректного планування цих потоків. Такі можливості, в свою чергу, дозволяють бізнесу не тільки зменшити ризики, але й забезпечити більше довіри з боку партнерів та інвесторів, адже їх діяльність стає чіткою і прогнозованою.

Впровадження автоматизації в управління взаємовідносинами з клієнтами також є важливим фактором для малого та середнього бізнесу. Автоматизовані системи CRM дозволяють компаніям краще розуміти потреби клієнтів, ефективно управляти продажами та маркетинговими кампаніями, що в кінцевому підсумку підвищує задоволеність клієнтів та лояльність. У швидко змінюваних ринкових умовах ця гнучкість і швидкість реагування є однією з головних конкурентних переваг.

Отже, автоматизація бізнес процесів є одним із ключових інструментів розвитку підприємств малого та середнього бізнесу. Цей інструмент покращує ефективність операцій, забезпечує стійкий розвиток у довгостроковій перспективі та покращує взаємодію із споживачами. Автоматизація бізнес процесів дозволяє краще використовувати свої обмежені ресурси, зменшити вплив людського фактору, забезпечити прозорість і гнучкість у прийнятті рішень, що є ключовим для виживання та зростання в сучасних умовах ринку.

Джерела
1.Ridderstråle, Jonas; Nordström, Kjell A. Funky Business: Talent Makes Capital Dance Ft Com, 2000. С. 45.
2.Автоматизація бізнес-процесів: програми, що допоможуть збільшити дохід. URL http://surl.li/rposwo (дата звернення 10.10.2024)
3.Крістофер Стейнер: Тотальна автоматизація. Як комп'ютерні алгоритми змінюють світ.Вид-во Наш Формат. 2018. С. 19-24.
4.Томас Петерфі. URL http://surl.li/csfnyh (дата звернення 11.10.2024)
5. Forbes world's billionaires list – the richest in 2024. URL: https://www.forbes.com/billionaires/ (дата звернення 18.10.2024)
6.Управління відносинами з клієнтами. URL: http://surl.li/vooeeb (дата звернення 18.10.2024)
7.Планування ресурсів підприємства. URL: http://surl.li/kekwzw (дата звернення 18.10.2024)
8.Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue, Sean M. Flynn: Economics (McGraw-Hill Economics) 18th Edition McGraw-Hill/Irwin. 2008. С. 154-176.

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ

Волошина А. М.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к. е. н., доцент Сафронська І. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сучасна ринкова економіка вимагає від підприємств постійного обміну інформацією як зі споживачами та стейкхолдерами, так і з іншими учасниками ринку, Така взаємодія сприяє підтримці конкурентоспроможності за рахунок доступу до актуальної ринкової інформації та налагодженим зв'язкам з клієнтами, що забезпечує їхню лояльність і сприяє стабільному попиту. Крім того, для прийняття ефективних управлінських рішень, зокрема щодо укладання або розірвання контрактів, підприємству потрібен доступ до великого обсягу інформації, що обумовлює необхідність активних комунікацій.

Поняття "комунікація" охоплює багато різновидів трактування, визначення яких варіюється залежно від підходів дослідників. Лінгвістичний підхід трактує комунікацію як процес обміну інформацією, що може бути як фізичним, так і соціальним. Деякі дослідники розглядають її як передачу інформації за допомогою слів, символів чи інших засобів для формування спільного чи диференційованого розуміння певного об'єкта чи події. У широкому сенсі комунікація - це суспільне явище, яке передбачає процес передачі емоційного та інтелектуального змісту.

З економічної точки зору, комунікація є процесом обміну значущою інформацією між людьми через різні канали зв'язку, використовуючи спільне психологічне налаштування між відправником і отримувачем, що створює умови для ефективного функціонування людини, організації, культури та суспільства.

Для кращого розуміння маркетингових комунікацій ми підібрали кілька визначень цього поняття від різних авторів, які акцентують увагу на деяких аспектах цієї основної складової маркетингової стратегії. Ці визначення розміщено в таблиці для зручного порівняння.

Таблиця

Різні підходи до трактування поняття «Маркетингові комунікації»

Автори	Зміст поняття
Аакер Д., Маклафлін Д. [1]	Маркетингові комунікації – це важливий компонент стратегічного управління брендом, який сприяє формуванню цінності бренду та забезпечує ефективну взаємодію зі споживачами.
Котлер Ф., Келлер К. [2]	Маркетингові комунікації - це процес, за допомогою якого компанія надає своїм споживачам інформацію про продукцію, послуги та бренд, сприяючи формуванню прибутку та створенню позитивного іміджу.
Король І. [3]	Маркетингові комунікації – це комплекс сигналів, який спрямовує підприємство до різних аудиторій, таких як посередники, конкуренти, споживачі, постачальники, акціонери, державні органи та власний персонал. Їхня мета - інформувати, переконувати та нагадувати споживачам і загалом про свою продукцію та діяльність.
Каткова Н. [4]	Маркетингові комунікації – це процес надання цільовій аудиторії, реальним та потенційним клієнтам різноманітної інформації про товар (послугу)

Ці визначення показують, що маркетингові комунікації мають широке трактування, охоплюють різні аспекти взаємодії підприємств зі споживачами, від створення цінності до формування мотивованих зв’язків та побудови довготривалих відносин і характеризують зазначений процес з різних сторін, що дозволяє повніше зрозуміти їхню роль і значення в досягненні бізнес-цілей.

Підсумовуючи, все, вищезазначене, дамо власне визначення поняття - маркетингові комунікації - це комплексна система взаємодії між підприємством та його цільовою аудиторією, яка включає різноманітні інструменти та канали для обміну інформацією з метою формування відомості, стимулювання попиту, розвитку лояльності та забезпечення конкурентних переваг. Вони є інтегрованим процесом, що забезпечує рекламу, PR-активність, стимулювання збуту та інші комунікаційні методи для досягнення єдиного, цільового іміджу бренду та підтримки стратегічних цілей компанії.

Джерела

1. Aaker D. A., and McLoughlin D. Strategic Market Management: Global Perspectives. New York: John Wiley and Sons, Ltd, 2010.

2. Kotler P., Keller K. L. Marketing Management. New York: Pearson, 2016. 692 p.

3. Король І. В. Маркетинові комунікації: навчально-методичний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017.151 с. URL: https://tinyurl.com/4ep73ruj (дата звернення 19.10.24)

4. Каткова Н.В. Сутність і цілі маркетингових комунікацій в інформаційному суспільстві. Харків: Національний технічний університет «ХПІ», 2010. 265 с.URL: https://tinyurl.com/yznrdez9 (дата звернення 15.10.24)

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Волощук Д. М., Бедик О. М.,
здобувачі магістратури
Поліський національний університет

Підприємницька діяльність в Україні протягом останніх років розвивається щороку, оскільки все більше людей обирають працювати на себе. Підприємці вносять вагомий вклад в економіку України, надаючи робочі місяця для населення, сплачуть податки в державний бюджет та забезпечують продукцією та послугами споживачів.

Житомирський регіон, і зокрема місто Житомир – це місто, яке вдало розташоване для функціонування будь яких підприємств. У місті та області функціонують малі та середні підприємства, а з початком військового стану на полицях великих торгівельних мереж почали з'являтися товари місцевих виробників, які відповідають усім вимогам якості та стандартам, стимулюють та популяризують товари місцевого виробництва серед населення. Завдяки такій практиці, житомирські підприємці мають змогу конкурувати та виходити на глобальні ринки збуту та забезпечувати власну конкурентоспроможність.

Розвиток малого та середнього бізнесу в області допомагають вирішити низку проблем та зміцнити економіку в цілому. Таким підприємствам легше адаптуватися до змін та проблем, що створюють зовнішні та внутрішні фактори, на відміну від великих підприємств. Варто зазначити, що в перші місяці вторгнення росії у лютому 2022 року, саме середній та малий бізнес забезпечувати населення продуктами харчування та усім необхідним. Тому, важливого значення сьогодні має підтримка таких підприємців, адже їм необхідно постійно пристосовуватися до нових викликів. Одним із таких викликів є робота під час блекаутів, повітряних тривог та інших подій пов'язаних з війною. Так, саме під час військового стану підприємства впроваджують енерго-ефективні системи для подальшої роботи в умовах кризової ситуації в енергосистемі.

Значну частину підприємств в Житомирській області належать підприємствам, що займаються сільським господарством. Таких підприємств близько 300, які частково функціонують за рахунок вкладення іноземних інвестицій. За період незалежності нашої країни до області надходили інвестиції із низки перспективних країн, перелік яких наведено на Рис.1. Завдяки іноземним капіталовкладенням, близько 300 підприємців змогли втілити бізнес-стратегії в життя, а саме деревообробні, аграрні та фермерські підприємства.

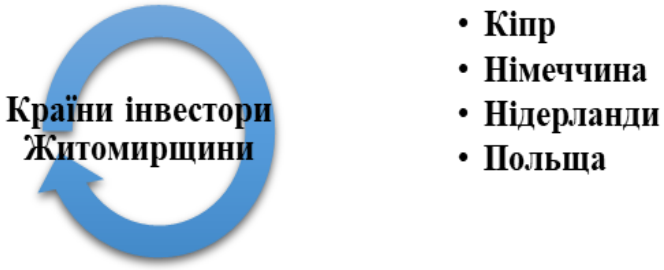

Рис. 1. Країни – інвестори Житомирщини

Під час військового стану спостерігається тенденція відкриття нових підприємств серед жінок. Статистика показників відкриття власних справ серед жінок наведена на рис.2.

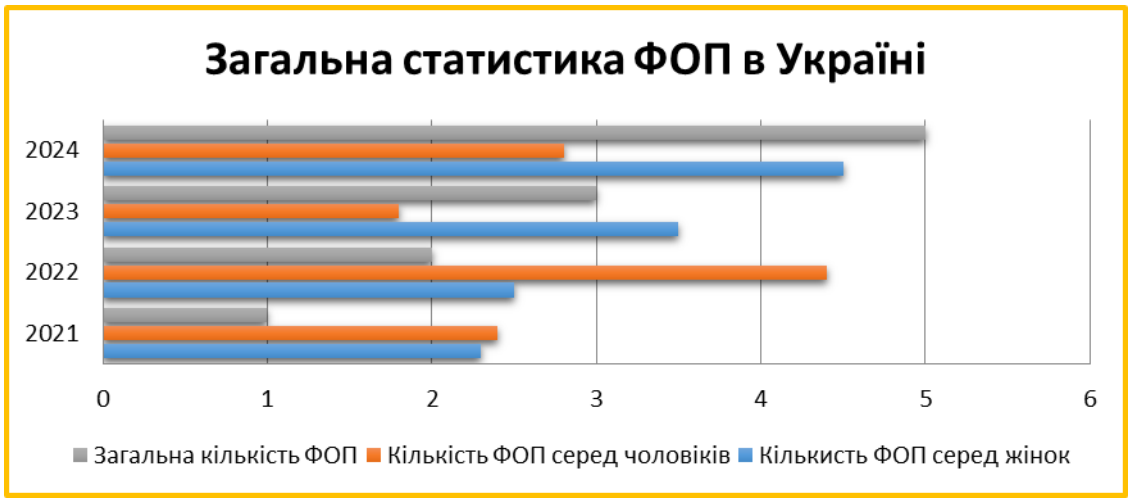

Рис.2 Загальна характеристика ФОП в Україні

Відкривати власну справу під час війни дуже важка та ризикована справа. Підприємці з Житомирщини кожного місяця відкривають підприємництва та малі осередки збуту товарів за допомоги власних капіталів та грантових програм. Кожен підприємець має розуміти, що перед початком відкриття власної справи, окрім стартового капіталу потрібно прорахувати кожен крок. Дії мають проводитися розмірено та покроково. Отже, на території Житомирщини вдало розвиваються та функціонують підприємства. За допомогою інвестицій перспектива та рівень економіки зростає.

Джерела

1. Бойко Ю. В. Раціоналізація адміністративно-територіального устрою України як необхідна передумова реформування місцевого самоврядування. Держава і право. 2010. Вип. 48. С. 176–181.

2. Пухтинський М. О. Реформування системи місцевого самоврядування // Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє: монографія/відп. ред. І. А. Грицяк. Київ: К.І.С., 2009. С. 183.

3. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації: наук. доп./за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2014. 128 с.

4. Про місцеві органи виконавчої влади в Україні: проект закону України від 02.03.2015 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: http://vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web_alldocs/Doc%D0%9B%D0%9C%D0%9B%D0% (дата звернення 02.06.2017).

5. Про адміністративно-територіальний устрій: проект закону України від 08.10.2013 № 3373 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48586 (дата звернення 02.06.2017).

РОЗВИТОК DIGITAL SKILLS ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Воронюк Є. В., викладач
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

В сучасному бізнес середовищі digital skills постають критично важливим компонентом в забезпечені економічної безпеки та сталого розвитку підприємства. Це обумовлено тим, що діджиталізація бізнес-процесів не тільки покращує операційну ефективність, але також зменшує ризики, пов'язані з коливаннями ринку, пришвидшенням темпів змін в зовнішньому середовищі, розвитком та доступністю техніко-технологічних інновацій, загрозами кібербезпеці та технологічними збоями. Інтеграція digital skills в реалізацію бізнес-процесів підприємства має важливе значення для забезпечення конурентоспроможності підприємства, особливо в контексті швидких технологічних змін.

Слід також підкреслити, що в умовах глобалізації та стрімкого розвитку цифрових технологій сталий розвиток стає все більш важливим завданням для підприємств, які прагнуть забезпечити свою економічну безпеку та конкурентоспроможність. Розвиток digital skills співробітників є ключовим чинником, що сприяє адаптації до нових ринкових умов і викликів, забезпечуючи довгострокову стабільність функціонування.

Високий рівень digital skills співробітників дозволяє підприємствам інтегрувати передові технології у свою діяльність, такі як штучний інтелект, хмарні обчислення та аналітика великих даних, усі з яких мають ключове значення для адаптації до динаміки Індустрії 4.0 і 5.0 [1]. Ці компетенції персоналу дозволяють підприємствам швидко реагувати на виклики, автоматизуючи процеси, керуючи складними наборами даних і розробляючи нові бізнес-моделі [2]. Крім того, володіння цифровими інструментами гарантує, що компанії можуть відповідати нормативним вимогам, захищати свої інформаційні активи та впроваджувати інновації, щоб сприяти конкурентній перевагі.

Одним із ключових аспектів економічної безпеки підриємства є управління ризиками, рівень якого значно посилюється завдяки розвитку digital skills співробітників. Можливість використовувати цифрові платформи для прогнозної аналітики, моніторингу даних у реальному часі та аналізу сценаріїв допомагає підприємствам передбачати потенційні збої та розробляти стратегії їх пом'якшення. Цифрова грамотність сприяє більш ефективній комунікації всередині підприємства та із зацікавленими сторонами, сприяючи прозорості та довірі.

Розвиток digital skills персоналу також безпосередньо пов'язаний із підвищенням рівня продуктивності та ефективності витрат. Цифрові інструменти дозволяють автоматизувати повторювані завдання, вивільняючи людські ресурси для зосередження на стратегічних ініціативах, які стимулюють інновації та зростання. Крім того, цифрові платформи покращують співпрацю та обмін знаннями між різними відділами, що сприяє кращому управлінню проектами та спрощенню робочих процесів. Як наслідок, підприємства з високим рівнем digital skills у співробітників є більш гнучкими, мають більше адаптивних можливостей та краще орієнтуються в економічній невизначеності.

На сучасному глобалізованому ринку підприємства повинні постійно адаптуватися до мінливих уподобань споживачів, нових конкурентів і технологічних ландшафтів. Вищий рівень digital skills персоналу дозволяє підприємствам

залишатися гнучкими, допомагаючи їм редагувати свої стратегії розвитку у відповідності до змін зовнішнього середовища, і використовувати нові можливості. Підприємства, які відстають у цифровій трансформації, можуть зіткнутися з потенційною втратою частки ринку через більш ефективну цифровізацію бізнес-процесів конкурентами, що окрім іншого, призводить до зниження собівартості продукції. Крім того, за оприлюдненими даними в звітах DESI (Індекс цифрової економіки та суспільства) особлива увага приділяється ролі digital skills у сприянні інноваціям і підтримці конкурентоспроможності підприємства [3]. Тому інвестування в розвиток digital skills – це не просто стратегія зростання, а й необхідність для стратегічного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Досліджуючи питання сталого розвитку, можна говорити про те, що він передбачає врахування економічних, соціальних та екологічних аспектів в діяльності підприємства. З такої точки зору розвиток digital skills співробітників дозволяє підприємствам знижувати свій екологічний вплив, оптимізуючи ресурси та зменшуючи викиди через більш ефективне використання енергії та матеріалів [4]. Крім того, цифровізація відкриває нові можливості для соціальної відповідальності, зокрема через впровадження прозорих та інклюзивних бізнес-процесів, що відповідають потребам різних стейкхолдерів.

Вищенаведене демонструє позитивну сторону розвитку digital skills як чиннику забезпечення економічної безпеки підприємства, проте існує і негативна. Так одним з основних негативних аспектів є високі витрати, пов’язані з впровадженням новітніх технологій та розвитком цифрових навичок серед працівників. Навчання співробітників, оновлення обладнання та програмного забезпечення вимагає значних інвестицій. Не всі підприємства, особливо малі та середні, можуть дозволити собі такі витрати, що може призвести до відставання у цифровій трансформації та втрати конкурентоспроможності.

Автоматизація та цифровізація бізнес-процесів можуть призводити до зниження потреби в певних категоріях працівників, що створює ризик безробіття. Перехід на цифрові рішення зменшує кількість робочих місць для некваліфікованого або малокваліфікованого персоналу, що може негативно вплинути на соціальну стабільність та спричинити зростання безробіття в окремих галузях.

З розвитком digital skills та впровадженням новітніх технологій зростає кількість кіберзагроз. Незважаючи на те, що цифрові компетенції дозволяють підприємствам захищати свої інформаційні активи, ризик кібератак залишається суттєвою проблемою. Вразливість до кіберзагроз може спричинити значні фінансові втрати, втрату конфіденційної інформації та підрив довіри клієнтів. Для малих підприємств кібербезпека стає особливо важливою, але часто вони не мають достатніх ресурсів для належного захисту [2].

Розвиток digital skills часто є складним для працівників старшого віку, які не завжди встигають адаптуватися до нових технологій так швидко, як молодші колеги. Це може призвести до дисбалансу у колективі, коли старші працівники відчувають тиск через необхідність постійно вдосконалювати свої навички, що негативно впливає на їх продуктивність та мотивацію. В деяких випадках, це може спричинити конфлікти в колективах або навіть втрату кваліфікованих кадрів.

Занадто велика залежність від технологій може стати ризиком для підприємства.Технічні збої, кібератаки або вихід з ладу ключових систем можуть паралізувати роботу підприємства на певний час, наслідком чого можуть стати не тільки фінансові втрати а і підрив ділової репутації. Підприємства, що цілком

покладаються на цифрові рішення, можуть виявитися уразливими перед непередбачуваними технічними проблемами.

Узагальнюючи вищенаведен можна сказати, що підприємства, які приділяють увагу digital skills своїх працівників, здатні ефективніше управляти ризиками, підвищувати продуктивність і залишатися конкурентоспроможними в умовах швидких змін на ринку.

Цифрова трансформація стає невід'ємною частиною стратегії сталого розвитку, допомагаючи підприємствам залишатися стійкими та інноваційними в глобалізованій економіці. Розвиток digital skills є незамінним для забезпечення економічної безпеки та стійкості підприємств. Оскільки цифрова трансформація прискорюється, підприємства, які віддають перевагу розвитку digital skills своїх співробітників, краще оснащені для управління ризиками, підвищення операційної ефективності та залишаються конкурентоспроможними на нестабільних ринках [5].

Хоча розвиток digital skills відкриває широкі можливості для підприємств, варто також враховувати негативні аспекти цього процесу. Високі витрати, безробіття, кіберзагрози та складність адаптації для старших поколінь працівників – це лише деякі з викликів, з якими стикаються підприємства під час цифрової трансформації. Тому важливо не лише інвестувати в цифрові навички, але й розробляти стратегії для мінімізації можливих ризиків та негативних наслідків.

Джерела

1. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum. Retrieved from: https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0005/3385454/Schwab- he_Fourth_ Industrial_Revolution_Klaus_S.pdf OECD. Skills for the Digital Economy. Retrieved from https://www.oecd.org/

2. OECD. Skills for the Digital Economy. Retrieved from https://www.oecd.org/

3. European Commission. Digital Economy and Society Index (DESI) 2020. Retrieved from https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2020

4. Gerard George, Ryan K. Merrill, Simon J. D. Schillebeeckx. "Digital Sustainability and Entrepreneurship: How Digital Innovations Are Helping Tackle Climate Change and Sustainable Development," Entrepreneurship Theory and Practice, vol. 45(5), pages 999-1027, September.

5. Rüßmann, M., Lorenz, M., Gerbert, P., Waldner, M., Justus, J., Engel, P., & Harnisch, M. Industry 4.0: The future of productivity and growth in manufacturing industries. BCG Perspectives. Retrieved from: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries.

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИЙ ЯКОСТЕЙ ЯК ЕЛЕМЕНТ УСПІШНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Вінницький Ю., здобувач

Науковий керівник: доктор філософії, старший викладач Сохацький О. Ю.

Західноукраїнський національний університет

Розвиток лідерських якостей є одним з найважливіших елементів успішного менеджменту, оскільки саме лідерство дозволяє керівникам не лише ефективно організовувати та координувати роботу команди, але й мотивувати її, надихати на

досягнення високих результатів і сприяти розвитку кожного члена колективу. Лідерські якості включають здатність до стратегічного мислення, емоційного інтелекту, прийняття рішень, комунікаційних навичок і розуміння потреб команди.

Лідерські навички стають особливо актуальними в сучасному бізнес-середовищі, яке швидко змінюється і потребує від керівників адаптивності, гнучкості та вміння діяти в умовах невизначеності. Ефективний розвиток лідерських якостей серед менеджерів допомагає компаніям не лише підвищувати конкурентоспроможність, але й створювати культуру, яка сприяє постійному вдосконаленню та розвитку. Саме тому організації інвестують значні ресурси в програми розвитку лідерства, адже вони забезпечують довготривалі переваги для бізнесу та є запорукою його стабільності й успіху в майбутньому.

Важливість лідерства в менеджменті стає ще очевиднішою в умовах сучасних викликів, що потребують швидкої адаптації до нових технологій, тенденцій та економічних умов. Розвиток лідерських якостей надає керівникам інструменти для ефективного управління командою в умовах динамічних змін, дозволяючи швидко реагувати на виклики та розробляти стратегії для сталого розвитку бізнесу.

Крім того, лідерські якості допомагають створювати довірливу атмосферу всередині команди, яка є основою для співпраці, креативності та продуктивності. Лідери, які вміють встановлювати міцні стосунки, слухати команду та підтримувати відкриту комунікацію, зазвичай досягають значно кращих результатів. Розвиток лідерства також сприяє підвищенню лояльності працівників та формуванню стабільної корпоративної культури, що є важливим аспектом для залучення та утримання талантів.

Розвиток лідерських якостей має ряд особливостей, пов’язаних з особистісними аспектами, впливом на оточення та постійною адаптацією до умов середовища. Основні з них представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Особливості розвитку лідерський якостей

Особливість	Опис
1	2
Саморефлексія та самооцінка	Ефективний лідер має регулярно оцінювати свої дії, рішення та їхній вплив на команду. Саморефлексія допомагає розуміти, де потрібно зосередитися на розвитку, що особливо важливо в умовах швидких змін у бізнесі
Розвиток емоційного інтелекту	Емоційний інтелект є важливою складовою лідерства, оскільки він дозволяє лідеру розуміти свої емоції, а також емоції своєї команди. Це включає вміння слухати, співпереживати та встановлювати довірливі стосунки, що сприяє злагодженій роботі та мотивації працівників
Навички комунікації	Лідерські якості не можуть розвиватися без вдосконалення комунікаційних навичок. Лідери мають чітко висловлювати свої думки, роз’яснювати цілі та завдання команди, а також мотивувати і надихати своїм прикладом
Гнучкість та адаптивність	Сучасні лідери повинні бути готовими до змін і швидко адаптуватися до нових умов, а також мотивувати команду бути готовою до змін. Це особливо важливо в умовах невизначеності, коли бізнес-процеси потребують швидкого прийняття рішень та змін

Продовження табл. 1

1	2
Навички стратегічного мислення	Лідери повинні бачити не лише поточні завдання, а й мати стратегічне бачення розвитку компанії. Це включає здатність планувати, прогнозувати майбутні тенденції та підходити до розвитку бізнесу з урахуванням довгострокових перспектив
Менторство	Ефективний лідер не тільки розвивається самостійно, але й допомагає іншим досягати професійного зростання. Це важливо для створення сильних команд, де кожен працівник відчуває підтримку та можливість для розвитку

Джерело: сформовано на основі [1-4]

Зазначені особливості вимагають постійної роботи над собою та вдосконалення особистісних і професійних якостей. Важливою частиною успішного лідерського розвитку є також вміння вчитися на власних і чужих помилках та адаптувати підходи до різних ситуацій, що дозволяє лідерам ефективно керувати змінами і надихати інших на досягнення високих результатів.

Таким чином, розвиток лідерських якостей стає невід'ємною частиною успішного менеджменту, що підвищує здатність організацій адаптуватися, впроваджувати інновації та досягати стратегічних цілей.

Джерела

1. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

2. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

3. Ліпич Л.Г., Хілуха О.А., Кушнір М.А., Загоруйко В.Л. Профіль компетентностей креативного менеджера з персоналу. Scientific Notes of Lviv University of Business and Law. 2021. №28. С.62-69.http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5075401

4. Яценко О.М., Горбунов М.П. Формування лідерських якостей майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки: монографія. Харків, 2018. 250 с.

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Гайворонський М. В., здобувач
Науковий керівник: д.е.н., професор Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Розвиток електронної комерції не лише трансформує традиційні моделі бізнесу, але й змінює поведінку споживачів, які все частіше віддають перевагу зручності та швидкості покупок через цифрові канали. У цьому контексті підприємства повинні

адаптувати свої стратегії, впроваджуючи інноваційні технології, оптимізуючи процеси обслуговування клієнтів та забезпечуючи безпеку онлайн-транзакцій.

Сьогодні електронна комерція стала невід'ємною складовою глобальної економіки, яка переживає швидкі та глибокі зміни завдяки цифровізації. У контексті цифрової економіки, що характеризується інтеграцією інформаційних технологій у всі сфери бізнесу та суспільства, електронна комерція відкриває нові горизонти для підприємств та споживачів. Зростання доступності Інтернету, розвиток мобільних технологій та соціальних мереж сприяють швидкому розширенню можливостей для здійснення покупок та продажів в онлайн-форматі.

Однак, незважаючи на численні переваги, електронна комерція також стикається з рядом викликів, таких як кібербезпека, захист персональних даних та конкуренція на глобальному рівні. Важливість ефективного управління цими ризиками стає надзвичайно актуальною в умовах цифрової економіки.

Зростання електронної комерції також тісно пов'язане з глобальними змінами в поведінці споживачів. В умовах пандемії COVID-19 багато людей почали використовувати онлайн-сервіси для здійснення покупок, що призвело до збільшення попиту на електронну комерцію та активізації інвестицій у цифрові платформи. Це явище стало каталізатором для багатьох компаній, які прагнуть адаптуватися до нових умов і забезпечити своїм клієнтам зручні, безпечні та швидкі способи покупки [1, 2, 4, 5].

Одним із важливих аспектів розвитку електронної комерції є впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, автоматизація процесів та аналітика великих даних. Ці технології не лише покращують ефективність операційних процесів, але й дозволяють підприємствам краще розуміти потреби своїх клієнтів, персоналізувати пропозиції та підвищувати рівень обслуговування.

Крім того, зростає значення соціальних медіа як каналу продажів. Платформи, такі як Instagram і Facebook, стають потужними інструментами для залучення нових клієнтів і просування товарів. Соціальна комерція відкриває нові можливості для взаємодії з потенційними покупцями та створення лояльності до бренду [3, 6, 7].

Разом із цим, важливо звернути увагу на питання безпеки в електронній комерції. Споживачі повинні бути впевнені в захисті своїх особистих даних та фінансової інформації. Компанії, у свою чергу, повинні вживати заходів для забезпечення безпеки своїх платформ та захисту від кібератак.

Для того щоб успішно конкурувати в електронній комерції, підприємства повинні не лише впроваджувати нові технології, але й розвивати стратегічний підхід до маркетингу та продажів. Зокрема, важливо використовувати аналітику даних для розуміння поведінки споживачів, визначення їхніх уподобань та адаптації продуктового асортименту до актуальних тенденцій.

Однією з ключових стратегій є застосування омніканального підходу, що передбачає інтеграцію всіх можливих каналів продажів (онлайн і офлайн) для забезпечення безперебійного досвіду для споживачів. Це дозволяє клієнтам зручно переходити між різними каналами – наприклад, шукати інформацію про товар в інтернеті, а потім купувати його в магазині, або навпаки.

Значення контент-маркетингу також зростає в епоху електронної комерції. Високоякісний контент може залучити нових покупців, підвищити впізнаваність бренду та сприяти формуванню довіри. Використання відео, блогів та соціальних мереж для демонстрації товарів і послуг стає невід'ємною частиною маркетингових стратегій сучасних підприємств.

Крім того, важливим аспектом є розробка ефективних логістичних рішень, які забезпечують швидку та надійну доставку товарів. Інвестування в логістичні технології, автоматизацію складів та розвиток партнерств з кур'єрськими службами може суттєво підвищити конкурентоспроможність підприємств у сфері електронної комерції [7, 8].

Також варто звернути увагу на екологічні аспекти електронної комерції. Сучасні споживачі все частіше оцінюють не лише якість товару, але й екологічність його виробництва та доставки. Тому компанії повинні враховувати принципи сталого розвитку, пропонуючи екологічні упаковки, скорочуючи викиди CO_2 під час транспортування та підтримуючи відповідальні практики виробництва.

Сьогодні електронна комерція є потужним двигуном економічного зростання, що дозволяє підприємствам ефективно конкурувати, знижувати витрати та забезпечувати зручний доступ до товарів і послуг для широкої аудиторії.

Інновації, такі як штучний інтелект, аналітика великих даних та автоматизація, стають критично важливими для оптимізації бізнес-процесів і підвищення рівня обслуговування клієнтів. Адаптація до змінюваних умов ринку та вимог споживачів, включаючи запровадження омніканальних стратегій і підвищення безпеки транзакцій, є необхідною умовою для збереження конкурентоспроможності підприємств.

Зростання електронної комерції також супроводжується викликами, такими як забезпечення кібербезпеки, захист персональних даних та утримання клієнтської лояльності в умовах великої конкуренції. Однак, попри ці труднощі, електронна комерція продовжує відкривати нові можливості для бізнесу, сприяючи інноваційному розвитку та економічному зростанню.

Отже, розвиток електронної комерції в умовах цифрової економіки є складним, але надзвичайно важливим процесом, що вимагає від підприємств адаптації до нових технологій і споживчих звичок. Інтеграція інновацій, орієнтація на клієнта, адаптація до змінюваного середовища та дотримання принципів сталого розвитку є ключовими факторами, які визначатимуть успіх підприємств у цій динамічній галузі в майбутньому.

Джерела

1. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172, URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346.

2. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. African journal of applied research, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441.

3. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries.

4. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.]; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

5. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10.

6. Крисоватий І. А. Особливості урбаністики в умовах цифрової економіки. Бізнес Інформ. 2024. №2. С. 105–110. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-2_0-pages-105_110.pdf.

7. Крисоватий І.А. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ПАРКІВ: ФІНАНСОВИЙ І ЦИФРОВИЙ АСПЕКТИ. Світ фінансів. №2. 2024. С. 89-98 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=4#issues.

8. Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Вовк В.А. Особливості розвитку національного ІТ-ринку у світовому інформаційному просторі. Бізнес Інформ. 2023. №3. С. 12-17. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-3_0-pages-12_17.pdf.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЯХ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Галгаш М.Р., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Овчаренко Є. І.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Конфлікти є суттєвими перешкодами для просування до Цілей сталого розвитку не лише в окремих країнах, але й в світі. Війна в Україні суттєво впливає на глобальну безпеку, оскільки має значний вплив на продовольчу, енергетичну та міграційну кризу, викликала порушення в економічній діяльності та міжнародній торгівлі, що показано в останньому глобальному звіті зі сталого розвитку ООН [1]. Зокрема в звіті зазначено, що «Війна в Україні спричиняє величезні страждання та людські втрати, а також руйнування майна, а також спричиняє величезне переміщення людей … Існує понад 8,1 мільйона біженців, більшість з яких жінки та діти, а також 5,3 мільйона внутрішньо переміщених осіб, що створює одну з найбільших криз біженців і внутрішнього переміщення в наш час … війна в Україні сіє хаос у світовій економіці, що призводить до підвищення цін на продовольство та енергоносії та потужної кризи вартості життя… економічна діяльність та міжнародна торгівля були серйозно порушені війною в Україні…» [1, с. 41-42]. При цьому питання безпеки стали ключовими як на глобальному рівні, так і на рівні національних економік та окремих регіонів та організацій.

Аналіз наукових публікацій та аналітичних матеріалів дозволяє зробити висновок, що питання сталого розвитку сьогодні неможливо розглядати окремо від питань безпеки і навпаки. Відповідно і сучасна концепція управління повинна базуватися на цьому взаємозв’язку, а формування безпекоорієнтованого управління в організаціях необхідно розглядати в контексті сталого розвитку. Питання формування безпекоорієнтованого управління в організаціях не є абсолютно новим для сучасного менеджменту та теорії управління і частково розкрите, зокрема такими науковцями Луганської школи безпекології як Є. Івченко Є. [2], Г. Козаченко [3], О. Ляшенко [4], Є. Овчаренко [5]. Втім, дуже слабоструктурованим та маловивченим є питання взаємозв’язку між безпекоорієнтованістю та різними сферами управління на різних рівнях та з урахуванням концепції сталого розвитку. Зокрема, значну увагу стосовно

дослідження взаємозв'язку між інституційними, національними та регіональними стратегіями в контексті забезпечення сталого розвитку приділяється в наукових розвідках І. Семененко [5], але при цьому дослідниця зосереджує увагу на інших узагальнюючих характеристиках та не приділяє уваги безпекоорієнтованості.

Станом на сьогодні військова агресія проти України отримала довготривалого характеру та викликала необхідність розробки та впровадження такої системи управління в організаціях, яка буде здатна швидко адаптуватися та реагувати на будь які нові виклики з урахуванням поточної ситуації на фронті та в економічній системі. Зважаючи на світовий досвід повоєнної відбудови та вже десятирічний досвід національних інституцій, включаючи органи центральної та регіональної влади, бізнес-організації та інші установи, дана проблематика для України стає все більше актуальною через значну зміну інтенсивності та характеру бойових дій, економічні виклики та потреби швидкої адаптації.

Вирішення проблем формування безпекоорієнтованого управління в організаціях в контексті сталого розвитку безпосередньо пов'язано з необхідністю розвитку властивостей адаптації та гнучкості в системах управління організаціями. Постійні зміни у зовнішньому середовищі потребують швидкої адаптації та гнучкості від системи управління організаціями, при чому як малими підприємствами, так і великими корпораціями та будь-якими організаціями. Досвід та кейси багатьох компаній світових лідерів, свідчать про те, що лише деякі з множини компаній досягають успіхів та до сьогодні не лише зберегли своє існування, а й накопичили свій потенціал та навіть стали компаніями лідерами, про це свідчить досвід всіх успішних компаній, але при цьому зрозуміло що багато інших компаній, які не стали успішними і не публікують свої історії успіху та про них мало що відомо. Крім того, деякі успішні компанії у той чи інший проміжок часу поставали перед проблемами кризи і навіть припинили своє існування. Однією з причин неуспішності багатьох компаній – це нездатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, нездатність стати лідером, який не просто адаптується до швидких змін, але ще їх поширює.

Зазначене цілком стосується українських підприємств та організацій, та нових викликів, які останні роки постають перед організаціями в Україні. Після 2014 року багато підприємств з Луганської та Донецької областей були вимушені адаптуватися до цієї ситуації, а після 2022 року знову змінювати моделі свого існування та розвитку: деякі підприємства були релоковані та розпочали свій бізнес спочатку в інших регіонах або закордоном. Тобто зміни які відбуваються потребують від підприємств швидкої адаптації, але крім гнучкості та адаптації систем управління, для українського бізнесу постало питання не просто їх адаптації, а питання виживання та сталого розвитку.

Підводячи підсумки, варто зазначити, при формуванні безпекоорієнтованого управління в організаціях в контексті сталого розвитку, слід брати до уваги певні ключові характеристики та властивості, які будуть притаманні як окремим підходам до захисту будь-якої структури на рівні підприємства, держави, некомерційної організації та будь-якого суб'єкта економіки. Теорія адаптації систем управління отримує свого постійного удосконалення та розвитку поряд з управлінськими практиками і навпаки, практика управління втілює та імплементує нові теоретичні управлінські моделі. Це відбувається поряд з процесом змін та удосконалення цільових показників діяльності та розвитку (критеріїв або мети існування підприємств). В умовах війни постає питання навіть не збільшення та збереження

прибутку, а просто виживання компанії, і це ставить перед підприємством вимогу формування безпекоорієнтованого управління в організаціях в контексті сталого розвитку.

Джерела

1. United Nations Global sustainable development report – 2003 «Times of crisis, times of change: science for accelerating transformations to sustainable development»
2. Івченко Є.А. Трансформації системи економічної безпеки підприємства [Текст] : монографія / Є. А. Івченко; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. – Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. – 419 с.
3. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія. Київ: Лібра, 2003. 280 с.
4. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. / О. М. Ляшенко. – К. : НІСД, 2015. – 348 с.
5. Овчаренко Є.І. Система економічної безпеки підприємства: формування та цілепокладання: монографія. Лисичанськ : «КИТ-Л», 2015. 483 с.
6. Семененко І.М. Забезпечення сталого розвитку регіону: інституційні засади та трансформація цільового управління підприємствами : монографія. Сєвєродонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2017. 370 с.

РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Гречишкін С. А., аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Христенко Л. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сучасні високодинамічні, нестабільні та складно передбачувані умови, спричинені впливом воєнно-політичних та соціально-економічних чинників, створюють численні небезпеки, загрози та ризики для стабільного й ефективного функціонування суб’єктів вітчизняного бізнесу та вимагають нових підходів до збереження ефективності діяльності, конкурентоспроможності на ринку, фінансово-економічної стійкості та економічного зростання, розвитку адаптивності у період воєнного стану та формування можливостей для повоєнного відновлення. Тож, функціонування вітчизняних підприємств має розкриватися через призму захищеності, а також свідомого й відповідального управління, що ґрунтується на дотриманні соціальних параметрів убезпечення персоналу, ресурсоощадження, оптимізації екологічних аспектів діяльності. Саме тому питання економічної безпеки та сталого розвитку набувають особливої актуальності.

Зв'язок між економічною безпекою та сталим розвитком є взаємозалежним, коли економічна безпека створює передумови для інвестицій у сталі ініціативи, а сталий розвиток, своєю чергою, підвищує стабільність, репутацію та конкурентоспроможність підприємства. Впровадження принципів сталого розвитку в стратегію економічної безпеки дозволяє підприємству досягати фінансової стабільності, знижувати ризики та забезпечувати довгострокове зростання, адаптуючись до сучасних викликів і змін ринкового середовища.

Вплив економічної безпеки на сталий розвиток проявляється через:

- забезпечення фінансової стабільності для довгострокових інвестицій у проєкти та програми сталого розвитку, такі як екологічно чисті технології, енергоефективність, розвиток людського капіталу, підвищення якості продукції та ін.
- мінімізацію ризиків за допомогою ефективної системи управління як компоненти загальної системи економічної безпеки, яка допомагає підприємству адаптуватися до внутрішніх та зовнішніх загроз, що можуть завадити сталому розвитку;
- оптимізацію ресурсів, що знижує ризик їх нераціонального використання та розвиток напрямів сталого розвитку;
- підвищення конкурентоспроможності економічно убезпеченого підприємства за допомогою впровадження новітніх технологій, підвищення якості продукції та послуг з метою набуття конкурентних переваг та підвищення лояльності споживачів.

Своєю чергою сталий розвиток впливає на зміцнення економічної безпеки шляхом:

- диверсифікації джерел доходів і зменшення залежності від традиційних ресурсів, що знижує ризик для економічної безпеки;
- покращення репутації підприємства через впровадження принципів сталого розвитку серед клієнтів, інвесторів і регуляторних органів тощо, що посилює економічну безпеку через зміцнення партнерських зав’язків;
- забезпечення відповідності екологічним і соціальним стандартам, зменшення ризиків штрафів і юридичних наслідків через невідповідність вимогам регуляторних органів, що впливає на збереження репутації підприємства та зниження загроз його економічній стабільності;
- сприяння інноваціям спрямованим на підвищення продуктивності та скорочення операційних витрат, що забезпечує стійкі конкурентні переваги та підвищує економічну безпеку підприємства, убезпечуючи його перед ринковими коливаннями;
- розширення можливостей для фінансування шляхом відкриття нових перспектив, як то доступ до «зелених» інвестиційних фондів, грантів і фінансової підтримки, що підвищує фінансову стабільність та ін.

У забезпеченні економічної безпеки підприємства важливу роль відіграють фінансові потоки. При цьому, під фінансовими потоками слід розуміти рух грошових коштів, пов’язаний з надходженням і витрачанням фінансових ресурсів підприємства. Вони відображають рух грошових коштів як усередині підприємства (внутрішні потоки), так і між підприємством і суб’єктами зовнішнього середовища (зовнішні потоки). Фінансові потоки охоплюють всі аспекти діяльності підприємства, включаючи операційні, інвестиційні та фінансові процеси.

У сфері економічної безпеки підприємства організація ефективного управління фінансовими потоками позитивно впливає за забезпечення стабільності та фінансової стійкості підприємства, допомагає уникати або зменшувати вплив ризиків та загроз, підвищуючи здатність підприємства реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, тим самим створюючи умови для довгострокового сталого розвитку. Фінансові потоки відображають рух грошових коштів, які підприємство використовує для підтримки операційної діяльності, інвестицій, управління борговими зобов'язаннями та досягнення стратегічних цілей.

Регулювання як управлінська функція є ключовим елементом процесу управління, який забезпечує підтримку стабільності, адаптивності та досягнення запланованих результатів від руху фінансових потоків на підприємстві. Ця функція охоплює процеси моніторингу, контролю, коригування та оптимізації грошових потоків з метою забезпечення платоспроможності, інвестиційної активності та стабільності підприємства в умовах динамічного ринкового середовища.

До основних аспектів регулювання фінансових потоків у забезпечені економічної безпеки, які відіграють важливу роль сталому розвитку підприємства можна віднести: фінансовий моніторинг і контроль ризиків; забезпечення стійкості до зовнішніх впливів; оптимізація витрат та підвищення ефективності; підтримка інвестицій у сталий розвиток, забезпечення прозорості та підвищення довіри; забезпечення прозорості та підвищення довіри.

За допомогою фінансового моніторингу і контролю ризиків, які є компонентами регулювання фінансових потоків, своєчасно виявляються ризики, пов'язані з нестабільністю валютного курсу, інфляцією, коливанням вартості ресурсів тощо, та регулюється їхній вплив на результати діяльності підприємства. Запровадження механізмів фінансового моніторингу допомагає забезпечити ліквідність, уникнути касових розривів і зберегти стабільність підприємства у непередбачуваних умовах.

Регулювання фінансових потоків дозволяє мінімізувати залежність від зовнішніх впливів з боку постачальників, споживачів, посередників тощо, зберігаючи оборотний капітал і контроль над витратами. Адаптація фінансової політики до викликів зовнішнього середовища сприяє захисту економічних інтересів підприємства, підтримуючи його здатність зберігати рентабельність і операційну стабільність.

Оптимізація витрат та зростання ефективності, підвищують рівні конкурентоспроможності та економічної безпеки. Виважений розподіл руху фінансових потоків за різними напрямами діяльності, як то виробництво, постачання, збут, різні соціальні й технічні програми та проєкти, підтримує сталий розвиток і дозволяє уникнути фінансових втрат.

Високий рівень економічної безпеки забезпечує підтримку інвестицій у сталий розвиток шляхом спрямування фінансових потоків на технологічні інновації, модернізацію виробництва, екологічно чисті технології та соціальну відповідальність. Інвестування у сталий розвиток підтримує позитивну репутацію підприємства, дозволяє залучати партнерів і підвищує конкурентоспроможність.

Регулювання фінансових потоків і прозорість фінансової звітності підвищують довіру з боку інвесторів, партнерів і споживачів, що зміцнює економічну безпеку підприємства. Прозора система управління фінансовими потоками відповідає вимогам міжнародних стандартів і допомагає підприємствам відповідати соціально-екологічним та економічним критеріям сталого розвитку.

А отже, синергія між економічною безпекою та сталим розвитком забезпечує створення довгострокової вартості (комбінація економічної безпеки та сталого розвитку допомагає створити додану вартість, сприяючи довгостроковій стійкості та підвищенню вартості підприємства); зниження залежності від нестабільних ресурсів (сталий розвиток стимулює впровадження відновлюваних ресурсів, що забезпечує підприємству економічну стійкість навіть у мінливих умовах); підвищення мотивації для інновацій (взаємодія між сталим розвитком та економічною безпекою стимулює підприємства до пошуку нових, більш ефективних рішень і технологій, що

підвищують продуктивність і стабільність). Сполучною ланкою, яка відповідає за належний стан економічної стійкості, як основу для сталого розвитку підприємства є фінансові потоки. Ефективне управління фінансовими потоками дозволяє підприємству уникати фінансових криз, мінімізувати ризики та підтримувати стійкість у довгостроковій перспективі, створюючи тим самим створюючи підґрунтя для інновацій, розвитку і забезпечення економічної безпеки підприємства, що є необхідним для досягнення сталого розвитку за допомогою формування нових конкурентних переваг. Регулювання фінансових потоків як основний механізм для забезпечення економічної безпеки є основою для стабільності та конкурентоспроможності підприємства, що дозволяє йому успішно функціонувати та розвиватися в умовах динамічного ринкового середовища. В умовах сучасних економічних викликів це дозволяє вітчизняним підприємствам забезпечити стійкість, підтримувати конкурентоспроможність і зберігати фінансову стабільність, що відкриває можливості для інвестицій у стійкі проєкти, покращує репутацію і створює основу для довгострокового успіху вітчизняних підприємств. Тож, подальшого розвитку отримують питання щодо формування чіткого методичного забезпечення перебігу етапів регулювання грошових потоків у сфері економічної безпеки.

ГЛОБАЛЬНА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Гріга Д. Т.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., професор Доронін А. В.
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського «ХАІ»

Діджиталізація грає вирішальну роль в ході четвертої промислової революції. Так, за даними Information Society Report, в 2023 році 67% населення планети має доступ до мережі Інтернет. З них, близько 40% має підключення до мережі 5 покоління (5G) [1]. В сучасному світі кожне підприємство використовує цифрові продукти для ведення бізнесу, а на рівні країн стрімко впроваджуються сучасні методи управління та моніторингу. За даними Dell Digital Transformation Index, з опитаних 4000 світових компаній у 2023 році, 90% планують надавати пріоритет інвестиціям в діджиталізацію [2].

Україна стрімко розвиває свій рівень цифрової трансформації та вже є піонером в деяких категоріях. Як один з прикладів, можна виділити проект Держава в смартфоні Міністерства цифрової трансформації України та застосунок Дія. На графіку ми можемо побачити порівняння використання цифрових сервісів в Україні та ЄС (рис.1).

Розглядаючи процес цифрової трансформації з точки зору людини – за останні 5 років людство розширило присутність інформаційних технологій на більшість сфер свого життя. Навіть в повсякденності, людина все більше стикається з продуктами діджиталізації, від кас самообслуговування в супермаркетах, до використання штучного інтелекту в медицині, оборонній сфері, маркетингу, тощо. Розширення покриття інтернету 5 покоління (5G) ще більше прискорить процес діджиталізації суспільства та зробить використання інтернету речей (IoT) ще більш ефективним.

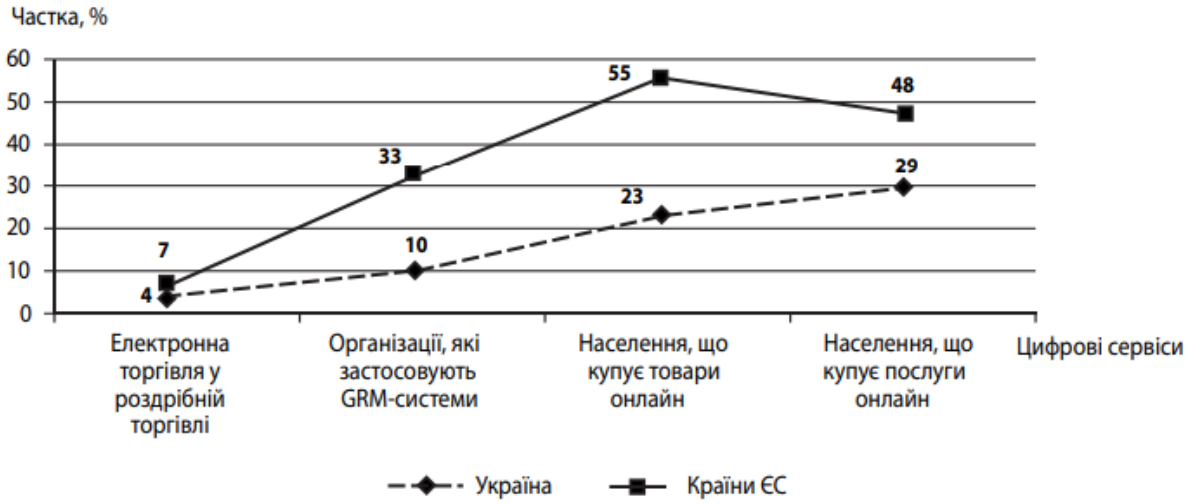

Рис. 1 Порівняння частки цифрових сервисів в Україні та ЄС, %.
Джерело: за матеріалами [3]

Пандемія COVID-19, сучасні конфлікти та інші виклики виступили каталізатором для пришвидшення процесу діджиталізації бізнесу. За даними досліджень, можна прогнозувати ще більш швидкий перехід людства від звичної форми організації робочого процесу до нової, більш гнучкої форми.

Окрім самого формату роботи цифровізація діяльності підприємств як то виробництва, торгівлі, обслуговування призводить до скорочення ручної праці і потенційній відмові від низки низько кваліфікованих професій. [4]

Висновки. Наявні статистичні дані дають нам змогу передбачати подальший розвиток діджиталізації в Україні та у всьому світі. Темпи та масштаби впровадження цифрових технологій зростають та набувають системний характер що підтверджується зростаючими інвестиціями в цифрові продукти.

Джерела

1. The ICT Development Index (IDI), 2023р URL: https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/facts-figures-2023/index (дата звернення 18.10.2024).

2. Dell Digital Transformation Index, 2019 URL: https://www.dell.com/en-us/dt/perspectives/digital-transformation-index.htm (дата звернення 18.10.2024).

3. Раєвнєва О. В. Порівняльний рейтинговий аналіз стану та тенденцій діджиталізації українського суспільства та економіки / О. В. Раєвнєва, І. В. Аксьонова, О. І. Бровко // Проблеми економіки. – 2021. – № 4. – С. 56-66.

4. Туль С. І. Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації. дис. … канд. док. екон. наук, 8.00.02 Вінниця, 2019 рік. Розділ 2. С. 71-115

РОЛЬ АУТСОРСИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ УКРАЇНСЬКИХ ІТ-КОМПАНІЙ

Давиденко М. С.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Аутсорсинг – це практика найму зовнішніх компаній або фахівців для виконання певних завдань замість використання власних ресурсів. Ця модель

дозволяє компаніям зосередитися на ключових аспектах свого бізнесу, передаючи рутинні функції на сторонні організації [1]. IT-аутсорсинг охоплює широкий спектр послуг, від розробки програмного забезпечення до технічної підтримки та обробки даних [2]. Основні переваги включають економію витрат, гнучкість та швидкий доступ до новітніх технологій.

IT-індустрія є однією з найбільш динамічних та інноваційних галузей економіки. Вона відіграє ключову роль у глобальній цифровій трансформації та охоплює розробку, впровадження та підтримку інформаційних систем, програмного забезпечення, телекомунікацій, а також кібербезпеку. В Україні IT-індустрія демонструє високі темпи зростання, що сприяє залученню іноземних інвестицій та створенню робочих місць [3]. Аутсорсинг став найбільш популярним типом роботи серед IT-компаній через можливість зменшити витрати на заробітну плату та інфраструктуру, отримати доступ до висококваліфікованих фахівців по всьому світу та зберегти гнучкість. Компанії можуть швидко масштабувати свої операції або скорочувати їх залежно від потреб ринку.

На міжнародному ринку IT-аутсорсингом займаються такі великі компанії, як IBM, Accenture, та TCS, що надають послуги розробки програмного забезпечення, хмарних технологій і кібербезпеки [1]. Ці компанії співпрацюють із клієнтами по всьому світу, допомагаючи оптимізувати витрати та підвищувати ефективність. Окрім цього, аутсорсинг дозволяє їм адаптувати свої продукти до локальних ринків, що підвищує їх конкурентоспроможність.

Україна є одним зі світових лідерів у сфері IT-аутсорсингу, пропонуючи висококваліфікованих фахівців та конкурентні ціни. Розвиток аутсорсингу в Україні почався з середини 2000-х років, і з того часу індустрія зростає завдяки широкому спектру послуг, що надаються на міжнародному ринку. Провідні компанії, такі як SoftServe, Ciklum та GlobalLogic, активно співпрацюють із закордонними партнерами, забезпечуючи високий рівень послуг у сфері програмування, тестування та підтримки програмного забезпечення [3]. Важливим фактором розвитку українського аутсорсингу є:

- інвестиції у цифрові інновації;
- адаптація до нових технологічних трендів:
- штучний інтелект;
- машинне навчання;
- високий рівень кібербезпеки.

Ці фактори дозволяють Україні утримувати конкурентні позиції на світовому ринку аутсорсингу.

Наразі українські IT-компанії активно використовують аутсорсинг як основну модель бізнесу. Ситуація з аутсорсингом залишається стабільною, попри труднощі, пов'язані з війною, оскільки багато компаній швидко перейшли на віддалений формат роботи, а значна частина індустрії продовжує працювати за кордоном. Основні виклики для українських компаній – це конкуренція з глобальними гравцями та необхідність постійного розвитку технологій. Для покращення позицій українських IT-компаній на світовому ринку, необхідно збільшити інвестиції у наукові дослідження та розробки, впроваджувати інноваційні продукти та підвищувати якість послуг [2]. Одним із ключових напрямків є розвиток спеціалізованих навичок у таких сферах, як штучний інтелект, кібербезпека, блокчейн та хмарні технології. Співпраця з міжнародними компаніями та посилення міжнародної присутності також є важливими кроками.

Отже, роль аутсорсингу в забезпеченні конкурентних переваг українських IT-компаній є надзвичайно важливою у контексті сталого розвитку. Використовуючи аутсорсинг, компанії не тільки оптимізують свої витрати та збільшують гнучкість, але й створюють нові робочі місця, залучаючи кваліфікованих фахівців із різних регіонів країни. Цей процес сприяє розвитку інфраструктури, підтримує економічну активність у менш розвинених регіонах і допомагає зменшувати рівень урбанізації шляхом розвитку дистанційної зайнятості. Окрім того, аутсорсинг сприяє розширенню доступу до новітніх технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, що підвищує екологічну ефективність через зменшення використання ресурсів, зокрема енергії. Інтеграція нових технологій дозволяє українським IT-компаніям не лише підвищувати свою конкурентоспроможність, а й сприяти глобальному сталому розвитку, пропонуючи рішення, які зменшують негативний вплив на довкілля.

Джерела

1. Перерва П., Тарасенко А., Фоменко В. (2024). Ефективність аутсорсингу багатонаціональних підприємств. URL: https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4684b3a7-eec9-47a8-845b-4bb78cd5c973/content

2. Тарасенко А.В., Болюх І.О. (2024). Аутсорсинг багатонаціональних підприємств. URL: https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4098afe9-4e87-4f2a-96af-74e82eef38f9/content

3. Александрук Я. В. (2024). IT-індустрія України на міжнародному ринку (Bachelor's thesis, Волинський національний університет імені Лесі Українки). URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24488/1/Aleksandruk_2024.pdf

ІНКЛЮЗІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Десятнюк О. М., д.е.н., професор,
Пташенко О. В., д.е.н., професор
Західноукраїнський національний університет

Інклюзія сьогодні стає важливою складовою забезпечення фінансової безпеки підприємств, особливо в умовах глобалізації та цифровізації економіки. У широкому розумінні інклюзія означає створення доступних та рівних умов для всіх учасників економічного процесу, що сприяє розширенню можливостей підприємств, підтримці стабільності та стійкості їх фінансової системи. Для бізнесу інклюзія забезпечує доступ до нових ринків, полегшує залучення клієнтів з різних сегментів, а також сприяє встановленню довгострокових партнерських відносин.

Забезпечення інклюзивного підходу в фінансовій сфері має багато переваг, зокрема доступ до нових фінансових інструментів і джерел фінансування, зміцнення довіри з боку споживачів та підвищення репутації на ринку. Крім того, інклюзія сприяє формуванню більш стійкого бізнес-середовища, в якому підприємства можуть реагувати на різноманітні виклики та використовувати інноваційні підходи для залучення ресурсів. Розширення інклюзивних підходів до управління фінансами, включаючи впровадження цифрових технологій, дозволяє підприємствам не лише задовольняти потреби різних груп клієнтів, але й збільшувати прозорість фінансових операцій, що знижує ризик шахрайства та сприяє зростанню довіри.

Важливим елементом інклюзії також є забезпечення фінансової грамотності серед працівників і зацікавлених сторін, що допомагає підвищити ефективність управління фінансами, підтримує інноваційну активність і забезпечує стійкість компаній. Окрім того, інклюзія в фінансовій сфері може стимулювати соціальну відповідальність підприємств, допомагаючи їм позитивно впливати на спільноти, де вони працюють, а також адаптуватися до сучасних вимог сталого розвитку.

Забезпечення безпекової складової фінансового сектору в умовах трансформаційних змін стає також дуже актуальним та нагальним питанням. Так безпекова складова фінансової системи охоплює комплекс заходів та інструментів, спрямованих на захист фінансових установ, процесів і даних від різноманітних загроз. Так загрози можуть включати кіберзлочинність, шахрайство, фізичні загрози, а також внутрішні ризики. Сутність безпекової складової полягає у забезпеченні стабільності, надійності та довіри до фінансової системи. Нижче в таблиці 1 наведено ключові аспекти зазначеної складової.

Саме такі безпекові складові мають суттєвий вплив на розвиток і фінансової безпеки підприємств, а не тільки фінансової системи в цілому.

Таблиця 1

Безпекова складова фінансової системи та її елементи

Елемент	Характеристика
1	2
Кібербезпека	
Захист інформації	Забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності даних шляхом впровадження сучасних технологій шифрування, аутентифікації та контролю доступу
Виявлення і реагування на інциденти	Постійний моніторинг систем для виявлення підозрілої активності та швидке реагування на потенційні загрози, що включає створення планів реагування на інциденти та відновлення після атак
Фізична безпека	
Охорона об'єктів	Захист фізичних активів фінансових установ, включаючи серверні приміщення, офіси та банкомати, за допомогою систем контролю доступу, відеоспостереження та фізичної охорони
Безпека працівників	Забезпечення безпеки персоналу через навчання, інструктажі та застосування заходів фізичної безпеки
Захист від шахрайства	
Інструменти для виявлення шахрайства	Використання систем моніторингу транзакцій, аналітики великих даних та штучного інтелекту для виявлення та запобігання шахрайським операціям
Програми відповідності	Впровадження політик та процедур, спрямованих на дотримання нормативних вимог та попередження фінансових злочинів
Регуляторне забезпечення та відповідність	
Дотримання законодавства	Відповідність нормативним актам та стандартам, таким як GDPR, PCI DSS, та іншим регуляторним вимогам, що забезпечують захист даних та операцій
Аудити та оцінка ризиків	Регулярне проведення аудитів та оцінка ризиків для забезпечення відповідності стандартам безпеки та мінімізації загроз

Продовження табл.1

1	2
Освіта та підвищення обізнаності	
Навчання персоналу	Регулярне навчання співробітників щодо новітніх загроз і методів їх запобігання, а також розвитку культури безпеки в організації
Інформування клієнтів	Освіта клієнтів щодо основ безпеки, таких як захист своїх облікових даних і розпізнавання шахрайських схем
Інновації та технологічні рішення	
Блокчейн	Використання технології блокчейн для підвищення прозорості і безпеки транзакцій
Штучний інтелект та аналітика даних	Використання штучного інтелекту для виявлення аномалій, прогнозування загроз та автоматизації процесів безпеки
Інцидент-менеджмент та відновлення після збоїв	
Планування відновлення	Розробка та тестування планів відновлення діяльності після збоїв або атак, включаючи резервне копіювання даних і альтернативні процеси для критичних операцій
Системи безперервності бізнесу	Забезпечення стійкості до збоїв та катастроф через впровадження систем безперервності бізнесу

Джерело: сформовано на основі [1, 2, 3, 6, 7]

Отже, актуальність розгляду інклюзії в контексті фінансової безпеки підприємств стає важливою умовою їхнього сталого зростання, дозволяючи бізнесу краще адаптуватися до викликів і змін на ринку. Вона створює сприятливе середовище для зміцнення фінансової стійкості та надійності підприємств, допомагаючи їм ефективніше управляти ресурсами, залучати інвестиції та впевнено рухатися до досягнення стратегічних цілей у динамічному економічному середовищі.

Складові інклюзії в системі фінансової безпеки підприємств охоплюють різноманітні аспекти, що сприяють забезпеченню доступу до фінансових ресурсів і можливостей для всіх учасників бізнес-процесів. Основні складові інклюзії представимо в таблиці 2.

Таблиця 2

Складові інклюзії в системи фінансової безпеки підприємств

Складова	Характеристика складової
1	2
Доступ до фінансових ресурсів	Забезпечення рівного доступу до фінансових інструментів і послуг, таких як кредити, інвестиції, гранти та інші форми фінансування, що допомагає підприємствам різного масштабу реалізовувати свої проєкти
Фінансова грамотність	Освіта та навчання працівників, клієнтів і партнерів у питаннях управління фінансами, бюджетування та інвестування, що підвищує здатність підприємств ефективно використовувати фінансові ресурси та знижувати ризики
Інформаційна прозорість	Забезпечення відкритості в фінансових операціях та звітах, що підвищує довіру з боку інвесторів, клієнтів і партнерів, а також дозволяє краще управляти фінансовими ризиками
Інноваційні фінансові інструменти	Використання нових фінансових технологій і платформ, таких як краудфандинг, фінансові технології (fintech) та блокчейн, які забезпечують більш ефективний доступ до капіталу та знижують витрати на фінансові послуги

Продовження табл. 2

1	2
Співпраця з різними стейкхолдерами	Встановлення партнерських відносин з державними органами, фінансовими установами, неурядовими організаціями та іншими учасниками ринку для створення сприятливих умов для інклюзії та підтримки фінансової безпеки
Соціальна відповідальність	Реалізація соціальних програм і ініціатив, які сприяють економічному розвитку спільнот, де працюють підприємства, що підвищує репутацію та довіру до них
Регуляторна підтримка	Підтримка з боку держави в формуванні політики, яка стимулює інклюзію, забезпечуючи справедливі умови для всіх учасників ринку і захищаючи інтереси малих і середніх підприємств
Управління ризиками	Розробка та впровадження стратегій для ідентифікації, оцінки та мінімізації фінансових ризиків, пов’язаних з інклюзією, що допомагає підприємствам зберігати стабільність і стійкість в умовах невизначеності

Джерело: складено авторами на основі [1-8]

Отже, інклюзія є не лише соціальною, а й стратегічною потребою, що дозволяє забезпечити фінансову безпеку, розвиток та адаптацію підприємств до сучасних викликів ринку, сприяючи їхньому сталому та відповідальному зростанню.

Інклюзія відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової безпеки підприємств, адже вона сприяє стабільності, гнучкості та довгостроковій стійкості бізнесу. Завдяки впровадженню інклюзивних практик підприємства отримують доступ до ширших можливостей ринку, знижують фінансові ризики, посилюють довіру клієнтів та підвищують конкурентоспроможність. Інклюзія сприяє залученню нових клієнтів і партнерів, зміцненню партнерських зв'язків, а також підтримці стійкого економічного зростання, що є надзвичайно важливим в умовах глобалізації та зростання соціальної відповідальності бізнесу.

Інклюзивний підхід до фінансової діяльності допомагає підприємствам ефективніше використовувати свої ресурси, мінімізувати залежність від окремих ринків і адаптуватися до динамічних умов зовнішнього середовища. Впровадження цифрових технологій у фінансову інклюзію, покращення доступу до фінансових інструментів та забезпечення фінансової грамотності працівників і зацікавлених сторін посилює фінансову безпеку та дозволяє підприємствам досягати високих показників стійкості та результативності.

Джерела

1. Desyatnyuk O., Naumenko M., Lytovchenko I., Beketov O. Impact of Digitalization on International Financial Security in Conditions of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 104-114 URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5325/4341

2. Gallego-Losada, M.-J., Montero-Navarro, A., García-Abajo, E., & Gallego-Losada, R. (January, 2023). Digital financial inclusion. Visualizing the academic literature. Research in International Business and Finance, Vol. 64. URL: https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2022.101862

3. Gupta J., Cornelissen V., Ros-Tonen M. Inclusive development. Encyclopedia of Global Environmental Governance and Politics. Cheltenham, 2015. P. 35-44.

4. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

5. Кожина А. В. Фактори інклюзивного місцевого розвитку: підходи до класифікації. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. 2018. № 4. С. 21-30.

6. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.]; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

7. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

8.Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Малінка І.Л.. Особливості економічної інклюзії у військовий період. Бізнес Інформ. 2023. №5. С. 11-18. URL: https://www.business-inform.net/main/DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-11-18

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОГРАФІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ: МОЖЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ДІЄВОСТІ ТА ДЕРИВАТНІ ПОГРОЗИ

Довбня І. А.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кривуля П. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Наразі бізнес в Україні стикається з численними проблемами через бойові дії, що ставлять перешкоди у досягненні цілей сталого розвитку. Руйнування інфраструктури, нестача кваліфікованих кадрів (що сприяє також відтоку інтелектуального капіталу), погіршення екологічного стану, що призводить до нестачі ресурсів – лише частина тих проблем, які гальмують розвиток підприємств країни. Проте вони є першочерговими, що потребують рішень не тільки на рівні бізнесу, але і на державному рівні.

З боку підприємництва ще одною найбільш поширеною перешкодою стає проблема у довгостроковому плануванні своєї діяльності, оскільки невизначеність середовища зростає через чималі ризики, які виникають унаслідок бойових дій: нестача робочої сили, зменшення платоспроможності населення, проблеми забезпечення електроенергією, матеріально-технічною базою за умов руйнування, тощо. Поряд з цим до бізнесу поставлено за мету прагнути до міжнародних вимог цілей сталого розвитку, як дотримання екологічної відповідальності, соціальної справедливості та безпеки, що можуть додавати тиску до підприємств у їхньому розвитку, особливо, якщо вони знаходяться у пригніченому стану (потребують фінансування з боку відновлення інфраструктури чи інше).

Тому, враховуючі перелічені негативні умови сучасного підприємництва у країні, аби завадити значному впливу негативних чинників та запобігти значних негативних наслідків, для підприємств виникає потреба в постійному моніторингу за

діловим середовищем та запровадженні інформаційно-аналітичного забезпечення (далі – ІАЗ) для регулювання поточної діяльності бізнесу та ключових параметрів ділового середовища. Перебуваючи у зростанні невизначеності середовища перш за все є необхідним забезпечити підприємство у наявності організованої системи управління, яка не може сприяти ефективному управлінню без ІАЗ.

ІАЗ є частиною інформаційного забезпечення організації, але більше спрямовано на виконання якісно-змістовного перетворення інформації, через що пов'язано з науковою (виробляє нові знання) та управлінською (забезпечує розробку варіантів рішень, складанню сценаріїв ситуацій) діяльністю [3, с. 85-86]. Тобто ІАЗ за своєю суттю передбачає виконання якісно-змістового аналізу даних, що є одним з основних етапів у процесі прийняття управлінських рішень. Кожне підприємство так чи інакше займається аналізом результатів своєї діяльності, але ІАЗ передбачає запровадження постійного моніторингу поточної діяльності, що дозволить підприємцям швидше реагувати на поточні зміни та приймати своєчасні рішення за результатами інтерпретації того, що сталось. Але за сучасних поширених декларативних позиціях важливості ІАЗ, які в цілому вірні, забувають необхідність швидкої інтерпретації отриманих результатів збору та обробки даних, що потребує належне подання результатів ІАЗ наочними засобами візуалізації (або інших засобів впливу на рецептори осіб, що приймають рішення). Напрямом науки та практики, який предметом досліджень має саме наочність візуалізації є інфографіка, та таким чином, одним з інструментів ІАЗ, який допоможе швидше оцінювати поточну складну ситуацію на основі значних числових вимірів, можливо та слід використовувати *інфографіку* для дієвого прийняття рішень.

Інфографіка або інформаційна графіка є візуальною презентацією інформації, котра дозволяє піднести її максимально доступно і швидко, згідно запиту користувача [4, с. 208]. Інфографіку вважають наймогутнішим засобом передачі проаналізованої інформації чи відомостей [4, с. 208], оскільки більшу частину інформації людина отримує через зорове сприйняття, що робить використання цього засобу комунікації більш гнучким в порівнянні з текстовою презентацією даних. Якісно зроблена інфографіка допомагає користувачу швидко ознайомитися з представленими результатами дослідження або іншою інформацією (повідомленнями). До того ж зростання популярності інфографіки обумовлено тим, що сучасний світ переповнений великими обсягами інформації [2, с. 207], у зв'язку з чим ставить перед людиною перешкоди в її опануванні через обмежені ресурси часу.

Інфографіка, як універсальний інструмент передачі інформації, може застосовуватись при вирішенні різних завдань (візуалізувати різні процеси та алгоритми, відобразити значні обсяги даних або ж результати аналізу), серед яких можна ще визначити можливість встановлення зв'язків із партнерами для забезпечення сталого розвитку з боку привернення потенційних партнерів чи інвесторів. Завдяки застосуванню інфографіки підприємства можуть краще відобразити свої досягнення з їхньою діяльності чи у досягненні цілей сталого розвитку, що буде підвищувати довіру до бізнесу, бо перед користувачами інформації буде наочне відображення результатів діяльності підприємства. Але не слід вважати ІАЗ лише тільки засобом, який мають використовувати тільки підприємці у контексті завдань забезпечення сталого розвитку: держава, громади, громадські організації, всі зацікавлені сторони можуть сприяти сталому розвитку, використовуючи засоби повідомлення та оприлюднення важливої інформації – у цьому випадку ще більш важливими стають критерії прагматичної інформаційної згортки та наочності

інформації, а оприлюднення у засобах масової інформації збільшує інформаційне навантаження на всіх учасників інформаційного обміну та потребує розвинутої культури надання наочної інформації. Крім того, як показано у роботі [1] неякісна згортка інформації може призводити до хибних рішень. Це також вимагає впровадження раціональної практики використання інфографіки для поширення інформації, яка є важливою для дотримання принципів та досягнення цілей сталого розвитку. Впровадження засобів без належного їх використання може не сприяти позитивному результату, а навпаки призводити до хиб у обробці інформації та прийнятті рішень, що можемо вважати дериватними погрозами сталому розвитку.

Підсумовуючи викладений матеріал, можна визначити першочергові завдання для забезпечення сталого розвитку бізнесу та взагалі сталого розвитку людства, якими є постійний моніторинг за своєю діяльністю завдяки впровадженні ІАЗ з використанням засобів та рекомендації інфографіки у формуванні інформаційних згорток, що допоможе аналізувати стан підприємства та його своєчасної реакції на зміни у процесі прийняття оперативних рішень. Також можна та слід розглядати інфографіку як можливість комунікаційної взаємодії економічних та соціальних акторів, залучення партнерів та інвесторів до бізнесу, що буде сприяти його сталому розвитку, і як інструмент ІАЗ, який надасть підприємству можливість швидко реагувати та приймати ефективні рішення. Проте для цього необхідно розуміти, як правильно будувати якісну інфографіку, що потребує окремого дослідження цього питання у подальшому, аби досягти бажаного результату, а не збільшити інформаційне навантаження на всіх акторів, що залучаються до досягнення цілей сталого розвитку.

Джерела

1. Дорошко М. В., Кривуля П. В. Комунікаційні хиби при консолідації інформації у проектних командах : монографія. Луганськ: Вид-во ЛДАКМ, 2014. 196 с.

2. Луціва Д. Аналіз засобів візуалізації даних. The XXXVII International Scientific and Practical Conference «Modern ways of solving the latest problems in science», September 20 – 23, 2022, Varna, Bulgaria. 518 p.

3. Хвальчик І. Л., Волощук Л. О. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством. *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. 2020. № 1 (47). С. 84-90. – DOI: 10.15276/ETR.01.2020.10.

4. Шатківська А. С., Буркіна Н. В. Інфографіка як сучасний засіб візуалізації даних. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2019: 207.

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ГОЛОВНА ПРОБЛЕМА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зеленко О. В., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Дефіцит кадрів – це головна проблема, з якою стикаються промислові підприємства в Україні протягом останніх 2 років. Пряма загроза життю та здоров’ю під час війни змушує населення країни переїжджати в більш безпечні регіони, емігрувати за межі країни. Проблему нестачі трудового потенціалу загострює високий рівень невизначеності всіх аспектів повсякденної діяльності

промислових підприємств, що, в свою чергу, негативно впливає на процес управління робочу силу окремої організації, регіону, країни.

Невизначеність у контексті діяльності сучасного промислового підприємства визначається як ситуація, за якої керівник не має чіткого уявлення про сучасні/майбутні події або фактори, що впливатимуть на функціонування організації. Це може стосуватися як умов зовнішнього середовища, так і внутрішніх процесів життєдіяльності. Основні аспекти невизначеності для промислових підприємств можна систематизувати наступним чином: 1) економічна невизначеність: передбачає зміни на ринках сировини, коливання попиту на продукцію, інфляційні процеси, валютні курси можуть суттєво впливати на планування й стабільність поточної діяльності; 2) політична та регуляторна невизначеність: проявляється через зміни у законодавстві, протистоянні основних політичних сил країни, різкі зміни в оподаткуванні діяльності або в передбачених санкціях можуть створювати додаткові ризики; 3) технологічна невизначеність формується інноваційними процесами та розвитком нових технологій які можуть як надавати підприємствам конкурентні переваги, так і створювати виклики через швидку зміну технологічних рішень або застарілість обладнання; 4) соціальна невизначеність – це зміни у поведінці споживачів, у потребі в робочій силі, а також вплив демографічних і соціальних трансформацій, які впливають на стратегічне планування та кадрову політику підприємства; 5) екологічна невизначеність фіксується через зростання вимог до екологічної відповідальності; нові стандарти збереження довкілля та «зелені» технології можуть спричинити додаткові витрати для підприємства або змінити його стратегію; з іншого боку – це екологічні загрози, пов’язані із бойовими діями по всій території України; 6) глобальна невизначеність впливає через міжнародні торгові бар'єри або глобальну економічну кризу, що негативно позначатися на діяльності промислових підприємств, особливо тих, що працюють на експорт або імпорт.

В умовах невизначеності підприємства та їх керівники змушені використовувати стратегічне планування з урахуванням різних сценаріїв розвитку подій, адаптуватися до змін та активно впроваджувати різноманітні інноваційні інструменти управління. Сучасна невизначеність щодо діяльності промислових підприємств в Україні пов'язана з рядом ключових негативних факторів, які впливають на економічні процеси та на можливість управління трудовим потенціалом промислових підприємств:

- військові дії та геополітична ситуація: війна з Росією є головним чинником, що формує значний, а іноді навіть критичний рівень невизначеності у роботі промислових підприємств; руйнування інфраструктури, нестабільність поставок та переміщення виробничих потужностей призводять до значних втрат компенсувати які не завжди вдається;

- проблеми з енергозабезпеченням, що з’являються через знищення енергетичної інфраструктури та можливі перебої в постачанні електроенергії, газу й інших ресурсів ускладнюють щоденну роботу промисловий підприємств; такий стан речей вимагає впровадження альтернативних джерел енергії та оптимізації споживання ресурсів;

- логістичні виклики – це обмежений доступ до морських портів, залізничних сполучень та наземних шляхів через бойові дії обмежує можливості експорту та імпорту, що впливає на постачання сировини і збут готової продукції; фізична неспроможність дістатися робочого місця через руйнування транспортних сполучень, порушення пасажирських перевезень, тощо;

- фінансова криза що проявляється через дефіцит інвестицій, високі ставки кредитування та інфляцію, а це знижують можливості для модернізації та розвитку промислових підприємств, ускладнює процес залучення міжнародних партнерів;

- зміни на ринку праці – прямий негативний фактор, що проявляється через мобілізацію, еміграцію, внутрішнє переміщення населення з одного регіону в інший призвели до структурних диспропорцій та нестачі кваліфікованих кадрів; відновлення робочої сили є важливим завданням для подальшого розвитку промисловості для накопичення достатнього рівня їх трудового потенціалу;

- міжнародні санкції, накладені на Росію, та підтримка країн-партнерів відкривають нові можливості для українських виробників, але водночас вітчизняні підприємства мають пристосовуватися до нових міжнародних стандартів та вимог, а це додатковий фактор, який збільшує ступінь невизначеності, ускладнює щоденну роботу, вимагає більш кваліфікованої праці відповідних фахівців.

У сучасних умовах невизначеності діяльності промислових підприємств України важливим є розуміння багатогранного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на функціонування підприємств. Військові дії, руйнування інфраструктури, енергетичні проблеми, а також кадрові втрати та фінансові труднощі створюють значні виклики для розвитку. Промислові підприємства змушені адаптуватися до швидко змінюваного середовища, застосовувати інноваційні підходи та стратегічне планування для зниження ризиків. Усі ці фактори підкреслюють необхідність гнучкого та проактивного управління з метою збереження конкурентоспроможність і забезпечення сталого розвитку трудового потенціалу промислових підприємств.

МАРКЕТИНГ ВІДНОСИН ЯК СТРАТЕГІЯ ДОВГОСТРОКОВОЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПЕРЕВАГИ

Йовченко О. В.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к. е. н., доцент Сафронська І. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Зміна ринкових умов та підвищення конкуренції змушують підприємства звертати більше уваги не лише на залучення нових клієнтів, а й на утримання існуючих. Відсутність ефективної стратегії побудови довгострокових відносин призводить до збільшення витрат на маркетинг та зниження рентабельності. Виникає потреба у впровадженні підходу, що забезпечує глибоке розуміння потреб клієнтів та їхню лояльність, що є основою маркетингу відносин.

Дослідження в галузі маркетингу відносин демонструють важливість постійної взаємодії з клієнтами, що підкріплюється практикою брендів, які зосереджуються на емоційному зв’язку та персоналізованих комунікаціях. За даними численних досліджень, такі бренди, як Starbucks та Apple, активно застосовують маркетинг відносин, що сприяє зростанню лояльності клієнтів на 30-40%. Науковці наголошують, що відданість бренду формується через емоційний зв’язок і якісний сервіс, які повинні підтримуватися на всіх етапах взаємодії.

Маркетинг відносин – це концепція, що передбачає фокус на встановленні та підтримці довгострокових відносин із клієнтами через постійний діалог, персоналізований підхід та створення емоційного зв'язку. Основна ціль цього підходу полягає не стільки в одноразовій покупці, скільки в стимулюванні повторних звернень до бренду. У маркетингу відносин використовуються інструменти, що дозволяють ідентифікувати потреби клієнтів, аналізувати їхню поведінку та адаптувати маркетингові стратегії, ґрунтуючись на отриманих даних.

Персоналізація є важливим елементом у побудові стійких відносин із клієнтами, адже вона дозволяє надати клієнту індивідуально розроблену пропозицію [1]. Використовуючи інструменти big data та CRM-системи, компанії мають змогу аналізувати великі обсяги даних про клієнтів: їхні вподобання, історію покупок, демографічні характеристики. Це дозволяє сегментувати аудиторію та створювати таргетовані рекламні повідомлення, що резонують з індивідуальними потребами кожного сегмента. Наприклад, Amazon активно використовує дані про минулі покупки та перегляди, щоб пропонувати клієнтам релевантні товари, що стимулює їхню зацікавленість і підвищує лояльність до платформи.

Програми лояльності є одними з ключових інструментів маркетингу відносин. Вони створюють додаткову цінність для клієнта, забезпечуючи нагороди за повторні покупки та тривалу взаємодію з брендом. Учасники програм лояльності можуть отримувати знижки, бонусні бали, подарунки, доступ до спеціальних пропозицій. Відомі програми, такі як Starbucks Rewards, не тільки заохочують клієнтів повертатися, але й активно комунікують із ними через мобільний додаток. Програми лояльності не лише підвищують частоту покупок, але й збільшують життєву цінність клієнта для компанії, дозволяючи підтримувати стабільний прибуток.

Важливим аспектом маркетингу відносин є зворотний зв'язок із клієнтами, оскільки він дає змогу покращувати продукт або сервіс на основі реальних потреб та очікувань аудиторії. За допомогою цифрових платформ, соціальних мереж і спеціалізованих сервісів, таких як Trustpilot чи Google Reviews, компанії можуть оперативно реагувати на коментарі та відгуки, що посилює відчуття турботи з боку бренду. Компанії, що активно працюють із зворотним зв’язком, мають можливість краще зрозуміти клієнтські очікування та швидко реагувати на їхні зауваження, тим самим забезпечуючи високий рівень обслуговування. Це не лише допомагає утримати клієнтів, але й зміцнює репутацію компанії.

У маркетингу відносин велике значення приділяється емоційному зв’язку між клієнтом і брендом. Такий зв'язок є вагомим аспектом у формуванні лояльності, адже клієнти, які відчувають довіру та прихильність до бренду, залишаються з ним навіть у разі появи альтернатив на ринку. Для досягнення емоційного зв'язку використовуються різні підходи: від створення ціннісної пропозиції, що відповідає глибинним потребам клієнтів (наприклад, екологічність, підтримка локального виробництва) до вибудови соціальної відповідальності та залучення клієнтів до волонтерських або благодійних ініціатив [2].

Наприклад, багато сучасних компаній, таких як Patagonia або TOMS, застосовують концепції сталого розвитку та соціальної відповідальності як частину своєї маркетингової стратегії. Це дозволяє сформувати емоційний зв'язок з клієнтами, які поділяють ті ж цінності, і таким чином, забезпечити тривалу лояльність.

Діджиталізація маркетингу відкриває нові можливості для взаємодії з клієнтами через омніканальні платформи. Клієнти можуть здійснювати покупки онлайн та офлайн, отримувати сповіщення про акції на електронну пошту або мобільний додаток, а також взаємодіяти з брендом через соціальні мережі. За допомогою омніканального підходу підприємства створюють безперервний досвід для клієнтів, що сприяє покращенню їхнього сприйняття бренду та підвищенню рівня задоволеності [3]. Омніканальна стратегія дозволяє брендам завжди бути поруч із клієнтом, надаючи йому швидкий доступ до потрібної інформації та послуг.

Таким чином, маркетинг відносин, що поєднує персоналізацію, програми лояльності, зворотний зв’язок, емоційний зв’язок та омніканальні комунікації, стає потужним інструментом для забезпечення стабільного розвитку та зміцнення позицій бренду на ринку [4]. Інновації та диджиталізація лише посилюють ефективність цих інструментів, що в сукупності підвищує життєву цінність клієнтів для компанії та допомагає підприємствам створювати конкурентну перевагу на довгостроковій основі.

Використання маркетингу відносин як стратегічного підходу допомагає підприємствам не тільки підвищити лояльність клієнтів, але й покращити показники прибутковості та стабільності бізнесу. Маркетинг відносин націлений на тривалу взаємодію з клієнтами, що стає важливим фактором у сучасних умовах ринку. Розвиток технологій і персоналізація взаємодії відкривають нові можливості для брендів, які хочуть зміцнити зв’язок із клієнтами та забезпечити собі довгострокову конкурентну перевагу.

Джерела

1. Гроувс Р., Ліон Дж. Персоналізація маркетингу: як ефективно вибудовувати відносини з клієнтами. Київ: Основи, 2020. 312 с.

2. Блеквелл Р. Д., Міньйон Р. Вплив емоційного маркетингу на лояльність споживачів. – Харків: Фоліо, 2019. 284 с.

3. Pine B. J., Gilmore J. H. The Experience Economy: Work Is Theater & Every Business a Stage. Harvard Business Review Press, 2011. 180 p. URL: https://archive.org/details/experienceeconom00pine/page/n5/mode/2up (дата звернення: 20.10.24)

4. Дойл П. Маркетинг: теорія і практика в сучасному бізнесі. Київ: Фенікс, 2018. 512 с.

ІННОВАЦІЙНА ЕКОСИСТЕМА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Карпик Я. М., к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет

В умовах глобальних викликів, таких як зміна клімату, бідність, нерівність та обмеженість природних ресурсів, сталий розвиток став ключовим пріоритетом для урядів і бізнесу. Інноваційна екосистема відіграє критичну роль у досягненні цієї мети, оскільки вона забезпечує необхідні умови для розвитку екологічно чистих

технологій, ефективного використання ресурсів і соціальної відповідальності підприємств.

Завдяки впровадженню нових технологій, таких як штучний інтелект, інтернет речей та біотехнології, підприємства мають можливість створювати стійкі продукти і послуги, які відповідають сучасним вимогам споживачів та забезпечують довгострокову конкурентоспроможність. Крім того, інноваційна екосистема сприяє розвитку співпраці між різними учасниками ринку, що дозволяє обмінюватися знаннями, ресурсами та ідеями.

Саме тому, аналіз інноваційної екосистеми підприємництва в умовах сталого розвитку є надзвичайно актуальним, оскільки він відкриває нові горизонти для дослідження зв'язків між інноваціями, підприємництвом і екологічними, соціальними та економічними цілями. У цій роботі ми розглянемо основні складові інноваційної екосистеми, її функції та вплив на стійкий розвиток підприємств, а також виклики та можливості, що виникають у процесі інтеграції інновацій у бізнес-моделі.

Спираючись на теоретичний базис [1-8] надалі під поняттям «інноваційна екосистема» будемо розуміти комплексну структуру, що об'єднує підприємства, наукові установи, державні органи, інвесторів і споживачів, які взаємодіють для створення нових ідей, технологій і бізнес-моделей.

Важливість інтеграції інноваційних підходів у бізнес-моделі для досягнення економічної, соціальної та екологічної стійкості в межах екосистеми підприємництва підкреслюється такими аспектами, що представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Аспекти екосистеми підприємництва

Аспект	Опис
Забезпечення сталого розвитку	Інноваційна екосистема сприяє створенню нових технологій та бізнес-процесів, які відповідають принципам сталого розвитку. Це, в свою чергу, дозволяє підприємствам адаптуватися до нових екологічних вимог і зменшити негативний вплив на навколишнє середовище
Співпраця між учасниками	Однією з основних характеристик інноваційної екосистеми є тісна взаємодія між підприємствами, науковими установами, державними органами та інвесторами. Це сприяє обміну знаннями та ресурсами, що прискорює процеси інновацій і розробку нових продуктів, що відповідають потребам ринку
Підтримка підприємництва	Екосистема забезпечує підприємцям доступ до фінансування, консультаційних послуг і ресурсів, необхідних для реалізації інноваційних ідей. Це створює сприятливе середовище для розвитку стартапів і малих підприємств, що є важливими двигунами економічного зростання
Адаптація до змін	Інноваційні екосистеми дозволяють підприємствам швидше реагувати на зміни в ринковому середовищі та потребах споживачів. Використання новітніх технологій та методологій сприяє підвищенню гнучкості бізнес-моделей і зменшенню ризиків
Вплив на соціальні аспекти	Крім економічних вигод, інноваційна екосистема також враховує соціальні аспекти, такі як рівень зайнятості, освіта і соціальна відповідальність. Підприємства, що діють у рамках сталого розвитку, сприяють поліпшенню якості життя та добробуту громади
Виклики та перспективи	Незважаючи на численні переваги, інноваційні екосистеми також стикаються з викликами, такими як необхідність зміни традиційних бізнес-процесів, недостатня інфраструктура для підтримки інновацій та потреба в постійному навчанні персоналу. Проте ці виклики можуть бути подолані шляхом співпраці, інвестицій в освіту та адаптації до нових умов

Джерело: складено на основі [1-8]

Отже, інноваційна екосистема підприємництва в умовах сталого розвитку є важливим інструментом для створення стійкої, ефективної та конкурентоспроможної економіки. Її розвиток потребує зусиль усіх учасників процесу, які мають спільну мету – забезпечити стійке і процвітаюче майбутнє для бізнесу та суспільства.

Джерела

1. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172, URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346

2. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

3. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

4. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.]; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

5. Крисоватий А., Десятнюк О., Пташенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

6. Крисоватий І.А. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ПАРКІВ: ФІНАНСОВИЙ І ЦИФРОВИЙ АСПЕКТИ. Світ фінансів. №2. 2024. С. 89-98 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=4#issues

7. Собко О., Крисоватий І.А. Вдосконалення управління інноваційними проектами та пожвавлення інноваційної активності підприємств України. Вісник економіки. 2021. № 3. С. 97–112. URL: http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1268

8. Шевченко І.О. Тенденції еволюції цифрової торгівлі на глобальних ринках Журнал стратегічних економічних досліджень, No 1(12), 2023– С.64-72 DOI: 10.30857/2786-5398.2023.1.

ПОТРЕБИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ РОБОЧОЮ СИЛОЮ

Кобцева Д. А., аспірант,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Хандій О. О., д.е.н., професор
Інститут економіки промисловості НАН України

Забезпечення промисловості робочою силою в умовах війни є стратегічно важливим завданням, зокрема для стабілізації діяльності та підтримки критично

значущих галузей. Впродовж останніх трьох років постійно з'являються нові виклики стійкості промисловості, під впливом політичних чинників змінюються виробничі ланцюжки, зростає дефіцит кадрів через мобілізацію та міграцію, трансформується попит на робочу силу. Подолання проблем забезпечення робочою силою промислової сфери потребує системних, гнучких рішень в управлінні.

Основні завдання менеджменту персоналу на сьогодні включають гарантування працівникам безпеки на робочих місцях, підтримання морального духу, адаптацію робочих процесів до гнучких форм зайнятості та гнучкого режиму робочого часу, збереження ефективної комунікації [1].

Безробіття стало переважно структурним: значна частка виробничих ресурсів була знищена, пошкоджена або окупована, а мільйони людей змушені покинути свої домівки й переїхати як в інші регіони України, так і за кордон, де їхні навички та професії часто не потрібні. Водночас, як і в інших країнах, українська робоча сила старіє, що актуалізує потребу в отриманні нових або оновленні наявних навичок.

Дисбаланс на ринку праці продовжуватиме наростати. За прогнозами громадської організації Easy Business, у найближчі десять років очікується дефіцит приблизно 4,5 млн. працівників. До 2028 року найбільше зростання попиту спостерігатиметься у секторах адміністративного та допоміжного обслуговування (збільшення у 2,4 раза порівняно з 2022 роком), будівництва (у 2,3 рази) та інформаційних технологій та комунікацій (у 2,2 рази). У цей період зросте потреба в інженерах, технічних спеціалістах, військових експертах, фахівцях в галузі природничих наук, технологій, медицини, енергетики, будівництва, а також у фахівцях з публічної політики та управління [2].

Згідно з опитуваннями підприємств [3] в перший рік війни, основні кадрові потреби були зосереджені у таких напрямках:

- Робочі професії. Особливий попит спостерігався на кваліфікованих працівників у сфері виробництва, будівництва, транспорту та обслуговування техніки.
- Інженерно-технічний персонал. Компанії шукали інженерів, технологів та фахівців з якості, особливо у галузях, які залишалися стратегічно важливими для економіки та оборонного сектору.
- Логістика та транспорт. У зв'язку з порушенням логістичних ланцюжків через війну зросла потреба у водіях, логістах та фахівцях зі складів та доставки товарів.
- Будівництво. Через необхідність відновлення зруйнованої інфраструктури у зонах бойових дій збільшився попит на будівельників.
- IT-фахівці. Незважаючи на війну, попит на фахівців з інформаційних технологій залишався високим, оскільки багато компаній перейшли на віддалену роботу і потребували захисту даних.

В цілому підприємства потребували як кваліфікованих фахівців, так і робітників, здатних виконувати ключові завдання в умовах воєнних стану (рис. 1).

Зниження чисельності працівників торкнулося всіх категорій підприємств, незалежно від їхнього розміру. Найбільше скорочення відбулося серед мікропідприємств, де кількість найманих працівників зменшилась на 53% порівняно з початком 2022 року. У сегменті великих підприємств ситуація була відносно стабільною, зі скороченням трохи більше 4%. Середні та малі підприємства втратили 6% та 8% працівників відповідно [3].

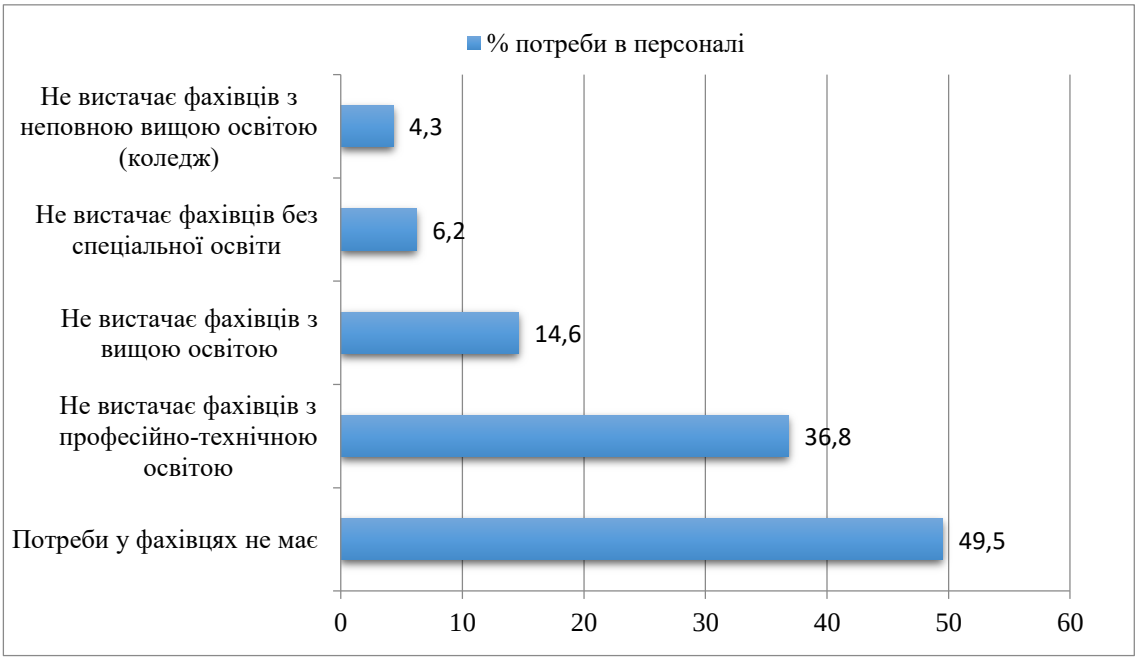

Рис. 1. Потреби у персоналі в 2022 році [3]

У січні 2022 року щоденно публікувалося в середньому 90 тисяч вакансій, тоді як у березні 2024 року кількість щоденних вакансій перевищувала 106 тисяч. Незважаючи на те, що до 2023 року ринок праці переважно перебував у кризовому стані через війну, зараз можна впевнено стверджувати, що ринок праці повернувся до довоєнного рівня і демонструє ознаки відновлення [4].

Персонал - це головний актив компанії, від якого безпосередньо залежить її успіх, конкурентоспроможність та здатність до сталого розвитку. Кваліфіковані співробітники допомагають компанії швидко адаптуватися до змін на ринку або нових викликів [5]. Вони можуть перевчитися, освоювати нові навички та швидко реагувати на зовнішні та внутрішні зміни. Персонал відповідає за виконання ключових бізнес-процесів. Без ефективного управління та виконання завдань співробітниками компанія не зможе досягти своєї мети, незалежно від наявності ресурсів чи технологій. Але так само і в роботі з персоналом можуть виникати проблеми, які треба моніторити та по можливості усувати (рис. 2).

У квітні 2024 року команда robota.ua провела опитування серед 639 компаній-роботодавців для виявлення тенденцій на ринку праці. Результати показали, що більшість компаній збільшили свої команди. Зокрема, 30,5% компаній повідомили про приріст штату на 5 і більше співробітників, а 17,2% – на 1-5 співробітників. Водночас у 19,9% компаній кількість працівників залишилася без змін, тоді як у 32,4% команд кількість співробітників скоротилася: на 1-5 осіб (13%) або більше ніж на 5 осіб (19,4%) [4].

Рис. 2. Найбільш актуальні проблеми у роботі з персоналом за даними опитування підприємств у 2022 році [3]

Управління персоналом у надзвичайних обставинах, таких як війна, вимагає як емоційної підтримки, так і стратегій, орієнтованих на безпеку. Ці підходи сприяють як захисту добробуту співробітників, так і стабільності бізнес-процесів.

Збройна агресія суттєво вплинула на ринок праці України. За даними Міжнародної організації праці, у 2022 році рівень зайнятості в країні знизився на 15,5%, що еквівалентно втраті приблизно 2,4 мільйона робочих місць порівняно з 2021 роком. Незважаючи на значне скорочення кількості робочих місць і зростання безробіття через війну, на українському ринку праці спостерігається дефіцит робочої сили. Згідно з опитуванням Національного банку України, 25,6% підприємств повідомили про труднощі у роботі через нестачу кваліфікованих кадрів. Соціологічне опитування, проведене Центром Разумкова у червні 2024 року, дає відповідь на питання про способи подолання дефіциту кадрів в Україні, результати якого відображені на рисунку 3 [6].

З моменту початку повномасштабної війни спостерігається подальше погіршення як кількості, так і якості трудових ресурсів, що супроводжується скороченням ринку праці та зміною структури зайнятості, зокрема через зростання числа безробітних і зменшення кількості найманих працівників. Це відбувається на тлі збільшення кількості вакансій і високого рівня безробіття.

Водночас, незважаючи на кадровий дефіцит, в країні є значний потенціал невикористаних трудових ресурсів. Зокрема, цей резерв складається з тих, хто наразі не працює, включаючи як працездатних, так і осіб віком 60+. Проте більшість з них не шукають роботу і не планують це робити. Лише 16% з тих, хто не працює, активно шукають роботу.

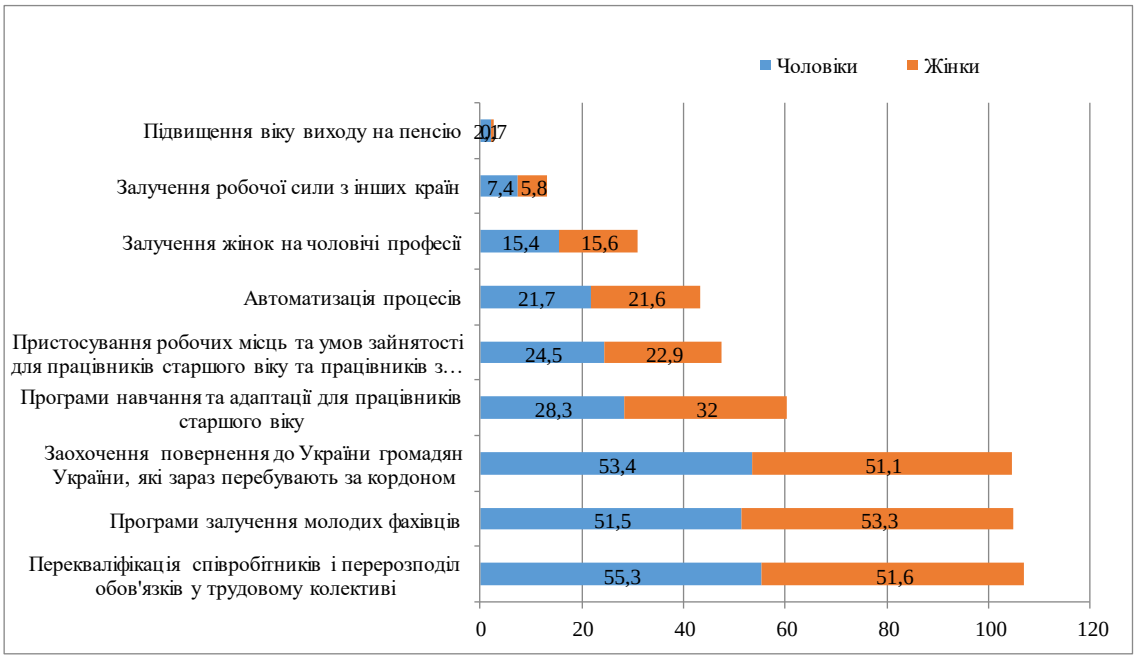

Рис. 3. Що необхідно, щоб подолати дефіцит кадрів в Україні? % серед працюючих (роботодавців, найманих працівників, працюючих співвласників підприємств, самозайнятих) [6]

Більшість громадян готові до навчання, вивчення іноземної мови або перекваліфікації для отримання нових навичок та можливості працевлаштування в інших регіонах країни. Опитування також показує, що для вирішення проблеми кадрового дефіциту необхідні перепідготовка працівників, перерозподіл обов’язків, а також активне залучення молодих фахівців [6].

Отже, для вирішення проблем на ринку праці та усунення дефіциту робочої сили Україні необхідно не лише залучати нових фахівців, а й зосередитись на значному підвищенні продуктивності праці. Це вимагає стимулювання підприємств та співробітників до інвестицій у розвиток виробничих навичок, освіти та підвищення кваліфікації. Важливим кроком має стати збільшення впровадження сучасних технологій, автоматизації, цифровізації та інновацій у різних секторах економіки. Розвиток технологічної оснащеності робочої сили дозволить більш ефективно використовувати наявні ресурси та забезпечить довгострокове зростання економіки [2].

В умовах війни надзвичайно важливо втримати економіку в стабільному стані та запобігти її спаду. Одним з найважливіших ресурсів є персонал, дефіцит якого може вкрай негативно позначитись на результаті роботи промисловості в цілому. Успішне управління персоналом в умовах війни вимагає комбінації адаптивності, турботи про безпеку та емоційної підтримки співробітників, а також ефективного планування. Впровадження відповідних стратегій управління людськими ресурсами підвищить психічне благополуччя співробітників, задоволеність, продуктивність, мотивацію та безпеку здоров’я на робочому місці.

Джерела

1. Work Wellbeing Playbook: A Systematic Review of Evidence-Based Interventions to Improve Employee Wellbeing. World Wellbeing Movement. URL: https://worldwellbeingmovement.org/playbook/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw1NK4Bh

AwEiwAVUHPUPPf9yjgUqr5NReeqFbdWlqnIlycbbuOuB2pHepJrojT79Mabew2bhoCmBQQAvD_BwE#:~:text=SEE%20SUPPORT-,Trust,-Trust%20fosters%20a

2. Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року. URL: https://www.msp.gov.ua/projects/870/

3. Судаков М., Лісогор Л. Ринок праці України 2022–2023: стан, тенденції та перспективи. Аналітичний звіт. Київ, 2023. С. 89. URL: https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebrd_ukraine-lm-1.pdf

4. Що потрібно знати про український ринок праці у 2024 році? URL: https://budni.robota.ua/career/shho-treba-znati-pro-ukrayinskiy-rinok-pratsi-u-2024-rotsi-doslidzhennya-ta-analitika-vid-robota-ua

5. Innovative human resource management strategies during the COVID-19 pandemic: A systematic narrative review approach. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844021013360

6. Трудові ресурси для повоєнного відновлення україни: стан, проблеми, шляхи розв'язання. Київ-2024. Аналітична доповідь Центру Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/images/2024/10/16/2024-Pyshchulina-TRUDJVI-RESURS-UKR-SAIT.pdf

СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЕННОГО СТАНУ

Коваленко М. І.,
здобувач магістратури
Науковий керівник: к.т.н., доцент Обухова Н. В.
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Воєнний стан створює екстремальні умови для функціонування підприємств, викликаючи значні ризики для їх економічної безпеки, як внутрішні (зниження обсягів виробництва, дефіцит ресурсів), так і зовнішні (інфраструктурні пошкодження, інфляція, блокування логістичних шляхів) [1].

Економічна безпека підприємства стає ключовим фактором його виживання в умовах військових дій, а раціональне використання основних фондів підприємства забезпечує стійкість і адаптивність до зовнішніх викликів.

Метою цього дослідження є аналіз ключових способів підвищення економічної безпеки та ефективності використання основних фондів підприємства в умовах воєнних ризиків.

Підвищення ефективності використання основних фондів підприємства має вирішальне значення з кількох причин:

1. Зниження витрат: раціональне використання основних фондів дозволяє підприємству зменшити виробничі витрати. Це сприяє зростанню прибутку та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

2. Підвищення продуктивності: оптимізація використання основних засобів веде до зростання обсягів виробництва при тих самих або менших витратах, що збільшує загальну продуктивність підприємства.

3. Покращення якості продукції: ефективне управління основними фондами дозволяє підтримувати обладнання в робочому стані, що позитивно впливає на якість продукції або послуг, що надаються.

4. Зростання капіталовіддачі: при оптимальному використанні основних фондів збільшується віддача від капіталовкладень, що позитивно впливає на фінансові показники підприємства.

5. Інновації та модернізація: раціональне управління основними фондами сприяє впровадженню інноваційних технологій, що покращує ефективність роботи та дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним.

6. Подовження терміну експлуатації: ефективне використання основних фондів допомагає знизити амортизаційні витрати та подовжити термін служби обладнання.

Отже, підвищення ефективності використання основних фондів створює передумови для стійкого розвитку підприємства та його успіху на ринку.

Економічна безпека підприємства та ефективність використання основних фондів тісно пов'язані, оскільки ефективне управління основними фондами є однією з ключових складових забезпечення економічної стабільності та розвитку підприємства. Цей зв'язок можна пояснити такими аспектами:

1. Фінансова стабільність: раціональне використання основних фондів сприяє підвищенню продуктивності та зниженню витрат. Це збільшує фінансову стійкість підприємства, що є основою економічної безпеки, оскільки зменшуються ризики збитковості та виникнення фінансових труднощів.

2. Оптимізація витрат та прибутковість: підвищення ефективності використання основних фондів дозволяє знизити операційні та виробничі витрати, що, в свою чергу, збільшує прибутковість підприємства. Висока прибутковість підвищує здатність підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

3. Зниження ризиків втрати активів: ефективне управління основними фондами включає заходи щодо обслуговування, ремонту та модернізації обладнання. Це знижує ризики аварій та простоїв, які можуть призвести до фінансових втрат і загроз економічній безпеці.

4. Конкурентоспроможність: оптимізація використання основних фондів сприяє підвищенню якості продукції та зниженню собівартості. Це дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним на ринку, що є важливим фактором економічної безпеки.

5. Забезпечення стабільного розвитку: висока ефективність використання основних фондів створює умови для стійкого розвитку, оскільки підприємство може інвестувати у нові технології, розширювати виробничі потужності та підтримувати фінансову стабільність.

6. Мінімізація амортизаційних витрат: правильне управління основними фондами допомагає знизити амортизаційні витрати та збільшити термін їх експлуатації, що позитивно впливає на економічну стабільність підприємства.

Отже, ефективне використання основних фондів є одним із ключових елементів, що впливає на економічну безпеку підприємства, оскільки сприяє забезпеченню фінансової стабільності, підвищенню конкурентоспроможності та мінімізації ризиків [3].

Розглянемо основні способи підвищення економічної безпеки та ефективності використання фондів підприємства в умовах воєнного стану, серед яких:

1. Оптимізація виробничих процесів:

- модернізація та автоматизація обладнання. Одним з найважливіших способів підвищення ефективності є впровадження сучасних технологій, автоматизації виробничих процесів та модернізація обладнання. Це дозволяє зменшити витрати на обслуговування та ремонт, підвищити продуктивність праці, а також знизити

залежність від людського фактору в умовах нестабільної робочої сили через воєнний стан;

- збалансоване використання ресурсів. В сучасних умовах ресурси стають дефіцитними, тому важливо контролювати їх споживання. Підприємства повинні оптимізувати виробничі процеси з метою мінімізації витрат на сировину, енергію та матеріали, зменшують втрати і забезпечують безперервність виробничих циклів.

2. Диверсифікація постачальників та ринків збуту:

- забезпечення стабільності постачання. Воєнний стан часто порушує логістичні ланцюжки, тому підприємствам варто диверсифікувати постачальників сировини та комплектуючих. Це дозволяє знизити залежність від одного джерела і мінімізувати ризик зупинки виробництва через відсутність необхідних матеріалів;

- пошук нових ринків збуту. В умовах зниження внутрішнього попиту, підприємства можуть звернути увагу на експорт або пошук нових регіональних ринків. Це допоможе зберегти обсяги продажів і підвищити фінансову стійкість.

3. Фінансова реструктуризація та управління ризиками:

- оптимізація фінансових потоків. В умовах нестабільної економіки, спричиненої воєнним станом, підприємствам необхідно приділяти особливу увагу фінансовому плануванню. Це включає скорочення необґрунтованих витрат, оптимізацію кредитних зобов'язань, контроль за дебіторською заборгованістю і створення фінансових резервів;

- впровадження системи управління ризиками. Необхідно розробити систему управління ризиками, що дозволяє вчасно ідентифікувати потенційні загрози для економічної безпеки підприємства (наприклад, загрози втрати активів, перебої в постачанні ресурсів, інфляція) і впроваджувати заходи для їхньої мінімізації.

4. Підвищення енергетичної ефективності:

- енергоефективні технології. Воєнний стан може призвести до зростання вартості енергоносіїв та їх дефіциту. Для зниження витрат на енергію підприємствам доцільно впроваджувати енергоефективні рішення, такі як перехід на альтернативні джерела енергії, утеплення виробничих приміщень, модернізація енергоспоживаючого обладнання;

- раціональне використання енергоресурсів. Підприємствам варто приділяти увагу контролю за споживанням електроенергії та тепла, впроваджувати системи обліку та моніторингу використання енергоресурсів для виявлення зайвих витрат і пошуку можливостей для економії.

5. Цифровізація та захист інформаційних систем [2]:

- цифрові технології в управлінні. Використання сучасних інформаційних систем дозволяє підвищити ефективність управління виробництвом, зменшити час на прийняття рішень, покращити взаємодію з постачальниками та клієнтами. Автоматизація бізнес-процесів та цифрові інструменти дозволяють зберігати операційну ефективність в умовах обмеженого доступу до фізичних ресурсів;

- кібербезпека. В умовах воєнного стану питання захисту інформації стає надзвичайно важливим. Захист критичної інформаційної інфраструктури підприємства, впровадження надійних систем захисту даних та резервного копіювання дозволяють мінімізувати ризики кібератак і втрату конфіденційної інформації.

6. Забезпечення соціальної стабільності та підтримка персоналу:

- підтримка працівників. Військовий стан може викликати соціальні потрясіння серед працівників (евакуація, мобілізація, психологічний стрес). Для забезпечення

стабільної роботи підприємства важливо підтримувати своїх працівників, пропонуючи гнучкі умови праці, психологічну підтримку та гарантії працевлаштування після демобілізації;

- залучення кваліфікованих кадрів. Зважаючи на дефіцит робочої сили, важливо інвестувати в навчання та розвиток персоналу, щоб працівники могли освоювати нові технології та підвищувати ефективність роботи з наявними ресурсами.

Висновки.

Забезпечення економічної безпеки та підвищення ефективності використання фондів підприємства є ключовими факторами, що допомагають вижити в умовах воєнного стану.

Поєднання фінансової, технологічної, ресурсної та соціальної політики дозволить підприємствам не лише зберегти свою діяльність, але й підготуватися до повоєнного відновлення та економічного зростання.

Джерела

1. Бізнес в умовах воєнного стану: як українці адаптувалися до всіх складнощів 2022 року [online]. Available at: https://buduysvoe.com/publications/biznes-v-umovah-viyny-yak-ukrayinci-adaptuvalysya-do-vsih-skladnoshchiv-2022-roku

2. Обухова Н. В., Давиденко О. А. Деякі аспекти впровадження в будівельну цифрової економіки. Трансформації особистості, суспільства та ринку праці: виклики майбутнього та вплив на освіту :збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – с.46-47 https://karazin.ua/storage/static-content/source/news/2023-09/Invitation%20DEFEP%20conference.pdf

3. Марценко В. Як українцям будувати бізнес в умовах воєнного стану [online]. Available at: https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-pracyuvati-ukrajincyam-koli-v-krajini-viyna-poradi-50249632.html

СТАЛИЙ РОЗВИТОК БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ТРИВАЮЧОЇ ВІЙНИ

Ковальчук Є. О., аспірант
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Гречана С. І., к.е.н, доцент
Луганська філія ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова» НАН України

Україна та український бізнес завжди прагнули до сталого розвитку. Але розпочата у 2014 р. країною-агресоркою війна частково загальмувала цей рух. Повномасштабне ж вторгнення росії не тільки зупинило його, але й на деякий час визначило новий орієнтир – виживання. Та не зважаючи на масштабні руйнування та збитки, український бізнес вже відновлює діяльність та крокує вперед. Однак, державна підтримка його руху в умовах дії воєнного стану потребує «коригування завдань та індикаторів за цілями стратегії сталого розвитку економіки України з їх наступною адаптацією до заходів повоєнної відбудови країни [1, с. 47]. Тобто мають бути сформульовані головні визначники функціонування економіки та успішності відбудови з точки зору сталого розвитку підприємств.

Одним найважливіших визначників в цьому контексті є підвищення ділової активності. Такий напрям трансформації має всі підстави суттєво вплинути на приріст

ВВП, а за певних умов (модернізації, інноваційності, відповідальності) сприяти підвищенню ефективності виробництва. Якщо розглядати його вплив за галузевою ознакою, то відновлення і розвиток саме будівельної галузі є найактуальнішим напрямом, оскільки будівництво під час війни є незамінним актором якісного процесу відбудови постраждалих та деокупованих територій.

Метою даного дослідження є визначення наявних проблем та викликів розвитку будівельних підприємств задля розробки напрямів щодо трансформації галузі в умовах триваючої війни .

Будівництво в умовах війни одним з найважливіших чинником економічного та соціального відновлення країни та має важливе значення для стійкості й процвітання держави. По-перше, воно стимулює ділову активність, створюючи нові робочі місця, залучаючи інвестиції та спонукаючи пов’язані галузі до співпраці, що сприяє загальному економічному зростанню. По-друге, будівництво на сьогодні є найвагомішим елементом процесу відновлення зруйнованої інфраструктури, як житлової, так і критичної, промислової, соціальної, тощо. По-третє, збільшення обсягів будівництва підвищує рівень життя населення, створюючи чи модернізуючи об'єкти, що забезпечують надання соціальних та адміністративних послуг, покращують умови праці та відпочинку. Крім того, стабільна робота будівельних підприємств піднімає моральний дух населення, оскільки свідчить про спроможність країни до відновлення навіть в умовах невизначеності та дефіциту коштів.

Важливість розвитку будівництва для національної та регіональної економіки складно переоцінити. Натомість, велика кількість внутрішніх проблем галузі свідчить про надмірну її зарегульованість та слабку державну підтримку. Неможливість їх вчасного вирішення формує на тлі воєнних небезпек та кризових ознак економіки додаткові перепони на шляху розвитку будівельних підприємств.

Тобто, з одного боку, будівельна галузь має об'єктивні причини стати двигуном української економіки, продемонструвавши швидке відновлення після зупинки на початку 2022 р. та значних втрат від бойових дій і тимчасової окупації. З іншого, сучасне зовнішнє оточення галузі не додає нових стимулюючих поштовхів. Навпаки, воно гальмує стартовий ентузіазм, відновлює застарілі проблеми, породжує нові виклики.

Проведене дослідження наукової літератури [2-3] та власний авторський досвід показали, що сьогодні будівництво витримує тиск значної кількості майже постійних загроз. Це хаотичні зміни в законодавстві (земельному, будівельних нормах, податковій та ліцензійній політиці), корупція, відсутність плану та чіткого розуміння відновлення України, ймовірність та інтенсивність ракетних обстрілів та/чи атак ворожих БПЛА, темпи окупації та деокупації, віддаленість від лінії бойового зіткнення, мобілізація, темпи росту ВВП, ставки оподаткування, митні тарифи, валютний курс, інфляція, кредитні ставки, ускладнення логістичних процесів, стійкість місцевого бізнесу; демографічні процеси (падіння народжуваності та міграційні процеси), урбанізація, стихійні лиха та кліматичні зміни; значний обсяг відходів від руйнації будівель, імідж території, тощо.

До цього можна додати застарілі проблеми довоєнного періоду, які загострюються з кожним наступним роком війни: застаріла матеріально-технічна база, відсутність інноваційних технологій, тіньові розрахунки та неофіційна заробітна плата, висока залежність від державних та муніципальних соціально-економічних програм розвитку, обмежений доступ до інвестиційного капіталу, наявність ризиків низької ліквідності, конкурентне середовище, матеріаломісткість, характеристики

ринків сировини та будматеріалів, фаховий потенціал, тощо [4-5].

Наведений перелік є вже звичною реалією роботи для переважної частини українського бізнесу. Її сукупний негатив не можна ігнорувати, як і повністю адаптуватись до її впливу. Нажаль нові виклики в умовах глобальної невизначеності формуються чи не щоденно та потребують постійної уваги. Найбільш болючими, на нашу думку та за твердженнями фахових джерел [6-9], є наступні: зміна принципів містобудування, зміна структури ринку, новий портрет нерухомості та нестача кваліфікованих кадрів, низький попит, зростання собівартості будівництва, складнощі транскордонної логістики, дефіцит будівельних матеріалів та нестача джерел фінансування. Коротко прокоментуємо кожен з них.

У зв'язку зі зміною пріоритетів людей під час війни матеріальні блага відійшли на другий план, поступившись власній безпеці. Потреба масового будівництва захисних споруд призвела до зміни принципів містобудування. Тим не менш, через наслідки та географію обстрілів українці впевнилися, що на сьогодні немає абсолютно безпечного міста чи селища. Тому, сформувалися нові вимоги до вибору житла із задоволенням безпекових потреб: наявність укриття чи підземного паркінгу, понижена етажність, відсутність панорамних вікон, наявність газу та автономних джерел живлення, тощо. Через ті ж обставини змінилась структура ринку – деякі забудовники релокували бізнес, частина відійшла від нової забудови, зайнявши нішу відбудови та ремонтів пошкодженого майна, відкриття чи розширення виробників будматеріалів. Руйнування інфраструктури в деяких регіонах призвело до збільшення інфраструктурних проєктів.

Окремою проблемою стоїть нестача кваліфікованих кадрів. Однак, це саме той виклик, який не виник під час війни, а накопичив свій руйнівний ефект з минулого. Після набуття чинності безвізового режиму України з ЄС у 2017 році сталася перша хвиля кадрового голоду на будівництві, бо значна частина працівників виїхала на роботу до Польщі та інших країн ЄС. Тому за основної причини – непопулярності професії серед молоді, будівництво стикнулось з дефіцитом фахівців. З початком війни чималий відсоток кваліфікованих будівельників було мобілізовано на захист України в лавах ЗСУ. Отже на додачу до першої хвилі зараз дефіцит фахівців в галузі сягає подекуди 40%. Гостро відчувається брак монолітників, крановиків, малярів, електриків. Тож не дивно, що ринок знаходиться в стадії активної конкуренції за людей: фінансовими умовами праці, соціальним пакетом, додатковими способами мотивації. Висока цінність людського капіталу є доволі позитивною рисою, однак вона напряму збільшує собівартість будівництва.

В умовах кризи національної економіки через повномасштабне вторгнення ринок нерухомості значно просів. Купувати нову квартиру стало не на часі, а платоспроможних клієнтів, що хотіли б це зробити, все менше. Зазнав великих втрат ринок будівельних матеріалів, значна кількість профільних підприємств залишилась на тимчасово окупованих територіях чи була зруйнована. Відбулось скорочення нових будівельних проектів та уповільнення ринкової активності через дефіцит матеріалів, їх суттєвого здорожчання та комплікацію ланцюгів постачання. Масовий перехід забудовників на закордонні поставки будівельних матеріалів призвів до критичного навантаження транскордонної логістики, що до високої ціни додало ще й додаткові логістичні витрати. Крім того, збільшенню термінів будівництва та підвищенню їх собівартості суттєво сприяють нестача кадрів та збільшення витрат на оплату праці, тоді як невисокий попит у інвесторів не дозволяє адекватно підняти вартість квадратних метрів, що будуються.

Попри дію негативних чинників та боротьбу з новими викликами у будівельних підприємств залишились зобов'язання закінчити роботи за незавершеними об'єктами, аби не понести фінансові та репутаційні втрати. Та їх адекватна політика реагування чи комплексні трансформації дозволить не тільки відновити довоєнні темпи розвитку, повернути довіру покупців та ефективну логістику, але й освоїти нові напрями діяльності.

Головним напрямом трансформаційних змін будівництва щодо повернення на шлях сталого розвитку є позиціонування будівельних підприємств як провідних акторів відбудови країни. Повоєнна відбудова України передбачає не лише економічну і соціокультурну модернізацію, але й містобудівну та архітектурну. Тому ініціація нових проєктів будівництва, активізація співпраці із суміжними галузями, розширення партнерських відносин щодо пільгових програм фінансування відновлення (Є-оселя та Є-відновлення), освоєння навичок планування відновлення громад щодо партнерської участі, тощо.

Тому відбудова житла, в тому числі за програмою Е-оселя; модульне та збірне будівництво; нове житлове будівництво; відбудова виробничих потужностей; нове будівництво та відновлення інфраструктури; нове будівництво та модернізація об'єктів цивільного захисту та безпеки – можуть стати новими напрямами будівельної діяльності на шляху до сталого розвитку підприємств галузі.

Отже, будівельна галузь сьогодні стоїть перед багатьма викликами, але має також безпрецедентні можливості не тільки у розв'язанні вузла накопичених проблем, але й для інновацій та сталого розвитку. Ці тренди вимагають від будівельних підприємств гнучкості, прогресивного мислення, адаптаційної готовності до змін та освоєння нового напряму на найближче десятиліття – відновлення України. Саме з моніторингом змін та напрацюванням пропозицій у цій площині пов'язані наступні дослідження авторів.

Джерела

1. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи: міжнародна колективна монографія. За ред. В.В. Небрат. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2023. 571 с.

2. Соколовська, К., Касич, А. Тенденції у розвитку підприємств будівельної галузі. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-41-34

3. Жовтяк Г., Богдано Р., Жовтяк, А. Проблеми та перспективи розвитку будівельної галузі України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. №62. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-62-128.

4. Кислий В.М. Економічний розвиток будівельної галузі України в контексті соціально-політичних перетворень у державі. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 21. С. 37-41.

5. Латишева О.В., Сайко А.Д. Будівельна галузь України: сучасний стан та її роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 2(56). С. 66-73

6. Шуляк О. Що буде з відбудовою зруйнованого житла, іпотекою та реформою містобудування? Режим доступу: https://nv.ua/ukr/opinion/viyna-v-ukrajini-shcho-vidbuvayetsya-v-budivelniy-galuzi-novini-ukrajini-50267961.html

7. Сомов П. Відновити будівництво під час війни: чотири головних виклики. Режим доступу: https://mind.ua/openmind/20251137-vidnoviti-budivnictvo-pid-chas-vijni-chotiri-golovnih-vikliki

8. Гришенко В. Підсумки за 2023 рік будівельного ринку. Портал НЕРУХОМІ. Режим доступу: https://nerukhomi.ua/ukr/news/ryinok/pidsumki-za-2023-rik-budivelnogo-rinku.htm

9. Інакший кут зору на будівництво: що відбувається з ринком нерухомості під час війни. Економічна правда. Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/cdn/cd1/2023/inakshyi_kut_zoru_na_budivnytstvo/

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРИЙНЯТТЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ: УЗАГАЛЬНЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ

Ковтуненко Є. І.,
здобувачка 1 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н., професор Овєчкіна О. А.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У сучасній науковій літературі щодо раціоналізації управлінських функцій підприємців досить активно обговорюється так звана концепція ефектуації (effectuation), що протиставляється традиційній концепції каузації/причинності (causation). Як зазначає індійська вчена С. Сарасваті, головною ідеєю традиційного каузального принципу прийняття рішень є пошук нових способів боротьби з невизначеністю, що передбачає постійний моніторинг зовнішніх та внутрішніх змін бізнесу, побудову складних прогнозних економіко-математичних моделей та відповідної карти сценаріїв економічної поведінки. При цьому, незважаючи на розвиненість економетричної бази розробки господарських рішень за обраною моделлю, подолати повністю невизначеність не виходить [1].

В умовах зростаючої невизначеності, спровокованої екологічними, господарськими, техногенними, політичними процесами (особливо воєнними діями) тощо, зростає увага практиків до вирішення управлінських проблем підприємств саме на основі концепції ефектуації, автором якої вважається С. Сарасваті, працююча в тандемі з багатьма авторами. Старанно вивчаючи досвід ефективного управління компаніями країн Далекосхідного регіону (Японії, Південної Кореї, Китаю), вчені різних країн роблять висновок про необхідність зміни ставлення менеджменту до ризику та невизначеності при плануванні розвитку діючого та створенні нового бізнесу та пропагують популярну нині концепцію ефектуації, що ґрунтується на таких правилах [2]:

- прийняття господарських рішень має спиратися на результати неупередженої позиції керівництва щодо невизначеності та ризику (не абсолютизуючи чи ігноруючи їх оцінки);
- розробка господарських рішень, які практично завжди є ризиковими, має супроводжуватися мінімізацією невизначеності ситуації, що може посилити ризиковість бізнесу;
- менеджменту слід виходити з наявних матеріальних, фінансових, матеріальних тощо ресурсів при формулюванні цілей та розробці планів їх досягнення. Прихильники С. Сарасваті – китайські вчені – погоджуються з такою її позицією, бо «немає невизначеності щодо того, чим володієш, і на це можна спиратися» [3];
- менеджменту, що вибрав концепцію ефектуації, слід проводити ітерацію цілей бізнесу, яка зумовлена тим, що «...коли починаєш з того, що маєш, то в міру просування вперед відкриваєш або створюєш нові можливості, оскільки саме просування вперед змінює навколишню реальність», отже, дозволяє ставити нові цілі [1].

Хоч би як це парадоксально звучало, але неминучий ризик «випадково» може виявитися позитивним, принести додатковий прибуток: інноваційний (забезпечений інноваціями, що випереджають внутрішньо-національних та зовнішніх конкурентів) та/або інституційний (отриманий завдяки преференціям від вищих інституціональних структур);

- менеджмент повинен враховувати той факт, що при виборі принципу ефектуації для формування унікальної власної логіки прийняття рішень акцент робиться на сильні сторони внутрішнього та зовнішнього середовища компанії, а не на подолання слабкостей, при цьому невдачі не виключаються, а розглядаються як цінні уроки;

- керівництву також під час створення господарських рішень слід не відмовлятися від використання принципу каузації, що тісно пов'язаний з принципом ефектуації. З цієї причини слід розрізняти господарські ситуації, вирішення проблем яких потребують каузальної чи/та ефектуальної методології.

Коментуючи це правило, слід відзначити, що господарська ситуація може в основному пов'язуватися з певною фазою життєвого циклу підприємства та/або із суб'єктивними установками його керівництва [4]. Оскільки в основі застосування принципу ефектуації полягає «здоровий глузд» економії, його найбільш доцільно використовувати на початкових фазах життєвого циклу підприємства (проекту). Принцип каузації вважається «більш громіздким у застосуванні», тому його рекомендується використовувати у фазах зростання й зрілості. Принцип ефектуації знову актуалізується у фазі спаду економічної активності, що дозволяє зробити висновок щодо взаємодоповнення принципів ефектуації і каузації в процесі прийняття рішень. При цьому якщо каузальне бачення ситуації зводиться до постановки лише однієї мети, принцип ефектуації передбачає відкриття безлічі цілей, надає ініціативам більшої гнучкості та підвищує шанси бізнесу на подальший розвиток.

Особливості зв'язку між практичними установками менеджменту, логіками прийняття рішень (ефектуація/каузація), усталеними ментально-культурними конструктами (ціннісними орієнтаціями, наративами – когнітивними конструктами економічного мислення) та результатами діяльності компаній) не перестають бути предметом дослідницької уваги багатьох вчених [5; 6]. Дослідники вважають, що проблема забезпечення ефективності управлінської діяльності на мікрорівні організації національної економічної системи має вирішуватися знаходженням конкретного для кожного підприємства співвідношення традиційних і нових принципів прийняття господарських рішень на основі власно створеної когнітивної платформи, яка має мати потенціал розробки соціально спрямованих рішень, отже позиціонуватися як перспективна.

Джерела

1. Sarasvathy S. (2001). Causation and effectuation: Towards a theoretical shift from economic inevitability entrepreneurial contingency. The Academy of Management Review, 26(2), 243-263.

2. Рід С., Сарасваті С., Дью Н., Вілтбенк Р., Олссон Е-В. Як? Покроковий посібник зі створення бізнесу. М.: Альпіна Паблішер, 2016. 246 с.

3. Chandrasekhar, K. L., & Kothari, D. P. (2011). A Study on Chinese Management Style: A Paradigm that can be Emulated by Growing Economies. International Journal of Management and Business Studies, 1(3), 124-130.

4. Zhang, X. B., Haan, A. & Fan, S. G. (2010). Introduction: Policy reforms as a process of learning. Narratives of Chinese economic reforms - How does China cross the river? URL: http://www.worldscibooks.com/eastasianstudies/7589.html.

5. Arend R.J., Sarooghi H., Burkemper A. (2015). Effectuation as ineffectual? Applying the 3E theory-assessment framework to a proposed new theory of entrepreneurship. Academy of Management Review 40 (4): 630–651.

6. Fisher G. (2012). Effectuation, causation, and bricolage: A behavioral comparison of emerging theories in entrepreneurship research. Entrepreneurship: Theory & Practice 36 (5): 1019–1051.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Коцур А.С., к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет

Військова агресія росії проти Україні спричинила масову міграцію, втрату кваліфікованих кадрів та зниження продуктивності праці через психологічні та соціальні наслідки. Людські ресурси є ключовим елементом розвитку держави, і дослідження їх змін в умовах війни є важливим для формування стратегії відновлення.

Під час війни збільшилася нерівність у доступі до економічних ресурсів та робочих місць, особливо для внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від бойових дій. Вивчення цих аспектів дозволяє краще зрозуміти, як адаптувати Цілі сталого розвитку до нових умов і підтримати вразливі групи.

У 2015 році Україна взяла на себе зобов'язання реалізувати Цілі сталого розвитку ООН, але війна внесла значні корективи у процес досягнення цих цілей. Існує нагальна потреба адаптувати стратегії сталого розвитку у сфері людських ресурсів, щоб забезпечити їхню життєздатність в умовах війни.

Війна значно вплинула на економіку України, зокрема через порушення ланцюгів постачання, знищення інфраструктури та зниження офіційного рівня зайнятості. Людські ресурси – це основа відновлення економіки, тому важливо дослідити, які саме аспекти сталого розвитку можуть сприяти економічній стабілізації.

Дослідження цієї теми є актуальним не лише для розуміння поточної ситуації, а й для визначення ефективних стратегій відновлення України та її інтеграції в глобальний контекст сталого розвитку.

Ситуація з людськими ресурсами за останні роки зазнала істотних змін, що значно впливає на економічний потенціал країни.

З початку повномасштабного вторгнення населення України зменшилося з 42,6 млн. осіб у січні 2022 року до 35,8 млн. у липні 2024 року. Таке скорочення, майже на 7 млн. осіб, зумовлене кількома демографічними факторами: низькою народжуваністю, високою смертністю та інтенсивним старінням населення.

Поточний показник народжуваності становить лише 0,9 дитини на одну жінку, що є значно нижчим за рівень відновлення поколінь, який складає 2,2. Такий факт означає, що навіть за умов стабільності без значного підвищення народжуваності населення продовжуватиме зменшуватися, посилюючи проблему нестачі робочої сили у молодому віці.

Майже 22% населення України становлять люди віком 65 років і більше, що є високим показником. Співвідношення працюючих до пенсіонерів становить 1:1, що посилює навантаження на систему соціального забезпечення та створює значний фінансовий тягар на економіку, яка повинна підтримувати зростаючу кількість пенсіонерів при обмеженій кількості працюючих.

Війна спричинила інтенсивну хвилю еміграції, внаслідок якої близько 6,2 млн. українців нині перебувають за кордоном. Переважно це молоді та працездатні люди, які можуть не повернутися, що суттєво знижує людський потенціал країни.

Скорочення чисельності працездатного населення посилює дефіцит робочої сили в різних галузях, що ускладнює економічне відновлення та розвиток. Крім того, для багатьох внутрішньо переміщених осіб доступ до ринку праці обмежений через відсутність роботи, житла або необхідних навичок у нових регіонах.

Наведені тенденції створюють значні виклики для розвитку людського капіталу в Україні, що робить адаптацію політики у сфері людських ресурсів та демографії надзвичайно важливою для економічної стійкості країни.

Війна росії проти України стала серйозним викликом для реалізації цілі Гідна праця та економічне зростання, адже безпека, соціальна стабільність і доступ до можливостей праці значно погіршились.

Значна частина промислових та виробничих об'єктів зруйнована або переміщена в інші регіони, що призвело до втрати робочих місць. На підприємствах, що продовжують працювати, часто погіршуються умови праці через обмежений доступ до ресурсів та кризові зміни у виробничих процесах.

Економічна нестабільність та інфляція вплинули на зменшення реальної вартості заробітної плати, що погіршує рівень життя працівників і ставить під питання виконання принципу гідної праці.

Внутрішньо переміщені особи, що змушені були залишити домівки, стикаються з труднощами в пошуку гідної роботи через відсутність житла, необхідних документів, адаптації до нового середовища та брак можливостей на новому місці.

Зазначені обставини ускладнюють досягнення економічного зростання, адже економіка не може повноцінно функціонувати через дефіцит працівників і скорочення виробництва.

Через втрати інфраструктури, порушення ланцюгів постачання та інші економічні виклики малий бізнес зазнає значних втрат. Водночас, саме малі та середні підприємства є основними рушіями економічного зростання, і їхня підтримка є важливою для відновлення економіки.

Відтак, військова агресія росії проти України спричинила значний вплив на людські ресурси, зокрема, призвела до різкого скорочення населення, масової еміграції, високого рівня безробіття та загострення демографічних проблем, що створює критичні виклики для досягнення Цілей сталого розвитку ООН, зокрема, щодо гідної праці та економічного зростання.

В умовах високої смертності, низької народжуваності та масової міграції збереження людського капіталу є одним із пріоритетних завдань для економічної стійкості України. Водночас існують можливості для адаптації економіки та робочої сили через перекваліфікацію, підтримку малого бізнесу та розвиток нових галузей.

Важливо розробити ефективні стратегії стабілізації економіки, що включають підтримку інфраструктури, забезпечення зайнятості та соціальну підтримку вразливих груп, таких як внутрішньо переміщені особи та пенсіонери.

Загалом, для відновлення людських ресурсів і досягнення сталого розвитку в Україні необхідно запровадити всебічний підхід, який поєднує стабілізацію економіки, забезпечення гідної праці, підтримку вразливих груп і міжнародну допомогу.

Джерела

1. Залознова, Ю., Азьмук, Н. Людський капітал України в умовах війни: втрати та здобутки. Економіка та суспільство, (38), 2022. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-59

2. Коцур А., Островерхов В., Бортник О. Особливості діяльності з управління персоналом в умовах війни. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України, N 27. 2022. С. 58-64.

СУТНІСТЬ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Красніков Д. О., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Панасюк В. М.
Західноукраїнський національний університет

Дослідження валютних ризиків в контексті сталого розвитку є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє не лише оцінити економічні ризики для бізнесу та держав, але й сприяє впровадженню рішень, що забезпечують стабільність і стійкість економічних систем в умовах сучасних викликів. Для зниження валютних ризиків підприємства та уряди можуть застосовувати фінансові інструменти, такі як форвардні та ф'ючерсні контракти, опціони та валютні свопи. Ефективне управління валютними ризиками сприяє підвищенню стійкості компаній до зовнішніх шоків, захисту інвестицій і забезпеченню стабільності доходів. Особливо важливим є правильне прогнозування валютних ризиків та розробка адаптивних стратегій, які дозволяють компаніям і державам враховувати можливі сценарії розвитку економічної ситуації та реагувати на них з мінімальними втратами.

У сучасних умовах сталого розвитку валютні ризики відіграють важливу роль у функціонуванні фінансових систем та глобальної економіки загалом. Валютні ризики, які виникають через коливання обмінних курсів валют, є суттєвим чинником, що впливає на діяльність міжнародних компаній, держав та інвесторів, оскільки від них залежать фінансова стабільність, обсяг інвестицій, ціни на товари та рівень національного добробуту. В умовах інтеграції світових ринків та посилення глобалізації зміни валютних курсів мають значні наслідки для стійкості економік і можуть призводити до як дохідності, так і серйозних фінансових втрат для підприємств та держав.

Зі зростанням популярності сталого розвитку, який включає не лише економічні, але й екологічні та соціальні аспекти, питання управління валютними ризиками набуває нового значення. Валютні ризики також впливають на можливості інвестувати у проекти сталого розвитку, реалізація яких часто вимагає великих фінансових ресурсів і значних вкладень у довгостроковій перспективі. Для досягнення цілей сталого розвитку компаніям і державам необхідно розуміти сутність валютних ризиків, аналізувати їх вплив і впроваджувати ефективні стратегії управління, що дозволяють мінімізувати можливі негативні наслідки [1-4].

Зміна обмінних курсів, спричинена політичними, економічними та соціальними факторами, може негативно позначитися на прибутках підприємств, особливо якщо вони ведуть діяльність на міжнародних ринках. Невизначеність валютних курсів створює складні умови для прийняття стратегічних рішень, зокрема при плануванні інвестицій, бюджетуванні та управлінні витратами [2-4]. Підвищена мінливість валютних курсів особливо ризикова для компаній, залучених у довгострокові проекти сталого розвитку, де коливання валют можуть істотно впливати на фінансову рентабельність.

Отже, аналіз сутності валютних ризиків у контексті сталого розвитку є важливим для побудови стійких бізнес-моделей, які можуть протистояти викликам глобальної економіки. Управління валютними ризиками сприяє не лише підвищенню фінансової стабільності, але й дає змогу зосередити ресурси на інноваціях та інвестиціях у стале зростання. У результаті це дозволяє державам та компаніям більш впевнено рухатися до досягнення цілей сталого розвитку, забезпечуючи соціальну, економічну та екологічну рівновагу в сучасному мінливому світі.

Сутність валютних ризиків полягає в загрозі фінансових втрат, що виникає через коливання обмінних курсів валют, які впливають на вартість активів, пасивів, прибутків і зобов'язань компаній, що ведуть діяльність на міжнародних ринках. Валютні ризики виникають тоді, коли суб’єкти економіки (компанії, банки, інвестори, держави) стикаються з необхідністю проведення операцій у різних валютах або утримують активи в іноземних валютах, вартість яких може змінюватися внаслідок коливань валютного курсу.

Основні види валютних ризиків представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Види валютних ризиків

Вид	Опис
Трансляційний (бухгалтерський) ризик	ризик, пов’язаний зі зміною вартості іноземних активів або пасивів у звітності, що виражена у національній валюті
Операційний (транзакційний) ризик	ризик, що виникає внаслідок коливань валютного курсу між моментом укладання угоди та моментом її виконання
Економічний ризик	довгостроковий ризик, що відображає вплив валютних коливань на конкурентоспроможність компанії на міжнародних ринках та її здатність генерувати прибуток

Джерело: складено з урахуванням [1-4]

Валютні ризики можуть призводити до значних фінансових втрат, особливо у ситуаціях, коли обмінні курси валют нестабільні або різко змінюються під впливом зовнішніх факторів, таких як економічні кризи, політичні події, зміни монетарної політики та міжнародної кон'юнктури. Через це валютні ризики потребують ретельного управління за допомогою таких інструментів, як хеджування, страхування та застосування валютних опціонів або форвардів.

В умовах глобалізації та сталого розвитку важливість управління валютними ризиками значно зростає, оскільки вони впливають не лише на прибутковість, але й на фінансову стійкість підприємств і держав, а також на здатність залучати інвестиції у проекти сталого розвитку.

Таким чином, розуміння сутності валютних ризиків та розробка ефективних стратегій їхнього управління дозволяє зменшити негативний вплив на бізнес та економіку загалом, створюючи міцну основу для досягнення цілей сталого розвитку. Це забезпечує фінансову стійкість, дає змогу підприємствам концентруватися на інноваціях та екологічних ініціативах і сприяє глобальній економічній рівновазі в умовах мінливих ринкових умов.

Валютні ризики відіграють критичну роль у сучасній глобальній економіці, особливо в умовах сталого розвитку, що передбачає балансування економічних, соціальних і екологічних інтересів. Коливання обмінних курсів можуть суттєво впливати на фінансову стабільність підприємств і держав, а також на можливості для інвестицій у проекти сталого розвитку. Зважаючи на зростаючу інтеграцію міжнародних ринків та підвищену чутливість валютних курсів до політичних та економічних змін, ефективне управління валютними ризиками є необхідним для захисту фінансових інтересів бізнесу та держав.

В умовах сталого розвитку валютні ризики мають враховуватися не лише з точки зору потенційних фінансових втрат, але й у контексті довгострокових стратегій, які сприяють економічній стабільності та екологічній відповідальності. Застосування інструментів хеджування, прогнозування валютних коливань та розробка адаптивних моделей управління ризиками стають необхідними складовими сталого бізнесу, що прагне досягти збалансованого зростання.

Джерела

1. Desyatnyuk, O., Krysovatyy, A., Ptashchenko, O., Kyrylenko, O. (2024). Financial Security in the Conditions of Globalization: Strategies and Mechanisms for the Protection of National Interests. Econ. Aff., 69(Special Issue): 261-268 URL: https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf

2. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172, URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346

3. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

4. Панасюк В., Птащенко О., Клак О., Трубіцина О. Експортно-імпортні операції: реалії обліку і оподаткування в умовах воєнного стану. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(12), 2023. - С. 25-34. https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/07/1-2023-3.pdf

ІННОВАЦІЙНІ ПАРКИ ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ РЕГІОНУ

Крисоватий І. А., к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет

Інноваційні парки є важливим елементом розвитку регіональної економіки та підвищення інноваційної активності. Вони виступають своєрідними центрами, що

об’єднують підприємства, наукові установи, державні органи та інвесторів, створюючи екосистему, яка сприяє обміну знаннями, спільному розвитку технологій та впровадженню інноваційних рішень. У сучасних умовах, коли глобальна конкуренція за інвестиції та технології зростає, регіони прагнуть розвивати інноваційні парки як платформу для залучення високотехнологічних компаній, підтримки стартапів і створення нових робочих місць.

Також вони забезпечують не лише фізичну інфраструктуру, але й надають комплекс послуг, зокрема фінансування, консалтингову підтримку, доступ до дослідницьких лабораторій і сучасного обладнання. Це стимулює підприємства до розробки нових продуктів, впровадження сучасних технологій і підвищення їхньої конкурентоспроможності. Крім того, інноваційні парки відіграють важливу роль у зростанні рівня освіти та кваліфікації працівників, що, у свою чергу, сприяє підвищенню загальної привабливості регіону для інвестицій.

Інноваційні парки допомагають вирішувати низку стратегічних завдань, які є важливими для регіонального розвитку. Завдяки можливостям для навчання, професійного зростання та доступу до інноваційних розробок, такі парки сприяють формуванню кваліфікованих кадрів, які є критично важливими для сучасного ринку праці. Крім того, їх діяльність стимулює створення сприятливого середовища для співпраці між університетами, науково-дослідними інститутами, малими та середніми підприємствами, що активно працюють у високотехнологічних галузях.

Важливим аспектом інноваційних парків є їх роль у залученні інвестицій, особливо прямих іноземних, що сприяють впровадженню передових технологій та створенню нових робочих місць. Інвестори дедалі більше цінують можливості, які надають інноваційні парки, оскільки вони створюють інфраструктуру, зменшують вартість входження на нові ринки і ризики, пов’язані з відкриттям бізнесу в нових регіонах. Залучення інвестицій також сприяє розвитку сучасної інфраструктури, що, своєю чергою, позитивно впливає на загальний рівень життя населення регіону.

Інноваційна активність охоплює різні аспекти, які сприяють розвитку підприємств, підвищенню їх конкурентоспроможності та забезпечують адаптацію до сучасних ринкових умов. Основні аспекти інноваційної активності представимо в табл. 1.

Таблиця 1

Аспекти інноваційної активності

Аспект	Характеристика
1	2
Науково-дослідна діяльність	Це основа для створення нових продуктів і технологій. Проведення наукових досліджень і розробок (НДДКР) є важливим аспектом, оскільки дозволяє підприємствам отримувати нові знання та інноваційні ідеї, які можуть бути комерціалізовані
Технологічні інновації	Включають розробку нових або значно вдосконалених продуктів, процесів або послуг. Цей аспект є одним із ключових для підвищення якості продукції, зниження витрат і оптимізації виробничих процесів, що допомагає підприємству залишатися конкурентоспроможним
Маркетингові інновації	Пов'язані з розробкою нових підходів до продажу та просування продукції. Включають інновації у методах комунікації з клієнтами, рекламі, способах розповсюдження продукту, що дозволяє підприємствам залучати нових споживачів і зміцнювати позиції на ринку

Продовження табл. 1

1	2
Організаційні інновації	Охоплюють зміни в структурі управління підприємством, робочих процесах, корпоративній культурі або кадровій політиці. Вони підвищують гнучкість і адаптивність організації, що є важливим для ефективного впровадження інновацій
Інвестиційні аспекти	Забезпечують фінансові ресурси, необхідні для інноваційної діяльності. Інвестиції можуть включати фінансування досліджень, закупівлю обладнання, залучення кваліфікованого персоналу або придбання ліцензій та патентів, що є важливим для реалізації інноваційних проєктів
Інфраструктурна підтримка	Наявність інноваційної інфраструктури, такої як бізнес-інкубатори, технопарки, науково-дослідні центри та інші, забезпечує середовище, сприятливе для створення і розвитку інновацій. Це також включає доступ до сучасного обладнання, інформаційних технологій і лабораторій
Освітній і кадровий аспект	Включає підвищення кваліфікації працівників, професійний розвиток, підтримку співпраці з науковими та освітніми установами. Розвиток людського капіталу дозволяє підприємствам отримувати нові ідеї та зберігати інноваційний потенціал
Патентно-ліцензійна діяльність	Захист інтелектуальної власності, такий як патентування нових розробок і отримання ліцензій, є важливим аспектом для збереження конкурентних переваг і захисту інноваційних ідей

Джерело: складено на основі [1-7]

Отже, розвиток інноваційних парків є важливою складовою стратегії регіонального розвитку, яка орієнтована на створення економічної і соціальної стійкості. Завдяки своєму комплексному впливу інноваційні парки сприяють перетворенню регіонів на центри наукових досягнень, інновацій і підприємництва, що дозволяє забезпечити їхню конкурентоспроможність у глобальній економіці.

Джерела

1. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

2. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

3. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.]; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

4. Крисоватий А., Десятнюк О., Пташенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

5. Крисоватий І. А. Особливості урбаністики в умовах цифрової економіки. Бізнес Інформ. 2024. №2. С. 105–110. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-2_0-pages-105_110.pdf

6. Крисоватий І.А. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ПАРКІВ: ФІНАНСОВИЙ І ЦИФРОВИЙ АСПЕКТИ. Світ фінансів. №2. 2024. С. 89-98 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=4#issues

7. Собко О., Крисоватий І.А. Вдосконалення управління інноваційними проектами та пожвавлення інноваційної активності підприємств України. Вісник економіки. 2021. № 3. С. 97–112. URL: http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1268

РОЗВИТОК БРЕНДИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Кудрявцев М. О., здобувач
Науковий керівник: д.е.н., професор Пташенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Ефективна брендингова політика стає не лише важливим інструментом для досягнення комерційних цілей, але й засобом підтримки соціальної відповідальності та екологічної стійкості. Це передбачає створення цілісного іміджу компанії, який відображає її цінності та зобов'язання перед суспільством і навколишнім середовищем, що в свою чергу, позитивно впливає на її фінансові результати та довгострокове зростання.

У цифрову епоху брендинг виходить за межі традиційних рекламних методів і охоплює широкий спектр інструментів, включаючи соціальні медіа, контент-маркетинг, SEO та аналітику даних. Це відкриває нові можливості для взаємодії з клієнтами та створення цінності, що підвищує лояльність до бренду. Підприємства, які активно інтегрують принципи сталого розвитку у свою брендингову стратегію, можуть не лише привернути увагу свідомих споживачів, але й покращити свою репутацію та конкурентоспроможність на ринку.

В умовах цифрової економіки та сталого розвитку розвиток брендингової політики підприємств стає надзвичайно важливим аспектом їхньої діяльності. Сучасний ринок характеризується швидкими змінами в споживчих уподобаннях, розвитком нових технологій і зростаючою конкуренцією, що вимагає від компаній гнучкості та адаптивності. Брендинг уже не є просто засобом впізнавання товарів і послуг; він став стратегічним інструментом, що допомагає підприємствам формувати свої унікальні пропозиції, встановлювати емоційний зв'язок зі споживачами та відповідати на виклики, пов'язані зі сталим розвитком.

Також у процесі розвитку брендингової політики підприємств важливо враховувати кілька ключових аспектів, які сприятимуть їхньому успіху в умовах цифрової економіки та сталого розвитку [1-4].

По-перше, необхідно зосередитися на формуванні чіткої ідентичності бренду, яка відображає не лише його унікальність, але й зобов'язання перед суспільством та екологією. Створення потужного бренду передбачає розуміння цільової аудиторії та її потреб, що дозволяє адаптувати комунікаційні стратегії та пропозиції до їхніх вимог [1-4].

По-друге, інноваційні технології та цифрові платформи відіграють важливу роль у сучасному брендингу. Соціальні медіа, онлайн-реклама та контент-маркетинг дозволяють підприємствам ефективно взаємодіяти з споживачами, створювати цінний контент та формувати довіру. Використання аналітики даних також допомагає компаніям отримувати цінні інсайти про поведінку та вподобання своїх клієнтів, що дозволяє оперативно реагувати на зміни ринку [1-4].

Крім того, важливим аспектом є інтеграція сталого розвитку в брендинг. Споживачі стають все більш свідомими щодо екологічних та соціальних проблем, тому підприємства, які демонструють свою відповідальність і зобов'язання в цих сферах, можуть створити значну конкурентну перевагу. Це може включати використання екологічно чистих матеріалів, підтримку місцевих спільнот або реалізацію ініціатив, спрямованих на зменшення вуглецевого сліду.

Важливо також забезпечити єдність бренду на всіх платформах і каналах комунікації. Кожна взаємодія з клієнтом повинна підкріплювати основні цінності та повідомлення бренду, щоб створити цілісне враження та підтримувати лояльність споживачів.

Так розвиток брендингової політики в умовах цифрової економіки та сталого розвитку є важливим стратегічним елементом, який дозволяє підприємствам не лише досягати комерційних успіхів, а й формувати позитивний імідж, відповідальний підхід до бізнесу та задовольняти потреби сучасних споживачів. Цей процес вимагає інтеграції інновацій, адаптації до змінюваних умов ринку та активного діалогу з усіма зацікавленими сторонами, що, в свою чергу, забезпечить сталий розвиток і успіх компанії в довгостроковій перспективі [2, 4].

Отже, розвиток брендингової політики в умовах цифрової економіки та сталого розвитку вимагає стратегічного підходу, інноваційності та готовності до змін. Компанії, які успішно інтегрують ці елементи у свою діяльність, можуть не лише досягти комерційних успіхів, але й стати лідерами у формуванні відповідального бізнес-середовища, що забезпечить їм стабільний ріст та розвиток у майбутньому.

Також варто зазначити, що єдність бренду на всіх комунікаційних платформах є необхідною для формування цілісного враження. Кожна взаємодія з клієнтами повинна підкреслювати основні цінності та місію підприємства. Розвиток брендингової політики підприємства в умовах цифрової економіки та сталого розвитку є критично важливим для забезпечення конкурентоспроможності та довгострокового успіху бізнесу. У сучасному світі, де технології постійно еволюціонують, а споживачі стають більш свідомими щодо своїх виборів, підприємства повинні адаптувати свої стратегії брендингу, щоб відповідати цим змінам.

Перш за все, ефективна брендингова політика дозволяє створити чітку та привабливу ідентичність бренду, що підвищує його впізнаваність на ринку. Впровадження сучасних технологій, таких як соціальні медіа, аналітика даних і контент-маркетинг, відкриває нові можливості для залучення і взаємодії з цільовою аудиторією, сприяючи формуванню лояльності споживачів.

Крім того, інклюзія принципів сталого розвитку у брендингову стратегію не лише відповідає вимогам сучасних споживачів, але й зміцнює репутацію підприємства. Підтримка соціально відповідальних ініціатив і екологічних практик стає важливим елементом у формуванні позитивного іміджу, що сприяє залученню нових клієнтів і партнёрів.

Джерела
1. Bohdan Danylyshyn, Olena Bondarenko, Maryna Gudz, Olena Ptashchenko, Anastasiia Mohylova and Larysa Radkevych. Marketing Tools to Increase Regional Investment Attractiveness. [ref]: vol.21.2023. Pages 1101-1108. available at: https://refpress.org/ref-vol21-a122/, URL: DOI: https://doi.org/10.55365/1923.x2023.21.121
2. Ptashchenko, O., & Shevchenko, I. (2024). Маркетинговий контроль в умовах глобальних транформацій: аудит бренду. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(13), 56-69. https://doi.org/10.32750/2024-0107, URL: https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/248
3. Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Вовк В.А. Особливості розвитку національного ІТ-ринку у світовому інформаційному просторі. Бізнес Інформ. 2023. №3. С. 12-17. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-3_0-pages-12_17.pdf
4. Птащенко, О., Резнікова, Н., & Іващенко, О. (2023). Міжнародні стратегічні альянси в умовах цифрових трансформацій і розвитку ринку даних. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(12), 214-227. https://doi.org/10.32750/2023-0218 URL: https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/250

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Курінна Ю. Ю.,
здобувачка магістратури
Науковий керівник: д.е.н., професор Куцмус Н. М.
Поліський національний університет

Соціальна відповідальність бізнесу є концепцією, що передбачає добровільне прийняття компаніями відповідальності за вплив їхньої діяльності на суспільство, економіку та навколишнє середовище. У сучасному світі компанії мають не лише досягати фінансових цілей, але й робити свій внесок у розв'язання соціальних та екологічних проблем, забезпечуючи стійкий розвиток як всередині організації, так і у глобальному контексті.

Соціальна відповідальність бізнесу передбачає інтеграцію економічних, соціальних та екологічних аспектів у стратегію діяльності. Економічна відповідальність полягає у прозорому веденні бізнесу, підтримці стабільного розвитку економіки та сприянні добробуту громад, де функціонує підприємство. Соціальна відповідальність виражається через захист прав працівників, створення безпечних умов праці, благодійні ініціативи та підтримку місцевих громад. Важливим аспектом КСВ є екологічна відповідальність, яка передбачає скорочення негативного впливу на довкілля через впровадження інноваційних «зелених» технологій, зменшення викидів вуглекислого газу та раціональне використання ресурсів.

Дана концепція тісно пов’язана з принципами сталого розвитку, який передбачає досягнення балансу між економічною ефективністю, соціальним добробутом та екологічною стійкістю. Впровадження принципів соціальної відповідальності дозволяє бізнесу сприяти досягненню цілей сталого розвитку, що є критично важливим у контексті глобальних викликів, таких як зміни клімату,

нерівність та виснаження природних ресурсів. Успішне впровадження сприяє зміцненню репутації компаній, підвищенню лояльності споживачів та залученню інвесторів, що забезпечує довгострокову стійкість бізнесу [1].

Одним з найбільш соціально відповідальних підприємств в Україні є ПрАТ "МХП", що активно впроваджує екологічні проєкти, включаючи використання відновлюваних джерел енергії та переробку відходів, а також підтримує місцеві громади, сприяючи розвитку інфраструктури в сільських районах. МХП поставив собі за мету стати вуглецево-нейтральною компанією до 2030 року [2]. Такі ініціативи сприяють зниженню впливу на довкілля та підвищенню якості життя місцевого населення.

Участь України у міжнародних угодах і програмах, таких як Цілі сталого розвитку ООН та Паризька кліматична угода, активно впливає на державну політику в контексті розвитку соціально відповідального бізнесу. Ці міжнародні ініціативи спрямовані на досягнення сталого розвитку, що включає гармонійне поєднання економічного зростання, соціального добробуту та екологічної стійкості. Українські компанії, які прагнуть до співпраці з міжнародними партнерами та до виходу на глобальні ринки, повинні відповідати міжнародним стандартам у сфері соціальної відповідальності, що стає потужним стимулом для впровадження відповідних практик.

24 січня 2020 року уряд України схвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері розвитку соціально відповідального бізнесу на період до 2030 року [3]. Ця стратегія має на меті створення стійкого бізнес-середовища, що враховує не лише економічні інтереси, але й соціальні та екологічні аспекти. Концепція визначає кілька ключових напрямів розвитку, серед яких стимулювання підприємств до впровадження корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), покращення умов праці, зменшення негативного впливу на довкілля та залучення бізнесу до вирішення соціальних проблем.

Основними цілями концепції є підвищення прозорості та етичності діяльності компаній, залучення їх до соціальних та екологічних проєктів, підтримка інноваційних і «зелених» технологій, а також сприяння розвитку місцевих громад через бізнес-ініціативи. Особлива увага приділяється стимулюванню державно-приватного партнерства для реалізації соціальних ініціатив, що є ключовим фактором у досягненні сталого розвитку.

Україна, визнаючи глобальні виклики, такі як кліматичні зміни, соціальна нерівність та виснаження природних ресурсів, прагне досягти балансу між економічним зростанням і відповідальністю перед суспільством та навколишнім середовищем. Впровадження Концепції розвитку соціально відповідального бізнесу спрямоване на досягнення цих цілей у відповідності до Цілей сталого розвитку ООН. Це підкреслює зростаючу відповідальність українських компаній за дотримання принципів екологічної стійкості, соціальної справедливості та етичних стандартів у своїй діяльності.

Таким чином, соціальна відповідальність бізнесу виступає важливим інструментом для досягнення сталого розвитку, створюючи позитивний вплив на суспільство, економіку та довкілля, водночас підтримуючи конкурентоспроможність підприємств на глобальному ринку.

Джерела
1. IMD Business School. Інформація про типи соціальної відповідальності бізнесу (CSR) [Електронний ресурс] // IMD Business School – Режим доступу: https://www.imd.org/blog/sustainability/csr-types/#what.
2. МХП – Життя [Електронний ресурс] // Офіційний сайт компанії МХП. – Режим доступу: https://mhp4u.com.ua/mhp-life.
3. Кабінет Міністрів України. (2020). Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері розвитку соціально відповідального бізнесу до 2030 року: Постанова від 24 січня 2020 р. № 853-р. Київ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/853-2020-%D1%80#Text.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Курцев О. Ю., к.юр.н., доцент
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Сучасна електронна комерція перебуває на етапі активного розвитку, адаптуючись до вимог сталого розвитку та екологізації. Підвищення екологічної свідомості серед споживачів і тиск з боку регуляторів змушують компанії переглядати традиційні підходи до онлайн-торгівлі, впроваджуючи екологічно дружні практики. Це вимагає від підприємств модернізації логістичних процесів, оптимізації упаковки, зменшення викидів вуглецю, а також впровадження "зелених" технологій і відновлюваних ресурсів. Крім того, споживачі дедалі більше підтримують компанії, що дотримуються принципів соціальної відповідальності, прозорості та екологічності.

У рамках сучасної електронної комерції виникають нові моделі бізнесу, які базуються на принципах сталого розвитку. Одним із ключових аспектів є також впровадження технологій, що сприяють зменшенню споживання енергії та зниженню викидів. Використання штучного інтелекту, аналітики даних і блокчейн-технологій допомагає бізнесам оптимізувати свої процеси, роблячи їх більш ефективними та екологічно чистими. Завдяки таким технологіям, компанії можуть краще прогнозувати попит, знижувати рівень надлишкових запасів і, відповідно, мінімізувати втрати [1-7].

Споживачі також активно формують нові тренди в електронній комерції, віддаючи перевагу брендам, які демонструють відповідальність перед природою і суспільством. Вони все частіше обирають товари, які мають сертифікати екологічної безпеки, а також готові платити більше за продукцію, що відповідає стандартам сталого розвитку.

Таким чином, сучасна електронна комерція стає важливим інструментом не лише для забезпечення економічного зростання, а й для сприяння екологічним змінам. Інтеграція принципів сталого розвитку в бізнес-моделі стає не лише вимогою часу, але й конкурентною перевагою, що дозволяє компаніям відповідати на виклики, які стоять перед нашим суспільством та планетою. У наступних розділах ми детальніше розглянемо конкретні стратегії та інструменти, що використовуються в електронній комерції для досягнення цілей сталого розвитку та екологізації.

Сучасна електронна комерція характеризується низкою особливостей, які визначають її розвиток і вплив на ринок (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості сучасної електронної комерції

Особливості	Характеристика
Мобільність та доступність	Мобільні додатки та адаптивні веб-сайти роблять процес покупок зручнішим і швидшим
Соціальні мережі	Вплив соціальних мереж на електронну комерцію постійно зростає. Бренди активно використовують платформи, такі як Instagram, Facebook та TikTok, для просування своїх товарів і взаємодії зі споживачами, що дозволяє створювати нові канали продажів
Персоналізація	Сучасні технології дозволяють компаніям аналізувати дані про споживачів і пропонувати їм персоналізовані рекомендації. Це підвищує задоволеність клієнтів і ймовірність покупки
Інтеграція штучного інтелекту	Використання штучного інтелекту в електронній комерції допомагає автоматизувати обробку замовлень, обслуговування клієнтів та управління запасами. Чат-боти та віртуальні асистенти забезпечують миттєву підтримку та інформацію для покупців
Безпека та конфіденційність	Компанії впроваджують різноманітні методи шифрування та системи захисту, щоб забезпечити довіру споживачів
Мультканальна стратегія	Бренди все більше реалізують мультканальний підхід, поєднуючи онлайн-і офлайн-продажі
Соціальна відповідальність	Сучасні споживачі звертають увагу на екологічні та соціальні аспекти діяльності компаній. Бренди, які дотримуються принципів сталого розвитку і демонструють соціальну відповідальність, мають конкурентну перевагу
Швидкість обслуговування	Успішні компанії в електронній комерції фокусуються на швидкості доставки та обслуговування. Прогресивні рішення, такі як дрони або автономні транспортні засоби, починають впроваджуватися для покращення логістики
Аналіз великих даних	Використання аналітики для збору і аналізу даних про споживачів допомагає бізнесам краще розуміти своїх клієнтів, прогнозувати тренди і оптимізувати свої пропозиції
Вірусний маркетинг	Сучасні кампанії часто стають вірусними завдяки соціальним мережам, що дозволяє досягати великої аудиторії без значних витрат на рекламу

Джерело: складено автором з урахуванням [1-7]

Представлені особливості формують нову реальність електронної комерції, що вимагає від компаній постійної адаптації до змін середовища та потреб споживачів.

У сучасному світі електронна комерція переживає значні трансформації, зумовлені вимогами екологізації та сталого розвитку. Основні висновки щодо її особливостей можна сформулювати таким чином:

– сучасні покупці все більше надають перевагу брендам, які впроваджують екологічно чисті практики, що стимулює компанії до розвитку сталих бізнес-моделей, що враховують екологічні, соціальні та економічні аспекти;
– використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект, аналітика даних і блокчейн, дозволяє оптимізувати процеси, знижувати витрати і забезпечувати прозорість у ланцюгах постачання;
– бренди, які інтегрують принципи сталого розвитку у свої стратегії, здобувають конкурентні переваги;
– споживачі все частіше цікавляться тим, як компанії впливають на суспільство та навколишнє середовище;
– зростання популярності мультканальної стратегії дозволяє брендам забезпечувати безперебійний і зручний досвід для споживачів, що відповідає вимогам сучасного ринку;
– гнучкість і інноваційність стали ключовими факторами для виживання у конкурентному середовищі.

Отже, сучасна електронна комерція в умовах екологізації та сталого розвитку стає не лише інструментом продажу, але й важливим елементом у формуванні свідомого суспільства. Вона відкриває нові можливості для бізнесу, що прагне поєднати економічну вигоду з екологічною і соціальною відповідальністю, сприяючи формуванню сталих відносин між брендами і споживачами.

Джерела

1. Пташенко О. В., Вовк В. А. Особливості торговельного співробітництва України в сучасних умовах глобалізації. Бізнес Інформ. 2021. №4. С. 42–47.

2. Пташенко, О., А. Пастушенко, І. Імнадзе, і А. Солдатова. «Тенденції розвитку глобальних ринків в умо-вах цифровізації». Вісник східно-українського національного універ-ситету ім. В. Даля, вип. 6 (270), 2021, с. 125-8, doi:10.33216/1998-7927-2021-270-6-125-128. URL: https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/36

3. Пташенко, О., Резнікова, Н., & Іващенко, О. (2023). Міжнародні стратегічні альянси в умовах цифрових трансформацій і розвитку ринку даних. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(12), 214-227. https://doi.org/10.32750/2023-0218 URL: https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/250

4. Резнікова Н. В., Панченко В. Г., Іващенко О. А. Від ревізії економічної теорії до ревізії економічної політики: пастки нового макроекономічного консенсусу. Економіка України. 2021. № 3 (712). С. 19–40. URL: https://DOI.org/10.15407/economyukr.2021.03.019

5. Шевченко І. О. Аналіз українського ринку цифрової торгівлі: структура, зміст, інсайти та топ-рейтигу. Інтелект XXI. 2022. № 3. С. 48–57

6. Шевченко І. О. Електронна комерція як інструмент забезпечення розвитку цифрової торгівлі. Science, trends and development methods: VIII Міжнародна науково-практична конференція. Токіо, Японія, 2022. С. 84–88

7. Шевченко І. О. Формування методологічного підходу до визначення розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. № 3 (03). С. 65–73

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР НА ЗАСАДАХ СТАЛОСТІ

Кушнірук А. С.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к. е. н., доцент Швець Т. В.
Поліський національний університет

Сучасний світ бізнесу переживає трансформацію, де сталий розвиток стає не лише модним трендом, а й необхідною умовою виживання компаній. У цьому контексті формування кадрового потенціалу на засадах сталості набуває особливої актуальності. У сучасному світі, де сталий розвиток стає все більш важливим, підприємницькі структури стикаються з необхідністю адаптувати свої кадрові стратегії до нових вимог, ключовим аспектом, який може забезпечити довгостроковий успіх та конкурентоспроможність підприємств. Наразі все більше підприємств розуміють, що успіх залежить не лише від фінансових показників, а й від соціальної відповідальності та екологічної свідомості як сукупності знань, навичок, компетенцій, цінностей та мотивації працівників, спрямованих на досягнення як економічних, так і соціальних та екологічних цілей підприємства, коли люди, які не лише виконують свої обов'язки, але й активно беруть участь у формуванні сталої стратегії компанії.

Міцні інституції є запорукою стабільного правового порядку. Вони забезпечують дотримання законів, захищають права громадян та сприяють розвитку громади. Сталість інституцій забезпечується їхньою здатністю адаптуватися до змін, зберігаючи при цьому свої основні цінності. Незалежність від зовнішніх впливів дозволяє інституціям діяти в інтересах громади, а не окремих груп. Т. Баувенс, досліджуючи кооперативи та неприбуткові організації, звернув увагу на те, що створення таких структур часто мотивоване бажанням знизити трансакційні витрати. Він виділив кілька типів цих витрат, які виникають як на рівні окремих компаній, так і всередині них. Зокрема, це витрати на координацію роботи, контроль за виконанням завдань, прийняття спільних рішень та управління ризиками. Створення кооперативів дозволяє зменшити ці витрати завдяки об'єднанню зусиль та ресурсів. Розвиток кооперації в Україні стримується низкою зовнішніх факторів. Недостатня державна підтримка, складна процедура отримання допомоги та низький рівень довіри до державних програм відштовхують потенційних членів кооперативів. Крім того, відсутність знань про переваги кооперативної діяльності та низький рівень професіоналізму керівників ускладнюють розвиток цього сектору.

Чинника успіху на засадах формування кадрового потенціалу на засадах сталості стали такі: залучення та утримання талановитих співробітників (молоде покоління все більше орієнтується на роботу в компаніях, які поділяють їхні цінності та сприяють сталому розвитку), поліпшення іміджу компанії (співробітники, які працюють у компанії зі сталою культурою, стають її амбасадорами, що позитивно впливає на репутацію бренду), інновації та конкурентні переваги (співробітники, які залучені до розробки та впровадження сталих ініціатив, можуть генерувати нові ідеї та рішення, що дають компанії конкурентну перевагу), зменшення ризиків (компанії, які враховують соціальні та екологічні фактори, менш вразливі до негативних зовнішніх впливів).

Формування кадрового потенціалу на засадах сталості базується на основі розробки стратегії сталості (компанія повинна розробити чітку стратегію сталості, яка охоплюватиме всі аспекти діяльності, включення сталості до корпоративної культури (створити атмосферу, де сталий розвиток є невід'ємною частиною повсякденної

роботи), навчання та розвиток персоналу (проводити тренінги та семінари з питань сталого розвитку, екології, соціальної відповідальності), залучення співробітників до розробки та реалізації сталих проектів (надається можливість співробітникам брати активну участь у формуванні сталої майбутнього компанії), створення системи мотивації, яка б заохочувала співробітників до досягнення сталих цілей. Перспективи розвитку персоналу є у площині міжнародного співробітництва, спільних досліджень та розробки нових технологій для сталого розвитку, співпраці з університетами та науковими установами, інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту, аналітики даних та інших технологій, які можуть допомогти компаніям ефективніше управляти своїми ресурсами та досягати сталих цілей.

Сталий розвиток передбачає баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами діяльності. У контексті кадрового потенціалу це означає створення умов для розвитку працівників, які сприяють їх професійному зростанню, добробуту та задоволенню від роботи, а також враховують вплив на навколишнє середовище. Основні принципи формування кадрового потенціалу на засадах сталості наведено на рис. 1. Постійне підвищення кваліфікації працівників є необхідним для адаптації до швидких змін на ринку, що включає як формальне навчання, так і неформальні методи, такі як менторство та обмін досвідом. Створення інклюзивного робочого середовища, де кожен працівник має рівні можливості для розвитку та кар'єрного зростання, є важливим аспектом сталості. Підприємства повинні дбати про фізичне та психічне здоров'я своїх працівників, забезпечуючи безпечні умови праці та підтримуючи баланс між роботою та особистим життям. Врахування екологічних аспектів у кадровій політиці, наприклад, заохочення використання екологічно чистих транспортних засобів або впровадження програм зменшення відходів.

Рис. 1. Принципи формування кадрового потенціалу підприємств на засадах сталого розвитку

Воєнний стан вимагає від територіальних громад оперативно адаптувати свої фінансові інструменти до постійно мінливих умов. Для цього необхідно впроваджувати гнучкі моделі прогнозування та планування, які враховують різні сценарії розвитку подій. Застосування сучасних технологій, таких як великі дані та штучний інтелект, дозволить підвищити точність прогнозів та ефективність управління фінансами. Крім того, важливо забезпечити прозорість фінансових процесів та залучати громадськість до контролю за використанням бюджетних

коштів. Для побудови успішної інноваційної економіки необхідно створювати ефективні кластерні системи, де держава, наука та бізнес діють спільно. Наше дослідження показало, що взаємодія цих трьох сторін є ключовим фактором розвитку кластерів. Запропонована нами модель дозволяє збалансувати інтереси всіх учасників та створити сприятливе середовище для інновацій. Однак, для повної реалізації потенціалу кластерів необхідно розробити детальну систему фінансування.

Отже, формування кадрового потенціалу на засадах сталості є важливим кроком для підприємницьких структур, які прагнуть досягти довгострокового успіху. Інвестування в освіту, забезпечення рівних можливостей, дбання про здоров'я працівників та екологічна відповідальність є ключовими аспектами, які сприяють сталому розвитку та конкурентоспроможності підприємств. Управління становленням кадрового потенціалу на засадах сталості є інвестицією в майбутнє компанії. Це дозволяє не тільки досягти економічних результатів, але й сприяти створенню більш справедливого та сталого світу. Компанії, які зможуть залучити та розвивати талановитих співробітників, які поділяють їхні цінності, матимуть значні конкурентні переваги в довгостроковій перспективі.

Формування кадрового потенціалу на засадах сталості відкриває нові перспективи для підприємницьких структур. Це дозволяє залучати та утримувати талановитих працівників, підвищувати їхню мотивацію та продуктивність, а також покращувати репутацію компанії. Однак, цей процес також супроводжується викликами, такими як необхідність значних інвестицій у навчання та розвиток, а також потреба в зміні корпоративної культури.

Джерела

1. Бачинська О. М., Яшина А. В. Сучасний стан та перспективи розвитку кадрового наукового потенціалу України. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 5(05). С. 46–52.

2. Литвинчук І., Іванюк О. Проєктно-орієнтоване управління розвитком територіальних громад. *Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад*: монографія. За ред. проф. Т. О. Зінчук. К.: ЦУЛ, 2019. С.131–150.

3. Jones L., Bloomfield M. J. PPPs in China: Does the Growth in Chinese PPPs Signal a Liberalising Economy? *New Political Economy*. 2020. P. 1–19.

INTELLECTUAL CAPITAL AS AN INSTITUTION FOR THE FORMATION OF INNOVATION SYSTEMS

Liu Yang, postgraduate,
Siedashov M., undergraduate student
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Experience shows that the ‘core’ and basis for structuring the regional innovation system is the innovation infrastructure, which has the main functions of support, provision and organisation, as well as performs an integrating role. Important elements of the structure of the regional innovation system are networks of different types and levels (social, organisational), including those that ensure the development of the region's intellectual capital [5].

In addition to structuring, the essential characteristic of the regional innovation system is that it creates a special environment necessary for innovation. This includes a set of opportunities for each group of actors, the environment of their activity, including access

to resources and knowledge; special mechanisms of cooperation, coordination, analysis; social capital; and information space [3]. The environment is created by formal and informal institutions, and the social climate, quality of relations, and behavioural orientations are important in it. A prerequisite for the formation and functioning of a regional innovation system is a special innovation culture, which in modern conditions is becoming more widespread and determines the activity of social groups.

It should be noted that the increasing importance of the environment is associated with a change in the nature of interactions in modern innovation systems. Based on the nature of innovations and the peculiarities of innovation processes, we consider, first of all, constant, unplanned, renewable interactions, which is due to the need for their coordination in space and time in the context of significant chaotic nature of the innovation sphere. This increases the importance of the region's intellectual capital, organisational components, communities and associations.

In a market economy, the regional innovation system emerges and functions within the market as a form of public organisation. Market forces exert a stimulating and regulatory influence on the system through competition, demand, needs and requirements of consumers, and determine resource opportunities. The regional innovation system depends on a number of markets (resources, labour, etc.) and creates a number of specific market channels, which makes it part of the market system.

At the same time, the regional innovation system is directly influenced by the state. It is subordinated to the general vectors of social and economic development, which are set not only by the market, but also by the state and society. The impact of STP, its main directions and priorities is imperative for the transformation of the regional innovation system. The structure and environment of the regional innovation system are influenced by higher-order systems [2]:

the institutional system of the national economy, the space for mobility of people and resources, the market system; the national innovation system (legislative framework, innovation infrastructure, public policy, etc;)

interaction with other regions (interregional cooperation in R&D, production cooperation, common structures, etc;)

international environment (knowledge flows, cooperation, information field, world markets, international agreements, etc.)

Speaking about the need to ensure innovation, it is necessary to consider the knowledge base that is concentrated and used by the regional innovation system, and, as a result, to ensure the intellectual capital of the region.

Detailing the components of the structure of the regional innovation system serves as the basis for drawing up models of the system's functioning (e.g., functional, organisational, resource, process, and performance). Due to the complexity and diversity of the structure within the regional innovation system, it is advisable to additionally use component analysis for analysis and management, allocating institutional, financial, human, organisational, intellectual, and information components.

Different centres can be distinguished in the structure of the regional innovation system by the concentration of resources, activity and results, which allows to reveal the spatial characteristics of its functioning.

The specification of institutional resources of the regional innovation system is difficult due to the complexity of identifying purely ‘innovative’ institutions. In addition, the institutional component of the regional innovation system is heavily dependent on national level and scale institutions. As regions become more independent, they have greater

opportunities to create institutions for innovative development. Within a country, regions can differ significantly in the quality of informal institutions, where the influence of regional authorities and society also increases. In general, the regional innovation system should correspond to the real institutions that determine economic processes in the region.

Institutions in the regional innovation system are important for: a) reducing transaction and exchange costs; b) reducing risk and uncertainty; c) facilitating coordination and interaction of actors; d) regulating activities; and e) protecting the rights of actors.

The institutions of science, education, entrepreneurship, and intellectual property are fundamental to the regional innovation system (as well as to any innovation system). In addition to formal institutions, informal ones are important, especially those regulating competitive, partnership, and exchange interactions. National and regional authorities form the legislative and legal support for innovation at the appropriate levels, but they can also significantly influence informal institutions. Their 'generators' are business, various social groups (related to the field of innovation) and society as a whole. The institutional foundations of the regional innovation system correspond to social, financial, economic, scientific, technical and technological determinants. In this regard, it is necessary to pay attention to the mixed nature of the institutions of the regional innovation system and consider them as a kind of 'matrix' that defines the framework of innovation activity in the region. The authorities have the opportunity to gradually change the level of 'softness' and 'hardness' of institutional conditions, providing criteria for the socio-economic efficiency of the regional innovation system.

References

1. Клюс Ю. І. Корпоративна система управління інноваціями: формування та розвиток. Лисичанськ, 2015. 356 с.

2. Development of the integrated innovation management approch at industrial enterprises in post conflict transformation / Klius, Y., Ivchenko, Y., Ivchenko, Yu., Manukhina, M., Melnik M. Scientific Bulletin of National Mining University. №2. P. 198-207 https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-2/198.

3. Микитюк П.П., Сенів Б.Г. Інноваційна діяльність: навчальний посібник Київ : Центр навч. літ. 2009. 320 с.

4. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. Тернопіль, 2003. 326 с.

5. Дуднєва Ю.Е. Ризик-менеджмент: інтегрований підхід до організації //Електронне наукове фахове видання Мукачівського державного університету «Економіка та суспільство». 2019. № 20. С. 229-236 ISO 31000:2018.

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Ліщишина А. В.,
здобувач 4 курсу бакалаврату
Науковий керівник: к. е. н., доцент Сафронська І. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У сучасному цифровому світі, де соціальні медіа використовуються щодня, маркетингові комунікації на цих платформах стають важливим інструментом для компаній. Соціальні медіа дозволяють брендам безпосередньо взаємодіяти зі своєю

аудиторією, встановлювати емоційний зв’язок і підвищувати впізнаваність бренду. Оскільки соціальні медіа охоплюють величезну аудиторію, компанії використовують їх для просування товарів і послуг, формування лояльності та залучення нових клієнтів [1].

Маркетингові комунікації в соціальних мережах – це процес взаємодії між брендом та аудиторією на різних соціальних платформах, таких як Facebook, Instagram, Twitter, TikTok та тощо. Вони включають різноманітні види взаємодії, такі як контент-маркетинг, таргетована реклама, співпраця з інфлюенсерами, аналітика поведінки споживачів та багато інших [2].

Основні елементи маркетингових комунікацій у соціальних мережах:

– контент-маркетинг охоплює пости, відео, інфографіку, статті, що забезпечують цінність для аудиторії та зміцнюють зв’язок з брендом. Унікальний контент дозволяє бренду не тільки привертати увагу, а й виділятися на фоні конкурентів;

– реклама та просування – платні оголошення, що дозволяють досягати цільової аудиторії. Використання рекламних форматів, таких як таргетована реклама, ретаргетинг та рекламні кампанії, забезпечує охоплення певних демографічних груп або користувачів з певними інтересами, збільшуючи шанс на конверсію;

– робота з інфлюенсерами – співпраця з відомими особистостями, які мають велику аудиторію. Інфлюенсери можуть залучити нових підписників, посилити довіру до бренду і підвищити впізнаваність. Це особливо ефективно для залучення молодої аудиторії, яка активно стежить за рекомендаціями відомих особистостей;

– регулярний аналіз даних соціальних мереж дозволяє бренду коригувати стратегії, краще розуміти інтереси своєї аудиторії, визначати найуспішніший контент і підвищувати ефективність просування;

– спільноти та обговорення – залучення аудиторії до діалогу для підвищення лояльності. Спільноти, створені навколо бренду, сприяють залученню користувачів, дозволяють їм обмінюватися враженнями, обговорювати продукти, що підсилює зв'язок з брендом і підвищує довіру.

Ці елементи допомагають створювати повноцінну маркетингову стратегію, яка враховує різноманітні аспекти взаємодії з аудиторією та покращує результати рекламних кампаній.

Поширення маркетингових комунікацій у соціальних мережах, на думку Ф. Котлера, «дозволяє брендам спілкуватися з клієнтами на їхніх умовах» [3]. Тому, ефективне застосування маркетингових комунікацій у соціальних мережах вимагає чіткого розуміння цільової аудиторії та чіткого розуміння суті повідомлення до дрібниць на кожній платформі. Так, наприклад:

– Instagram фокусується на візуальному контенті, що дозволяє брендам передавати цінності через фото, відео та сториз. Сториз, вони можуть містити опитування, посилання, питання або заклики до дії, підвищуючи рівень залученості. Інтерактивні функції (стикери, опитування, вікторини) дозволяють брендам отримувати швидкий зворотний зв’язок. Рекламні можливості – платні пости та сториз націлюють контент на конкретні групи аудиторії, що підвищує релевантність реклами. Instagram підходить для брендів, які прагнуть створювати яскравий та емоційний образ і бажають спілкуватися з аудиторією візуально привабливим контентом;

– Facebook є універсальною платформою, що надає широкі можливості для аналітики та реклами, охоплюючи аудиторію різного віку. Глибока аналітика –

допомагає брендам розуміти поведінку, інтереси та активність користувачів, надаючи детальні дані для коригування кампаній. Facebook підходить для компаній, які прагнуть до побудови довготривалих відносин з різносторонньою аудиторією, а також мають потребу в розширених рекламних інструментах;

– TikTok став популярним завдяки коротким, динамічним відео, які дозволяють брендам бути креативними та швидко залучати увагу. Короткий контент (до 60 секунд) змушує бренди створювати лаконічні та яскраві ролики, що особливо приваблює молоду аудиторію. Тренди та челенджі – TikTok сприяє створенню вірусних челенджів, що дозволяє брендам швидко набирати популярність завдяки участі користувачів у трендових активностях. TikTok ефективний для брендів, що орієнтуються на молодь та хочуть швидко охоплювати велику аудиторію, при цьому залишаючись в тренді;

– Twitter використовується для швидкого поширення інформації та підтримки діалогу між брендом та його підписниками. Короткі повідомлення (до 280 символів) дозволяють брендам миттєво реагувати на події, новини та запити користувачів. Підтримка клієнтів – Twitter часто використовується для швидкого обслуговування клієнтів, оскільки він забезпечує простий формат для відповідей і реагування на скарги чи питання. Twitter підходить для компаній, що активно взаємодіють зі своєю аудиторією, публікують новини та оперативно реагують на зворотний зв’язок.

Різні соціальні мережі пропонують унікальні можливості для маркетингових комунікацій, і успіх компанії залежить від розуміння особливостей кожної платформи. Instagram дозволяє створити візуальний образ бренду, Facebook дає потужні інструменти аналітики та реклами, TikTok – платформа для залучення молоді через креативний відеоконтент, а Twitter підходить для швидких комунікацій і реагування. Для досягнення ефективності важливо використовувати кожну платформу відповідно до її переваг і адаптувати контент під конкретну аудиторію [5].

Ефективність маркетингових комунікацій у соціальних мережах залежить від здатності брендів привертати увагу користувачів, викликати емоційну залученість і підтримувати регулярний контакт. Бренди, що грамотно використовують всі платформи, підвищують лояльність, збільшують охоплення та отримують зворотний зв’язок для оптимізації своїх продуктів та послуг [5].

Серед основних тенденцій можна виділити:

– зростання популярності короткого відеоконтенту на TikTok та Instagram Reels;

– посилення ролі інфлюенсерів, особливо мікро-інфлюенсерів, які мають більше довіри аудиторії;

– акцент на персоналізацію реклами за допомогою інструментів аналітики та ретаргетингу.

Тенденції демонструють, що користувачі все більше надають перевагу інтерактивному, персоналізованому та короткому контенту, що вимагає від компаній адаптації своїх стратегій для відповідності змінним очікуванням аудиторії.

Маркетингові комунікації в соціальних мережах стали невід’ємною частиною формування сучасної бренд-стратегії. Вони мають потужний вплив на формування лояльності споживачів, залучення нових клієнтів та створення позитивного корпоративного іміджу. В умовах зростаючої конкуренції успіху досягають бренди, які активно використовують такі комунікації, розуміють потреби своїх аудиторій і відповідно адаптують свої стратегії.

Джерела

1. Яресько Д. С., Мороз О. В. Контент-маркетингові стратегії в соціальних мережах як інструмент бізнесу. *XXXI Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства»*. 2024. URL: https://doi.org/10.32782/2222-5099.2024.7.7 (дата звернення: 18.10.2024).

2. Rodinova N., Ivanytska B., Shyshova O. Peculiarities of Communication in Social Networks in Conditions of Martial Law. *State and Regions. Series: Social Communications*. 2022. URL: https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2022.2(50).14 (date of access: 21.10.2024).

3. Kotler on Digital Marketing Kotler P. The Battle between Commercial Marketing and Social Marketing. *Social Marketing Quarterly*. 2022. URL: https://doi.org/10.1177/15245004221136334 (date of access: 20.10.2024).

4. Вишневська В. А., Ніколаєв І. В., Загреба М. М. Маркетинг інформаційних послуг в соціальних мережах. 2022. URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.12 (дата звернення: 19.10.2024).4

5. Гавриш А. В., Куценко Т. М. Маркетингові комунікації в мережі інтернет . 2019. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/42546 (дата звернення: 20.10.2024).

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ДРАЙВЕРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ СФЕР ЕКОНОМІКИ

Ліщишина А. В.,
здобувач 4 курсу бакалаврату
Науковий керівник: к. е. н., доцент Чорна О. Ю.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У сучасному світі цифрові технології стають ключовим інструментом для досягнення сталого розвитку вітчизняних сфер економіки. Це пов'язано з тим, що цифрові технології можуть трансформувати спосіб ведення бізнесу, управління ресурсами та взаємодії з людьми. Цифрові рішення допомагають оптимізувати виробничі процеси, знизити витрати, підвищити швидкість реагування на ринкові зміни та покращити обслуговування клієнтів [1].

Однією з основних переваг цифрових технологій є їхня здатність вирішувати екологічні проблеми. Наприклад, інтелектуальні системи управління енергетичними ресурсами дозволяють зменшити споживання енергії та викиди вуглецю, оптимізуючи використання відновлювальних джерел енергії. Це особливо актуально для України, де енергетична незалежність та екологічна стійкість є пріоритетними завданнями. Впровадження технологій, таких як смарт-метрологія, може допомогти у зборі та аналізі даних про споживання енергії, що в свою чергу дасть можливість реалізувати ефективні стратегії зниження витрат [2].

Крім того, цифрові технології можуть мати значний вплив на соціальний вимір сталого розвитку. Цифрові технології відкривають нові можливості для освіти, роблячи навчальні матеріали та курси доступними для різних верств населення, особливо там, де доступ до традиційних освітніх ресурсів обмежений. Цифровізація також сприяє створенню нових робочих місць у сфері IT, інновацій та стартапів, що, в свою чергу, стимулює економічний розвиток [3].

В Україні, як і в інших країнах, існує нагальна потреба інтеграції цифрових технологій у всі сфери економіки та суспільного життя для забезпечення сталого розвитку. Це вимагає не лише інвестицій у технології, але й формування відповідної політики, яка стимулювала б інновації. Потрібно створити умови для розвитку підприємництва в сфері високих технологій, заохочувати наукові дослідження та впроваджувати стартапи, орієнтовані на сталий розвиток [4].

Цифрові технології охоплюють широкий спектр інструментів та рішень, заснованих на інформаційних технологіях. Вони є фундаментальними елементами сучасного економічного та соціального середовища і впливають на всі аспекти життя. Ці технології уможливлюють обробку та аналіз великих обсягів даних, автоматизацію різних процесів, використання штучного інтелекту для прийняття рішень та інтеграцію різних пристроїв в єдину мережу за допомогою Інтернету речей (IoT). Крім підвищення продуктивності та ефективності, вони також надають можливості для інновацій у низці галузей [4].

Основні складові цифрових технологій:

1. обробка даних. Цифрові технології дозволяють зберігати, обробляти і аналізувати великі обсяги даних (Big Data). Це відкриває нові можливості для отримання цінних інсайтів, що можуть бути використані для стратегічного планування, прогнозування та оптимізації бізнес-процесів;

2. автоматизація процесів. Використання програмних рішень для автоматизації рутинних завдань дозволяє зменшити час виконання операцій, підвищити їх точність та зменшити витрати. Це особливо важливо в виробництві, фінансах та інших галузях, де висока продуктивність має вирішальне значення;

3. штучний інтелект (ШІ). ШІ здатен виконувати складні аналітичні завдання, надавати рекомендації, виявляти аномалії та прогнозувати результати. Це особливо корисно для розвитку нових продуктів, обслуговування клієнтів та прийняття рішень на основі даних;

4. інтернет речей (IoT). IoT дозволяє підключати фізичні пристрої до інтернету для збору та обміну даними. Це створює можливості для розумних міст, де інфраструктура, транспорт, енергетичні системи і навіть побутові прилади можуть взаємодіяти один з одним для оптимізації ресурсів і підвищення якості життя;

5. великі дані. Технології, що дозволяють збирати, зберігати та аналізувати величезні обсяги даних, допомагають організаціям виявляти тренди, моделі поведінки та приймати обґрунтовані рішення [5].

Елементи цифрових технологій, що сприяють сталому розвитку:

- електронна комерція. Цифрові платформи для торгівлі дозволяють зменшити витрати на традиційні магазини, що знижує екологічний слід. Вони також відкривають доступ до ринків для малих і середніх підприємств, сприяючи економічному зростанню;

- розумні міста. Використання технологій для управління інфраструктурою, транспортом та комунальними послугами сприяє підвищенню енергоефективності, покращенню якості повітря та загальному підвищенню життєвого рівня мешканців;

- енергетичні технології. Інновації в галузі енергетики, такі як розумні електромережі, відновлювальні джерела енергії (сонячні, вітрові) та системи зберігання енергії, допомагають зменшити викиди вуглецю і залежність від викопних палив;

- системи управління ресурсами. Технології, які дозволяють ефективно управляти природними ресурсами, такими як вода, повітря, ґрунти, можуть суттєво знизити їхнє споживання і вплив на екологію;

- платформи для обміну даними та комунікації. Цифрові платформи забезпечують ефективний обмін інформацією між різними учасниками, що дозволяє швидше реагувати на зміни і сприяє колаборації в різних галузях;

- технології для моніторингу і аналізу екологічних показників. Системи, які дозволяють слідкувати за станом довкілля, допомагають виявляти проблеми на ранніх стадіях, що дозволяє вжити необхідних заходів для їх вирішення. Це включає моніторинг якості повітря, води, забруднення та інших екологічних показників [5].

Впровадження цифрових технологій у цих секторах є потужним каталізатором сталого розвитку, приносячи не лише економічні вигоди, а й позитивні соціальні та екологічні наслідки. Важливо, щоб Україна активно впроваджувала ці технології для покращення якості життя та забезпечення сталого економічного зростання. [5].

Застосування цифрових технологій в Україні може включати розробку стратегій для цифровізації ключових галузей, запровадження навчальних програм для підвищення цифрових навичок населення, створення інфраструктури для підтримки інновацій та активне залучення приватного сектора до реалізації проектів у сфері сталого розвитку [6].

Порівняльний аналіз між Україною та країнами, що успішно впроваджують цифрові технології в стратегії сталого розвитку, таких як Швеція та Данія, виявляє різницю в досягненнях у зниженні викидів вуглецю, покращенні якості життя та зростанні економіки.

Україна, виклики в економічному зростанні, потреба в інвестиціях, інфраструктурні проблеми. Відсутність чіткої стратегії розвитку цифрових технологій (таблиця 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз рівня цифровізації технології в стратегії сталого розвитку провідних країн світу і України

Показник	Швеція	Данія	Україна
1	2	3	4
Зниження викидів CO2	Активне використання відновлювальних джерел (60% енергії)	Лідер у вітровій енергії, низькі викиди CO2	Високі викиди CO2, залежність від викопних палив
Якість життя	Високий рівень життя, доступ до медичних і освітніх послуг	Висока якість життя, соціальне забезпечення	Низька якість медичних послуг, соціальні проблеми*
Економічне зростання	Стійке зростання, розвиток стартапів	Стабільна економіка, інвестиції в зелений сектор	Виклики в зростанні, потреба в інвестиціях
Інфраструктура	Сучасна, підтримує цифрові інновації	Розвинута, сприяє екологічним ініціативам	Невідповідна для інтеграції нових технологій
Інвестиції у технології	Високий рівень інвестицій у IT	Активне фінансування нових технологій	Недостатні інвестиції в цифровізацію

Дослідження стосується ситуації після початку війни в Україні. Війна суттєво вплинула на економіку, інфраструктуру та можливості для впровадження цифрових технологій, тому аналіз враховується сучасний контекст, включаючи економічні та інфраструктурні виклики, що виникли внаслідок воєнних дій.

Аналіз таблиці 1 дозволяє зробити певні висновки щодо показника зниження викидів вуглецю. Швеція та Данія активно використовують відновлювальні джерела енергії, що суттєво знижує їхні викиди CO_2, тоді як Україна залишається залежною від викопного палива, що разом із військовими діями на території країни ще більше погіршує її показники. Це вказує на необхідність посилення інвестицій у розвиток відновлювальних джерел енергії та енергоефективних технологій, що дозволить Україні поступово зменшити свою залежність від викопних ресурсів та знизити викиди.

Високий рівень життя та соціальне забезпечення в Швеції та Данії, зокрема доступ до якісних медичних та освітніх послуг, контрастує із соціальними та медичними проблемами в Україні. Це свідчить про потребу в покращенні соціальної інфраструктури для підвищення якості життя населення та зменшення соціальної нерівності. Важливим кроком на цьому шляху є впровадження цифрових рішень у сфері охорони здоров'я та освіти, що допоможе зробити ці послуги доступнішими для широких верств населення.

Стабільне зростання та інвестиції в «зелений» сектор у Швеції та Данії демонструють успішність сталих економічних стратегій і ефективне впровадження цифрових технологій. Україні ж необхідно активно залучати інвестиції та розвивати стартап-екосистему, щоб підтримати стабільне економічне зростання, яке може бути досягнуто завдяки цифровим технологіям. Такі інноваційні рішення можуть стати ефективними драйверами економічного розвитку, що сприятиме зміцненню економіки та підвищенню конкурентоспроможності України на світовому ринку.

Підсумовуючи, країни, такі як Швеція та Данія, демонструють, що ефективне впровадження цифрових технологій може призвести до значних досягнень у багатьох сферах: зниження викидів вуглецю, покращення якості життя та стабільного економічного зростання. Україні слід вчитися на цих прикладах, активніше застосовувати найкращі світові практики та інтегрувати передові цифрові технології для подолання існуючих викликів і реалізації потенціалу цифровізації в напрямку сталого розвитку.

Отже, цифрові технології є одним із головних драйверів сталого розвитку національної економіки, так само як і основою економічного зростання більшості європейських країн, що суттєво підвищує конкурентоспроможність держави та рівень життя її населення. Україна має значний потенціал для економічного зростання, якщо цифрова трансформація стане основним інструментом для досягнення цілей сталого розвитку. Впровадження інноваційних технологій дозволить країні не лише підвищити продуктивність та ефективність економіки, але й сприятиме створенню нових робочих місць, покращенню якості соціальних послуг, а також досягненню екологічних стандартів, що відповідають міжнародним вимогам.

Джерела

1. Бричко А. М., Чженянь В. Цифрові технології економічного сталого розвитку в Китаї. 2021. URL: https://doi.org/10.26642/ema-2021-2(96)-15-24 (дата звернення: 17.10.2024).

2. Базака Р. В., Щепаняк А. С., Костина О. С. Інформаційні технології та інновації як фактор сталого розвитку сільського господарства України. Таврійський науковий вісник. 2024. URL: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.26 (дата звернення: 17.10.2024).

3. Григоришин Д. С. Мистецтво на екрані: як цифрові технології змінюють мистецьку критику. Актуальні проблеми розвитку українського та зарубіжного мистецтв. 2024. URL: https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-30 (дата звернення: 18.10.2024).

4. Полінкевич О. М., Мальцева В. В., Тринчук В. В. Бізнес-технології в управлінні підприємством як основа сталого розвитку цифрового суспільства. Інвестиції практика та досвід. 2023. URL: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.24.35 (дата звернення: 19.10.2024).

5. П'ятницька Г. Стартапи як драйвери розвитку торгівлі. *Herald of Kyiv National University of Trade and Economics*. 2022. URL: https://doi.org/10.31617/1.2022(145)04 (дата звернення: 20.10.2024).

6. Казакова О., Шумська Т. Цифрові технології та їх впровадження: досвід Данії. *Grundlagen der modernen wissenschaftlichen forschung*. 2021. URL: https://doi.org/10.36074/logos-10.09.2021.18 (дата звернення: 03.11.2024).

ІНДУСТРІЯ НАПІВПРОВІДНИКІВ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Макарчева К. О.,
здобувачка 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н., професор Резнкіова Н. В.
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Напівпровідникова промисловість відіграє важливу роль у світовій економіці, забезпечуючи розробку і впровадження у виробничі процеси в різних галузях — комунікаційній, автомобільній, будівельній, космічній тощо – сучасних технологій, таких як штучний інтелект та інтернет речей. Багато провідних компаній з виробництва напівпровідників вже засвідчили відданість реалізації Цілей сталого розвитку, підтвердивши серйозність намірів конкретними цільовими показниками, які мають бути досягнуті впродовж 2030-2040 років. Загалом компанії встановлюють цілі, що включають скорочення споживання енергії, скорочення викидів парникових газів (ПГ) та збільшення використання відновлюваних джерел енергії. Нестабільність у сфері безпеки ланцюжка постачань та використання інструментів регуляторної конкуренції змусили багато компаній з виробництва напівпровідників створювати сталу галузеву екосистему [1-3]. Проте ця промисловість потребує впровадження практик сталого розвитку, щоб зменшити свій негативний вплив на навколишнє середовище та зберегти обмежені ресурси, які є критично необхідними у виробничих процесах.

Відповідно ***метою*** цієї роботи буде визначення важливості впровадження «зелених» практик для підвищення рівня сталості в напівпровідниковій промисловості. Для досягнення мети будуть використані такі ***методи*** теоретичного дослідження, як синтез і аналіз, порівняння, узагальнення, аналогія тощо.

Напівпровідникова продукція у 21 столітті є критично важливою для функціонування економік та забезпечення їхньої конкурентоспроможності, оскільки

вони є важливими складовими модулів пам'яті та мікросхем, таких як Melexis, що широко використовуються в автомобільній промисловості і закінчуючи графічними процесорами (GPU), що уможливлюють існування штучного інтелекту. При цьому характерною рисою для галузі напівпровідникової продукції є існування розгалуженої мережі компаній, що залучені у постачання складових, розробки, виробництва та пакування, що вимагає впровадження сталих практик на всіх етапах виробництва.

У напівпровідниковій промисловості переважає сценарій глобального виробництва, який характеризується мережею ланцюгів поставок, що охоплює весь світ. Свідченням цього є існування «безфабричних» ("fabless") компаній, які передають безпосереднє виробництво напівпровідникової продукції на аутсорсинг заводам-виробникам, а самі займаються виключно розробкою та проектуванням. Це призводить до того, що на ринку домінує невелика кількість великих гравців, а також менші оператори, які контролюють ніші з олігополістичним характером. У цьому контексті США спеціалізуються на розробці мікросхем, Південна Корея, Тайвань і Китай – на виробництві мікросхем, а Японія та деякі країни-члени ЄС (наприклад, Нідерланди) – на ключових матеріалах та обладнанні – оптиці, хімії та машинобудуванні [4].

У зв'язку з тим, що більшість країн, що спеціалізуються на розробці та виробництві мікросхем є розвинутими країнами, для них впровадження «зелених» практик є дуже актуальним, при цьому їх впровадження також буде мати позитивний вплив на заводи-виробники. «Озеленення» буде мати позитивний вплив на навколишнє середовище, а також зможе допомогти зменшити вразливість певних технологічних етапів у виробництві напівпровідників [4].

До основних викликів, з якими зіштовхуються компанії у галузі напівпровідникової продукції, можна віднести: високе енергоспоживання та підвищення енергоефективності; викиди вуглецевого газу та управління ресурсами – дефіцит води та залежність від рідкоземельних мінералів, таких як кремній та дотримання соціальних норм [4].

Компанії можуть подолати ці виклики за рахунок:

- переробки різних складових напівпровідникової продукції, так деякі компанії з виробництва напівпровідників вже впровадили переробку кремнієвих пластин в рамках своїх ініціатив зі сталого розвитку. Наприклад, корпорація Intel впровадила комплексну програму переробки відходів, що включає відтворення кремнієвих пластин на своїх виробничих потужностях. Завдяки стратегічним партнерствам та інвестиціям в інфраструктуру переробки, Intel успішно перенаправляє значні обсяги відходів пластин зі звалищ, знижуючи при цьому витрати та зменшуючи викиди парникових газів [5]. Це також може допомогти скоротити залежність від основних постачальників сировини;
- переходу до альтернативних джерел енергії, оскільки за рахунок технології виробництва чіпів зменшення енергоємності процесів фізично неможливе. Прикладом може слугувати використання корпорацією Intel 100% відновлюваної енергії на території США, ЄС, Ізраїлю і Малайзії, яке дозволило заощадити приблизно 161 млн кВт-год енергії у 2020 році [6];
- розумне використання водних ресурсів, оскільки за рахунок специфіки технологічних процесів, це є важливим ресурсом для виробництва, а також необхідним для існування людства вцілому. Intel зберегла 7,1

мільярда галонів води в рамках корпорації та інвестувала у проєкти з відновлення водних ресурсів, які відновили понад 1,3 мільярда галонів протягом 2020 року [6];

- зменшення викидів і забруднення дозволяє компаніям стати дружніми до навколишнього середовища, це є особливо актуальним для компаній-виробників. У 2020 році Intel відправила на звалище близько 5% від загального обсягу відходів, і компанія продовжує працювати над досягненням своєї мети - нульового обсягу відходів на звалищі до 2030 року, корпорація також працює на скороченням парникових викидів, так вона має ціль зменшити на 10% абсолютні викиди парникових газів Scope 1 і 2 з 2020 по 2030 рік [6];
- впровадження зелених виробничих та технологічних ініціатив на всіх етапах виробництва, так у рамках своїх цілей сталого розвитку до 2030 року Intel прагне скоротити викиди та збільшити використання технологій для зменшення впливу на клімат у глобальному виробництві [6].

Проведене дослідження підкреслює важливість впровадження «зелених» практик у напівпровідниковій промисловості, що слугує основою сталого розвитку галузі. Дослідження підтвердило, що висока енергоємність, значні викиди вуглецевого газу та використання дефіцитних ресурсів становлять суттєві виклики для компаній. Впровадження екологічно чистих технологій та відповідальних практик є важливим кроком як для захисту навколишнього середовища, так і для підвищення конкурентоспроможності компаній і зменшення їх залежності від постачальників сировини за допомогою впровадження практик переробки.

Практична значущість результатів полягає в тому, що компанії можуть використовувати отримані рекомендації, що базуються на практиці компанії Intel, для запровадження ефективних екологічних ініціатив, таких як перехід на відновлювані джерела енергії, переробка відходів, зменшення викидів і оптимізація використання водних ресурсів.

Отже, впровадження сталих підходів не лише відповідає сучасним екологічним вимогам, а й сприяє довгостроковій стабільності та економічній ефективності галузі. Окрім досягнення екологічних цілей, це також дозволить компаніям адаптуватися до мінливих глобальних тенденцій на ринку високо-технологічної продукції.

Джерела

1. Резнікова Н. В., Рубцова М. Ю., Рилач Н. М. Інституційні важелі міжнародної конкурентоспроможності національної інноваційної системи: проблема вибору інструментів стимулювання інноваційних підприємств. Ефективна економіка. 2018. № 11. DOI: 10.32702/2307-2105-2018.11.14

2. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.

3. Панченко В. Г., Резнікова Н. В., Іващенко О. А. Безпекові та інноваційні важелі економічної стратегії азійських країн: національні інструменти набуття конкурентних переваг в умовах глобальних трансформацій (на прикладі В'єтнаму та Індії). Ефективна економіка. 2021. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8918 (дата звернення: 13.10.2024).

4. Chaudhuri R. et al. A TOE-DCV approach to green supply chain adoption for sustainable operations in the semiconductor industry //International Journal of Production

Economics. – 2024. – Т. 275. – С. 109327. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0925527324001841 (дата звернення: 13.10.2024).

5. The Rise of Silicon Wafer Recycling in Semiconductor Manufacturing. Wafer Manufacturing | Wafer World. URL: https://www.waferworld.com/post/the-rise-of-silicon-wafer-recycling-in-semiconductor-manufacturing#:~:text=Several%20semiconductor%20manufacturers%20have%20already,wafers%20from%20its%20fabrication%20facilities (дата звернення: 13.10.2024).

6. Hurtado A. Intel Strives for 100% Renewable Energy by 2030. Planet Home. URL: https://planethome.eco/intel-strives-for-positive/ (дата звернення: 13.10.2024).

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ

Невмержицький Д. С., аспірант
Поліський національний університет

Організаційно-економічний механізм розвитку інфраструктури енергетичного сектору є комплексом заходів, що сприяють ефективному функціонуванню та модернізації енергетичної системи України. В умовах сучасних викликів, таких як війна, зміни клімату та потреба в переході до відновлювальної енергетики, важливо визначити ключові елементи цього механізму, рис.1.

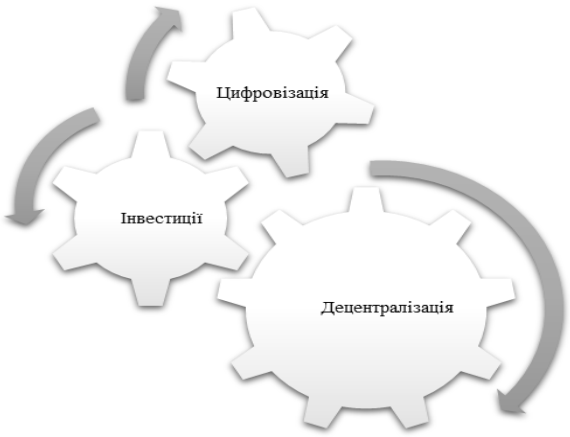

Рис. 1. Ключові елементи організаційно-економічний механізм розвитку інфраструктури енергетичного сектору

Для відновлення та модернізації енергетичного сектору України потрібно близько 17 млрд доларів інвестицій [1]. Ці інвестиції повинні бути спрямовані на розвиток вітрових і сонячних електростанцій, а також на будівництво нових теплових електростанцій[3]. Важливим аспектом є залучення як державних, так і приватних інвестицій через створення сприятливого інвестиційного клімату [1; 2].

Децентралізація енергогенерації передбачає розвиток розподіленої генерації, що дозволяє зменшити залежність від централізованих джерел енергії і підвищити гнучкість системи [3; 4]. Створення високоманеврових генеруючих потужностей та систем зберігання електроенергії є критично важливими для забезпечення стабільності енергосистеми [1]. Впровадження цифрових технологій у управлінні енергетичним сектором допомагає оптимізувати роботу системи, підвищити її ефективність та захистити від зовнішніх загроз [1]. Інвестиції в кібербезпеку стають необхідними для забезпечення надійності енергетичної інфраструктури.

Також важливим є актуалізація нормативно-правової бази для активізації інвестицій у секторі. Це включає внесення змін до державних програм, таких як "Державна цільова програма справедливої трансформації вугільних регіонів" [1; 4]. Необхідно також забезпечити узгодженість з міжнародними стандартами та практиками. Проте розвиток інфраструктури енергетичного сектору України потребує комплексного підходу, що обумовлює формування розгалуженого організаційно-економічного механізму, який включає: державне-приватне партнерство (заохочення інвестицій у модернізацію енергетичних об’єктів), інвестиційні фонди (створення спеціалізованих інвестиційних фондів для підтримки проєктів у відновлювальній енергетиці, електромобільності та інфраструктурі), стимулювання інновацій (запровадження податкових пільг для компаній, які впроваджують інноваційні технології в енергетичну інфраструктуру), нотифікацію системи фінансування (розробка нових моделей фінансування, таких як "зелений" облігаційний ринок, для залучення коштів на проєкти відновлювальної енергетики), модернізацію нормативно-правових актів (оновлення нормативно-правової бази для спрощення процедур отримання дозволів на нові проєкти та модернізацію існуючих), підвищення енергоефективності (впровадження програм з енергозбереження, що включають аудит споживання енергії та рекомендації з модернізації), розвиток місцевих виробництв (заохочення виробництв обладнання для енергетичного сектору в Україні, що зменшить залежність від імпортних технологій), формування регіональних енергетичних кластерів (створення кластерів, які об'єднують місцеві підприємства, університети та державні установи для спільної розробки та впровадження енергетичних проєктів), запровадження екологічних стандартів (встановлення високих екологічних стандартів для нових проектів, що стимулюватиме розвиток чистих технологій), трансформацію системи освіти та навчання (розробка програм підготовки фахівців для нових технологій у сфері енергетики, що забезпечить необхідний кадровий потенціал).

В якості викликів виступають: військові дії. Продовження військових дій в Україні створює додаткові виклики для розвитку енергетичної інфраструктури. Пошкодження об'єктів потребують термінового ремонту та модернізації [3]; зміна клімату. Адаптація до змін клімату вимагає впровадження екологічно чистих технологій і зменшення викидів CO2 [2]; глобальні тренди. Світовий попит на електроенергію зростає, що створює можливості для розвитку нових технологій та джерел енергії [3].

Отже, організаційно-економічний механізм розвитку інфраструктури енергетичного сектору України потребує комплексного підходу, що включає залучення інвестицій, децентралізацію виробництва, цифровізацію процесів і регуляторні зміни. Реалізація цих заходів дозволить не лише відновити енергетичну систему країни, але й забезпечити її стійкість у майбутньому та в умовах воєнного стану.

Джерела

1. Нова ера енергетики та промисловості: чи варто відновлювати зруйновані електростанції? Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/columns/2024/04/4/711987/ (дата звернення 10.10.2024)

2. Енергетична галузь в Україні та світі. Прогнози та поточні виклики. Режим доступу: https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2024/energy-sector-in-ukraine-and-the-world-forecasts-and-challenges (дата звернення 12.10.2024)

3. Енергетична інфраструктура в Україні: чи помічниця їй зелена енергетика. Режим доступу: https://finance.ua/ua/goodtoknow/energytyczna-infrastruktura-v-ukraini (дата звернення 10.10.2024)

4. Енергоефективність в українських громадах: перші кроки. Режим доступу: https://energytransition.in.ua/project/z-choho-pochynaiet-sia-shliakh-ukrains-kykh-h/ (дата звернення 14.10.2024)

5. Форми і фактори просторової організації регіонального господарства. Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2013/20.pdf (дата звернення 15.10.2024)

MECHANISMS FOR MEASURING CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

Nizhnikov I., Buzyniuk M.,
postgraduates
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

The developed methodologies are based on a cross-cutting assessment, by sector and scale, of social investments and did not involve the introduction of complex calculation indicators, which made it possible to compare different companies, organisations and institutions regardless of their type, type, scale of activity, legal form, departmental affiliation and location. At the same time, the comparison is based on performance indicators specific to each business.

Based on the results of the calculations, three types of social investment efficiency can be distinguished:

1. Resultant = R/G – the ratio of the result obtained to the goal set (more effective is the activity that makes it possible to achieve the desired results).

2. Economic = P/I – the ratio of results to resource inputs (more effective is the activity that allows to obtain the result with lower costs).

3. Expediency = G/P – the ratio of goals to real social problems (more effective are those activities that solve real social problems).

Thus, the effectiveness of socially responsible business can be assessed from two perspectives:

1. For society (the amount of social costs).

2. For the business (what these expenditures give to the business itself - achievement of greater publicity, improvement of public opinion, growth of financial indicators, capitalisation).

The evaluation system laid down in these methodologies uses standard data on the company's social policy and does not imply additional research. The scientific and methodological task, therefore, is to identify correlations between the volume of social investments and indicators of the quality of life in the region of presence and the development of social infrastructure, increasing the investment attractiveness of a business entity.

Among modern attempts to create a unified methodology, development is of interest. It is focused on assessing the dynamics of business investment indicators in social responsibility and social policy programmes, allowing to evaluate and compare social investments and social policy regardless of the profile and scale of companies' and organisations' activities. The basis for such a comparison is the distribution of points in the main areas of social policy. The actual scores are determined in proportion to the dynamics of these indicators over a specific time period. The result of the assessment in this case is the sum of the points scored.

To assess efficiency, this methodology suggests using the following indicators:

1) the ratio of wage growth rate to the growth rate of labour productivity for the comparable period;

2) staff turnover for the reporting period.

Then, based on the calculated indicators, enterprises are ranked by the level of social responsibility. On the basis of this methodology, a system of indicators - "information map" - has been developed, which assesses the social responsibility of a business in four categories:

1) internal expenditures in human capital;

2) expenditures in the development of relations with stakeholders;

3) investments in the social infrastructure of the territory of presence;

4) image components of social responsibility (stability of economic indicators, growth of publicity, recognition of the company). economic performance, increased visibility, recognition and respect).

Based on the studies [3], we propose to group the indicators of social responsibility of business into three areas: economic, social and environmental.

Each of the directions can be characterised through the allocation of structural hierarchical levels from the micro-level (the level of an individual enterprise) to the mega-level (the global level including transnational corporations and international commodity markets). Intermediate levels include the macro level (the level of interaction between institutional structures) and the meso level (industry level). Social responsibility indicators are present at each level, varying in relation to the scale of manifestation. Thus, if at the mega level the requirements of the world community for socially responsible business are discussed, then at the micro level we will talk about the formation of a pool of highly qualified employees or the level of impact of negative externalities of the production activities of a particular business entity on the population living in the territory affected by its activities on the territory of the spreading area.

When calculating this indicator, we propose to take into account two circumstances. Firstly, to take into account the financial costs incurred by the firm to implement socially responsible measures in the territory of presence within the framework of levelling the damage inflicted on it. Secondly, to proceed from the understanding that investments to compensate for damage to the territory of presence should be fairly distributed among economic entities involved in the distribution of rent from coal mining.

As such an indicator we propose to use the coefficient of sufficiency of investments for levelling the damage caused to the territory of presence within the framework of social responsibility of business.

We propose to calculate this indicator by the formula:

$$Ysr = (It + Nt) / Ut, \quad (1)$$

where

It – financial costs of levelling the damage caused to the territory of presence within the framework of implementation of socially responsible measures by coal mining companies in the current calendar year in the territory of presence;

Nt – tax payments to the budget system from coal mining enterprises in the current period of time (calendar year);

Ut – total damage caused by enterprises to the territory of presence in the current year.

The reference value of the calculated indicator should not be less than 0.75, as 25% of the investments on levelling the damage caused to the territory of presence should be made

by the state, as one of the recipients of the rent from coal mining activities. Reference value of the indicator was formed on the basis of the response of the consulting firm VYGON Consulting, according to which the state withdraws 25% of the cash flow, formed by coal mining enterprises.

As a result of a simple transformation of this formula, it is possible to calculate the necessary level of investment in levelling the damage caused to the territory of presence within the framework of social responsibility of business, which meets the criterion of sustainable territorial development. This criterion is taken as a full levelling of the damage caused to the natural and social sphere as a result of coal mining activities

$$It = 0.75\ Ut - Nt. \quad (2)$$

The proposed indicator allows to determine the level of social responsibility of business to the territory of presence from the position of ensuring its sustainable development. In turn, the total amount of investment from the state, region and municipality should be at least 25% of the level of business investment in environmental, infrastructural and social activities as part of its social responsibility in accordance with the criteria of sustainable territorial development.

The indicator is rather simplified, but it allows us to determine, without lengthy mathematical calculations, to what extent the business activity complies with the principles of social responsibility, first of all, to the territory of presence. to the territory of presence.

References

1. Бобко Л. О., Мазяр А. В. (2019). Проблеми корпоративної соціальної відповідальності в Україні. Ефективна економіка, № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043.

2. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С. (2020). Економічна природа організаційно-економічного механізму соціальної відповідальності бізнесу. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр., № 1–2. С. 57–64. DOI: 10.31767/nasoa.1-2.2020.06.

3. Євтушенко В. А. (2013). Оцінка корпоративної соціальної відповідальності: методи, об’єкти, показники. Вісник НТУ “ХПІ”, № 46 (1019). С. 53–63.

4. Кусик Н. Л., Ковалевська А. В. (2012). Методичний підхід до проведення оцінки ефективності соціально відповідальної діяльності підприємства. Проблеми економіки, № 3. С. 137–141.

ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Ніжніков О. М., Д’ячук С. Д.,
аспіранти
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Для стійкого розвитку економіки України важливе значення набуває розвиток інноваційної діяльності підприємств. Пріоритетний напрямок розвитку інноваційної діяльності може розглядатися як взаємозв’язок між конкурентними позиціями окремого підприємства та його інноваційним потенціалом.

Дослідження питань оцінки інноваційного потенціалу підприємств займає значне місце у працях вітчизняних [1; 2] та зарубіжних [4] вчених. Але й досі не сформувався загальний підхід до методів і критеріїв його оцінки. Метою дослідження є розгляд існуючих підходів до розв’язання цієї проблеми.

Інноваційний потенціал є комплексною характеристикою спроможності підприємства до інноваційної діяльності.

На наш погляд, виходячи з аналізу економічної літератури, доцільно розглядати внутрішню структуру інноваційного потенціалу (його ресурсну частину) як сукупність наступних складових: кадрова, виробничо-технологічна, науково-технічна, фінансова, організаційно-управлінська, інформаційна. За таким підходом інноваційний потенціал слід визначати як системну сукупність виробничо-технологічних, науково-технічних та інформаційних ресурсів, що спрямовуються в інноваційну сферу та функціонують за допомогою фінансових та кадрових сил, направлених відповідним організаційно-управлінським персоналом, з метою реалізації інноваційної діяльності для задоволення потреб суспільства.

Тоді рівень інноваційного потенціалу підприємства можна навести у вигляді залежності:

$$РІП = \oint (C_к, C_{вт}, C_{нт}, C_ф, C_{оу}, C_і), \quad (1)$$

де $C_к$ – рівень кадрової складової інноваційного потенціалу;

$C_{вт}$ – рівень виробничо-технологічної складової інноваційного потенціалу;

$C_{нт}$ – рівень науково-технічної складової інноваційного потенціалу;

$C_ф$ – рівень фінансової складової інноваційного потенціалу;

$C_{оу}$ – рівень організаційно-управлінської складової інноваційного потенціалу;

$C_і$ – рівень інформаційної складової інноваційного потенціалу.

Найбільш розповсюдженими підходами до оцінки інноваційного потенціалу є діагностичний та детальний [2].

Схема діагностичної оцінки інноваційного потенціалу підприємства така: оцінка управляючих впливів; оцінка стану зовнішнього середовища; ведення каталогу діагностичних параметрів, що характеризують зовнішні прояви (політичні, економічні, соціальні, технологічні); ведення каталогу структурних параметрів, що характеризують внутрішній стан організації; установлення взаємозв'язку структурних і діагностичних параметрів системи; спостереження діагностичних параметрів і обробка статистичних даних; оцінка структурних параметрів; визначення інтегральної оцінки потенціалу організації.

Аналіз заснований на широко поширеній в економічній теорії і господарській практиці методиці оцінки фінансової стійкості, що включає аналіз наявності і достатності власних і позикових джерел формування запасів [1]. Інформаційною базою такого аналізу є матеріали фінансової звітності підприємства.

Використання методики припускає розрахунок нижченаведених показників: Наявність власних оборотних коштів, наявність власних оборотних коштів і довгострокових позикових джерел для формування запасів і витрат, загальна величина основних джерел засобів для формування запасів і витрат.

На основі цих показників, які характеризують наявність джерел, що формують запаси і витрати для виробничо-господарської діяльності, розраховуються величини, які дозволяють оцінити розмір (достатність) джерел для покриття запасів і витрат: надлишок (+) или недолік (-) власних оборотних коштів; надлишок (+) або недолік (-) власних оборотних коштів і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат; надлишок (+) або недолік (-) загальної величини основних джерел для формування запасів і витрат. Ці показники можна використовувати як базу для класифікації інноваційно-фінансової стійкості, або інноваційного потенціалу підприємства.

За результатами обчислення вищезазначених показників можна виділити чотири основні типи інноваційного потенціалу підприємства, які дозволяють відповісти на питання: чи під силу підприємству упровадження нової технології в господарський оборот при одночасному забезпеченні фінансових потреб поточної виробничо-господарської діяльності: високі інноваційні можливості; середні інноваційні можливості; низькі інноваційні можливості; нульові інноваційні можливості.

Таким чином, визначення типу інноваційного потенціалу за даними підходами дозволяє оцінити правильність вибраного напряму інноваційного розвитку з позицій економічної стійкості підприємства.

Джерела

1. Верба В.А., Новиков І.В. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства. Проблеми науки,2019, № 3. С. 23.

2. Мартюшева Л.С., Калишенко В.О. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження. Фінанси України, 2021, № 10. С. 61–65.

3. Darbelet M., Lauginie J.M. Economie d'enerprise. Les Editions FOUGER. – Paris. – 1993. – P. 192.

ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Островерхов В. М., к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет

В умовах сучасних економічних трансформацій формування людського капіталу підприємств стає надзвичайно актуальним питанням. Цифрова економіка, з її швидкими змінами та технологічними інноваціями, вимагає від компаній адаптації до нових умов, які, у свою чергу, потребують переосмислення підходів до управління людськими ресурсами. Людський капітал, що охоплює знання, навички та досвід працівників, стає одним з ключових факторів успішності підприємств, оскільки саме він визначає їх здатність до інновацій, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності на ринку.

Сталий розвиток також накладає свої вимоги на формування людського капіталу, акцентуючи увагу на етичних та екологічних аспектах діяльності підприємств. Це передбачає не лише розвиток професійних навичок, але й формування цінностей, що сприяють соціальній відповідальності, екологічній свідомості та сталому управлінню ресурсами. Підприємства, які інвестують у розвиток людського капіталу, мають змогу залучити та утримати талановитих спеціалістів, що забезпечить їм довгострокову стійкість і адаптивність в умовах динамічного середовища.

Формування людського капіталу в умовах цифрової економіки передбачає впровадження нових підходів до навчання та розвитку працівників. Це включає в себе не лише традиційні форми навчання, такі як курси та семінари, але й інтерактивні платформи, онлайн-курси, вебінари та менторство, які дозволяють працівникам отримувати нові знання у зручному для них форматі. Завдяки цифровим технологіям, навчання стає більш доступним, гнучким і персоналізованим, що підвищує його ефективність [1-3].

Крім того, у рамках формування людського капіталу важливо звернути увагу на розвиток м'яких навичок (soft skills), таких як комунікація, критичне мислення, креативність і вміння працювати в команді. У сучасному світі, де співпраця та взаємодія з різними фахівцями є нормою, наявність таких навичок стає невід'ємною частиною успішної діяльності підприємства [4, 5].

Сталий розвиток також вимагає від підприємств активно враховувати потреби своїх працівників. Це включає забезпечення здорового робочого середовища, можливостей для професійного зростання, а також підтримку балансу між роботою та особистим життям. Успішні підприємства не лише інвестують у розвиток своїх працівників, але й створюють умови, які сприяють їхньому добробуту та задоволенню від роботи.

Одним із ключових аспектів формування людського капіталу є також культура інновацій. Створення сприятливого середовища для ідей, експериментів і новаторства дозволяє залучити талановитих фахівців, які прагнуть реалізувати свій потенціал та вносити цінність у діяльність підприємства. Заохочення співробітників до активної участі в розробці нових рішень та технологій не тільки підвищує їх мотивацію, але й сприяє загальному розвитку організації.

Складові людського капіталу в умовах цифрової економіки включають кілька ключових аспектів, які взаємодіють між собою і визначають ефективність підприємства. Основні з них представимо на рис. 1.

Отже, формування людського капіталу підприємств в умовах цифрової економіки та сталого розвитку є ключовим фактором, що визначає їх успіх і конкурентоспроможність у сучасному світі. У процесі цифрових трансформацій та зростання значення сталого розвитку підприємства зобов’язані переосмислити свої стратегії управління персоналом та інвестицій у навчання і розвиток працівників.

По-перше, важливість інвестицій у людський капітал не можна недооцінювати, оскільки він є основним джерелом інновацій та зростання продуктивності. Компанії, які активно розвивають навички та знання своїх працівників, можуть швидше адаптуватися до змінюваного ринкового середовища і технологічних викликів.

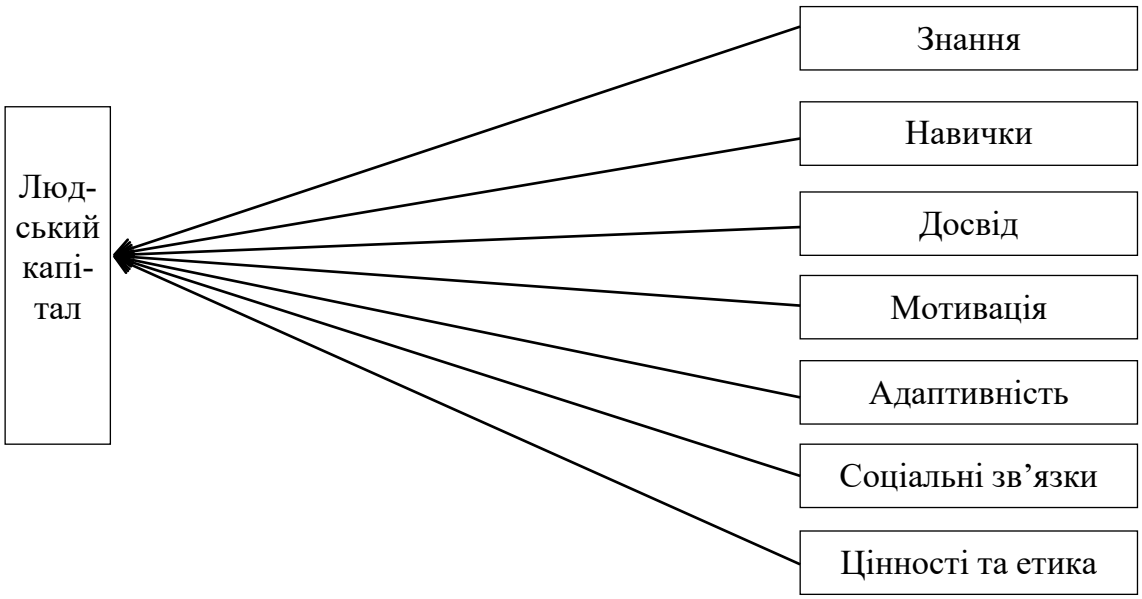

Рис. 1. Складові людського капіталу

Джерело: складено на основі [1-5]

По-друге, успішне формування людського капіталу передбачає впровадження нових форм навчання та розвитку, які відповідають вимогам цифрової економіки. Використання цифрових платформ, онлайн-курсів та інших інноваційних методів навчання дозволяє працівникам отримувати нові знання у зручний для них спосіб, що сприяє підвищенню їхньої ефективності.

Крім того, сталий розвиток вимагає від підприємств врахування соціальних і екологічних аспектів у своїй діяльності. Формування цінностей, пов'язаних зі сталим управлінням ресурсами та соціальною відповідальністю, стає важливим елементом культури компанії, що позитивно впливає на залучення і утримання талантів.

Також варто зазначити, що розвиток м'яких навичок, таких як комунікація, критичне мислення та креативність, стає все більш важливим у контексті цифрової економіки, де співпраця та командна робота є нормою.

Таким чином, формування людського капіталу в умовах цифрової економіки та сталого розвитку є комплексним і багатогранним процесом, який вимагає інтеграції стратегій навчання, розвитку культури інновацій та забезпечення добробуту працівників. Підприємства, які усвідомлюють цю важливість і активно реалізують відповідні ініціативи, матимуть змогу не лише досягати комерційних успіхів, але й вносити вагомий внесок у стійкий розвиток суспільства.

Джерела

1. Piwowar-Sulej K. Human resources development as an element of sustainable HRM – with the focus on production engineers. Journal of Cleaner Production. 2021. Vol. 278. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S095965262034053

2. Bersin J. HR Technology Disruptions for 2017: Nine Trends Reinventing the HR Software Market [Electronic resource] / J. Bersin // Perspective. – 2016. – Accessed mode: https://www.ig.cl/wpcontent/uploads/2016/11/HR-Technology-trends-2016-by-Bersin.pdf.

3. Кравчук О. І. Цифрова компетентність менеджера з персоналу / О. І. Кравчук // Соціально-трудові відносини: теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 172-191.

4. Лопушняк Г. Вплив цифрових технологій на формування компетенцій управлінського персоналу / Г. Лопушняк, Р. Миляник // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 24. – С. 10-16.

5. Пташенко О. Формування людського капіталу сільськогосподарських підприємств: фінансовий та рекреаційні аспекти. Світ фінансів. №2. 2024. С. 78-88 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=4#issues

АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙНОГО РІВНЯ СПІВРОБІТНИКІВ

Параніч Е. В.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Мотивація – це процес спонукування кожного співробітника і всіх членів його колективу до активної діяльності для задоволення своїх потреб і для досягнення цілей організації. Можна визначити, що правильна мотивація в робочому процесі

приводить до зростання доходів підприємства та заробітних плат співробітників. Для виявлення мотиваційних факторів та оцінки мотиваційного рівня персоналу можна проводити анкетування, опитування.

Аналіз мотиваційного рівня співробітників через анкетування є важливим інструментом для оцінки рівня залученості, задоволеності та загальної продуктивності команди. Щоб отримати чіткі результати, слід застосовувати систематичний підхід до збору та інтерпретації даних.

З цією метою було проведене опитування серед працівників легкої промисловості трьох малих підприємств, розташованих в місті Черкаси. В анкетуванні брали участь: технологи, закрійники та швачки легкої промисловості, всього 26 осіб. Перелік запитань наведений в табл.1. Отже, метою опитування є виявлення мотиваційного рівня з метою подальшої розробки заходів в напрямку підняття мотиваційного рівня.

Опитування стосуються різних аспектів мотивації, таких як:

1) Задоволеність робочими умовами.
2) Стимули та система винагород.
3) Кар'єрні перспективи.
4) Відносини з керівництвом і колегами.
5) Вплив стресу та баланс роботи та життя.

В результаті опитування встановлено, що 82 % співробітників подобається їхня робота і 18% робота не подобається, оскільки відчувають, недостатність заробітку та кар’єрного росту в цій сфері.

Таблиця 1

Перелік запитань для виявлення мотиваційного рівня співробітників

Запитання анкети	Варіанти відповідей
Який графік роботи вас влаштовує	а) з 8.00-17.00 б) з 8.00-18.00 в) з7.00 -21.00 по змінно, але через день
Чи зручно облаштовано ваше робоче місце	а) так, дуже зручно б) ні, хотілось би переробить
Чи присутня можливість кар’єрного росту	а) так б) ні
Оцініть емоційний стан в колективі від 1 до 5, де 1-це постійне напруження, та 5 цілком позитивне спілкування	а) 1 б) 2 в) 3 г) 4 д) 5
Що на ваш погляд може вплинути на високий рівень мотивації до роботи	а) один короткий робочий день на тиждень б) додаткові виплати за виконаний робочий план в)о плата робочих годин за неповної робочої завантаженості г) одночасно всі варіанти
Чи влаштовує вас ваша заробітна плата	а) так, я працюю від виробітку б) ні, праця швачки завжди була знецінена
Порекомендували б ви це місце роботи знайомим	а) так, вже декілька знайомих прийшли б) ні, ніколи

Взагалі 10% співробітників оцінили свій емоційний стан та атмосферу в колективі не дуже задовільною.

65% робітників відповіли, що задоволення в роботі їм приносить спілкування з клієнтами, коли можуть проявити свою творчість, можливість проявляти себе та свій креативний підхід. Встановлено, що важливим фактором мотивації працівників є бонуси, грошові виплати, скорочення одного робочого дня в неділю, на це вказали 45 % співробітників. 11% вказали на позитивні моменти в своїй роботі, оскільки бачать перспективу кар'єрного росту на своєму підприємстві, та відчувають продуктивність та значущість від своєї роботи. 90% працівників цілком влаштовує їх робочий графік. 65% швачок повністю задоволені обладнанням їх робочих місць, розташуванням обладнання, 32% вказало, що вже порекомендували своїм знайомим це місто роботи, як надійне та стабільне.

Встановлено що 65% працівників вважають що, на жаль, в сфері легкої промисловості працівники молодшої ланки не можуть заробляти високу заробітну плану через знецінення роботи швачок. 10% вважає, що емоційне напруження на роботі присутнє через зарплату, загальні та сімейні стреси та у 35% працівників бажання працювати залежить від рівня доходу (рис.1.).

Рис.1. Аналіз мотиваційного рівня працівників

Таким чином, проведене опитування сприяє розробці заходів, які підвищать мотиваційний рівень робітників легкої промисловості, а саме технологів, закрійників, швачок.

Джерела

1. Дороніна О.А Ковшун Н.Е. «Управління персоналом» Підручник За редакцією д.е.н., професора Шубалого О.М. Луцк 2023.-414с.

2. Маклаков С.М. Соціально-економічна мотивація персоналу підприємства в умовах інноваційних змін в економіці: дис. канд. екон. наук : 08.00.07. Кропивницький, 2019. 242 с.

ОЦІНКА ЗМІН ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СПІВРОБІТНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПІСЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ МОТИВАЦІЇ

Педоренко А. О.,
здобувачка 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Успіх є бажаною метою, якого прагнуть досягти підприємства України. Але слід звернути увагу на те, що шлях до досягнення успіху часто може бути складним та вимагати від управлінців значних зусиль та наполегливості.

Розглянемо головну функцію управління на підприємстві, що стимулює досягати успіху працівниками це є сама мотивація. Мотивація – це головний елемент активізації людського чинника, що не тільки створює матеріальні передумови виробництва, але і забезпечує їх ефективне використання.

Так який вплив мають методи мотивації на ставлення співробітників до роботи?

Психологічні методи мотивації працівників на підприємстві можуть суттєво вплинути на продуктивність, задоволеність роботою та загальну атмосферу в колективі.

Слід звернути увагу на те, що мотивація працівників є важливим фактором для підвищення продуктивності та ефективності роботи на підприємстві, що дозволяє досягати успіху у роботі.

Успіх та продуктивність підприємства залежить від ключових підходів та їх застосування у мотивації на співробітників:

- важливо вчасно визнавати досягнення працівників. Це може бути як формальне (нагороди, сертифікати), так і неформальне (усна похвала, компліменти).
- формування команди. Розвиток командного духу через групові проєкти, тімбілдинги та спільні заходи може підвищити відчуття приналежності до компанії.
- індивідуальний підхід. Розуміння індивідуальних потреб та цілей кожного працівника дозволяє створити персоналізовані мотиваційні програми, які відповідають їхнім очікуванням.
- можливість професійного розвитку. Надання можливостей для навчання та кар’єрного зростання, таких як курси, тренінги або менторство, підвищує мотивацію і залученість працівників.
- запровадження гнучкого робочого часу або можливості віддаленої роботи допомагає працівникам краще балансувати між роботою та особистим життям.
- регулярне надання конструктивного зворотного зв'язку допомагає працівникам розуміти свої сильні сторони та області для покращення.
- забезпечення комфортного робочого місця, підтримка психологічного комфорту (наприклад, через програми психологічного здоров'я) позитивно впливають на мотивацію.
- заохочення через соціальні елементи, такі як участь у благодійних проєктах або командних заходах, може зміцнити корпоративну культуру.
- залучення працівників до процесу прийняття рішень щодо робочих процесів, підвищує їхню відповідальність і мотивацію.

- стратегією заохочення є різні системи бонусів, премій та інших матеріальних заохочень можуть стимулювати продуктивність та зростання ефективності.

Тому для оцінки результатів психологічних методів впливу на співробітників слід використовувати наступні інструменти соціально-психологічного дослідження в управлінської діяльності:

1) Наукове спостереження.
2) Методи опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування, тест, соціально-психологічні взаємодії дослідника і опитуваного (респондента).
3) Метод вивчення документів.

Саме такі методи дослідження дадуть чітку картину дієвих методів мотивації на співробітників, що призведе до покращення економічної, соціальної та екологічної діяльності підприємства.

За результатами впливу на психоемоційний стан співробітників на підприємстві після застосування психологічних методів мотивації можна спостерігати наступне:

- Співробітники, які отримують психологічну підтримку та мотивацію часто демонструють вищу продуктивність.
- Психологічні методи можуть допомогти зменшити стрес і тривогу, що позитивно вплине на загальний стан працівників.
- Співробітники стають більш задоволеними своєю роботою, що може знизити плинність кадрів.
- Методи мотивації, що акцентують на взаємодії, можуть зміцнити командний дух і співпрацю.
- Відчуття підтримки може спонукати співробітників до більшої креативності та ініціативності.
- Застосування психологічних методів може сприяти формуванню більш здорової та відкритої корпоративної культури.

Дані методи, як результат мотивації підтверджують важливість врахування психоемоційного стану співробітників, що призводить до зниження плинності кадрів, підвищення залученості працівників до роботи, що є важливим інструментом для загального успіху та підвищення ефективності підприємства.

На сьогодні в Україні з різних засобів мотивації праці застосовують тільки її окремі елементи – ця обставина підкреслює необхідність створення цілісної системи мотивації праці персоналу, орієнтованої на розвиток трудового потенціалу працівників та результативність діяльності підприємства в цілому.

Тому вирішення цього завдання є науковою проблемою, розв'язання якої потребує удосконалення науково-теоретичного й методичного забезпечення.

Джерела

1. Ільїна Н.М., Мисник С.О. Загальна психологія теорія та практикум. Навчальний посібник. Видавництво – Університетська книга, 2024. – 352 с.

2. Богоявленська Ю.В., Грабар Т.П., Ходаківський Є.І. Психологія управління: Підручник. Видавництво – Центр навчальної літератури, 2023. – 684 с.

Психологія мотивації – ключ до досягнень: (Електронний ресурс: https://fact-news.com.ua/psixologiya-motivatsii-yak-vplivae-na-nas-i-nashi dosyagnennya

СТАЛИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ І МОЖЛИВОСТІ

Пецух О. Я.,
здобувачка 2 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доцент Лакіза В. В.
Національний університет «Львівська Політехніка»

У сучасному світі, коли економічні, екологічні й соціальні виклики все більше переплітаються, концепція сталого розвитку бізнесу стає надзвичайно важливою, оскільки він передбачає таку модель ведення підприємницької діяльності, яка сприяє економічному зростанню та враховує екологічні й соціальні аспекти, гарантуючи довгострокову стабільність і процвітання.

Сталий розвиток – це розвиток, при якому задоволення потреб нинішнього покоління відбувається без обмеження можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Його головним завданням є донесення розумного підходу до використання ресурсів, дбайливого ставлення до екології тощо.

Варто зазначити, що сьогодні мають місце великі проблеми з екологією: повітря забруднене, ліси вирубуються, сміттєзвалища переповнені пластиковими відходами, вода глибоко відходить у ґрунт. Середовище, в якому ми живемо, безпосередньо впливає на добробут громади. Суб'єкти бізнесу є тією ключовою силою, що формує сучасний світ, формуючи вектори його розвитку [1].

До проблем сталого розвитку бізнесу можна віднести: економічні проблеми, соціальні виклики, відсутність освіти й обізнаності. Також однією з основних проблем, з якими стикаються компанії, є фінансова нестабільність. Інвестиції в сталий розвиток на початковому етапі часто потребують значних витрат, а суб1єкти бізнесу здебільшого зосереджуються на швидкому отриманні прибутку, нівелюючи при цьому інвестування в екологічні технології чи соціальні програми. Відсутність стратегії сталого розвитку призводить до прийняття компаніями рішень, які матимуть негативний вплив на навколишнє середовище й соціум. Зокрема використання неекологічних матеріалів або виробничих процесів може забезпечити прибуток сьогодні, але в довгостроковій перспективі завдасть шкоди екосистемам і негативно позначиться на репутації компанії.

Щодо соціальних проблем, то низка компаній не мають достатніх знань у сфері соціальної відповідальності, що призводить до нехтування правами працівників, нерівного розподілу ресурсів та інших негативних наслідків. В цілому необізнаність у концепції сталого розвитку серед бізнес-лідерів є серйозною проблемою, оскільки вони не знають, як інтегрувати принципи сталого розвитку у свою діяльність, не мають чітких стратегій для цього. Часто екологічні ініціативи розглядаються окремо від основної бізнес-стратегії, і це призводить до їх неефективності. Такі розрізнені зусилля не дозволяють досягти реальних змін, оскільки сталий розвиток вимагає комплексного підходу, де кожен аспект діяльності бізнесу взаємопов'язаний і сприяє досягненню загальної мети.

Варто зазначити, що ще однією важливою проблемою є мінливість законодавства щодо сталого розвитку-постійні зміни в законах, екологічних стандартах і вимогах до звітності змушують компанії витрачати додаткові ресурси на адаптацію до нових умов. Також в різних країнах вимоги можуть значно відрізнятися, що ускладнює роботу міжнародним компаніям, які прагнуть дотримуватися стандартів сталого розвитку в усьому світі.

Як нам уже відомо у сучасному світі сталий розвиток бізнесу перестає бути лише трендом і стає ключовою стратегією для довгострокового успіху компаній. Успішний сталий розвиток забезпечує гармонійне поєднання прибутку, соціальної справедливості та збереження природних ресурсів. Сталий розвиток бізнесу відкриває для нього можливості щодо: зниження витрат; зміцнення власної репутації, залучення нових клієнтів та залучення інвестицій.

Отже, сталий розвиток бізнесу - це не просто тренд, а необхідність у світі, що перебуває в стані перманентної турбулентності. Незважаючи на існуючі проблеми, можливості, які відкриває сталий розвиток, значно перевершують виклики. Компанії, які зможуть ефективно інтегрувати принципи сталого розвитку у свою діяльність, не лише забезпечать свою довгострокову життєздатність, але й зроблять значний внесок у вирішення глобальних проблем людства. Сталий розвиток - це шлях до створення цінності для бізнесу, суспільства та планети в цілому.

Джерела

1. Що таке сталий розвиток і наскільки він важливий для підприємців? URL: https://stina.org.ua/novyny-spilky/shho-take-stalyj-rozvytok-naskilky-vin-vazhlyvyj-dlya-pidpryyemtsiv/ (Дата звернення 17.10.2024)

2. Чому сталий розвиток важливий для бізнесу? URL: https://tms.ua/blog/chomu-stalyj-rozvytok-vazhlyvyj-dlia-biznesu/ (Дата звернення 17.10.2024)

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Подкуйко В. М.
здобувач 2 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.держ. упр., професор Ольшанський О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Нині в стратегії сталого розвитку Закарпатської області основний акцент робиться на розвиток аграрного сектору, а промисловість часто залишається поза увагою. Закарпаття, завдяки своїм природним умовам, дійсно має великий потенціал для розвитку сільського господарства. Висока родючість ґрунтів, помірно теплий клімат і достатня кількість опадів створюють оптимальні умови для вирощування різних культур, винограду, плодів і ягід, а також для ведення лісового господарства. Така ситуація сприяє розвитку сільськогосподарських підприємств, що спеціалізуються на виробництві екологічно чистих продуктів. Сфера органічного землеробства також має перспективи на тлі зростаючого попиту на таку продукцію в Європі

Проте акцент на аграрному секторі, хоч і приносить користь, обмежує можливості регіону у використанні інших економічних потенціалів. Односторонній розвиток аграрного сектору без належної підтримки промисловості не дає змоги забезпечити комплексний економічний розвиток області. Промисловий сектор міг би значно доповнити економіку регіону, створюючи нові робочі місця, збільшуючи обсяги внутрішніх і зовнішніх інвестицій, а також сприяючи збільшенню частки продукції з високою доданою вартістю. Особливо важливо розвивати саме ті галузі промисловості, які базуються на місцевих природних ресурсах, таких як деревообробна промисловість, легка промисловість, переробка сільськогосподарської продукції, виробництво будівельних матеріалів. Відсутність належної промислової

інфраструктури та підприємств, що займаються переробкою сировини, зменшує економічну вигоду для регіону та стримує його розвиток.

Ситуація стала особливо критичною у зв'язку з війною на сході України. Закарпатська область прийняла значну кількість переселенців із постраждалих від війни регіонів, таких як Луганська та Донецька області. Мешканці цих областей, які раніше працювали на промислових підприємствах, часто залишаються без роботи через відсутність промислових об'єктів у Закарпатті. Це створює серйозну соціальну проблему, оскільки значна кількість людей втратили не лише свої домівки, але й джерела доходу. В умовах відсутності промислових підприємств переселенці не можуть знайти відповідної роботи за своєю кваліфікацією, що ускладнює їхню інтеграцію в нові умови та погіршує соціально-економічну ситуацію в регіоні.

Для того щоб вирішити проблему зайнятості та водночас активізувати економічний розвиток Закарпатської області, необхідно приділити більше уваги розвитку промислового сектору. Створення нових підприємств і робочих місць може стати не лише економічним, але й соціальним каталізатором, що дозволить забезпечити зайнятість не лише місцевого населення, але й переселенців. Особливо перспективним є залучення до роботи кваліфікованих працівників із числа переселенців, які мають досвід роботи в промисловості. Це може сприяти підвищенню рівня професійної компетентності місцевих кадрів та активізувати розвиток нових виробничих потужностей.

Одним із ключових напрямів розвитку промисловості в області є створення індустріальних парків. Індустріальні парки можуть стати платформою для розвитку різних галузей промисловості, включаючи виробництво та переробку, а також науково-дослідні й інноваційні напрямки. Це допоможе не лише у вирішенні проблеми зайнятості, але й у залученні інвестицій, розвитку інновацій та створенні нових виробництв із високою доданою вартістю. Закарпаття має всі передумови для створення таких парків – від вигідного географічного розташування, близькості до європейських ринків, до наявності трудових і природних ресурсів. Індустріальні парки також сприятимуть диверсифікації економіки регіону, дозволяючи зменшити залежність від аграрного сектору.

Таким чином, розвиток промислового сектору та створення індустріальних парків є необхідними кроками для сталого розвитку Закарпатської області. Ці заходи сприятимуть не лише економічному зростанню, але й соціальній стабільності, забезпечуючи зайнятість для переселенців та місцевого населення.

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Подкуйко М. Ю.
здобувачка 2 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.держ. упр., професор Ольшанський О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Дослідження трудового потенціалу промисловості Закарпатської області є надзвичайно актуальним у сучасних умовах економічної трансформації як регіону, так і всієї країни. Закарпатська область володіє унікальними географічними та економічними перевагами, зокрема близькістю до кордонів Європейського Союзу, що відкриває нові можливості для інтеграції в міжнародні ринки та залучення інвестицій.

Однак, реалізація цього потенціалу значною мірою залежить від наявності та ефективного використання трудових ресурсів.

Війна на сході України і значний потік внутрішньо переміщених осіб створили додаткові виклики для регіону, які можна вирішити лише за умов комплексного аналізу й ефективного використання трудового потенціалу. Відсутність досліджень, спрямованих на визначення рівня та якості трудового потенціалу, може призвести до зниження конкурентоспроможності промисловості області та гальмування її економічного розвитку. Отже, вивчення трудових ресурсів є необхідним елементом стратегії сталого розвитку регіону, що сприятиме не лише покращенню зайнятості, але й стимулюватиме промисловий розвиток на основі ефективного використання кваліфікованих кадрів.

Основна мета дослідження полягає в якісній оцінці рівня трудового потенціалу промисловості Закарпатської області та визначенні факторів, що впливають на його розвиток та ефективність використання.

Трудовий потенціал Закарпатської області – це сукупність трудових ресурсів регіону, які можуть бути використані для забезпечення ефективного функціонування економіки, зокрема промисловості, аграрного сектору та сфери послуг. Він включає всі можливі аспекти зайнятості, професійного розвитку, підвищення кваліфікації, а також соціальних умов праці та їхньої відповідності до потреб регіону.

Закарпаття є багатонаціональним регіоном, де проживають представники кількох етнічних груп. Така демографічна різноманітність сприяє розвитку різних культур і традицій у сфері трудової діяльності, що створює певні особливості трудового потенціалу. За структурою трудовий потенціал регіону можна поділити на кілька категорій:

- *Сільськогосподарський сектор*. Традиційно значна частка населення області зайнята в аграрному секторі, зокрема у вирощуванні фруктів, ягід, овочів та винограду. Це пояснюється сприятливими кліматичними умовами регіону для ведення сільського господарства.
- *Промисловий сектор*. На відміну від аграрної сфери, промисловість у Закарпатті займає меншу частку, однак вона є важливою для розвитку регіону. До промислового потенціалу входять підприємства деревообробної, харчової, машинобудівної та легкої промисловості. Крім того, область має вигідне географічне розташування для розвитку логістики та виробництва.
- *Туризм та сфера обслуговування*. Закарпаття також має значний потенціал у сфері туризму завдяки своїм природним ресурсам, курортам і культурній спадщині. Цей сектор є одним з основних джерел зайнятості населення.

Рівень кваліфікації трудових ресурсів області є неоднорідним. Серед сільського населення досі переважають працівники з середньою або неповною середньою освітою, зайняті у сільському господарстві. Однак, у міських районах, де зосереджені підприємства промисловості та інші галузі економіки, спостерігається вищий рівень кваліфікації. Закарпатські університети та професійно-технічні заклади забезпечують підготовку фахівців у сфері інформаційних технологій, машинобудування, деревообробки та інженерних спеціальностей.

Інша важлива проблема полягає в тому, що значна частина молодих кваліфікованих кадрів, особливо з високотехнологічних галузей, виїжджають на заробітки за кордон. Це призводить до дефіциту кваліфікованих працівників у регіоні та зниження рівня трудового потенціалу в довгостроковій перспективі.

Війна на сході України та міграційні процеси значно змінили трудовий потенціал області. Закарпаття стало одним із регіонів, куди переселилася значна кількість внутрішньо переміщених осіб із зон бойових дій. Багато з цих людей є кваліфікованими фахівцями, які шукають роботу в новому регіоні. Залучення трудового та інтелектуального потенціалу переселенців є важливим завданням для забезпечення сталого розвитку економіки регіону.

Основні фактори, що впливають на трудовий потенціал Закарпатської області:

- *Демографічні процеси*. Населення регіону поступово старіє, що призводить до зниження активності на ринку праці. Водночас, спостерігається відтік молоді та кваліфікованих спеціалістів за межі області або за кордон.
- *Міграційні процеси*. Переселенці зі східних регіонів можуть компенсувати частину втрат на ринку праці, але інтеграція цих трудових ресурсів вимагає додаткових зусиль з боку влади та бізнесу.
- *Освіта та підвищення кваліфікації*. Освітні заклади Закарпаття не завжди відповідають потребам ринку праці, що знижує ефективність використання трудового потенціалу. Розвиток системи професійної освіти та навчання є критично важливим для підвищення рівня трудового потенціалу регіону.

Для підвищення трудового потенціалу Закарпатської області необхідно розробити низку заходів:

- *Залучення молоді*. Стимулювання молоді до роботи в регіоні через програми підтримки підприємництва, пільгові кредити та забезпечення робочих місць.
- *Інвестиції в освіту*. Покращення якості професійної освіти та підготовки кадрів відповідно до потреб ринку праці.
- *Індустріальні парки*. Створення індустріальних парків, які можуть забезпечити зайнятість як місцевих жителів, так і переселенців.

Таким чином, трудовий потенціал Закарпатської області є важливим елементом для забезпечення сталого економічного розвитку регіону, але його реалізація залежить від впровадження цілеспрямованих заходів для подолання існуючих викликів та використання можливостей.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Польова О. О.,
здобувачка магістратури
Науковий керівник: к.т.н., доцент Обухова Н. В.
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Забезпечення ефективного використання потенціалу підприємства енергетичної галузі являється стратегічно важливим напрямом для забезпечення рівня конкурентоспроможності під час воєнного стану.

Швидкі темпи змін інтеграційних складових у процеси управління ресурсами, зростання інфляційних процесів, переорієнтація на інші ринки, вимагає від підприємств енергетичної промисловості адаптації до сучасних умов в контексті використання сталого розвитку. «Сталим розвитком слід вважати такий економічний розвиток, який зберігає стабільні відтворювальні пропорції і забезпечує динамічний розвиток усієї економічної системи у заданому напрямку на певний термін часу» [1].

Метою цього дослідження є аналіз ресурсного потенціалу підприємства енергетичного напряму, виявлення сильних і слабких сторін, а також розгляд стратегії

удосконалення ресурсного потенціалу через процесний підхід із застосуванням новітніх технологій.

Вибір стратегії та напрямів діяльності, забезпечує формування механізмів стабільного функціонування підприємств енергетики, шляхом управління людськими ресурсами [2]. Процесний підхід з ефективного управління ресурсами дозволить підприємствам цього напряму своєчасно вирішувати складні завдання в контексті сталого розвитку.

На формування змін в ресурсному потенціалі на підприємствах енергетичної промисловості в умовах воєнного стану відбувається вирішення з:

1. розгляду та аналізу економічних напрямів, кон'юнктури ринку та зацікавленості в інвестуванні, які мають вплив на ресурсний потенціал підприємств енергетики.

2. оптимізації витрат і своєчасного використання ресурсного потенціалу для отримання прибутку та ефекту.

3. розробки стратегії на основі ефективного використання ресурсного потенціалу підприємств енергетичного напряму з урахуванням ринкової кон'юнктури та політичної ситуації в державі [3].

4. забезпечення своєчасного фінансування та здатності використання власних управлінських ресурсів для досягнення стратегічних цілей.

5. розуміння та врахування економічних важелів з оптимізації ресурсів.

Звісно, у визначених умовах воєнного стану кожне з таких рішень являється важливим для шляхів з удосконалення ресурсного потенціалу.

Виявляються та вирішуються сьогоденні проблеми при організації та управлінні підприємствами енергетичної промисловості, що виникають за умов функціонування.

Виробництво обладнання підприємств енергетичного напряму здійснюється по замкнутому циклу: від проектно-конструкторських і науково-дослідних робіт до виготовлення, складання, випробування та відвантаження,щоб забезпечити обороноздатність та безпеку національних інтересів держави.

Тому стає важливим розробити та запропонувати цим підприємствам шляхи з удосконалення ресурсного потенціалу.

- Технічні рішення з підвищенню ефективності і економічності роботи обладнання (наприклад турбін).

- Підбір нових видів матеріалів, спрямованих на поліпшення надійності продукції та їх екологічності в контексті сталого розвитку.

-Виконання робіт з удосконалення конструктивних особливостей обладнання та його надійності, підвищення конкурентоспроможності та якості.

- Можливість організації нового виробництва з використанням висококваліфікованого технічного персоналу.

- Освоєння виробництва нових видів продукції, що створить можливості для економічного розвитку та ефективної праці в умовах воєнного стану;

- Завантаження персоналу роботою-гарантія своєчасної виплати заробітної плати та сплата податків до бюджету.

- Співпраця на міжнародному рівні: обмін досвідом і технологіями між країнами, які сприяють сталому розвитку, створення міжнародних угод та ініціатив.

Висновки. Реалізація шляхів з удосконалення ресурсного потенціалу підприємств енергетичного напряму дозволить не тільки покращити ресурсний

потенціал, але й забезпечити гармонійний розвиток економіки, суспільства та навколишнього середовища.

Джерела

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: *Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 22.* Офіційна адреса сайту URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text
2. Consideratoin of theoretical aspects of management decisions in internaion companies. Nataliia Obukhova, Li Hongwei, Zhang Xianfeng. Youth research on european integration.Collection of abstracts XIII International Scientific and Practical Conference of Young Researchers and Students -(April 5, 2024, Kharkiv, Ukraine)Pp.174-176 (*Electronic resource)*URL:http://kbi.karazin.ua/mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferenciya-molodix-uchenix-i-studentiv/
3. Ульянченко, О., Васюренко, Л.,Литвинов, А., Утенкова, К.,Філімонов, Ю., & Кукса, І. (2021). Strategic management of resource potential as a measure to increase the competitiveness of the enterprise in the agricultural sector. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 4(39), 276–283. URL:https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241316

РОЛЬ ЗЕЛЕНИХ ОБЛІГАЦІЙ ТА СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Прокопів О. В.,
здобувач 4 курсу фахової перед вищої освіти
Науковий керівник: к.е.н, доцент Оприсок М. Д.
Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж економіки, права та інформаційних технологій
Західноукраїнського національного університету»

Війна спричиняє значні екологічні та соціальні проблеми для територій, на яких ведуться бойові дії. Окрім цього, міграційні потоки можуть посилити навантаження на довкілля в регіонах, де раніше люди були відсутні. Якщо не реагувати на деградацію та руйнування природного середовища своєчасно, це може призвести до повторюваних криз, що ще більше ускладнить здатність громад досягати сталого розвитку. Сьогодні ми спостерігаємо зростаючий інтерес економічних суб'єктів до зеленого фінансування, як інструменту вирішення таких проблем .

Зелені облігації (лат. *obligatio*) – борговий інструмент, кошти від продажу якого спрямовуються виключно на фінансування екологічних проектів, зокрема будівництво електростанцій, які працюють на відновлюваних джерелах енергії. В українське законодавство поняття зелені облігації введено з 1 липня 2021 року [1].

«Зелені фінанси» – це інвестиції, що спрямовані на покращення стану довкілля. Тобто, це будь-яка фінансова діяльність, що має на меті позитивний вплив на навколишнє середовище, а саме, кредити, інвестиції або інші фінансові інструменти, спрямовані, наприклад, на розвиток відновлюваних джерел енергії або проведення екологічних аудитів. Також до «зелених фінансів» належать інвестиції, спрямовані на зменшення забруднення, зниження викидів вуглецю та боротьбу з вирубуванням лісів, переробкою сміття, та інше [2].

Зелені облігації та стале фінансування відіграють важливу роль у підтримці переходу бізнесу до більш екологічних і соціально відповідальних практик. По-перше, це фінансування екологічних проєктів: зелені облігації надають бізнесу доступ до капіталу для реалізації проєктів, спрямованих на зменшення впливу на довкілля. Наприклад, вони можуть використовуватися для фінансування будівництва сонячних і вітрових електростанцій, інвестицій в енергоефективні технології або розробку інноваційних рішень у сфері переробки відходів.

По-друге, покращення репутації: компанії, які випускають зелені облігації, демонструють свою прихильність до екологічної відповідальності, що може підвищити їхню репутацію серед споживачів, інвесторів та партнерів. Це сприяє залученню нових клієнтів, поліпшенню стосунків з регуляторними органами та підвищенню конкурентоспроможності.

По-третє, доступ до нових ринків і інвесторів: все більше інвесторів шукають можливості вкладати свої кошти в стійкі проєкти. Зелені облігації дозволяють компаніям залучити інвесторів, орієнтованих на екологічні ініціативи, які, як правило, підтримують довгострокову стабільність і розвиток компанії.

По-четверте, зниження вартості капіталу: завдяки високому попиту на сталі інвестиції, зелені облігації можуть пропонуватися за нижчими процентними ставками, що дозволяє компаніям залучати дешевший капітал для фінансування своїх екологічних проєктів [3].

Зелені облігації не лише сприяють фінансуванню екологічних проєктів, але й допомагають підприємницьким структурам адаптуватися до нових викликів, пов’язаних зі змінами клімату, регуляторним тиском та зростаючими вимогами споживачів щодо сталості [4].

Зелені облігації і стале фінансування стають важливими інструментами для сучасного бізнесу, який прагне відповідати новим викликам екологічної та соціальної відповідальності. Вони не лише забезпечують доступ до капіталу для реалізації екологічних ініціатив, але й підвищують репутацію компаній, залучають нових інвесторів і підтримують довгострокову стійкість бізнесу.

Отже, зелені облігації - це облігації, проспект (рішення про емісію, а для державних облігацій України - умови розміщення) яких передбачає (передбачають) використання залучених коштів виключно на фінансування екологічного проекту або окремого його етапу. Зелені облігації стають все більш популярним інструментом для фінансування проектів сталого розвитку в усьому світі. Цей фінансовий продукт набирає обертів і в Україні, хоча й поки що залишається відносно новим на нашому ринку.

Джерела

1. Кабінет Міністрів України - Зелені облігації набрали юридичної сили в Україні. *www.kmu.gov.ua (ua)* . *Архів* оригіналу *за 23 листопада 2021*. https://web.archive.org/web/20211123201720/https://www.kmu.gov.ua/news/zeleni-obligaciyi-nabrali-yuridichnoyi-sili-v-ukrayini (Дата звернення 10.10.2024р.)

2. Офіційний сайт Механізм фінансування зеленої економіки (GEFF). 2024. URL: https://ebrdgeff.com/ukraine_facilities/

3. «Зелені облігації» – перспективний інструмент залучення інвестицій у проєкти «чистої» енергетики в Україні. URL: https://www.kmu.gov.ua/ news/zeleni-obligaciyi-perspektivnij-instrument-zaluchennya-investicij-uproekti-chistoyi-energetiki-v-ukrayini

4. Матеріали вебінару «Зелені облігації у фінансуванні відбудови економіки України: що необхідно знати» 02 травня 2024 URL: https://www.uaib.com.ua/aktual-kua/euro/materiali-vebinaru-zeleni-obligaciji-u-finansuvanni-vidbudovi-ekonomiki-ukrajini-shcho-neobhidno-znati

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Пурєй Є. Ю., аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вовк В. А.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Сучасний маркетинг інновацій вимагає використання новітніх технологій та стратегій, таких як аналітика великих даних, штучний інтелект, соціальні мережі та автоматизація процесів. У сучасному бізнес-середовищі споживачі стають активними учасниками ринкових процесів, і їхні вимоги до продукції, послуг та обслуговування постійно зростають. Це вимагає від компаній постійного моніторингу та аналізу споживчих тенденцій, а також гнучкості у реагуванні на зміни.

Сучасний світ переживає глибокі зміни, викликані процесами цифровізації, які трансформують усі аспекти бізнесу, зокрема й маркетинг. У цій новій реальності маркетинг інновацій відіграє ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств. Цифровізація відкриває нові можливості для впровадження інновацій, створюючи платформи для швидкого обміну інформацією, взаємодії з клієнтами та аналізу даних. У результаті, маркетинг стає не лише інструментом продажу, а й важливим елементом стратегічного управління, який допомагає формувати і реалізувати нові бізнес-моделі.

Також це дозволяє компаніям більш точно оцінювати потреби споживачів, адаптувати свої пропозиції та підвищувати рівень обслуговування. Завдяки цифровим платформам бізнес може швидше реагувати на зміни ринкових умов, впроваджувати нові продукти і послуги, а також зміцнювати взаємовідносини з клієнтами.

Однак, цифровізація приносить не лише нові можливості, а й виклики. Зростаюча конкуренція на ринку, зміна поведінки споживачів і необхідність постійного вдосконалення бізнес-процесів вимагають від компаній інноваційних підходів до маркетингу. Це включає в себе створення персоналізованих пропозицій, розвиток нових каналів комунікації та забезпечення безперервної взаємодії з клієнтами.

Один з ключових аспектів маркетингу інновацій у цифрову епоху – це можливість реалізації персоналізованих комунікацій. Використання даних про поведінку споживачів, їх уподобання та потреби дозволяє компаніям створювати індивідуалізовані пропозиції, які відповідають конкретним запитам цільової аудиторії. Це не лише підвищує ефективність маркетингових кампаній, але й формує більш глибокі та довготривалі відносини з клієнтами, що в свою чергу сприяє лояльності до бренду. Крім того, цифровізація забезпечує компаніям доступ до нових каналів комунікації, які дозволяють взаємодіяти зі споживачами у режимі реального часу. Соціальні мережі, онлайн-майданчики та мобільні додатки стають важливими інструментами для залучення клієнтів, отримання зворотного зв’язку та проведення маркетингових кампаній. Застосування контент-маркетингу, influencer marketing та вірусних кампаній відкриває нові можливості для просування інноваційних продуктів та послуг.

Проте разом із перевагами цифровізації, бізнеси стикаються з новими викликами, пов’язаними з кібербезпекою, етичною відповідальністю у зборі та

обробці даних, а також необхідністю дотримання законодавчих норм. Успішна реалізація маркетингу інновацій вимагає не лише використання сучасних технологій, а й усвідомленого підходу до забезпечення довіри споживачів і захисту їх прав.

Маркетинг інновацій в умовах цифровізації має низку основних переваг, які сприяють ефективності бізнес-процесів та підвищують конкурентоспроможність компаній (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги маркетингу інновацій

Перевага	Опис
1	2
Персоналізація пропозицій	Завдяки збору та аналізу даних про споживачів, компанії можуть створювати індивідуальні пропозиції, які відповідають конкретним потребам та уподобанням клієнтів
Швидкість реагування на зміни	Цифрові технології дозволяють компаніям оперативно реагувати на зміни в ринкових умовах, потребах споживачів та конкурентних ситуаціях
Розширені можливості для комунікації	Використання соціальних мереж, електронної пошти та мобільних додатків відкриває нові канали для взаємодії з клієнтами, що дозволяє підтримувати постійний зв’язок та отримувати зворотний зв’язок у режимі реального часу
Оптимізація маркетингових кампаній	Завдяки аналітиці великих даних і автоматизації процесів, компанії можуть ефективно планувати та реалізувати маркетингові кампанії, що знижує витрати та підвищує їхню результативність
Інноваційні формати просування	Цифровізація відкриває можливості для використання нових форматів реклами, таких як контент-маркетинг, influencer marketing, вірусні кампанії, що дозволяє залучати увагу до нових продуктів і послуг
Зменшення витрат	Цифрові канали зазвичай є більш економічно вигідними у порівнянні з традиційними засобами реклами
Аналіз та моніторинг ефективності	Сучасні інструменти дозволяють проводити детальний аналіз результативності маркетингових кампаній у режимі реального часу
Глобальний доступ до ринку	Цифрові технології зменшують бар'єри для виходу на міжнародні ринки, дозволяючи компаніям пропонувати свої інновації споживачам з різних країн без необхідності значних інвестицій у фізичну присутність
Взаємодія з спільнотами	Соціальні мережі та онлайн-платформи дозволяють компаніям формувати спільноти навколо своїх продуктів, сприяючи обміну ідеями, відгуками та рекомендаціями, що підвищує залученість споживачів
Збереження екологічних ресурсів	Цифровізація може допомогти зменшити паперові витрати і ресурсозатратність маркетингових кампаній, переходячи до електронних форм комунікацій і реклами

Джерело: сформовано автором на основі [1, 2]

Таким чином, маркетинг інновацій у контексті цифровізації забезпечує компаніям потужні інструменти для досягнення успіху, надаючи можливості для

покращення взаємодії з клієнтами, оптимізації бізнес-процесів і підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Джерела

1. Ptashchenko, O., & Shevchenko, I. (2024). МАРКЕТИНГОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНФОРМАЦІЙ: АУДИТ БРЕНДУ. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(13), 56-69. https://doi.org/10.32750/2024-0107, https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/248

2. Шевченко І.О. Тенденції еволюції цифрової торгівлі на глобальних ринках Журнал стратегічних економічних досліджень, No 1(12), 2023– С.64-72 DOI: 10.30857/2786-5398.2023.1.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розумний О. М., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Пташенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Взаємозв’язок цифровізації та високих технологій створює умови для формування нових бізнес-моделей і ринків, які вимагають гнучкості та швидкості реагування на зміни. Підприємства, які активно впроваджують високі технології, можуть автоматизувати свої виробничі процеси, покращувати якість продукції та знижувати витрати. Це, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність на глобальному ринку.

У сучасному світі цифровізація та високі технології стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, бізнесу та соціальної взаємодії. Ці дві складові тісно пов'язані між собою, формуючи нові можливості та виклики для суспільства. Цифровізація охоплює процес перетворення традиційних бізнес-моделей, послуг і комунікацій на цифрові формати, що дозволяє підвищити ефективність, зручність і доступність інформації. У свою чергу, високі технології, які включають в себе інноваційні рішення у галузі штучного інтелекту, інтернету речей, великих даних та інших технологій, забезпечують основу для реалізації цифрових трансформацій.

Завдяки взаємозв'язку цифровізації та високих технологій виникає новий етап розвитку економіки, який характеризується швидкими змінами в продуктивності, управлінні та споживанні. Це ставить перед державами, підприємствами та суспільством у цілому нові завдання, зокрема у сфері освіти, адаптації робочої сили та розвитку інфраструктури. Дослідження цього взаємозв'язку є вкрай важливим для розуміння механізмів, які формують сучасну економіку, а також для виявлення шляхів оптимізації процесів у різних сферах діяльності.

Також варто зазначити, що цифровізація відкриває нові горизонти для взаємодії між споживачами та виробниками. Платформи електронної комерції, соціальні мережі та мобільні додатки створюють нові канали для комунікації та обслуговування клієнтів. Високі технології, такі як аналітика великих даних, дозволяють бізнесу краще розуміти потреби своїх споживачів та адаптувати свої пропозиції під конкретні запити.

Однак, незважаючи на численні переваги, інтеграція цифровізації та високих технологій також стикається з низкою викликів. Серед них – питання кібербезпеки,

етики використання технологій, а також необхідність забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів для всіх верств населення [2, 3]. Ці проблеми потребують уваги з боку урядів, бізнесу та громадських організацій, щоб уникнути соціального розшарування та забезпечити сталий розвиток суспільства.

Для глибшого розуміння взаємозв’язку цифровізації та високих технологій необхідно проаналізувати їх вплив на різні сфери економіки та суспільного життя. Наприклад, у сфері охорони здоров'я цифровізація забезпечує впровадження електронних медичних записів, телемедицини та мобільних додатків для моніторингу здоров'я. Це не лише підвищує доступність медичних послуг, а й дозволяє лікарям швидше приймати рішення, ґрунтуючись на реальних даних пацієнтів. Використання високих технологій, таких як штучний інтелект у діагностиці, суттєво покращує точність медичних висновків і знижує ризик помилок [1-4].

У сфері освіти цифровізація відкриває нові можливості для навчання та доступу до знань. Завдяки онлайн-курсами, вебінарам та інтерактивним платформам, студенти можуть навчатися з будь-якої точки світу. Високі технології, такі як віртуальна та доповнена реальність, створюють нові формати навчання, роблячи його більш захоплюючим та ефективним. Це також дозволяє вчителям використовувати інноваційні методи викладання, адаптуючи навчальний процес під потреби кожного учня.

Однак, з розвитком цифровізації виникають нові етичні питання, такі як захист приватності особистих даних та справедливий доступ до технологій. Зростаюча залежність від цифрових платформ може призвести до ізоляції та соціальної нерівності, особливо в регіонах з обмеженим доступом до Інтернету. Тому важливо забезпечити інклюзивність у процесах цифровізації, щоб кожен мав змогу користуватися перевагами нових технологій [1-4].

Визначаючи майбутнє взаємозв’язку цифровізації та високих технологій, важливо враховувати також екологічні аспекти. Упровадження «зелених» технологій, які знижують вуглецевий слід і зберігають природні ресурси, є невід’ємною частиною сучасної цифровізації. Використання інтелектуальних систем для оптимізації енергоспоживання, управління відходами та розвитку відновлювальних джерел енергії може суттєво вплинути на екологічну ситуацію в світі.

Отже, дослідження взаємозв’язку цифровізації та високих технологій не лише сприяє виявленню нових можливостей, але й дозволяє виявити виклики, які постають перед суспільством. Це дозволить створити стратегії, які враховують інтереси всіх учасників процесу, сприяючи сталому розвитку та покращенню якості життя. У наступних розділах роботи буде розглянуто конкретні приклади реалізації цифровізації та високих технологій у різних секторах економіки, а також їхній вплив на суспільство в цілому.

Джерела

1. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

2. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

3. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.]; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

4. Пташенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Вовк В.А. Особливості розвитку національного ІТ-ринку у світовому інформаційному просторі. Бізнес Інформ. 2023. №3. С. 12-17. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-3_0-pages-12_17.pdf

ПАБЛІК РИЛЕЙШНЗ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Сбітнєва К. І.
здобувачка 4 курсу бакалаврату
Науковий керівник: к.е.н., доцент Сафронська І. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Успіх будь-якого бренду сьогодні залежить не лише від якості продуктів, а й від того, як він спілкується з аудиторією. Паблік рилейшнз (PR) – це технологія комунікаційного менеджменту, різновид маркетингових комунікацій, який використовується фірмою, щоб відповісти на очікування цільових аудиторій і за допомогою об’єктивної інформації впливати на мотивацію тих, чиї дії, судження або думки можуть вплинути на діяльність або розвиток компанії [1].

PR у маркетингових комунікаціях це – інформування, переконання та залучення аудиторії, розвиток зв'язків із засобами масової інформації, управління репутацією, розширення сфери впливу, зміцнення корпоративної культури. Завдяки цьому встановлюються позитивні взаємовідносини між організацією та її цільовою аудиторією, створюється позитивний образ компанії, а також забезпечується підтримка та збереження цього образу в довгостроковій перспективі. Зв’язки з громадскістю є частиною сучасного підприємства, завдяки PR-технологіям маркетингові комунікації виходять на новий рівень. В. Зеліч визначає технологію зв’язків із громадськістю «багатогранним поняттям, яке включає методи та інструменти, котрі безпосередньо впливають на діяльність підприємства, а саме на впізнаваність бренду, інформування, репутацію та імідж» [2].

Паблік рилейшнз є одним з найефективніших інструментів маркетингових комунікацій, оскільки сприяє побудові та підтримці довірливих відносин між компанією та її аудиторією. PR допомагає формувати та управляти громадською думкою з метою створення позитивного ставлення до бренду.

Основною метою PR є інформування суспільства, формування в ньому лояльного ставлення до компанії чи бренду завдяки ефективної комунікації з ними.

Щоб досягти максимального ефекту у взаємодії з аудиторією, PR виконує низку важливих функцій, які сприяють зміцненню позицій бренду та створенню позитивного іміджу компанії. Паблік рилейшнз компанії використовується для того, щоб переконати аудиторію в цінності своїх продуктів чи послуг, таким чином спонукаючи до активної взаємодії. PR-стратегії дозволяють не лише інформувати клієнтів і залучати аудиторію, але й активно формувати позитивний імідж компанії, що сприяє її довгостроковому успіху на ринку. Маркетингові комунікації забезпечують взаємодію бренду з аудиторією через різні канали інформування, такі

як соціальні мережі, спільноти. PR є важливою складовою цієї взаємодії, оскільки допомагає бренду створювати позитивний образ, розширювати сферу впливу та залучати громадськість.

PR активно встановлює та підтримує зв’язки зі ЗМІ, висвітлюючи позитивні сторони бренду та підвищуючи його впізнаваність. Саме співпраця зі ЗМІ забезпечує охоплення ширшої аудиторії та посилює довіру до бренду, підвищуючи його впізнаваність і підтримуючи його імідж у публічному просторі. Управління репутацією PR допомагає компанії зберігати позитивний імідж і своєчасно реагувати на репутаційні ризики, що дозволяє уникати негативного впливу на бренд під час криз. Управління репутацією, як частина PR у маркетингових комунікаціях, гарантує стабільність довіри до бренду. Розширення сфери впливу дозволяє компанії та її керівництву посилювати свій авторитет серед громадськості та збільшувати вплив на ринку. Зміцнення корпоративної культури за допомогою PR сприяє формуванню у співробітників почуття відповідальності та зацікавленості у справах компанії, що посилює їхню лояльність і мотивацію.

У сучасному бізнес-середовищі зв'язки з громадськістю сприяють формуванню довіри, управлінню репутацією та підтримці позитивного іміджу компанії. Завдяки стратегічному підходу до PR, бренди можуть не лише інформувати, але й переконувати своїх споживачів у цінності продуктів і послуг, що в свою чергу стимулює активну взаємодію. Інтеграція PR у маркетингові комунікації дозволяє створити систематичний та послідовний підхід до взаємодії з цільовою аудиторією. Це включає ефективне управління інформацією, активне залучення медіа та адаптацію до викликів репутації. PR виступає важливим інструментом, що підтримує стабільність і довіру до бренду, сприяє його впізнаваності та зміцнює позиції на ринку. Загалом, успішне впровадження PR є вирішальним етапом для досягнення довгострокового успіху та розвитку бренду.

Джерела

1. Розумов Д. About Marketing. Зв’язки з громадськістю (Паблік рилейшнз). 2019. URL: https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/pr/pablik-rileyshnz/ (дата звернення: 18.10.2024)

2. Зеліч В.В. Використання PR-технологій як інструменту маркетингових комунікацій у просуванні компанії. Економіка та підприємництво №1 (124). 2022. URL: https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-1-13 (дата звернення: 18.10.2024)

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сердюков К. С., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Нові глобальні цілі, до досягнення яких прагне сьогодні світ, і які були ухвалені Організацією Об’єднаних Націй у вересні 2015 року, ставлять нові виклики перед сучасною організацією в процесі визначення умов її функціонування та пріоритетів розвитку, зокрема і в сфері інформаційної безпеки. Ефективний процес управління повинен орієнтуватися на встановлення балансу між різними сторонами діяльності організації, що відповідають цілям сталого розвитку, і до встановлення якого повинна вона прагнути.

Проте, сьогодні в умовах функціонування інформаційного суспільства в будь-якій галузі суспільного життя основним підґрунтям здійснення будь-якої організованої діяльності є інформація, відповідні бази даних, які створюються, накопичуються та використовуються протягом усього життєвого циклу організації. Якість управлінського процесу безпосередньо залежить від якості інформації, якою володіє суб'єкт управління і на підставі якої він приймає управлінські рішення, та неможливості її несанкціонованого витоку за межі організації.

Інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень охоплює надходження, рух, обробку, зберігання та передачу масиву інформації в рамках визначених управлінських цілей та завдань, вивчення управлінської проблеми, розгляду варіантів її вирішення, прийняття та доведення управлінського рішення до виконавців, контролю виконання управлінського рішення [2].

Тому, для забезпечення сталого розвитку в процесі функціонування організації як самоорганізованої системи інформаційне забезпечення відіграє головну роль в сучасних умовах розвитку суспільства. Особливо важливим завданням є забезпечення безпеки інформації в усіх підсистемах організації.

Суттєвого значення в процесах інформаційного забезпечення сьогодні набуває захист інформації від фальсифікації, оскільки головною вимогою безпечного існування організації є достовірність, захищеність і цілісність даних, що обробляються системою в процесі життєвого циклу організації та забезпечують її функціонування.

Більш того, основним напрямом удосконалення управління організацією є створення інформаційних систем (ІС), які базуються на сучасних апаратно-програмних засобах, інформаційних технологіях, розподіленому обробленні даних у мережах, на використанні економіко-математичних методів і моделей та систем підтримки прийняття рішень [1, с. 7]. Особливого значення цей підхід набуває в процесі досягнення цілей сталого розвитку в прив'язці до безпечного існування світу в умовах існуючих загроз, зокрема функціонування організацій в кібернетичному просторі.

Сьогодні стосовно організації інформаційної безпеки в компаніях можна виділити два основних напрями захисту інформації: захист в фізичному середовищі носіїв інформації, тобто фізичний захист шляхів її передачі, накопичення, збереження і знищення, та захист баз даних в інформаційному середовищі від різноманітних кіберзагроз.

Фізичний захист інформації передбачає велику кількість різноманітних методів його здійснення, таких як введення пропускного режиму в організаціях, обмеження доступу до певних видів інформації деяких категорій осіб, що не задіяні в певних процесах, санкціонований доступ до інформаційних джерел організації, введення процесів розподілення інформації на різні категорії доступу з обмеженнями на розповсюдження інформації та роботу через спеціально уповноважених осіб, використання методів захисту від радіохвиль, запобігання витоку інформації технічними, світловими та мовними каналами, зокрема шляхом використання екранування, заземлення та різних спеціальних пристроїв. Зазначені заходи проводяться з приміщеннями, територіями, обладнанням, де здійснюється робота з інформацією та її зберігання. Крім того, зазначений напрям передбачає організацію контролю доступу та належного знищення даних, недопущення їх фальсифікації.

Другий напрям передбачає вжиття заходів щодо певних реальних кіберзагроз у разі їх виникнення засобами програмного забезпечення, зазвичай обов'язковою

умовою для забезпечення захисту інформації є встановлення серверів та відповідних пристроїв для роботи на Linux-базованих операційних системах, використання програмних засобів захисту, тобто спеціального програмного забезпечення для захисту, антивірусних програм, системи запобігання вторгнень, встановлення Firewall та ін.

Сфера захисту інформації є лише однією з складових інформаційного забезпечення організації, що забезпечує її сталий та безпечний розвиток. Наслідки неефективної організації цієї сфери можуть бути катастрофічними і призвести не тільки до неякісних управлінських рішень, але й поглинання її конкурентами, аж до руйнації усієї організації. Тому створення спеціальних підрозділів в сфері захисту інформації в організації та неприпустимість економії коштів на засобах як фізичного, так і технічного захисту, спеціального програмного забезпечення, що забезпечують безпеку інформаційних процесів в організації, повинні бути стратегічними принципами в діяльності будь-якої організації.

Джерела

1. Бутенко Т., Сирий В. Інформаційні системи та технології: навч. посіб. Харків: ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2020. 207 с.

2. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навчальний посібник / О.А. Лаговська, С.Ф. Легенчук, В.І. Кузь, С.В. Кучер. Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2017. 416 с.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРА ЗА ДОСВІДОМ КОМПАНІЇ КЕРНЕЛ: ЧИННИКИ РИЗИКУ ЧИ СТИМУЛИ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Сибіна В. О.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кривуля П. В
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сталий розвиток бізнесу є одним із ключових викликів сучасного корпоративного управління, особливо в аграрному секторі, де вплив на довкілля та соціальні аспекти діяльності є значущими. Компанія Кернел, як один із лідерів агропромислового комплексу України, активно впроваджує принципи сталого розвитку у свої бізнес-процеси. У даній роботі проаналізовано стратегії та ініціативи компанії в напрямку сталого розвитку, які можна вважати прикладом для інших компаній та які можуть сприяти поширенню практики дотримання принципам сталого розвитку. Дослідження дозволяє оцінити дієвість таких підходів та їхній вплив на довгостроковий успіх компанії в умовах сучасного глобального ринку.

Кернел є найбільшим в Україні виробником та експортером зернових, є лідером світового ринку соняшникової олії та ключовим постачальником сільськогосподарської продукції з регіону Чорноморського басейну на світові ринки. На частку компанії припадає близько 8% світового експорту соняшникової олії. Свою продукцію компанія постачає до понад 70 країн [1]. Це підкреслює масштаб та важливість компанії Кернел не лише для економіки України, але й для глобального аграрного ринку. Як найбільший виробник і експортер зернових в Україні та світовий лідер у виробництві соняшникової олії, Кернел відіграє стратегічну роль у забезпеченні продовольчої безпеки, особливо в регіонах з високим попитом на аграрну продукцію. Водночас, така велика частка на ринку (8% світового експорту

соняшникової олії) накладає на компанію відповідальність щодо дотримання принципів сталого розвитку, зокрема, екологічної та соціальної відповідальності, що є важливими у контексті глобальних викликів кліматичних змін і стійкого управління природними ресурсами. Крім того, високу ринкову долю (або Кернел, або аграрного регіону) у виробництві соняшникової олії можуть тлумачити як тенденцію монополізації, тобто цей факт може мати інтерпретацію загрози сталому розвитку, так як приводу до контролю соціальної відповідальності виробника з боку громадських активістів.

Глобальна мета Кернел у сфері сталого розвитку і соціальної відповідальності – розвиток суспільства шляхом добровільного внеску бізнесу в соціальну, економічну і екологічну сфери, пов'язані з діяльністю і досягненням стратегічних цілей компанії. Такий підхід свідчить про прагнення компанії бути не лише економічним гравцем, але й рушійною силою сталого розвитку на всіх рівнях – від місцевого до глобального. Група Кернел оприлюднила операційний звіт за другий квартал фінансового року 2024 (табл. 1).

Таблиця 1

Операційний звіт компанії Кернел за кварталами (жовтень - грудень 2023 року)

	2 кв. ФР2023	1 кв. ФР2024	2 кв. ФР2024
Експорт зерна, тис. т	1522	203	1705
Переробка олійних, тис. т	653	610	811
Продажі олії, тис. т	345	369	388

За даними цього звіту обсяг переробки олійних компанії в звітному кварталі становив 811 тис. тон, що є найбільшим показником з початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року. З точки зору операційної діяльності поточна ситуація для компанії є дуже непоганою, в звітному кварталі Кернел повинен продемонструвати сильні фінансові результати (особливо в сегментах переробки олійних та торгівлі зерновими).

Кернел – один з лідерів українського АПК з інвестицій у цифрові технології. ІТ-команда повністю «оцифрувала» логістику, трейдинг, документообіг, пришвидшила процес прийняття операційних і стратегічних рішень. Компанія має намір повністю відмовитися від паперових носіїв. Доступ до відповідного софту і досвіду також мають компанії-партнери Кернел. Крім електронного документообігу, створена система автоматичних виплат перевізникам, впроваджено контроль за рухом вантажів, моделювання розподілу зерна по елеваторах. Компанія побудувала імітаційну модель логістики зерна від поля до порту.

Комплексний екологічний підхід до захисту довкілля є одним із ключових напрямків корпоративної соціальної відповідальності Кернел. Він полягає в раціональному використанні природних ресурсів і збереженні здорового навколишнього середовища. Кернел застосовує технології сталого землеробства в Агробізнесі та скорочує обсяги споживання енергетичних ресурсів на виробничих активах, формує культуру «зеленого офісу» на всіх активах компанії та закликає команду виявляти соціальну відповідальність і запобігати деградації довкілля задля щасливого майбутнього наступних поколінь. Філософія сталого землеробства компанії Кернел базується на трьох ключових принципах: використання сучасної техніки, технологій мінімального обробітку ґрунту та впровадження програми "Зелений офіс". Модернізований парк сільськогосподарської техніки дозволяє знижувати споживання палива на 10-40%, скорочувати викиди CO_2 та підвищувати

ефективність збору врожаю на 5-7%. Технології мінімального обробітку ґрунту допомагають підтримувати родючість землі завдяки правильній сівозміні, оптимальному внесенню добрив і збереженню вологи. Програма "Зелений офіс" спрямована на зменшення енергоспоживання, економію ресурсів, перехід на електронний документообіг, а також активізацію соціальних екологічних ініціатив, як-от збирання відходів і відмова від одноразового посуду.

Система навчання та розвитку персоналу в Кернел націлена на постійне підвищення кваліфікації співробітників через тренінги, програми MBA та стажування за кордоном, що допомагає команді ініціативних лідерів впроваджувати масштабні проєкти і досягати стратегічних цілей компанії [3]. Водночас система винагороди пропонує конкурентоспроможну заробітну плату, соціальні гарантії, мотиваційні програми та підтримку у важких життєвих ситуаціях. Безпека праці є пріоритетом, що забезпечується тренінгами, медичними оглядами, оснащенням робочих місць та постійним вдосконаленням практик охорони праці. Варто зазначити, що Кернел є ключовим інвестором у регіонах присутності, відповідально ставлячись до розвитку сільських громад. Компанія фінансує громадські ініціативи, соціальні проекти та інфраструктуру, прагнучи збалансувати свої стратегічні інтереси з потребами місцевих жителів. Вона підтримує дитячі садки, медичні заклади, будинки культури, а також організовує програми для молоді, спортивні та культурні заходи. Кернел активно комунікує з громадами через корпоративну газету, гарячу лінію, особисті зустрічі та поштові звернення, підтримуючи відкритий діалог та ефективну співпрацю. З 2014 року працює благодійний фонд «Разом з Кернел», що має на меті систематизувати проекти і підвищити прозорість соціальної активності компанії, забезпечити надання адресної допомоги та фінансування проектів у межах соціальних ініціатив Кернел. Щороку за участі представників місцевих громад фонд здійснює моніторинг цільового використання грошових коштів та ефективності реалізованих проектів.

У Кернел завжди приділялася велика увага корпоративній культурі. Компанія постійно вдосконалює умови для роботи команд та досягнення стратегічних цілей. Оскільки час диктує нові стандарти, наступним кроком розвитку корпоративної культури Кернел стала трансформація моделі компетенцій. Щорічно Кернел лідирує в рейтингах кращих роботодавців. Провідні позиції компанії підтверджують результати досліджень міжнародної агенції Korn Ferry Hay Group та рейтинги ділових видань. Також Кернел має престижний статус акредитованого роботодавця Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів (ACCA), який засвідчує відповідність рівня професійності персоналу високим міжнародним стандартам. Це свідчить про те, що впровадження стратегій сталого розвитку у сфері працівників є доволі успішним та продуктивним процесом. Цей успіх пояснюється комплексним підходом компанії до управління людським капіталом, що включає постійне підвищення кваліфікації співробітників, створення комфортних умов праці та забезпечення кар'єрного зростання.

Високий рівень професійної підготовки працівників, визнаний міжнародними організаціями, підкріплюється впровадженням інноваційних програм навчання та розвитку талантів, що відповідають принципам сталого розвитку. Кернел не тільки підтримує відповідність міжнародним стандартам, але й активно сприяє формуванню екологічно та соціально відповідальної корпоративної культури, яка стимулює працівників до участі в соціальних і екологічних ініціативах компанії. Це свідчить про те, що для аграрних компаній вкрай важливо дотримуватися принципів сталого

розвитку, адже саме інтеграція екологічної, соціальної та економічної відповідальності допоможе їм залишатися конкурентоспроможними, зберігати природні ресурси та позитивно впливати на суспільство.

Оскільки аграрна галузь України нещодавно завершила трансформаційний етап і наразі перебуває на стадії активного розвитку, її майбутнє пов’язане з численними можливостями та викликами. Те, як цей розвиток буде здійснений, значною мірою вплине на загальний економічний курс країни [2]. Отримані результати можуть бути корисними для компаній аграрного сектору, що прагнуть інтегрувати принципи сталого розвитку. Дослідження демонструє практичний підхід до вирішення проблем екологічної відповідальності та соціального впливу на бізнес та допомагає ідентифікувати можливості, які сприяють сталому розвитку, а також труднощі, які необхідно подолати. Зокрема, це стосується оптимізації використання природних ресурсів, зниження вуглецевого сліду та підвищення ефективності виробничих процесів, що може не лише забезпечити економічну вигоду, але й зміцнити репутацію компаній на світовому ринку. Крім того, дослідження вказує на необхідність впровадження нових технологій і інноваційних рішень, що сприятимуть довгостроковій екологічній та соціальній стійкості бізнесу, одночасно підвищуючи його конкурентоспроможність у глобалізованій економіці. Головне ж про що свідчить досвід компанії Кернел – виклики у дотриманні принципів сталого розвитку можуть бути як загрозами сталому розвитку, тобто чинниками ризику, так і стимулом до самоорганізації та демонстрації соціальної відповідальності керівного складу та працівників будь якої компанії.

Джерела

1. Кернел. *Kernel*. URL: https://www.kernel.ua/ua/

2. Лема О. І., Матковський О.А., Коваль О.Р., Сярий І.В. Сталий розвиток аграрних підприємств в Україні. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, №2, 2023. 8 с.

3. Сталий розвиток | kernel career. *Kernel Career*.
URL: https://career.kernel.ua/sustainability/sustainable-development/

РЕФОРМУВАННЯ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНИ

Тищенко В. В., к.е.н., доцент
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів – один із найпоширеніших і найпопулярніших видів страхування відповідальності в усьому світі. Таке страхування виникло ще в кінці 20-х років XIX ст. у Данії. Воно забезпечує виплату потерпілому грошового відшкодування в розмірі суми, яка була б стягнута з власника транспортного засобу за цивільним позовом на користь третьої особи за шкоду життю та здоров'ю, а також за пошкодження або загибель належного їй майна, які виникли внаслідок аварії або іншої дорожно-транспортної пригоди (ДТП) з вини страхувальника.

Об'єктом цього виду страхування є цивільна відповідальність власників наземних транспортних засобів, яку вони несуть перед законом як власники джерела

підвищеної небезпеки для оточуючих, тобто третіх осіб. При цьому до моменту настання страхового випадку, коли вона набуває цілком конкретний матеріальний зміст, ця відповідальність для власника транспортного засобу виступає в абстрактній формі.

Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є обов'язковим на території всіх країн Європи. Відсутність у власника транспортного засобу страхового поліса такої відповідальності вважається серйозним правопорушенням, яке карається штрафом або навіть тюремним ув'язненням.

В Україні цей вид страхування став обов'язковим згідно із Законом України "Про страхування" (1996 р.) [1] та Положенням «Про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів» № 1175 від 28 вересня 1996 р., затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України [2]. Однак через низку причин на практиці ці нормативно-правові документи не виконувалися. У зв'язку з цим 1 липня 2004 р. було прийнято Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [3], який набрав чинності 1 січня 2005 р., а окремі пункти ст. 21 і ст. 41 цього закону – 1 квітня 2005 р.

За цей час поліс «автоцивілки» став незмінним атрибутом кожного водія. Але багато хто сприймав його виключно як формальну вимогу для пред’явлення поліції у разі раптової зупинки. Докорінно змінити це ставлення та наблизити «автоцивілку» до європейських правил покликаний новий Закон України «Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [4] (далі – новий закон), що розроблений за участю Національного банку України та діятиме з 1 січня 2025 року.

Слід звернути увагу, що новий закон дає певну свободу страховикам у питанні визначення вартості поліса і це викликає занепокоєння автовласників стосовно підвищення вартості «автоцивілки». Крім того, підвищення вартості поліса враховуватиме історію під час керування автомобілем і стосуватиметься передусім клієнтів, що були винуватцями в ДТП. Отже, стане додатковим стимулом відповідальної поведінки на дорогах. Водночас для пільгових категорій зберігається можливість оформлення поліса за 50% вартості.

Разом з тим потенційне здорожчання цілком виправдане, адже корисні зміни стосуватимуться кожного з етапів життя «автоцивілки»: від купівлі поліса до врегулювання збитків внаслідок ДТП і здійснення виплати.

Напівлегальна торгівля полісами за цінами нижче ринкових багато років спотворювала конкуренцію на ринку. Вона сприяла виживанню недобросовісних компаній, що не виконували свої зобов’язання перед клієнтами. Це у кінцевому підсумку стала однією з причин ставлення до полісу «автоцивілки» як до формального папірця, який необхідно купити для проформи, без жодних гарантій щодо виплат. Натомість добросовісні гравці страхового ринку втрачали прибутки і частку ринку, а через факти невиконання зобов’язань – ще й довіру споживачів.

Новий закон сприятиме припиненню такої практики, адже, по-перше, передбачає відмову від укладання договорів в паперовій формі та зміну на електронну форму з укладанням через єдину централізовану базу даних; по-друге, докорінно змінює принципи регулювання діяльності страхових посередників разом із новим Законом України «Про страхування» [5], який введено в дію з початку 2024 року.

Вимоги до системи управління та платоспроможності страховиків спрямовані припинити недобросовісні практики на ринку і, таким чином, зміцнити його та

підвищити рівень довіри споживачів. Додатково із січня 2025 року страхові посередники (брокери, агенти та субагенти) підлягатимуть обов'язковій авторизації з боку Національного банку України та реєстрації в публічному Реєстрі страхових посередників.

Документи для реєстрації до Національного банку України подаватиме страхова компанія, інтереси якої представлятиме посередник, після перевірки інформації про його відповідність вимогам законодавства, серед яких – повна цивільна дієздатність, підтвердження необхідного рівня знань і бездоганна ділова репутація.

Перелік авторизованих страхових посередників оприлюднюватиметься на сторінках офіційного інтернет-представництва Національного банку України, як і перелік тих, що втратили бездоганну ділову репутацію або були виключені з Реєстру страхових посередників через порушення законодавства.

Серед інших вимог, що сприятимуть наближенню страхового ринку до цивілізованих європейських практик, – вимоги про надання до укладення страхового договору безоплатної індивідуальної консультації щодо умов страхових продуктів і забезпечення клієнта доступною та вичерпною інформацією про страховий продукт, страховика та страхового посередника.

Національний банк України перевірятиме виконання нових вимог під час безвиїзного нагляду та інспекційних перевірок, які відтепер можуть здійснюватися не лише у страховиків, а й в страхових посередників, та в разі виявлення порушень застосовуватиме адекватні заходи впливу.

З 2026 року, через рік після введення в дію нового закону, всі договори «автоцивілки» підлягатимуть укладенню виключно в електронній формі з обов'язковим внесенням до електронної централізованої бази даних Моторного (транспортного) страхового бюро України (МТСБУ). Це остаточно залишить в минулому практику укладання паперових договорів у «фургончиках» та численні випадки шахрайства.

Новий закон запроваджує пряме врегулювання шкоди автомобілю внаслідок ДТП або можливість потерпілого звернутися за страховою виплатою до свого страховика, в якого придбано поліс.

Страховик зобов'язаний прийняти заяву про страхову виплату разом із письмовим повідомленням потерпілої особи про те, що відповідна заява не подавалася страховику винуватця ДТП, розглянути та здійснити страхову виплату, якщо немає встановлених законом підстав для відмови.

Серед таких підстав – встановлення факту вини заявника в ДТП, щодо якого має здійснюватися виплата, перевищення встановленого в законі розміру страхової суми (в такому випадку виплата здійснюватиметься в межах страхової суми) або шкода внаслідок інших обставин, ніж ДТП.

Граничний строк для прийняття рішення про страхову виплату в новому законі обмежений терміном у 60 днів з можливістю його продовження в разі потреби проведення додаткових заходів із визначення причин, обставин та наслідків ДТП, але не більше ніж до 90 днів. У разі порушення таких строків страховик за новим законом сплачуватиме пеню за кожен день прострочення виплати.

Страховик, який здійснив пряме врегулювання, має право зворотної вимоги до страховика винуватця ДТП, а страховик винуватця зобов'язаний компенсувати заявлений розмір вимоги протягом п'яти робочих днів з дня її отримання.

Особливості взаємодії страховиків під час прямого врегулювання визначатиме МТСБУ у відповідному положенні, яке встановлюватиме порядок розрахунків, визначення розміру компенсації, функціонування компенсаційного фонду, вирішення спорів тощо.

Досить часто страхові виплати не покривають збитки постраждалих внаслідок ДТП, а процес відновлення тривалий і складний. На розв'язання такої проблеми спрямована низка положень нового закону, зокрема:

– про скасування коефіцієнта зносу та введення принципу, що страхове відшкодування має забезпечити приведення автомобіля до стану, в якому він був до ДТП;

– про здійснення основної виплати на станції технічного обслуговування, що буде здійснювати ремонт автомобіля, та отримання потерпілою особою вже відремонтованого автомобіля;

– про право потерпілої особи обрати станції технічного обслуговування із трьох запропонованих страховиком або запропонувати своє станції технічного обслуговування, або отримати страхову виплату на свій рахунок;

– про скасування обмеження максимальної суми страхового відшкодування за європротоколом.

Крім того, новий закон передбачає поступове підвищення максимальних розмірів страхового відшкодування:

з січня 2025 року:

– за шкоду життю та здоров'ю – з 320 тис. грн до 500 тис. грн;

– за шкоду майну – з 160 тис. грн. до 250 тис. грн;

з січня 2026 року, але після закінчення воєнного стану:

– за шкоду життю та здоров'ю – до 1 млн грн;

– за шкоду майну – до 2 млн грн;

протягом чотирьох років з моменту вступу України до Європейського Союзу:

– за шкоду життю та здоров'ю – до еквівалента від 1,3 млн євро на одну потерпілу фізичну особу та від 6,45 млн євро на один страховий випадок;

– за шкоду майну – до еквівалента від 1,3 млн євро на один страховий випадок.

У разі анулювання ліцензії страховику виплати за нього здійснюватиме МТСБУ, не чекаючи завершення судової справи про банкрутство та остаточної ліквідації.

У підсумку можна сказати, що новий закон має перетворити «автоцивілку» на ефективний інструмент для захисту від ризиків ДТП і ще на кілька кроків наблизити нашу країну до європейських стандартів життя.

Джерела

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР: станом на 20 жовтня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 20.10.2024)

2. Про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів: Постанова Каб. Міністрів України № 1175 від 28.09.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-96-%D0%BF#Text (дата звернення: 20.10.2024)

3. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 № 1961-IV: станом на

20 жовтня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text (дата звернення: 20.10.2024)

4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 21.05.2024 № 3720-IX: станом на 20 жовтня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text (дата звернення: 20.10.2024)

5. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX: станом на 20 жовтня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text (дата звернення: 20.10.2024)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ У БІЗНЕС-СФЕРІ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тесля М. С.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

На даному етапі розвитку людства, сучасний світ характеризується стрімким спрощенням багатьох складових життя середньостатистичної людини. Зокрема розглянемо такий аспект як мобільні технології, а саме використання смартфонів у повсякденному житті. У кожної людини, як правило під рукою є завжди мобільний пристрій. За допомогою нього вона може спілкуватися, розважатися, робити покупки і багато іншого. Кожна людина прагне досягти для себе максимального комфорту в кожній із сфер життя. Взаємодія із державними і приватними організаціями, може вимушувати тратити багато часу, знаходитися у великих чергах і багато іншого. Раніше це було незручно, але зараз – просто небезпечно. Дистанційна взаємодія з організаціями, повний контроль процесу дослідження та вибору послуги або товару зі сторони клієнта, економія часу, можливість взаємодії з організацією із будь якого зручного і безпечного для людини місця де є Інтернет (а в окремих випадках і offline дослідження послуг) - це лише невеличка частина переваг, що надає мобільний додаток. Наявність мобільного додатку для організації, що надає послуги іншим людям, це важливий крок для розвитку самої організації, а також для цифровізації суспільства.

Тому метою було проведення дослідження тенденцій розвитку мобільних додатків у бізнес сфері.

У сучасному світі з розвинутими інформаційними технологіями, бізнес без застосування даних технологій – приречений на невдачу. Якщо колись було достатньо розмістити бізнес-рекламу у місті, де розташована організація або вебсторінці в Інтернеті, то зараз у більшості випадків цього недостатньо. Клієнти та користувачі стають більш вимогливі до постачальників товарів і послуг, і якщо дана організація не надає достатню підтримку, супроводження або не надає комфортних та сучасних інформаційних рішень, то клієнти воліють перейти до більш сучасних компаній.

Є певна думка, що навіщо витрачати кошти на мобільний додаток, якщо можна просто зробити красивий вебсайт? Виходячи з цього, складається думка, що мобільний додаток – це лише для великих компаній і малому бізнесу це не по кишені.

Проте, потрібно мати на увазі, що мобільний додаток – це не лише просто красивий вебсайт. Мобільний додаток дозволяє персоналізувати взаємодію із

клієнтом, запропонувати постійний доступ до сервісів (навіть у форматі offline) і допомагає збільшити лояльність через комфортність використання, інтуїтивність інтерфейсу, push-повідомлення тощо.

Серед основних переваг, що несуть мобільні додатки для бізнесу, можна виділити наступні:

- встановлення тіснішого контакту з клієнтом. Це досягається внаслідок того, що мобільний додаток підвищує доступність обох сторін: як клієнта для замовника, так і замовника для клієнта. Окрім цього, більшість людей проводять більше часу з телефоном аніж з ноутбуком чи стаціонарним комп'ютером, і можуть за допомогою додатка звертатися до замовника у будь-який час. Така полегшена і регулярна взаємодія між організацією і клієнтом може значно підвищити клієнтську лояльність;

- поліпшення клієнтського досвіду. Мобільні додатки дозволяють надати зручнішу взаємодію та більш персоналізований досвід для користувачів. Наприклад, додатки можуть запам'ятовувати переваги клієнтів, пропонувати персоналізовані рекомендації, повідомляти про спеціальні пропозиції або нагадувати про майбутні події. Такий індивідуальний підхід підвищує лояльність клієнтів та їхню задоволеність від використання продукту чи послуги;

- зростання продаж та доходів. Мобільні додатки, особливо у сфері електронної комерції, дозволяють значно спростити процес покупок. Зручні інтерфейси та можливість швидко здійснювати покупки через мобільні гаманці (Apple Pay, Google Pay) мотивують користувачів робити більше транзакцій. У якості прикладу можна навести Amazon, який значно збільшив прибутки, розвиваючи мобільну платформу для покупок;

- ефективніша взаємодія. Мобільні додатки дозволяють бізнесу спілкуватися з клієнтами безпосередньо. Інструменти, такі як push-сповіщення, дозволяють миттєво інформувати користувачів про нові продукти, акції, спеціальні пропозиції чи оновлення. Це підвищує залучення клієнтів, оскільки вони отримують актуальну інформацію без необхідності відвідувати сайт організації або чекати на email-розсилку;

- конкурентна перевага. В умовах високої конкуренції, мобільний додаток може стати важливою перевагою. Наявність власного додатка виділяє бізнес серед конкурентів, особливо якщо програма пропонує унікальні функції або більш зручний інтерфейс користувача. Це може залучити нових клієнтів, які віддадуть перевагу вашому бренду за більш сучасний і технологічний підхід;

- спрощення початку взаємодії. Якщо ми кажемо про вебсайт, то для того, щоб потрапити на нього, користувач має відкрити браузер, у пошуковій стрічці набрати адресу, а потім зайти на сайт. Напроти, значок мобільного додатка завжди знаходиться перед очима і вимагає лише одного натискання, щоб відкрити його;

- підвищення пізнаванності бренду. Мобільний додаток неявно виконує задачі реклами. Як було сказано у попередньому пункті, значок додатка знаходиться на головному екрані та часто попадає у поле зоре клієнту. Як правило, у вигляді значка ставлять логотип організації (рис. 1). Таким чином, виконується пасивна реклама і клієнт автоматично запам'ятовує дану організацію. Якщо додати до цього, що людина у середньому проводить близько 2 годин використовуючи смартфон, то це дає дуже серйозні результати.

Мобільний додаток повинен добре виконувати свою задачу, щоб користувач отримав як можна кращий досвід від використання додатка і взаємодії з даного організацією. Таким чином, додаток повинен постійно розвиватися і використовувати

нові технології. Виділимо основні напрямки розвитку мобільної розробки у бізнесі за останні роки:

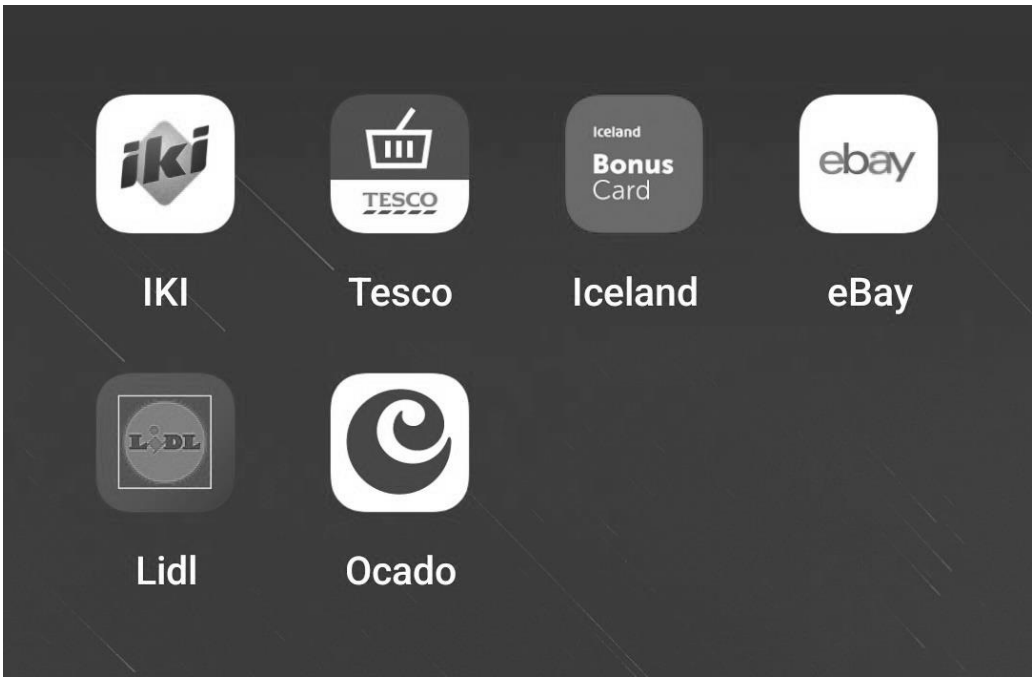

Рис.1. Зображення значків мобільних додатків різних організацій на головному екрані смартфону.

- штучний інтелект. Поява штучного інтелекту, а точніше нейронних мереж, справила справжню революцію у світі інформаційних технологій. На цей час, дану технологію впроваджують майже всі великі організації: Microsoft – Copilot, Google – Gemini [3], Adobe (Adobe Photoshop) – Generative Fill (інструмент на основі нейромереж). Мобільна розробка не стала виключенням і також вдало використовує даний підхід як на етапі розробці, так і на етапі взаємодії з клієнтом. Таке рішення дозволяє набагато краще зрозуміти чого бажає клієнт та надати йому найвищу підтримку. Також, це значно збільшило продуктивність ведення самого бізнесу через допомогу у виявленні закономірностей, генерації нових ідей, прийнятті рішень та прогнозування і аналітиці майбутніх кроків;

- маяки. Використання даної технології, це доволі новий напрям. Сутність даної технології у тому, що коли клієнт знаходиться біля даних компаній, візьмемо, наприклад кафе, то дані організації намагаються зв’язатися з ними. Це може бути push-повідомлення або інша активність. І якщо клієнт вирішує зайти до даного кафе, то його може чекати персональні знижки або спеціальні пропозиції. Таким чином вдоволені і клієнти і організації;

Даний тренд використовується у різноманітних сфера, починаючи від спортивних, ресторанних, і до освітніх.

- P2P платежі – це система, яка дозволяє користувачам переказувати гроші напряму через цифрові платформи, але оминаючи посередників (банки). Важливо також зазначити, що дані платформи використовують серйозні засоби захисту клієнтів та знаходяться під постійним наглядом фінансових регуляторів. Однак, риски все одно існують при веденні справ з сумнівними продавцями або підприємствами. Проте, серед переваг P2P платежів можна виділити: швидкість, комфортність, низьку комісію або її відсутність, менші затрати при міжнародних переказах.

У якості прикладу використання даної технології можна привести мобільні додатки таких компаній як Uber чи Lyft, які дозволяють клієнтам оплачувати поїздки через P2P платіжні рішення.

Іншим прикладом є використання Google Pay в Android. Google Pay – це багатофункціональна платіжна система і цифровий гаманець, що дозволяє користувачам робити покупки в Інтернеті, магазинах, а також легко відправляти і отримувати гроші – це робить її частиною екосистеми P2P платежів. Ця система працює на Android пристроях, легко інтегрується у додатки та, як було сказано вище, включає у себе функцію P2P платежів.

Також зробимо огляд native та cross-platform розробки додатку.

Під native розробкою розуміють створення мобільних додатків для певної платформи, із використанням мови програмування і інструментів, призначених для даної платформи. Наприклад для Android додатки розроблюється на мові Kotlin або Java, а для iOS на мові Swift або його попередника Objective-C.

Cross-platform розробка – це розробка, що дозволяє створювати один додаток, що працює на різних ОС (в нашому випадку це Android та iOS), за допомогою одного і того ж коду. Найчастіше для цього використовуються фреймворк ReactNative. Він в свою чергу використовує мову JavaScript.

Переваги та недоліки даних підходів зведемо у табл. 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки native та cross-platform розробок

Критерій	**Native розробка**	**Cross-platform розробка**
Продуктивність	Висока, через пряме використання ресурсів	Може бути повільніше аніж у native, але у багатьох випадках цього достатньо
Доступ до функцій пристрою	Повний доступ до усіх функцій пристрою як: GPS, сенсори тощо	Може бути обмежений та вимагати додаткові модулі
UI	Відповідає стандартам платформи	Уніфікований дизайн, що часто не збігається зі стандартами
Витрати на розробку (час та гроші)	Високі витрати (за умови розробки одночасно додатків для кожної ОС)	Нижчі, чим native через єдину кодову базу для обох ОС.
Час розробки	Довгий (за умови розробки додатків для декількох платформ)	Нижчі, чим native через єдину кодову базу для обох ОС
Підтримка нових функцій	Швидке додавання нових функцій ОС	Залежить від підтримки фреймоворка
Оновлення та підтримка	Потрібно підтримувати код для кожного додатка окремо	Єдина кодова база

Окремо, звернемо увагу на UI. Для Android та iOS існують різні стандарти графічного дизайну додатка. І те, що для iOS вважається за добрий тон, у Android навпаки виглядає не природно. Проте, є думка, що потрібно робити уніфікований дизайн, щось середнє, щоб дизайн виглядав однаково на обох пристроях, але, у такому випадку, інтерфейс буде незвичний для користувачів обох типів пристроїв [2].

Також варто пам’ятати, що деякі функції що працюють в Android не будуть працювати в iOS і навпаки. Тобто, потрібно планувати щоб використовувати лише обмежений уніфікований набір елементів, для побудови додатку.

Між вибором, який тип розробки використовувати, потрібно виконати аналіз потреб бізнесу і користувачів. Якщо потрібна гарна продуктивність, планується активно використовувати додаткові функції пристрою, важливий гарний дизайн відповідний для поточної платформи, або необхідна стабільність та надійність, то попри можливу більшу вартість, слід обирати native розробку. У випадку з простими додатками, які більш дублюють вебсайт і не використовують складні додаткові функції пристрою, або у компанії обмежені ресурси на розробку, то слід обирати cross-platform розробку [1].

Таким чином, у сучасному світі для бізнесу мати власний мобільний додаток – це вже не просто нововведення, а стійка тенденція, що відображає принципи сталого розвитку. Створення додатка потребує певних інвестицій, проте він може значно покращити клієнтський досвід, сприяючи більш ефективній взаємодії між бізнесом та споживачами. Це не лише допомагає зміцнити конкурентні позиції компанії незалежно від її розміру, але й сприяє економії ресурсів, зменшенню екологічного впливу (через цифрові інструменти замість паперових), а також підвищенню соціальної відповідальності через удосконалення комунікаційних процесів із клієнтами.

Джерела

1. Mobile Application Development. URL: https://aws.amazon.com/mobile/mobile-application-development/

2. Native and cross-platform app development: how to choose? URL: https://kotlinlang.org/docs/native-and-cross-platform.html

3. Google I/O 2024. URL: https://io.google/2024/

РОЛЬ SMM ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Толстов О. О.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.н.с.к. Зайцева С. С.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сьогодні ми живемо у світі цифрових технологій, що невпинно розвиваються. Роль соціальних мереж важко переоцінити – майже кожен з нас кожного дня користується ними з різними цілями. Хтось спілкується з друзями, хтось працює. Тож не дивно, що в рамках високої конкуренції, та в пошуках нових клієнтів великий та малий бізнес вже давно звернув увагу на соціальні мережі як без сумніву ефективний напрямок підвищення продаж та впізнаваності бренду, та налагодження зворотного зв’язку з клієнтом.

Як відомо, засоби SMM пропонують ефективні засоби та методи пошуку цільової аудиторії для свого бренду. Наприклад за допомогою таргетування реклами бізнес має змогу орієнтувати свою рекламу таким чином, щоб вона досягала визначеного коло людей, з урахуванням інтересів, місцезнаходження, віку, статі, соціального прошарку та будь-яких інших критеріїв[2].

Як логічно витікає із написаного вище, витрати на SMM зазвичай нижче ніж на класичні рекламні компанії[3], що надзвичайно важливо в першу чергу для малого

бізнесу, особливо на етапі розвитку, коли на першому місці стоїть навіть не збільшення продаж, а просте знайомство клієнта з новим продуктом. Сьогодні такі соціальні мережі як Facebook, Twitter та Instagram надають користувачам необхідний інструментарій для безплатної публікації контенту, та гнучке налаштування рекламного бюджету залежно від потреб.

Ще одним безперечним плюсом використання соціальних мереж малим бізнесом є швидкий та надійний двосторонній зв'язок між бізнесом та споживачем[1]. Як відомо, комунікація відіграє важливу роль в сучасному суспільстві, тож бізнес не є виключенням, особливо малий. Дослідження демонструють більший рівень довіри споживача[2], та відданість тим брендам, які залучають інструментарій SMM не тільки для реклами свого продукту, але й для залучення користувача за допомогою повідомлень, коментарів, та опитувань.

Приємним бонусом постійного комунікаційного каналу зі споживачем є можливість оперативного реагування на скарги, побажання, та проблеми що виникають у користувача. Своєчасна реакція не тільки підвищує якість обслуговування клієнтів, а й сприяє поверненню клієнта у майбутньому[2].

Варто також зазначити, що присутність виробника у соціальних мережах вже само по собі працює в якості реклами. Вона не тільки підвищує рівень довіри з боку клієнта, а й допомагає створити позитивний імідж бренду. Регулярна активність на сторінках допомагає дізнатися про нього дедалі більшій кількості цільової аудиторії, демонструє клієнтоорієнтованість, та збільшує ймовірність того, що навіть ті користувачі соціальної мережі, які не є клієнтами бізнесу за виникнення потреби звернуться саме до тієї компанії яка їм добре знайома[3].

Загалом залучення SMM технологій також є доволі ефективним засобом планування стратегії бюджету компанії[1]. Використання спеціалізованих платформ та аналітичних інструментів допомагають компаніям відстежувати ефективність стратегій розвитку, аналізувати дані про охоплення цільової аудиторії, її залученість, конверсію, та безліч інших показників. Завдяки цьому підприємство має змогу оптимізувати свої витрати, скорегувати плани розвитку, та спрямувати зусилля в напрямку найбільш ефективної стратегії продажу.

Таким чином SMM безперечно є тим інструментом, який дає змогу бізнесу збільшити увагу споживача до свого продукту. Безліч великих і малих підприємств світу вже перевірили на собі всі переваги залучення соціальних мереж, та відзначили збільшення рівня продаж завдяки цьому[2].

Варто також звернути увагу на те, що контент який привертає увагу, доволі часто приводить до імпульсивних покупок. Рекламні акції, спеціальні пропозиції та бонуси для постійних клієнтів та розпродажі анонсовані через соціальні мережі майже завжди привертатимуть більше уваги аніж класичні рекламні кампанії[3]. Оскільки в наш час бізнес існує в умовах доволі таки щільної конкуренції, це допомагає малому бізнесу дещо зрівняти свої можливості та конкурентоспроможність із великими компаніями, і часом доволі успішно. Неабияким чином це відбувається завдяки креативності та як ми зазначали вище можливості більш оперативному реагуванню на настрої та потреби кінцевого користувача. Цьому також сприяє можливість компанії будівництва такої собі мікроспільноти навколо свого продукту, що буде складатися із постійних клієнтів, та експертів компанії, де користувачі матимуть змогу ділитися враженнями від продуктів компанії, а експерти розв'язувати питання, що виникатимуть щодо них.

Звісно в використанні соціальних мереж існують і деякі недоліки, але їх не так вже й багато. З найголовніших варто відзначити перш за все велику конкуренцію в соціальних мережах. Цінність SMM безперечна, тож практично кожен представник бізнесу намагається привернути увагу користувача. Тож сьогодні вже недостатньо бути присутнім в соціальній мережі – потрібно постійно експериментувати в пошуках вірного шляху до цільової аудиторії. Вірним шляхом у розв'язанні цієї проблеми стане, наприклад оригінальність та креативність[2]. Здатність знайти можливість якісно виділити свій продукт з поміж конкурентів може стати ключем до успіху в розвитку свого бізнесу.

Ще одним підводним каменем соціальних мереж є швидкість розповсюдження інформації. Тож негативні відгуки швидко стануть надбанням всієї аудиторії. Варто зауважити, і це насправді доволі важливий момент, що цією здібністю соціальних мереж можуть користуватися недобросовісні конкуренти, тож будь-якому бізнесу варто мати більш менш готовий план антикризових дій на випадок неочікуваних ситуацій[3]. Якщо у випадку з негативними відгуками грамотний менеджмент може справитись самотужки завдяки швидкій та прозорій реакції, то на випадок недобросовісної конкуренції варто мати під рукою грамотного SMM менеджера, що не дасть втопити бізнес, який тільки но почав свій розвиток.

Тож підсумовуючи вищесказане можемо сміливо сказати, що сучасний світ цифрових технологій вимагає свіжих та оригінальних рішень коли мова йде про ефективний розвиток бізнесу, особливо малого. Тож залучення соціальних мереж та SMM для розвитку малого бізнесу може стати життєво важливим. Попри високу конкуренцію та інші виклики правильна стратегія може стати ключем до успіху в будь-якій сфері.

В якості ключових моментів на які потрібно звернути увагу стосовно використання SMM у малому бізнесі можна виділити наступне:

Визначення цілей і задач. Розуміння чого саме ви хочете досягти полегшить ваш шлях досягнення поставленого. Варто розробити конкретний план, в якому буде чітко визначено чи це залучення нових клієнтів, чи підвищення продажів, чи щось інше.

Окреслення цільової аудиторії. Важливо таргетувати свій продукт, та орієнтуватися в першу чергу на той прошарок користувачів, що відповідають певним вимогам, таким як вік, стать, фінансові можливості, вподобання тощо[1].

Якісний контент та взаємодія з підписниками. Дуже важливо створювати контент, що викликатиме позитивні емоції у користувачів, особливо в купі з можливістю ділитися ними між собою. Зворотний зв'язок дуже важливий, але не менш важлива і швидкість з якою компанія реагує на звернення.

І нарешті аналітика. Регулярний аналіз діяльності своєї компанії, та корегування моделі поведінки нададуть вам можливість знайти найкращий шлях до свого кінцевого користувача[2].

Джерела

1. Гроссман, Д. (2019). The Complete Guide to Social Media Marketing. London: HarperCollins.

2. Костюк, І. (2022). Основи SMM: Практичний посібник. Київ: Видавництво "Університет".

3. Рожко, Л. (2020). Соціальні мережі в бізнесі: інструменти та стратегії. Київ: Видавництво "Форум".

РОЗВИТОК АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Фаєрчук А. В.,
здобувач 2 курсу бакалаврату
Науковий керівник: к.е.н., доцент Оприсок М. Д.
Західноукраїнський національний університет

Підприємницька ініціатива здійснюється через створення та діяльність спеціальних структур, спрямованих на отримання прибутку: підприємств і суб'єктів, підприємців та фізичних осіб. Війна завдала великих збитків сільськогосподарському господарству промисловості внаслідок прямого знищення, розкрадання та пошкодження виробничої, транспортної, логістичної, маркетингової та соціальної інфраструктури, порушення та фактичного припинення існуючих виробничих і торговельних зв'язків, евакуації працездатних осіб, неможливості освоєння земель , значні втрати виробництва. Ресурси окупованої території зменшилися , можливості для прискореного розвитку підприємств будуть зменшені, а підприємства зосередяться переважно на відновленні умов для успішної діяльності Негативний вплив тут ще більше посилюється зростанням інфляції, збоями у виробничих ланцюжках, проблемами з персоналом і логістикою.

В умовах вторгнення російської армії в нашу державу, аграрний сектор став фактором регулювання стабільності національної економіки Сформувався організаційно-економічний контекст економічної системи, що репрезентує багатогранні ризики ринкових, ділових, соціальних і професійних взаємодій. Діяльність сільськогосподарських підприємств та інших комерційних формувань відбувається в складних інституційних умовах нинішнього військового стану.

Війна в Україні призвела до значних руйнувань аграрної інфраструктури, загибелі людей та тварин, а також до переміщення значної частини сільського населення. Це негативно вплинуло на обсяги виробництва та експорту сільськогосподарської продукції. Зміна клімату призводить до екстремальних погодних явищ, таких як посухи, повені та урагани, які негативно впливають на врожаї. Ціни на сільськогосподарську продукцію на світових ринках можуть значно коливатися, що робить ведення бізнесу для аграрних підприємств ризикованим. Ціни на енергоносії, добрива та інші ресурси, необхідні для ведення сільського господарства, зростають, що збільшує витрати аграрних підприємств. У сільському господарстві спостерігається нестача кваліфікованої робочої сили, що ускладнює ведення бізнесу для аграрних підприємств.

Ефективне та своєчасне впровадження агроінновацій, за оцінками науковців ННЦ «Інститут аграрної економіки», дає можливість агровиробникам зменшити свої матеріальні витрати до 35% і підвищити дохід на 150–250 доларів за гектар завдяки збільшенню врожайності та валового збору.

Окрім впровадження інновацій велику роль у розвитку малих та середніх аграрних виробників , що обробляють не більше 10000га відіграє держава. Вона пропонує:

- Компенсація відсотків за позики
- Максимальна сума позики під відсотки становить 50 млн. грн

- Кредитуватимуться сільськогосподарські роботи (посівна) під час воєнного стану
- Термін кредиту 6 місяців
- Ліміт державної гарантії за портфельними кредитами встановлено на рівні не більше 80%

Український аграрний бізнес перебуває на порозі значних змін. З одного боку, зростання світового попиту на продовольство відкриває нові ринки для українських експортерів. З іншого боку, підвищення рівня життя в Україні стимулює внутрішній попит. Паралельно з цими тенденціями, впровадження інноваційних технологій, таких як точне землеробство та штучний інтелект, дозволяє підвищити продуктивність та якість продукції. Активна державна політика в аграрному секторі також сприяє розвитку галузі.

Для забезпечення довгострокового розвитку аграрного сектору українські підприємства повинні вжити низку заходів. По-перше, необхідно інвестувати в оновлення виробничих потужностей та впровадження сучасних технологій, що дозволить підвищити продуктивність і якість продукції. По-друге, важливо диверсифікувати виробництво, щоб зменшити залежність від коливань цін на окремі культури. По-третє, необхідно активно освоювати нові ринки збуту, щоб знизити ризики, пов'язані з кон'юнктурою одного ринку. По-четверте, вкрай важливо покращити системи управління на підприємствах, щоб підвищити їхню ефективність та конкурентоспроможність. І, нарешті, успішне вирішення багатьох проблем аграрного сектору залежить від тісної співпраці з державою.

Джерела

1. Стратегія розвитку підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення аграрної економіки України /[Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк та ін.]. Київ: ННЦ „IAE”, 2022. 32 с. –Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.iae.org.ua/activity/books/3569-stratehiya-rozvytku-pidpryyemnytstva-kooperatsiyi-ta-ahropromyslovoyi-intehratsiyi-v-umovakh-voyennoho-chasu-ta-povoyennoho-vidnovlennya-ahrarnoyi-ekonomiky-ukrayiny-yu-o-lupenko-m-y-malik-o-h-shpykulyak-ta-in-kyyiv-nnts-iae-2022-32-s.html (дата звернення 21.09.2024р)

2. Підприємницька діяльність в аграрній сфері економіки: монографія / [Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк та ін.]; за ред. М. Й. Маліка. Київ: ННЦ «IAE», 2023. 208 с. . –Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.iae.org.ua/activity/books/3693-pidpryyemnytska-diyalnist-v-ahrarniy-sferi-ekonomiky-monohrafiya-yu-o-lupenko-m-y-malik-o-h-shpykulyak-ta-in-za-red-m-y-malika-kyyiv-nnts-liaer-2023-208-s.html (дата звернення 21.09.2024р.)

3. Комітет Верховної ради України з питань аграрної та земельної політики URL: https://komagropolit.rada.gov.ua/print/75427.html (дата звернення 21.09.2024р.)

4. Investory news. *Investory news*. URL: https://investory.news/ukrainci-pochali-isti-menshe-svinini/ (дата звернення 21.09.2024р.)

ЕФЕКТИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ У ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ ЯК ДЖЕРЕЛО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Христенко Л. М.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., професор Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У сьогоденні питанням сталого розвитку приділяється все більше уваги через значну кількість глобальних зовнішніх викликів, таких як обмеженість природних ресурсів, зростання політичної напруженості та соціально-економічної нерівності, зміни клімату та посилення екологічного законодавства та ін., що вимагає від господарських суб'єктів зміни стилю управління через обґрунтовану та виважену інтеграцію економічних, соціальних та екологічних аспектів у їхній діяльності.

Сталий розвиток на рівні підприємства є тією концептуальною стратегією ведення та управління бізнесом, яка віднаходить оптимальний баланс між економічними, екологічними та соціальними аспектами. Такий розвиток забезпечує підприємству можливість досягнення своїх економічних цілей та інтересів у довгостроковій перспективі й одночасно відповідати очікуванням суспільства щодо розв'язання соціальних проблем та збереження навколишнього середовища. А отже, як цілі сталого розвитку можна виділити економічне зростання, мінімізацію негативного впливу на довкілля та забезпечення соціального добробуту

Підприємства, які безпосередньо орієнтовані на сталий розвиток, отримують від самого початку певні переваги порівняно з іншими суб'єктами шляхом економії витрат через використання технологій раціонального використання ресурсів, підвищення лояльності споживачів та мотивації співробітників через виважене розв'язання соціальних питань, зниження ризиків супутніх втрат через відповідальне ставлення до навколишнього середовища. Все, а також зміцнення репутації, яка сприяє залученню інвестицій. Успішна інтеграція принципів сталого розвитку у стратегію підприємства забезпечує не лише короткострокові фінансові вигоди, але й створює міцний фундамент для стабільного довгострокового зростання в умовах сучасного динамічного ринкового середовища.

Як правило, дотримуючись умов сталого розвитку, підприємства працюють над:

- підвищенням своєї конкурентоспроможності через зростання привабливості та позивного іміджу для свідомих у питаннях екології та соціального захисту споживачів та інвесторів;
- зниженням впливу ризиків як наслідок підготовленості таких підприємств до змін у навколишньому середовищі, відповідних стандартів та законодавчих ініціатив з боку уряду України та інших країн;
- формуванням нових можливостей для залучення інвестицій, у тому числі доступу до «зелених кредитів», через прихильність інвесторів до підприємств, що демонструють здатність до стабільного зростання в умовах ринкових, соціально-політичних та екологічних викликів;
- пошуком сталих рішень до інновацій у технологіях, продуктах і процесах, що забезпечує підвищення ефективності та нові можливості для розвитку;
- підвищенням мотивації та продуктивності праці персоналу шляхом

створення сприятливого середовища за допомогою дотримання принципів соціальної відповідальності та екологічних стандартів;

– зниженням операційних витрат через впровадження енергоефективних рішень, зменшення відходів та раціональне використання ресурсів.

Одним із дієвих інструментів у реалізації сталого розвитку є налагоджена ефективна логістична система, яка створює підґрунтя для формування зав'язків між економічними, соціальними та екологічними сферами та процесами діяльності підприємства. Така система призвана охопити як внутрішні, так і зовнішні операційні процеси, що сприяє стійкості функціонування підприємства, створюючи для нього основу у досягненні довгострокових стратегічних цілей.

Критично важливим аспектом ефективного функціонування логістичної системи на користь сталого розвитку підприємства є організація фінансових потоків.

Під фінансовими потоками у логістичній системі слід розуміти рух грошових коштів, що супроводжує всі процеси логістичного ланцюга, які відповідають за узгоджений та захищений перебіг економічних процесів (від налагодження зав'язків з постачальниками та закупівлі сировини до створення й реалізації продукції (послуг) кінцевим споживачам та післяпродажного обслуговування), з урахуванням всіх обумовлених соціальних та екологічних аспектів. Оптимізація та контроль таких потоків дозволяє підприємству досягати своїх економічних поточних та стратегічних цілей, оптимізувати використання ресурсів, знижувати витрати та покращувати відносини з контактними аудиторіями (внутрішнім персоналом, постачальниками, споживачами, дилерами та ін.). Ефективне управління фінансовими потоками також створює базу для інвестицій у сталі та інноваційні проєкт і виконання рішень соціального та екологічного спрямування, що забезпечує додаткові конкурентні переваги та стійкість підприємства на ринку.

Можна виділити такі напрями врегулювання фінансових потоків у логістичній системі, які спрямовані на користь реалізації сталого розвитку на підприємстві:

1) спарування коштів на інвестиції у зелені технології та екологічну інфраструктуру, як то інвестиції у «чисті рішення» з приводу електротранспорту, енергоефективних складів, технології перероблення відходів, екологічної упаковки, що має допомогти дотримуватися встановлених стандартів сталого розвитку.

2) оптимізація фінансування процесів транспортування за допомогою розробки ефективних маршрутів, використання комбінованих видів транспорту (наприклад, поєднання залізничного та автомобільного транспорту), що допоможе підприємству скоротити споживання палива та зменшити вплив на довкілля;

3) раціоналізація грошових потоків у фінансуванні процесів товарно-матеріального постачання за допомогою запровадження ефективних технологій управління запасами та автоматизація цих процесів, що дозволить скоротити надлишкові запасів, зменшити потребу у складських приміщеннях та знижувати енергетичні витрати й тим самим вивільняти грошові кошти для інших цілей;

4) запровадження фінансового моніторингу для виявлення неефективних операцій, заміна яких дозволить уникнути зайвих фінансових витрат і підвищити ефективність логістичних процесів;

5) спрямування коштів на фінансування програм соціальної відповідальності, наприклад, у розвиток персоналу та навчання працівників ефективним практикам ведення логістичних процесів, що посприяє зростанню продуктивності та підтримці соціально відповідального бізнесу;

6) спрямування додаткових фінансових потоків на покращення обслуговування

клієнтів, що дозволить забезпечити швидкі та екологічні перевезення товарів (запровадження електро- та морського транспорту), підвищити рівень обслуговування клієнтів через забезпечення прозорості ланцюга постачання (запровадження трекінгу та відстеження посилок) і, як наслідок, формують позитивного іміджу підприємств;

7) запровадження цифровізації та автоматизації фінансових потоків за допомогою відповідних систем, як то: ERP-системи, що об'єднує фінансові потоки від різних операцій, що складають логістичний ланцюг (закупівлі, виробництво, збут); системи управління фінансовими транзакціями (TMS) забезпечують безпеку фінансових операцій, підвищують прозорість руху коштів і дозволяють знижувати ризики фінансових втрат; CRM-системи з вбудованими фінансовими модулями для управління платежами, рахунками, взаєморозрахунками з клієнтами; автоматизовані інструменти для управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, системи автоматизації бухгалтерського обліку та фінансової звітності; блокчейн-технології надають можливість відстежувати та фіксувати фінансові операції з високим рівнем безпеки та прозорості; смартконтракти автоматизують виконання певних фінансових умов, знижуючи залежність від людського чинника та пов’язаних з цим ризиків. Такі технології є важливими інструментами, які дозволяють не лише оптимізувати витрати та підвищувати точність фінансових операцій, але й підтримують сталий розвиток у довгостроковій перспективі завдяки раціональному використанню ресурсів з метою вивільнення коштів для реалізації програм соціального та екологічного спрямування.

А отже, фінансові потоки у логістичній системі є важливим компонентом успішної діяльності підприємства, оскільки забезпечують стабільність, ефективність та довгострокову рентабельність. Ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку підприємства є ефективна організація фінансових потоків у межах логістичної системи, оскільки саме вона буде відповідати за забезпечення економічної, екологічної та соціальної стійкості. Управління фінансовими потоками в логістиці з фокусом на сталий розвиток охоплює раціональне використання ресурсів, інвестиції в екологічні технології, зменшення витрат і створення додаткової цінності для всіх зацікавлених сторін. тож формування методичних положень щодо ефективної організації фінансових потоків у логістичних системах як джерело сталого розвитку підприємств набуває неабиякої актуальності.

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Цвик О. С.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к. е. н., доцент Сафронська І. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Корпоративна культура займає важливу роль в управлінні персоналу, оскільки формує основні принципи поведінки, мотивує співробітників і підтримує злагоджену роботу команди. Завдяки корпоративній культурі працівники об’єднуються навколо спільних цінностей та цілей, що сприяє довірі та повазі в колективі, зменшує внутрішні конфлікти та забезпечує злагоджену співпрацю. Корпоративна культура впливає на мотивацію та задоволеність роботою: коли працівники по виділенню цінності компанії, вони відчувають більшу зайнятість у робочому процесі. також,

культура, що підтримує розвиток і визнає досягнення, стимулює працівників до досягнення високих результатів і проявляти ініціативу.

Різноманітне трактування поняття «корпоративна культура» залежить від різних підходів авторів.

Так, Г. Морган зазначає, що корпоративна культура - це засіб здійснення корпоративної діяльності за допомогою використання мови, фольклору, традицій та інших способів передачі основних цінностей, переконань, ідеологій, які спрямовують діяльність підприємств [1].

Е. Шейн в свою чергу визначає корпоративну культуру як система базових уявлень, тобто таких подань, які не просто описані і зафіксовані в документах і яких дотримується група, але таких, які існують у головах людей і відповідно до яких здійснюється їх діяльність в даній організації [2].

В той же час Д. Елдрідж і А. Кромбі вважають, що корпоративна культура - це унікальні характеристики сприйняти особливостей організації, того, що вирізняє її серед інших у галузі [3].

Враховуючи всі ці визначення ми можемо зробити висновок, що корпоративна культура - це сукупність ідей та цінностей, що відрізняють компанію від конкурентів і допомагають їй здійснювати корпоративну діяльність.

Але від якості самих ідей бізнес культури та їх імплементації залежить в першу чергу адаптація працівників. Погано імплементована культура цю адаптацію погіршує, новий співробітник гірше засвоює тренінги і якість його подальшої роботи буде під питанням. Водночас зрозуміла культура зменшує стрес від початку нової роботи і прискорює освоєння обов'язків, забезпечує високий рівень відповідальності, встановлюючи стандарти поведінки та професійні рамки для всіх працівників, що сприяє дисципліні та розумінню кожної людини в досягненні загальних цілей.

Показником якісно імплементованої культури є культура розвитку і навчання. Підтримка навчання робітників та їх розвитку є аспектом корпоративної культури: компанії, що цінують професійний розвиток, частіше інвестують у навчання, тренінги та підвищення кваліфікації персоналу. Це не лише ефективність роботи команди, а й створює умови для тривалої кар'єри співробітників. Корпоративна культура також забезпечує адаптивність компанії до змін, допомагаючи їй зберегти стабільність і злагодженість під час кризи або інші випробування, що зберегли її стійкість на ринку.

Підтримка навчання і розвитку робітників напряму впливає на бренд роботодавця, створюючи компанію, привабливою для талановитих фахівців. Працівники, задоволені умовами праці, стають «амбасадорами» компанії, зміцнюючи її репутацію серед інших підприємств і деяких кандидатів. Отже, корпоративна культура є основою, яка сприяє ефективному управлінню персоналом, досягає продуктивності, підтримує успішність співробітників і сприяє досягненню стратегічних цілей компанії.

При впровадженні корпоративної культури, необхідно враховувати наступні аспекти :

- визначення місії, мети та цілей компанії;
- налагодження комунікації;
- формування моделі лідерства;
- розроблення соціальних норм та ритуалів;
- формування корпоративного стилю та візуальної ідентичності;
- підтримка розвитку персоналу;
- запровадження системи винагород і визнання;

- встановлення зворотного зв'язку.

Важливо, щоб кожен працівник розумів і приймав місію компанії, її цілі та цінності, які досягли успіху в роботі та поведінці.

Налагодження відкритих і прозорих каналів комунікації допомагає працівникам бути ознайомленими про події та плани компанії, а також завдяки довірі та злагодженій співпраці робота в компанії стане для них комфортною.

Успіх ефективності впровадження корпоративної культури залежить від формування моделі лідерства - керівники повинні бути прикладом для інших, демонструючи відповідальність, чесність, підтримку та бажання допомогти у вирішенні складних ситуацій.

Розроблення правил поведінки, традицій та ритуалів, таких, як спільні святкування або інші заходи, формують єдність команди і сприяють налагодженню міжособистісних відносин.

Корпоративний стиль та візуальна ідентичність – збереження єдиного стилю в оформленні документів, приміщень, уніформи тощо, сприяє створенню єдності та впізнаваності.

Корпоративна культура повинна передбачати підвищення умов для навчання, кваліфікації, кар’єрного зростання, що забезпечує мотивацію і задоволеність працівників.

Визнання досягнень працівників через винагороди, публічне схвалення або інше заохочення формує позитивний робочий клімат та забезпечує лояльність.

Регулярний зворотний зв'язок дає можливість корегувати поведінку, робочі процеси, а також покращувати взаємодію між керівниками та працівниками.

Врахування цих аспектів допоможе створити згуртовану корпоративну культуру, яка підтримує цінності компанії та сприятиме досягненню її стратегічних цілей.

Прикладом якісного впровадження корпоративної культури, яка ефективно налагоджена в компанії, є McDonald’s.

Корпоративна культура McDonald’s наголошує на розвитку людських ресурсів та ефективності. Вона підтримує зростання бізнесу та успіх на міжнародному ринку ресторанів швидкого харчування. Ця організаційна культура має такі характеристики, розміщені відповідно до пріоритетів McDonald’s:

- Людиноцентричність (McDonald's, як сервісна компанія, ставить людину в центр своєї діяльності, тому організаційна культура компанії підтримує розвиток працівників, заохочує до відкритого діалогу з керівництвом та впливає на ефективність маркетингового міксу);
- Індивідуальне навчання (компанія прагне до постійного навчання своїх співробітників, вона пропонує різноманітні навчальні програми, включаючи стажування, глобальну мобільність та розвиток лідерських якостей, щоб підвищити продуктивність, якість послуг та досягти стратегічних цілей);
- Організаційне навчання (McDonald's стимулює організаційне навчання, заохочуючи співробітників до обміну знаннями та зворотного зв'язку, що допомагає компанії розвиватися та досягати нових висот у своїй діяльності);
- Різноманітність та інклюзивність (компанія прагне створити інклюзивну та різноманітну робочу культуру, компанія заохочує діалог та зворотній зв'язок від працівників, постачальників, франчайзерів та клієнтів для оптимізації HR-процесів та кращого розуміння різноманітного ринку [4].

Корпоративна культура є потужним інструментом у руках менеджерів, який впливає на залученість співробітників, їх продуктивність та лояльність до компанії. Створення позитивної та сприятливої атмосфери в організації не лише підвищує ефективність роботи, але й сприяє довгостроковому успіху бізнесу. Інвестування в розвиток корпоративної культури є стратегічно важливим рішенням для будь-якої компанії, яка прагне досягти високих результатів.

Джерела

1. Morgan G. Images of Organization. Beverly Hills, CA.: Sage, 1986. 423 p.
2. Shein E.H. Organizational Culture and Leadership: A dynamic view. San Fransisco. CA.: Jossey-Bass Inc., 1985. 436 p.
3. Eldridge J., Crombie A. A sociology of organization. London: Allen&Unwin, 1974. 218 p.
4. McDonald's Culture & Cultural Traits by Andrew Thompson, November 6, 2023. URL: https://panmore.com/mcdonalds-organizational-culture-analysis (дата звернення: 21.10.2024)

ЗМІНИ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Чечевиця В. О., Тен Д. Р.,
здобувачі 1-го курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Англійська мова давно вийшла за рамки просто іноземної мови й набула статусу мови міжнародного спілкування, особливо професійно-академічного, а тому складно заперечити ступінь важливості володіння нею. Для України це питання є особливо актуальним, оскільки знання англійської на високому рівні не лише сприяє загальному рівню грамотності осіб та відкриває нові можливості для саморозвитку, а й закріплює позиції нашої країни як інтегрованої частини західноєвропейської спільноти. Для нашої країни, особливо на рівнях бізнесів та державних служб, це означає підтримання постійної та ефективної комунікації та кооперації із Заходом, які часто є питанням виживання за воєнних умов. Зважаючи на кількість обладнання, яке постачається для наших військових, енергетичних та інших структур з-за кордону, на необхідність обміну досвідом між нашими фахівцями та фахівцями з інших країн, стає очевидним, що знання англійської є необхідністю для нашого населення, адже це зберігає час та ресурси, які йдуть на пошуки перекладачів та подальшого здійснення перекладу.

З огляду на це, важливо продіагностувати стан розвитку володіння англійською мовою серед населення України протягом останніх років, аби мати змогу сформувати подальші стратегії покращення поточної статистичної ситуації. Для аналізу скористаємося даними EF EPI (English Profficiency Index), які займаються діагностикою рівня володіння англійською мовою серед країн світу з 2011 року.

У 2015 році Україна зайняла 34 місце з 70 країн, опинившись у зоні середнього рівня володіння з балом 52.61. Варто зазначити, що це один з найнижчих показників серед країн Східної Європи в рейтингу (приміром, Польща того ж року ввійшла в першу десятку з високим рівнем володіння та показником 62.95) [4].

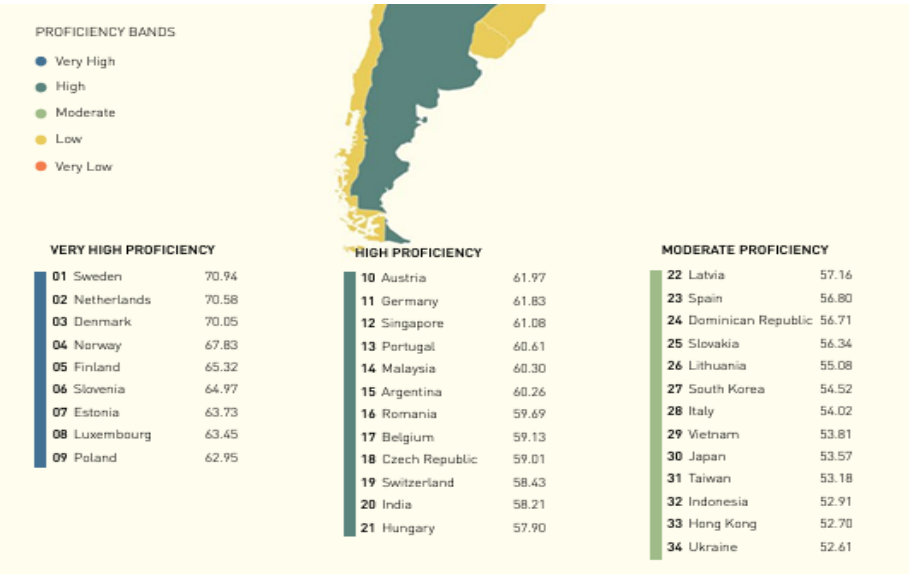

Рис. 1. Рейтинг країн за володінням англійською мовою станом на 2015 рік
Джерело: EF EPI [4]

За результатами рейтингу 2023 року Україна продовжує триматися середини, займаючи 45 місце зі 113 країн. Попри те, що країна все ще знаходиться в зоні середнього володіння англійською мовою, відзначаємо зріст оцінки рівня, який у 2024 році становить 530. Проте в порівнянні з іншими країнами Східної Європи Україна все ще знаходиться на низькому рівні [5].

Втім, аналізуючи рейтинги всіх 9 років, можна відмітити, що результат 2023 року є позитивною динамікою після спаду в період 2016-2017 років, коли Україна опинилася в зоні низького володіння англійською мовою. Найуспішнішим за цей період 2015-2023 років був 2022, коли Україна посіла 35 місце зі 111 країн з рекордним для себе балом - 539. Отож, можемо зробити висновок про загальну тенденцію покращення.

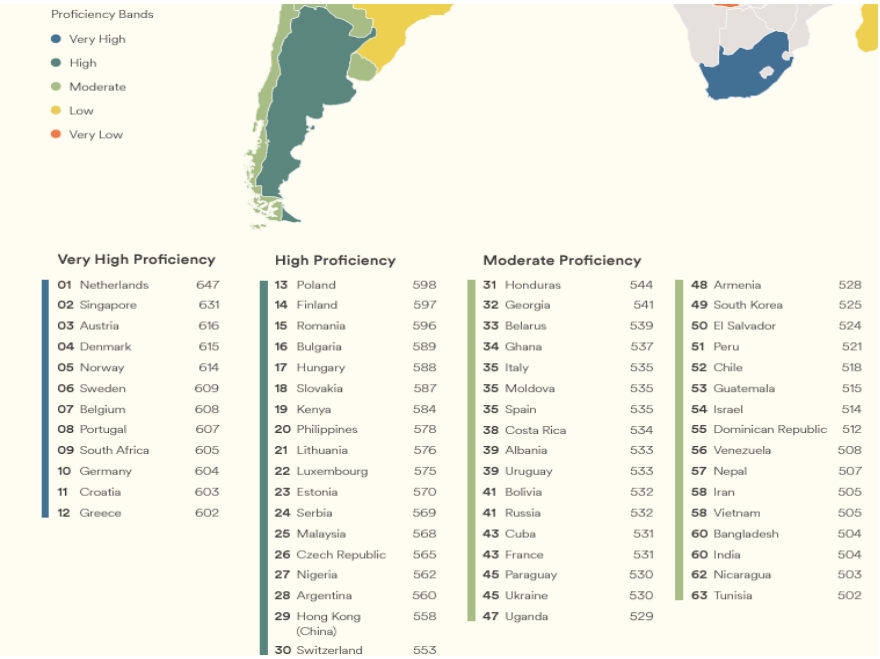

Рис. 2. Рейтинг країн за володінням англійською мовою станом на 2023 рік
Джерело: EF EPI [5]

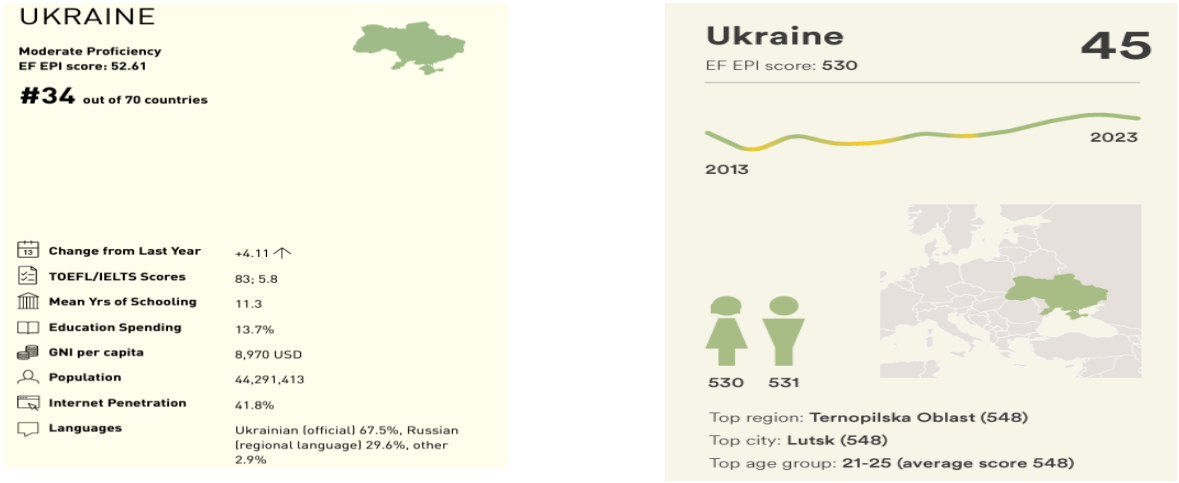

Рис. 3. Україна в рейтингах EF EPI у 2015 та 2023 роках
Джерело: EF EPI [4-5]

У зв'язку з цим, виникає питання оптимізації та пришвидшення темпів цієї тенденції. Згідно з результатами дослідження Київського Міжнародного Інституту Соціології за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку та Міністерства цифрової трансформації України, проведеного в грудні 2023-січні 2023 років, 56% опитаних респондентів висловили своє бажання підвищувати рівень англійської. Хоча цей показник є доволі позитивним, майже третина респондентів (30%) не вважає за потрібне покращувати свої навички в цій або будь-якій іншій іноземній мові [2]. Варто зазначити, що в цьому дослідженні брала участь більш активна та технічно підготовлена авдиторія, що дозволяє нам робити припущення, що статистика охочих підвищувати рівень англійської серед всього населення України буде нижчою, якщо врахувати більш консервативні групи та осіб похилого віку. З огляду на це, перед державою постає завдання покращити ці показники.

У 2023 році Міністерство цифрової трансформації України за співпраці з Міністерством освіти і науки України й Міністерством культури та інформаційної політики України запустило мовну програму "Future Perfect". Її мета – популяризувати англійську мову та зробити її вивчення простим та доступних для кожного українця. Будь-який бізнес, що надає послуги з вивчення іноземних мов, може долучитися до цієї програми, надавши доступ до власних матеріалів [1].

У червні цього року Верховна Рада України ухвалила законопроєкт про набуття англійською статусу мови міжнародного спілкування в Україні, що зобов'язує низку категорій держслужбовців та військових володіти цією іноземною мовою [3]. Даний закон не лише є однією зі сходинок на шляху вступу України до ЄС, а й працює додатковим стимулом для вивчення англійської мови для населення.

Разом з тим відбувається трансформація шкільного викладання англійської завдяки реформам НУШ (Нової української школи), спрямована на збільшення ролі комунікативних методів викладання та напрацювання доробку практичних навичок у дітей шкільного віку.

Підсумовуючи, слід зазначити позитивну динаміку змін у вивченні англійської мови серед населення України. Попри це, перед державою та її громадянами стоїть важливе завдання покращення цих показників для швидкої та повноцінної інтеграції в європейське суспільство. Для сталого розвитку країни в цьому напрямку необхідно підтримувати існуючі державні ініціативи, активно інформувати населення про їх переваги, а також популяризувати англійську мову за допомогою цифрових

технологій. Важливою частиною цього процесу є також підготовка та підвищення рівня кваліфікації викладачів.

Джерела

1. Дія. Освіта. Мовна програма Future Perfect. URL: https://osvita.diia.gov.ua/future-perfect?fbclid=IwAR0bufc7x55BiudgCuFGwPdKtFtedRGAOq9pidWHzedfNckECKnZGAslxbc

2. Київський Міжнародний Інститут Соціології. Оцінка рівня володіння іноземними мовами дорослого населення України. Звіт кількісного дослідження. URL: https://drive.google.com/file/d/1CRr9Sh8g21ShnZSGFZaiDVzfzublaWED/view

3. Урядовий портал кабінету міністрів України. URL: https://www.kmu.gov.ua/

4. EF English Proficiency Index 2015. URL: https://www.ef.com/assetscdn/WIBIwq6RdJvcD9bc8RMd/cefcom-epi-site/reports/2015/ef-epi-2015-english.pdf

5. EF English Proficiency Index 2023. URL: https://www.ef.com/assetscdn/WIBIwq6RdJvcD9bc8RMd/cefcom-epi-site/reports/2023/ef-epi-2023-english.pdf

РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Чуванова Л. М., Яценко В. І.
здобувачі магістратури
Поліський національний університет

Метою дослідження є визначення ролі підприємницької діяльності для забезпечення сталого розвитку економіки.

Завдання дослідження: встановити сутність понять «підприємництво» та «сталий розвиток»; охарактеризувати сучасний стан розвитку підприємництва в Україні та його роль у забезпечені сталого розвитку економіки.

Методологія дослідження: під час дослідження було використано загальнонаукові та специфічні методи дослідження.

Одним із елементів ринкового середовища сучасного світу є підприємництво. Воно надає робочі місця для населення, забезпечує оплату податків в державний бюджет, задовольняє потреби споживачів у необхідних товарах та послугах. Згідно Господарського Кодексу України, «підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [1].

Роль підприємництва для економіки країни колосальна. Саме завдяки підприємцям відбувається розвиток та впровадження інновацій у економіку, адже для захоплення нових ринків та заохочення споживачів необхідно постійно розвиватися та створювати нові продукти та послуги. Тому, можна стверджувати, що підприємницька діяльність є однією з рушійних сил економіки будь-якої країни. Ще одна функція підприємництва для ринку та суспільства – це ефективне використання ресурсів для отримання прибутку. Сюди входять трудові ресурси, земельні, виробничі та фінансові, і саме від вміння використання їх на благо держави та населення дає можливість ефективно розподіляти національне багатство.

Одна з найбільших функцій підприємницької діяльності є забезпечення населення продуктами харчування, непродовольчими товарами, технікою та послугами. Завдяки високій конкуренції на ринку, споживачі можуть обирати серед безлічі варіантів саме тієї продукції, чи послуги, яка необхідна саме йому. В свою чергу, завдяки бажанню підприємця бути першим, відбувається процес розвитку у сфері послуг, та постійно створюються нові продукти. Отже, можемо стверджувати, що підприємництво – важлива складова ринкової економіки, та є рушійною силою прогресу.

Протягом останніх років підприємницька діяльність в Україні, пов'язана із значною кількістю ризиків та перешкод. Основна проблема сьогодення – військові дії на території держави, ракетні обстріли, відключення світла та нестача трудових ресурсів. Варто зазначити, що попри складну економічну ситуацію, підприємці розвивають свій бізнес та впроваджують нові технології та слідкують за сучасними трендами та викликами, які виникають у зв'язку із глобалізацією економіки. Одним із таких викликів та питань є Сталий розвиток.

Сталий розвиток виконує дві важливі функції для суспільства, а саме розумне використання ресурсів та раціонального їх поділу, та бере до уваги потреби суспільства і важливість їх забезпечення для економіки. Задля виконання вказаних функцій Генеральною Асамблеєю ООН було визначено 17 цілей Сталого розвитку до 2030 року [2].

Підприємства усіх рівнів, як повноцінні учасники ринкового середовища несуть вплив на навколишнє середовище, рівень життя населення та суспільні процеси. Нами було проаналізовано роль суб'єктів підприємницької діяльності у системі забезпечення виконання цілей Сталого розвитку. Результати наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Роль суб'єктів підприємництва у досягненні Цілей Сталого розвитку ООН до 2023 року

Номер цілі	Суть цілі	Роль підприємництва у досягненні цілі
1	Подолання бідності	Створення робочих місць та достойна заробітна плата
2	Викорінення голоду, забезпечення продовольчої безпеки та покращення харчування, заохочення раціонального ведення сільського господарства	Виробництво якісних продуктів харчування, стимулювання виробництва
6	Забезпечення наявності та сталого управління водними ресурсами та санітарією	Проявляється через раціональне використання у своїй діяльності водних ресурсів
8	Сприяння безперервному, всеохопному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх	Створення робочих місць, розвиває нові технології
12	Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва	Впливає через використання альтернативних ресурсів у своїй діяльності

Джерело: сформовано автором

Отже, враховуючи вище зазначене, можемо стверджувати, що підприємництво відіграє важливу роль у сучасному ринковому середовищі та бере участь у досягненні глобальних Цілей Сталого розвитку.

Джерела

1. Господарський Кодекс України. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text.
2. Цілі сталого розвитку Україна. Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina.

THE IMPORTANCE OF FORMING AN EFFECTIVE STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE IN THE FACE OF RAPID CHANGES IN THE MARKET ENVIRONMENT, GLOBAL COMPETITION AND TECHNOLOGICAL PROGRESS

Qian Wu,
post graduate student
Research supervisor: PhD (Econ.), Assoc. Prof. Khrystenko L.
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Against the backdrop of global economic integration, enterprises face an increasingly complex and volatile market environment, intensified global competition, and ever-changing technological progress. These factors not only present a serious challenge to the survival and development of enterprises but also bring unprecedented opportunities. Therefore, formulating and implementing an effective enterprise development strategy has become crucial for enterprises to excel in fierce market competition and achieve sustainable development. The study considers the importance of forming an effective enterprise development strategy from three dimensions: changes in the market environment, intensifying global competition, and technological progress.

The market environment is fundamental for the survival and growth of enterprises. In recent years, with the acceleration of globalization and the advancement of information technology, the market environment has undergone unprecedented rapid changes [1]. Consumer demand is becoming increasingly diverse and personalized, leading to more market segmentation and the constant emergence of new products and services, making the market environment more complex and unpredictable. In such a dynamic market environment, enterprises that adhere to traditional business models and strategic thinking will struggle to adapt to rapid changes in the market, ultimately losing their competitive edge. Therefore, enterprises must flexibly adjust their business strategies and product structures in response to changes in the market environment to meet diverse consumer needs. This necessitates the precise formulation of effective development strategies, clear market positioning, strengthened market research efforts, and improved responsiveness for enterprises to establish a strong presence amidst fierce market competition.

With the deepening of globalization, enterprise competition has transcended national borders, posing a significant challenge for businesses on a global scale [2]. Global competition requires that enterprises excel not only in product quality, pricing, and service but also in branding, technology, and management with a global perspective and strategic foresight. Faced with this reality, enterprises must devise forward-thinking strategies for global development. This involves bolstering technological innovation and product research and development to enhance the core competitiveness of their offerings continuously,

actively expanding into international markets through cross-border operations and strategic partnerships to optimize resource allocation and establish a global market presence, as well as prioritizing brand building and corporate culture development to elevate the international influence and brand image of their organizations.

Technological advancement has become the primary driving force behind enterprise development. With the rapid growth of emerging technologies such as artificial intelligence, big data, cloud computing, and the Internet of Things, enterprises are encountering unprecedented opportunities and challenges. To capitalize on these opportunities and address the challenges, developing and implementing an effective enterprise development strategy is crucial. This strategy not only encourages and supports technological innovation within enterprises but also enhances their core competitiveness through research and development of new products and technologies. Additionally, forward-looking strategic planning can help maintain a competitive advantage and sustainable development capability by proactively investing in emerging technology areas. Technological progress not only enhances productivity and quality levels within enterprises but also facilitates expansion into new business areas and models.

Given the rapid changes in today's market environment, escalating global competition, and swift technological progress, developing an effective enterprise development strategy is crucial. A successful strategy can provide concrete measures for enterprises to navigate these challenges and maintain market competitiveness. This is essential to stand up to fierce competition and achieve sustained and robust development.

References

1. Li, Z. Organizational Strategic Navigation in a Dynamic Environment: Insights into Market Competition, Technological Change, and Policy Dynamics. Advances in Economics, Management and Political Sciences, 2024. p. 98–103.

2. Степаненко Н.О., Кліменко О.М., Литвиненко А.В. Стратегії підтримки підприємництва в умовах глобального конкурентного ринку з урахуванням економічного розвитку держави. Економіка. №1(191), 2024. с. 102–112.

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Шагоян С. М., к.е.н., доцент,
Шишкова Д. С.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Метою дослідження є розробка підходів до аналітичного забезпечення ефективності декарбонізації суб'єкта господарювання через оцінку різних екологічних ініціатив, шляхом впровадження інструментів моніторингу та контролю викидів при оптимізації бізнес-процесів з урахуванням міжнародних стандартів і стратегій сталого розвитку. Завданнями дослідження є визначення показників ефективності декарбонізації для бізнесу (ідентифікація відповідних метрик відповідно до сучасних підходів до декарбонізації суб'єктів господарювання); розробка аналітичних інструментів для моніторингу та оцінки викидів парникових газів для створення моделей ефективного обліку і контролю.

Методику проведення дослідження склали: метод системного аналізу - для оцінки комплексних взаємозв'язків між економічними показниками, викидами

парникових газів і впливом екологічних ініціатив на бізнес-модель; аналіз літератури та нормативних документів – для вивчення наукових джерел, міжнародних стандартів і передових практик декарбонізації. Науково-практична значущість отриманих результатів полягає в розробці інноваційних підходів до аналітичного забезпечення ефективності декарбонізації суб'єктів господарювання, що дозволяє підвищити точність моніторингу викидів, оптимізувати використання ресурсів, інтегрувати міжнародні екологічні стандарти у бізнес-процеси, а також сприяти підвищенню економічної та екологічної стійкості підприємств, забезпечуючи їх конкурентоспроможність у контексті глобальних тенденцій сталого розвитку.

Суб'єктам господарювання відповідно до мети декарбонізації [1] та встановлених законодавчо засад моніторингу, звітності та верифікації [2], доцільно детально опрацювати аналітичну оцінку ефективності впровадження конкретних кроків суб'єкту господарювання щодо декарбонізації. Аналітична оцінка ефективності впровадження конкретних кроків суб'єкту господарювання є важливою, оскільки вона дозволяє виявити, наскільки ці заходи сприяють досягненню стратегічних цілей компанії, оптимізації ресурсів, підвищенню продуктивності та зменшенню ризиків, що, у свою чергу, допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо подальших інвестицій, коригування стратегії або впровадження нових ініціатив для покращення результатів діяльності [3, с.114].

При цьому діяльність суб'єкта господарювання має включати наступні напрями:

1. Стратегічне управління спрямоване на досягнення «нульового рівня», коли декарбонізація відповідає загальній бізнес-стратегії, персонал має загальне розуміння кліматичних змін, бонусні виплати керівникам прив'язані до екологічних показників, пріоритетним є використання відновлюваних джерел енергії, складається звітність по досягненню низьковуглецевої практики для внутрішніх зацікавлених сторін, надається публічна інформація суспільству щодо розкриття даних про викиди, наявні притягнення до відповідальності за порушення ESG-принципів, залучаються менеджери зі сталого розвитку та фахівці з питань енергетики, знижуються загальні витрати на виробництво вітрової і сонячної енергії.

Аналітична оцінка напряму стратегічного управління, спрямованого на досягнення «нульового рівня» у декарбонізації, може здійснюватися через показники:

- обсяг викидів парникових газів (загальна кількість викидів CO2, що генерується організацією),
- відсоток використання відновлюваних джерел енергії (частка енергії з відновлюваних джерел у загальному споживанні),
- інтенсивність вуглецевих викидів (співвідношення між викидами і обсягом виробництва),
- вуглецевий баланс (кількість компенсованих викидів через "зелені" проєкти),
- енергоефективність (ефективність споживання енергії на одиницю продукції),
- кількість декарбонізованих процесів (впроваджені низьковуглецеві технології),
- зниження споживання викопного палива (зменшення використання не відновлюваних джерел енергії),
- зелений інноваційний капітал (інвестиції в екотехнології),
- індикатор сталого ланцюга постачання (відсоток партнерів, що впроваджують декарбонізаційні стратегії).

2. Розробка та реалізація екологічної поведінки на рівні суб'єкту господарювання, коли не тільки вимірюються показники викидів вуглецю, але й

проводиться екологічне обґрунтування всіх ініціатив, виявляються кліматичні ризики і можливості сталого розвитку ведення бізнесу на кожному рівні, відбувається розширення фінансування екологічно безпечних видів діяльності, вже наявні заощадження від оновлення світлодіодного освітлення, водозбереження, від модернізації системи кондиціонування та вентиляції.

Аналітична оцінка напряму розробки та реалізації екологічної поведінки суб'єкта господарювання може здійснюватися через показники:

- рівень зниження споживання енергії (скорочення використання електроенергії, газу та інших ресурсів),
- обсяг зменшення викидів шкідливих речовин,
- частка використання відновлюваних ресурсів (відсоток матеріалів і енергії з екологічно чистих джерел),
- кількість впроваджених програм з утилізації відходів (ініціативи з переробки, зменшення використання пластику та інших відходів),
- відповідність екологічним стандартам (дотримання міжнародних стандартів),
- обсяг інвестицій у «зелені» технології (витрати на впровадження екологічних рішень),
- показники соціальної відповідальності (рівень залучення працівників і партнерів у екологічні ініціативи компанії).

3. Адаптація бізнес-моделі з фокусом на стандарти ESG (Environmental (навколишнє середовище), Social (соціальний аспект) та Governance (управління)) реалізується через посилення внутрішніх ESG норм та стандартів, постійний моніторинг відстеження потенційних законодавчих змін, розроблення внутрішньої стратегії по адаптації до вимог звітності, моніторинг показника соціальної вартості вуглецю, який показує кількісний економічний вплив викидів вуглецю на основі організованого збору послідовної, надійної та придатної для порівняльного аналізу інформації, пов’язаної з кліматом для користувачів всіх рівнів.

Аналітична оцінка напряму адаптації бізнес-моделі до цілей декарбонізації з фокусом на стандарти суб'єкта господарювання може здійснюватися через показники:

- рівень інтеграції відновлюваних джерел енергії (частка енергії, отриманої з сонця, вітру або інших чистих джерел),
- впровадження енергоефективних технологій (зниження споживання енергії на одиницю продукції або послуги),
- відповідність міжнародним стандартам екологічного менеджменту,
- частка декарбонізованих процесів (кількість виробничих і логістичних процесів, адаптованих до безвуглецевих технологій),
- показник участі партнерів у декарбонізаційних ініціативах (частка постачальників, які також слідують принципам декарбонізації).

4. Організація кліматичного/екологічного обліку через налагодження звітування регулюючим органам, співпрацю з незалежними сторонніми сертифікаторами, впровадження програми компенсації викидів вуглецю, досягнення показників реалізації програм «зеленого фінансування» та рівню використання податкових пільг за ініціативами щодо «нульового рівня» викидів, формування історії впливу на клімат на рівні суб’єкту господарювання.

Аналітична оцінка напряму організації кліматичного/екологічного обліку суб'єкта господарювання може здійснюватися через показники:

- кількість відходів, що підлягають утилізації або переробці (відсоток відходів, що обробляються екологічно відповідальним чином),

-кількість проведених екологічних аудитів (оцінка відповідності екологічним вимогам),

-індикатор корпоративної соціальної відповідальності щодо кліматичних дій (участь у програмах, що сприяють боротьбі зі змінами клімату).

Додаткові робочі документи, які допоможуть налаштувати кліматичний/екологічний облік суб'єкта господарювання, можуть включати політику екологічного менеджменту (визначення екологічних цілей і принципів), екологічну карту процесів (візуалізація джерел викидів та впливу на довкілля), форму реєстрації викидів парникових газів (облік CO2 та інших викидів), журнал обліку споживання енергії (фіксація викопних та відновлюваних джерел), звіт про управління відходами (облік утилізації та переробки), матрицю відповідності екологічним стандартам (статус виконання міжнародних вимог), план декарбонізації (конкретні кроки для зменшення викидів), форму для реєстрації інвестицій в екологічні ініціативи (облік витрат на "зелені" проєкти), звіт про екологічний аудит (результати перевірок процесів) та шаблон для зовнішньої екологічної звітності (підготовка звітів для регуляторів).

5. Забезпечення надійної відстежуваності для ефективного контролю не має обмежуватись отриманням точних даних щодо викидів через використання датчиків для вимірювання забруднення та споживання енергії. Аналітична оцінка цього напряму залежить від виду та інтенсивності діяльності суб’єкта господарювання (від загального виміру рівню забруднення повітря, водойм, ґрунтів в результаті діяльності підприємства, кількості випадків відхилення від екологічних норм, аварій або забруднень до оперативних щоденних показників, які дозволяють в реальному часі контролювати ключові аспекти екологічної діяльності підприємства і приймати своєчасні коригувальні рішення для підтримки ефективної декарбонізації та сталого розвитку). Можуть бути використані інноваційні методи – машинне навчання виявляє закономірності споживання та викидів, блокчейн для отримання необхідних верифікацій. Мають бути розроблені та використовуватися інструменти у вигляді звітів та аналітики, ґрунтовані на перевірених даних, налаштовано збір та інтеграцію даних у режимі реального часу, налаштовано заведення даних в автоматизованому режимі, організовано подання інформації щодо викидів у загальнодоступних звітах, де дані можна відслідковувати до первинного джерела. Спочатку опрацьовуються проблемні місця та ручні процеси, пов’язані зі збором даних, далі коригуються стратегії з декарбонізаці. Методи забезпечення надійної відстежуваності для ефективного контролю декарбонізації на рівні суб'єкта господарювання включають використання автоматизованих систем моніторингу викидів (для збору реальних даних), впровадження цифрових інструментів для обліку енергоспоживання (з автоматизацією збору даних про використання відновлюваних і викопних джерел), регулярне проведення незалежних екологічних аудитів (для верифікації досягнень і виявлення відхилень), запровадження прозорої системи звітності (відповідність міжнародним стандартам) та створення інтегрованої бази даних з екологічними показниками (для централізованого управління та аналізу даних).

Таким чином, для оцінки ефективності декарбонізації на рівні суб'єкта господарювання потрібно враховувати складність самого процесу та відсутність напрацьованих універсальних показників виміру. За допомогою сучасних аналітичних інструментів дослідження можна відслідковувати процеси в оперативному режимі та надавати узагальнену інформацію для здійснення зовнішнього звітування. В результаті цих заходів будуть досягатися наступні

результати на рівні управління суб'єктом господарювання в частині декарбонізації: задокументовані ESG-політики та процедури стосовно дотримання курсу на декарбонізацію; задокументовані принципи ESG, як частини стратегії розвитку підприємства; врахування ESG-факторів у плануванні своєї стратегії; процедури моніторингу зусиль у сфері сталого розвитку; індикатори запровадження проектів зі сталого розвитку та його підходів у свої бізнес-моделі.

Подальші дослідження мають визначити механізми адаптації бізнес-моделі до міжнародних стандартів екологічного менеджменту через виявлення прогалин у впровадженні стандартів до розробки дорожньої карти для поступової адаптації бізнес-моделі до міжнародних вимог, в т.ч. визначення етапів і пріоритетних заходів для стандартизації, економічне обґрунтування доцільності адаптації бізнесу до екологічних норм, моделювання впливу стандартизації на операційну ефективність підприємства через оцінку змін у ресурсозбереженні, енергоспоживанні та екологічному впливі, розробку механізмів інтеграції екологічних стандартів у внутрішні політики та процедури компанії (оновлення корпоративних політик, тренінги для співробітників, автоматизація облікових процесів), встановлення індикаторів успішності для контролю результативності процесів декарбонізації та їх відповідності міжнародним стандартам, підготовка рекомендацій щодо підвищення гнучкості бізнес-моделі у відповідь на змінювані екологічні вимоги.

Джерела

1. Курс на декарбонізацію. KPMG, 2021. URL: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2021/09/kpmg-decarbonization-journey.pdf

2. Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» від 12.12.2019 № 377-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/377-20#Text (дата звернення 01.10.2024)

3. Makurin A. A., Usatenko O. V., Shyshkova N. L. Current tools to control decarbonization in Ukraine both governmentally and locally. – Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, 2024, № 3. URL: https://nvngu.in.ua/jdownloads/pdf/2024/3/03_2024_Makurin.pdf

СТАЛИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ: ІННОВАЦІЙНІ СТАРТАПИ УКРАЇНИ

Шевченко І. О., д.е.н., доцент

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Сталий розвиток стає все більш важливим глобальним питанням в останні роки. За даними Європейської комісії, понад дві третини європейців вважають зміну клімату серйозною проблемою, а майже 60% вважають, що це одна з найактуальніших проблем, з якими стикається сьогодні світ.

Для сучасного бізнесу сталий розвиток має вирішальне значення, оскільки він впливає на всі аспекти розвитку та управління фірмою, включно з тим, як клієнти, співробітники та інвестори бачать і цінують їх. Інтегруючи стійкість у свою діяльність, лідери можуть налаштувати свій бізнес на довгостроковий успіх і створити можливості для інновацій та зростання, а також вирішувати важливі соціальні та екологічні проблеми.

У стартапу може виникнути спокуса зосередитися на досягненні фінансового успіху звичайними методами. Однак важливо враховувати сталість на початку подорожі, оскільки такі фактори, як ваш вуглецевий слід, цінності бренду та впровадження стійких ланцюгів постачання, можуть мати значний вплив як на довгострокову фінансову життєздатність вашої компанії, так і на її репутацію. Приклади успішних стартапів 2024 року в Україні та їх характеристика:

1. Effa – це український стартап, який створює екологічно чисті та біорозкладні одноразові засоби особистої гігієни, такі як зубні щітки з паперу. Заснований у 2024 році, стартап привернув увагу інвесторів і компаній по всьому світу, оскільки вирішує важливу екологічну проблему – надмірне використання пластику. Продукція Effa не містить шкідливих для навколишнього середовища матеріалів, а її виготовлення базується на використанні вторинних ресурсів. Щітка має паперову ручку та змінну щетину з крохмалю.

Характеристика: Effa влучно відповідає на запит екологічно свідомого споживача, що все більше відмовляється від пластику у щоденному житті. Використання біорозкладних матеріалів забезпечує тривалість використання продуктів одноразового вжитку без шкоди для планети. Це робить стартап затребуваним на світовому ринку екотоварів, оскільки компанії та окремі люди шукають шляхи скорочення вуглецевого сліду та зменшення пластикових відходів.

2. Mosqitter – це інноваційний пристрій для боротьби з комарами, який використовує технологію, що не вимагає хімікатів. Він розроблений для екологічної боротьби з комахами, що можуть бути переносниками таких захворювань, як малярія або лихоманка Денге. Пристрій використовує сучасні методи відлякування комарів за допомогою природних засобів, таких як ультрафіолетове світло та пастки. У 2024 році Mosqitter отримав кілька міжнародних нагород за екологічні інновації і став одним з найуспішніших українських стартапів.

Характеристика: Mosqitter відповідає на глобальну проблему, особливо в регіонах, де поширені хвороби, що передаються через комарів. Екологічність технології вигідно вирізняє його серед традиційних засобів боротьби з комарами, які часто використовують небезпечні хімікати. Завдяки цьому пристрій має великий потенціал для розширення на міжнародні ринки, зокрема в Африці, Азії та Латинській Америці.

3. Esper Bionics – це стартап, що спеціалізується на розробці передових біонічних протезів. Використовуючи штучний інтелект і новітні матеріали, компанія створює протези нового покоління, які дозволяють людям з обмеженими фізичними можливостями відновлювати функції кінцівок з високою точністю. У 2024 році Esper Bionics отримав фінансування від Google Ukraine та кількох міжнародних венчурних фондів. Цей стартап працює над революційними рішеннями в галузі протезування та реабілітації.

Характеристика: Використання штучного інтелекту та сучасних технологій у біоніці дозволяє людям з обмеженими можливостями отримувати доступ до більш функціональних і зручних протезів. Стартап спрямований на зміну стандартів у протезуванні та підвищення якості життя людей, що потребують медичних рішень для відновлення функцій кінцівок. Це приклад високотехнологічного бізнесу, який знаходиться на стику медицини та інженерії, з величезним потенціалом для глобального ринку.

Таким чином, аналіз стартапів України дозволив дійти висновку, що стійкість має бути пріоритетом для стартапів. Впровадження стійких практик може допомогти зменшити витрати, підвищити ефективність і сприяти позитивному соціальному та екологічному впливу. Розглянувши стійкість на ранніх етапах подорожі, стартапи можуть налаштуватися на довгостроковий успіх і більш стійке майбутнє.

Джерела

1. Ptashchenko, O., & Ivashchenko, O. Розвиток суб'єктів підприємництва в умовах економічної інклюзії: інструментарій інтенсифікації розвитку та соціально-економічна нестабільність. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(14), 2024 16-26. Retrieved із https://www.journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/293

2. Шевченко І. О. Адаптація бізнес-моделі підприємств України до цифрової торгівлі на глобальних ринках. *Theoretical methods and improvement of science: VII Міжнародна науково- практична конференція.* Бордо, Франція, 12-14 грудня 2022 р. С. 68-71. URL: https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/12/Theoretical-methods-and-improvement-of-science.pdf

3. Шевченко І. О. Стратегія сфери цифрової трансформації бізнес-середовища України. *Збірник праць XX Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації»*. Тернопіль, Україна, 19 травня 2023. С. 769-772.

SOME ASPECTS OF REGULATION OF INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES

Shi Guangming, postgraduate,
Ilchenko I., undergraduate student
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Mapping the production strategy in an industrial enterprise is an important way to evaluate and visually explicate the perspectives, goals and activities, as well as the cause and effect relationships between them. Organising the goals in each specific perspective and mapping the strategic relationships between all units serves as a way to evaluate the goals to ensure that they are consistent and comprehensive.

A strategy map is a visual way to communicate how the different units of an industrial enterprise interact with each other, which facilitates the cascading of the balanced scorecard because it can be created at different levels of management (1 to 3) of that enterprise and each level's map can be reviewed for alignment with the overall strategy map.

The diagram, which is built in accordance with the development of an industrial enterprise, is fully recorded in the strategic map, and all the indicators obtained are actually distributed by the divisions of this enterprise, such as

financial and economic;

marketing;

business process;

professional training and growth (economic and professional).

The strategic map provides a regulatory checklist of all components of the production strategy and its interrelationships. All information is contained in the strategic map on one page, and this allows for relatively easy strategic communication.

The financial perspective looks at the creation of long-term shareholder value and is built on the basis of:

productivity management strategies;

improving the cost structure and asset utilisation;

production strategy, which includes a growth strategy and a sales strategy that contribute to the growth of production and services, as well as the implementation of innovative production processes, which necessarily entails changes:

in the conditional policy;

improvement of product quality;

diversity of products;

expansion of after-sales services;

close business cooperation with partners;

service branding.

When working with customers (especially with regular customers), industrial enterprises should develop and implement a variety of services, expand the range of products, which will have a powerful information base that should be constantly updated, and work as a team, including not only employees of the industrial enterprise, but also customers.

At the same time, cause-and-effect relationships should be constantly monitored and shown by arrow connections [2].

After reviewing the principles of building strategic maps, it becomes possible to use mapping to help describe the production strategy and capture the performance indicators used to calculate the production competence index and the business activity index. These indicators influence the process of aligning divisions and production units, which can be called the overall strategy (Fig. 1).

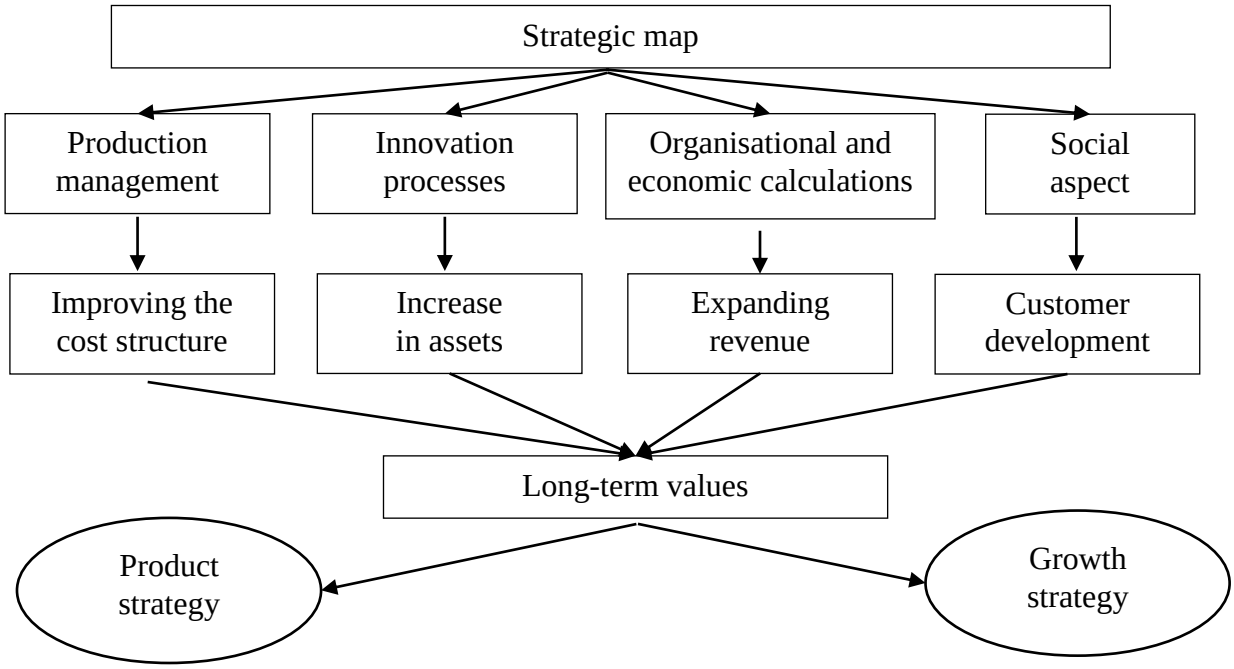

Figure 1. Key components of the strategic map

The main components of the strategic map are based on the interaction of all departments, which justify all production results, and are focused on a production strategy that involves significant changes in culture. Organisational change is an evolutionary process. Consistent executive leadership, engagement, active sponsorship and support are crucial to maintain momentum in addressing the challenges that industrial enterprises inevitably face [3].

The executive team must be in agreement not only with each other, but also with the vision for the development of the industrial enterprise.

The executive team participates in design sessions that establish the main objectives, vision and strategic themes.

The executives continue to express their support and participation in the balanced scorecard initiative. Feedback cycles are necessary to keep the focus on the manufacturing strategy and its reassessment activities. To support the evaluation of the manufacturing strategy, industrial enterprises should use reporting and analysis tools that allow them to analyse the factors that influence the measures taken.

The strategic map shows the created value propositions, which are integrated with each other in one graphical representation, where it is immediately possible to significantly help in increasing the competitiveness of an industrial enterprise by communicating with managers in the form of a mapping strategy.

References

1. Пономаренко В.С., Клебанова Т.С., Чернова Н.Л. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование. Харьков : ИНЖЭК, 2004. 144 с.

2. Цифрові технології в інноваційній трансформації економіки України : колективна монографія / І.Ю. Єгоров та ін. ; за ред. І.Ю. Єгорова, О.І. Никифорук, В.Е. Ліра ; НАН України, ДУ «Ін-т. екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2020. 308 с. URL: http://ief.org.ua/docs/ mg/321.pdf

3. Онофрійчук О.П. Економічна безпека підприємницької діяльності в умовах розвитку цифрової економіки : автореф. дис. … к.е.н. : 08.00.04. Маріуполь, 2021. 24 с.

МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ БРЕНДУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Шухманн В. А., здобувач
Науковий керівник: д.е.н., професор Пташенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Сучасний бізнес середовище зазнає значних змін під впливом цифрових технологій, що суттєво впливає на методи і стратегії маркетингового управління. У цьому контексті маркетинговий аудит бренду стає важливим інструментом, що дозволяє підприємствам оцінити свою позицію на ринку, виявити сильні і слабкі сторони, а також адаптуватися до нових умов, що постійно змінюються. Цифрова економіка створює нові можливості та виклики для брендів, адже споживачі стають більш вимогливими та обізнаними, а інформація розповсюджується швидше ніж будь-коли раніше.

Саме тому, важливо зосередитися на кількох ключових аспектах, які підкреслюють його важливість і роль у сучасному бізнес-середовищі:

Таблиця 1

Аспекти маркетингового аудиту бренду

Аспект	Характеристика
Аналіз цифрової присутності	Один із перших етапів маркетингового аудиту полягає в оцінці цифрової присутності бренду. Це включає аналіз веб-сайту, активності в соціальних мережах, контенту та взаємодії з користувачами. Дослідження показують, що онлайн-репутація та відгуки споживачів суттєво впливають на споживчі рішення, тому важливо зрозуміти, як сприймається бренд в цифровому просторі
Вивчення цільової аудиторії	У цифровій економіці можливості для збору та аналізу даних про споживачів значно зросли. Використання аналітики даних дозволяє брендам детально вивчити поведінку, вподобання і потреби цільової аудиторії. Це знання допомагає формувати персоналізовані маркетингові стратегії, які підвищують ефективність комунікацій та зміцнюють лояльність клієнтів
Оцінка конкурентного середовища	Цифрова економіка створює нові виклики у вигляді зростаючої конкуренції. Маркетинговий аудит має на меті не лише оцінити позицію бренду на ринку, але й вивчити діяльність конкурентів. Це дозволяє виявити їхні стратегії, сильні сторони та недоліки, що може стати основою для розробки власних унікальних пропозицій
Вимірювання ефективності маркетингових кампаній	У цифровій економіці можливість швидко вимірювати результати маркетингових кампаній є ключовою. Використання аналітичних інструментів, таких як Google Analytics, соціальні медіа-аналітики та інші метрики, дозволяє оцінити, які стратегії працюють, а які потребують корекцій. Це дозволяє компаніям оптимізувати свої зусилля та збільшувати ROI (прибуток на інвестиції)
Адаптація до змін	Світ цифрових технологій постійно змінюється, що вимагає від брендів гнучкості та готовності до адаптації. Маркетинговий аудит не лише надає актуальну інформацію про стан справ, але й дозволяє виявити можливості для інновацій та розвитку нових продуктів і послуг, які відповідають сучасним вимогам споживачів
Розробка стратегії взаємодії з клієнтами	В умовах цифрової економіки важливо не лише залучити нових клієнтів, але й підтримувати стосунки з уже існуючими. Створення ефективних стратегій комунікації, персоналізації пропозицій та управління лояльністю клієнтів є важливими компонентами успішного бренду
Етичні та соціальні аспекти	Сучасні споживачі все більше уваги приділяють етичним аспектам діяльності брендів. Маркетинговий аудит також має на меті оцінити, наскільки бренд відповідає принципам соціальної відповідальності та сталого розвитку, що стає важливим чинником у формуванні позитивного іміджу

Джерело: сформовано [1-5]

Таким чином, маркетинговий аудит бренду в умовах цифрової економіки є не лише корисним, але й необхідним процесом для забезпечення успішного функціонування підприємства. Він дозволяє компаніям адаптувати свої стратегії, орієнтуючись на потреби споживачів, використовувати нові технології та будувати довготривалі стосунки з клієнтами, що, в свою чергу, сприяє сталому розвитку бізнесу в сучасному глобальному середовищі.

Маркетинговий аудит надає підприємствам важливі інструменти для всебічного аналізу їхньої діяльності, включаючи оцінку цифрової присутності, вивчення цільової аудиторії, аналіз конкурентного середовища та вимірювання ефективності маркетингових кампаній. Завдяки збору та аналізу даних, компанії можуть виявити нові можливості для зростання, оптимізувати свої стратегії та приймати обґрунтовані рішення.

Крім того, врахування етичних і соціальних аспектів стає дедалі важливішим у формуванні позитивного іміджу бренду, що, у свою чергу, підвищує довіру споживачів і сприяє їхній лояльності. В умовах цифрової економіки, де інформація швидко розповсюджується, а споживчі очікування постійно зростають, бренди, які не враховують ці фактори, ризикують втратити конкурентні переваги.

Джерела

1. Bohdan Danylyshyn, Olena Bondarenko, Maryna Gudz, Olena Ptashchenko, Anastasiia Mohylova and Larysa Radkevych. Marketing Tools to Increase Regional Investment Attractiveness. [ref]: vol.21.2023. Pages 1101-1108. available at: https://refpress.org/ref-vol21-a122/

2. Svetlana Khaminich, Mykhailo Broshkov, Eduard Kuznietsov, Olena Ptashchenko, Viktoriia Milcheva, Olga Boiko. Transformation of Managerial Innovations in Conditions of Digitalization of Market Relations. International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE). ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-4, November 2019, P. 7888-7893. DOI:10.35940/ijrte.D9137.118419. URL: https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4/D9137118419.pdf

3. Ptashchenko, O., & Shevchenko, I. (2024). Маркетинговий контроль в умовах глобальних транформацій: аудит бренду. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(13), 56-69. https://doi.org/10.32750/2024-0107 URL: https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/248

4. Shtal, T., Ptashchenko, O., Rodionov, S., & Kurtsev, O. (2023). Implementation of modern marketing tools in entrepreneurial activity. Economics of Development, 22(4), 53-63. doi: 10.57111/devt/4.2023.53. URL: https://ecdev.com.ua/uk/journals/t-22-4-2023/implementatsiya-suchasnogo-marketingovogo-instrumentariyu-v-pidpriyemnitsku-diyalnist

5. Пташенко О.В., Шухманн В.А. Детермінанти цифрової економіки. Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 27–28 березня, 2024 р. / М-во освіти і науки України; Київ. ун-т культури, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2024, Част. 1. 267 с. (С.66-68)

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Юрченко О. С., здобувач
Львівський національний університет імені Івана Франка

У теперішній час війна в Україні стала домінуючим негативним фактором впливу на безперервність діяльності практично кожного суб'єкта господарювання, в тому числі і підприємств пивоварної галузі. Облік та звітність як джерела інформації про діяльність підприємств зазнали суттєвих трансформацій внаслідок впливу окремих подій, серед яких: збитки та шкода необоротним активам і запасам, крадіжки, відчуження активів; суттєве знецінення та зменшення корисності активів; зміна окремих підходів до розкриття фінансових бізнесу у звітності; трансформація окремих облікових оцінок. Зацікавлені користувачі фінансової звітності з прямим фінансовим інтересом потребують інформації, з одного боку, про поточний фінансовий стан, а з іншого – про перспективи фінансової спроможності стабільного відтворення капіталу підприємства. Урахування інтересів зацікавлених користувачів при розкритті інформації в фінансовій звітності про фактори впливу на безперервність, загрози зовнішнього середовища, ринкову кон'юнктуру, ризики та втрати від ризиків підприємницької діяльності сприятимуть усуненню декларативності застосування принципу безперервності. В цьому зв'язку перед підприємствами постають питання вдосконалення системи аналітичного забезпечення управління, завданням якої є ідентифікація факторів впливу на безперервність діяльності підприємств та їх відображення у бухгалтерській звітності.

Існуючі підходи до аналізу результативності діяльності та фінансового стану підприємств детально висвітлені в літературі. Проте в них відсутні рекомендації щодо аналізу та оцінки потенціалу фінансової спроможності безперервної діяльності підприємства. Саме результати аналізу та оцінки потенціалу фінансової спроможності дозволяють сформувати інформаційну платформу для задоволення потреб зацікавлених користувачів у фінансовій і нефінансовій інформації стосовно дотримання принципу безперервності у звітності. Результати дослідження свідчать про відсутність єдиного підходу до комплексного аналізу потенціалу фінансової спроможності безперервної діяльності підприємства, відповідно, необхідним є формування переліку вимог, якому має відповідати методика його проведення: 1) динамічність (врахування факторів змін зовнішнього і внутрішнього середовища господарювання підприємства); 2) репрезентативність (відображення найбільш суттєвих показників, що впливають на потенціал фінансової спроможності підприємства); 3) достовірність результатів оцінки дійсного потенціалу фінансової спроможності відтворення вартості підприємств; 4) використання для аналітичної оцінки статистичних даних, звітності та експертних оцінок; 5) врахування найбільш важливих складових потенціалу фінансової спроможності для оцінки забезпечення безперервності діяльності підприємства.

Для проведення аудиту дотримання принципу безперервності підприємства використовуються аналітичні методи та процедури, які залежать від постановки мети і об'єктів аудиту, інформаційної бази аналізу, встановлення критеріїв для прийняття рішень. Для здійснення оцінки безперервності підприємства, і зокрема його фінансової спроможності, важливою є наявність інформації, що здатна забезпечити отримання достатніх аудиторських доказів для здійснення аудиту.Фінансова спроможність – це узагальнююча характеристика фінансового стану підприємства,

що відображає, по-перше, дійсний потенціал фінансової здатності безперервної діяльності в умовах дії дестабілізуючих чинників; по-друге, потенціал відтворення вартості з урахуванням ризику. Тому в процесі аудиту важлива роль відводиться використанню аналітичних процедур, які надають можливість оцінити стан фінансової спроможності підприємства та виявити ступінь впливу факторів ризику на забезпечення безперервної діяльності.

Методологія комплексного аналізу потенціалу фінансової спроможності безперервної діяльності підприємства ґрунтується на концепціях збереження капіталу та безперервності.

Основними завданнями комплексного аналізу фінансової спроможності безперервності діяльності підприємства є:

– забезпечення інформацією різних користувачів про дійсний потенціал забезпечення безперервної діяльності підприємства;
– виявлення чинників та ступеню їх впливу на потенціал фінансової спроможності безперервної діяльності підприємства;
– визначення вартісного розриву між фундаментальною (внутрішньою) і дійсною вартістю підприємства;
– оцінка реальної вартості підприємства на основі розрахунків за різними методами;
– узагальнення та модифікація результатів комплексного аналізу фінансової спроможності для розробки управлінських рішень щодо забезпечення безперервності діяльності;
– прогнозування вартості підприємства за методом дисконтування грошових потоків з урахуванням ризиків [1].

Важлива роль в процесі здійснення аналітичних процедур відводиться попередньому аналізу впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на безперервність діяльності. У процесі аналізу та дослідження факторів впливу на безперервність діяльності варто враховувати наступні особливості:

– фактори впливу на безперервність діяльності не є сталими, вони потребують постійного коригування в залежності від змін зовнішнього та внутрішнього середовища;
– кожний окремий фактор слід розглядати лише у поєднанні з іншими факторами, оскільки вони тісно взаємопов’язані один з одним;
– зміна факторів безпосередньо впливає на можливість застосування підприємством принципу безперервності діяльності;
– оцінка ступеня впливу факторів на безперервність діяльності має базуватися на ключових показниках діяльності підприємства.

Аналітична оцінка ступеню впливу кожного окремого чинника на діяльність дозволить зрозуміти, яким сферам підприємства варто приділити найбільшу увагу та розробити відповідні заходи щодо удосконалення методів управління.

До об’єктів аналізу в оцінюванні безперервності діяльності підприємств належить активи та джерела їх формування, фінансовий стан, фінансова стійкість, ділова активність, вартість підприємства. В зв’язку з тим, що основними індикаторами фінансової спроможності підприємства є рентабельність, фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність, ділова активність, відтворення капіталу в даному дослідженні виокремлено наступні напрямки комплексного аналізу потенціалу фінансової спроможності підприємства та відповідна система показників: 1) аналіз і оцінка потенціалу прибутковості; 2) аналіз потенціалу фінансової стійкості;

3) аналіз впливу ліквідності та платоспроможності на фінансову спроможність; 4) аналіз ділової активності підприємства; 5) комплексна оцінка потенціалу відтворення вартості підприємства. За кожним напрямком аналізу потенціалу фінансової спроможності підприємства здійснено групування показників та наведено методику їх розрахунку, оцінка можливих наслідків впливу кожного з них на потенціал фінансової спроможності підприємств і відповідні висновки. Виходячи з логіки концепції безперервності показники комплексного аналізу фінансової спроможності підприємства повинні базуватися на даних фінансової звітності та відображати найбільш суттєві чинники різних аспектів фінансового стану та потенціалу безперервної діяльності.

Виходячи з того, що критерієм оцінки безперервності підприємства та оптимальності прийнятих управлінських рішень є його вартість, окремим напрямком виділено аналіз потенціалу відтворення вартості підприємства. Важливою умовою оцінки вартості підприємства є правильний вибір підходу при розрахунках, оскільки кожний підхід надає окрему оцінку вартості і використовує свої методи. Проблема полягає в узгодженні результатів оцінки вартості за різними підходами, і отриманні реальної оцінки вартості підприємства. На достовірність оцінки вартості впливають наступні фактори: вибір методу розрахунку; похибка оцінки по кожному методу; помилки в вихідних даних; похибка методу розрахунку вагових коефіцієнтів [2, 308-309].

Комплексний підхід до оцінки вартості підприємства на основі поєднання витратного (майнового), дохідного(прибуткового) та ринкового методів виключає однобічність оцінки в рамках використання окремого підходу та надає можливість реально оцінити вартість підприємства та сформувати інформацію для прийняття управлінських рішень щодо стабільного відтворення вартості підприємства на майбутнє. Запропонована методика комплексної оцінки реальної вартості підприємства передбачає такі етапи: оцінка вартості підприємства за різними методами (витратним, дохідним, ринковим);визначення вагових коефіцієнтів різних підходів до оцінки та результатів оцінки вартості підприємства; визначення критерію якості оцінки вартості підприємства. Застосування такого підходу забезпечить формування достатньої інформації для розробки прогнозних сценаріїв забезпечення стабільного відтворення вартості підприємства з урахуванням впливу ризиків невизначеності економічного середовища.

Джерела

1. Рудницький В.С., Юрченко О.С. Аналітичне забезпечення управління безперервністю діяльності підприємств в умовах невизначеності. *Облік і фінанси*. 2024. № 1(103). С. 84-93.

2. Костирко Л. А. *Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація*: монографія. Луганськ: вид-во «Ноулідж», 2012. 474 с.

Тематичний напрям 4.
Забезпечення миру та безпеки як пріоритет сталого розвитку: соціально-правові аспекти

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ: РОЛЬ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ПРОГРАМ І ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ

Артюх Ю. Л.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У сучасному світі, де військові конфлікти стають частиною реальності багатьох країн, особливо вразливими є діти з інвалідністю. Вони стикаються не лише з фізичними перешкодами, але й із соціальними та емоційними викликами, які можуть суттєво ускладнити їхнє життя. Ці діти потребують особливої уваги та підтримки, адже їхнє добробуту і безпека залежать від здатності суспільства адаптуватися до нових умов і забезпечити їм належні умови для розвитку.

У контексті забезпечення безпеки дітей з інвалідністю в умовах військового конфлікту важливо враховувати ширшу тему миру та безпеки як пріоритету сталого розвитку. Стабільність у суспільстві є основою для реалізації прав дітей і забезпечення їхнього добробуту. Міжнародні норми та законодавство, такі як Конвенція ООН про права дитини, наголошують на необхідності захисту дітей під час конфліктів, зокрема тих, хто має інвалідність. Вони повинні мати доступ до реабілітаційних програм, освіти та психологічної підтримки, що, своєю чергою, сприяє їхній соціалізації та інтеграції в суспільство. Забезпечення миру й безпеки не лише зменшує ризики соціальної ізоляції, але й створює умови для розвитку цілісного підходу до реабілітації. Інтеграція соціально-правових механізмів у підтримку дітей з інвалідністю є критично важливою для формування здорового, стійкого та справедливого суспільства, в якому всі діти можуть реалізувати свій потенціал.

Метою дослідження було визначити ефективність реабілітаційних програм і психологічної підтримки для забезпечення безпеки та соціальної адаптації дітей з інвалідністю в умовах військового конфлікту.

Завданнями дослідження було проаналізувати вплив військових конфліктів на психологічний стан дітей з інвалідністю, визначити роль реабілітаційних програм у забезпеченні емоційної безпеки дітей, а також оцінити ефективність психологічної підтримки в процесі реабілітації.

Методика проведення дослідження: включала використання методів спостереження, анкетування та інтерв'ювання батьків і педагогів. Здійснено аналіз результатів психологічної оцінки дітей, які проходять реабілітацію.

Наукова та практична значущість отриманих результатів проявляється у кількох аспектах. По-перше, дослідження показало, що діти з інвалідністю в умовах військового конфлікту піддаються не лише фізичним, але й емоційним ризикам. Часто вони відчувають себе відокремленими від однолітків, що може призводити до розвитку низької самооцінки та тривожності. Соціальна ізоляція заважає їм брати участь у спільних активностях, ускладнюючи їх адаптацію та соціалізацію. Ці результати вимагають розробки цілеспрямованих програм, які зможуть зменшити ризик ізоляції та підвищити соціальну інтеграцію таких дітей.

По-друге, результати вказують на необхідність інтеграції реабілітаційних програм у загальну систему соціальної підтримки. Розроблені рекомендації спрямовані на створення мультидисциплінарних команд, які об'єднували б психологів, педагогів, соціальних працівників та медиків для всебічної підтримки дітей з інвалідністю. Такі програми можуть включати індивідуальну терапію, групові заняття, тренінги з соціальних навичок і заходи, спрямовані на підвищення обізнаності суспільства про проблеми цих дітей. Спостереження показали, що проведення більшої кількості групових зустрічей є важливим для створення підтримувального середовища, де діти можуть ділитися своїм досвідом та отримувати емоційну підтримку одне від одного.

По-третє, встановлено, що психологічна підтримка є критично важливою для емоційного добробуту дітей з інвалідністю. Регулярні сеанси з психологом допомагають дітям розвивати навички управління емоціями, знижують рівень тривоги та страху, пов'язаних із військовим конфліктом, і покращують їх здатність справлятися зі стресом. Результати підтверджують, що програми психологічної підтримки повинні бути невіддільною частиною реабілітаційного процесу, забезпечуючи цілісний підхід до соціальної адаптації дітей.

Дослідження показує, що системна реабілітація, включаючи освітні та соціальні програми, здатна суттєво покращити якість життя дітей з інвалідністю в умовах військового конфлікту.

Джерела

1.Кравченко О.І. Психологічні аспекти реабілітації дітей з інвалідністю. Київ: Либідь, 2021. 150 с.

2.Левченко Т.П. Соціальна адаптація дітей з інвалідністю в умовах військового конфлікту. Журнал соціальної роботи, 2022. № 4. С. 65-72.

3.Олійник М.Ю. Вплив соціальних програм на психологічний стан дітей з інвалідністю. Вісник психології, 2023. № 1. С. 30-36.

МОТИВАЦІЙНІ ТЕОРІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

Булгаков А. Р.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Мотиваційні теорії є ключовими інструментами в управлінні персоналом, оскільки вони допомагають зрозуміти, що спонукає працівників до ефективної роботи. Існують декілька основних теорій, що пояснюють мотивацію, і вони поділяються на змістовні та процесуальні.

Змістовні теорії мотивації зосереджені на виявленні потреб людей, які спонукають їх до дії. Серед найбільш відомих змістовних теорій є ієрархія потреб Абрахама Маслоу, теорія ERG (Існування, Споріднення, Зростання) Клейтона Альдерфера, теорія двох факторів Фредеріка Герцберга та теорія потреб Девіда МакКлелланда [4].

Ієрархія потреб Маслоу поділяє потреби на п’ять рівнів: фізіологічні потреби, потреби в безпеці, соціальні потреби, потреби в повазі та потреби в самореалізації. За теорією Маслоу, люди починають задовольняти потреби з нижчих рівнів, просуваючись до вищих тільки після задоволення базових потреб. Важливо

зазначити, що ця модель є послідовною, але Маслоу також допускав можливість впливу вищих потреб навіть при недостатньому задоволенні базових [2].

Теорія ERG Альдерфера схожа на модель Маслоу, але вона спрощує категорії потреб, виділяючи три рівні: екзистенційні потреби, потреби у взаємодії та потреби зростання [1]. Альдерфер наголошує на тому, що ці потреби можуть взаємодіяти між собою більш гнучко, ніж у моделі Маслоу, що дозволяє людям одночасно працювати над задоволенням кількох типів потреб.

Теорія двох факторів Герцберга розрізняє мотиваційні фактори та гігієнічні фактори. Гігієнічні фактори включають умови праці, заробітну плату, відносини з колегами, які, за відсутності, можуть викликати незадоволення. Проте їх наявність не обов'язково підвищує мотивацію. Мотиваційні фактори, такі як визнання, досягнення, можливості кар'єрного зростання, сприяють збільшенню рівня задоволення працівника та його зацікавленості в роботі [6].

Теорія МакКлелланда виділяє три основні потреби: потребу у досягненні, потребу у владі та потребу в приналежності. Кожен працівник може мати домінуючу одну з цих потреб, що визначає його поведінку на робочому місці [3]. Люди з високою потребою у досягненні зазвичай прагнуть досягати складних цілей, ті, хто має високу потребу у владі, прагнуть впливати на інших, а ті, в кого домінує потреба у приналежності, шукають доброзичливих соціальних контактів [2].

Процесуальні теорії мотивації зосереджені на тому, як працівники розподіляють свої зусилля для досягнення цілей. Серед них варто виділити теорію очікувань Врума, теорію справедливості Адамса та теорію постановки цілей Локка.

Теорія очікувань Врума стверджує, що працівники мотивовані до дій на основі очікувань щодо результатів їхньої праці. Якщо працівник вірить, що його зусилля призведуть до бажаних результатів і відповідних винагород, він буде мотивований працювати ефективніше. Однак, якщо зв'язок між зусиллями та результатами є слабким або відсутнім, мотивація може значно знизитися [1].

Теорія справедливості Адамса підкреслює важливість відчуття справедливості у працівників. Вони порівнюють свої зусилля та винагороди з колегами. Якщо працівник вважає, що його винагорода несправедлива порівняно з тим, що отримують інші за схожі зусилля, його мотивація знижується. Водночас справедливі умови можуть стимулювати до більш активної роботи [1].

Теорія постановки цілей Локка наголошує на важливості конкретних і чітко визначених цілей у підвищенні мотивації працівників. Цілі повинні бути складними, але досяжними, що викликає прагнення до самовдосконалення. Важливим є також отримання зворотного зв'язку, який допомагає працівникам оцінювати свої успіхи і коригувати зусилля [4].

Таким чином, мотиваційні теорії відіграють ключову роль в управлінні персоналом, оскільки допомагають організаціям ефективно стимулювати працівників до досягнення високих результатів. Застосування цих теорій дає змогу підвищити продуктивність, задоволеність працівників та загальний успіх компанії, роблячи робоче середовище більш сприятливим та стимулюючим.

Джерела

1. Заставнюк Л. І. Проблематика системи мотивації персоналу в сучасному менеджменті підприємства / Л. І. Заставнюк, Т. Р. Липовецька // Приазовський економічний вісник. – 2019 . – №3. – С.166-172

2. Колот А. М. Мотивація персоналу : підручник / А. М. Колот, С. О. Цимбалюк. – К. : КНЕУ, 2011. – 397 с.

3. Лук'янченко Н. Д. Мотивація персоналу: Навчальний посібник. / Н. Д. Лук'янченко, Л. Л. Бунтовська– Донецьк, ДонНУ, 2004. – 302 с.

4. Маслова С.О. Мотивація як фактор ефективності праці / С.О. Маслова , К.Є. Кононюк // Вісник ЖДТУ. – 2018. - №2. – С.85-89

5. Менеджмент : понятійно-терміналогічний словник / Г.В. Щокін, М.Ф. Головатий, О.В. Антонюк, В.П. Сладкевич. – К. : МАУП, 2007. – 744 с.

6. Назарова Г. В. Концептуальна модель мотивованого навчання персоналу / Г. В. Назарова, І. О. Мартиненко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – №4. – С.106-111

СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Гарбузова В. В.
здобувачка 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н, доцент Бучнєв М. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Метою даного дослідження є аналіз соціальних наслідків війни в Україні, а також вивчення їхнього впливу на процеси забезпечення миру та безпеки як пріоритету сталого розвитку. Основні завдання полягають у виявленні ключових соціальних проблем, викликаних військовими діями, їхнього впливу на населення, особливо на вразливі групи, та вивченні механізмів їхнього подолання в контексті правових та соціальних ініціатив.

Науково-практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані рекомендації можуть бути використані в процесі формування державної соціальної політики, спрямованої на подолання наслідків війни. Результати дослідження також можуть слугувати базою для розробки соціальних програм реабілітації постраждалих, відновлення інфраструктури та запобігання довгостроковим негативним наслідкам для суспільства.

Основними соціальними наслідками війни в Україні є масштабне переміщення населення як всередині країни, так і за її межами; руйнування соціальної інфраструктури (школи, лікарні, житлові будинки); збільшення рівня безробіття та зниження доходів громадян. Значну увагу слід приділити впливу на дітей, жінок та людей похилого віку, які є найбільш вразливими категоріями. Також спостерігається зростання рівня психологічних травм та посттравматичного стресового розладу (ПТСР) серед чоловіків.

Важливим аспектом дослідження є аналіз правового регулювання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та інших постраждалих від війни категорій населення. Військові дії призвели до значного зростання кількості ВПО, що потребує удосконалення законодавчої бази та ефективної реалізації соціальних програм [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Щоб мінімізувати наслідки руйнування інфраструктури, потрібно створити державні та міжнародні фонди для реконструкції житлових будинків, шкіл та лікарень, зруйнованих внаслідок бойових дій. Програми відновлення мають охоплювати довгострокові стратегії розвитку інфраструктури, орієнтовані на сталий розвиток та підвищення якості життя громадян. Особлива увага повинна бути

приділена створенню соціального житла для найуразливіших верств населення [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Також треба приділити увагу створенню державних програм перекваліфікації та сприяння працевлаштуванню, зокрема для ветеранів та ВПО. Слід підтримувати малий та середній бізнес шляхом надання податкових пільг і мікрокредитів, що допоможе створити нові робочі місця та стабілізувати економіку. Важливо залучати іноземні інвестиції, які можуть підтримати економічне відновлення країни [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Щоб мінімізувати наслідки для психологічного здоров'я, важливо створити системи безкоштовної психологічної допомоги для постраждалих від війни, включаючи ветеранів, ВПО, жінок і дітей. Потрібно інтегрувати послуги психологічної реабілітації в загальну систему охорони здоров'я та впроваджувати спеціальні програми соціальної підтримки для осіб із ПТСР. Також слід створити центри психологічної підтримки в громадах і навчати фахівців з надання психосоціальної допомоги [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Таким чином, соціальні наслідки війни в Україні мають глибокий та тривалий вплив на суспільство, що потребує цілеспрямованої державної політики та міжнародної підтримки для їх подолання. Результати цього дослідження сприятимуть покращенню соціально-правової ситуації в країні та забезпеченню сталого розвитку, орієнтованого на мир та безпеку.

Джерела

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. №1706-VII.

2. Anand. Infrastructure Development in Post-Conflict Reconstruction. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230595194_10 (дата звернення: 24.10.2024).

3. ЕІВ. «Програма з відновлення України» від ЄІБ розгортається з проєктів будівництва критично важливої інфраструктури. European Investment Bank. URL: https://www.eib.org/de/press/all/2024-101-eib-backed-ukraine-recovery-programme-kicks-off-as-critical-infrastructure-projects-get-underway.htm?lang=uk (дата звернення: 24.10.2024).

4. Формування спільноти фахівців для більш ефективної допомоги людям із ПТСР – відбулась установча конференція. URL: https://moz.gov.ua/uk/formuvannya-spilnoti-fahivciv-dlya-bilsh-efektivnoyi-dopomogi-lyudyam-iz-ptsr-vidbulas-ustanovcha-konferenciya (дата звернення: 24.10.2024).

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Гримашевич Ю. В.,
здобувач 1 курсу магістратури,
Сучков І. О.,
здобувач 1 курсу аспірантури
Науковий керівник: к.е.н., доцент Бучнєв М. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Соціальна адаптація ветеранів війни до цивільного життя в Україні є однією з найважливіших та найактуальніших тем сучасного суспільства. В умовах тривалого та інтенсивного конфлікту, що охопив країну, значна кількість військовослужбовців

повертається до мирного життя з різними фізичними, психологічними та соціальними травмами. Ці ветерани стикаються з рядом викликів, пов'язаних із відновленням нормального життя, пошуком працевлаштування, відновленням соціальних зв'язків та інтеграцією у цивільне суспільство. Актуальність дослідження соціальної адаптації ветеранів обумовлена необхідністю забезпечення ефективної підтримки цієї категорії громадян, сприяння їхній повноцінній інтеграції в суспільство, зменшення ризику соціальної ізоляції, депресії та інших негативних наслідків посттравматичного стресового розладу.

Соціальна адаптація ветеранів війни є складним і багатогранним процесом, який охоплює різні аспекти життя особистості після завершення військової служби. Поняття соціальної адаптації можна визначити як процес інтеграції індивіда в суспільство, що включає в себе адаптацію до нових соціальних умов, відновлення соціальних зв'язків та віднайдення свого місця в громаді. Основними компонентами соціальної адаптації є психологічна стабільність, соціальна інтеграція, економічна самозабезпеченість та культурна інтеграція. Ці компоненти взаємопов'язані та впливають один на одного, утворюючи цілісний процес адаптації [1, с. 41].

Особливості адаптації військовослужбовців зумовлені специфікою військового досвіду, який включає високий рівень стресу, травматичні події та суворі дисциплінарні вимоги. Психологічні аспекти адаптації включають подолання посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресії та тривожних станів, які часто виникають у ветеранів. Соціальні аспекти стосуються відновлення соціальних зв'язків, налагодження відносин з родиною та друзями, інтеграції у цивільне суспільство. Військовий досвід значно впливає на подальше життя ветеранів, формуючи їхні цінності, переконання та поведінкові моделі. Багато ветеранів стикаються з труднощами у пошуку роботи, відчувають соціальну ізоляцію та мають потребу у підтримці для відновлення нормального життя після війни.

Міжнародний досвід соціальної адаптації ветеранів демонструє різноманітність підходів до підтримки військовослужбовців після завершення служби. У багатьох країнах існують спеціалізовані програми реабілітації, які включають психологічну допомогу, професійне навчання та підтримку у пошуку працевлаштування. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки функціонує Міністерство з питань ветеранів, яке надає комплексні послуги, включаючи медичну допомогу, психотерапію та програми для сприяння соціальній інтеграції. У країнах Західної Європи, таких як Німеччина та Франція, розроблені системи підтримки, які орієнтовані на індивідуальні потреби ветеранів, забезпечуючи їхні соціальні, економічні та психологічні потреби [2, с. 170].

Соціальна адаптація ветеранів війни до цивільного життя в Україні визначається низкою взаємопов’язаних факторів, які охоплюють психологічні, соціально-економічні, соціальні та культурні, державні та правові аспекти. Психологічні фактори відіграють ключову роль у процесі адаптації, оскільки багато ветеранів повертаються з війни з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) та іншими психічними розладами, такими як депресія, тривожні стани та розлади адаптації. Ці стани значно ускладнюють процес повернення до нормального життя, оскільки впливають на здатність ветеранів взаємодіяти з оточуючими, підтримувати соціальні зв'язки та займатися повсякденною діяльністю. Рівень психологічної підтримки, яку отримують ветерани, є критично важливим для їхньої успішної адаптації. Недостатня кількість спеціалістів, обмежені ресурси та стигматизація

психічних розладів можуть перешкоджати ветеранам звертатися за допомогою, що посилює їхню ізоляцію та негативно впливає на психічне здоров'я.

Соціально-економічні фактори суттєво впливають на адаптацію ветеранів. Трудова інтеграція та зайнятість є одним із найважливіших аспектів, оскільки забезпечують економічну стабільність та сприяють відновленню самоповаги та соціальної ідентичності ветеранів. Відсутність робочих місць, дискримінація на ринку праці та недоступність програм професійного навчання ускладнюють цей процес. Доступ до освіти та професійного навчання є важливим чинником, що дозволяє ветеранам здобувати нові навички та кваліфікації, необхідні для працевлаштування в цивільній сфері. Проте, обмежені можливості для навчання та перекваліфікації можуть стати значним бар'єром для їхньої соціально-економічної інтеграції [3, с. 121].

Соціальні та культурні фактори, такі як ставлення суспільства до ветеранів, мають великий вплив на процес адаптації. Позитивне сприйняття та підтримка з боку суспільства сприяють відчуттю прийняття та зменшують ризик соціальної ізоляції ветеранів. На жаль, у деяких випадках ветерани стикаються з непорозуміннями, стигматизацією та недостатньою підтримкою з боку громадськості, що ускладнює їхню інтеграцію в цивільне життя. Сімейна підтримка та наявність міцних соціальних мереж відіграють важливу роль у процесі адаптації, оскільки сприяють емоційному та практичному забезпеченню ветеранів, допомагаючи їм справлятися з труднощами переходу до мирного життя.

Поліпшення соціальної адаптації ветеранів війни до цивільного життя в Україні вимагає впровадження комплексних та скоординованих заходів, спрямованих на задоволення різноманітних потреб цієї категорії громадян. Одним із ключових напрямків є розробка та вдосконалення програм підтримки, що включає пропозиції щодо нових ініціатив та інтеграцію міжнародного досвіду. Важливо створити спеціалізовані програми, які б враховували специфічні потреби ветеранів, такі як доступ до медичної допомоги, житлових субсидій, соціальних та психологічних послуг. Інтеграція міжнародного досвіду дозволяє адаптувати успішні практики інших країн до українських умов, що сприятиме підвищенню ефективності національних програм підтримки. Наприклад, впровадження моделей комплексної реабілітації, які використовуються в Сполучених Штатах Америки та Західній Європі, може значно покращити якість послуг для ветеранів.

Психологічна підтримка та реабілітація є невід'ємною складовою процесу адаптації ветеранів. Створення центрів психологічної допомоги дозволить забезпечити доступ до кваліфікованих спеціалістів, які можуть надати необхідну підтримку у подоланні посттравматичних стресових розладів (ПТСР), депресії та інших психічних розладів. Важливим аспектом є впровадження програм групової терапії, які сприяють взаємодії ветеранів, обміну досвідом та створенню підтримуючої спільноти. Групова терапія допомагає зменшити відчуття ізоляції та сприяє емоційному відновленню, що є критично важливим для успішної соціальної адаптації.

Трудова інтеграція та освіта відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності та самореалізації ветеранів. Програми професійного навчання та перекваліфікації дозволяють ветеранам здобути нові навички та кваліфікації, необхідні для працевлаштування в цивільній сфері. Створення сприятливих умов для працевлаштування ветеранів включає стимулювання роботодавців до прийняття ветеранів на роботу, надання податкових пільг та інших стимулів для компаній, які активно залучають ветеранів. Важливо розвивати

партнерства між державними установами, навчальними закладами та приватним сектором для забезпечення широкого спектру можливостей для працевлаштування та професійного розвитку ветеранів [4].

Соціальна інтеграція та суспільна підтримка є невід'ємними елементами успішної адаптації ветеранів. Кампанії з підвищення обізнаності суспільства щодо проблем та потреб ветеранів сприяють формуванню позитивного ставлення та зменшенню стигматизації. Освітні програми та інформаційні кампанії можуть допомогти суспільству краще зрозуміти виклики, з якими стикаються ветерани, та сприяти більш активній підтримці з боку громадян. Заходи щодо зменшення стигми та дискримінації включають просвітницькі ініціативи, спрямовані на розвіювання міфів та стереотипів, підтримку ветеранів у створенні соціальних мереж та громадських ініціатив, що сприяють їхній інтеграції в суспільство.

Покращення законодавчої бази є фундаментальним кроком для забезпечення ефективної підтримки ветеранів. Необхідно внести пропозиції щодо змін у законодавстві, які б забезпечили більш прозорий та доступний механізм надання соціальних послуг та пільг ветеранам. Це включає спрощення процедур отримання медичної допомоги, житлових субсидій, пенсій та інших форм матеріальної підтримки. Забезпечення доступу до соціальних послуг потребує розвитку інфраструктури підтримки, включаючи створення регіональних центрів підтримки ветеранів та посилення співпраці між державними органами, неурядовими організаціями та місцевими громадами. Ефективне впровадження законодавчих заходів вимагає постійного моніторингу та оцінки їхнього виконання, активного залучення ветеранів до процесу прийняття рішень щодо їхньої підтримки.

Дослідження соціальної адаптації ветеранів війни до цивільного життя в Україні показало, що цей процес є складним і багатогранним, залучаючи численні психологічні, соціально-економічні, культурні та правові аспекти. Основні висновки щодо стану соціальної адаптації ветеранів свідчать про те, що багато ветеранів стикаються з серйозними труднощами при поверненні до мирного життя. Психологічні проблеми, такі як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія та тривожні розлади, значно ускладнюють їхню здатність інтегруватися в суспільство, підтримувати соціальні зв'язки та займатися повсякденною діяльністю. Недостатній рівень психологічної підтримки, обмеженість ресурсів та стигматизація психічних розладів погіршують ситуацію, посилюючи відчуття ізоляції та знижуючи якість життя ветеранів.

Джерела

1. Бриндіков Ю. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій в системі соціальних служб: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2019. 559 с.

2. Вдовиченко Т. Соціальна та професійна адаптація звільнених військовослужбовців як об’єкт фінансового забезпечення. Світ фінансів. 2017. № 1 (50). С. 166–180.

3. Красильщиков А. Соціальна адаптація звільнених у запас військовослужбовців (проблеми та досвід їх вирішення в Україні та зарубіжних країнах). Демографія та соціальна економіка. 2005. № 2. 117–125.

4. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 15. Ст. 190.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Діденко В. І.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Наукові керівники: к.е.н., доцент Вахлакова В. В., к.т.н., доцент Плєтньов М. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Глобальні процеси, які зазнали якісних змін останнім часом, мають безпосередній вплив на систему життєво важливих потреб держави, суспільства та людини.

У другій половині XX століття склався фундамент нового, так званого постіндустріального укладу, ядром якого стали економіка та індустрія виробництва, поширення та вживання (використання) знань. Виробництво нових знань, а отже – нових технологій, - знання про те, як можна використовувати наявні ресурси інакше, ніж ми це звикли робити, – сьогодні визначає як конфігурацію, а й вартість інших чинників виробництва. Знання та способи їх виробництва, а не капітал чи працю і, тим більше, не природні умови виробництва (земля чи надра), стають сьогодні основним джерелом багатства [1, с.70].

Наслідки постіндустріальної революції починають відчуватися повсюдно. Традиційні культурні розмежування, пов'язані з етнічною приналежністю, релігією, віком та професією, доповнюються, а потім і витісняються іншими, пов'язаними з типом використовуваних знань, технологій, способами роботи з інформацією, типом освіти, взятим у змістовних аспектах, рівнем мобільності. Центри прибутку переміщуються з територіально прив'язаних народних господарств спочатку до ТНК, а потім у сферу обігу світових фінансових потоків та нові – постіндустріальні – види діяльності, пов'язані зі створенням та розповсюдженням технологічних нововведень. Ринок та управління починають трактуватися як взаємодоповнюючі механізми поширення знань. У міру зміни джерел виробництва та каналів поширення знань перерозподіляється і заснована на них влада.

До початку XXI століття панувала в світовому спільноті ідеологія «розвитку для всіх» поступово змінилася логікою глобального управління, заснованою на принципах системного контролю над ресурсними і фінансовими потоками, на вибудовуванні «світової владної вертикалі» суб'єктів міжнародних зв'язків. Засобами нової політики стають, зокрема, технології маніпулювання глобальним боргом, гри на фінансових ринках, методи продуціровані ризиків, управління хаосом, застосовувані іх з метою отримання необхідних ресурсів, і для динамічного контролю за соціальними процесами на планеті [2, с.129].

Постіндустріальні види діяльності, а головне - розвиток в загалом, як б вийшли за рамки існуючих національно-державних кордонів. Традиційні поняття такі, як суверенітет, ВВП, внутрішній ринок, податки втратили свій економічний зміст.

Сьогодні практично неможливо відповісти на запитання, яка вартість створена у межах цієї держави. Національні економіки дедалі більше починають розглядатися як компоненти глобальних структур. Предметом обміну та кооперації між країнами та ТНК стають послуги, пов'язані з виявленням та вирішенням світових проблем.

Народи, які стають об'єктом глобальної політики у свою чергу, кидають виклик господарям нового світопорядку, причому спираючись у своїх діях також на фактор глобалізації. Формами відповіді стають акти «системного тероризму», загрожують перетворитися в свого роду чуму XXI ст.

Національні держави, і наша в тому числі, виявилися не підготовленими до нової глобальної ситуації та багато в чому перетворилися на ансамблі суперечливих соціальних та економічних інтересів, на несистемні колекції господарських та соціокультурних регіонів, диспропорції між якими зростають швидше, чим відбуваються процеси адаптації до глобальної ситуації. Традиційні державні інституції втрачають контроль над економічними процесами - як у масштабах світового господарства, так і на власній території. Втрата делегованої мети зруйнувало систему державного управління, воно стало найменш ефективною та модернізованою частиною громадського організму. При цьому реалізацією традиційних підходів в управлінні громадськими ресурсами держава «видавлює» зі своєї території постіндустріальні види діяльності, сприяючи перетіканню людських ресурсів і капіталів.

Участь у роботі цього органу дозволяє нашій країні впливати на визначення бажаного вигляду майбутнього та здійснювати гнучку та цілеспрямовану зміну реальності. Проте, можливості забезпечення власних інтересів залежать від стану національної економіки.

Практика показує, що прогрес постіндустріального суспільства, накладаючись на глобалізацію, є реальністю, яка дає певні переваги одним і несе проблеми іншим. Західні держави підштовхнули бідні держави до ліквідації торгових бар'єрів, зберігши у своїй свої власні. За збереження сировинної спрямованості Україна приречена подальше погіршення своїх зовнішньоекономічних позицій, перетворення на сировинний придаток глобальної економіки, а в перспективі – на виникнення прямих загроз її сировинним ресурсам та територіальній цілісності.

Таким чином, зміна наукової картини світу та його вступ до нового стану ставить перед наукою завдання виняткової важливості та складності. – вивчаючи урок, що підноситься нам історією, зуміти і подолати труднощі, вибратись з цього хаосу, із загального банкрутства, обрати те, що раціонально, продуктивно та перспективно [3, с.195] .

Процеси глобалізації та становлення постіндустріального суспільства, що виявляються у реформації статусу держави, усуненні бар'єрів у міжнародній торгівлі та більш тісній інтеграції національних економік, формуванні єдиного (або загальнопланетарного) економічного та інформаційного простору, формуванні якісно нової системи міжнародного поділу праці, жодною мірою не трансформують актуальність захисту національних інтересів. У той же час самозбереження, самозахист та саморозвиток України як держави мають забезпечуватись раціональними засобами, адекватними погрозпм і викликам XXI століття. Тільки адекватність визначення проблем і методів їх рішень здатна забезпечити поєднання інтересів людини, суспільства, держави та світу

Джерела

1. Гапак Н. М., Дочинець І. В. Суть та еволюція поняття «економічна безпека підприємства» // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2014. Вип. 2(43).

2. Сосновська О. О., Житар М. О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення // Облік і фінанси. 2018. № 3.

3. Skrynkovskyy R. M., Sopilnyk L. I., Tsyuh S. I. Improving the Enterprise Development Model: New Solutions Based on the Principles of Management, Marketing and Economic Diagnosis // Business Inform. 2020. № 4. doi:

https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-191-199

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Задорожний М. Е.,
здобувач магістратури
Науковий керівник: д.е.н., професор Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Кібербезпека - це поняття, яке відноситься до заходів та практик, спрямованих на захист інформаційних систем, даних, мереж та інших цифрових ресурсів від різноманітних кіберзагроз. Основна сутність кібербезпеки включає такі аспекти:

- кібербезпека спрямована на захист від різних кіберзагроз, таких як віруси, троянці, шпигунське програмне забезпечення, хакерські атаки, фішингові кампанії та інші форми кіберзлочинності;
- однією з основних складових кібербезпеки є збереження конфіденційності даних та інформації. Це означає, що лише авторизовані користувачі мають доступ до конфіденційних даних;
- кібербезпека також включає в себе забезпечення цілісності даних, що означає, що дані не були змінені без дозволу та не були пошкоджені під час передачі або зберігання;
- забезпечення доступності інформаційних ресурсів є ще однією важливою складовою кібербезпеки. Це означає, що інформаційні системи мають бути доступні для користувачів у відповідний момент часу;
- кібербезпека передбачає використання методів аутентифікації для перевірки ідентичності користувачів та систем, а також процес авторизації для контролю доступу до ресурсів;
- однією з важливих складових кібербезпеки є постійний моніторинг і виявлення можливих інцидентів, а також реагування на них для запобігання збиткам та відновлення роботи системи;
- кібербезпека вимагає співробітництва між організаціями, обміну інформацією про загрози та вдосконалення навичок користувачів та персоналу.

Кіберборотьба й кіберзахист стали одними із ключових елементів гібридної війни. Вітчизняні фахівці та хакери-волонтери не лише успішно протистоять нападам, а й завдають дошкульних ударів у відповідь. В 2022 році зафіксовано понад 1,25 мільйона DDoS-атак на російську інфраструктуру (це 8,4% від усіх кібератак у світі). За оцінками керівника служби з питань інформаційної безпеки та кібербезпеки Апарату РНБО Наталії Ткачук, Україна – єдина держава, яка змогла здобути перевагу у протистоянні кібератакам та інформаційній агресії рф [1].

Сучасний стан кібербезпеки в Україні характеризується рядом особливостей і викликів:

- Україна знаходиться в стані гібридної війни з Росією, яка включає кібератаки, дезінформацію та інші кіберзагрози. Російські хакерські групи регулярно атакують українські установи та інфраструктуру;
- в Україні спостерігається значний ріст кіберзлочинності, яка включає в себе кібератаки на державні та комерційні об'єкти, а також кібервимагання та обман;
- Україна має велику кількість різних організацій та структур, які займаються кібербезпекою, але бракує об'єднаної національної стратегії;

- багато українських організацій та установ стикаються з обмеженими ресурсами для забезпечення кібербезпеки, а також нестаче кваліфікованих кадрів;

- різні кіберзагрози в Україні можуть спрямовуватися на критичну інфраструктуру, включаючи енергетичні об'єкти, транспортні системи та комунікаційну інфраструктуру;

- Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, включаючи НАТО та Європейський союз, для спільної боротьби з кіберзагрозами;

- Україна розвиває власні ініціативи у сфері кібербезпеки, включаючи створення військово-цифрових сил та розробку національних кіберстандартів;

- зростає усвідомленість важливості кібербезпеки серед державних установ, бізнесу та громадськості.

Україна активно працює над підготовкою кваліфікованих фахівців у цій галузі;

запровадження заходів та політик кібербезпеки. Україна здійснює кроки для вдосконалення законодавства та політики в галузі кібербезпеки. Запроваджуються заходи для підвищення рівня захисту важливих інформаційних ресурсів та даних;

уряд України співпрацює з приватним сектором для спільної боротьби з кіберзагрозами та розробки кіберзахисних рішень.

Загалом, сучасний стан кібербезпеки в Україні вимагає комплексного підходу та посилення заходів для захисту країни від кіберзагроз та забезпечення стійкості інформаційної інфраструктури.

Джерела

1. Кібербезпека в Україні: шляхи розвитку та можливості. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3704093-kiberbezpeka-v-ukraini-slahi-rozvitku-ta-mozlivosti.html

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІДЕРСТВА ТА МОТИВАЦІЇ В КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Іванова С. О.,
здобувачка 1 курсу магістратури
Науковий керівник к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Розвиток людського потенціалу став одним з найважливіших факторів успіху в сучасному бізнесі. З розвитком наук і досліджень ми приходимо до того, що базою, фундаментом будь-якого успіху є особистість. Який би об’єкт вивчення ми не брали, починаючи з великої системи – держава і звужуючи його до невеличкого колективу малого бізнесу, ми завжди будемо занурюватися і бачити первопричину всіх наслідків в окремих людях. З кожної особистості починається утворення суспільства.

Суспільство потребує фахівців, здатних кваліфіковано відповідати на соціально-орієнтовані вимоги, які можуть чітко та якісно виконувати функціональні обов’язки в ситуації постійних змін, неузгодженості нормативно-правового забезпечення; глибоко осмислювати свої недоліки та професійні надбання, оцінюючи ефективність своїх навичок управлінської діяльності, не зупинятися на здобутому і постійно розвивати свій професіоналізм.

Сучасний ринок праці вимагає лідерів, які можуть адаптуватися до змін, долати комунікативні бар’єри, мотивувати команди, будувати стратегічні

партнерства та вести компанію до успіху.

Роль лідера колективу безумовно важлива для забезпечення високого рівня організованості. Однак, це лише одна з багатьох його функцій. Сучасний лідер – це не просто організатор, а скоріше візіонер, мотиватор та тренер.

Зазвичай, до обов’язків лідера відносять:

Створення спільної мети та бачення: Лідер, який спрямовує компанію на шлях сталого розвитку, відіграє ключову роль. Він не лише формує чітку візію майбутнього, але й мотивує команду до впровадження інноваційних рішень, які сприяють збереженню навколишнього середовища та соціальній відповідальності. Такий лідер будує культуру, де кожен співробітник відчуває свою причетність до глобальних змін та розуміє, що його робота має значення для майбутніх поколінь. Отже, лідер – це не просто організатор, а багатогранна особистість, яка об’єднує в собі такі якості, як:

- візія: чітке бачення майбутнього;
- лідерські якості: здатність мотивувати і вести за собою людей;
- комунікативні навички: вміння ефективно спілкуватися і будувати відносини;
- емоційний інтелект: здатність розуміти і управляти своїми емоціями, а також емоціями інших людей;
- гнучкість: здатність адаптуватися до змін і нестандартних ситуацій.

Ефективний лідер створює команду, яка не просто виконує завдання, а досягає видатних результатів і постійно розвивається.

Мотивація – це багатогранне поняття, яке можна класифікувати за різними ознаками. Така класифікація допомагає краще зрозуміти природу мотивації та підібрати найбільш ефективні інструменти для її стимулювання.

Мотивацію співробітників можна розглядати за різними ознаками:

1. За джерелом походження:

Внутрішня мотивація: виникає з власних потреб, інтересів і цінностей людини. Це бажання досягти успіху, самореалізації, самовдосконалення.

Зовнішня мотивація: виникає під впливом зовнішніх факторів, таких як матеріальне заохочення, соціальне визнання, страх покарання тощо.

2. За спрямованістю:

Позитивна мотивація: спонукає людину до дії шляхом обіцянки винагороди або позитивних наслідків.

Негативна мотивація: спонукає людину до дії шляхом загрози покарання або негативних наслідків.

3. За рівнем свідомості:

Свідома мотивація: людина усвідомлює свої мотиви і цілі.

Несвідома мотивація: мотиви діють на підсвідомому рівні і можуть бути пов'язані з минулим досвідом, потребами, які людина не усвідомлює.

4. За тривалістю дії:

Короткострокова мотивація: спрямована на досягнення конкретних цілей у короткий термін.

Довгострокова мотивація: спрямована на досягнення більш глобальних цілей і пов'язана з кар'єрним зростанням, саморозвитком.

5. За характером потреб:

Матеріальна мотивація: заснована на задоволенні матеріальних потреб (заробітна плата, премії, бонуси).

Соціальна мотивація: пов'язана з потребою у спілкуванні, визнанні, належності до групи.

Престижна мотивація: спрямована на задоволення потреби у високому соціальному статусі, владі, престижі.

Самоактуалізація: потреба у саморозвитку, реалізації своїх можливостей і талантів.

Розуміння різних типів мотивації дає змогу лідеру знаходити індивідуальний підхід до кожного співробітника. Цей метод дозволить упередити завчасне вигоряння, що приведе до систематичного керованого розвитку у компанії.

Знання про те, що мотивує співробітників, дозволяє підібрати найбільш ефективні інструменти мотивації. Такий підхід формує продуктивну атмосферу у колективі, що веде до розвидку як особистостей співробітників, так і всієї команди.

Вплив лідера на мотивацію команди – один з найважливіших аспектів ефективного лідерства. Створення сприятливого психологічного клімату в колективі, де кожен співробітник відчуває себе зацікавленим і мотивованим дадуть суспільству соціальну складову орієнтовану на людину і спрямовану на збереження стабільності соціальних і культурних систем.

Лідер має не лише стимулювати, а й надихати та підтримувати співробітників. Ця задача повністю відповідає сучасним уявленням про роль лідера у концепції сталого розвитку.

Джерела

1. Москалець, В. П. Психологія особистості : Навч. посібник. Реком. МОН молодьспорт України для студ. ВНЗ / В. П. Москалець. К. : ЦУЛ, 2013.

2. Лук'янченко Н. Д. Мотивація персоналу: Навчальний посібник. / Н. Д. Лук'янченко, Л. Л. Бунтовська– Донецьк, ДонНУ, 2004. – 302 с.

3. Мошек Г. Є., Федоренко В. Л., Коваленко О. В. та ін. Менеджмент організації. Теорія та практика. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 808 с.

4. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 468 с.

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТУДЕНТІВ: СУТНІСНО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Кириленко О. В., аспірант

Науковий керівник: д. психол. н., професор Фоменко К. І.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Психологічне благополуччя відіграє важливу роль в житті кожної людини. Цей стан можна вважати певним душевним комфортом, задоволеністю життям у різноманітних його проявах. Власне психологічне благополуччя представляє собою позитивне уявлення, позитивні почуття і оцінки, задоволеність. Психологічне благополуччя має досить складну структуру, на нього впливає багато чинників, його визначають різноманітні явища. Питанням психологічного благополуччя присвячено багато праць зарубіжних і українських вчених. І це не випадково, адже від того – наскільки задоволеною відчуває себе людина, залежить, кінцевою мірою, функціонування усього суспільства, ефективність протікання соціально-економічних процесів, виконання державою своїх функцій і завдань тощо.

Початок дослідження психологічного благополуччя пов'язують з працею

американського соціолога Н. Бредберна «Структура психологічного благополуччя» (1969 р.). Вчений вперше застосував термін «психологічне благополуччя» і пов'язував його з почуттям щастя людиною, задоволеністю своїм життям. Теоретична модель психологічного благополуччя, розроблена Н. Бредберном, передбачає досягнення рівноваги за допомогою позитивного і негативного афектів.

Крім того, до числа першодослідників цього явища відносять також гуманістичних психологів А. Маслоу, К. Роджерса, К. Юнга. В даний час в науці визначилися два підходи до дослідження психологічного благополуччя: перший – гедоністичний підхід полягає в тому, що основним критерієм психологічного благополуччя визначають переживання, стан задоволеності своїм життям; другий – евдемоністичний підхід заснований на тому, що головним аспектом благополуччя визнається особистісне зростання, пов'язане з повною самореалізацією людини [1, с. 97-98]. Таким чином психологічне благополуччя є досить складним і комплексним явищем, яке передбачає задоволеність, щастя, професійне зростання, реалізацію своїх здібностей, досягненням цілей в житті та багато інших аспектів.

Значний внесок у дослідження психологічного благополуччя різних категорій населення, зокрема молоді і студентів, зробили українські вчені. Розглянемо окремі їх доробки та аспекти дослідження даної актуальної і обширної теми. В сучасних умовах військової агресії, що ускладнила освітній процес в країні та загалом надзвичайно негативно впливає на життя усіх громадян, питання психологічного благополуччя студентів, як важливої складової кадрового забезпечення майбутнього розвитку країни набуває особливої ваги.

Дослідженню структури та функцій психологічного благополуччя особистості присвятила свої праці Сердюк Л. З. За висновком вченої, «психологічне благополуччя особистості є необхідною умовою становлення суб'єкта і є невід'ємною стороною формування мотивації самореалізації особистості» [2]. Автор підкреслює мотиваційний аспект психологічного благополуччя, а основною функцією визначає саморегулятивну, тобто збереження цілісності і стабільності особистості як психологічної системи.

Вчена зазначає, що «психологічне благополуччя студентів має складну та багатогранну особистісну детермінацію, важливе значення в якій належить, факторам особистісної автономії, самовираження, реалізації своєї природи, розкриття свого творчого потенціалу, цілеспрямованості, позитивним взаєминам з оточуючими та самоефективності» [3, с. 56]. Важливим є акцентування на тому, що психологічне благополуччя особистості виступає як необхідна умова її становлення і формування мотивації до самореалізації та самодетермінації.

Джаббарова Л. В. вважає, що психологічне благополуччя студентів – це «інтегральна сукупність психологічних властивостей, обумовлена комплексом зовнішніх і внутрішніх чинників, які сприяють позитивному функціонуванню особистості в процесі навчально-професійної діяльності» [4, с. 14]. До структури психологічного благополуччя студентів вчена відносить такі компоненти: «гносеологічний, мотиваційний, афективний, ціннісний, конативний» [4, с. 14]; визначає критерії сформованості психологічного благополуччя студентів – це «психологічна грамотність, мотивація благополуччя, переживання благополуччя, цінність благополуччя, успішна діяльність» [4, с. 14].

Харченко А. С. та Гончарова Н. О визначили особливості психологічного благополуччя студентів педагогічних спеціальностей із різним типом спрямованості. Результати проведеного дослідження показали, що студентам гуманістичної

спрямованості притаманний високий рівень позитивних відносин із оточуючими, управління середовищем, задоволеність життям та його умовами. Студенти прагматичної спрямованості відзначаються, як правило, високим рівнем цілей у житті, автономією та задоволеністю основними життєвими потребами. Студенти екзистенційної спрямованості мають високий рівень особистісного зростання та самосприйняття. Студенти егоцентричної спрямованості відзначаються високим рівнем соціального стресу і нижчими значеннями показників психологічного благополуччя, порівняно з попередніми трьома групами студентів [5, с. 191].

Харченко А. С. виявила залежність психологічного благополуччя студентів від профілю їхньої підготовки. Так, «студенти-психологи, приділяючи увагу власному особистісному розвитку та надаючи вагомої ролі системі комунікацій у професійному становленні, характеризуються більш вираженими показниками психологічного благополуччя, соціального та емоційного здоров'я, що реалізується за рахунок активного включення у відносини, надання й отримання підтримки, дотримання автономії, зростання і досягнень особистості» [6, с. 178]. А студенти технічних спеціальностей, «характеризуються нижчими показниками психологічного благополуччя, хоча більше цілеспрямовані у житті, схильні реалізуватися у виробничій діяльності, не маючи вираженої залежності якості життя від успішності в системі комунікацій» [6, с. 178].

Габа М. І. досліджує гендерні аспекти психологічного благополуччя студентської молоді. Вчена доходить висновку, що «психологічне благополуччя в дівчат пов'язано здебільшого з гедоністичним контекстом; вони відчувають багато позитивних емоцій, але водночас у них спостерігається досить високий негативний ефект. У юнаків простежується евдемоністична концепція даного феномена, яка пов'язана з тим, що особистісне зростання та самореалізація розглядаються як головний, необхідний складник психологічного благополуччя, але не вистачає позитивних емоцій» [7, с. 153].

Слід зазначити особливу актуальність сучасних досліджень психологічного благополуччя студентської молоді в умовах воєнного стану. Так, Хоменко Є. Г. вивчає особливості функціонування особистості в навчальному середовищі в умовах сучасного воєнного стану в Україні. Вчена обґрунтовує висновок, що переважна більшість студентів мають високий або середній рівень психологічного благополуччя і лише незначна частина (15%) характеризується низьким рівнем свого психологічного благополуччя.

Автор проводить дослідження психологічного стану студентів різних курсів навчання і зазначає, що студенти першого і другого курсів мають нижчий показник психологічного благополуччя порівняно із студентами старших курсів, що можна пояснити процесами адаптації їх до навчання у закладі вищої освіти. Студенти третього курсу характеризуються більш високим рівнем автономності і самостійності, а також незалежності, здатності протистояти впливу негативних чинників та регулювати власну поведінку. Разом з цим, студенти початкових курсів більше проявляють тривожність і залежність від оточуючого середовища, піддаються впливу інших авторитетних осіб і можуть дослухатися їх думки [8, с. 123-125].

Підводячи підсумок зазначимо, що психологічне благополуччя студентської молоді відіграє важливу у їх становленні як особистостей, як майбутніх фахівців, готових до виконання своїх професійних обов'язків. На рівень психологічного благополуччя студентів впливають різноманітні чинники зовнішнього і внутрішнього середовища. Достатньо важливими є такі фактори як, особистісна спрямованість, вік,

профіль підготовки, приналежність до жіночої чи чоловічої статі. Звичайно, що в сучасних умовах існування нашої держави і збройної агресії з боку росії, психологічне благополуччя студентів загалом знаходиться під впливом новітніх викликів і загроз. Тому важливим заданням для працівників закладів вищої освіти, і, перш за все, викладачів стає психологічна підтримка студентів, формування у них оптимізму, позитивного світосприйняття, мотивацій для навчання і виконання конституційних обов'язків, пов'язаних із захистом своєї Батьківщини.

Джерела

1. Яковенко О. В. Психологічне благополуччя як особистісний феномен. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/items/2f43470a-a02a-4bb0-9b30-d08370c4a9b7

2. Сердюк Л. З. Структура та функція психологічного благополуччя особистості. *Актуальні проблеми психології*: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том V. Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. Вип. 17. Київ, 2017. С. 124-133.

3. Сердюк Л. З. Фактори психологічного благополуччя студентів. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://appsychology.org.ua/data/jrn/v6/i14/8.pdf

4. Джаббарова Л. В. Дослідження структури психологічного благополуччя студентської молоді. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. № 1. С. 10-15.

5. Харченко А. С., Гончарова Н. О. Особливості психологічного благополуччя студентів із різним типом спрямованості. *Психологія і особистість.* 2017. № 2(12). С. 185-193.

6. Харченко А. С. Особливості психологічного благополуччя студентів різних профілів підготовки. *Молодий вчений.* 2021. № 4(92). С. 1175-178.

7. Габа М. І. Психологічне благополуччя студентської молоді: гендерний аспект. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 1. Т. 1. С. 150-154.

8. Хоменко Є. Г. Психологічне благополуччя молоді у військовий час. *Вікова та педагогічна психологія.* 2023. № 51. С. 121-125.

ЦИФРОВА ДЕТОКСИКАЦІЯ ЯК ЧАСТИНА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Лопатко В. Е.,
здобувачка 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Стійкий розвиток економіки країни можливий окрім всього іншого за умови створення суспільства, в якому б функціонували психологічно здорові люди. Хороше психічне здоров’я – це не просто відсутність психічних розладів, а й стан гармонії, під час якого людина усвідомлює свої здібності, справляється зі звичайними життєвими стресами, є продуктивною та сприяє економічному розвитку суспільства. У сьогоденні, де цифрові технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя, постійне використання смартфонів, соціальних мереж та Інтернету спричиняє значний вплив на психологічне благополуччя особистості та її когнітивні функції, які включають в себе емоційне та соціальне благополуччя, що, в свою чергу, впливає на те, як людина думає, відчуває та діє, як переживає стрес, як взаємодіє з іншими та на рішення, які приймає. Останні дослідження доказують, що занадто часте використання технологій негативно впливає на психологічне благополуччя та

когнітивні функції здобувачів освіти [3-5]. Цифрова детоксикація є сучасною практикою, що полягає у свідомому обмеженні використання цифрових пристроїв та Інтернету з метою покращення психологічного благополуччя та когнітивних функцій. Відмова від них на певний час допомагає знизити рівень стресу, сприяє кращому сну і відпочинку, дозволяє зосередитися на важливих завданнях, а також дає більше можливостей для живого спілкування і побудови глибших відносин. Більш того, розвиток психологічно стійких та продуктивних майбутніх фахівців через практики цифрової детоксикації підвищує їхню ефективність, що сприяє економічній стабільності та зростанню.

Отже, метою дослідження було розробити теоретичну модель цифрової детоксикації, яку можна було б використовувати при підготовці здобувачів освіти.

Завданням дослідження є визначення поняття цифрової детоксикації, виділення ключових компонентів, які формують концепцію цифрової детоксикації, з'ясування психологічних аспектів цифрової детоксикації та виділити зв'язок з майбутнім емпіричним дослідженням.

Методика проведення та науково-практична значущість дослідження базується на створенні такої моделі цифрової детоксикації, яка сприятиме відновленню психологічного благополуччя та розвитку когнітивних функцій здобувачів освіти без обмеження виконання навчальних та розвивальних функцій цифрових технологій.

Вивчення цифрової детоксикації, вплив на психологічне благополуччя, когнітивні функції та стратегії її впровадження є відносно новою областю досліджень, яка привабила увагу багатьох українських та зарубіжних вчених, таких як Л. Розен [4], Ж. Твенге [5], А. Альтер [3], О. Муляр [2], Н. Лавриненко [1] тощо. В результаті теоретичного аналізу нами було запропоноване власне визначення цифрової детоксикації. Цифрова детоксикація - це свідомий і контрольований процес тимчасового або постійного обмеження використання цифрових технологій, спрямований на збереження психологічного благополуччя, підвищення когнітивної продуктивності та зменшення негативних впливів інформаційного перевантаження. Цей процес включає як періодичне відключення від цифрових пристроїв, так і раціональне їх використання для досягнення балансу між життям в онлайні та офлайні.

Теоретична модель цифрової детоксикації ґрунтується на виявлених її компонентах, таких як усвідомленість, час без гаджетів і сприйняття реальності.

Усвідомленість виступає як важливий механізм для забезпечення ефективної цифрової детоксикації, сприяючи формуванню здорових звичок у використанні цифрових технологій та покращуючи психічне благополуччя. Вона дозволяє не лише зменшити негативний вплив цифрових технологій, а й підвищити загальну якість життя, повертаючи фокус на значущі особисті стосунки, здоров'я та розвиток. У результаті, усвідомленість може бути розглянута як основа для побудови стійких стратегій, які допоможуть забезпечити у майбутньому стійкий розвиток економіки в Україні.

Час без гаджетів виступає як ключовий елемент у концепції цифрової детоксикації, оскільки він допомагає відновити баланс між віртуальним і реальним життям. Тільки людина, яка досягла цього балансу зможе прийняти участь у побудові стійкої економіки України, оскільки створювати це можливо тільки в умовах реального світу, спираючись на досягнення цифрових технологій.

Сприйняття реальності дозволяє індивідам відновити зв'язок із собою та своїм оточенням. Це підвищує здатність до адаптації у світі, що швидко змінюється, де важливо мати чітке уявлення про власну ідентичність та цінності. Саме це робить

людину більш продуктивною, що сприятиме відновленню економіки України після війни.

Що стосується психологічних аспектів цифрової детоксикації, то варто зазначити, що зменшення використання цифрових технологій має суттєвий вплив на зниження рівня стресу та тривоги, перерви від цифрових технологій можуть суттєво позитивно вплинути на емоційний стан, поліпшуючи настрій і знижуючи депресивні прояви. Окрім цього, цифрова детоксикація може суттєво покращити увагу шляхом зменшення інформаційного перевантаження, яке є наслідком постійної взаємодії з цифровими технологіями, а також суттєво покращити критичне мислення, оскільки вона допомагає позбутися впливу постійного відволікання, спричиненого технологіями.

Впровадження запропонованої нами моделі цифрової детоксикації в процес підготовки майбутніх фахівців всій напрямків підготовки сприятиме вихованню психологічно здорової та гнучкої особистості. Суспільство, яке складається з таких особистостей, зможе швидко відновити економіку України та сприятиме її подальшому розвитку.

Джерела

1. Лавриненко Н. Цифрова детоксикація: вплив сучасних технологій на психічне здоров'я. Психологічний журнал, 2020, т. 16, № 2, С. 35-43.

2. Муляр О. Цифрові технології та їх вплив на психічне здоров'я: проблеми та рішення. Вісник Сумського державного університету. Серія: Психологія, 2021, т. 12, № 1, С. 45-53.

3. Alter A. Irresistible: The Rise of Addictive Technology and the Business of Keeping Us Hooked. New York: Penguin Press, 2017. 354 p.

4. Rosen L. iDisorder: Understanding Our Obsession with Technology and Overcoming Its Hold on Us. New York: Palgrave Macmillan, 2012. 256 p.

5. Twenge J. M., Joiner T. E., Rogers M. L., & Martin G. N. Social Media Use and Mental Health Among Young Adults. Psychological Science, vol. 30, no. 1, 2019, PP. 49–60.

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Мироник Б. М., аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Чорна О. Ю.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У сучасних нестабільних умовах функціонування вітчизняних підприємств, що супроводжуються високим рівнем ризиків і загроз питання вибору ефективних інструментів забезпечення їх економічної безпеки набувають великої значущості.

Одним з таких інструментів є засоби корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Сьогодні забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає дотримання міжнародних соціальних стандартів ведення бізнесу, формування сприятливого внутрішнього та зовнішнього середовища для співробітників і стейкхолдерів, а також спрямування заходів корпоративної соціальної відповідальності на реалізацію завдань системи економічної безпеки.

Більшість науковців під КСВ розуміють активну позицію компанії, що полягає в постійній взаємодії із суспільством та розв’язанні соціальних проблем. Ідея соціальної відповідальності передбачає відхід від традиційного розуміння компанії,

підприємства, лише як виробника товарів чи послуг, акцентуючи увагу на їхній ролі в соціальному середовищі, в якому вони функціонують [1].

Неоднозначність концепції КСВ широко обговорювалася в академічних дослідженнях протягом останніх десятиліть. Існує консенсус, що фірми повинні брати на себе відповідальність за свої дії, але немає єдиного визначення КСВ і того, які види діяльності включені в цю концепцію. Концепція КСВ розширилася від її сприйняття як філантропічної діяльності до систематичної корпоративної діяльності та інтенсивної взаємодії із зацікавленими сторонами на основі соціальних, економічних та екологічних інтересів, спрямованих на довгостроковий сталий економічний розвиток і суспільний добробут. Концепція КСВ все ще розвивається, але головна мета залишається незмінною на будь-якому етапі розвитку – сприяти громадській безпеці (в тому числі економічній) та добробуту [1].

Ураховуючи різноманітні визначення КСВ від різних авторів, можна визначити декілька ключових принципів цього концепту: відповідність цілям і цінностям суспільства, активна участь у соціальних справах, підхід та взаємодія зі стейкхолдерами та стратегічне управління з метою позитивного впливу [3].

КСВ підприємства – це комплекс соціально-економічних та екологічних заходів, цінностей і етичних принципів організації, спрямований на постійну взаємодію із стейкхолдерами, метою якої є довготривале покращення іміджу та ділової репутації підприємства через узгодження інтересів усіх сторін для забезпечення необхідного рівня економічної безпеки підприємства (ЕБП).

У той же час, в умовах повномасштабної війни рф проти України соціальна відповідальність бізнесу набула своїх специфічних рис. З початку повномасштабного вторгнення росії все більше українських та міжнародних бізнесів підтримують військових та цивільне населення України. Наприклад, дослідження «Бізнес під час війни» членів Європейської Бізнес Асоціації показало, що 61% опитаних топ-менеджерів бізнесів підтримують власних співробітників, які пішли до лав Збройних сил України, а 56% фінансово допомагають армії та населенню [2].

Якої б форми не набувала взаємодія бізнесу, влади та суспільства, кінцевим підсумком цих взаємовідносин має бути стійке зростання соціального розвитку країни, регіону чи територіальної громади. І тому необхідні дії підприємств узгоджені із місцевими і регіональними органами влади, тобто необхідно вибудувати партнерські відносини. Таке партнерство дозволить бізнесу реалізувати програми у контексті регіональної соціальної політики, тому що підприємці мають ефективні інструменти управління бізнес-проектами, а місцева влада може надати інформацію про стан справ на даній території. Внаслідок цього підвищиться імідж регіону, покращиться інвестиційний клімат, зросте його конкурентоспроможність [1] і економічна безпека.

Взаємозв’язок КСВ і економічної безпеки підприємства представлено в табл.1

Таблиця 1

Взаємозв’язок КСВ і економічної безпеки підприємства

Позитивний вплив	Сутність
1	2
Посилення репутації та довіри до підприємства	КСВ підвищує репутацію підприємства серед споживачів, інвесторів та ін. стейкхолдерів. Це сприяє зміцненню довіри до підприємства, що, в свою чергу, позитивно впливає на ЕБП. Висока репутація дозволяє залучати більше інвестицій та створює стабільне середовище для розвитку бізнесу

Продовження таюл.1

1	2
Зниження ризиків і підвищення стійкості	КСВ сприяє ідентифікації та зниженню ризиків, пов'язаних з економічною, соціальною та екологічною сферами.
Підвищення конкуренто-спроможності	КСВ забезпечує стійкі конкурентні переваги завдяки формуванню позитивного іміджу, впровадженню інновацій та сталих підходів до виробництва. Підприємства, що дотримуються принципів КСВ, мають більше можливостей для диференціації на ринку
Оптимізація ресурсів та підвищення продуктивності	Впровадження КСВ стимулює підприємства до раціонального використання ресурсів, що допомагає знижувати витрати та підвищувати ефективність діяльності. Така стратегія сприяє економічній безпеці підприємства шляхом оптимізації витрат і підвищення рентабельності.
Поліпшення відносин з працівниками	КСВ зосереджена на створенні безпечних і сприятливих умов праці, що підвищує задоволеність та мотивацію працівників. Висока мотивація та лояльність персоналу сприяють стабільності та знижують ризики втрат цінних кадрів, що є важливим фактором економічної безпеки.

Отже, КСВ виступає важливим інструментом забезпечення економічної безпеки підприємства, оскільки сприяє його стабільному розвитку, зменшенню ризиків та підвищенню стійкості до зовнішніх викликів і найголовніше покращує ставлення персоналу до підприємства.

Джерела

1. Берданова О. В., Мироник Б.М., Заболотна О. С. Соціальна відповідальність бізнесу та її вплив на економічний розвиток. Наукові перспективи № 3(45) 2024. С.497-509 URL: http://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3(45)-497-509(дата звернення: 19.09.2024)

2. Reshetnikova, I., & Sanak-Kosmowska, K. (2023). Corporate Social Responsibility of Companies in the Context of russian Military Aggression in Ukraine. Marketing and Management of Innovations, 2, 138-151.

3. Чорна О.Ю., Сбітнєва К. І. Дослідження особливостей та напрямів розвитку корпоративної соціальної відповідальності агрохолдингу в умовах воєнного часу. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.* 2023. № 4(280). С. 89-100.

ВПРОВАДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Омельченко Н. В.,
здобувачка освіти І курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В періоди соціальних трансформацій, пов’язаних зі зміною політичних устроїв чи економічних механізмів, проблема мотивації персоналу все частіше привертає до себе увагу дослідників. І нині успішність здійснюваних в Україні реформ щодо децентралізації управління і розвитку місцевого самоврядування потребує успішних

працівників, здатних вирішувати складні завдання розбудови територій в умовах обмежених фінансових ресурсів.

Мотивація працівника в органах місцевого самоврядування – це ключовий фактор, що впливає на ефективність управлінських процесів і розвиток громад. Керівник має поєднувати управлінські навички з умінням мотивувати себе та інших для досягнення спільних цілей.

Мотиваційна стратегія керівника - це підхід до управління, який зосереджується на використанні мотиваційних інструментів для досягнення високої ефективності та залучення працівників. З такою стратегією створюються умови для внутрішньої і зовнішньої мотивації команди, підтримується активна залученість та стимулюється розвиток потенціалу кожного співробітника.

Стратегічне мислення та бачення майбутнього дозволяє керівникам органів місцевого самоврядування не лише планувати розвиток громади на довгострокову перспективу, а й ефективно мотивувати персонал, залучаючи ресурси та підтримуючи команду на шляху до реалізації поставлених цілей.

Визначення цілей стратегії мотивації персоналу проходить через чітке розуміння, яких результатів планується досягти:

- підвищення продуктивності праці;
- зниження плинності кадрів;
- поліпшення залученості співробітників;
- зростання рівня задоволеності працівників;
- досягнення конкретних бізнес-показників (продажі, прибуток).

Моніторинг та корекція ефективності мотиваційної стратегії через регулярне відстеження показників та гнучкість у корекції стратегії дозволяють вчасно реагувати на зміни та покращувати мотиваційні процеси, тобто якщо метою стратегії було підвищення продуктивності, а аналіз показав лише незначне її зростання, це може свідчити про недосконаліть обраних інструментів. Тоді варто перевірити, чи відповідала мотивація очікуванням працівників та чи є можливості для покращення умов праці або винагороди.

Таким чином, аналіз ефективності мотиваційної стратегії дозволяє не лише оцінити поточний стан, а й визначити напрямки для подальшого вдосконалення.

Отже, сучасна мотивація персоналу в органах місцевого самоврядування вимагає від керівників:

- Гнучкого підходу до управління мотиваційними процесами, що дозволяє адаптувати стратегії до змін у середовищі.
- Здатності враховувати індивідуальні потреби та очікування працівників.
- Розвитку системи винагород і заохочень, що стимулюють продуктивність та професійний ріст.
- Вміння створювати сприятливі умови праці, які підвищують задоволеність персоналу.
- Постійного моніторингу результатів для корекції стратегії та покращення ефективності роботи команди.

Джерела

1. Вараксіна О.В. Особливості статусної мотивації посадових осіб органу місцевого самоврядування в Україні. Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 листопада 2021 р.. – К. : КУБГ, 2021. – 403 с. URL:

https://feu.kubg.edu.ua/images/stories/Departments/ku/2021/Zbirnuk_conf_10112021.pdf#page=380

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Павленко М. М.,
здобувач 2 курсу магістратури
Наукові керівники: к.е.н., доцент Вахлакова В. В., к.т.н., доцент Плєтньов М. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Проблеми забезпечення економічної безпеки небезпеки традиційно займають особливе місце серед багатьох інших національних проблем. Для їх вирішення потрібні відповідні сили, кошти та ресурси, правове та наукове забезпечення, навчальна організаційна та методологічна робота. Але, перш за все, необхідне основу застосовуваної термінології в даній сфері і встановлення її впливу не тільки на економіку країни, але і всі інші істотні аспекти діяльності держави, суспільства і особистості.

Підвищена увага до економічної безпеки, як з позіцій її наукового розуміння, так і практичного втілення в сучасних умовах призвела до численних спроб осмислення і тлумачення даного поняття. У сучасній економічній літературі склався диференційований підхід провідних учених до розуміння сутності економічної безпеки. і її призначення як для окремих організацій і підприємств, так і держави в цілому [1, с.64]. .

Розвиток економічних відносин та інституційні перетворення призвели до формування нових, іноді діаметрально протилежних точок зору.

Можна виділити такі підходи:

1) економічна безпека - стан стійкості до негативних факторів;

2) економічна безпека - здатність економіки до задоволення потреб;

3) економічна безпека - стан розвитку економіки;

4) економічна безпека - стан стійкого функціонування економіки.

Можна виділити наступні напрямки визначення категорії «економічна безпека», це:

1) стан економіки, що забезпечує достатній рівень соціального, політичного і оборонного існування та прогресивного розвитку України, невразливість і незалежність її економічних інтересів по відношенню до можливих зовнішніх і внутрішніх погроз і впливів;

2) стан економіки, яке за обсягами та структурними параметрами достатньо для забезпечення існуючого статусу держави, його не- залежного від зовнішнього тиску політичного і соціально-економічного розвитку і здатне підсмикувати рівень легальних доходів, що забезпечує абсолютній більшості населення благополуччя, що відповідає стандартам цивілізованих країн;

3) здатність забезпечити ефективне задоволення суспільних потреб держави за умови збереження соціально-політичної та військової стабільності; технологічну самостійність і невразливість країни від зовнішніх і внутрішніх загроз і впливів; Захисту національних інтересів на внутрішньому та зовнішньому ринках, прогресивного розвитку особистості, товариства та держави;

4) забезпечена всіма необхідними засобами та інститутами держави захищеність національно-державних інтересів в сфері економіки від внутрішніх і зовнішніх загроз, економічних та прямих матеріальних збитків.

Існує і безліч інших трактувань. Слід додати, що більшість авторів розглядають економічну безпеку у досить вузькому аспекті (фокусі), коли її сутність підмінюється її функціями, цілі – замінюються приватними задачами, а задачі – предметом [2, с.258-260].

Наприклад, економічний словник визначає економічну безпеку як стан юридичних, економічних відносин, організаційних зв'язків, матеріальних та інтелектуальних ресурсів підприємства, при якому гарантується стабільність його функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток.

Незважаючи на деяку диференціацію трактування поняття, що розглядається нами, в цілому слідує визнати, що економічна безпека розуміється і трактується абсолютною більшістю авторів як той чи інший стан захищеності економічної системи від негативних внутрішніх і зовнішніх впливів, умов нейтралізації загроз.

Але і повністю погодитися з даними підходом до розуміння терміну «економічна безпека» так не можна.

Позиція авторів зводиться до того, що підміна єдиного комплексного уявлення про економічну безпеку її структурними елементами, не характеризуючи і не торкаючись сутності самого поняття, його глибинний зміст і значення для роботи всіх економічних суб'єктів, починаючи від підприємств, організацій та установ і закінчуючи масштабом країни в цілому, нівелює цінність цієї економічної та правової категорії.

Пропонується підійти до термінології економічної безпеки не з позиції безпеки як такий, що, частіше всього, і розглядається у науковому середовищі, а з позицій економіки та економічних відносин особистості та суспільства.

Економіка - це слоняча система, що складається з безлічі елементів, взаємодіючих між собою таким чином, що в результати набуваються нові властивості, які не можуть бути зведені до властивостей рівня підсистеми [3, с.193-195].

В наукової думки економіка традиційно розглядається як:

1) сукупність суспільних відносин у сфері виробництва, обміну та розподілу продукції;

2) народне господарство цієї країни або його частина, що включає певні галузі та види виробництва;

3) економічна наука, що вивчає ту або іншу галузь господарства, господарства регіону (економіка промисловості, економіка торгівлі та ін).

В одному з найпопулярніших західних підручників з економіці «Економікс: Принципи, проблеми та політика» К. Макконнелл і С. Брю визначають економіку як дослідження проблем ефективного використання обмежених виробничих ресурсів або управління ними з метою досягнення максимального задоволення матеріальних потреб людини.

Джерела

1. Гапак Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка. Ужгород: УжНУ, 2013. Вип. 3(40). С. 62–65.

2. Ярова Ю. О., Артеменко Л. П. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2016. № 13. С. 257–263.

3. Skrynkovskyy R. M., Sopilnyk L. I., Tsyuh S. I. Improving the Enterprise Development Model: New Solutions Based on the Principles of Management, Marketing and Economic Diagnosis // Business Inform. 2020. № 4. P. 191–199. doi: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-191-199

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Павленко М. М.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.т.н., доцент Плєтньов М. В., к.е.н., доцент Вахлакова В. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Забезпечення економічної безпеки є найважливішою метою держави. Поняття «економічна безпека» не має надуманого, кон'юнктурного характеру. Її сутність визначається як стан економіки та інститутів влади, при якому забезпечуються гарантований захист національних інтересів, соціальна спрямованість політики, достатній оборонний потенціал навіть при несприятливих умовах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Іншими словами, економічна безпека – це не лише захищеність національних інтересів, а й готовність та здатність інститутів влади створювати механізми реалізації та захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки, підтримки соціально-політичної стабільності суспільства.

Донедавна забезпечення безпеки досягалося державним управлінням процесами індустріалізації, забезпечення функціонування та розширеного відтворення масового індустріального виробництва і підтримують його громадських систем – споживання, освіти, соціального забезпечення, громадського порядку, участі у міжнародному поділі праці та проникнення на нові ринки.

У той самий час, забезпечення спільних для всіх країн цілей безпеки мало очевидну поляризацію розуміння державних функцій як реальності права, з одного боку, і реальності управління (виконання норм, правий і правил), з іншого.

Перше розуміння склалося у країнах первинної індустріалізації та промислової революції, спирається на торговий і фінансовий капітал, сформований в колоніальний період, і стан підприємництва виріс з військової і торгової аристократії раннього капіталізму Саме там оформилася концепція держави як «сторожа», покликаного охороняти права власності і, зрештою, лише забезпечувати умови для підприємницького типу розвитку. Саме в країнах первинної індустріалізації склалася сучасна ідеологія лібералізму, що обмежує функції держави дотриманням системи прав особистості та прав власності та заперечує необхідність (і ефективність) втручання держави в регулювання господарських і економічних процесів.

Друге розуміння панувало нашій країні, де функцію промислового розвитку та промислової політики взяло він корпоративну державу. Державний протекціонізм, орієнтований на захист внутрішнього виробника і галузей промисловості, що піднімаються, від більш потужного і конкурентоспроможного сусіда, знайшов своє вираження у створенні системи державного підприємництва та державного управління, що структурує всі пріоритетні галузі народного господарства.

Конкуренція між інститутом підприємництва та державним регулюванням господарсько-економічних процесів, що пронизувала всю історію XX століття, закінчилася руйнуванням СРСР та зламом його господарської системи.

Незважаючи на минуле з 1992 р. час, успадковані державні інституції

неспроможна виконувати всю сукупність зобов'язань, відповідних соціально орієнтованій державі. Дисфункція державності проявляється у створенні неефективних механізмів реалізації та захисту національних інтересів. Стан забезпеченості безпеки особистості, товариства, бізнесу і самої держави можна у кращому разі характеризувати як депресивну.

Склалася ситуація, коли стара система забезпечення безпеки виявилася не ефективною, а спроби керування нею через формування порогових значень індикаторів економічної безпеки результатів не дають. Настав час усвідомлення нових базових передумов дослідження економічної безпеки соціально-економічних систем.

Остання чверть XX століття характеризувалася зміною на кшталт наукової раціональності – становленням нової наукової картини світу.

Що таке економічна наука? Коли сторіччя тому відповідь на це питання була більш-менш зрозумілою, об'єктом її дослідження була чітко окреслена галузь суспільного життя (функціонування ринкового господарського сектора). Однак на початку XXI століття ця відповідь стає все більш двозначною. Здається, лише однє-єдине визначення економічної науки може вціліти за умов постійних змін об'єкта, що вона вивчає: «Економічна наука – це те, чим займаються економісти! С. Боулдінг приписує цей вислів Дж. Вінер [1, с.101].

Враховуючи всі сьогоднішні труднощі встановлення конкретного об'єкта дослідження [2, с.98], згасають надії, що економічна наука може бути визначена відповідно до свого підходу до явищ, що вивчаються. Наслідуючи цю аргументацію, ми можемо стверджувати, що економічна наука, втрачаючи об'єкт, набуває замість міждисциплінарний підхід, який може бути застосований до аналізу як ринкового, і неринкового секторів життя.

Сучасна наука переживає зсув парадигми небачених розмірів, через яку змінюються наші поняття про реальність та людську природу, що з'єднує концептуальним мостом давню мудрість та сучасну науку, примиряє східну духовність із західним прагматизмом, по-новому розкриває питання безпеки соціально-економічних систем.

Людина зуміла поставити собі на службу потужні сили природи. І в результаті створила загрозу власного життя. Вона проникла у глибокі таємниці світобудови у тому, щоб породити зброю вселенського знищення. Створила незліченні матеріальні та духовні багатства, але сотні мільйонів людей живуть у злиднях та невігластві, а мільйони інших страждають від порожнечі та безглуздості життя. Вигадані чудові плани суспільних перетворень, але, здійснюючи їх, людство зіткнулось з результатами, прямо протилежними тим, яких прагнув… Таким чином, у нас зараз є всі підстави стверджувати, що неокласична інструментальна цінність, зі становленням і розвитком якої пов'язані найбільші досягнення західноєвропейської цивілізації, до кінця XX століття виявилася вичерпаною. Виявилося, що нераціоналістичний підхід до дійсності містить у собі, поряд із творчим, руйнівний, деструктивний початок – несе у собі загрозу безпеці.

Відкриття Н. Бора (1927) р.) започаткувало переосмислення поглядів на світ загалом, на відносини людей між собою. Це відкриття, будучи доданим до складним системам, набуло розвитку в новій галузі наукового знання – синергетики. Синергетика – це загальнонауковий міждисциплінарний напрямок дослідження освіти впорядкованих структур із хаосу. Ціль синергетики - виявлення загальних ідей, загальних методів і загальних закономірностей в різних галузях природознавства і

соціології [3, с.136].

Нова наукова парадигма наголошує не на бутті, а на становленні, процесуальності. Процесуальність досягається шляхом введення незворотності у часі, що призводить до усвідомлення відкритості та незворотності еволюціонуючого світу.

Можна сказати, що матерія активніша в нерівноважному стані, оскільки в рівновазі вона взаємодіє тільки з тими елементами, які безпосередньо її оточують, тоді як нерівноважний стан збуджує всю систему, і кожна підсистема має справу з системою. У рівновазі матерія сліпа, а поза рівновагою прозріває [4, с.50]. Поза рівновагою, тому у стані хаосу, матерія живе, функціонує за своїми законами.

У новій методологічній парадигмі хаос стає конструктивним і творчим, створюючи нові умови у розвиток, руйнуючи перепони, заважали до цього освіті нових структур. Хаос, руйнуючи, творить. Створює умови, відкриває нові здібності. Руйнує стереотипи, що склалися, соціальні інститути, наукові концепції і т.д., і в результаті з'являється можливість нових ідей, нових соціальних інститутів, нових уявлень про світ і т.д.

Сучасна економічна наука, орієнтуючись явно чи неявно досягнення природничо-наукового знання, вибудовує свій категоріальний ряд як відображення переважно лінійно-еволюційних закономірних зв'язків. Проте деякі методологічно значущі результати природничо-наукового знання ще повністю увійшли в методологічний апарат економічної науки. У цьому сенсі вона традиційніша в концептуальному відношенні, ніж розвинені галузі природничих наук і часто функціонує в рамках класичною механіки. У то ж час розвиток інституціоналізму та неоінституціоналізму говорить про підготовленість економічної науки до переходу на міждисциплінарну основу досліджень.

Виникла нагальна необхідність у фундаментальному зрушенні парадигми, який дозволив би вмістити і сприйняти наплив революційних фактів, що постійно збільшується, які ніяк не відповідають старим моделям організації господарської діяльності. Багато дослідників вважають, що з новою парадигмою можна буде заповнити пролом, відокремлюючу нашу традиційну економіку від глибокої мудрості стародавніх і східних систем мислення, сприймають людини та її діяльність як господарство, як гармонію безпеки соціально-економо-еколого-систем [4, с.83].

Економічна наука досі досліджує соціально-економічні системи в рамках неокласичної парадигми – бореться з хаосом, прагне будувати лінійні системи та стійкі стани. Але проблеми безпеки життєдіяльності, що стали на все зростання, диктують необхідність застосування нових ідей синергетики до життя в хаосі, за його законами; не намагатися позбутися його повністю. Зрушення наукової парадигми є основною передумовою дослідження економічної безпеки соціально-економічних систем.

Джерела

1. Васильчак С. В., Веселовський А. І. Економічна безпека підприємства та її складова в сучасних умовах // Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.15.

2. Грибіненко О. М., Шагоян С. М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. 22, Ч. 1.

3. Колодяжна І. В., Букріна К. А. Економічна безпека в системі сталого функціонування підприємства // Науковий вісник Ужгородського національного

університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 23(1).

4. Skrynkovskyy R., Kataiev A., Zaiats O., Andrushchenko H., Popova N. Competitiveness of The Company on The Market: Analytical Method of Assessment and The Phenomenon of The Impact of Corruption in Ukraine // Journal of Optimization in Industrial Engineering. 2021. № 14(Special Issue). doi: https://dx.doi.org/10.22094/joie.2020.677836

СУЧАСНІ ЧИННИКИ ОСВІТНЬОЇ НЕРІВНОСТІ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ

Панчишин І. М., аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Адамик В. В.
Національний університет «Львівська політехніка»

Проблематика рівності та нерівності в соціальному світі є давно актуальною. На місці усталеного світового порядку виникають транснаціональні економічні структури, формуються глобальні фінансові й торговельні мережі, відбувається тотальна масовізація й уніфікація культури. Глобалізація є об'єктивним процесом, змістом якого є перманентно зростаючий взаємозв'язок та взаємозалежність національних економік, національних політичних та соціальних систем, національних культур та ін., а також інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

В контексті всього вищезазначеного дедалі більшої ролі набувають модернізація середньої та вищої школи, платна форма навчання, скорочення кількості бюджетних місць, які супроводжуються перерозподілом фінансів як держави в цілому, так і кожної сім'ї зокрема. За таких умов має місце диференціація можливостей різних соціальних груп стосовно отримання освіти.

На сучасному етапі розвитку суспільства на освітні процеси впливає ціла низка чинників. Зокрема Коляда І. Г., визначаючи фактори трансформації освіти, звернув увагу на те, що продуктом глобалізації є формування відкритого освітнього простору, який сприяє переходу від елітарної вищої освіти до високоякісної освіти для всіх; поглибленню міждержавної співпраці в освіті; розширенню багатосторонніх зв'язків та мобільності й взаємообміну викладачів і студентів; поступовій інтернаціоналізації освіти збільшенню в змісті освіти гуманітарної складової; поширенню інновацій за умови збереження національних традицій країн. [1, с. 39].

Кльов М. В. згадує про наявність таких основних груп факторів, що регулюють нерівність освітніх можливостей, як відмінності академічних здібностей і ефективності освітнього процесу між представниками різних класів, та відмінності між класами в схильності до отримання більш високого рівня освіти [2, с. 114]. Оксамитна С. М. та Хоменко Л. В. до основних чинників відтворення освітньої нерівності відносять [3, с.14]:

- соціально-економічне походження- передбачає класову належність та освітній рівень батьків;

- тип поселення – найбільшою проблемою є обмежені можливості територіального доступу як до якісних навчальних закладів, так і до різноманітних додаткових освітніх послуг в цілому, які підсилюються доволі скрутним економічним становищем сільського населення й відсутністю мотивації сільської молоді щодо опанування знань в навичок для отримання якісної професійної кваліфікації;

- гендер - відбувається диференціація спеціальностей і їх маркування, як «традиційно чоловічих» чи «традиційно жіночих», а так як на перші є більший попит на ринку праці і вони є високооплачуваними, це дещо нівелює освіту жінок.

Мулявка В. Д., Оксамитна С. М. [4, с. 14-15] в свою чергу виділяють такі фактори освітньої нерівності, як місце проживання і тип навчального закладу, оскільки вони чинять надзвичайно потужний вплив на базові освітні можливості окремих індивідів, а також на перспективи отримання ними якісної вищої освіти. Зазначені фактори, в поєднанні з проблемами забезпечення державою належної матеріально-технічної бази шкіл, відсутністю додаткових джерел фінансування, економічним капіталом сім'ї, обмеженими можливостями позашкільного навчання впливають на вибір освітньої траєкторії та самого навчального закладу.

З точки зору світової глобалізації можемо спостерігати формування глобальної освітньої моделі, що, в свою чергу, може розглядатися як критерій глобалізації. Глобалізація освіти відображається в процесі пристосування системи навчання й виховання до запитів світової ринкової економіки, скерування на вирішення викликів глобалізованого сучасного світу. Глобалізація забезпечує універсалізацію навчального планування, яка відбувається за рахунок збільшення попиту на фахівця певного типу певного типу фахівця на глобальних ринках праці.

Розглянувши фактори глобалізації, які безпосередньо впливають на процеси трансформації освіти та вирівнювання освітньої нерівності, спробуємо визначити вектори цих процесів. Зокрема цивілізаційні зміни, які сприяють формуванню інформаційного суспільства, стрімкий розвиток інформаційних технологій потребують всеохоплюючої інформатизації наявних освітніх систем. Формування значних обсягів інформації з будь-яких галузей знань, впровадження дистанційного навчання сприятимуть готовності підростаючого покоління до життєдіяльності в інформаційному інформаційної компетентності, навчання комп'ютерної й інформаційної грамотності тощо.

Що стосується України, то варто відзначити, що нерівність доступу до вищої освіти в України найбільше визначається матеріальним положенням сімей та місцем проживанням, а також наявністю (відсутністю) високого рівня знань. Це все в сукупності формує надзвичайно актуальну проблематику, яка потребує більш глибокої інтерпретації та дослідження, так як кожен індивід - невід'ємною частинкою соціуму, і разом із тим освіта являється ключовим соціальним інститутом суспільства, яке прагне до соціальних перетворень і змін. Саме тому розуміння причин, тенденцій і перспектив світових освітніх трансформацій дозволить вибудовувати освітню стратегію, зорієнтовану на активну позицію України в розвитку освіти в якісно нових умовах.

Джерела

1. Коляда І. Г. Особливості трансформації освіти в епоху глобалізації Науково-теоретичний альманах «Грані». 2017. Vol. 20; 8 с. 37-42.

2. Кльов М. В. Освітня нерівність в умовах сучасного глобалізованого суспільства: соціологічний аналіз. Методологія науки сьогодення: збірник наукових праць міжнародної конференції (м. Київ, 29 червня 2013 р.). – Київ: Центр наукових публікацій, 2013. – Ч. 2. – С. 113–117.

3. Оксамитна С. М., Хоменко Л. В. Освітня нерівність в українському суспільстві: соціальні детермінанти освітніх переходів Наукові записки НАУКМА. Том 196. Соціологічні науки. 2017. URL:

https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8815ec10-1816-4f87-939f-6faf06a17f18/content (дата доступу 16.10.2024)

4. Мулявка В. Д., Оксамитна С. М. Освітня нерівність за місцем проживання та типом освітнього закладу. Наукові записки НАУКМА. Том. 174. Соціологічні науки. 2015. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c57fd508-b6d2-4834-a24a-3a3b079196d9/content (дата доступу 15.10.2024)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Романов О. Д.,
здобувач 1 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доцент Чорна О. Ю.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Зростання темпів трудової міграції, негативні наслідки пандемії, а згодом і військові дії, які спричинили значний відтік біженців, збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб та інші надскладні умови функціонування наражають вітчизняні підприємства на кадрову кризу.

Персонал є найбільш вагомим ресурсом підприємства, основа забезпечення її стійкості, конкурентоспроможності та економічної безпеки. На мікрорівні людина, виконуючи функції персоналу певного підприємства, стає найважливішим інструментом, який забезпечує високу ефективність діяльності та досягнення місії [2].

За даними дослідження Європейської Бізнес Асоціації (EBA), 74% компаній в Україні стикаються з гострим дефіцитом кадрів, що значно перевищує рівень осені 2023 року (55%). Найбільша нестача працівників спостерігається у галузях критичної інфраструктури, транспорту, логістики, будівництва та виробництва. Ще до початку повномасштабної війни у 2022 році Україна стикалася з відчутним дефіцитом кадрів у ключових сферах економіки. Війна лише загострила проблему, а низка галузей перебуває на межі кризи через нестачу кваліфікованих працівників [1].

Вирішення цієї складної проблеми можливе на основі осучаснення теоретичного базису з врахуванням всіх чинників зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування вітчизняних підприємств.

Проблематика забезпечення кадрової безпеки підприємств перебуває в сфері інтересів таких дослідників як Т. Воронько-Невіднича, Л. Демиденко, Н. Логінова , І. Мігус, В. Сідак, Н. Швець та інших. В публікаціях названих та інших науковців [2-4] ретельно обґрунтовано необхідність приділення належної уваги питанням забезпечення кадрової безпеки, окреслено її функціональні зв’язки в структурі економічної безпеки підприємства, запропоновано варіанти покращення кадрової політики та виокремлено основні загрози [3]. Слід погодитись з дослідниками, що в останні роки через загострення великої кількості проблемних питань в царині кадрової безпеки, та розширення меж автоматизації й роботизації із відповідним зменшенням простої фізичної праці, потреба у кваліфікованих й інтелектуальних працівниках збільшилась у багато разів, і тому саме питання переосмислення значення кадрової безпеки із другорядного компоненту на ключову результуючу складову економічної безпеки.

Існує велика кількість визначення сутності «кадрова безпека», що мають як загальні, так і відмінні риси. Морфологічні аспекти трактування поняття «кадрова безпека підприємства» досить детально проаналізовано в роботі дослідника Вітик Б. [3].

На основі розгляду теоретичних підходів до сутності і змісту поняття під кадровою безпекою підприємства пропонуємо розуміти здатність до збереження організаційної, інформаційної та соціально-економічної цілісності підприємства внаслідок діагностування, протистояння й подолання ризиків та загроз пов'язаних з персоналом, з його діями або бездіяльністю, інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами загалом, задля покращення управління працівниками і підвищення ефективності використання персоналу в конкурентній боротьбі інтелектуального потенціалу. Кадрова безпека підприємства забезпечує ефективне використання професійних, ділових та особистісних якостей, досвіду, знань, умінь та навичок працівників для досягнення економічного розвитку, що, в свою чергу, сприяє загальній економічній стабільності підприємства.

Сучасна кадрова безпека підприємства є комбінацією складових пов'язаних між собою складними і часто завуальованими зв'язками: безпека життєдіяльності; безпека здоров`я; фізична безпека; соціально-мотиваційна безпека; фінансова безпека; кар`єрна безпека; підвищення особистої мобільності на ринку робочої сили; отримання шансів для самореалізації на робочому місці; естетична безпека; адміністративно-незалежна безпека, інформаційна і правова безпека [2]. Складність і специфіка структури кадрової безпеки, своєю чергою, породжує існування значної кількості об'єктивних і суб'єктивних загроз. Повний список потенційних загроз кадровій безпеці зазвичай досить великий навіть для відносно невеликого підприємства.

З позиції забезпечення кадрової безпеки підприємства важливим завданням є систематизація основних загроз з боку персоналу організації і на його адресу, реалізація яких може завдати потенційний або реальний збиток Це потребує формування сукупності небезпечних факторів (визначення загроз кадрової безпеки підприємства, джерел їхнього виникнення), які порушують кадрову безпеку [4].

Забезпечення кадрової безпеки підприємства це поєднання системних заходів, спрямованих на підтримку стабільної роботи підприємства через своєчасне виявлення і захист від внутрішніх загроз, підтримку та розвиток благонадійності і лояльності персоналу, що сприяє сталому розвитку підприємства.

Наразі питання кадрової безпеки підприємства залишаються вкрай актуальними через інтенсивну міграцію населення, спричинену війною і потребують подальшого наукового дослідження. забезпечення кадрової безпеки може гарантувати стабільну та найвищу ефективність функціонування підприємства та високий потенціал розвитку в майбутньому .

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень цієї тематики вважаємо питання оцінки рівня кадрової безпеки підприємства.

Джерела

1. РБК-Україна. Кадрова криза на підприємстві: як брак спеціалістів загрожує економіці і бізнесу. URL: https://www.rbc.ua/rus/news/kadrova-kriza-ukrayini-k-brak-spetsialistiv-1727103044.html (дата звернення: 10.09.2024)

2. Чорна О.Ю. Кадрова безпека інтегрованої промислової структури: поняття, склад та основні загрози. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2017. №6 (236). С. 242-250.

3. Вітик Б. Кадрова безпека підприємства: теоретичні засади забезпечення. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № (2 (11). С. 66-69. URL:https://doi.org/10.32782/dees.11-10 (дата звернення: 10.09.2024)

4. Лисенко М. С. Механізм забезпечення кадрової безпеки підприємств. Формування ринкових відносин в Україні. 2008. № 7. С. 137-140

ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНІКИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Скрипка Т. П.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Мотивація – це та сила, що спонукає людей не тільки досягати успіху, а й розкривати не знайомі раніше грані своєї особистості. На підприємствах виділяються величезні ресурси на розробку систем мотивації працівників з метою підвищення рівня продуктивності в компанії. Науковці проводять дослідження впливу різних чинників на мотивацію працівників від управлінця до простого робітника.

Сьогодення має достатньо рекомендацій щодо вибору ефективної стратегії мотивувати працівників на кращий результат.

Мотивацію цікаво розглядати не тільки, як інструмент на папері, а й бачити результати на практиці. Враховуючи те, що інтереси підприємства і персоналу повинні перекликатися, визначну роль відіграє заохочення керівництвом працівників на продуктивну працю і створення для цього необхідних умов.

В пріоритеті підприємства є задоволення потреб тих, хто працює на ньому, внаслідок чого створюється сприятлива робоча атмосфера, яка призводить до підвищення залученості працівників до виконання робіт, покращується ефективність їх виконання, що веде до отримання необхідних результатів, які очікує підприємство для свого подальшого розвитку і функціонування.

Ключові аспекти психологічних технік містять у собі:

– індивідуальний підхід;
– внутрішню та зовнішню мотивацію;
– розвиток та кар’єрне зростання;
– соціальне визнання;
– автономію і відповідальність;
– підтримку балансу між роботою та особистим життям;
– співпрацю у команді та зворотний зв’язок
– доброзичливу атмосферу та емоційну підтримку

Вказані аспекти є важливими, зокрема індивідуальний підхід допомагає врахувати особливості та цінності кожного співробітника. Що корисне для одного, може завадити іншому. Знання про сильні та слабкі сторони кожного працівника допомагають розподілити обов’язки згідно зі здібностями.

Внутрішня мотивація відбувається зі стану задоволення, коли працівник отримує неймовірне задоволення від самого процесу роботи, стикаючись з новими та цікавими моментами у виконанні завдань, розробці проєктів, удосконалення процесу. Цікавість до пізнання керує працівником до певного моменту, а потім може статися так, що незвичне стає звичним і вже не приносить задоволення. На допомогу приходять моральні та інтелектуальні стимули, які плавно перетікають у зовнішню мотивацію: бонуси, винагороди, зміна статусу працівника, гнучкий графік, корпоративні визнання. Поєднання внутрішньої і зовнішньої мотивації включатиме цілісний підхід до

підвищення ефективності праці. Отримуючи соціальне визнання за свої зусилля, у працівника підвищується самооцінка, відчуття важливості, потрібності й особливості.

Можливість навчатися є дуже сильним мотиватором, працівники отримують не тільки нові знання, а й навички, що призводить до підвищення компетенцій, які допомагають їм досягати нових рівнів розвитку, як особистісного, так і професійного. Проведення тренінгів, вебінарів, професійного навчання, міні обговорення, наявність внутрішньої корпоративної бібліотеки підвищує рівень обізнаності, привчає до продуктивної співпраці при комунікаціях.

Застосування отриманих знань на практиці мотивує працівника удосконалювати процес майстерності.

Право на автономне прийняття рішення та повна відповідальність за результати роботи, призводять до того, що працівники відчувають себе залученими не тільки до самого процесу роботи, а й до отримання результату, що є завжди закінченим процесом у діяльності людей, внаслідок чого вони відчувають свою цінність і потрібність.

Баланс між роботою та особистим життям вирівнює стресові показники. Для цього пропонують працівнику при можливості гнучкий графік роботи, віддалену працю, додаткові відпустки – все це сприяє внутрішньому психологічному комфорту і знижує вигорання від роботи.

Робота у команді орієнтована на формування сильної корпоративної культури. Працівники не обмежені у правах, а залучені до командної роботи. Вони відчувають себе частиною команди та спільно працюють на досягнення цілей, які ставить перед співробітниками керівництво підприємства.

Емоційна підтримка полягає у створенні довірливих відносин. Відчуття безпеки, коли працівник може розраховувати на допомогу і піклування з боку керівництва, дозволяє фахівцям бачити цінність свого життя, що впливає на відданість справі та продуктивність.

Світ змінюється стрімко, і підприємства, які хочуть залишатися конкурентоспроможними, повинні постійно адаптуватися до нових умов. Психологічні інструменти допомагають створити гнучку організаційну культуру, яка сприяє інноваціям та ефективному вирішенню проблем. Залучення працівників до процесу розробки та впровадження нових ідей, пов'язаних зі сталим розвитком, не лише підвищує їхню мотивацію, а й забезпечує компанії конкурентну перевагу.

Джерела

1. Войтко С.В. Експерти в командній роботі: підручник / С.В. Войтко, І. М. Грінько / КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 200 с.

2. Прищак, М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця, 2016. – 150 с.

РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ У РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Толстов О. О.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник к.х.н, доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Ми живемо в жахливі часи трансформацій. Стан фактичної війни з Росією триває на сьогоднішній день вже більше десяти років. Ця ситуація є вкрай

жахливою, та спонукає суспільство та владу до багатьох вимушених та непопулярних заходів у різних сферах нашого життя. За даними Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій станом на червень 2024 року на тимчасово окупованих територіях перебуває близько 6 мільйонів українських громадян. 1,5 мільйона з них діти. Водночас Україна має майже 5 мільйонів внутрішніх переселенців, та близько 6.5 мільйони біженців (з яких приблизно 2 мільйони це діти), що мають статус тимчасового захисту за кордоном станом на початок 2024 року за даними Міжнародної організації з міграції ООН (МОМ).

Маємо розуміти важливу річ – для сталого розвитку України, та більш того збереження української державності потрібно звернути особливу увагу на збереження людського капіталу.

Як відомо у соціології є термін соціальної пам'яті, що має вкрай важливе значення в житті кожного народу. Будучи згідно соціології стійкою масовою сукупністю в якої присутня соціальна пам'ять, ми, українці пов'язані між собою певним переліком традицій, свят, пам'ятних дат, перемог та поразок, відчуття гордості та гідності, а також специфічних навичок та виховання, що присутні саме нам як українцям.

Соціальну пам'ять поділяють на суспільно свідому та суспільно несвідому сторони. До суспільно несвідомої сторони науковці відносять те, з чим людина народжується. Тобто ті риси що передаються генетично від батьків, етнічна психологія, соціальні інстинкти та потреби. Суспільно свідомою стороною натомість є те, що дитина отримує в процесі навчання від батьків, вчителів, та оточуючих. Це духовна культура, національна мова, самосвідомість, норми та звичаї, звички, технологічні вміння, тощо.

Саме сукупність суспільно свідомого та несвідомого формує соціальний менталітет, що робить народи такими строкатими.

Серед іншого варто зазначити також що якщо соціально несвідоме можна лише певним чином описати та задокументувати, то суспільно свідоме має також цілком матеріальні риси – соціальні документи в широкому розумінні цього слова – пам'ятки нашої культури, що формують культурну спадщину.

Роль культурної спадщини важко переоцінити в формуванні соціальної самоідентифікації себе як українця будь якої дитини.

Одним з найяскравіших прикладів важливості соціальної пам'яті буде досвід такої соціальної групи як роми.

Загальновідомим є факт, що у ромів немає своєї землі, своєї країни. В даному прикладі не так важливо яким чином формувалася їхня історія, але варто зупинитися на наступному моменті.

В суспільстві ромів є такий нюанс – якщо дитина народилася не від ромів, але змалечку зростала в їхній культурі, то вона має так зване «романіпе», тобто роми безумовно сприймають таку дитину, як людину що є носієм ромської культури та національності.

І навпаки, дитина ромів, що зростає в культурному та духовному середовищі що відрізняється від ромського, для ромів буде «гаджо», тобто чужинцем.

На перший погляд дивно, але з точки зору соціології це можливо чи не єдина стратегія в збереженні ромської духовності, ментальності, мови та звичаїв.

Парадоксальне явище, бо наврядче роми є великими знавцями соціології. Але беручі до уваги жахливу статистику що наведена вище ми не маємо морального права ігнорувати приклади історії. Ми повинні брати до уваги приклад цілої народності, що навіть в таких важких умовах сотні років зберігає свою ідентичність та мову.

Ось чому важливий розумний дозований патріотизм у вихованні дітей, та навіть дорослих. Формування прошарку суспільної свідомості, та акцентування уваги на пам'ятках культури має бути не інструментом формування необхідних політичних поглядів, а пазликом в картинці національної безпеки. Особливо в часи війни та турбулентності в країні.

Будь яка пам'ять окрім функції запам'ятовування має ще й функцію забування. Таким чином ми підходимо до проблеми вимушених переселенців, та людей, що лишились на окупованих територіях.

Як було вказано вище станом на червень 2024 року на окупованих територіях перебувають 1.5 мільйона дітей. З огляду на те, що фактично війна триває вже більше 10 років, маємо ціле покоління дітей, що виросли під впливом ворожої пропаганди – ходили до школи, отримували інформацію від оточення та засобів масової комунікації. Звісно, що деякий процент що були школярами станом на 2014 рік зараз вже мають свої сім'ї, та народили нове покоління дітей. Дітей що ніколи не бачили свій дім та свою землю українськими.

Звісно, це наші люди, такі самі українці, але коли постає питання повернення тимчасово окупованих територій, цей момент має займати чи не перше місце в обговоренні та створенні соціально педагогічних програм для дітей да дорослих.

Та сама проблема потроху формується й у відношенні тієї частини вимушених переселенців що відшукали захисту від російської агресії у країнах всього світу – залишаючись українцями вони все ж таки з кожним роком все більше інтегруються в місцеві культури, налагоджують міжкультурні зв'язки, а також народжують дітей, що зростаючи вже там, з кожним роком втрачатимуть можливості повноцінно наслідувати соціальну пам'ять батьківщини, та інтегруються в місцеві соціуми.

Джерела

1. Москалевська В. А. Соціальна пам'ять та механізми її відтворення / В. А. Москалевська // Перспективи. – 2019. – №3. – С.62-67

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Шиладзе Р. Ш.,
здобувач 2 курсу магістратури
Наукові керівники: к.т.н., доцент Плєтньов М. В., к.е.н., доцент Вахлакова В. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Визначення економічної безпеки є базовим, яке дає цілому загальні уявлення про охоронювані на цьому напрямку цінності, а саме: стан захищеності національної економіки від зовнішніх та внутрішніх загроз, при якому забезпечуються економічний суверенітет країни, єдність її економічного простору, умови для реалізації стратегічних національних пріоритетів України.

Під загрозою економічною безпеки мається на увазі сукупність умов і факторів, що створюють пряму або непряму можливість заподіяння шкоди національним інтересам України в економічної сфері. Іншими словами, мова в даному випадку йде про умови та фактори, за яких виникає необхідність охорони державних інтересів у економічною сфери.

Звісно ж, що оптимальним в визначенні економічної безпеки залишається доктріальний підхід, згідно якому економічна безпека - це сукупність умов і факторів, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість, здібність до постійного оновлення та вдосконалення [1].

Забезпечення економічною безпеки слід визначити як реалізацію заходів, спрямованих на протидію викликам, погрозам і ризикам економічної безпеки, тобто. йдеться про небезпечні впливи, що впливають на економічну безпеку, а саме:

1) загроза економічній безпеці – сукупність умов та факторів, що створюють пряму або непряму можливість нанесення шкоди об'єкту;

2) виклики економічною безпеки - сукупність факторів, здатних при певних умовах призвести до виникнення загрози економічній безпеки.

Як ілюстрація небезпечних впливів, названих в 1 і 2 пунктах можна відзначити значне зростання злочинів в фінансово-кредитній сфері, в зокрема кваліфікованих як фальсифікація фінансових документів бухгалтерського обліку і звітності фінансової організації. У випадку виникнення погрози відзиву банківської ліцензії керівники та власники банків будуть використовувати свої повноваження для отримання вигід і переваг всупереч законним інтересам кредиторів і вкладників, в зокрема, для дій, спрямованих на виведення активів і навмисне банкрутство. В результаті цього може постраждати незахищена частина населення з поміж вкладників банку, що викличе масове невдоволення громадян політикою уряду [2, с. 175-180].

Одним з найбільш активних напрямків організованої злочинності є отримання та використання у злочинній змові з посадовими особами бюджетних коштів, виділяються в рамках державних програм з метою фінансування підконтрольних їм комерційних організацій [3, с. 64-65].

Для мінімізації масштабів розглянутих загроз можна запропонувати такі заходи: не припускати виборчого правозастосування в відношенні підприємців; попереджати рейдерські захоплення, навмисні банкрутства і інші злочини в господарсько-фінансовій сфері, у тому числі вчинені за допомогою правоохоронних та контролюючих органів; запобігати появи корупційних схем взаємодії представників органів влади та бізнесменів, в у тому числі іноземних.

Проблеми економічної безпеки в літературі розглядаються на трьох рівнях: рівні держави; рівні суб'єктів господарювання; рівні громадян. Відповідно, об'єктами економічної безпеки є:

- інтереси держави,
- інтереси господарюючих суб'єктів,
- інтереси громадян.

У результаті, сутність економічною безпеки зводиться до забезпечення стану захищеності від внутрішніх і зовнішніх небезпек і погроз (держави, господарюючого суб'єкта, особи), при якому забезпечується найкраще використання наявних ресурсів, умови для стабільного, ефективного функціонування і розвитку.

Доречним при використанні поняття «економічна безпека», було б і застосування категорії «ступінь економічної безпеки», що дозволяє оцінити рівень розвитку економіки і спрогнозувати можливі перспективи реалізації національних інтересів.

У якості позитивного прикладу можна вважати досвід деяких іноземних держав зі застосування моніторингу в відношенні конкуруючих країн, як способу збору економічно корисної інформації з метою оперативної розробки ефективних заходів протидії.

Моніторинг ведеться за затвердженим переліком індикативних показників стану економічної безпеки (стан конкурентного середовища, рівень правопорушення в економічній сфері і ін) [4, с. 179-180].

Необхідність та важливість цього визначається динамічним характером викликів, загроз та ризиків національної економічної безпеки, необхідністю постійною коригування їх переліку, необхідністю вибіркового дослідження загроз і ризиків та ін.

Методологічною основою такого підходу є широкомасштабний міждисциплінарний характер одержуваної інформації, яка, безумовно, буде корисна для підвищення ефективності управлінських рішень та їх комплексності на користь України.

Не можна не відзначити появу нормативних положень, спрямованих на прогнозування можливих перспектив реалізації національних інтересів, визначення цільових показників, оцінку реалізації планів.

До важливих методологічних питань дослідження економічною безпеки слід віднести процес її забезпечення. Цей процес включає комплекс дій в сфері забезпечення економічної безпеки і передбачає:

- оцінку стану економічної безпеки і її моніторинг;
- вироблення комплексу заходів та механізмів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки;
- реалізацію прийнятих заходів впливу,
- оцінку ефективності прийнятих і реалізованих заходів.

Джерела

1. Зайченко К. С., Діма Н. І. Економічна безпека підприємства: сутність та роль // Ефективна економіка. 2021. № 5. doi: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.90

2. Халіна В. Ю. Методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2014. № 1. С. 173–181.

3. Череп А. В., Лубенець І. О. Концептуальні засади економічної безпеки підприємств // Вісник Запорізького національного університету. 2010. № 1(5). С. 62–66

4. Шевченко І. Особливості формування системи економічної безпеки підприємства // Наука молода. 2008. № 10. С. 178–181.

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Алієв Е. Ш., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Птащенко О. В.,
Західноукраїнський національний університет

Історичний розвиток цифрових технологій є динамічним процесом, який за останні десятиліття здійснив суттєвий вплив на всі аспекти суспільного життя. Від зародження комп'ютерних обчислень у середині XX століття до сучасних високотехнологічних розробок, таких як штучний інтелект, блокчейн і великі дані, цифрові технології, які стали основою глобальних трансформацій глобального економічного простору сьогодення. У сучасних умовах цифровізація продовжує видозмінювати традиційні підходи до управління, комунікації, виробництва та обслуговування, створюючи нові можливості для ефективності, інтеграції та розвитку.

Саме тому, можливо стверджувати, що сьогодні цифрові технології формують нову цифрову економіку, в якій інформація і дані стають ключовими ресурсами, а автоматизація та інтеграція процесів підвищують продуктивність і сприяють розвитку інновацій. Це трансформує практично всі галузі – від фінансових послуг до охорони здоров'я, освіти та промисловості. Історичний шлях, який пройшли ці технології, дозволяє краще зрозуміти, як глобальні зміни у сфері обчислень, зберігання даних і комунікацій створювали передумови для цифрової революції.

На сучасному етапі цифрова трансформація зіштовхується з викликами, що потребують комплексного підходу до їх вирішення. Це включає питання кібербезпеки, захисту персональних даних, адаптації робочих місць до автоматизації, а також регулювання цифрових платформ і створення умов для розвитку цифрової грамотності. Історичний аналіз допомагає ідентифікувати закономірності та можливі наслідки цих викликів, які є надзвичайно актуальними в умовах швидкого зростання кількості цифрових рішень.

Таким чином, історичний розвиток цифрових технологій демонструє, як швидкі технологічні зміни ведуть до глобальної трансформації суспільства, зокрема змінюючи уявлення про роботу, комунікацію, освіту та спосіб життя загалом. Сьогодні, враховуючи минулі досягнення та помилки, суспільство стоїть перед завданням розвивати цифрові технології відповідально, забезпечуючи сталість, інклюзивність і справедливість у майбутніх цифрових процесах.

Отже, спираючись на теоретичні дослідження сучасних вчених [1-7], зазначимо, що під цифровими технологіями можливо розуміти сукупність методів, інструментів і пристроїв, що використовують цифрові обчислення для створення, зберігання, обробки, передачі та відтворення інформації.

Такі технології базуються на використанні числового (бінарного) коду та комп'ютерних систем, що дозволяють швидко та ефективно працювати з великими обсягами даних. До цифрових технологій відносять комп'ютери, програмне забезпечення, інтернет, мобільні комунікації, хмарні сервіси, штучний інтелект, блокчейн, інтернет речей (IoT) та інші інноваційні розробки, що формують сучасне цифрове середовище і активно впливають на різні аспекти життя та діяльності.

Технологічна ера сьогодення зароджувалась в декілька етапів, що було обумовлено проривними відкриття в науці та техніці. Саме тому, в таблиці 1 наведемо етапи розвитку сучасних цифрових технологій.

Таблиця 1

Етапи розвитку сучасних цифрових технологій

Етап	Опис
Початковий етап (1940–1950-ті роки)	Цей період пов’язаний із створенням перших електронних обчислювальних машин (ЕОМ) на основі вакуумних ламп, зокрема комп'ютера ENIAC (1946). Обчислення, що виконувались цими машинами, були обмеженими, але вони започаткували еру комп’ютерних технологій
Етап транзисторів і мініатюризації (1960–1970-ті роки)	Винахід транзисторів (1947) і їх активне використання в обчислювальній техніці в 1960-х роках дозволили значно зменшити розмір комп’ютерів і збільшити їхню продуктивність. У цей період з’явились перші міні-комп’ютери та основи програмування, розвивалися операційні системи
Ера мікропроцесорів і персональних комп’ютерів (1970–1980-ті роки)	Винахід мікропроцесора (1971) став поворотним моментом, адже він дозволив створити персональні комп’ютери (ПК), такі як IBM PC (1981) та Apple Macintosh (1984). Цей період також ознаменувався розвитком перших графічних інтерфейсів та масовим використанням комп’ютерів
Розвиток мереж і Інтернет (1980–1990-ті роки)	У 1980-х роках з'явились перші комп'ютерні мережі, а в 1990-х – Всесвітня павутина (WWW), що зробила інтернет доступним широкому загалу. Це стало основою для розвитку інформаційних і комунікаційних технологій, а також прискорило глобалізацію та обмін інформацією
Епоха мобільних технологій та веб 2.0 (2000–2010-ті роки)	Розвиток мобільних телефонів та інтернету 3G і 4G призвів до створення смартфонів і мобільних додатків. Веб 2.0 сприяв появі соціальних мереж, блогів та інтерактивних платформ, що радикально змінило комунікацію, бізнес і доступ до інформації
Сучасний етап (з 2010-х до сьогодні)	Технології, пов’язані зі штучним інтелектом (AI), інтернетом речей (IoT), великими даними (Big Data), блокчейном і хмарними обчисленнями, визначають сучасний етап цифрових технологій. Вони використовуються в різних галузях для автоматизації процесів, прогнозування, аналітики та створення розумних пристроїв, що відкриває нові можливості для розвитку цифрового світу

Складено автором на основі [3, 4]

Представлені етапи сформували сьогоднішній цифровий ландшафт і продовжують розвиватися, змінюючи наше уявлення про інформаційні технології та їх застосування у повсякденному житті.

Отже, історичний розвиток цифрових технологій демонструє, як за кілька десятиліть ці інновації еволюціонували від перших обчислювальних машин до складних систем штучного інтелекту, великих даних та Інтернет речей. Кожен етап цієї еволюції впливав на суспільство, зокрема змінюючи наші способи спілкування, роботи, навчання та ведення бізнесу. У сучасних умовах швидких трансформацій цифрові технології стали ключовим чинником конкурентоспроможності, безпеки та економічного зростання, зберігаючи при цьому глобальне значення.

Аналіз історії розвитку цифрових технологій дозволяє краще розуміти нинішні

тенденції, виклики та перспективи цифровізації. Знання основних етапів і механізмів цього процесу важливе для адаптації до сучасних змін, забезпечення безпечного цифрового середовища та максимально ефективного використання технологій у майбутньому. Таким чином, усвідомлений підхід до розвитку цифрових інновацій допоможе суспільству долати нові виклики і повною мірою скористатися потенціалом цифрової трансформації.

Джерела

1. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172, URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346

2. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

3. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

4. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

5. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

6. Крисоватий І. А. Особливості урбаністики в умовах цифрової економіки. Бізнес Інформ. 2024. №2. С. 105–110. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-2_0-pages-105_110.pdf

7. Крисоватий І.А. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ПАРКІВ: ФІНАНСОВИЙ І ЦИФРОВИЙ АСПЕКТИ. Світ фінансів. №2. 2024. С. 89-98 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=4#issues

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Арутюнян О. Г., аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Гронь О. В.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

В умовах інклюзивної економіки оцінка підприємницької діяльності набуває нового значення і виходить за межі традиційних показників прибутковості та продуктивності. Інклюзивна економіка орієнтована на забезпечення доступу до економічних можливостей для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального чи економічного статусу, віку, статі або інших чинників. Це передбачає створення

економічної системи, в якій підприємництво не лише сприяє економічному зростанню, а й позитивно впливає на розвиток суспільства, покращуючи соціальну справедливість і підтримуючи сталий розвиток.

Особливості оцінки підприємницької діяльності в таких умовах полягають у застосуванні нових підходів та показників, які враховують не лише економічну ефективність, але й соціальні та екологічні аспекти. Зокрема, велика увага приділяється таким факторам, як створення робочих місць, соціальна інтеграція, рівень оплати праці, екологічна відповідальність та доступність продуктів і послуг для різних верств населення.

Також слід підкреслити кілька ключових аспектів, що формують нові підходи до оцінювання (табл. 1).

Таблиця 1

Напрями оцінювання підприємницької діяльності в умовах інклюзивної економіки

Напрям	Характеристика
Соціальна відповідальність	Підприємства все частіше оцінюють за ступенем їхнього соціального впливу. Це включає створення гідних умов праці, підтримку місцевих громад, а також участь у соціальних проектах. Така оцінка має на меті зрозуміти, наскільки підприємницька діяльність сприяє соціальній згуртованості та вирішенню суспільних проблем
Рівність та інклюзія	Інклюзивна економіка вимагає, щоб підприємства створювали рівні умови доступу до робочих місць, продуктів і послуг для різних соціальних груп, зокрема для жінок, молоді, людей з інвалідністю та представників різних етнічних меншин. Оцінка підприємницької діяльності з урахуванням рівня інклюзії стає одним із важливих показників її соціальної значущості
Екологічна стійкість	В умовах інклюзивної економіки зростає важливість відповідального ставлення до навколишнього середовища. Підприємства оцінюють з точки зору їхнього впливу на екологію, враховуючи ефективність використання ресурсів, зниження викидів шкідливих речовин і перехід на екологічно чисті технології
Показники якості життя та добробуту	Інклюзивна економіка акцентує увагу на покращенні якості життя громадян, тому оцінка підприємницької діяльності враховує, як компанії сприяють підвищенню добробуту населення, забезпечують доступ до необхідних товарів і послуг, а також сприяють зростанню доходів місцевих громад
Фінансова стійкість та доступ до ресурсів	Одним із важливих аспектів є забезпечення доступу до фінансових ресурсів для всіх підприємств, зокрема для малих і середніх бізнесів. Показники доступу до фінансування дозволяють оцінити, наскільки рівні умови створюються для підприємців різного масштабу, що сприяє розвитку інклюзивного економічного середовища
Інновації та технології для доступності	Підприємства також оцінюють з точки зору їхнього внеску в розвиток інновацій, спрямованих на підвищення доступності продуктів і послуг. Використання технологій для досягнення інклюзивності, наприклад, через цифрові платформи або автоматизовані рішення, стає важливим критерієм оцінки

Джерело: сформовано на основі [1-5]

Таким чином, оцінка підприємницької діяльності в умовах інклюзивної економіки набуває більш комплексного характеру, враховуючи як економічні показники, так і соціально-екологічні критерії. Такий підхід дозволяє побудувати більш справедливу та стійку економічну систему, де підприємництво виступає не лише джерелом прибутку, а й важливим чинником розвитку суспільства.

В умовах інклюзивної економіки підприємства мають враховувати не лише власні прибутки, але й те, як їхня діяльність впливає на соціальну рівність, доступність ресурсів та екологічну сталість. Такий комплексний підхід дозволяє зосередитися на створенні умов, за яких економічне зростання сприятиме підвищенню добробуту широких верств населення, зокрема тих, що мають обмежені можливості або стикаються з дискримінацією.

Особливості оцінки підприємницької діяльності в цьому контексті включають вимірювання соціальної відповідальності компаній, їхнього внеску в забезпечення рівних можливостей і створення інклюзивного робочого середовища, а також оцінку рівня екологічної стійкості бізнес-процесів. Показники, що враховують якість робочих місць, сприяння розвитку місцевих громад і підтримку екологічних ініціатив, доповнюють традиційні фінансові показники та дозволяють отримати більш повну картину впливу бізнесу на суспільство та довкілля.

Отже, оцінка підприємницької діяльності в умовах інклюзивної економіки є важливим інструментом, що допомагає орієнтувати підприємства на досягнення сталого розвитку. Вона сприяє формуванню відповідального бізнесу, здатного не тільки забезпечувати економічну ефективність, але й підтримувати цінності соціальної справедливості та екологічної відповідальності. Це, у свою чергу, сприяє побудові стійкої економічної системи, орієнтованої на покращення якості життя громадян і підтримку економічного зростання, що базується на принципах інклюзивності.

Джерела

1. Desyatnyuk, O., Krysovatyy, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Financial Security in the Conditions of Globalization: Strategies and Mechanisms for the Protection of National Interests. Econ. Aff., 69(Special Issue): 261-268 URL: https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf

2. Desyatnyuk, O., Krysovatyy, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Enhancing financial inclusivity and accessibility of financial services through digital technologies. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. pp. 65-69. ISSN 1804-7890 URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140142/papers/A_13.pdf

3. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

4. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

5. Птащенко О. В., Кириленко О. П., Курцев О. Ю. Вплив цифрових трансформацій на розвиток сучасного економічного простору: людський капітал, інклюзія, безпека. Бізнес Інформ. 2024. №7. С. 180–190. https://doi.org/10.32983/2222-

4459-2024-7-180-190 URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_7_0_180_190

ТОРГІВЕЛЬНІ АЛГОРИТМИ ФОНДОВИХ РИНКІВ: ПРОБЛЕМИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ

Гайда Т. Ю., к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет

Створення програмних продуктів для прогнозування цін на фондові інструменти та криптовалюти є важливим для української економіки з кількох ключових причин. По-перше, розробка таких рішень всередині країни дозволяє забезпечити значно більшу додану вартість, ніж аутсорсинг IT-послуг, де робота виконується за відносно низькі комісійні. Власний продукт із повним циклом розробки – від ідеї до впровадження – сприяє розвитку національного інноваційного середовища та створює нові можливості для зайнятості спеціалістів у галузі високих технологій. Другою важливою перевагою є наявність в Україні висококваліфікованих фахівців, які пропонують свої послуги за конкурентоздатними цінами. Це забезпечує підприємствам можливість створювати ефективні та якісні продукти без значних фінансових витрат, зберігаючи при цьому високі стандарти розробки. Крім того, доступ до глобальних ринків та популярність криптоактивів відкривають для українських компаній нові шляхи для масштабування своїх продуктів.

Алгоритми прогнозування фондових ринків дійсно працюють і постійно вдосконалюються завдяки розвитку сучасних технологій, зокрема машинного навчання та штучного інтелекту, хоча складність та ціна розробки зростає разом із динамікою змін у ринковій кон'юнктурі. Та все ж основними залишаються проблеми комерціалізації таких продуктів, бо продати їх досить важко.

Покупцями чи замовниками компаній, що займаються розробкою такого роду програмного забезпечення чи алгоритмів прогнозування з метою комерційної реалізації виступають інвестиційні або хедж-фонди, які беруть у інвесторів фінанси під управління. Часто ціна такого комерційного алгоритму чи програмного забезпечення для прогнозування визначається як “комісія від комісії”, яку інвестиційні фонди беруть у інвесторів.

Ці інвестиційні фонди традиційно заробляють на двох основних підходах: комісії за управління активами та комісії за успіх:

1. Комісія за управління активами (Management Fee) – фіксована плата, яку фонд стягує з інвесторів за управління їхніми активами. Зазвичай вона виражається як відсоток від загальної суми активів під управлінням (Assets Under Management, AUM). Стандартні ставки комісії за управління варіюються в межах 1–2% на рік. Ця модель дозволяє фондам забезпечити стабільний дохід, незалежно від результатів інвестиційної діяльності.
2. Комісія за успіх (Performance Fee) – передбачає стягнення комісії за досягнення певного рівня прибутковості або перевищення встановленого еталону (benchmark). Зазвичай комісія за успіх становить близько 20% від прибутку, який перевищує базову норму. Така структура стимулює фонд до кращих результатів, оскільки його дохід залежить від успішності інвестицій.

Класична модель стягнення комісій у хедж-фондах часто описується як “2 і 20”, що означає 2% комісії за управління активами та 20% комісії за успіх, проте бувають і інші варіанти.

Наведемо приклад заробітку хедж-фонду через комісію за успіх. Якщо інвестор створює позицію в хедж-фонді на суму 10 мільйонів доларів, а через рік її вартість зросла на 10% (або на 1 мільйон доларів), роблячи цю позицію вартістю 11 мільйонів доларів, хедж-фонд заробить 20% від цієї зміни в 1 мільйон доларів, або 200 000 доларів. Ця комісія зменшує вартість стартових активів інвестора до 10,8 мільйонів доларів США, що фактично дорівнює 8% прибутку.

Але якщо цю позицію приніс розроблений алгоритм, то на нього компанії-розробнику цілком реально встановити ціну на програмний продукт в 100 000 доларів. А враховуючи, що зазвичай інвестиційні фонди оперують значно більшими сумами, для українських компаній і розробників програмного забезпечення та алгоритмів з низькою собівартістю це достатньо прибуткова сфера.

Проте, як зазначалось, на цьому ринку алгоритмів існують серйозні перешкоди – а саме внутрішні обмеження інвестиційних фондів. Основними серед таких перешкод комерціалізації торгівельних алгоритмів є волатильність, просадки в ціні та стоп-лоси (stop-loss) – автоматичний вихід з торгової позиції при перевищенні критичного порогу просадки ціни. В таблиці 1 наведено типові ризик-профілі інвестиційних фондів залежно від їх розміру стосовно означених обмежень.

Таблиця 1.

Типові ризик профілі інвестиційних компаній – замовників та користувачів торгівельних алгоритмів [3]

Активи під управлінням	Типова просадка, (%)	Стоп-лосс, (%)	Волатильність, (%)
Менше $100 млн.	10% - 20%	5% - 10%	15% - 25%
$100 - $500 млн.	8% - 15%	4% - 8%	12% - 20%
$500 - $1 млрд.	5% - 10%	3% - 5%	10% - 15%
$1 - $5 млрд.	3% - 7%	2% - 4%	8% - 12%
Більше $5 млрд.	1% - 5%	1% - 3%	5% - 10%

На рис. 1 наведемо приклад роботи пропрієтарного алгоритму генерації торгових сигналів компанією TenViz AI на криптовалюті Bitcoin у 2024 році, де видно, що згенеровані сигнали дають загальну сумарну прибутковість 17% за 2024 рік.

Так, вкладених $100 приносить 1.33 (+33%) x 0.88 (-12%) * 1 (0%) = $17

Проте просадки і волатильніть за періоди позначені цифрами 1 і 2 на рис. 1 відлякують замовника, часто через внутрішні обмеження наведені в таблиці 1.

Прибуткові сигнали можна згенерувати навіть використовуючи загальновідомі методи для певних типів активів (напр. з відносно добре прогнозованою динамікою та стаціонарністю ціни) без використання складних математичних моделей (рис. 2), такі, як, наприклад, лінії Болінджера. Проте проблеми в таких алгоритмів залишаються тими ж – непрогнозовані просадки і волатильність.

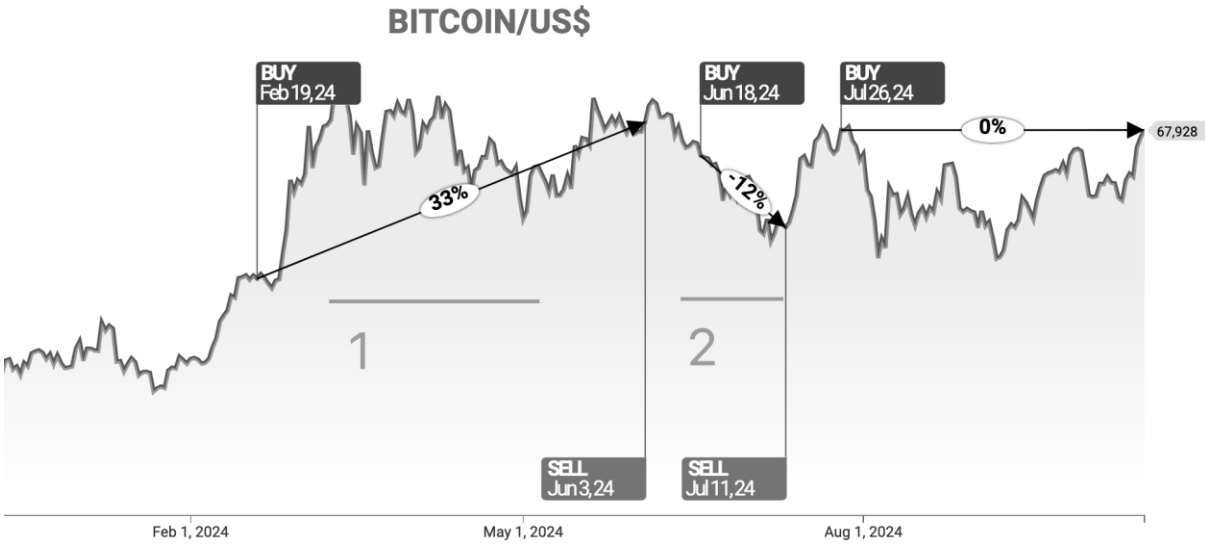

Рис. 1. Ринкові сигнали згенеровані на криптовалюті Bitcoin платформою TenViz AI [4]

Рис. 2. Сигнали, згенеровані за допомогою Лінії Боллінджера з ковзним вікном 60 для енергетики (ETF XLE) [4]

Способи вирішення означених вище проблем залишаються дискусійними, проте з практики можна навести ряд пропозицій. Так, торгівельні алгоритми з різними параметрами можна пропонувати як точку зору фундаментальним інвесторам, які часто працюють з великою кількістю джерел ринкових сигналів і зацікавлені в більш довгих горизонтах, в трендах, не відволікаючись на волатильність. Також подібні програмні продукти можна пропонувати компаніям, які потребують довгострокових трендових прогнозів – промислових виробників або споживачів, в яких на входах чи виходах є великі товарні групи, маючи прогнози на які, дозволить їм якісніше управляти виробничо-збутовими процесами. Врешті, пропонувати свій програмний продукт чи алгоритм як один з шарів в моделі інвестиційних фондів, що вже використовують технічний чи алгоритмічний аналіз (автоматичну алгоритмічну торгівлю) як основний засіб генерації прибутку.

Джерела

1.Performance fee controversy in the finance industry. Research IP [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://research-ip.com/performance-fee-controversy-in-the-finance-industry/ – Назва з екрану.

2. Hedge fund fees. Repool [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://repool.com/blog/hedge-fund-fees/ – Назва з екрану.

3. CFA Institute. Hedge fund performance and fees: Research brief [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cfainstitute.org/-/media/documents/article/rf-brief/rfbr-v1-n1-1-pdf.ashx – Назва з екрану.

4. Tenviz – Hedge fund analytics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tenviz.com/ – Назва з екрану.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Гарак В., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Птащенко О. В.,
Західноукраїнський національний університет

Зважаючи на сучасні тенденції, екопідприємництво в умовах цифрових трансформацій набуває додаткових можливостей для інновацій, оптимізації процесів і підвищення ефективності управління. Поєднання екологічних ініціатив з цифровими технологіями дозволяє підприємствам адаптуватися до швидко змінюваних умов ринку, забезпечувати прозорість діяльності, що відповідає зростаючим вимогам суспільства та регуляторних органів, а також формувати нові конкурентні переваги.

Цифрові інструменти, такі як великі дані, Інтернет речей, штучний інтелект і блокчейн, створюють нові умови для управління екологічними аспектами підприємств. Наприклад, завдяки Інтернет речей стало можливим детально контролювати викиди, споживання енергії та інші екологічні параметри в режимі реального часу, що сприяє впровадженню принципів "зеленого" виробництва [2; 3]. Застосування цифрових технологій у сфері екопідприємництва дозволяє підприємствам не лише мінімізувати свій екологічний слід, але й бути економічно вигідними та ефективними.

Однією з ключових особливостей є здатність цифрових рішень інтегрувати екологічні стандарти в бізнес-процеси, що сприяє оптимізації ресурсів і зменшенню виробничих витрат. Крім того, застосування аналітики великих даних дозволяє краще розуміти потреби споживачів та адаптувати пропозицію екологічно відповідальних продуктів і послуг відповідно до попиту. Блокчейн-технології, в свою чергу, надають можливість відслідковувати екологічний ланцюг поставок і забезпечувати високу прозорість для споживачів, що дедалі більше цінують екологічну відповідальність брендів.

Екопідприємництво в умовах цифрових трансформацій також отримує підтримку на рівні державних та міжнародних ініціатив, спрямованих на зменшення викидів вуглецю, раціональне використання природних ресурсів та зменшення відходів. Розробка та впровадження цифрових інструментів у сфері екологічного бізнесу стає одним із пріоритетних напрямів розвитку економік, що прагнуть досягти кліматичної нейтральності та відповідності принципам сталого розвитку.

Таким чином, цифровізація є рушійною силою для подальшого розвитку екопідприємництва, створюючи нові можливості для поєднання прибутковості з екологічною відповідальністю. Цифрові технології не лише дозволяють скорочувати витрати та підвищувати ефективність, а й формують основу для сталого розвитку, роблячи екопідприємництво привабливим і вигідним як для бізнесу, так і для

суспільства в цілому.

Розвиток екопідприємництва в умовах цифрових трансформацій супроводжується певними особливостями, що роблять його ефективнішим і водночас більш адаптивним до сучасних викликів. Основними аспектами, що визначають особливості розвитку цього напрямку є взаємозв'язок цифрових технологій з екологічними інноваціями, потреба в економічній ефективності, вимоги сталого розвитку та орієнтація на суспільні очікування (табл. 1).

Таблиця 1

Ключові особливості розвитку екопідприємництва в умовах цифрових трансформацій

Особливість	Опис
Інтеграція цифрових технологій для сталого розвитку	Завдяки впровадженню сучасних технологій, таких як Інтернет речей (IoT), штучний інтелект (ШІ), великі дані та блокчейн, екопідприємства отримують можливість підвищувати прозорість операцій, оптимізувати використання ресурсів і знижувати екологічне навантаження
Оптимізація ресурсів та зменшення витрат	Цифровізація дозволяє екопідприємствам покращувати управління ресурсами та знижувати витрати, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності. Аналітика великих даних дозволяє передбачати споживчі потреби та коригувати пропозицію, що допомагає знижувати надмірне виробництво і пов'язані з цим екологічні витрати
Посилення конкурентоспро-можності через екологічну відповідальність	Зростаюча зацікавленість суспільства у сталому розвитку та прозорості бізнесу сприяє формуванню позитивного іміджу підприємств, що підтримують екологічні ініціативи. Використання цифрових технологій дозволяє екопідприємствам швидше і точніше інформувати споживачів про свій вплив на довкілля, що підвищує лояльність і довіру до бренду
Гнучкість та адаптивність до змін на ринку	Цифрові інструменти дозволяють екопідприємствам оперативніше реагувати на зміни в законодавстві, вимоги ринку та очікування споживачів
Підтримка на державному та міжнародному рівнях	Екопідприємництво отримує все більшу підтримку з боку держав і міжнародних організацій, що сприяє розвитку "зелених" технологій. Поширення нормативно-правових актів і політик, орієнтованих на кліматичну нейтральність і зниження вуглецевого сліду, підсилює важливість цифрових трансформацій у сфері екопідприємництва
Застосування екомаркетингу	Цифровізація розширює можливості екомаркетингу, дозволяючи підприємствам ефективніше комунікувати зі споживачами, інформуючи про екологічні переваги продукції

Джерело: складено автором на основі [1-7]

Отже, особливості розвитку екопідприємництва в умовах цифрових трансформацій полягають у комплексному підході до інтеграції екологічних цінностей з цифровими технологіями, що сприяє більшій прозорості, відповідальності та ефективності в управлінні бізнесом. Успіх екопідприємств в сучасних умовах залежить від здатності поєднати цифрові інновації зі стратегіями сталого розвитку, що забезпечує як задоволення суспільного попиту на екологічну відповідальність, так і стабільність підприємств у довгостроковій перспективі.

Джерела

1. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

2. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

3. Sobko, O., Boichyk, I., Smereka, S., Maslosh, O., Naumenko, M. (2024) Eco-Friendly Entrepreneurship and Innovations: The Impact of Energy-Efficient Technologies on Business Practices. Journal of Ecohumanism 3(4), c. 2252-2261

4. Sobko, O., Boichyk, I., Gavkalova, N., Ovcharenko, I., & Kyrylenko, S. (2024). Navegar por el paisaje digital: caminos pioneros y obstáculos de la innovación empresarial. REICE: Revista Electrónica De Investigación En Ciencias Económicas, 12(23), 208–226. https://doi.org/10.5377/reice.v12i23.18285

5. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

6. Крисоватий І. А. Особливості урбаністики в умовах цифрової економіки. Бізнес Інформ. 2024. №2. С. 105–110. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-2_0-pages-105_110.pdf

7. Крисоватий І.А. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ПАРКІВ: ФІНАНСОВИЙ І ЦИФРОВИЙ АСПЕКТИ. Світ фінансів. №2. 2024. С. 89-98 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=4#issues

THE EMBODIMENT OF QUALITY MANAGEMENT SYSTEM IN THE NEW ENERGY INDUSTRY

He Ke, postgraduate
Research supervisor: PhD (Econ.), Assoc. Prof. Chorna O.
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

With the transformation of the global energy structure and the increasing severity of climate change issues, the development of the new energy industry has become a key component of the global energy strategy. The development of new energy technology is the main factor driving the development of the new energy industry. In recent years, new energy technologies such as wind power, photovoltaic, and electric vehicles have made significant progress, with costs rapidly decreasing and efficiency continuously improving. Global climate change and environmental pollution issues have posed an urgent demand for the new energy industry. The development of the new energy industry helps to reduce greenhouse gas emissions, improve air quality, and promote the construction of global ecological civilization. With the rapid development of the new energy industry, the principles of enterprise quality management in this field have also become a focus of public attention. The energy issue today is crucial for sustainable economic growth, as it can affect

the whole of society and cause a significant impact on industry. Energy-intensive industries play an important role in the development of a country, but unfortunately, they also harm the environment [1].

Experience effective management shows that it is the quality management system that is the factor that allows to form not only the competitiveness of products, but also to form the competitive advantages of the enterprise management system and create prerequisites for sustainable development. In the new energy field, quality management is not only related to the safety and reliability of products but also directly affects environmental sustainability and consumer trust.

Therefore, the new energy industry needs to follow a series of scientific and rigorous principles in quality management to ensure that products are safe, reliable, perform well, and are environmentally friendly and low-carbon. The embodiment of enterprise quality management principles in the new energy industry is multifaceted and in-depth, and the following is a specific elaboration on several core aspects:

1. Integration of quality planning with the new energy industry.

In the new energy industry, quality planning plays a crucial role. Enterprises need to clarify the performance requirements, safety standards, and reliability indicators of new energy products, and develop detailed quality control plans and standard operating procedures. This includes formulating and implementing quality management strategies and measures throughout the entire life cycle of new energy equipment, including research and development, design, production, installation, commissioning, and operation and maintenance. Through quality planning, new energy companies can ensure that their products meet market demands and continuously optimize and improve during the production process.

2. Implementation of quality control in the new energy industry quality control is a key link in ensuring product quality and safety in the new energy industry. New energy companies need to conduct strict quality control on raw materials, components, production processes, and finished products. Raw Materials and Components: new energy companies need to conduct strict inspection and testing of purchased raw materials and components to ensure they meet quality standards. Production Process: companies need to establish a comprehensive quality monitoring system to monitor key parameters and indicators in the production process in real-time, ensuring the stability and control ability of the production process. Finished Products: new energy products need to undergo strict factory inspection and testing, including performance testing, safety testing, and reliability testing, to ensure they meet design requirements and market standards.

3. Integration of Quality Improvement with the New Energy. Industry Quality improvement is key to continuously enhancing product quality and market competitiveness in the new energy industry. New energy companies need to regularly conduct quality audits and assessments, identify and analyze the root causes of quality issues, and develop improvement measures and plans. Through quality improvement, new energy companies can continuously enhance the performance, safety, and reliability of their products to meet market and customer needs.

4. Specific cases of quality management in the new energy industry. Wind power generation: wind turbine systems need to operate under harsh environmental conditions, and quality management requires manufacturers to strictly follow specifications and standards in production and assembly to ensure product reliability and safety. By establishing a comprehensive quality management system, the efficient operation and long-term stable power generation of solar photovoltaic power generation systems can be ensured. New

Energy Batteries: the new energy battery industry faces challenges such as technological cutting-edge, complex production environment, fierce market competition, and high quality requirements. Advanced quality management methods such as Total Quality Management (TQM) have been widely applied in the new energy battery industry. Through all staff's participation, process management, and comprehensive quality control, continuous improvement and overall quality management of the enterprise can be achieved.

The importance of quality management in the new energy industry. Quality management has significant importance in the new energy industry. It not only improves energy utilization efficiency and ensures the safety and stability of systems but also enhances product competitiveness and promotes green development. Through quality management, new energy companies can produce products with excellent performance and safety and reliability that meet market and customer needs, while also promoting the sustainable development of the new energy industry.

In summary, the embodiment of enterprise quality management principles in the new energy industry is multifaceted, from quality planning to quality control, quality improvement, and the application of specific cases and their significance, all demonstrating the importance and value of quality management in the new energy industry.

Джерела

1. Стоянець Н.В., Бага Р. М. Управління якістю надання послуг підприємствами енергетичної галузі *Підприємництво та бізнес-адміністрування в умовах діджиталізації* URL: http://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3(45)-497-509(дата звернення: 29.09.2024)

2. Aggarwal A, K umar R (2018) Examination of service quality dimensions in the power distribution sector. Int J Futur Revolut Comput Sci Commun Eng 4(2):207–212

ДОСВІД ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ У РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ УКРАЇНИ

Давиденко М. С.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доцент Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Зелена економіка – ц інноваційна концепція, яка спрямована на гармонізацію економічної діяльності з екологічними потребами планети. Основна її мета полягає у зменшенні негативного впливу на довкілля, раціональному використанні природних ресурсів та впровадженні відновлюваних джерел енергії. Ця концепція базується на екологічно чистих технологіях і підходах, що мінімізують використання невідновлюваних ресурсів та викиди парникових газів, що, своєю чергою, сприяє екологічній стійкості й покращенню якості життя населення [1].

Поява зеленої економіки є відповіддю на загострення глобальних екологічних проблем, таких як зміна клімату, виснаження природних ресурсів та погіршення якості життя через забруднення. Основними принципами зеленої економіки є стале виробництво та споживання, підвищення ефективності використання ресурсів, соціальний розвиток та залучення громадськості до процесів екологізації економіки. Як результат, зелена економіка сприяє розвитку нових галузей та створенню робочих місць у «зелених» секторах, що сприяє зниженню рівня безробіття та соціальної нерівності.

Зелена економіка є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку, інтегруючи економічні та екологічні аспекти у стратегічне планування. Вона не тільки знижує екологічні ризики, але й сприяє досягненню соціальної справедливості, підвищенню якості життя і довгостроковій економічній стабільності. Ефективне впровадження цієї концепції вимагає координації між державами, бізнесом і громадськістю для створення нових підходів до економічного зростання.

У відповідь на глобальні екологічні виклики, Південна Корея ухвалила стратегію «Низьковуглецевого зеленого зростання» у 2008 році, орієнтуючись на зниження залежності від викопного палива, розвиток зелених технологій і створення нових робочих місць. План передбачав досягнення цілі скорочення викидів парникових газів на 30% від рівня «бізнес як завжди» до 2020 року. Ця стратегія була реалізована через Національну стратегію зеленого зростання і закріплена законом «Про низьковуглецеве зелене зростання» (Framework Act on Low Carbon Green Growth), що створив юридичне підґрунтя для цих ініціатив [2-4]. Реалізація стратегії включала п'ятирічні плани, один із яких передбачав запровадження системи торгівлі квотами на викиди (ETS), що стартувала у 2015 році. Завдяки ETS та іншим заходам Корея досягла зниження викидів у промислових секторах і стимулювала приватні інвестиції в зелений сектор. Також була створена система Target Management System (TMS) для встановлення індивідуальних цілей для великих забруднювачів, а у 2014 році держава визначила національний план виділення квот для зниження впливу на довкілля [5].

Шлях, який обрала Південна Корея, дозволив інтегрувати економічний розвиток із заходами зі збереження екології, а також стати зразком для інших країн. Держава інвестувала в «зелені» технології та розширила співпрацю з міжнародними партнерами, зокрема, створивши Глобальний інститут зеленого зростання (GGGI). Південна Корея стала однією з перших країн в Азії, що системно запровадила зелені реформи, поєднавши законодавчі та економічні стимули для підтримки екологічно стійкого розвитку.

Досвід Південної Кореї може стати важливим орієнтиром для України у впровадженні зеленої економіки. Ключовими аспектами, що потребують адаптації, є зниження залежності від викопного палива, розвиток відновлюваних джерел енергії та інституційна підтримка екологічних ініціатив. Як і Південна Корея, Україна може створити цілісну стратегію зеленого розвитку, яка поєднуватиме економічні стимули та законодавчі механізми для зменшення викидів, а також запровадження системи торгівлі квотами для регулювання впливу промисловості на довкілля.[6] Іншим перспективним напрямком є Target Management System (TMS), що дозволило б встановлювати індивідуальні екологічні цілі для великих промислових забруднювачів. Це може стати ефективним інструментом для обмеження викидів парникових газів і сприятиме переходу на чисті технології. Для підтримки національної зеленої політики Україна могла б розвивати систему екологічно орієнтованих інвестиційних програм, яка залучатиме фінансування з боку міжнародних організацій та приватних інвесторів, як це зробила Корея за допомогою створення Глобального інституту зеленого зростання (GGGI). Також Україні варто інтегрувати «зелену» економіку як невіддільний компонент євроінтеграційного процесу, що дозволить залучити значні інвестиції для екологічної модернізації інфраструктури. Розвиток відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна і вітрова енергія, здатен підвищити енергетичну незалежність країни та допоможе знизити рівень забруднення навколишнього

середовища. Водночас розробка стимулів для зелених підприємств допоможе покращити конкурентоспроможність українських компаній на світовому ринку.

На жаль сьогодні для України існує багато викликів для швидкого впровадження «зеленої економіки», існує низка проблем пов'язаних з інфраструктурними та екологічними викликами. Одним із головних завдань є захист біорізноманіття та природних ландшафтів, оскільки війна суттєво шкодить природно-заповідному фонду країни. Понад третина заповідних територій, у тому числі критично важливі екосистеми (степи, приморські території), зазнають руйнувань через бойові дії. На територіях заповідних фондів пошкоджуються ареали рідкісних видів, що створює ризик для унікальної флори та фауни України. Крім біорізноманіття, війна впливає і на екологічну безпеку. Постійні обстріли з високою ймовірністю спричиняють витік рідких та твердих токсичних відходів, які зосереджені на території промислових регіонів, зокрема в зоні Донбасу. Значні обсяги шкідливих речовин, що містять важкі метали, забруднюють ґрунти та водні ресурси. Масштабне руйнування Каховської ГЕС спричинило величезну екологічну катастрофу з наслідками для водойм і ландшафтів на десятки кілометрів, що потребує відновлення в майбутньому [7]. Ще однією проблемою є нестабільна енергетична інфраструктура, що піддається обстрілам і створює ризики для навколишнього середовища через викиди шкідливих речовин. Ракетні атаки на нафтові та хімічні заводи, а також на теплові електростанції підвищують забруднення повітря та води, що не тільки завдає шкоди довкіллю, але й впливає на здоров'я людей. Усі ці фактори підкреслюють необхідність адаптації до екологічних викликів через системне планування і підтримку природоохоронних заходів на рівні держави.

Отже, досвід Південної Кореї чудово демонструє важливість впровадження «зеленої економіки», для України з сучасним воєнним станом це необхідний захід для покращення ситуації на екологічному та економічному рівнях. Необхідно почати вести перемовини про співпрацю, бо Південна Корея першопроходець у даній сфері та готова допомагати країнам, що розвиваються. Ефективна інтеграція зеленої економіки дозволить покращити екологічну ситуацію та підвищити якість життя населення, зменшуючи залежність від викопного палива, яке важко видубити під час нападів з боку сусіда, та сприяючи розвитку відновлюваних джерел енергії. Тому для досягнення успіху в зеленому розвитку Україні потрібно буде адаптувати іноземний досвід, враховуючи власні унікальні виклики та важливість післявоєнного відновлення.

Джерела

1. Глущенко А. М. »Зелена» економіка і сталий розвиток: порівняльний аналіз концепцій // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". – 2024. – №8.URL: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-8-10224

2. Жемба, А. Й. (2021). Міжнародний досвід формування стратегії зеленого зростання. Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: міжнародний та національний вимір: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 10 грудня 2021 р.). – Київ : Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління, 2021, с.112-117. URL: https://dea.edu.ua/img/source/Biblioteka/%D0%B4%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BE%202022/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.%D0%97%D0%95_%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C_2021.pdf#page=112

3. Заяц, О., Федорець, Є. Бекграунд «зеленої економіки» зарубіжних країн для запровадження досвіду в український бізнес. Proceedings of the12thInternational Scientific and Practical Conference «Challenges in Science of Nowadays», (December 6-8, 2023). Washington, USA. с.79-83. URL: https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/4867/4903

4. Нікіфорчук, М. Ю. Перспективи Розвитку Зеленої Економіки В Україні. Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри: Збірник матеріалів XII Міжвузівської наукової-практичної студентської конференції, 27 жовтня 2021 року. Одеса, ОДАУ. 2021. с. 131-135. URL: http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3941/1/Studentskyj-zbirnyk-2021.pdf#page=131

5. GPA, Republic of Korea, National Green Growth Strategy of South Korea. URL: https://api.knack.com/v1/applications/5b23f04fd240aa37e01fa362/download/asset/5c9366987ad20009c61bec18/20092050greengrowthets_korea_en.pdf

6. Кононенко А.І. Зелена економіка України в умовах євроінтеграції / А.І. Кононенко ; наук. кер. А.Д. Глушко // Економічна безпека: держава, регіон, підприємство : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 16 трав. 2024 р. – Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2024. – С. 240–244. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/16397

7. Ярова О. (2024). Екологічні Проблеми України: Наслідки Війни. URL: http://188.190.43.194:7980/jspui/bitstream/123456789/13081/1/148-152.pdf

БЕЗГОТІВКОВІ ТРАНЗАКЦІЇ: КРИПТОВАЛЮТА ТА КІБЕРБЕЗПЕКА ЕЛЕКТРОННОГО ГАМАНЦЯ

Дорош М. І., здобувач
Науковий керівник: д.е.н., професор Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

У сучасному світі безготівкові транзакції стали важливою частиною економічного процесу. Зокрема, сьогодні криптовалюти набирають популярність, змінюючи спосіб, яким традиційно здійснюються платежі. Саме тому, електронні гаманці, які дозволяють зберігати та управляти цифровими активами, відіграють у цьому процесі ключову роль. Проте разом із зручністю безготівкових платежів виникають нові виклики та загрози, пов’язані з питаннями кібербезпеки, які ми представимо на рис. 1.

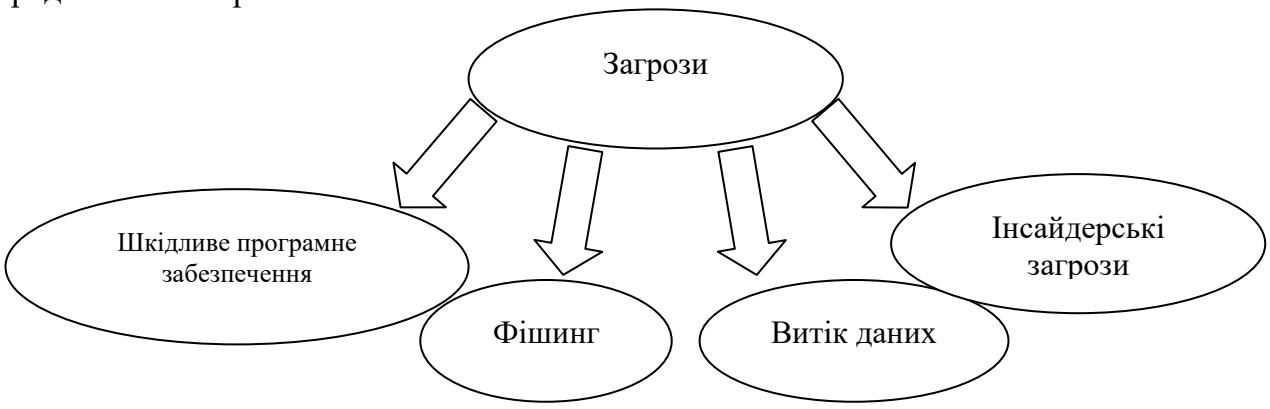

Рис. 1. Виклики та загрози, пов’язані з питаннями кібербезпеки
Джерело складено автором на основі джерела [4, 6, 7, 8, 9]

Так серед основних загроз є сьогодні підвищений рівень кібератак та шахрайство в віртуальному просторі, які можуть призвести до серйозних фінансових втрат для користувачів. Саме тому, можливо зауважити, що аналізуючи сучасні тенденції та ризики, необхідним є виокремлення ключових аспектів, що впливають на безпечність електронних гаманців і їх користувачів. Це сприятиме формуванню надійної фінансової екосистеми в сучасних умовах цифровізації [1-5].

Зауважимо, що сама по собі криптовалюта новою формою цифрових грошей, що дозволяє здійснювати транзакції без втручання традиційних фінансових установ. У цьому контексті електронний гаманець є незамінним інструментом для управління та зберігання криптоактивів. Представлений аспект дає можливість стверджувати, що електронні гаманці слугують місцем для зберігання різних видів криптовалют, таких як Bitcoin чи Ethereum. Кожен гаманець має унікальні ключі: публічний для отримання коштів та приватний, необхідний для їх використання. Це дозволяє користувачам контролювати свої активи. Також електронні гаманці забезпечують простоту здійснення віртуальних фінансових операцій. Це особливо зручно в повсякденному житті, коли потрібно швидко здійснити окрему транзакцію. Також у повсякденному житті суспільство звертається до електронних гаманців для здійснення конвертування криптовалюти у традиційні гроші (фіатні), що робить їх ідеальними для щоденних фінансових транзакцій.

За таких умов розвитку віртуального простору сьогодення та його взаємодії з традиційними економічними процесами окремим пунктом забезпечення безпекового простору стає питання кібербезпеки. Кібербезпека є важливою складовою, оскільки зростання популярності криптовалют призводить до збільшення загроз. Взаємозв’язок кібербезпеки та електронних гаманців можна проаналізувати через кілька ключових моментів [1; 3; 4; 5; 7; 8]:

– електронні гаманці містять конфіденційну інформацію, зокрема приватні ключі, що є критично важливими для доступу до активів. Якщо хакер зможе отримати ці дані, це може призвести до серйозних фінансових втрат. Тому варто використовувати ефективні методи шифрування та дбати про безпеку зберігання даних;

– користувачі електронних гаманців можуть ставати жертвами шахрайства, зокрема фішингу, коли зловмисники намагаються отримати конфіденційну інформацію шляхом обману. Це підкреслює важливість навчання користувачів основам кібербезпеки та обережності під час взаємодії з електронними гаманцями;

– для покращення безпеки гаманців рекомендується використовувати двофакторну аутентифікацію (2FA). Цей метод додає додатковий рівень захисту, вимагаючи підтвердження особи через інший засіб, наприклад, через sms або спеціальні додатки;

– виробники електронних гаманців регулярно випускають оновлення програмного забезпечення для усунення вразливостей. Важливо своєчасно виконувати ці оновлення, щоб забезпечити надійний захист від нових загроз.

Таким чином, криптовалюти та кібербезпека мають тісний зв'язок у сфері здійснення фінансових операцій та формування електронних гаманців. Використання криптовалют вимагає надійної безпеки, оскільки втрати активів можуть бути значними. Тому користувачі повинні не лише розуміти принципи роботи криптовалют, але й знати, як уберегти свій електронний гаманець від можливих ризиків та загроз.

Джерела
1. Nakamoto, S. (2008). "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System." URL: https://www.poritz.net/jonathan/past_classes/winter16/CCatRU/BitcoinOriginalPaper.pdf
2. Antonopoulos, A. M. (2014). "Mastering Bitcoin: Unlocking Digital Cryptocurrencies." URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=IXmrBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR4&dq=%E2%80%A2++Antonopoulos,+A.+M.+(2014).+%22Mastering+Bitcoin:+Unlocking+Digital+Cryptocurrencies.%22+%D0%A7%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8+%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D1%83+(%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE+%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B8+4-6)&ots=9D9_nqNsNV&sig=uxFMaxjJHy8BiQAypPxlJ8S-qPk&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
3. Zohar, A. (2015). "Bitcoin: Under the Hood." Communications of the ACM, 58(9), 104-113. URL: https://dl.acm.org/doi/fullHtml/10.1145/2701411 Читати статтю
4. Ketharanathan, P. (2021). "Cybersecurity in Cryptocurrency: A Comprehensive Survey." URL: https://arxiv.org/abs/2103.03307
5. Cointelegraph (2023). "The Importance of Cybersecurity in Cryptocurrency." URL: https://www.researchgate.net/publication/358994209_VLGrammar_Grounded_Grammar_Induction_of_Vision_and_Language
6. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441
7 Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries
8. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.
9. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ

Задорожний М. Е.,
здобувач освіти
Науковий керівник: д.е.н., професор Буяк Л. М.
Західноукраїнський національний університет

Цифрова трансформація фінансово-господарської системи сьогодні є важливим і невід'ємним етапом розвитку сучасної економіки, яка підпорядковується новим викликам та можливостям, що виникають у результаті глобальної цифровізації. У умовах швидкого технологічного прогресу, зростання обсягів інформації та змінюваності ринкових умов, фінансові установи та підприємства змушені адаптувати

свої стратегії та бізнес-моделі для забезпечення ефективності, прозорості та конкурентоспроможності.

Цифрова трансформація передбачає не лише впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, аналітика даних та мобільні платформи, а й зміну традиційних процесів управління, обліку та звітності. Це дозволяє оптимізувати фінансові операції, знижувати витрати, підвищувати швидкість обробки даних і забезпечувати безпечність фінансових транзакцій.

Крім того, цифрова трансформація надає можливість фінансовим установам покращити взаємодію з клієнтами, пропонуючи їм більш зручні і персоналізовані послуги. Завдяки інноваційним рішенням, підприємства можуть швидше реагувати на зміни в потребах споживачів та ринковій кон'юнктурі, що є критично важливим для успішного ведення бізнесу в умовах сучасної економіки.

Процес цифрової трансформації фінансово-господарської системи вимагає комплексного підходу, який охоплює як технологічні інновації, так і зміну організаційної культури. Успішна трансформація передбачає інтеграцію цифрових технологій у всі аспекти фінансових операцій, включаючи управління ризиками, фінансовий аналіз, облік та звітність. Наприклад, використання великих даних і аналітики дозволяє підприємствам отримувати цінні інсайти, які допомагають приймати обґрунтовані фінансові рішення і адаптувати стратегії відповідно до змінюваних умов ринку [3, 4, 5].

Важливим елементом цифрової трансформації є також забезпечення кібербезпеки. У світлі зростаючих загроз кібератак і витоків даних, фінансові установи повинні інвестувати в системи захисту інформації та забезпечення конфіденційності клієнтів. Системи захисту повинні бути надійними та адаптивними, щоб реагувати на нові виклики та зберігати довіру споживачів [1, 2, 6, 7].

Крім того, зміна організаційної культури є важливою умовою для успішної трансформації. Співробітники мають бути готові приймати нові технології та адаптувати свої навички до нових вимог. Для цього компаніям необхідно інвестувати в навчання та розвиток персоналу, створюючи сприятливе середовище для впровадження інновацій.

Також важливим є аспект сталого розвитку в контексті цифрової трансформації. У сучасному світі зростає увага до екологічних і соціальних питань, тому фінансові установи повинні враховувати ці фактори у своїй діяльності. Впровадження принципів сталого розвитку у фінансову діяльність дозволяє не лише зменшити негативний вплив на довкілля, а й сприяє підвищенню корпоративної репутації та лояльності клієнтів [1, 5, 6, 7].

Цифрова трансформація фінансово-господарської системи охоплює кілька ключових складових, які взаємопов'язані та доповнюють одна одну. Основні з них представимо в таблиці 1.

Отже, цифрова трансформація фінансово-господарської системи є складним і багатогранним процесом, який потребує комплексного підходу до впровадження технологій, зміни організаційних структур та стратегій управління, що дозволяє не лише підвищити ефективність бізнес-процесів, але й забезпечити адаптацію до швидко змінюваного середовища.

Таблиця 1

Складові цифрової трансформації фінансово-господарської системи

Складова	Характеристика
Впровадження нових технологій	Штучний інтелект і машинне навчання; Блокчейн-технології; Великі дані
Цифрові платформи та сервіси	Фінансові технології; Мобільні додатки
Кібербезпека	Забезпечення безпеки інформації та захисту від кібератак стає критично важливим аспектом, оскільки зростає кількість онлайн-транзакцій і ризики, пов'язані з витоком даних
Аналітика та управління даними	Використання аналітичних інструментів для обробки і візуалізації даних, що допомагає підприємствам краще розуміти фінансові потоки, виявляти тренди і адаптувати бізнес-стратегії
Адаптація організаційної культури	Зміна мислення та культури всередині компанії, щоб сприяти прийняттю нових технологій, заохочувати інновації та забезпечувати розвиток навичок співробітників
Сталий розвиток	Врахування екологічних і соціальних аспектів у фінансовій діяльності, що сприяє не лише зменшенню негативного впливу на довкілля, але й підвищенню корпоративної репутації
Залучення клієнтів і покращення обслуговування	Використання цифрових технологій для підвищення рівня обслуговування клієнтів, персоналізації пропозицій та зміцнення взаємодії з ними через різноманітні канали зв'язку
Інтеграція з іншими системами	Забезпечення взаємодії між різними фінансовими та управлінськими системами для полегшення обміну даними та оптимізації процесів

Джерело: складено на основі [1-7]

Таким чином, цифрова трансформація фінансово-господарської системи є багатогранним процесом, що відкриває нові можливості для ефективності, інноваційності та стабільності. Вона потребує стратегічного підходу до впровадження технологій, зміни організаційної культури, забезпечення безпеки і врахування соціальних аспектів. Лише за умови комплексного підходу до трансформації фінансово-господарська система зможе адаптуватися до викликів цифрової епохи і забезпечити стійкий розвиток у майбутньому.

Джерела

1. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172, URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346

2. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

3. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

4. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

5. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

6. Крисоватий І. А. Особливості урбаністики в умовах цифрової економіки. Бізнес Інформ. 2024. №2. С. 105–110. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-2_0-pages-105_110.pdf

7. Крисоватий І.А. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ПАРКІВ: ФІНАНСОВИЙ І ЦИФРОВИЙ АСПЕКТИ. Світ фінансів. №2. 2024. С. 89-98 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=4#issues

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Іващенко О. А., к.е.н., доцент
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Сучасний міжнародний бізнес перебуває на етапі значних трансформацій, викликаних глобалізацією, цифровізацією та зростаючими вимогами до сталого розвитку. У світі, де технології стрімко змінюють бізнес-ландшафт, компанії повинні адаптувати свої стратегії, щоб залишатися конкурентоспроможними та відповідати новим екологічним і соціальним стандартам. Сталий розвиток став ключовою концепцією, що визначає діяльність підприємств на міжнародній арені, оскільки суспільство все більше усвідомлює необхідність збереження ресурсів, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та забезпечення соціальної відповідальності.

Однією з головних тенденцій є інтеграція цифрових технологій у бізнес-процеси. Впровадження штучного інтелекту, аналітики даних, блокчейн-технологій та інших інновацій дозволяє компаніям оптимізувати свої операції, підвищувати ефективність і знижувати витрати. У той же час цифрові платформи відкривають нові можливості для виходу на міжнародні ринки, зменшуючи бар'єри для входу та сприяючи розвитку електронної комерції.

Крім того, сучасні споживачі, більш свідомі своїх екологічних і соціальних зобов'язань, вимагають від компаній прозорості та дотримання принципів сталого розвитку. Це спонукає бізнеси адаптувати свої моделі, інтегруючи принципи сталості у всі аспекти своєї діяльності, від виробництва до маркетингу і постачання.

В таблиці 1 представимо основні тенденції розвитку міжнародного бізнесу сучасності.

Таблиця 1

Тенденції розвитку міжнародного бізнесу

Тенденція	Особливості тенденції
Глобальна співпраця та партнерство	Створення партнерств для вирішення соціальних і екологічних проблем стає важливим елементом стратегії міжнародного бізнесу. Спільні ініціативи у сфері екології, відповідального споживання та соціальної відповідальності здатні забезпечити значні вигоди для усіх учасників
Впровадження сталих бізнес-моделей	Компанії все більше орієнтуються на впровадження сталих бізнес-моделей, які передбачають використання відновлюваних ресурсів, економію енергії та зменшення відходів
Цифрові інновації та автоматизація	Технології автоматизації, такі як робототехніка та Інтернет речей, активно інтегруються у виробничі процеси, що підвищує продуктивність і знижує витрати
Етика і корпоративна соціальна відповідальність	Суспільство все більше вимагає від бізнесу дотримання етичних стандартів та відповідальності
Зміна споживчих звичок	Сучасні споживачі стають все більш вимогливими, віддаючи перевагу товарам і послугам, які відповідають принципам сталого розвитку
Гнучкість і адаптивність	Серед глобальних викликів, таких як пандемії, кліматичні зміни та економічні кризи, компанії повинні бути готовими до швидкої адаптації своїх стратегій. Гнучкість у прийнятті рішень та здатність швидко реагувати на зміни в умовах ведення бізнесу стають критично важливими для виживання
Тренди на цифрову трансформацію	Зростаюча важливість цифрових технологій змінює не лише спосіб ведення бізнесу, а й моделі споживання. Становлення цифрових платформ для торгівлі, автоматизації та аналізу даних створює нові можливості для інтернаціоналізації бізнесу та розширення ринків

Джерело: сформовано автором на основі [1-4]

Отже, новітні тенденції розвитку міжнародного бізнесу в умовах сталого розвитку та цифрової економіки підкреслюють важливість інтеграції екологічних, соціальних і технологічних аспектів у стратегічне управління. Бізнеси, які зможуть адаптуватися до цих змін, не лише забезпечать свою конкурентоспроможність, але й внесуть значний внесок у створення більш сталого та відповідального глобального середовища. Наступні розділи детальніше розглянуть кожен з цих аспектів, а також їхній вплив на майбутнє міжнародного бізнесу.

Джерела

1. Ptashchenko, O., & Ivashchenko, O. (2024). Розвиток суб’єктів підприємництва в умовах економічної інклюзії: інструментарій інтенсифікації розвитку та соціально-економічна нестабільність. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(14), 16-26. Retrieved із https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/293

2. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

3. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

4. Пташенко, О., Резнікова, Н., & Іващенко, О. (2023). Міжнародні стратегічні альянси в умовах цифрових трансформацій і розвитку ринку даних. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(12), 214-227. https://doi.org/10.32750/2023-0218
https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/250

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРОСФЕРІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Ізоткін В., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Пташенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Сучасна агросфера, як одна з ключових галузей економіки, активно адаптується до умов цифровізації, що відкриває нові можливості для підвищення ефективності та точності логістичних операцій. В умовах зростаючої конкуренції та підвищених вимог до якості продукції особливо важливо забезпечити надійність та оптимізацію всіх етапів ланцюга постачання – від виробництва до доставки кінцевому споживачу. Завдяки впровадженню цифрових технологій, таких як Інтернет речей, аналітика великих даних, штучний інтелект та блокчейн, агропідприємства отримують можливість удосконалити процеси зберігання, транспортування та контролю якості сировини і готової продукції.

Цифровізація логістичних операцій в агросекторі сприяє зменшенню втрат продукції, підвищенню прозорості та своєчасності доставок, що дозволяє не лише оптимізувати витрати, але й задовольняти вимоги ринку. Зокрема, завдяки аналітиці даних та прогнозуванню попиту можна коригувати виробничі й логістичні процеси, знижуючи ризики надмірних запасів або дефіциту. Впровадження автоматизованих систем контролю та відстеження маршрутів дозволяє агропідприємствам контролювати всі етапи постачання, забезпечуючи високу якість і свіжість продукції.

Особливості логістичних операцій в агросфері зумовлені специфікою агропродукції, сезонністю виробництва, вимогами до зберігання та транспортування, а також високою залежністю від природних умов. У цій галузі логістика має забезпечити безперебійне постачання сировини та товарів на ринок, враховуючи вимоги до якості, строків поставок та мінімізації втрат. Унікальні особливості агрологістики вимагають особливої уваги до ефективності ланцюгів постачання, оптимізації процесів і адаптації до викликів, пов'язаних із кліматичними умовами та іншими зовнішніми факторами (табл. 1).

Таблиця 1

Основні особливості логістичних операцій в агросфері

Особливості	Опис
Сезонність виробництва та попиту	Виробництво агропродукції значною мірою залежить від сезонних змін, що впливає на ритмічність поставок і потребує наявності належної інфраструктури для зберігання і транспортування в певні періоди. Сезонний характер виробництва обумовлює необхідність швидкого реагування на зміни попиту, а також управління піковими навантаженнями на логістичну систему
Потреба в спеціалізованому транспортуванні та зберіганні	Багато видів агропродукції вимагають особливих умов зберігання і транспортування, таких як контроль температури, вологості та захист від пошкоджень. Для забезпечення свіжості продуктів використовуються спеціалізовані види транспорту та пакування, що дозволяють зберегти якість продукції
Високий рівень втрат та контроль якості	Агропродукція є схильною до швидкого псування, що зумовлює потребу в мінімізації часу між збиранням врожаю і доставкою кінцевому споживачу. З цією метою важливо забезпечити ретельний контроль якості та моніторинг умов транспортування, щоб знизити втрати продукції
Висока залежність від кліматичних умов	Невизначеність погодних умов впливає на терміни збору врожаю, обсяги виробництва і, відповідно, на логістичні операції. Непередбачувані кліматичні фактори можуть призвести до перебоїв у постачанні, що потребує гнучкості в управлінні логістикою та готовності до швидких змін у планах перевезень
Велика територіальна розподіленість виробництва	Агропідприємства часто розташовані далеко від основних споживчих центрів, що ускладнює процес доставки і вимагає організації ефективних маршрутів для мінімізації логістичних витрат
Необхідність автоматизації та цифровізації процесів	В умовах сучасної конкуренції агропідприємства все частіше впроваджують цифрові технології для моніторингу умов зберігання і транспортування продукції, а також для оптимізації маршрутів
Регуляторні вимоги та екологічні стандарти	Агропідприємства зобов'язані дотримуватись жорстких регуляторних вимог, зокрема щодо якості, безпеки та екологічних стандартів

Джерело: складено на основі джерел [1-8]

Особливості логістичних операцій в агросфері передбачають необхідність гнучкого підходу, інноваційних рішень та адаптивності до зовнішніх змін. Успішне управління агрологістикою вимагає врахування специфічних характеристик агропродукції, умов ринку та використання сучасних технологій, що допомагають мінімізувати втрати та підвищити ефективність процесів.

Таким чином, логістичні операції в агросфері в умовах цифровізації набувають нових можливостей та ефективності завдяки впровадженню сучасних технологій, таких як Інтернет речей, великі дані, штучний інтелект та блокчейн. Цифровізація дозволяє значно підвищити контроль над ланцюгом постачання, покращити якість

продукції, забезпечити оптимізацію витрат і мінімізацію втрат. Особливості агрологістики, зокрема сезонність виробництва, потреба в спеціальних умовах зберігання та транспортування, а також залежність від кліматичних умов, ускладнюють логістичні процеси, що вимагає інноваційного підходу та адаптивності.

Цифрові технології дозволяють агропідприємствам швидко реагувати на зміни ринку та клімату, забезпечувати прозорість поставок і підтримувати високий рівень якості продукції, що стає конкурентною перевагою. Завдяки цим інструментам агрологістика здатна адаптуватися до нових умов і вимог, створюючи стійку та надійну систему постачання, яка відповідає потребам сучасного суспільства та ринковим стандартам.

Джерела

1. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

2. Mariya Naumenko, Nataliia Valiavska, Mariia Saiensus, Olena Ptashchenko, Vitalii Nikitiuk, Anton Saliuk, Optimization Model of the Enterprise Logistics System Using Information Technologies, International Journal of Management, 11 (5), 2020, pp. 54-64. http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=5

3. Problems realating to the statistical research of the national market of logistics services in war conditions / Nataliia Hrynchak, Olha Yatsenko, Olena Bulatova, Olena Ptashchenko // Statistics in transition new series and Statistics of Ukraine. – 2023. – Vol. 24, № 1, February, (Joint Special Issue: A New Role for Statistics). – P. 13–28.

4. Prokopenko, O., Kichuk, Ya., Ptashchenko, O., Yurko, I., Cherkashyna, M. (2021). Logistics Concepts to Optimise Business Processes. Estudios de Economia Aplicada, 39(3), Article number 4712. DOI: http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i3.4712

5. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

6. Sobko, O., Boichyk, I., Gavkalova, N., Ovcharenko, I., & Kyrylenko, S. (2024). Navegar por el paisaje digital: caminos pioneros y obstáculos de la innovación empresarial. REICE: Revista Electrónica De Investigación En Ciencias Económicas, 12(23), 208–226. https://doi.org/10.5377/reice.v12i23.18285

7. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

8. Пташенко О. Формування людського капіталу сільськогосподарських підприємств: фінансовий та рекреаційні аспекти. Світ фінансів. №2. 2024. С. 78-88, http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=4#issues

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Кидалюк Д. П.,Сакалюк В. Я.,
здобувачі 4 курсу фахової перед вищої освіти
Науковий керівник: к.е.н, доцент Оприсок М. Д.
Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж економіки, права та інформаційних технологій
Західноукраїнського національного університету»

Сталий розвиток (англ. sustainable development) - розвиток суспільства, за якого економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання відбуваються в межах, що визначаються властивістю екосистем до самовідновлення. Сталий розвиток полягає в збалансованому розвитку економічного, соціального та екологічного компонентів. Основною метою сталого розвитку є збереження людства, а завданнями - збереження умов існування екосистем і біосфери.

Політична сторона є основою для визначення національних стратегій і пріоритетів у сфері сталого розвитку. Лідери, які серйозно ставляться до цілей сталого розвитку, здатні надавати необхідні ресурси і підтримку для реалізації відповідних ініціатив. Держави можуть встановлювати національні цілі, що відповідають глобальним цілям сталого розвитку, і розробляти плани дій для їх досягнення. Політична стабільність сприяє довготривалій реалізації цілей сталого розвитку. Часті зміни в уряді можуть перешкоджати реалізації стратегій і проектів.

Термін «сталий розвиток» пов'язують з ім'ям прем'єр-міністра Норвегії Г. Х. Брундтланд, яка сформулювала його в звіті «Наше спільне майбутнє» для ООН (1987). У 1987 році за результатами роботи Комісії Г. Х. Брундтланд була опублікована доповідь «Наше спільне майбутнє» («Our common future»), в якій і була представлена нова концепція збалансованого розвитку, як альтернатива розвитку, що базується на необмеженому економічному зростанні. У доповіді «Наше спільне майбутнє» було вперше точно визначено поняття збалансованого розвитку, що трактується як розвиток, за якого нинішні покоління задовольняють свої потреби, при цьому не ставлячи під загрозу можливість задовольняти потреби майбутніх поколінь. Стратегію сталого розвитку проголошено на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992) [1].

На Конференції поряд із загальними офіційними документами були проголошені добровільні зобов’язання. Понад 700 добровільних зобов’язань з боку груп громадянського суспільства, ділових кіл, уряду, університетів та інших учасників були оприлюднені на головній сторінці сайту «Ріо+20». Зокрема, Україну у розділі «Екологізація Освіти» Добровільних зобов’язань Конференції ООН зі збалансованого розвитку «Ріо+20» представляють Всеукраїнська екологічна ліга, Міжнародний інститут «Асоціація регіональних екологічних проблем» та Інститут екологічної економіки Гунда (США) [2].

Концепція сталого розвитку набула свого сформованого вигляду в 2015 р. на Саміті ООН зі сталого розвитку в Нью-Йорку, на якому було схвалено глобальну програму, що містить 17 цілей сталого розвитку, яких світ має досягнути до 2030 р.

В умовах сьогодення міжнародне співробітництво займає ключову роль у реалізації цілей сталого розвитку. Воно включає в себе: фінансову підтримку; трансфер технологій; політичну співпрацю; обмін досвідом і кращими практиками; глобальні партнерства.

Глобальні партнерства мають особливо великий вплив у досягненні цілей сталого розвитку. До них можна віднести:

1. Виконання розвиненими країнами зобов'язань щодо надання ОДР (ціль – 0,7% ВНД).

2. Допомога країнам, що розвиваються, у зниженні боргового тягаря через реструктуризацію, полегшення боргу та координацію політик.

3. Створення сприятливих режимів для залучення інвестицій у ці країни.

4. Розширення співпраці Північ-Південь, Південь-Південь та тристороннього співробітництва у науці, техніці та інноваціях, а також обмін знаннями.

5. Підтримка відкритої, недискримінаційної та справедливої глобальної торговельної системи в рамках СОТ.

6. Підвищення макроекономічної стабільності шляхом координації та послідовності політик.

7. Заохочення партнерства між різними секторами для ефективнішого використання ресурсів і досвіду.

8. Розробка додаткових індикаторів для оцінки сталого розвитку поряд із ВВП до 2030 року.

Економічні умови є ключовим фактором, що впливають на реалізацію цілей сталого розвитку. Оскільки сталий розвиток напряму охоплює три основні аспекти, а саме економіку, екологію та соціальну сфери. Економічна стабільність держави визначає її здатність фінансувати та впроваджувати проекти, які сприяють сталому розвитку. Цілі сталого розвитку спрямовані на подолання глобальних викликів, включаючи бідність, нерівність, зміни клімату, деградацію довкілля, і потребують активної участі всіх країн. Економічні умови країни безпосередньо впливають на її здатність реалізувати ці цілі, оскільки стабільна економіка є основою для проведення ефективних реформ і підтримки програм сталого розвитку [3].

До основних економічних сфер, що впливають на реалізацію цілей сталого розвитку можна віднести:

1. **Фінансову стабільність та інвестиції в сталий розвиток.** Для досягнення сталого розвитку потрібні значні фінансові ресурси. Країни з розвиненою економікою мають більше можливостей інвестувати в програми, пов'язані зі зменшенням бідності, розвитком охорони здоров'я, освіти, захистом довкілля тощо. У той же час, країни з низьким рівнем доходів стикаються з дефіцитом ресурсів для таких інвестицій, що ускладнює реалізацію їхніх планів сталого розвитку.

2. **Економічні кризи.** Війни, рецесії, глобальні фінансові кризи або локальні економічні труднощі значно сповільнюють реалізацію цілей сталого розвитку. Наприклад, криза, спричинена пандемією COVID-19, призвела до підвищення рівня бідності, безробіття та погіршення доступу до освіти та охорони здоров’я в багатьох країнах світу. Під час таких криз пріоритетними стають заходи щодо стабілізації економіки та підтримки базових потреб населення, що зменшує увагу та ресурси для довгострокових програм сталого розвитку.

3. **Соціально-економічна нерівність.** Високий рівень нерівності всередині країни негативно впливає на реалізацію цілей сталого розвитку, оскільки поглиблюється розрив між різними групами населення щодо доступу до освіти, медичних послуг, житла та економічних можливостей. Країни з великим рівнем соціальної нерівності часто не мають можливості досягти повного впровадження сталого розвитку, адже необхідно вирішувати більш термінові проблеми соціальної справедливості.

4. **Рівень технологічного розвитку.** Економіки з розвиненими технологіями мають більше можливостей для впровадження інноваційних рішень, які сприяють сталому розвитку. Це включає відновлювані джерела енергії, ефективне управління ресурсами, технології для охорони здоров'я і освіти. Слаборозвинені країни часто обмежені в ресурсах для придбання та впровадження таких технологій, що затримує їхній прогрес у досягненні цілей сталого розвитку.

5. **Політика економічного зростання.** Багато країн орієнтуються на економічне зростання як головний пріоритет, що може вступати в конфлікт із цілями сталого розвитку, особливо якщо це зростання досягається шляхом надмірного використання природних ресурсів або нехтування екологічними стандартами. Для успішної реалізації цілей сталого розвитку важливо, щоб економічне зростання було інклюзивним, спрямованим на довгострокову стійкість, а не короткострокову вигоду.

6. **Міжнародна економічна співпраця.** Глобальні економічні умови, такі як міжнародна торгівля, інвестиції, економічні санкції та політичні угоди, мають значний вплив на національні зусилля з реалізації сталого розвитку. Тісна співпраця між країнами, інвестиції в розвиток, передача технологій і обмін досвідом допомагають слабшим економікам впроваджувати сталі практики та досягати цілей сталого розвитку.

Економічні умови є вирішальним фактором для успішної реалізації цілей сталого розвитку. Високий рівень економічної стабільності, наявність фінансових ресурсів, інноваційних технологій та соціальної справедливості допомагають країнам досягати прогресу у досягненні цілей сталого розвитку. Водночас країни, що перебувають під впливом економічних криз, потребують міжнародної підтримки та адаптації своїх стратегій для забезпечення сталого розвитку в майбутньому.

Джерела

1. Конференція оон з довкілля та сталого розвитку / Колотуха О.В. // Спортивний туризм та активна рекреація: географія, систематизація, практика (словник-довідник). – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://geohub.org.ua/node/1528 (дата звернення: 19.10.2024)

2. Цілі сталого розвитку. *Дія.Бізнес - Головна сторінка*. URL: https://business.diia.gov.ua/handbook/sustainable-development-goals/cili-stalogo-rozvitku (дата звернення: 20.09.2024р.)

3. 17 цілей сталого розвитку | global compact. *Global Compact*. URL: https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/ (дата звернення 20.09.2024р.)

4. International development association - world bank. *International Development Association - World Bank*. URL: https://ida.worldbank.org/en/home (дата звернення 20.09.2024р.)

СКЛАДОВІ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Кириленко С. В., к.е.н., старший викладач
Західноукраїнський національний університет

У сучасних умовах глобалізації та швидких технологічних змін ринкова інфраструктура набуває нових форм та значень, що зумовлено переходом до цифрової економіки. Цифровізація трансформує традиційні бізнес-моделі, створює нові можливості для взаємодії між учасниками ринку і веде до розвитку інноваційних

технологій. Ринкова інфраструктура, яка включає в себе елементи, що сприяють функціонуванню ринку, такі як фінансові установи, інформаційні платформи, логістичні системи та регуляторні органи, зазнає суттєвих змін під впливом цифровізації.

Цифрова економіка характеризується зростанням ролі даних як основного ресурсу, що веде до переосмислення традиційних складових ринкової інфраструктури. Наприклад, електронні платформи забезпечують більш швидкий доступ до інформації, що сприяє покращенню прийняття рішень учасниками ринку. Фінансові технології (fintech) змінюють способи проведення фінансових транзакцій, знижуючи витрати і підвищуючи швидкість обслуговування клієнтів. Логістичні рішення на базі великих даних та штучного інтелекту оптимізують процеси доставки, що є критично важливим для успішного ведення бізнесу в умовах цифрової економіки [1-3].

У контексті цифрової економіки основними складовими ринкової інфраструктури виступають фінансові системи, інформаційні технології, логістичні мережі та регуляторні механізми. Кожен з цих елементів має свою специфіку та виклики, які потребують детального аналізу.

Перш за все, фінансові системи зазнають кардинальних змін завдяки впровадженню фінансових технологій. Розвиток електронних платіжних систем, мобільних банківських додатків та блокчейн-технологій не лише спрощує процеси обслуговування клієнтів, але й підвищує рівень доступності фінансових послуг для населення. В умовах цифрової економіки стає важливим забезпечення надійності і безпеки фінансових транзакцій, що вимагає нових підходів до регулювання та моніторингу.

Другою складовою є інформаційні технології, які забезпечують збір, обробку та аналіз даних, необхідних для прийняття рішень. Інформаційні платформи, такі як онлайн-ринки, соціальні мережі та аналітичні системи, створюють нові можливості для бізнесу у розумінні потреб споживачів та адаптації пропозицій. Проте це також ставить питання про конфіденційність даних і етичні аспекти їх використання, що вимагає ретельного регулювання з боку держави.

Логістичні мережі, які є невід'ємною частиною ринкової інфраструктури, також зазнають трансформації. Цифровізація дозволяє оптимізувати процеси доставки товарів, зменшуючи витрати і час. Використання технологій, таких як Інтернет речей (IoT) та штучний інтелект, дає змогу реалізувати принципи «розумної» логістики, яка враховує змінні умови ринку і потреби споживачів. Однак, для ефективної роботи таких систем важливими є стандартизація та інтеграція даних.

Регуляторні механізми відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності та прозорості ринкових процесів. У контексті цифровізації, держави повинні адаптувати свої законодавчі та регуляторні рамки, щоб врахувати нові реалії бізнес-середовища. Це включає в себе розробку норм щодо захисту прав споживачів, регулювання електронної комерції та забезпечення кібербезпеки.

Таким чином, дослідження складових ринкової інфраструктури у контексті цифрової економіки дозволяє виявити ключові тенденції та виклики, з якими стикаються сучасні бізнеси. Успішна інтеграція нових технологій у традиційні процеси вимагає комплексного підходу, який враховує інтереси всіх учасників ринку.

Джерела
1. Закон України «Про інноваційну діяльність». - від 06.11.2014 [Електроний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text
2. Міністерство освіти і науки України. Технологічні парки. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/nauka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/tehnologichni-parki
3. Форбс Україна. 10 венчурних фондів. Режим доступу: https://forbes.ua/ratings/10-venchurnikh-fondiv-09042021-1321

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Козлов А. С., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., доцент Шлапак А. В.,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

В умовах швидкої урбанізації та зростання населення міст, розвиток транспортної інфраструктури стає однією з найважливіших складових сталого розвитку. Ефективна транспортна система забезпечує не лише мобільність громадян, але й впливає на економічний зріст, екологічну стабільність та якість життя в урбаністичних територіях. У сучасних містах, де стикаються різні потреби населення, питання оптимізації транспортних шляхів, зменшення викидів забруднюючих речовин та забезпечення доступності є надзвичайно актуальними.

Сталий розвиток транспортної інфраструктури передбачає інтеграцію екологічних, соціальних і економічних аспектів у процеси планування та реалізації транспортних проектів. Це включає розвиток громадського транспорту, впровадження альтернативних видів пального, зменшення використання приватних автомобілів, а також стимулювання пішохідних і велосипедних маршрутів. Успішна реалізація цих заходів дозволяє створити комфортне та безпечне середовище для мешканців, знижуючи негативний вплив транспорту на навколишнє середовище.

Крім того, важливим аспектом є інтеграція новітніх технологій у транспортні системи, що відкриває нові можливості для моніторингу, управління та оптимізації транспортних потоків. Розвиток «розумних» транспортних систем, що базуються на аналізі даних, дозволяє зменшити затори, покращити безпеку на дорогах і підвищити ефективність використання ресурсів.

Основні складові транспортної інфраструктури міста в умовах сталого розвитку можна розділити на кілька ключових елементів, кожен з яких відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного і екологічного функціонування транспортної системи (табл. 1).

Таблиця 1

Складові транспортної інфраструктури міста

Складова	Характеристика
1	2
Громадський транспорт	Розвиток і модернізація систем громадського транспорту (автобуси, трамваї, метро) є основою сталого міського транспорту. Екологічні види транспорту, такі як електробуси та трамваї, зменшують викиди забруднюючих речовин і сприяють підвищенню доступності

Продовження табл. 1

1	2
Пішохідна інфраструктура	Створення безпечних і комфортних пішохідних зон, тротуарів, переходів і вулиць з обмеженим рухом автомобілів сприяє збільшенню пішохідного трафіку, покращує якість життя та зменшує залежність від автомобілів
Велосипедна інфраструктура	Розвиток велосипедних доріжок та систем прокату велосипедів є важливим компонентом сталого міського транспорту
Автомобільні дороги та магістралі	Оптимізація автомобільної мережі з акцентом на зменшення заторів і підвищення безпеки
Транспортні вузли	Створення інтегрованих транспортних вузлів, які об'єднують різні види транспорту (громадський, автомобільний, пішохідний, велосипедний), дозволяє забезпечити зручність пересування та швидкість транзиту
Екологічні технології	Використання альтернативних видів пального (електричні, гібридні транспортні засоби) та впровадження "розумних" технологій, які знижують споживання енергії та викиди забруднюючих речовин
Зелені зони та природні коридори	Інтеграція зелених зон і природних коридорів у транспортну інфраструктуру, що сприяє поліпшенню якості повітря, зменшенню шуму та створенню комфортного середовища для мешканців
Інформаційні системи	Використання сучасних інформаційних технологій для управління транспортними потоками, моніторингу стану доріг та громадського транспорту, а також для інформування громадян про транспортні послуги та маршрути
Залізничний транспорт	Розвиток приміського і міжміського залізничного сполучення, що забезпечує швидкий і екологічний вид транспорту для мешканців та зменшує навантаження на автомобільні дороги
Регуляторні механізми	Розробка та впровадження політик і норм, що сприяють сталому розвитку транспортної інфраструктури, включаючи обмеження на використання автомобілів у центральних частинах міст, пільги для екологічного транспорту та інші регуляції

Джерело: складено автором на основі джерел [1-8]

Таким чином, комплексний підхід до розвитку транспортної інфраструктури міст в умовах сталого розвитку включає інтеграцію різних видів транспорту, технологій та екологічних ініціатив, що дозволяє створити ефективну, безпечну та стійку систему міського транспорту.

Джерела

1. Doran J., McCarthy N., O'Connor M. The role of entrepreneurship in stimulating economic growth in developed and developing countries. Cogent Economics & Finance. 2018. Vol. 6. Iss. 1. Art. 1442093. DOI: https://doi.org/10.1080/23322039.2018.1442093

2. Florida R. The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure and Everyday Life. Basic Books, 2003. 434 p.

3. Harvey D. Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution. London. New York: Verso, 2013. 208 p.

4. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

5. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

6. Крисоватий І. А. Особливості урбаністики в умовах цифрової економіки. Бізнес Інформ. 2024. №2. С. 105–110. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-2_0-pages-105_110.pdf

7. Птащенко О. «Система соціальної безпеки міста в умовах цифрової трансформації». Вісник східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, вип. 4 (280), 2023, с. 41-46, https://doi.org/10.33216/1998-7927-2023-280-4-41-46, https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/issue/archive

8. Птащенко, О., Сохацька О. Transport logistics as a tool for increasing the efficiency of the organization. Вісник східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, вип. 4 (274), 2022, с. 48-52, https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-274-4-48-52. https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/issue/view/31

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ: ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ТА КРИПТОВАЛЮТА

Корецька Л. В., здобувач
Науковий керівник: д.е.н., професор Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

У сучасному світі інформаційна безпека є однією з ключових складових які є необхідними для успішного функціонування бізнесу. Особливо зважаючи на процес розвитку цифрової трансформації, основні ділові операції між партнерами все частіше здійснюються шляхом обміну електронними документами. Процес використання новітніх інформаційних технологій здійснюється на усі напрямки діяльності, враховуючи як і приватні підприємства так і економічну систему загалом. Проте необхідно зважати на зростання кількості кіберзлочинів та складність атак, що робить необхідним забезпечення високого рівня захисту даних і транзакцій. Саме тому основні проблеми інформаційної безпеки в електронній комерцій можливо представити на рис.1

Інформаційна безпека є ключовим аспектом успішної реалізації електронної комерції. Компанії повинні впроваджувати комплексні заходи безпеки для захисту своїх систем, даних та клієнтів від різноманітних кіберзагроз.

Сутність визначення електронної комерції (e-commerce) полягає в тому, що це є вид комерційної діяльності у віртуальному просторі з використанням інформаційних комунікаційних технологій.

Електронна комерція та криптовалюта є невід'ємними частинами сучасної цифрової економіки. Саме тому вона активно розвивається завдяки новітнім технологіям, зокрема криптовалютам. Цей тренд змінює традиційні моделі бізнесу, забезпечуючи нові можливості для підприємств і споживачів. Інтеграція криптовалют

у електронну комерцію відкриває нові горизонти для проведення фінансових транзакцій та реалізації різних проектів.

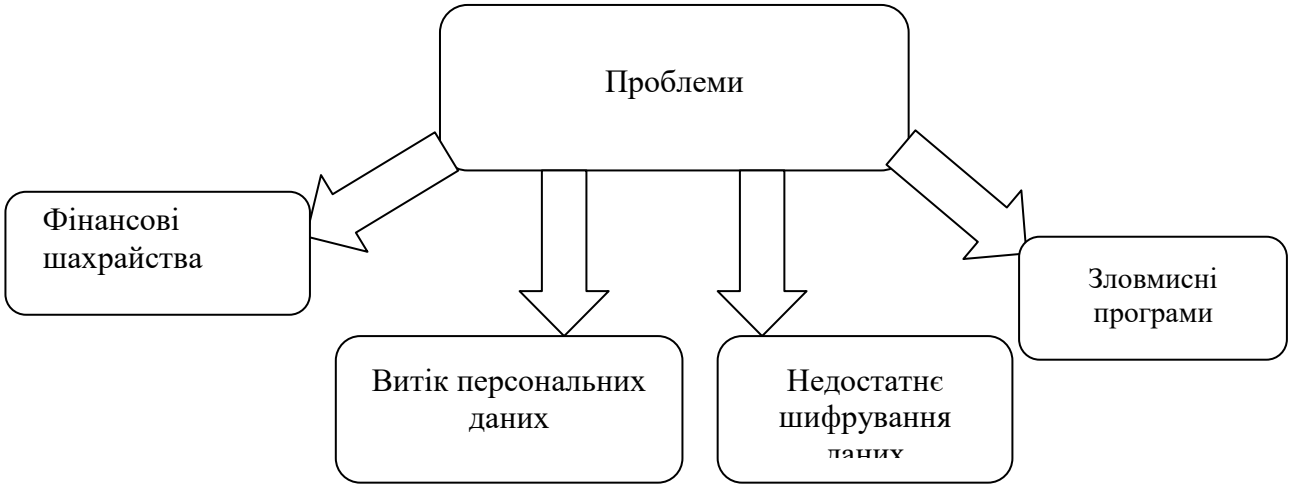

Рис.1. Основні проблеми інформаційної безпеки в електронній комерції.
Джерело: складено автором на основі джерел [1, 2, 3, 5, 6, 8]

Криптовалюта - це модель цифрової валюти, яка є альтернативною формою оплати, створеною на базі алгоритмів шифрування, що забезпечує новий спосіб здійснення безпечних транзакцій.

Забезпечення інформаційної безпеки в електронній комерції та криптовалюті є складним, але необхідним завданням сьогодення. Основні підходи для забезпечення інформаційної безпеки можливо представити на рис. 2.

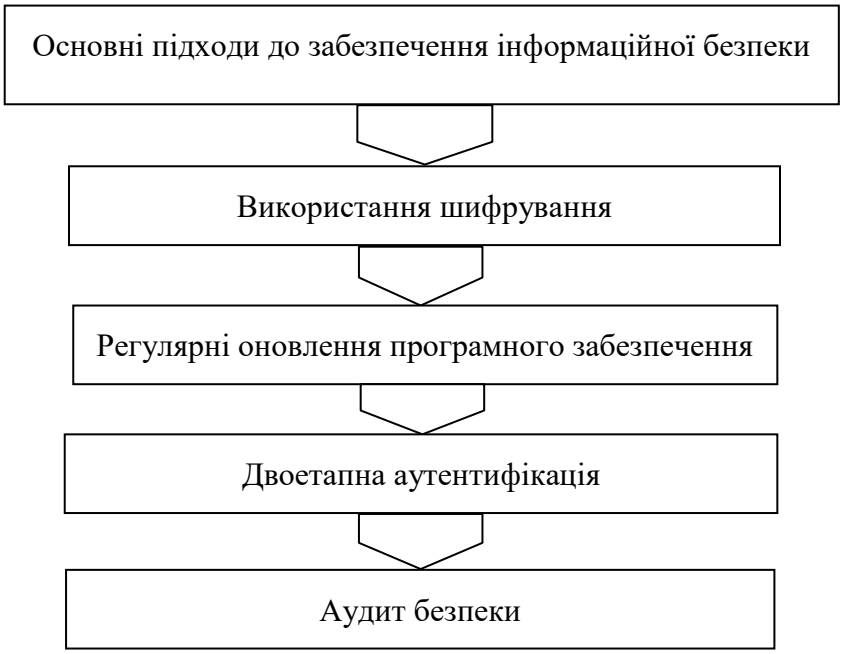

Рис. 2. Послідовність реалізації сутності інформаційної безпеки з урахуванням електронної комерції
Джерело: складено автором на основі джерел [2, 4, 5, 7, 8]

Саме тому використання комплексних заходів щодо безпеки, таких як шифрування, двофакторна аутентифікація, навчання співробітників та регулярні аудити, допоможе захистити як бізнес, так і його клієнтів від кіберзагроз. Успішна реалізація цих заходів сприятиме довірі до електронної комерції та криптовалют, що, в свою чергу, сприятиме їхньому подальшому розвитку. Інтеграція криптовалют в електронну комерцію має потенціал для значних змін щодо трансформації традиційних моделей бізнесу. Незважаючи на існуючі ризики, пов'язані з волатильністю та регуляторними питаннями, переваги використання криптовалют роблять їх привабливими для підприємницьких структур, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними в умовах швидко змінного цифрового середовища. Підприємницьким структурам також варто ретельно аналізувати ризики та можливості, щоб ефективно впроваджувати цифрові інструменти у свої стратегії.

Джерела

1. Ghosh, Anup K. (Editor). E-commerce Security and Privacy. Kluwer Academic Publishers, 2001. ISBN: 978-0792374417.

2. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172, URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346

3. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. African journal of applied research, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

4. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

5. Tipton, Harold F., and Krause, Micki (Editors). Information Security Management Handbook. Auerbach Publications, 2012. ISBN: 978-1439828208.

6. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

7. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

8. Тардаскіна Т.М. Електронна комерція: Навчальний посібник / Тардаскіна Т.М.,Стрельчук Є.М., Терешко Ю.В. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011. С. 30– 32

НОВІТНІ ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Корсунова К. Ю., аспірант
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

У сучасних умовах стрімкого розвитку цифрової економіки міжнародний маркетинг стикається з новими викликами, що впливають на стратегії та інструменти просування товарів і послуг на глобальному ринку. Цифрові технології кардинально змінили комунікаційні можливості, спосіб взаємодії компаній з клієнтами та конкурентне середовище в цілому. Використання великих даних, штучного інтелекту, автоматизації маркетингових процесів та диджитал-платформ відкриває перед бізнесом нові можливості, але водночас створює і низку труднощів.

Серед ключових викликів міжнародного маркетингу в умовах цифровізації можна виділити адаптацію до динамічних змін на ринках, дотримання вимог приватності та кібербезпеки, а також необхідність врахування культурних особливостей у глобальному масштабі. Швидкість технологічних змін, зростання конкуренції та розвиток цифрових каналів збуту вимагають від компаній більшої гнучкості, інноваційності та готовності адаптуватися до нових реалій.

Також важливо зазначити кілька ключових аспектів, які значно впливають на побудову сучасних маркетингових стратегій (табл. 1).

Таблиця 1

Аспекти впливу на міжнародний маркетинг

Аспект	Сутність впливу
1	2
Адаптація до швидких технологічних змін	Цифрова економіка характеризується надзвичайно швидкими темпами впровадження нових технологій. Компаніям необхідно безперервно відстежувати зміни у сфері штучного інтелекту, машинного навчання, доповненої та віртуальної реальності, які впливають на комунікацію з клієнтами, досвід користувачів і створення ціннісної пропозиції
Індивідуалізація та персоналізація	Споживачі в цифрову епоху очікують від брендів індивідуального підходу. Використання даних дозволяє сегментувати аудиторію та створювати персоналізовані пропозиції для різних груп клієнтів. Однак цей процес супроводжується викликами, пов’язаними з приватністю даних, дотриманням регуляторних вимог (наприклад, GDPR) і забезпеченням прозорості обробки особистої інформації
Управління даними та аналітика	Міжнародний маркетинг сьогодні має значний обсяг даних, які необхідно ефективно аналізувати для прийняття обґрунтованих рішень. Велика кількість джерел інформації створює труднощі у вивченні потреб клієнтів, прогнозуванні їхньої поведінки та аналізі ефективності кампаній, що вимагає використання передових аналітичних інструментів та алгоритмів для обробки великих даних
Забезпечення кібербезпеки	З поширенням цифрових технологій збільшується ризик кіберзагроз, які можуть негативно впливати на міжнародні компанії, зокрема на їхні репутацію, відносини з клієнтами та конфіденційність даних. Це ставить перед маркетингом завдання інтеграції стандартів кібербезпеки та відповідального використання технологій, щоб забезпечити захист інформації клієнтів і мінімізувати репутаційні ризики

Продовження табл. 1

1	2
Культурна адаптація	У міжнародному маркетингу особливо важливо враховувати культурні відмінності, мовні особливості та локальні особливості ринку, щоб забезпечити ефективне сприйняття продукту на різних ринках. Контент, адаптований до конкретної країни чи регіону, має більший успіх, оскільки відповідає місцевим очікуванням і культурним цінностям
Етика та соціальна відповідальність	Споживачі дедалі частіше очікують від брендів дотримання соціальних, екологічних і етичних стандартів. У цифрову епоху, де інформація швидко поширюється, компаніям важливо підтримувати соціальну відповідальність, демонструвати екологічну свідомість та відповідальність перед суспільством

Джерело: складено з урахуванням [1-5]

Цифрова економіка докорінно змінила спосіб комунікації брендів із клієнтами, створивши як нові можливості, так і виклики, що вимагають інноваційного підходу до побудови глобальних маркетингових стратегій.

Серед основних висновків варто виділити такі ключові аспекти:

- успішне ведення міжнародного маркетингу в умовах цифровізації передбачає постійний моніторинг і впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект, аналіз великих даних та автоматизація;
- високий рівень захисту приватності та кібербезпеки;
- розвиток цифрових технологій підвищує очікування споживачів щодо персоналізації комунікацій. У міжнародному маркетингу це вимагає врахування культурних особливостей, локалізації контенту та адаптації продуктів під потреби конкретних ринків, що дозволяє компаніям бути ближчими до своїх клієнтів;
- зростаюча роль етики та соціальної відповідальності;
- інноваційний підхід до управління даними.

Таким чином, міжнародний маркетинг у цифрову епоху вимагає комплексного підходу, що поєднує технологічні інновації з розумінням культурних і соціальних особливостей ринків. Використання сучасних цифрових інструментів і врахування індивідуальних потреб кожного ринку дозволяє компаніям успішно долати новітні виклики та підтримувати конкурентоспроможність на глобальному рівні.

Джерела

1. Desyatnyuk, O., Krysovatyy, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Financial Security in the Conditions of Globalization: Strategies and Mechanisms for the Protection of National Interests. Econ. Aff., 69(Special Issue): 261-268 URL: https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf

2. Desyatnyuk, O., Krysovatyy, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Enhancing financial inclusivity and accessibility of financial services through digital technologies. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. pp. 65-69. ISSN 1804-7890 URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140142/papers/A_13.pdf

3. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. African journal of applied research, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

4. Крисоватий А., Десятнюк О., Пташенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

5. Пташенко О. В., Кириленко О. П., Курцев О. Ю. Вплив цифрових трансформацій на розвиток сучасного економічного простору: людський капітал, інклюзія, безпека. Бізнес Інформ. 2024. №7. С. 180–190. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-180-190 URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_7_0_180_190

ФАКТОР ТЕМПЕРАМЕНТУ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Кривуля Ю. П.,
здобувачка магістратури
Науковий керівник: к.псих.н., доцент Підчасов Є. В.
Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди

Одним із важливих завдань сучасної системи освіти є сприяння реалізації Цілей сталого розвитку. Було звернено увагу зокрема на ціль «Якісна освіта», оскільки в умовах цифровізації, зміни поколінь і розвитку технологій, сучасна освіта задля того, щоб стати якісною, має розвиватися також. Але ця ціль пов'язана з усіма іншими цілями сталого розвитку, зокрема бачимо найтісніший зв'язок із цілями «Міцне здоров'я і благополуччя» та «Ґендерна рівність», тобто реалізація цілі сталого розвитку щодо якісної освіти впливає прямо чи опосередковано на реалізацію всіх інших Цілей сталого розвитку. Успішна реалізація цілі сталого розвитку щодо якісної освіти вимагає розвитку не лише академічних знань, а й соціальних навичок, що безпосередньо впливають на освітній процес. Важливість соціальних зв’язків, врахування індивідуальних темпераментальних характеристик і створення сприятливої атмосфери у навчальних закладах є ключовими для забезпечення доступу до якісної та інклюзивної освіти для всіх учнів. Це інтуїтивно-правдоподібні гіпотетичні тези, але їх потрібно довести й верифікувати в дослідженні.

Через збільшення відсотку тих, хто переважно проводить час у інтернеті, знижуються комунікативні навички і міцності та стійкості соціальних зв'язків. Соціальні зв'язки в контексті навчального середовища репрезентує система міжособистісної взаємодії, яку конкретизують парні та колективні транзакції школярів між собою та з вчителями, які формуються між учнями та впливають на їхню поведінку, навчальні досягнення, розвиток особистості та соціальну адаптацію. За Е. Дюркгеймом [1], соціальний зв´язок – соціальна дія, що виражає залежність і сумісність людей або груп. Дослідження соціальних зв'язків у навчальному процесі дозволяють глибше зрозуміти взаємовпливи між учнями, а також виявити фактори, що сприяють або, навпаки, гальмують їхню інтеграцію в колективі, проте важливим чинником утворення соціальних зв'язків стають темпераментальні якості.

Соціальні зв'язки дітей відіграють ключову роль у їхньому освітньому розвитку та формуванні навичок, необхідних для успішного навчання. Від якості взаємодії з однолітками та вчителями залежать не тільки академічні результати, а й загальний рівень психологічного благополуччя учня, його здатність засвоювати матеріал і активно брати участь у навчальному процесі. У молодшій школі формуються основи соціальної взаємодії, які безпосередньо впливають на емоційний комфорт дитини і її

мотивацію до навчання. Діти, які мають позитивні соціальні зв'язки, частіше відчувають підтримку і захищеність, що полегшує процес навчання та сприяє зростанню їхньої впевненості в собі. Одна з перших спроб систематизації соціальних ролей належить Т. Парсонсу [4], на думку якого їх характеризують: емоційність (одна роль вимагає емоційної стриманості, інша – цілковитої розкутості); спосіб одержання (одні ролі притаманні особистості органічно, інші виборюються нею); масштабність (сформульовані й суворо обмежені або нечіткі й розмиті); ступінь формалізації (дія за жорстко встановленими правилами і приписами або довільна дія); характер і скерованість мотивів (орієнтовані на особисте або загальне благо).

Врахування темпераменту учнів є важливим задля формування позитивної поведінки в колективі, що відповідно впливає на якість їхніх соціальних зв'язків. Темпераментальні особливості, такі як активність, емоційність, швидкість реакцій та рівень соціальної чутливості, визначають спосіб, у який дитина спілкується з іншими. Крім того, соціальні зв'язки можуть відігравати компенсаторну роль для дітей із різними темпераментами. Якщо дитина із замкнутим характером через притаманні їй риси темпераменту налагоджує стосунки з симпатичними їй однолітками або вчителем, це може полегшити її соціальну адаптацію і сприяти кращому навчальному процесу. Отже, якість освіти безпосередньо залежить від того, наскільки ефективно налагоджені соціальні зв'язки між учнями і наскільки враховуються їхні індивідуальні темпераментальні особливості. Вчителі, які розуміють важливість цих факторів і вміють створювати сприятливу соціальну атмосферу в класі, можуть значно підвищити якість навчального процесу та підтримати успішний розвиток учнів.

У ході дослідження було проведено анкетування серед учнів 4 класів задля визначення їхнього темпераменту й виявлення рівня соціальних навичок. Дослідження на основі двофакторної моделі вимірювання екстравертності та нейротизму, розробленої Г. Айзенком моделі вимірювання [2], дало можливість класифікувати учнів 4-х класів за двома основними характеристиками: екстраверсія–інтроверсія та емоційна нестійкість–стабільність. Значна частина учнів (45%) показала високий рівень екстраверсії. Серед них більше хлопців (50%) у порівнянні з дівчатами (40%). Приблизно 35% учнів продемонстрували інтровертні риси, проявляючи більшу схильність до самостійної діяльності і менш активно залучаючи себе в соціальні взаємодії. Серед них було більше дівчаток (40%) порівняно з хлопцями (30%). Частина учнів, а саме 30%, виявили ознаки емоційної нестійкості, що проявляється у високому рівні тривожності та емоційних коливань. Ці учні мають складнощі у підтриманні стабільного емоційного фону. У цій групі більше дівчаток (35%) в порівнянні з хлопцями (25%). Інші 40% учнів показали високу емоційну стабільність, відзначаючи здатність до адекватної реакції на стресові ситуації та підтримання позитивного настрою. У цій групі більше хлопців (45%) порівняно з дівчатами (35%). Проте слід враховувати, що оброблену вибірку складали учні спеціалізованого ліцею.

Співставлення отриманих результатів тестування за шкалою «Темперамент особистості» і оцінки комунікативних навичок дозволяє глибше зрозуміти, як різні типи темпераменту взаємодіють між собою. Завданням проведеного дослідження було з'ясувати, як типи темпераменту впливають на рівень комунікативних навичок та взаємодії серед однолітків.

Для оцінки розвитку комунікативних навичок учнів 4-х класів використовувалась методика Р.С. Нємова [3] «Яка дитина у взаєминах з оточуючими людьми?». Ця методика дозволяє визначити рівень розвитку соціальних навичок

через оцінку десяти ключових компонентів взаємодії, таких як доброта, уважність до людей, правдивість, ввічливість, дружність, щедрість, чуйність, справедливість, життєрадісність і відповідальність. Оцінка здійснюється шляхом анкетування осіб, які добре знають дитину, що забезпечує об'єктивність результатів. Оцінювання проводилось шляхом анкетування, де кожному учню було задано десять питань з можливими відповідями: «так», «ні» або «не знаю» / «коли як». Кожна позитивна відповідь («так») оцінювалась в один бал, негативна відповідь («ні») – в нуль балів, а відповідь типу «не знаю» / «коли як» – в 0,5 бала.

У дослідженні було проаналізовано рівень комунікативних навичок учнів 4-х класів залежно від їх типу темпераменту. Відповідно до методики Р. С. Нємова, учні сангвінічного типу проявили найбільшу активність у спілкуванні та виявляли найвищі показники соціальної ініціативності. Однак рівень просоціальної поведінки в цій групі залишався помірним – лише 40% учнів сангвінічного типу систематично допомагали іншим або активно співпрацювали у групових завданнях. Холерики, що склали 24% від загальної кількості учнів, також демонстрували високий рівень ініціативності та активної комунікації. 60% учнів цього типу активно взаємодіяли з однолітками, проте їхня емоційна нестабільність іноді заважала побудові стабільних стосунків. Просоціальна поведінка була менш вираженою – лише 25% учнів-холериків регулярно допомагали іншим. Меланхоліки, які склали 22% учнів, проявили найнижчу ініціативність у спілкуванні – тільки 20% учнів цього типу активно вступали у комунікацію. Водночас, вони демонстрували найвищий рівень чутливості до дій однолітків (70%). Меланхоліки часто уникали командної роботи та взаємодії, лише 15% із них виявляли просоціальну поведінку. Флегматики, що також склали 22% учнів, показали помірний рівень комунікативних навичок. Їхня ініціативність була середньою – лише 30% учнів цього типу активно ініціювали комунікацію, проте вони вирізнялися стабільністю та послідовністю у взаємодії з однолітками. Рівень просоціальної поведінки серед флегматиків був відносно високим – 35%. Проте слід враховувати, що в дослідженні були використовані різні методики встановлення темпераментальних характеристик, що надають різні індентифікації темпераментальних характеристик та дають змогу підтвердити існування комбінаторних типів, тому наданих результатах статистичної обробки представлені результати лише за однією із використаних методик.

Соціальні зв’язки дітей, сформовані у шкільному віці, мають визначальний вплив на досягнення глобальної Цілі сталого розвитку «Якісна освіта». Якість освіти багато в чому залежить від того, наскільки ефективно налагоджено соціальні зв'язки між учнями та як враховуються їхні індивідуальні темпераментальні особливості. Соціальна взаємодія в учнівському середовищі сприяє формуванню навичок, необхідних для успішного навчання, як-от комунікативні навички, емоційна чутливість, та здатність співпрацювати у групі. Діти, які мають сильні соціальні зв’язки, частіше відчувають психологічний комфорт, що сприяє їхній активній участі у навчальному процесі та підвищенню мотивації до навчання. Навпаки, слабкі соціальні зв’язки або труднощі в соціальній адаптації можуть стати перепоною до ефективного навчання. Вчителі, які розуміють і враховують темпераментальні особливості учнів, сприяють кращій соціальній інтеграції учнів і створюють сприятливе середовище для їх розвитку.

Таким чином, для забезпечення якісної освіти дійсно є важливим врахування індивідуальних темпераментальних особливостей учнів та розвивати їхні соціальні навички. Ефективні соціальні зв’язки в учнівському середовищі сприяють не лише

успішному навчальному процесу, але й формуванню навичок співпраці, емоційної чутливості та просоціальної поведінки, що, в свою чергу, є необхідною умовою для забезпечення інклюзивної та якісної освіти.

Джерела

1. Durkheim, Emile. Readings from Emile Durkheim. Psychology Press, 2004. 53 p.
2. Eysenk H. I., Eysenk S. R. Personality structure and measurement. L.: Routledge and Kegan Paul, 1969. 500 p.
3. Nemov R.S. Psychology. Textbook for Students of Higher Pedag. Institutions, In 2 Volumes. Volume 2. Psychology of Education. Education, Vlados Publ, 1994. 496 p.
4. Parsons T. 1951. The Social System: The Major Exposition of the Author's Conceptual Scheme for the Analysis of the Dynamics, of the Social System. The Free Press, New York, 1951. 636 p.

ЦИФРОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Крисоватий А. І., д.е.н., професор,
Птащенко О. В., д.е.н., професор
Західноукраїнський національний університет

В теперішніх трансформаційних умовах сьогодення цифровізація стає невід'ємною складовою розвитку бізнесу, впливаючи на всі його аспекти, включаючи фінансову безпеку підприємств. Цифрова інклюзія, що передбачає доступність цифрових технологій для всіх учасників ринку, відіграє ключову роль у формуванні ефективних фінансових стратегій, сприяючи не лише підвищенню конкурентоспроможності, але й зміцненню фінансової стійкості компаній.

Фінансова безпека підприємства визначається його здатністю адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, зберігати активи та забезпечувати безперервність діяльності. У цьому контексті цифрова інклюзія сприяє покращенню управління ризиками, оптимізації фінансових процесів та забезпеченню прозорості фінансових операцій. Сучасні технології, такі як блокчейн, аналітика великих даних і штучний інтелект, дозволяють підприємствам ефективно оцінювати фінансові ризики, приймати обґрунтовані рішення та швидко реагувати на зміни в умовах ринку.

Однією з основних переваг цифрової інклюзії є можливість доступу до фінансових послуг для більш широкого кола учасників економіки, включаючи малий та середній бізнес. Це сприяє зменшенню нерівності у доступі до фінансових ресурсів, підвищуючи загальний рівень фінансової стабільності в країні. Разом з тим, цифрова інклюзія дозволяє підприємствам інтегрувати інноваційні фінансові рішення, що зменшують витрати на обслуговування, підвищують ефективність управління фінансами та розширюють можливості для залучення інвестицій [1-4].

Проте, впровадження цифрових технологій вимагає від підприємств не лише інвестицій у сучасні системи, але й усвідомленого підходу до забезпечення кібербезпеки та захисту даних. Ризики, пов'язані з цифровізацією, можуть негативно вплинути на фінансову безпеку, тому важливо враховувати аспекти захисту інформації на всіх етапах реалізації цифрових рішень.

Так слід зазначити, що цифрова інклюзія має низку основних переваг, які сприяють розвитку суспільства, покращенню доступу до послуг та підвищенню економічної ефективності (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги цифрової інклюзії

Перевага	Особливості представленої переваги
Доступ до фінансових послуг	Цифрова інклюзія забезпечує можливість доступу до фінансових послуг для широкого кола населення, зокрема для людей, які раніше не мали змоги користуватися банківськими продуктами
Покращення економічної рівності	Завдяки цифровій інклюзії зменшується нерівність у доступі до ресурсів, що сприяє розвитку малого та середнього бізнесу, а також залученню нових учасників на ринок
Збільшення продуктивності	Використання цифрових технологій дозволяє підприємствам автоматизувати процеси, оптимізувати управління ресурсами та зменшити витрати, що в свою чергу підвищує загальну продуктивність
Розширення ринку збуту	Цифрова інклюзія відкриває нові можливості для підприємств, дозволяючи їм виходити на нові ринки і залучати клієнтів з різних регіонів, включаючи міжнародні ринки
Підвищення якості послуг	Сучасні цифрові технології дозволяють компаніям надавати послуги високої якості з швидким реагуванням на запити клієнтів, що покращує рівень обслуговування
Сприяння інноваціям	Доступ до новітніх технологій та платформ стимулює інноваційні рішення у різних сферах, включаючи фінансові послуги, охорону здоров'я, освіту та інші галузі
Соціальний розвиток	Цифрова інклюзія покращує доступ до соціальних послуг, освіти та медичних ресурсів, що сприяє загальному розвитку суспільства та підвищує якість життя
Підвищення фінансової грамотності	Цифрова інклюзія сприяє розвитку фінансової грамотності населення, оскільки більше людей отримує доступ до інформації про фінансові продукти та послуги, а також до навчальних ресурсів
Поліпшення комунікацій	Цифрові технології полегшують взаємодію між бізнесом і споживачами, а також між різними учасниками ринку, що сприяє більш ефективному обміну інформацією та ресурсами
Зменшення витрат на обслуговування	Перехід на цифрові платформи дозволяє підприємствам знизити витрати на ведення бізнесу, зменшуючи залежність від паперових документів і фізичної інфраструктури

Джерело: складено авторами з урахуванням джерел [1-4]

Отже, цифрова інклюзія є важливим фактором, який сприяє розвитку економіки, підвищенню фінансової безпеки підприємств та покращенню життєвих стандартів населення. Вона дозволяє створювати більш інклюзивні та стійкі економічні системи, які відповідають потребам сучасного суспільства.

Забезпечення фінансової безпеки підприємств у умовах цифрової інклюзії є важливим завданням, яке потребує комплексного підходу. Зазначимо кілька рекомендацій, які можуть допомогти підприємствам зміцнити свою фінансову безпеку в умовах цифровізації (табл. 2).

Забезпечення фінансової безпеки підприємств у умовах цифрової інклюзії є динамічним процесом, що вимагає постійного вдосконалення стратегій та адаптації до нових викликів. Дотримуючи ці рекомендації, підприємства можуть зміцнити свою фінансову безпеку та забезпечити стабільний розвиток в умовах швидко змінюваного цифрового середовища.

Таблиця 2

Рекомендації щодо забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах цифрової інклюзії

Рекомендація	Характеристика
Оцінка ризиків	Комплексний аналіз ризиків, пов'язаних із впровадженням цифрових технологій
Інвестиції в кібербезпеку	Забезпечити належний рівень кібербезпеки шляхом впровадження сучасних захисних технологій, таких як брандмауери, системи виявлення вторгнень і шифрування даних
Навчання персоналу	Підвищення обізнаності про ризики
Впровадження політик управління даними	Впровадити політики щодо збору, обробки та зберігання фінансових даних
Аудит та моніторинг	Забезпечити регулярне резервування фінансових даних для запобігання втратам у разі кібератак або технічних збоїв
Використання технологій блокчейн	Можливість впровадження технологій блокчейн для підвищення прозорості та безпеки фінансових транзакцій
Партнерство з надійними постачальниками	Обрати постачальників послуг, які відповідають високим стандартам безпеки та мають досвід роботи в умовах цифрової інклюзії
Фінансова грамотність	Підвищувати фінансову грамотність не лише серед співробітників, а й серед клієнтів, що допоможе забезпечити більш свідоме використання фінансових продуктів та послуг
Забезпечення правового захисту	Огляд і дотримання всіх нормативних актів і законодавчих вимог щодо захисту даних та фінансової безпеки
Антикризові заходи	Створити план дій у надзвичайних ситуаціях, який включатиме заходи для відновлення діяльності після кібератак або фінансових криз

Джерело: авторське узагальнення

Таким чином, цифрова інклюзія не лише сприяє підвищенню доступності фінансових послуг, але й відіграє ключову роль у формуванні фінансової безпеки підприємств, забезпечуючи їм можливість ефективно адаптуватися до змінюваного ринкового середовища. У майбутньому важливо продовжувати дослідження та впровадження нових підходів у сфері цифрової інклюзії, що дозволить створити більш стійкі та адаптивні бізнес-моделі, здатні успішно функціонувати в умовах глобалізації та цифровізації.

Також цифрова інклюзія є важливим фактором, що суттєво впливає на забезпечення фінансової безпеки підприємств у сучасному економічному середовищі. В умовах швидкого розвитку цифрових технологій і зростаючої конкуренції компанії, які активно впроваджують інклюзивні цифрові рішення, мають більше можливостей для стабільного росту, підвищення ефективності та зміцнення своєї фінансової стійкості.

Завдяки цифровій інклюзії підприємства отримують доступ до нових фінансових інструментів, послуг і ринків, що сприяє зменшенню ризиків та витрат, пов'язаних із традиційними фінансовими практиками. Однак разом із цими перевагами виникають і нові виклики, такі як потреба у забезпеченні кібербезпеки, захисті даних та управлінні фінансовими ризиками.

Застосування ефективних стратегій управління ризиками, регулярний моніторинг фінансових процесів, інвестування в технології безпеки та навчання

персоналу стають необхідними умовами для забезпечення фінансової безпеки в умовах цифрової інклюзії. Підприємства, які зможуть адаптуватися до нових вимог і використати можливості, які надає цифрова інклюзія, зможуть не лише зберегти свою конкурентоспроможність, але й досягти стійкого розвитку.

Джерела

1. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. African journal of applied research, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

2. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

3. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

4. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

РОЗВИТОК СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ПРОМИСЛОВИХ АЛЬЯНСІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Малинка І. Л., здобувач
Науковий керівник: викладач Воронюк Є. В.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Сучасна цифрова економіка суттєво змінює підходи до ведення бізнесу, зокрема у сфері промислових альянсів на міжнародній арені. Розвиток інформаційних технологій, зростання ролі великих даних, штучного інтелекту та автоматизації відкривають нові можливості для інтеграції компаній з різних країн і галузей. Міжнародні промислові альянси стають важливою формою співпраці, що дозволяє компаніям ефективніше використовувати свої ресурси, виходити на нові ринки та створювати інноваційні продукти, які відповідають сучасним вимогам.

Серед ключових факторів, що стимулюють розвиток промислових альянсів, є глобалізація ринків та зростаюча конкуренція, яка змушує компанії шукати нові стратегії та партнери для підвищення конкурентоспроможності. Цифрова економіка відкриває нові можливості для співпраці, оскільки дозволяє об'єднувати компанії з різних сфер і країн в єдині екосистеми, де обмін даними, знаннями та технологіями відбувається в режимі реального часу.

Також важливо підкреслити декілька ключових аспектів, які формують ці процеси (табл. 1):

Таблиця 1

Ключові аспекти розвитку міжнародних промислових альянсів

Аспект	Характеристика
Інновації та технологічний обмін	Міжнародні альянси дозволяють компаніям отримувати доступ до новітніх технологій, обмінюватися ноу-хау та прискорювати впровадження інновацій. В умовах цифрової економіки, де темпи технологічного розвитку надзвичайно високі, така співпраця стає вирішальним фактором для збереження конкурентних переваг.
Інтеграція ланцюгів постачання	Цифрові технології дозволяють підвищити прозорість і оперативність у ланцюгах постачання, що є однією з основних цілей промислових альянсів. Використання таких інструментів, як блокчейн, Інтернет речей (IoT) та штучний інтелект, дозволяє поліпшити управління ресурсами, мінімізувати ризики й забезпечити ефективну логістику
Розширення глобальних ринків і доступ до нових споживачів	Альянси між компаніями з різних країн допомагають швидше виходити на нові ринки, використовуючи ресурси та досвід партнерів. Це забезпечує доступ до нових споживчих груп і дозволяє адаптувати продукти й послуги до вимог локальних ринків
Економія масштабів і оптимізація витрат	Об'єднання зусиль у рамках промислових альянсів сприяє ефективнішому використанню ресурсів, зменшенню витрат на дослідження та розробки, а також спільному використанню інфраструктури. Це особливо важливо в умовах цифрової економіки, де швидка окупність інвестицій є критичним показником успішності
Управління ризиками та забезпечення кібербезпеки	Оскільки цифрові промислові альянси базуються на технологіях і даних, особлива увага приділяється захисту інформації та управлінню ризиками. Створення міжнародних стандартів безпеки і дотримання вимог у сфері кібербезпеки є важливим елементом ефективної співпраці в альянсах
Соціальна відповідальність та сталий розвиток	Міжнародні альянси також дедалі частіше інтегрують у свої стратегії принципи сталого розвитку. Спільне впровадження екологічних стандартів і практик сталого використання ресурсів стає важливим компонентом їхньої діяльності, що не лише підвищує репутацію партнерів, але й відповідає сучасним соціальним вимогам
Цифрова трансформація	Для багатьох міжнародних альянсів цифрова трансформація стає не просто інструментом, а стратегічною метою. Партнери у межах альянсів працюють над створенням цифрових платформ, де об’єднують інтелектуальні ресурси, оптимізують процеси й надають споживачам продукти та послуги нового покоління

Джерело: складено на основі [1-4]

Отже, сучасні міжнародні промислові альянси в умовах цифрової економіки відіграють важливу роль у розвитку глобального бізнесу, створюючи нові можливості для інтеграції технологій і виходу на ринки.

Джерела

1. Пташенко О. В., Вовк В. А. Особливості торговельного співробітництва України в сучасних умовах глобалізації. Бізнес Інформ. 2021. №4. С. 42–47.

2. Пташенко, О., А. Пастушенко, І. Імнадзе, і А. Солдатова. Тенденції розвитку глобальних ринків в умовах цифровізації. Вісник східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, вип. 6 (270), 2021, с. 125-8, doi:10.33216/1998-7927-2021-270-6-125-128. URL: https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/36

3. Пташенко, О., Резнікова, Н., & Іващенко, О. (2023). Міжнародні стратегічні альянси в умовах цифрових трансформацій і розвитку ринку даних. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(12), 214-227. https://doi.org/10.32750/2023-0218 URL: https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/250

4. Резнікова Н. В., Панченко В. Г., Іващенко О. А. Від ревізії економічної теорії до ревізії економічної політики: пастки нового макроекономічного консенсусу. Економіка України. 2021. № 3 (712). С. 19–40. URL: https://DOI.org/10.15407/economyukr.2021.03.019

ВПРОВАДЖЕННЯ 4-ДЕННОГО РОБОЧОГО ТИЖНЯ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Мельничук М. В.,
здобувач 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доцент Пчелинська Г. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Останнє десятиріччя велика кількість країн світу у своїх законодавчих заходах і політичних стратегіях пов’язують сталий розвиток держави з питанням справедливих умов праці. Одним з 20 принципів Європейського стовпа соціальних прав, ухваленого Європейською комісією у 2017 році, є принцип балансу між роботою та особистим життям працівників [1]. Для його реалізації багато країн проводило експеримент впровадження 4-денного робочого тижня.

Метою роботи є дослідження результатів впровадження 4-денного робочого тижня в європейських країнах в рамках реалізації соціальних прав громадян.

Для її досягнення в роботі було означено наступні завдання: аналіз результатів впровадження скороченого робочого тижня в міжнародній практиці, визначення переваг, недоліків та викликів, з якими стикаються країни та підприємства у процесі впровадження 4-денного робочого тижня, перспектив й можливостей адаптації 4-денного робочого тижня у країнах Європи для покращення соціально-економічних умов.

У роботі використано загальнонаукові й спеціальні методи досліджень: системний підхід, структурно-логічний аналіз, метод групування.

Поняття сталого розвитку спрямоване на задоволення потреб як сучасного, так і майбутніх поколінь. У межах цього підходу економіка та підприємництво повинні зростати, зберігаючи баланс із мотивацією до розвитку. З метою зниження стресу та підвищення якості життя працівників усе частіше обговорюється скорочення робочого тижня до 4 днів. У сучасному світі, де технології дозволяють мати постійний зв'язок, це питання набуває особливої актуальності, оскільки працівники часто відчувають перевтому, стикаються з вигоранням і втратою мотивації.

У пошуках балансу між роботою та особистим життям працівників багато країн світу провели експеримент з тимчасовим впровадженням даної концепції скороченого робочого тижня. Найвідоміший приклад – експеримент в Ісландії, який тривав з 2014 по 2019 роки та охопив приблизно 2500 людей (понад 1% працівників країни) [2]. За підсумками експерименту, скорочення робочого тижня не призвело до падіння продуктивності праці. Навпаки, працівники більш ефективно планували свій час, завдяки чому робочий час на постійній основі скоротили для 86% співробітників у країні. У межах пілотного проєкту у 2020-2022 роках 51% жителів країни скоротили

свій робочий тиждень до 35-36 годин зі скороченням зарплати, при цьому рівень ВВП Ісландії зріс на 5%. Це був другий за величиною показник серед решти країн Європи, а також значно вищий за темпи, які спостерігалися у попередніх роках у країні (у середньому 2%). "Переконувальним показником" міцності ісландської економіки експерти називають низький рівень безробіття. Минулого року цей показник сягнув 3,4% – майже вдвічі менше за середній показник для розвинених європейських економік [2].

У листопаді 2019 року стався успішний експеримент японської філії Microsoft, внаслідок якого ефективність та продуктивність праці співробітників збільшилися на 40%. Але важливо наголосити: це був експеримент лише на один місяць. Паралельно компанія ініціювала подальші організаційні зміни в управлінні: тривалість зустрічей менеджерів була значно скорочена (з 60 до 30 хвилин), а кількість учасників обмежена максимум 5 людьми. Спілкування з колегами було можливе лише через MS Teams [2].

У Німеччині закінчився нещодавній шестимісячний експеримент із 4-денним робочим тижнем, який проводили з 1 лютого 2024 року 50 великих компаній. Діяли компанії по-різному: хтось скорочував робочий час на 20 відсотків на тиждень при збереженні колишньої зарплати, хтось - лише на 10 відсотків, а деякі - і того менше [3]. У 85 відсотків фірм утворився один повністю вільний день на тиждень. У низці компаній в експерименті брав участь не весь колектив, а лише окремі групи. Здебільшого експеримент показав позитивні результати як для співробітників, так і для роботодавців. Зокрема, продуктивність праці не зменшилася, а в деяких випадках навіть зросла [4]. Обсяг прибутку компаній та його позитивні зміни свідчать про зростання, але порівняно з попереднім роком воно є незначним. Однак той факт, що ці показники залишилися стабільними в умовах значного скорочення робочого часу, дає змогу припустити, що принаймні було досягнуто певного зростання продуктивності. Співробітники зазначили підвищення рівня задоволеності життям і зниження рівня стресу, що позитивно позначилося на їхньому здоров'ї та мотивації. Крім того, зменшилися на 20% витрати компаній на електроенергію та комунальні послуги, що створило певний економічний ефект [4]. Секрет таких результатів полягає в тому, що обсяг роботи залишається тим самим. Тож працівникам необхідно оптимізувати свій час так, щоб виконати усі завдання за 4 дні. Це допомагає працювати ефективніше, а не довше. При цьому, розмір податкових надходжень у країну практично не змінився, оскільки населення продовжує користуватися електрикою та паливом, але вже не для компанії, а для власного користування. Експерти розглядають експеримент також як внесок у захист клімату шляхом зменшення кількості поїздок на роботу і більш здорового способу життя [5].

Однак окремі експерти із питань роботодавців Кельнського інституту економічних досліджень схарактеризували пілотний проєкт як «експеримент з низьким вмістом» [4]. На їх думку поки немає жодного дослідження, яке могло б переконливо довести, що скорочення робочого часу є економічно доцільним підходом.

Критики моделі 4-денного робочого тижня зазначають, що далеко не в усіх сферах можна виконати такий обсяг роботи за 4 дні, скільки можна виконати за 5 днів, як, наприклад у банківській сфері та торгівлі [6]. Якщо говорити про такі види діяльності, як ІТ, журналістика та дизайн, шляхом збільшення ефективності праці дійсно можна скоротити час, який витрачається на виконання завдань. Така модель можлива лише в певних секторах та для певної групи людей. Здебільшого для тих,

хто працює в креативній індустрії. Скорочення робочого тижня також не підходить професіям, де робота ведеться безпосередньо з клієнтами, де важливий саме час, проведений на роботі та вимагає як мінімум 5 робочих днів. До таких належать касир, який мусить обслужити якнайбільше покупців; лікар, якому треба прийняти якнайбільше хворих; та вчителі.

Таким чином, основними перевагами 4-денного робочого тижня є:

– покращення балансу між особистим життям і роботою;
– підвищення продуктивності праці завдяки оптимізації часу;
– зниження рівня стресу й зменшення частоти вигорання працівників;
– позитивний економічний ефект у вигляді зниження витрат.

Основними недоліками 4-денного робочого тижня є:

– обмежена застосовність у таких сферах, як обслуговування клієнтів та медицина;
– можливість зниження якості обслуговування у випадках, коли важливим є час, проведений на роботі;
– висока необхідність адаптації робочих процесів, особливо у сферах, де важливим є безперервний контакт із клієнтами (касири, вчителі тощо).

Запровадження 4-денного робочого тижня в Німеччині та інших країнах Європи демонструє позитивний приклад інтеграції принципів сталого розвитку. Підвищення рівня задоволеності життям, стабільність економічних показників та зниження негативного впливу на довкілля вказують на те, що така модель може бути перспективною для багатьох країн. Однак для досягнення оптимального результату необхідна поступова адаптація моделі до умов конкретної країни та сфери діяльності, потребує гнучкого підходу до управління трудовими ресурсами.

Джерела:

1. European Pillar of Social Rights. An official website of the European Union. URL: https://commission.europa.eu/publications/european-pillar-social-rights-booklet_en

2. Кожемякін С. В Ісландії випробували чотириденний робочий тиждень: експеримент показав неочікувані результати. URL: https://www.obozrevatel.com/ukr/ekonomika-glavnaya/analytics-and-forecasts/v-islandii-viprobuvali-chotiridennij-robochij-tizhden-eksperiment-pokazav-neochikuvani-rezultati.htm#goog_rewarded (дата звернення: 20.10.2024)

3. Озтурк І. Чотириденний робочий тиждень: що довів експеримент у Німеччині. URL: https://glavcom.ua/world/observe/chotiridennij-robochij-tizhden-shcho-doviv-eksperiment-u-nimechchini-1027494.html (дата звернення: 20.10.2024)

4. Мильников П. Сааков В. У Німеччині довели ефективність чотириденного робочого тижня. URL: https://www.dw.com/uk/cotiridenka-efektivna-eksperiment-u-nimeccini-zaverseno/a-70559599 (дата звернення: 20.10.2024)

5. 4-денний робочий тиждень – експеримент в Німеччині URL: https://moct.eu/language/ua/4-dennij-robochij-tizhden-eksperiment-v-nimechchini/?cn-reloaded=1

6. Москаленко О.П., Куценко О.Д. Баланс роботи та життя: концептуальне поле інтерпретацій. ВІСНИК НТУУ «КПІ». Випуск 3(59). 2023. С. 6-18

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ТРИГЕР ЗАГОСТРЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Олійник К. Д., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., професор Булатова О. В.
Маріупольський державний університет

Розвиток цифрової економіки і активне впровадження цифрових бізнес-моделей супроводжується зростанням ролі багатонаціональних підприємств (БНП) на світовому ринку високих технологій. Дані постають новим фактором виробництва, які трансформують існуючі виробничі процеси. Якщо раніше БНП застосовували інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для підвищення продуктивності вже існуючих бізнес-процесів і виробничих систем, «великі технологічні» фірми (Big Tech) використовують дані як фундаментальний і трансформуючий виробничі процеси фактор, а самі дані передбачають створення нової цифрової інфраструктури для їхнього збору та зберігання.

Big Tech-компанії, такі як Meta (раніше Facebook), Amazon, Google, Microsoft і Apple – MAGMA (раніше FAGMA), а також нові компанії, такі як Open AI, здійснюють масштабні інвестиції у розробку нових джерел даних, здійснюючи фактично монопольний контроль над даними у процесі доповнення виробничих процесів алгоритмами та штучним інтелектом (ШІ). Посилення позицій Big Tech описується в літературі поняттями «ринкових викривлень» [1], «позитивних мережевих ефектів» [2], «економією на масштабі [3], «вбивчими поглинаннями нових конкурентів» тощо [4-7]. Big Tech на ринку даних, на відміну від традиційних БНП, які дотримуються традиційних монопольних стратегій, зосереджені на накопиченні великих обсягів даних з метою їхньої подальшої монетизації. Розвиток позицій Big Tech у цифровій економіці забезпечується концентрацією ними цифрових даних і цифрових алгоритмів, які роблять із них «даталістів» (*Datalist)* – нового типу компанії, яка дотримується нового типу монополії на цифрові дані. Цифрові дані – це дані, якими можна обмінюватися між машинами без прямої участі людини. Алгоритми – це фрагменти коду, написані для отримання даних, їх обробки та отримання результатів для прийняття рішень. Постійне надходження даних має вирішальне значення для створення лідируючих позицій на ринку алгоритмів у потужних системах машинного навчання та штучного інтелекту. Алгоритми як базові конструкції цифрової економіки супроводжують розвиток ринку даних, і без них великі центри обробки даних не мали б реальної користі.

Якщо традиційні Big Tech, на відміну від «компанії-даталіста», демонстрували свої домінуючі на ринку позиції шляхом контролю над цінами [8], компанія-даталіст намагається досягти монополії над цифровими даними. З позицій конкуренції, нові Big Tech, що контролюють ринок цифрових даних, здійснюють такі ефекти: (1) економічні, які пов'язані насамперед із втратою добробуту, контролем цін та зниженням ефективності виробництва; (2) технологічні, що пов'язані із зниженням стимулів до інновацій; (3) соціальні, що проявлені у зростанні контролю за діяльністю людини.

Під час глобальної фінансової кризи 2008-2009 років на 200 найбільших корпорацій США припадало близько 30 % валового прибутку (порівняно з 13% у 1950 році). Понад 75% галузей промисловості США зазнали підвищення рівня концентрації. Протягом останніх двох десятиліть більшість американських фірм продемонструвала зростання рентабельності капіталу, яка досягла майже рекордного

рівня [5, с.14]. ІКТ відіграли ключову роль у цьому монопольному накопиченні капіталу протягом останніх 20 років. Трансформується і ринок праці, адже постає новий тип працівника – просьюмер, який консолідує в собі дві іпостасі – і споживача, і виробника контенту, який стає частиною цифрових даних.

Роль Інтернету у сприянні розвитку нових типів бізнес-моделей, особливо тих, що зосереджені на платформах, складно переоцінити [3; 9]. До тих пір, поки левова частка обчислювальних потужностей знаходилась під прямим контролем корпорацій, ми не могли вести мову про формування нового типу відносин. Новий етап комп'ютерної революції, що датується 2004 роком, і асоціюється зі зростанням доступності персональних комп'ютерів і мобільного Інтернету, по суті перетворив цифрові технології із суто технологій, що походять від IT-машин, на основу нового типу економіки – «цифрової» економіки, заснованої на новому типі машин і нових відносинах між факторами виробництва – землею, працею та капіталом. Це стало можливим завдяки відкритим API та обчислювальним можливостям, які стали доступними за межами фірм. Завдяки поширенню персональних комп'ютерів, таких як ноутбуки, планшети та смартфони, процес перетворення зібраної інформації про користувачів в прибутковий актив – цифрові дані – актуалізував початок ери цифрових перегонів.

Джерела

1. Trofymenko, M., Bulatova, O., Trofymenko, A., & Vyshniakov, O. (2023). Digital Development and Technological Innovations: Inequality and Asymmetry. Marketing and Management of Innovations, 14(3), 215–229. DOI: https://doi.org/10.21272/mmi.2023.3-19

2. Krysovatyy, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713, URL: https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441

3. Крисоватий А., Десятнюк О., Пташенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

4. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172, URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346

5. Пташенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Вовк В.А. Особливості розвитку національного IT-ринку у світовому інформаційному просторі. Бізнес Інформ. 2023. №3. С. 12-17. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-3_0-pages-12_17.pdf

6. Reznikova, N., Panchenko, V., Karp, V., Grod, M., & Stakhurska, S. (2024). The Relationship between the Green and Digital Economy in the Concept of Sustainable Development. *Economic Affairs.* 69 (Special Issue), 389-399. doi:10.46852/0424-2513.1.2024.41

7. Панченко, В. Г., Резнікова, Н. В., & Іващенко, О.А. (2021). Розвиток industry 4.0 й цифрової економіки у фокусі глобального технологічного та інноваційного

суперництва КНР і США. *Економіка та держава*. *2,* 4–10. doi: 10.32702/2306-6806.2021.2.4

8. Резнікова, Н.В., Рубцова, М. Ю., & Рилач, Н.М. (2018). Інституційні важелі міжнародної конкурентоспроможності національної інноваційної системи: проблема вибору інструментів стимулювання інноваційних підприємств. *Ефективна економіка*. *11*. doi: 10.32702/2307-2105-2018.11.14

9. Резнікова, Н.В., Шлапак, А.В, & Іващенко, О.А. (2023). Від промислових екосистем до екосистем цифрової економіки: нові бізнес-моделі і моделі конкуренції в умовах діджиталізації міжнародної торгівлі товарами і послугами. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: економічні науки. 2 (316),* 332-340. doi:10.31891/2307-5740-2023-316-2-52

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Пташенко Л. В., здобувач
Науковий керівник: д.е.н., професор Буяк Л. М.
Західноукраїнський національний університет

Суть економічної інклюзії полягає у формуванні справедливого та сталого економічного середовища, де всі громадяни можуть реалізувати свій потенціал і отримувати вигоди від економічної активності. Це вимагає зусиль з боку держави, бізнесу та громадянського суспільства для створення відповідних умов, які сприяють розвитку навичок, освіти та підприємництва. Таким чином, економічна інклюзія в умовах цифрової трансформації є не лише важливим завданням, але й необхідною умовою для забезпечення соціальної стабільності, економічного зростання та сталого розвитку суспільства в цілому.

Економічна інклюзія в умовах цифрової трансформації є важливим елементом розвитку сучасних економік, оскільки вона стосується забезпечення рівного доступу до економічних можливостей для всіх верств населення. У світі, де технологічні інновації швидко змінюють ландшафт бізнесу та суспільства, виникає необхідність інтеграції різних груп у економічний процес, щоб запобігти загостренню соціальної нерівності та виключення певних категорій громадян з економічного життя.

Цифрова трансформація відкриває нові можливості для економічної інклюзії, зокрема через доступ до нових технологій, інформаційних ресурсів та ринків. Однак разом із цими можливостями постають нові виклики, пов'язані з нерівномірним доступом до цифрових технологій, знань та навичок. У цьому контексті особливу увагу слід приділити розробці стратегій, що сприятимуть включенню різних груп населення, зокрема молоді, жінок, представників меншин та людей з обмеженими можливостями, у процеси економічного розвитку.

Саме тому важливо зазначити, що економічна інклюзія в умовах цифрової трансформації має кілька ключових аспектів, які вимагають уваги для досягнення її цілей. По-перше, важливим є доступ до цифрових технологій і Інтернету. Сьогодні значна частина економічної діяльності здійснюється в онлайн-середовищі, і відсутність доступу до технологій може стати серйозним бар'єром для участі у економічному процесі. Тому інвестиції в інфраструктуру, що забезпечує широкосмуговий доступ до Інтернету, особливо в сільських та віддалених районах, є критично важливими [1-4].

По-друге, необхідно підвищувати рівень цифрової грамотності серед населення. Це включає не лише базові навички користування технологіями, але й розуміння того, як можна використовувати цифрові ресурси для створення бізнесу, пошуку роботи чи участі в економічних процесах. Освіта та професійне навчання мають стати пріоритетом для державних і приватних інституцій, щоб забезпечити громадян необхідними навичками для адаптації до нових умов [1-4].

Крім того, важливим аспектом економічної інклюзії є створення підтримуючого середовища для малого та середнього бізнесу (МСП). МСП можуть стати основним двигуном економічного зростання та створення робочих місць, проте їм часто бракує ресурсів і підтримки для впровадження цифрових технологій. Державна політика, спрямована на підтримку інновацій, фінансування та доступ до ринків, може суттєво вплинути на їхню здатність адаптуватися до цифрових змін.

Не менш важливим є також врахування соціальних аспектів інклюзії. Участь у економічному житті повинна бути доступною для всіх верств населення, включаючи найбільш вразливі групи. Програми соціальної підтримки, мікрофінансування, а також ініціативи, спрямовані на підвищення ролі жінок у бізнесі та економічних процесах, можуть відігравати важливу роль у забезпеченні рівного доступу до можливостей [2, 3].

Таким чином, сутність економічної інклюзії в умовах цифрової трансформації полягає у створенні справедливого та інклюзивного економічного середовища, яке дозволяє кожному громадянину реалізувати свій потенціал. Це потребує комплексного підходу, який охоплює доступ до технологій, освіти, підтримки підприємництва та соціальних програм. Лише через спільні зусилля держави, бізнесу та суспільства можливо досягти стійкого розвитку і забезпечити участь усіх у процвітанні економіки.

Джерела

1. Desyatnyuk, O., Krysovatyy, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Enhancing financial inclusivity and accessibility of financial services through digital technologies. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. pp. 65-69. ISSN 1804-7890 https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140142/papers/A_13.pdf

2. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172 URL: https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346

3. Десятнюк О., Крисоватий А., Пташенко О. Стан та тенденції розвитку фінансової інклюзії в Україні. Світ фінансів. № 3(76) (2023). – С. 21-34 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1629

4. Пташенко О. В., Кириленко О. П., Курцев О. Ю. Вплив цифрових трансформацій на розвиток сучасного економічного простору: людський капітал, інклюзія, безпека. Бізнес Інформ. 2024. №7. С. 180–190. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-180-190 URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_7_0_180_190

ПОШИРЕННЯ ФІНАНСОВИХ МАНІПУЛЯЦІЙ ЯК ЗАГРОЗА ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ

Сохацький О. Ю.,
доктор філософії, старший викладач, докторант
Західноукраїнський національний університет

Фінансові маніпуляції є однією з ключових загроз для глобальної економічної безпеки, оскільки вони здатні дестабілізувати ринки, посилювати економічні кризи та створювати соціальні дисбаланси. Поширення фінансових зловживань, таких як ухилення від податків, маніпуляції курсами валют та створення «бульбашок» на фінансових ринках, має значний вплив на економічну стабільність країн та регіонів, ставлячи під загрозу добробут глобального населення.

Сьогодні фінансові маніпуляції є одним з найпотужніших дестабілізуючих факторів у світовій економіці і здатні підірвати як економічну стабільність країн, так і цілісність глобальної економічної системи. Коли транснаціональні корпорації ставлять власні економічні інтереси вище колективного добробуту через офшорні схеми, ухилення від сплати податків та маніпулювання ринковими цінами, вони підривають концепцію економічної справедливості та ставлять під загрозу життєздатність державної фінансової системи. Такі маніпуляції створюють замкнене коло нерівності, соціального невдоволення та політичної нестабільності і становлять серйозну загрозу для розвитку міжнародної спільноти.

Одним з основних аспектів цього явища є ухилення від сплати податків, коли великі корпорації використовують слабкі місця в міжнародному податковому законодавстві, щоб уникнути сплати податків у країнах, де вони отримують значні прибутки. Поки корпорації накопичують капітал, уряди втрачають ресурси, необхідні для підтримки соціальної інфраструктури, що негативно впливає на якість життя їхніх громадян. Як наслідок, уряди змушені збільшувати податки на малі та середні підприємства і середній клас, що створює додатковий тиск на групи населення, які і без того перебувають у скрутному економічному становищі. Таким чином, податкові маніпуляції не лише скорочують бюджети країн, але й створюють нерівні економічні умови та поглиблюють дисбаланси, які в майбутньому можуть призвести до соціального вибуху [2].

Великі корпорації можуть маніпулювати фінансовими інструментами та створювати штучні цінові бульбашки. Наприклад, вони можуть маніпулювати глобальним попитом і пропозицією за власним бажанням, штучно підвищуючи або знижуючи ціни на сировинні товари. Такі дії не лише порушують правила чесної конкуренції, але й можуть призвести до серйозних економічних криз, як під час кризи 2008 року, коли ринки обвалилися внаслідок надмірного прийняття ризиків та фінансових зловживань. У найгіршому випадку від таких криз зазвичай страждає населення, яке не має доступу до інсайдерської інформації, а не великі компанії, які встигають вивести капітал або підготуватися до спаду. Малий бізнес, пенсіонери та інвестори – всі потрапляють у стан економічної незахищеності, що погіршує їхній добробут.

Подальші фінансові маніпуляції супроводжуються зростанням соціальної напруженості, підривають довіру суспільства до державних інституцій та сприяють політичній нестабільності. Якщо суспільство бачить, що великі корпорації здатні уникати податків і впливати на економіку для власної вигоди, це підриває довіру до фінансової системи, яку громадяни сприймають як несправедливу та неетичну. Це

призводить до зростання підтримки радикальних політичних сил, які прагнуть реформувати систему і повернути контроль над економікою державі та народу. У багатьох випадках це призводить до політичної поляризації, зростання протестних настроїв і навіть появи екстремістських рухів, які підривають політичну стабільність і загрожують демократичним принципам [3].

Варто також відзначити слабкість міжнародних регуляторних механізмів, які покликані контролювати діяльність великих корпорацій і запобігати фінансовим маніпуляціям. Наразі світова фінансова система створює сприятливі умови для фінансових маніпуляцій, дозволяючи компаніям використовувати офшорні зони та низькоподаткові юрисдикції зі слабким фінансовим регулюванням. Незважаючи на міжнародні зусилля, спрямовані на запровадження більш жорстких правил і стандартів, БНП знайшли способи обійти ці правила. Це дозволяє БНП отримувати надприбутки та розширювати свій вплив, залишаючи країни зі слабкою економікою у безвихідному становищі.

Вирішення проблеми фінансових маніпуляцій вимагає комплексного підходу та посилення міжнародної співпраці. Це включає розробку єдиних стандартів регулювання фінансових потоків, запровадження ефективних механізмів контролю за офшорними операціями та посилення корпоративної відповідальності за ухилення від сплати податків. Лише спільні зусилля та чіткий розподіл відповідальності між державами можуть забезпечити прозорість і стабільність фінансової системи та сприяти підвищенню економічної безпеки в глобальному масштабі [4].

Сьогодні фінансові маніпуляції з боку великих корпорацій - це не просто порушення правил, а структурна проблема, яка призведе до значних змін у світовій фінансовій системі. Без кардинальних заходів та інституційних реформ неможливо забезпечити стабільне економічне середовище, в якому всі учасники ринку мають рівні можливості для розвитку. Це єдиний спосіб досягти справедливої економічної системи, де враховуються інтереси всіх зацікавлених сторін, а глобальна економічна стабільність є основою для майбутнього процвітання.

Джерела

1. Beckett, P. (2023). Tax Havens and International Human Rights. Routledge. Це дослідження розглядає, як податкові гавані порушують міжнародні права людини, акцентуючи на юридичних механізмах і тіньових структурах, що сприяють фінансовим зловживанням. URL: https://www.routledge.com

2. Guex, S., & Buclin, H. (2023). Tax Evasion and Tax Havens Since the Nineteenth Century. Springer. У книзі розглядається історичний контекст та сучасні наслідки податкових ухилень і офшорних зон як елементів глобальної економіки. URL: https://link.springer.com

3. Temouri, Y., et al. (2022). Tax Havens and International Business: A Conceptual Framework of Accountability-Avoiding Foreign Direct Investment. International Journal of Management Reviews, 24(3), 309-332. Це дослідження пояснює, як податкові гавані сприяють уникненню корпоративної відповідальності, що впливає на глобальні інвестиційні потоки. URL: https://onlinelibrary.wiley.com

4. Cockfield, A. J. (2023). Big Haven and Tax Haven Secrecy. Florida Tax Review. У цьому дослідженні аналізуються секретність та структура податкових гаваней, їх роль у світовій економіці та вплив на національні системи оподаткування. URL: https://ufl.edu

5. Wójcik, D., Urban, M., & Dörry, S. (2022). Luxembourg and Ireland in Global Financial Networks: Analysing the Changing Structure of European Investment Funds. Transactions of the Institute of British Geographers, 47(2), 514-528. Робота досліджує, як європейські фінансові центри впливають на глобальні інвестиційні процеси, залучаючи кошти до податкових гаваней. URL: https://wiley.com

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Стула Д., здобувач
Науковий керівник: доктор філософії, старший викладач Сохацький О. Ю.
Західноукраїнський національний університет

Управління ланцюгами постачання в умовах глобалізації стало надзвичайно складним процесом, який вимагає високої гнучкості, технологічних інновацій та стратегічного планування. З розширенням ринків та збільшенням кількості міжнародних партнерів і постачальників, компанії стикаються з новими викликами, пов'язаними з культурними, економічними та політичними особливостями різних країн. Ланцюги охоплюють численні географічні зони, що потребує координації та узгодженості між учасниками для ефективного виконання поставок та зниження ризиків.

Глобалізація підсилює конкуренцію, змушуючи компанії оптимізувати витрати, знижувати строки доставки та вдосконалювати логістичні процеси, щоб задовольняти зростаючі вимоги споживачів. З іншого боку, залежність від глобальних ланцюгів постачання робить їх вразливими до зовнішніх факторів, таких як політична нестабільність, коливання валют, митні бар'єри та природні катаклізми, що можуть серйозно порушити логістичні процеси. Це стимулює компанії впроваджувати сучасні методи управління ризиками та застосовувати новітні технології, такі як штучний інтелект, великі дані та автоматизація, для підвищення надійності та ефективності ланцюгів постачання.

Крім того, глобалізація створює додатковий тиск на підприємства в аспекті сталого розвитку та екологічної відповідальності. Учасники ланцюгів постачання стикаються з вимогами дотримання екологічних стандартів і зменшення вуглецевого сліду, особливо в міжнародних масштабах. Це спричиняє потребу у впровадженні "зелених" практик, таких як використання альтернативної енергії, оптимізація транспортних маршрутів та зниження обсягів відходів [1-5].

Управління ланцюгами постачання також потребує чіткого контролю якості на всіх етапах, оскільки зростає ймовірність впливу різних культурних і соціальних факторів на якість кінцевого продукту. Щоб запобігти проблемам, компанії встановлюють суворі стандарти якості та відповідності, що забезпечує безперервність і стабільність поставок, а також підвищує репутацію бренду на глобальному ринку.

Усі ці виклики підкреслюють важливість гнучкого підходу до управління ланцюгами постачання та розвитку співпраці між партнерами, а також адаптацію до нових технологій і методів прогнозування ризиків. Сучасні компанії використовують такі інструменти, як блокчейн для підвищення прозорості, Інтернет речей для відстеження в реальному часі та аналітику великих даних для прийняття рішень на основі реальних даних [1; 3]. Це дозволяє забезпечити оптимальне функціонування ланцюга постачання та досягти стратегічних цілей в умовах глобалізації.

Особливості управління ланцюгами постачання в умовах глобалізації

полягають у необхідності адаптуватися до складних і різноманітних факторів, таких як географічне розташування, культурні відмінності, політичні та економічні умови, а також високий рівень конкуренції. У цьому контексті ключовими аспектами управління ланцюгами постачання є [1-5]:

– глобальні ланцюги постачання повинні швидко реагувати на зміни ринкових умов, включаючи коливання попиту та пропозиції, валютні курси, зміни в законодавстві тощо. Це передбачає впровадження гнучких стратегій і технологій, які дозволяють адаптувати логістичні процеси до нових умов;

– використання цифрових інструментів, таких як штучний інтелект, великі дані, інтернет речей (IoT) і блокчейн, забезпечує прозорість і ефективність ланцюгів постачання. Наприклад, аналітика великих даних допомагає прогнозувати попит, IoT дозволяє відстежувати відправлення в реальному часі, а блокчейн сприяє прозорості операцій;

– управління ризиками;

– сучасні ланцюги постачання спрямовані на зниження вуглецевого сліду, зменшення використання ресурсів та оптимізацію логістичних маршрутів для підвищення екологічної відповідальності. Це відповідає сучасним вимогам сталого розвитку, що важливо для репутації компанії на міжнародному ринку;

– уміння ефективно керувати командами, складами та виробництвом у різних країнах є важливою складовою глобалізованого ланцюга постачання. Це включає врахування культурних відмінностей, дотримання місцевого законодавства та оптимізацію процесів на всіх етапах ланцюга;

– глобалізація вимагає розвитку партнерських відносин між постачальниками, дистриб'юторами та клієнтами. Співпраця дозволяє спільно вирішувати логістичні проблеми, забезпечувати взаємну вигоду та зменшувати ризики завдяки побудові довгострокових зв'язків.

Зазначені особливості відображають необхідність стратегічного підходу до управління ланцюгами постачання в умовах глобалізації, де ключовими факторами є інновації, сталий розвиток та вміння адаптуватися до змін, що забезпечує конкурентоспроможність і стабільність на глобальному ринку.

Таким чином, в умовах глобалізації управління ланцюгами постачання набуває особливої важливості, стаючи складним і багатогранним процесом, що вимагає гнучкого підходу, стратегічного мислення і використання новітніх технологій. Для забезпечення стабільності та ефективності компанії зіштовхуються з необхідністю адаптуватися до різноманітних викликів, таких як коливання попиту і пропозиції, ризики, пов’язані з геополітичними і природними факторами, культурними відмінностями, а також потребою дотримання принципів сталого розвитку.

Сучасні технології, включно зі штучним інтелектом, блокчейном та інтернетом речей, дозволяють значно підвищити прозорість і гнучкість ланцюгів постачання, забезпечуючи їхню ефективність навіть у кризових ситуаціях. Крім того, стратегічне партнерство і співпраця з постачальниками та клієнтами є ключовими елементами успішного управління, оскільки вони сприяють мінімізації ризиків та спільному вирішенню логістичних проблем.

Джерела

1. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_prod

uctivity_growth_manufacturing_industries

2. Крикавський, Є. В. Похильченко О. А. (2020) Логістика та управління ланцюгами поставок : підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 848 с.

3. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

4. Ларсон, П. Д., Халмс, Т. (2017) Управління запасами в ланцюгах постачання. Навчальний посібник. Київ: Країна Мрій, 2017. 300 с.

5. Логістика: навч. посіб. /Л.С. Безугла, Н.І. Юрченко, Т.В. Ільченко, І.М. Пальчик, Д.В. Воловик. Дніпро: Пороги, 2021. С. 65-83.

6. Міжнародна логістика: ел. підручник / О. М. Сохацька, Р. Є. Зварич, В. М. Панасюк [та ін.] ; за наук. ред. О. М. Сохацької. - Тернопіль : ЗУНУ, 2022. - 373 с.

ІННОВАЦІЙНЕ ЕКОПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Шершенюк О. М., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сьогодні інноваційне екопідприємництво є не тільки відповіддю на глобальні виклики, пов’язані зі змінами клімату та виснаженням природних ресурсів, але й важливою складовою конкурентної стратегії бізнесу. Поєднання цифрових технологій із екологічними ініціативами дозволяє підприємствам гнучко адаптуватися до вимог ринку, знижувати витрати, оптимізувати процеси та створювати продукти і послуги з доданою екологічною цінністю.

Цифрові технології не лише спрощують контроль над екологічними показниками, а й дозволяють формувати стійку бізнес-модель, орієнтовану на довгострокове зростання та дотримання принципів сталого розвитку. Сучасне суспільство, все більше зацікавлене у відповідальному споживанні, позитивно сприймає бізнеси, які об’єднують прибутковість із екологічною відповідальністю, що створює додатковий попит на екопродукти і послуги. У результаті інноваційне екопідприємництво в умовах цифровізації стає рушійною силою переходу до "зеленої" економіки, сприяючи як збереженню природи, так і економічному розвитку.

Інноваційне екопідприємництво, що поєднує екологічну відповідальність із новітніми технологіями, стає важливим напрямком сучасного бізнесу, особливо в умовах глобальної цифровізації. Цей підхід сприяє вирішенню екологічних проблем шляхом розробки та впровадження "зелених" інновацій, які знижують вплив на навколишнє середовище, оптимізують використання ресурсів і сприяють сталому розвитку. Використовуючи цифрові інструменти, такі як Інтернет речей (IoT), штучний інтелект, великі дані та блокчейн, підприємства мають можливість підвищувати ефективність операцій, забезпечувати прозорість процесів і збільшувати свою конкурентоспроможність [1-6].

Цифровізація екопідприємництва також допомагає у зборі та аналізі даних, що підвищує точність прогнозування, контроль за витратами енергії та управління логістикою, що особливо важливо для підприємств, які прагнуть мінімізувати свій екологічний слід. Використання технологій, як-от блокчейн, забезпечує прозорість усіх етапів виробничого процесу, дозволяючи відстежувати походження та екологічні характеристики продукції, що підвищує довіру споживачів [2, 3, 5].

Важливим аспектом цифрового екопідприємництва є його здатність стимулювати розвиток партнерських відносин із постачальниками та замовниками, побудованих на принципах прозорості, екологічної відповідальності та інноваційності. Завдяки цьому інноваційні екопідприємства стають важливими учасниками ланцюгів постачання, орієнтованих на сталий розвиток.

Отже, інноваційне екопідприємництво в умовах цифровізації вирізняється унікальними особливостями, які посилюють його роль у сучасній економіці, сприяють екологічній відповідальності та підтримують сталий розвиток. Основні аспекти цього напрямку включають інтеграцію цифрових технологій, економічну ефективність, а також орієнтацію на екологічну прозорість і соціальну відповідальність (табл. 1).

Таблиця 1

Основні особливості інноваційного екопідприємництва в умовах цифровізації

Складова	Характеристика
Інтеграція цифрових технологій у "зелені" процеси	Використання Інтернету речей, великих даних, блокчейн та штучного інтелекту дозволяє підвищити ефективність виробничих процесів і покращити управління ресурсами
Оптимізація управління ресурсами та зниження витрат	Екопідприємництво на основі цифрових рішень сприяє зменшенню витрат через автоматизацію та оптимізацію процесів, таких як логістика, енергоспоживання, виробництво та утилізація відходів
Прозорість	Застосування блокчейн-технологій підвищує довіру до екопідприємств, забезпечуючи надійність інформації про кожний етап виробництва
Екологічна відповідальність	Інноваційні підприємства, які використовують цифрові технології для зменшення свого екологічного сліду, здобувають конкурентну перевагу завдяки позитивному іміджу
Гнучкість та адаптивність	Використання цифрових рішень дозволяє екопідприємствам оперативно адаптуватися до змін у законодавстві, регулятивних вимогах і ринкових умовах
Цифровий екомаркетинг	Цифрові канали просування дозволяють екопідприємствам ефективніше інформувати споживачів про екологічну відповідальність та переваги їх продукції. Використання соціальних мереж і контент-маркетингу допомагає формувати спільноту лояльних клієнтів, зацікавлених у підтримці сталого бізнесу
Підтримка держави та міжнародних організацій	Цифровізація екопідприємництва дозволяє компаніям отримувати доступ до програм державної підтримки, грантів і пільг на впровадження "зелених" технологій. На міжнародному рівні екопідприємства, що впроваджують цифрові інновації, отримують ширшу підтримку і мають доступ до "зелених" інвестиційних фондів

Джерело: складено з урахуванням джерел [1-6]

Таким чином, інноваційне екопідприємництво в умовах цифровізації дозволяє поєднувати економічну ефективність із принципами сталого розвитку, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та зменшенню екологічного навантаження. Цифрові технології відкривають перед екопідприємствами нові можливості для розвитку, адаптації та підвищення довіри споживачів, забезпечуючи водночас відповідність вимогам сучасного суспільства.

Джерела
1. Krysovatyy A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172 URL:https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346
2. Svetlana Khaminich, Mykhailo Broshkov, Eduard Kuznietsov, Olena Ptashchenko, Viktoriia Milcheva, Olga Boiko. Transformation of Managerial Innovations in Conditions of Digitalization of Market Relations. International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE). ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-4, November 2019, P. 7888-7893. DOI:10.35940/ijrte.D9137.118419. URL: https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4/D9137118419.pdf
3. Бойчик І.М. Ринкова інфраструктура: сутність та характеристика. Сталий розвиток економіки. 2013. № 3. С. 34-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_3_9
4. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10
5. Крисоватий І.А. Розвиток інноваційних парків в умовах цифрової економіки. / Global science: prospects and innovations. Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2024. Pp. 498-501. URL: https://sci-conf.com.ua/vi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-global-science-prospects-and-innovations-1-3-02-2024-liverpul-velikobritaniya-arhiv/.
6. Собко О., Крисоватий І.А. Вдосконалення управління інноваційними проектами та пожвавлення інноваційної активності підприємств України. Вісник економіки. 2021. № 3. С. 97–112. URL: http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1268

ПОКАЗНИКИ ІМІДЖУ ДЕРЖАВ У СВІТОВОМУ ГЕОЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРІ

Шухманн В. А., здобувач
Науковий керівник: д.е.н., професор Сохацька О. М.
Західноукраїнський національний університет

Показники іміджу держав у світовому геоекономічному просторі є важливими для оцінки міжнародної репутації, інвестиційної привабливості та рівня довіри до конкретної країни. Отже, показники іміджу держав у світовому геоекономічному просторі є багатогранними та охоплюють різні аспекти життя країни. Вони можуть бути використані для аналізу конкурентоспроможності, ефективності державної політики, інвестиційної привабливості та загального рівня розвитку. Розуміння цих показників дозволяє країнам формувати стратегії покращення свого іміджу на міжнародній арені та залучати нові можливості для розвитку.

Одним із найважливіших завдань сучасної державної політики є формування позитивного іміджу держави у світовому геоекономічному просторі. Світова думка визначає успіх країни на міжнародній арені, здатність залучати іноземні інвестиції, розвивати міжнародну співпрацю та підтримувати економічну стабільність. Рейтинг іміджу країн (Nation Brands Index) за 2023 рік показує, як країни позиціонуються у світовій ієрархії з точки зору економічної стабільності, політичної зрілості, культурної

привабливості, безпеки та екологічної відповідальності. У 2023 році Японія обійшла Німеччину, яка займала перше місце протягом шести попередніх років. Канада постійно займає третє місце, тоді як Англія, США, Італія та Франція займають місця у першій десятці. Україні понизили рейтинг з 47 у 2022 році до 57 у 2023 році [1].

Сучасні тенденції свідчать, що економічна стабільність країни є одним із основних факторів, які впливають на її імідж у світі. Країни з розвиненою економікою, такі як США, Японія та Німеччина, конкурентоспроможні завдяки стійкій економічній політиці та інноваціям у технологіях. Здатність цих країн постійно забезпечувати високий рівень життя для своїх жителів позитивно впливає на імідж їхніх країн. Наприклад, Японія посилює свою позицію як високотехнологічна країна на міжнародній арені, активно інвестуючи в розвиток новітніх технологій.

Сприйняття держави на міжнародному рівні сильно залежить від її політичної стабільності. Політична зрілість, демократичність, прозорість урядових інституцій і надійність державного управління є факторами, які підвищують авторитет і довіру держави в очах інших країн. Наприклад, Німеччина відома своєю стабільністю та лідерством у ЄС, що сприяє зміцненню її позицій на міжнародній арені. Канадська політика також відіграє важливу роль у цьому процесі, оскільки країна продовжує дотримуватися високих стандартів демократії та вважається безпечною та надійною державою на міжнародному рівні.

Культурне сприйняття країни також відіграє важливу роль у створенні її національного бренду. Японія активно просуває свій культурний імідж через аніме, мангу, кіно та гастрономію, приваблюючи мільйони туристів і підвищуючи свою міжнародну репутацію. Такі країни, як Франція та Італія, які також залежать від своєї культурної спадщини, ефективно використовують культурну дипломатію, щоб підкреслити свою унікальність та покращити свій імідж у культурному контексті.

Для інвесторів і туристів безпека є дуже важливою, оскільки вона впливає на імідж країни. Завдяки своєму нейтралітету та стабільності Швейцарія залишається однією з найбезпечніших країн світу і приваблює інвесторів з інших країн. Канада та Нідерланди також користуються високим рівнем довіри у світі завдяки безпечному навколишньому середовищу та стабільному уряду.

Останніми роками питання екології набувають все більшого значення у формуванні іміджу країни. Зі зростанням інтересу до боротьби зі зміною клімату країни, які просувають екологічну політику, стають все більш популярними. Канада та Швеція очолюють індекс завдяки своїм екологічним інноваціям та значним інвестиціям у проекти з відновлюваної енергетики та скорочення викидів вуглецю.

Україна під час війни отримала широку підтримку більше 50 країн, які допомагають їх протистояти російській агресії, але головними викликами для формування позитивного національного бренду є не тільки розвиток економіки та військової спроможності, але й боротьба з корупцією, захист демократичних цінностей, прав та свобод громадянського суспільства.

Джерела

1. NBI 2023 Nation Rankings URL:https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-10/NBI_2023_Press_Release_Supplemental_Deck_WEB.pdf

THE LEGAL BASIS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

Mingyang Yu, postgraduate student
Scientific leader: Professor Khandii O.
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

1.1 Legal Significance of Corporate Social Responsibility

Corporate Social Responsibility (CSR for short) refers to the fact that corporations, while generating profits and assuming legal responsibility for shareholders and employees, also assume responsibility for consumers, communities and the environment. CSR requires enterprises to go beyond the traditional concept of profit as the only goal and emphasise the concern for human values in the production process and the contribution to the environment, consumers and society. It has become a general consensus in the international community that enterprises should fulfil their social responsibility and be responsible to stakeholders, society and the environment throughout the entire process of their operations by behaving transparently in compliance with the law and ethics and promoting sustainable development.

In the process of socialised mass production, the problem of externalities in the production and operation of enterprises exists objectively, and these problems may lead to conflicts between the profit-seeking activities of enterprises and the overall interests of society. Therefore, enterprises must bear the economic consequences of the resulting social responsibility, which cannot be solved by the market mechanism alone, but only through the government's administrative behaviour or the voluntary behaviour of enterprises. Secondly, to be responsible for the stakeholders of the enterprise. An enterprise is a group of trading partners, including shareholders, creditors, employees, consumers and suppliers, as well as government departments and local residents. Therefore, enterprise stakeholders must bear their respective social responsibilities differently, and at the same time, enterprises must effectively fulfil their social responsibilities to enterprise stakeholders.

Therefore, CSR is a moral responsibility that is imposed on companies based on expectations. This is usually expressed in terms of both ethics and legal policy.

1.2 Ethics

Firstly, the enterprise should have environmental protection consciousness, the production process to save the use of natural resources and pay attention to the destruction of the ecological environment. In modern society, environmental problems are the concern of all countries, and a large part of the environmental pollution problems come from the enterprise, the enterprise's production process, both between man and nature, and between man and society, its dual identity determines the enterprise's double ethical responsibility, that is, the environmental protection of nature and the quality of social responsibility. From the perspective of environmental protection, enterprises must maximise production efficiency with minimum environmental impact and minimum resource input. In terms of quality, enterprises must uphold the ethical principle of "quality first" and provide society with high-quality products and services. Therefore, for enterprises, paying attention to environmental issues while maximising corporate profits is one of the social responsibilities they need to observe in the course of their production and operation; in other words, they should ensure the quality of their products and at the same time realise their responsibility to protect the environment.

Secondly, enterprises need to ensure fairness and honesty in transactions in order to maintain their reputations, or rather, fair transactions and honesty are an important source of ethical capital for enterprises and an important way to establish their brand image. With the increasing complexity of exchange relations and the asymmetry of social information flow,

fair trade, honesty and trustworthiness have become the intrinsic requirements of social exchange activities, otherwise the sustainability of social exchange activities will be challenged. A high degree of transparency and credibility should be maintained in the transaction process, so as to reduce the misunderstanding and suspicion of the enterprise's stakeholders and make them feel more at ease in the process of transaction with the enterprise, which is also conducive to the enhancement of the enterprise's brand value, the establishment of industry benchmarks and the promotion of sustainable development. Enterprises usually use the form of public CSR reports to show their stakeholders the full picture of their business activities, including their efforts and achievements in fulfilling their social responsibilities, such as their strategies, specific methods and vision plans for fulfilling their social responsibilities.

Thirdly, enterprises should properly guide consumers to healthy and rational consumption, and should not blindly put profit maximisation in the first place of their corporate objectives. In a sense, whether the process of social reproduction can be realised harmoniously and smoothly, its necessary precondition is whether the consumption link can achieve rationality and health. Therefore, enterprises must assume a double social responsibility in consumer ethics, that is, to realise the unity of satisfying customers' needs and guiding them to rational consumption. On the one hand, enterprises should produce diversified high-quality products according to different customer needs and continuously improve customer satisfaction; on the other hand, enterprises should aim at green consumption and actively guide consumers to healthy and rational consumption.

1.3 Legal Policy

Viewed from a legal perspective, the claim that enterprises are actively assuming social responsibility in addition to pursuing profits is well grounded in international and domestic law. At present, there are hundreds of conventions, principles, codes, standards and so on related to corporate social responsibility at different levels around the world. For example, with regard to the responsibility of enterprises towards workers, as early as 1919, the International Labour Charter specified nine principles for the protection of workers' rights and interests.

Adequate jurisprudential underpinning theories have been developed with respect to the need for enterprises to fulfil their social responsibilities. For example, the doctrine of corporate stakeholders has been the main basis used by many scholars in the United States in recent years to support the theory of corporate social responsibility. This theory not only justifies the introduction of non-shareholder stakeholder legislation in more than half of the states in the United States, but also provides theoretical support for the consideration of corporate social responsibility in the jurisprudence of the courts. The social influence of corporations is also not limited to the economic sphere, but extends widely into all areas of social life, including politics, science and education, education, culture and the arts. With the enhancement of the social power of the company, the modern society's expectation of the company's organisation has changed from a purely economic view of the organisation to one with a social mission. This is the theory of corporate power. The theory of the fulfilment of social obligations is a highly condensed concept, and social rights refer to a variety of economic, social, and cultural rights that embody social justice and belong to the category of human rights and fundamental freedoms. Corporate social responsibility is closely linked to the social rights of human rights, especially consumer and labour rights.

Table 1

Representative figures of relevant theories

Based on the Theory	Representative Scholar (Time)	Definition of Concept
Company Stakeholder Theory	Freeman, R.E. (1984) [1]	It is not in line with social justice for enterprises to only protect the interests of shareholders and neglect the protection of stakeholders in the company.
Theory of Corporate Force	Hafeez, K., Zhang, Y. and Malak, N. (2002) [2]	While creating enormous social wealth, companies have also given rise to social problems such as environmental pollution, consumer fraud, infringement of employee rights, and exclusion of small and medium-sized competitors. Therefore, they must shoulder social responsibilities that are commensurate with their social status.
Realizing the Theory of Social Obligations	Saul, B. (2016) [3]	Enterprises have great potential in promoting the realization of social rights such as protecting citizens' environmental rights, work rights, consumer rights, and workers' right to participate in company management.

2.1 Legal Liability of Corporate Social Responsibility in China

The legal definition of the scope of CSR in China should include responsibility to workers, responsibility to consumers, responsibility to creditors, and responsibility to society. In China, the legal responsibilities of CSR cover a wide range of aspects such as compliance with laws and regulations, protection of workers' rights and interests, defence of consumers' interests, and environmental protection, and are supported and guided at the legal and policy levels. The legal regulation of CSR in China includes legal norms promulgated by the state and with mandatory force; community rules formulated by enterprises themselves; and general ethics required by the market.

In 2005, in China's newly revised Company Law, article 5 stipulates that in engaging in business activities, a company must abide by laws and administrative regulations, comply with social morality and business ethics, be honest and trustworthy, accept the supervision of the Government and the public, and assume social responsibility. This indicates that Chinese law accepts the concept of corporate social responsibility and makes it one of the basic requirements for company operations.

On the one hand, in order to strengthen the protection of the rights and interests of employees, the Company Law also requires companies to protect the legitimate rights and interests of employees, sign labour contracts with them in accordance with the law, participate in social insurance, strengthen labour protection and achieve production safety. On the other hand, in order to safeguard the interests of consumers, China also has the Consumer Rights and Interests Protection Law, which stipulates the rights of consumers to information, choice and safety, and requires companies not to defraud consumers and to ensure the safety of their products and services.

Of course, for the increasingly important issue of environmental protection, in order to raise enterprises' awareness of environmental protection, the state has also issued a number of laws, regulations and guiding documents, such as the Environmental Protection Law, which requires enterprises to take effective measures to reduce pollution and damage to the environment during the production process; the State Council and relevant departments have issued a series of guiding documents to encourage enterprises to pay

attention to environmental protection and resource conservation in their development; and the government promotes green finance, supporting enterprises' investment and development in environmental protection, energy conservation, clean energy and other fields through policy guidance and incentives. In addition to this, China has actively participated in international environmental protection co-operation, such as the Paris Agreement, and has committed to reducing greenhouse gas emissions, which also requires enterprises to assume corresponding environmental responsibilities in their business activities.

2.2 Legal liability for corporate social responsibility in Ukraine

Corporate social responsibility in Ukraine is likewise regulated and guided by a range of laws and policies. Although the Ukrainian legal system is different from that of China, the legal responsibilities of CSR are similar in many ways, for example, in Ukraine there are laws and regulations, including commercial, tax and labour laws, to ensure that business practices are legal and reasonable, and that business operations must comply with these national laws.

With regard to the protection of workers' rights and interests, Ukraine's Labour Code stipulates that enterprises are responsible for providing a safe and healthy working environment for their employees, paying reasonable wages and ensuring the legality of working hours and rest and leave. For the protection of consumer rights and interests, Ukraine also has relevant laws that require enterprises to be honest and trustworthy, provide safe and quality products and services, and refrain from fraudulent and misleading propaganda. With regard to environmental protection, Ukraine's environmental protection laws require enterprises to take the necessary measures in their production and business activities to minimise negative impacts on the environment, including waste disposal, control of pollutant discharges and so on. At the same time, Ukraine, as a member of the international community, participates in a number of international agreements and treaties, such as the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs), which require businesses to consider the responsibilities and impacts of a global perspective in their operations.

However, there are also legal policies that differ from China's, such as Ukraine's strengthened anti-corruption laws, which require businesses to be transparent in their business activities and prevent bribery and other irregularities. At the same time, the scope of accountability for violations of business interests by law enforcement officials has been broadened with the introduction of a series of bills that focus on holding law enforcers personally liable for violations, including illegal confiscation of technical equipment, illegal searches and other offences.

Ukraine's legal framework for corporate social responsibility is also in a constant state of development and refinement, adapting it to international standards and best practices while reflecting the country's specific social, economic and environmental needs. It is important for businesses to be aware of and comply with these legal responsibilities when operating in Ukraine to ensure the sustainable development of their business and positive impact on society.

3 Conclusion

China's corporate social responsibility is national and strategic in nature, with state-owned enterprises assuming special social functions, focusing not only on profits, but also working to solve social problems such as market failures, unfair distribution and labour conflicts. The Chinese government will promote the fulfilment of corporate social responsibility in the form of social responsibility reports disclosed to the government on a

regular basis. Legal norms with coercive force enacted by the state, community rules formulated by the enterprises themselves, and general morality demanded by the market are used to bind enterprises, both to force them to fulfil their legal responsibilities and to require them to consciously recognise their moral responsibilities.

For Ukrainian business, CSR is a new form of dialogue between business, society and the state. The possibility of legislating on CSR in Ukraine in the context of the implementation of the EU Association Agreement was examined in terms of different approaches to the introduction of standards of corporate social responsibility. The privatisation of state-owned enterprises and the establishment of a corporate system compatible with the market economy system were important elements in the transformation of the Ukrainian economy, and the establishment of a corporate governance structure was key.

Overall, CSR in both China and Ukraine emphasises the need for companies to comply with the law, take responsibility for their employees, society and the environment while pursuing economic interests, and to some extent is promoted and monitored by the government. Both countries are exploring and improving the legal framework for CSR in order to promote the sustainable development of enterprises and the overall interests of society.

References

1. Freeman, R.E. (1984). Strategic management: a Stakeholder Approach. Cambridge: Cambridge University Press.

2. Hafeez, K., Zhang, Y. and Malak, N. (2002). Core Competence for Sustainable Competitive advantage: a Structured Methodology for Identifying Core Competence. IEEE Transactions on Engineering Management, 49(1), pp.28–35. doi:https://doi.org/10.1109/17.985745.

3. Saul, B. (2016). The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, travaux préparatoires 1948-1966. Oxford: Oxford University Press.

МАТЕРІАЛИ

VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
проблеми і можливості досягнення в Україні та світі

Формат 60х90 1/8.
Умовн. друк. арк. 43,43